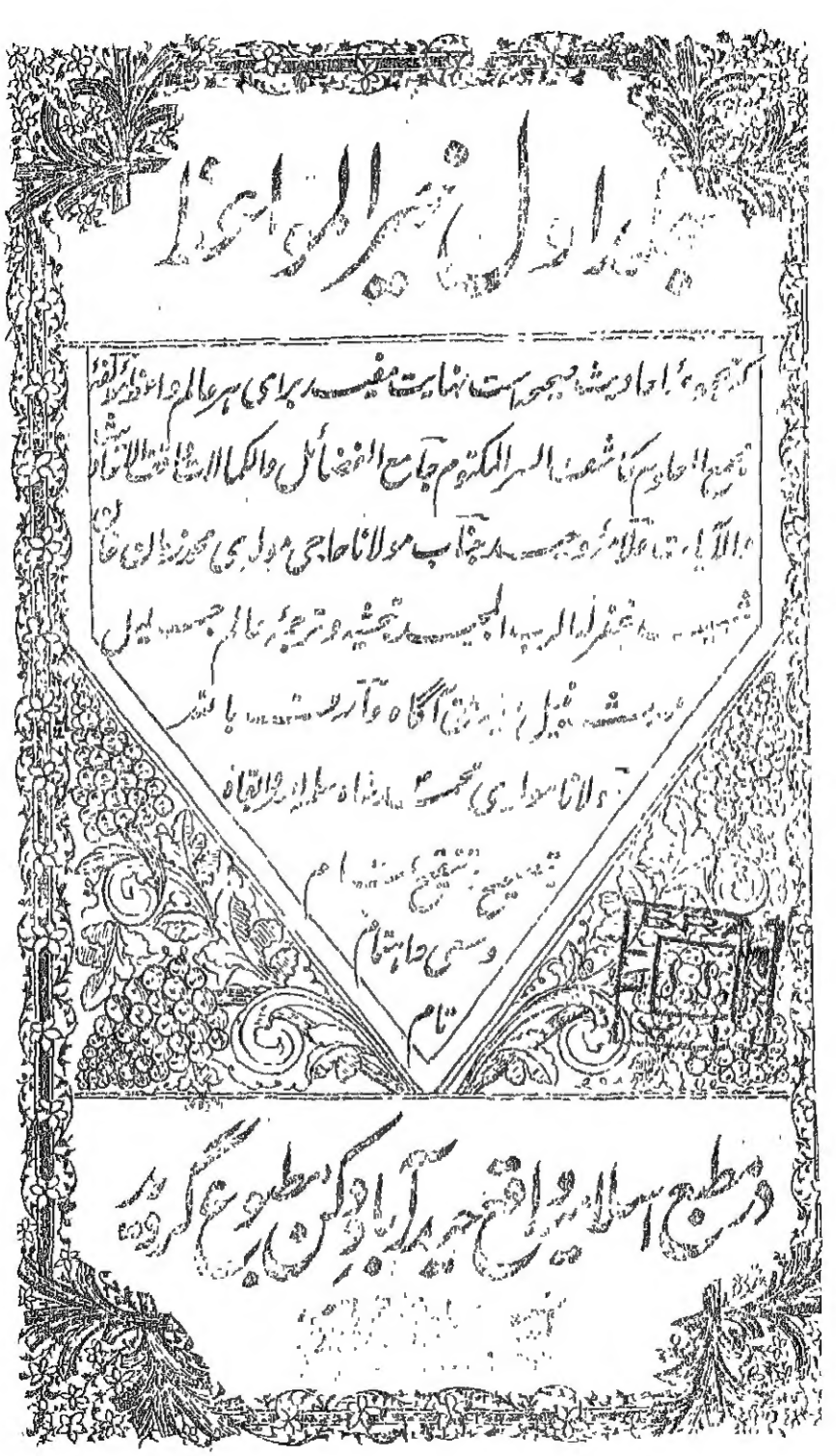

بن خیر المواعظ

مضمون	صفحہ
باب ما جاء فی انہ تارک الصلوٰۃ	۱۲۷
باب تعجیل الصلوٰۃ	۱۳۰
باب فضل الاذان واجابۃ المؤذن	۱۳۲
باب فضل الصلوٰۃ علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم	۱۳۴
باب الذکر بعد الصلوٰۃ	۱۵۱
باب تعمیر المساجد	۱۵۵
باب فضیلۃ الجماعۃ	۱۶۵
باب التشدید فی الجماعۃ	۱۷۰
باب تسویۃ الصفوف	۱۷۴
باب الستر ۃ واثم المار بین یدی المصلی	۱۷۸
باب الامامین	۱۸۰
باب صلوٰۃ التہجد والتحریض علی قیام اللیل	۱۸۲
باب صلوٰۃ الضحیٰ	۱۸۹
باب التطوع	۱۹۲
باب الجمعۃ	۱۹۵

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ	۲۰۵
بَابُ الْعِيدَيْنِ	۲۰۹
كِتَابُ الْجَنَائِزِ	۲۱۲
بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ	۲۱۳
بَابُ مَا جَاءَ فِي اَجْرِ الْمَصَائِبِ اِذَا صُبِرَ عَلَيْهَا	۲۱۹
بَابُ تَسَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ	۲۳۴
بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ	۲۴۰
بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يُلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ	۲۴۴
بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَتَكْفِينِهِ	۲۶۵
بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلٰوةِ عَلَيْهَا	۲۶۹
بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ	۲۷۶
بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ اَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلَى مَوْتِ اَوْلَادِهِ	۲۷۸
بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ	۲۹۱
كِتَابُ الزَّكٰوةِ	۲۹۳
بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ	۲۹۸
بَابُ الْاِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْاِمْسَاكِ	۳۰۳
بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالٰى	۳۱۲
بَابُ اَفْضَلِ الصَّدَقَةِ	۳۲۷
كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِهِ لَيَالِيَهُ	۳۳۳
بَابُ التَّحَرِّي وَالْاِفْطَارِ	۳۴۱
بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ	۳۴۴
بَابُ فَضِيلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ	۳۵۱
بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ	۳۵۵
بَابُ الْاِعْتِكَافِ	۳۶۰
كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْاٰنِ	۳۷۱
بَابُ تَفْضِيلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰيَاتِهِ	۳۷۴
كِتَابُ الدَّعَوَاتِ	۳۸۵
بَابُ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ اِلَيْهِ	۳۹۳
بَابُ اَسْمَاءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى	۴۰۱
بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ	۴۰۷

كِتَابُ الْحَجِّ	۴۱۱
بَابُ فَضَائِلِ مَكَّةَ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى شَرَفًا	۴۱۹
بَابُ فَضَائِلِ الْمَدِيْنَةِ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى كَرَامَةً	۴۲۲
بَابُ مَنَاقِبِ الْقُرَيْشِ وَالْعَرَبِ	۴۲۹
فِيْ فَضَائِلِ الْيَمَنِ	۴۳۲
فِيْ فَضْلِ الْعَجَمِ	۴۳۴
فِيْ فَضْلِ الشَّامِ	۴۳۵
بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ	۴۳۸
بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ	۴۴۵
بَابُ الرِّبٰوا	۴۴۸
بَابُ الْاِحْتِكَارِ	۴۵۳
بَابُ الْاِفْلَاسِ وَالْاِنْظَارِ وَالتَّشْدِيْدِ فِي الدَّيْنِ	۴۵۴
بَابُ الْغَصْبِ	۴۶۱
بَابُ الْاِسْتِئْنَاءِ	۴۶۵
بَابُ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ	۴۷۶
بَابُ الْوَصِيَّةِ	۴۷۹
بَابُ الْاِجَارَةِ	۴۸۱
كِتَابُ النِّكَاحِ	۴۷۲
بَابُ النَّظَرِ اِلَى الْمَخْطُوْبَةِ وَبَيَانِ الْعَوْرَاتِ	۴۷۶
بَابُ الْمُبَاشَرَةِ	۴۸۱
بَابُ الْوَلِيْمَةِ وَبَيَانِ اِجَابَةِ الدَّعْوَةِ	۴۸۳
بَابُ الْقَسْمِ	۴۹۶
بَابُ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَمَا لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنَ الْحُقُوْقِ	۴۸۷
بَابُ الطَّلَاقِ	۴۹۳
بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوْكِ عَلٰى سَيِّدِهٖ وَحَقِّهٖ عَلَى الْمَمْلُوْكِ	۴۹۵
كِتَابُ الْعِتْقِ	۵۰۲
بَابُ الْاَيْمَانِ	۵۰۴
بَابُ فِي النُّذُوْرِ	۵۱۸
كِتَابُ الْقِصَاصِ	۵۱۰
بَابُ مَا لَا يَضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ	۵۱۹
بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشَّطْرَنْجِ وَغَيْرِهٖ	۵۲۴
بَابُ اِقَامَةِ الْحُدُوْدِ	۵۲۵

بَابُ اِثْمِ الزُّنَاةِ	۵۲۷
بَابُ اِثْمِ اللِّوَاطَةِ	۵۳۲
بَابُ السَّرِقَةِ	۵۳۴
بَابُ الْمُسْكِرَاتِ وَوَعِيْدِ شَارِبِهَا	۵۳۶
بَابُ الشَّفَاعَةِ فِي الْحُدُوْدِ	۵۴۳
كِتَابُ الْاِمَارَةِ وَالْقَضَاءِ	۵۴۴
بَيَانُ ثَوَابِ الْعَادِلِيْنَ	۵۴۵
بَيَانُ وَعِيْدِ الْوُلَاةِ الظَّالِمِيْنَ	۵۵۱
بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ	۵۶۰
بَابُ الْاَمْرِ بِالْمَعْرُوْفِ	۵۶۲
بَابُ الظُّلْمِ	۵۶۷
بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ	۵۷۲
كِتَابُ الْجِهَادِ	۵۷۹
بَابُ ثَوَابِ الْاِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ	۵۹۲
بَابُ اِثْمِ تَارِكِ الْجِهَادِ	۵۹۵
بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَالشُّهَدَاءِ	۵۹۷
بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ	۶۰۲
كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ	۶۰۹
بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ	۶۱۱
بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ	۶۱۳
بَابُ الْاَطْعِمَةِ	۶۱۷
بَابُ الْاَشْرِبَةِ وَبَيَانِ اَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ	۶۲۴
بَابُ الضِّيَافَةِ	۶۲۷
بَابُ فِيْ ذِكْرِ لِبَاسِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّهْيِ عَنِ الْاِسْبَالِ وَالْاَحْمِرَةِ الْحَرِيْرِ وَجُلُوْدِ السِّبَاعِ وَثَوْبِ الشُّهْرَةِ	۶۳۳
بَابُ الْخَاتَمِ وَالْحُلِيِّ وَالْاَجْرَاسِ	۶۳۷
بَابُ الْمَحْيِ وَالشَّوَارِبِ وَالنَّهْيِ عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَذِكْرِ الْخِضَابِ وَالْفَرَاقِ وَالْاِكْتِحَالِ وَالْمُخَنَّثِيْنَ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ وَالْوَصْلِ وَالْوَشْمِ	۶۴۲
بَابُ التَّصَاوِيْرِ	۶۵۰
بَابُ الْفَالِ وَالطِّيَرَةِ	۶۵۳
بَابُ الْكِهَانَةِ	۶۵۵
بَابُ الرُّؤْيَا	۶۵۶

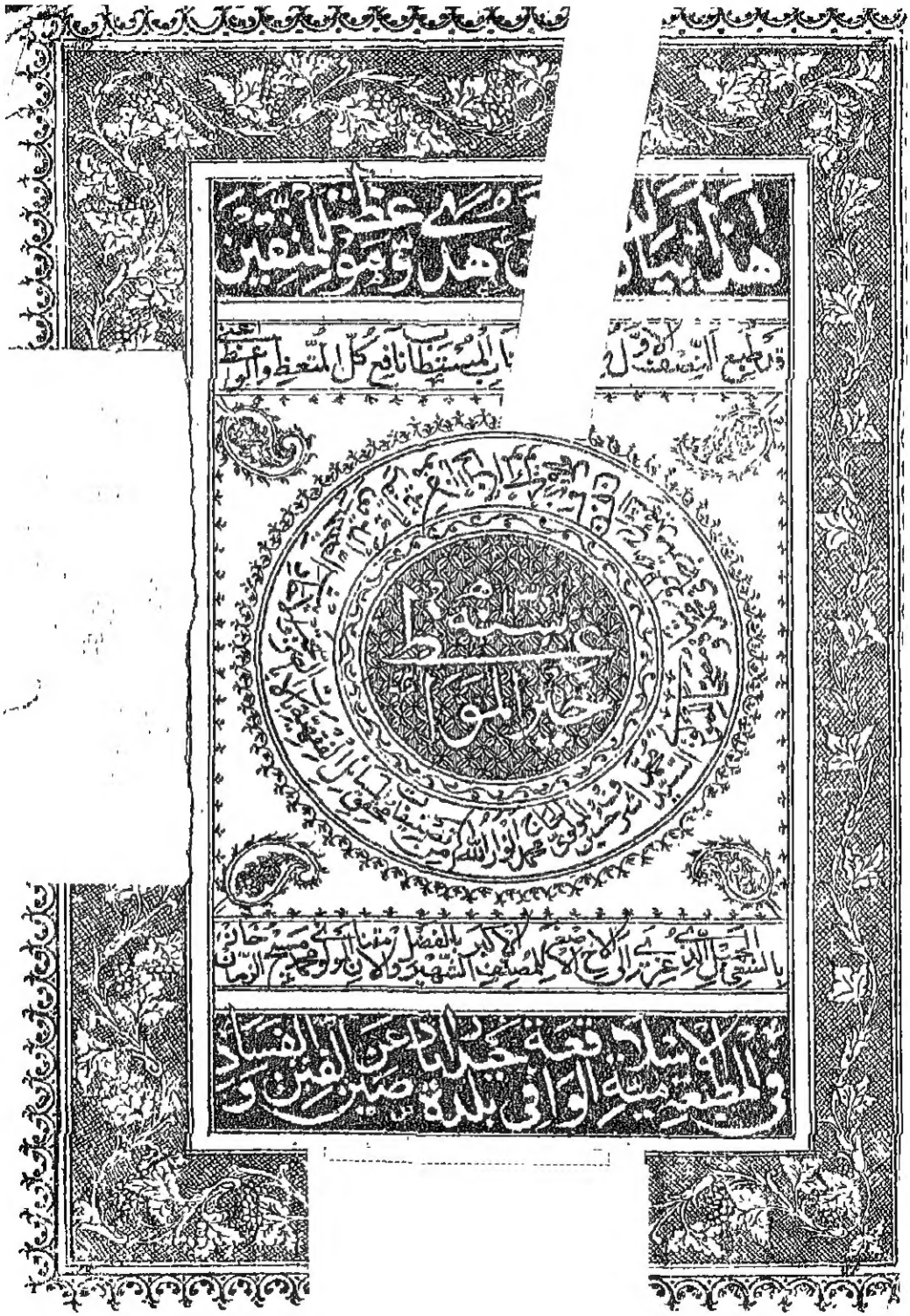

بسم الله الرحمن الرحيم

شروع میکنم بنام خدا آفریننده مهربان۔

الحمد لله الذي خلق السموات والارض وانزل من السماء ماء فاخرج

همه ستایش خدائرا که آفریده آسمانها و زمین را و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد

به من الثمرات رزقا لكم هو الذي يريكم البرق خوفا وطمعا وينشئ

بسبب ازان انواع میوه ها روزی برای شما او ست آنکه مینماید شما را برق برای پیدا کردن ترس و امید و پدید آرد

السحاب الثقال ويسبح الرعد بحمده والملئكة من خيفته لا اله

ابرهای گران را و بپاکی یاد میکند رعد بستایش او و فرشتگان از ترس او نیست هیچ خدا

الا هو يحيي ويميت ربكم ورب اباءكم الاولين فاذا اقضى امرا

مگر او زنده میکند و می میراند پروردگار شما است و پروردگار پدران نخستین شما است پس چون میکند کاری

فانما يقول له كن فيكون يعذب من يشاء ويرحم من يشاء واليه تقلبون

پس جز این نیست که میگوید او را باش پس میشود عذاب کند هر که را خواهد و رحم کند بر که را خواهد و بسوی او باز گردانیده خواهید شد

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَّالْقَمَرَ نُورًا وَّقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا

او آنست کہ ساخت آفتاب را درخشندہ و ماہ را روشن و مقرر ساخت برای او منزل ہا تا بدانید

عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ

شمار سالہا و حساب را اگر خواہد دور کند شمارا ای مردمان و بوجود آرد دیگران را

وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ

و ہست خدا بر این کار توانا بسیار با برکت است آنکہ فرو آورد فرقان را بر بندۂ خویش

لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ يَهْدِي

تا باشد ترساننده عالمیانرا ہر آئینہ آمد شمارا از جانب خدا نوری و کتابی روشن . بسبب آن راہ مے

بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

نماید خدا کسیرا کہ طلب رضای او کرد بسوے راہ نجات و بیرون می آرد ایشانرا از تاریکیہا بسوی روشنی

بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

بحکم خود و راہ می نماید ایشانرا بسوے راہ راست ہر آئینہ نعمت فرا داد خدا مومنان را آنگاہ کہ فرستاد

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

در میان ایشان پیغمبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان آیہاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزاند ایشانرا

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ فَآمِنُوا

کتاب و علم و ہر آئینہ ایشان بودند پیش ازین در گمراہے ظاہر پس ایمان آرید

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ

بخدا و بہ پیغمبر او کہ نبی امی است آنکہ تصدیق مے نماید خدارا و سخنان او را و پیروی کنید او را تا مگر کہ شما

تَهْتَدُونَ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ

راہ یاب شوید محمد پیغمبر خدا است و آنانکہ ہمراہ او اند سخت اند بر کافران مہربان اند

بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ

در میان خود ہا می بینی ایشانرا رکوع کنندگان و سجدہ نمایندگان می طلبند فضل را از خدا و خوشنودی را نشان صلاح ایشان

فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

در روے ایشان ست از اثر سجود ہر آئینہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

ای مسلمانان درود فرستید بروی و سلام گفتنی و سبقت کنندگان نخستیان

مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

از مہاجران و انصار و آنانکہ پیروی ایشان کردند بنیکوکاری خوشنود شد خدا از ایشان

وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

و خوشنود شدند ایشان ازوی و آماده ساخت برای ایشان بوستانهائی کہ میروند زیر آن جویها جاوید باشند در انجا

أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

همیشه اینست فیروزی بزرگ ای پروردگار ما بیامرز مارا و برادران مارا کہ سبقت کردند ما را

بِالْإِيمَانِ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

بایمان آوردن ای پروردگار ما تمام کن مارا نور ما و بیامرز مارا ہر آئینہ تو بر ہر چیز توانا ست

فِي ثَنَاءِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَعَزَّ اسْمُهُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

ہمہ ستایش خدائراست کہ بدست اوست انچہ در آسمانہا و انچہ در زمین ست و مر اوراست ستایش در آخرت

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

و اوست باحکمت آگاه میداند انچہ درمی آید بزمین و انچہ برست آید ازوی و انچہ فرود می آید

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ

از آسمان و انچہ بالا میرود در وی و اوست مہربان آمرزنده آفرینندهٔ آسمانہا

وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ وَهُوَ

و زمین ست و چون میکند کاری پس جز این نیست کہ میگوید او را بشو پس میشود و اوست

القاهر فوق عبادہ وھو الحکیم الخبیر وھو الذی ینزل
قالب بر بندگان خود و اوست باحکمت دانا و اوست آنکہ فرو می آرد باران
من بعد ما قنطوا وینشر رحمتہ وھو الولی الحمید وھو الذی یخلق
بعد از آنکہ نا امید شدند و پراکندہ میسازد رحمت خود را و اوست سزاوار ستودہ کار و او آفرینندہ ای تو
السموٰت والارض وما بث فیھما من دآبۃ وھو علی جمعھم اذا یشاء
آفریدن آسمانہا و زمین و آنچہ پراکندہ کردہ است در میان ہر دو از جانوران و او بر ہمہ وقت
قل ایئنکم لتکفرون بالذی خلق الارض فی یومین وتجعلون لہ اندادا
تو ای محمد بگو پروردگار آسمانہا و زمین چیست و آنچہ در میان آنہاست اگر ایمان آرندہ اید سوال
من فی السموٰت والارض کل یوم ھو فی شان وسخر لکم ما
می کند از خدا ہر کہ در آسمانہا و زمین است ہر روز خداوند حالتی است و رام گردانید برای شما
الفلک لتجری فی البحر بامرہ وسخر لکم الانھار وسخر لکم
کشتی را تا برود در دریا بحکم او و رام گردانید برای شما جوی ہارا و رام کرد
الشمس والقمر دائبین وسخر لکم اللیل والنھار واتاکم من کل
آفتاب و ماہ ہمیشہ روندگان و رام گردانید برای شما شب و روز و داد شمارا ہر چہ
ما سالتموہ وتبارک الذی جعل فی السماء بروجا وجعل فیھا سراجا
خواستید از آن نا ببرید نعمت خدا را کہ ثابت است و آنکہ گردانید در آسمان برجہا را و ساخت در آنہا چراغ
وقمرا منیرا ان اللہ لا یخفی علیہ شیء فی الارض ولا فی
و ماہ روشن ہرگز پنہان نمی شود بر وی چیزی در زمین و نہ در
السماء ھو الذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء لا الہ الا ھو
آسمان او آنست کہ بصورت می نگارد شمارا در رحمہا چنانکہ خواہد نیست پرستیدنی مگر او
العزیز الحکیم وما اللہ احرجت منکم ممن یطوفون
سزاوار غالب بحکمت و نیست خدا بیرون آورد شمارا از شکم

أُمَّهَٰتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْـًٔا وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ

مادران شما نمیدانستید چیزی را و ساخت برای شما شنوائی و چشم‌ها و دلها

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَةَ ٱللَّهِ لَا تُحْصُوهَآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

شاید که شما شکر کنید و اگر بشمارید نعمت خدا را احاطه نتوانید کرد آنرا و آنگه کفران نعمت

أَأَمِنتُمْ مَّن فِى ٱلسَّمَآءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا۟ لَكُمْ وَكِيلًا ۝ أَمْ أَمِنتُمْ

کنید شما و هر که در زمین است آیا ایمن شدید ستوده و شده اگر خواهد بارانیدن

أَن يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ ٱلرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ

سازد شما را دیگر بار و آفریند بر شما یکبار دیگر ضد و شوار + آنگه خواهد

ثُمَّ لَا تَجِدُوا۟ لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِۦ تَبِيعًا ۝ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِىٓ ءَادَمَ وَحَمَلْنَٰهُمْ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ

پرورد گار تو هر دو گنه ایمان آورد زمین آنانکه در زمین اند هر ایشان را آنه خدای ایشان میخواهد

وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ۝ يَوْمَ نَدْعُوا۟ كُلَّ أُنَاسٍۭ

و او را مانند است باینچ می کنند + و هر که را خوار کند خدا پس نیست او را هیچ گرامی دارنده او را

بِإِمَٰمِهِمْ فَمَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَٰبَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝

یعنی رسانده شود خدا پس هیچ دفع کننده نیست او را اگر او + و اگر نعمت رسانده باشد

وَإِن يَمْسَسْكَ ٱللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُۥٓ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهِۦ ۚ

پس او بر هر چیز توانا است + بگو بار خدایا ای خداوند بادشاهی میدهی بادشاهی

يُصِيبُ بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝ قُلِ ٱدْعُوا۟ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِهِۦ

هر که خواهی و باز میگیری بادشاهی از هر که خواهی عزت دهی هر که خواهی و خوار میسازی

فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ ٱلضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ۝ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ

هر که خواهی بدست تست نیکی + هر آنه تو بر هر چیز توانا هستی + در می آری شب را در

ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ۝

روز و در می آری روز را در شب و بیرون می آری زنده را از مرده و بیرون می آری مرده را از زنده و روزی میدهی هر

بغير حساب ويرسل الصواعق فيصيب بها من يشاء وهم يجادلون
بی شمار ✤ ومیفرستد صاعقه پس میرساند آنرا بهر که خواهد ✤ وکافران بگفتگو می
في الله وهو شديد المحال عالم الغيب والشهادة الكبير المتعال سواء
در باب خدا او سخت گیرنده عقوبت است دانا است بپنهان و آشکارا بزرگ است بلند مرتبه
منكم من اسر القول ومن جهر به ومن هو مستخف بالليل وسارب
یکسان است از شما کسیکه پوشیده سخن را و کسیکه باواز بلند گوید آنرا و کسیکه پنهان است در شب و کسیکه
بالنهار له معقبات من بين يديه ومن خلفه يحفظونه من
آشکار شود در روز برای او فرشتگانند از پی یکدیگر میآیند پیش روی او و پس پشت او نگاهبانان او را
امر الله ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم وهو
بحکم خدا هر آینه خدا بدل نمی کند حالتی را که بقوم میباشد تا وقتیکه ایشان بدل کنند آنچه
القاهر فوق عباده ويرسل عليكم حفظة حتى اذا جاء احدكم
ضرات ایشان است و او است غالب بندگان خود و میفرستد بر شما نگاهبانان و فرشتگان بسیار تا وقتی
الموت توفته رسلنا وهم لا يفرطون ثم ردوا الى الله مولاهم
از شما مرگ قبض روح او کند فرستگان ما ایشان تقصیر نمی کنند پس از آن برگردانیده شوند بسوی
الحق الا له الحكم وهو اسرع الحاسبين ويوم يحشرهم كان لم
یشان که حق است پدید آورنده ایشان آگاه باد که او است حکم کننده میان بندگان او است زودتر حساب کننده و روزیکه
يلبثوا الا ساعة من النهار يتعارفون بينهم قد خسر الذين
گویا درنگ نکرده بودند مگر ساعتی از روز میشناسند یکدیگر را زیان کردند آنان
حق قدره والارض جميعا قبضته يوم القيمة والسموت مطويت
حق شناختند او را حالانکه زمین همه یکجا در مشت او باشد روز قیامت و آسمانها پیچیده
بيمينه سبحنه وتعالى عما يشركون ونفخ في الصور فصعق
در دست راست او پاکی او را است و برتر است از آنکه شریک او مقرر می کنند و دمیده شود در صور پس بیهوش

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَآءَ اللّٰهُ لَوْ يَشَآءُ فَ
هر كه در آسمان و هر كه در زمين هست مگر آنكه خواسته خدا است باز معدوم شود و
ثُمَّ نُفِخَ فِيْهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَّنْظُرُوْنَ وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُوْرِ رَبِّهَا وَوُضِعَ
باز دیگر بار ناگهان ایشان ایستاده گانند منتظر و بنگرند و روشن شود زمین بنور پروردگار خود و نهاده شود
الْكِتٰبُ وَجِايْٓءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ
نامه‌ی اعمال و آورده شود پیغامبران و گواهان و حکم کرده شود درمیان ایشان براستی و ایشان را ستم
وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ
و تمام داده شود هر كسي را جزاي آنچه كرده است و خداوند داناتر است باآنچه مي‌كنند بدرستي كه خداوند ستم
النَّاسَ شَيْئًا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَّ
بمردمان وليكن مردمان بر خويشتن ستم مي‌كنند نه بلكه ميپرسم كه كرد زمين را قرارگاه و
جَعَلَ خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا
و ميان آن رودها پيدا كرد و نهاد براي آن كوهها و ميان دو دريا حايلي
ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ
آيا معبودي ديگر هست با خدا بلكه بيشتر ايشان نمي‌دانند نه بلكه ميپرسم كه قبول مي‌كند از درماندگان
وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِيْلًا مَّا
بخواندن او و برطرف مي‌كند بدي را و مي‌گرداند شما را جانشينان در زمين آيا معبودي هست با خدا اندكي
تَذَكَّرُوْنَ اَمَّنْ يَّهْدِيْكُمْ فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ
پندي مي‌پذيريد نه بلكه ميپرسم كه كه راه مي‌نمايد شما را در تاريكيهاي بيابان و دريا و كيست كه مي‌فرستد باد
بُشْرًۢا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ
مژده دهنده پيش از رحمت او آيا معبودي هست با خدا برتر است خدا از آنكه شريك مي‌گيرند
اَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ
نه بلكه ميپرسم كه كه بيافريد خلق را پس بازآرد و او آنكه روزي مي‌دهد شما را از آسمان و زمين

جزء ١٠ ركوع ١٥

جزء ١٠ ركوع ١٥

عزيز حكيم ٥ ولو أن ما في الأرض من شجرة أقلام والبحر يمده
آيا معبودي هست با خداى اگر آنچه در زمين هست از درختان قلمها شوند و دريا مداد شود
من بعده سبعة أبحر ما نفدت كلمت الله إن الله عزيز حكيم ٥
از پس او هفت دريا ديگر بيايان نرسند سخنان خدا هرآينه خدا غالب با حكمت هست
فسبحن الذي بيده ملكوت كل شيء وإليه ترجعون ٥
پس پاكست آنكه بدست اوست بادشاهى هر چيز و بسوى او باز گردانيده شويد
وعن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى
روايت است از ابى هريره رضى الله تعالى عنه گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله عليه
الله عليه وسلم إن لله مائة رحمة أنزل منها رحمة واحدة بين الجن
وسلم هر آينه خداى را صد رحمت فرو آورده هست از آن صد رحمت يك رحمت را ميان
والإنس والبهائم والهوام فبها يتعاطفون وبها يتراحمون
پرى و ميان آدميان و چارپايان و جنبندهاى روى زمين بآن رحمت آنها بهم مهربانى كنند و بآن رحمت
وبها تعطف الوحش على ولدها وأخر الله تسعا وتسعين رحمة
و با رحمت مى بينند بر يكديگر و بآن رحمت بهر با فرزند جانور ادائى بفرزندان خود و پس گذاشته هست خداى تعالى نود و نه رحمت
يرحم بها عباده يوم القيمة متفق عليه وفي رواية لمسلم فإن
كه رحم كند بآن رحمتها بندگان خود را از قيامت متفق عليه و در روايتى مر مسلم را از سلمان فارسى
سليمان بدوه وفي آخره قال فإذا كان يوم القيمة أكملها بهذه الرحمة
مانند اين آورده هست و در آخرش اين عبارت هست كه گفت پس چون باشد روز قيامت تمام گرداند از براى اين رحمت
وعنه رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه
روايت هست از وى رضى الله تعالى عنه گفت فرمود پيغامبر خدا رحمت خدا بر وى
وسلم لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بجنته
و سلام اگر بداند مومن چيز را كه نزد خداست از عذاب طمع نكند بهشت خدا

أَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ متفق علیه

وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از وی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يَدُ اللهِ مَلْأَى لَا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ

دست عنایت خدا پر است ہمیشہ نیاساید او را ہیچ نفقہ عطای ریزندہ وسیل کنندہ در شب و روز

مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ

دیدہ کہ چہ خرج کردہ است از وقتی کہ آسمان و زمین را آفریدہ است پس بدرستی کہ عطا او کم نساخت چیزی را در

عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ متفق عليه

دست او دیگر آنکہ عرش او بر آب بود و بدست قدرت او است ترازو پست

وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ فِينَا رَسُولُ

روایت است از ابی موسی اشعری رضی اللہ تعالی عنہ گفت استاد میان ما پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ إِنَّ اللهَ نَامَ وَ

وسلم برای وعظ و تذکیر بیخ سخن پس گفت آنحضرت بدرستی کہ خدا نمی خوابد و

لَا يَنْبَغِي أَنْ يَنَامَ يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ

نمی شاید او را کہ خواب کند پست میکند ترازو را بالا میبرد از او بروز آنچہ میشود بسوی او در شب و

اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ حِجَابُهُ النُّورُ

شب پیش از عملہای روز و بر است کہ میشود عمل او از پیش از عمل شب پردہ او نور است

لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ

اگر بردارد این پردہ را بر آینہ بسوختی انوار روی وی ہر چیز را کہ رسیدہ بسوی آن چشم او را

مِنْ خَلْقِهِ رواه مسلم وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

از خلق خدا بباشد رواہ مسلم و روایت است از ابی ذر رضی گفت فرمود پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم یقول اللہ تعالیٰ یا عبادی کلکم ضال

صلی اللہ علیہ وسلم میگوید خدای تعالیٰ ای بندگان من ہمہ شما گمراہ اید

الا من ھدیتہ فاستلونی الھدیٰ اھدکم وکلکم فقراء الا

مگر آنکسی کہ راہ نمودم من او را پس سوال کنید از من راہ راست بنمایم شما را راہ راست و ہمہ شما فقیر اید

من اغنیتہ فستلونی ارزقکم وکلکم مذنب الا من عافیت

مگر کسی کہ غنی گردانم من او را پس سوال کنید از من کہ روزی دہم شما را و ہمہ شما گناہگار اید مگر کسی کہ عفو کردم من

فمن علم انی ذو قدرۃ علی المغفرۃ فاستغفرنی غفرت لہ

او را پس کسیکہ بداند کہ من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناہان پس طلب آمرزش کند از من می آمرزم

ولا ابالی ولو ان اولکم واخرکم وحیکم ومیتکم ورطبکم

او را و باک ندارم و اگر ہمہ شما کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما

ویابسکم اجتمعوا علی اتقی قلب عبد من عبادی ما ازداد

و خشک شما جمع شوند بر ترسندہ ترین دل بندہ از بندگان من زیادہ نگرداند

ذلک فی ملکی جناح بعوضۃ ولو ان اولکم واخرکم وحیکم

آن در ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر ہمہ شما کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما

ومیتکم ورطبکم ویابسکم اجتمعوا علی اشقی قلب عبد

و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند بر بدبخت ترین دل بندہ

من عبادی ما نقص ذلک من ملکی جناح بعوضۃ ولو ان

از بندگان من کم نگرداند آن از ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر ہمہ شما

اولکم واخرکم وحیکم ومیتکم ورطبکم ویابسکم اجتمعوا

کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند

فی صعید واحد فسال کل انسان منکم ما بلغت امنیتہ

در یک روی زمین پس سوال کند ہر آدمی از شما چیزی کہ نہایت آرزوی اوست۔

فَاَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِمَّا عِنْدِي اِلَّا كَمَا

پس بدہم ہر سائل را ہر چہ خواہد کم نکند آن از ملک من مگر چنانکہ اگر فروبرد

لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ فَغَمَسَ فِيهِ اِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا ذٰلِكَ

یکی از شما دریا پس فرو برد در ان سوزنی را پس بردارد آن سوزن را

بِاَنِّي جَوَادٌ مَاجِدٌ اَفْعَلُ مَا اُرِيدُ عَطَائِي كَلَامٌ وَعَذَابِي كَلَامٌ

از جہت انکہ من بخشندہ کریم کہ بسیار بزرگ میکنم ہر چہ خواہم داون من سخن ست وعذاب من سخن ست

اِنَّمَا اَمْرِي لِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْتُهُ اَنْ اَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

نیست کار من بچیزی وقتیکہ خواہم مگر اینکہ بگویم مر انچیز را شو پس میشود انچیز رواہ احمد کرد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شِخِّيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

وترمذی وابن ماجہ وعن عبد اللہ بن شخیر رضی اللہ عنہما

اینہا حدیث را احمد وترمذی وابن ماجہ ورواہ ست از عبد اللہ ابن عمر رضی اللہ تعالی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْوِي اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بپیچید خدای تعالی آسمانہا را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنٰى ثُمَّ يَقُولُ اَنَا الْمَلِكُ

روز قیامت پس میگیرد آسمانہا بدست راست خود باز میگوید منم بادشاہ

اَيْنَ الْجَبَّارُونَ اَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ ثُمَّ يَطْوِي الْاَرَضِينَ بِشِمَالِهِ

کجا اند جبر کنندگان وکجا اند تکبر کنندگان پس بپیچد زمین ہا را بدست چپ خود

وَفِي رِوَايَةٍ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْاُخْرٰى ثُمَّ يَقُولُ اَنَا الْمَلِكُ اَيْنَ

ودر روایت دیگر ست کہ میگیرد آنہا را بدست دیگر خود پس میگوید منم بادشاہ کجا اند

الْمُتَكَبِّرُونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ اَتَيْتُ

تکبر کنندگان روایت کرد این حدیث را مسلم وروایت ست از فرزند دیلمی گفت کہ آمدم

اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ قَدْ وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ

نزد ابی ابن کعب پس گفتم مر او را بتحقیق وافتاد در دل من چیزے شک از قضا وقدر

فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُذْهِبَهُ مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ أَنَّ اللهَ

پس حدیثی بخوان مرا شاید که خدا تعالی ببرد آن شکا از دل من پس گفت اگر بر آینه خدا تعالی

عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ

عذاب بکند و تمامه آسمانیانرا و زمینیانرا عذاب کند ایشانرا و حال آنکه وی غیر ظلم

لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ

کننده است مر ایشانرا و اگر رحمت بکند بر آنها بود رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان

الْحَدِيثَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

تا آخر حدیث رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در آنچه روایت می کند از

اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِنَّهُ قَالَ يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ

خدا تعالی که تحقیق وی گفت ای بندگان من تحقیق که من حرام گردانیده ام ظلم را

عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ

بر نفس خود و گردانیده ام ظلم را در میان شما حرام پس ظلم نکنید بر یکدیگر ای بندگان من همه

ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ

گمراه مگر کسیکه راه نمودم او را پس طلب هدایت کنید از من که هدایت کنم شما را ای بندگان من همه شما گرسنه

إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ

مگر کسیکه طعام بخورانم او را پس طلب طعام کنید از من که اطعام کنم شما را ای بندگان من همه شما برهنه

إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ

مگر کسی که جامه پوشانم او را پس طلب کسوت کنید از من که کسوت دهم شما را ای بندگان من تحقیق شما

تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

گناه میکنید شب و روز و من می آمرزم همه گناهان را

فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا

پس طلب آمرزش کنید از من کہ بیامرزم مر شما را ای بندگان من تحقیق کہ شما ہرگز نمیرسید

ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي

گزند مرا تا کہ گزند رسانید مرا و ہرگز نمی رسید سود مرا تا سود رسانید مرا ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى

اگر باشند اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر پرہیزگارترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما زیادہ نمی کند آن در ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ

اگر باشند اینکہ اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر گناہ کنندہ ترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما کم نہ کند آن از ملک من چیزے را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ

اگر باشند اینکہ اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما بایستند در یک وی زمین

وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا

پس سوال کنند مرا پس بدہم ہر آدمی را سوال او کم نکند آن از آنچہ

عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ

نزد من مگر چنانچہ کم میکند سوزن چون در آورده شود در دریا ای بندگان من نیست آن

أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا عَلَيْكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا

عملہای شما کہ بد کرده اید شمارم بر شما پس تمام میدہم شما را جزای آن اعمال پس کسیکہ یابد نیکی را

فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید کہ شکر کند خدا را و کسیکہ یابد غیر شکر را پس باید کہ نکوہش نکند مگر نفس خود را رواہ مسلم

فِي مَدْحِ النَّبِيِّ الْقُرَيْشِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْمَكِّيِّ صَلَوٰةُ اللّٰهِ وَسَلَامُهٗ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ

البتہ تحقیق آمدہ است بشما پیغمبری از قبیلہ شما دشوار است بروی رنج شما حریص است

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى اِنْ

بر ہدایت شما بمسلمانان شفقت کنندہ مہربان است و سخن نمیگوید از خواہش نفس خود نیست

هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُّوْحٰى قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا

ان سخن مگر وحی کہ بسوی او فرستادہ میشود فرمود خدای تعالیٰ ہر آئینہ ما فرستادیم ترا بحق مژدہ دہندہ

وَّنَذِيْرًا وَّلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ

و ترساننده و پرسیده نخواہی شد از اہل دوزخ و فرو آوردہ است خدا بر تو کتاب

وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ

و دانش و اموختہ است ترا آنچہ نمیدانستی و ہست فضل خدا بر تو

عَظِيْمًا وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى وَمَا كَانَ اللّٰهُ

بزرگ و نہ افگندی تو وقتیکہ افگندی ولیکن خدا افگند و نیست خدا کہ عذاب کند

لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيْهِمْ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ

ایشان را و تو در میان ایشان باشی و نہ فرستادیم ما ترا مگر رحمت برای عالمیان۔

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا وَّدَاعِيًا

ای پیغامبر ہر آئینہ فرستادیم ترا گواہی دہندہ و مژدہ دہندہ و ترساننده و خواننده

اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ

بسوی خدا بحکم او و چراغ روشن و بشارت دہ مومنان را باینکہ ایشان را

ع ۱۱ جزو ۱۱ ع ۱۲ جزو ۱۱ ع ۱۳ جزو ۱۱ ع ۱۴ جزو ۱۱ ع ۱۵ جزو ۱۱ ع ۱۶ جزو ۱۱ ع ۱۷ جزو ۱۱ ع ۱۸ جزو ۱۱ ع ۱۹ جزو ۱۱

مِّنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۝ قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ

از جانب خدا بخشایش بزرگ بگو ای مردمان هرآینه من فرستاده خدام بسوی

جَمِيْعًا ۨ الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

همه شما آنکه او راست بادشاهی آسمانها و زمین نیست معبود مگر او زنده میکند

يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِيْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمٰتِهٖ

و می میراند اوست آنکه برانگیخت در ناخواندگان پیغامبر را از قوم ایشان

وَاتَّبِعُوْهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝ هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ

میخواند بر ایشان ایات او را و پاک میکند ایشانرا و می آموزد ایشانرا کتاب و دانش

يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ ۚ

و اگرچه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر هرآینه خدا و فرشتگان او درود

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

میخوانند بر پیغامبر ای مسلمانان درود بخوانید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ۭ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ۝

و عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض که گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ مَنْ يَّنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ

من سرور فرزندان آدم روز قیامت و نخست کسی ام که شگافته خواهد شد از وی قبر

وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ مُشَفَّعٍ رواه مسلم ۝ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ

و من نخستین شفاعت کننده ام و نخستین کسیکه قبول کرده شود شفاعت وی رواه مسلم و روایت است از ابی سعید رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه و سلم من سرورم فرزندان آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِيْ لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَّبِيٍّ يَوْمَئِذٍ اٰدَمُ

و نمیگویم بطریق فخر و بدست من است رایت حمد و نیست فخر و نیست هیچ پیغمبری در روز قیامت چه آدم

وَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ

وجیہ سوای اوست مگر آنکہ در زیر لوای من در آید و من اوّل کسی ام کہ نخستین شگافتہ شود از روی زمین

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

ونیست فخر رواہ ترمذی ۱ و در روایت ست از جابر کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتِمُ

وسلم فرمود من پیشوائے مرسلینم ونیست فخر ومن خاتم

النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ

الانبیاام ونیست فخر ومن نخستین شفاعت کنندہ وشفاعت قبول کردہ شدہ ام ونیست فخر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

رواہ ترمذی و در روایت ست از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا بُعِثُوا وَأَنَا

علیہ وسلم من نخستین مردم ام از روی زمین وآمدن از قبر وقتیکہ زندہ شوند از قبر ومن

قَائِدُهُمْ إِذَا وَفَدُوا وَأَنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا أَنْصَتُوا وَأَنَا مُسْتَشْفَعُهُمْ

پیشوا ام مردم وقتیکہ بیایند بدرگاہ خداوند ومن خطبہ خواندہ ایشانم وقتیکہ بکلام نتوانند کرد ومن طلب کردہ شدہ ام از من

إِذَا حُبِسُوا وَأَنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أَيِسُوا الْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيحُ

شفاعت بسوے خدا وقتیکہ مانع شدہ شوند مردم ومن بشارت دہندہ ام مردم را وقتیکہ نومید شوند بزرگی وکلیدہا

يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَأَنَا أَكْرَمُ وَلَدِ

آنروز بدست من باشد ولوای حمد در آن روز بدست من باشد ومن بزرگترین فرزندان

آدَمَ عَلَى رَبِّي يَطُوفُ عَلَيَّ أَلْفُ خَادِمٍ كَأَنَّهُمْ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

آدم نزد پروردگار خود گردن میکردند ہزار خادم گویا این خادمان بیضہای پوشیدہ اند

أَوْ لُؤْلُؤٌ مَنْثُورٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

یا مروارید ہای پراگندہ شدہ روایت کرد این را ترمذی و دارمی و در روایت ست از

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ شَفِيْعٍ فِي
گفت فرمود پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم من نخستین کسی ام کہ شفاعت کنم در
الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَاِنَّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ
بہشت تصدیق کردہ نشد ہیچ پیغامبر از پیغامبران آنمقدار کہ تصدیق کردہ شدم و تحقیق از جملہ پیغامبران
نَبِيًّا مَا صَدَّقَ مِنْ اُمَّتِهٖ اِلَّا الرَّجُلُ الْوَاحِدُ رواہ مسلم وَعَنْ
پیغمبری ہست کہ تصدیق نکرد او را از امت وی مگر یکی مرد رواہ مسلم و در روایت ست
جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضی قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ
از جبیر ابن مطعم رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود
اِنَّ لِيْ اَسْمَاءً اَنَا مُحَمَّدٌ وَاَنَا اَحْمَدُ وَاَنَا الْمَاحِي الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ
تحقیق کہ مرا نامہا ست من محمد و من احمد و من ماحی ام آنکہ محو میکند خدا
بِيَ الْكُفْرَ وَاَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَاَنَا
بوجود من کفر را و نام من حاشر ست کہ برانگیختہ شوند مردم بر قدم من و نام من
الْعَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الَّذِيْ لَيْسَ بَعْدَهٗ نَبِيٌّ متفق علیہ وَعَنْ
عاقب ست و عاقب آنکہ نیست پس از وی پیغمبری متفق علیہ ست و در روایت ست
اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ
از ابی ہریرہ رض از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت فرمود کہ من رحمت
مُهْدَاةٌ رواہ الدارمی والبیہقی فی شعب الایمان وَعَنْ عُمَرَ
و راہ یافتہ شدہ رواہ دارمی والبیہقی در شعب الایمان و در روایت ست از عمر
بْنِ قَيْسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَحْنُ
بن قیس تحقیق کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ما در دنیا
الْاٰخِرُوْنَ وَنَحْنُ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنِّيْ قَائِلٌ قَوْلًا غَيْرَ فَخْرٍ
پسینہ ایم و در مرتبہ سابق خواہیم بود روز قیامت و تحقیق من گویندہ ام گفتاری لیکن

إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ اللهِ وَمُوسَى صَفِيُّ اللهِ وَأَنَا حَبِيبُ اللهِ وَمَعِي

کہ ابراہیم خلیل اللہ است وموسی برگزیدہ خدا است ومن محبوب خدا ام وبامن باشد

لِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنَّ اللهَ وَعَدَنِي فِي أُمَّتِي وَأَجَارَهُمْ

لوای حمد روز قیامت وبتحقیق کہ خدا تعالے وعدہ کرد مرا در باب امتان وامان داد ایشانرا

مِنْ ثَلَاثٍ لَا يَعُمُّهُمْ بِسَنَةٍ وَلَا يَسْتَأْصِلُهُمْ عَدُوٌّ وَلَا يَجْمَعُهُمْ

از سہ چیز در نگیرد ایشانرا بقحط سال وہلاک نگرداند ایشانرا دشمنان وجمع نکند

عَلَى ضَلَالَةٍ رواہ الدارمی وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالَى

انسان را بر گمراہی رواہ دارمی روایت است از ابن عباس رض گفت بتحقیق کہ خدا تعالے

فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ

فضیلت داد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را بر پیغمبران وبر اہل آسمان

فَقَالُوا يَا أَبَا عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالَى

گفتند ای ابا عباس بچہ چیز فضل داد خدا آنحضرت را بر اہل آسمان گفت بتحقیق کہ خدای تعالے

قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ

فرمود فرشتگان را بایشان وکسی کہ گوید از فرشتگان کہ من خدا ام جز خدا پس آنرا پاداش

نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى لِمُحَمَّدٍ

میدہیم اورا دوزخ ہمچنین پاداش میدہیم ظالمان را وفرمود خدای تعالے مر آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را بتحقیق کہ فتح دادیم ترا فتح ظاہر تا بیامرزد مر خدای تعالے

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ قَالُوا وَمَا فَضَّلَهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

ہر چہ پیش رفتہ از گناہ تو وہر چیز کہ پس آید گفتند وچیست فضل محمد بر انبیا

قَالَ قَالَ اللهُ تَعَالَى وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ

گفت فرمود خدای تعالے ونفرستادیم ما ہیچ پیغامبر را مگر بزبان قوم او

لم يجتمع عليهم انتهى

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَآءُ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ
تا آنکه بیان کند برای قوم خود پس گمراه میگرداند خدا هر که را میخواهد تا تمام آیه و گفت خدا تعالی مر محمد صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهُ اِلَى الْجِنِّ
علیه وسلم و نفرستادیم ما ترا مگر برای کافه آدمیان پس فرستاد خدا تعالی او را سوی جن
وَالْاِنْسِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْعَبَّاسِ رضی اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّهُ جَآءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
و آدمیان رواه دارمی و روایت است از عباس رضی الله عنه که وی آمد سوی آنحضرت صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَاَنَّهُ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ
علیه وسلم پس گویا که عباس شنیده بود چیزی پس ایستاد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بر منبر
فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا
پس فرمود که من کیستم پس گفتند صحابه تو پیغمبر خدائی صلے الله علیه وسلم فرمود که من
مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ
محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ام تحقیق که خدای تعالے پیدا کرد خلق را پس گردانید
خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ
مرا در بهترین ایشان پس گردانید او میان را دو گروه پس گردانید مرا در بهترین فرقه ایشان پس گردانید آنها
قَبَآئِلَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا فَجَعَلَنِيْ
قبیله پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روے قبیله پس گردانید ایشان را خانه ها پس گردانید مرا
فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَاَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَخَيْرُهُمْ بَيْتًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
در بهترین خانه های ایشان پس من بهترین ایشانم از روی نفس و بهترین ایشانم از روی خانه رواه ترمذی
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِيْ
و روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم مثل من
وَمَثَلُ الْاَنْبِيَآءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ اُحْسِنَ بُنْيَانُهُ تُرِكَ مِنْهُ مَوْضِعُ
و مثل پیغمبران سابق همچو مثل کوشکی است که نیک کرده شد بنای او گذاشته شد از آن جائے

لَبِنَةٍ فَطَافَ بِهِ النُّظَّارُ يَتَعَجَّبُونَ مِنْ حُسْنِ بُنْيَانِهِ إِلَّا مَوْضِعَ

خشت پس گرداگرد او میگشتند نظر کنندگان درحالیکه تعجب میکردند از خوبی بنای آن مگر جای

تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ أَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ

آن خشت که خالی مانده پس بودم من که بستم جای آن خشت را ختم کرده شد بمن

الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِيَ الرُّسُلُ وَفِي رِوَايَةٍ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتِمُ

بنا و ختم کرده شد بمن پیغمبران و در روایت دیگر پس منم مثل آن خشت و منم ختم کننده

النَّبِيِّينَ متفق عليه وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

پیغمبران ام متفق علیه است و روایت است از انس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتِي بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتِحُ

صلے الله علیه وسلم می آیم در بهشت را روز قیامت پس طلب میکنم گشادن دررا

فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ

پس میگوید دارروغه بهشت که تو هستی پس میگویم من محمدام صلے الله علیه وسلم پس میگوید بیان دارروغه

بِكَ أُمِرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ رواه مسلم وَعَنِ الْعِرْبَاضِ

بسبب تو امر کرده شدم که نه گشایم برای کسے پیش از تو رواه مسلم و روایت است از عرباض

بْنِ سَارِيَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ

ابن ساریه رضی الله عنه از پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بتحقیق آنحضرت صلے الله علیه وسلم

إِنِّي عِنْدَ اللَّهِ مَكْتُوبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَإِنَّ آدَمَ لَمُنْجَدِلٌ

که بتحقیق من نزد خدا نوشته شده ام خاتم پیغمبران حال آنکه آدم هرآینه افتاده بود

فِي طِينَتِهِ وَسَأُخْبِرُكُمْ بِأَوَّلِ أَمْرِي دَعْوَةُ إِبْرَاهِيمَ وَبِشَارَةُ

در گل خود و قریب است که خبر دهم شما را به بخت کار خود دعاے ابراهیم است و خوشخبری

عِيسَى وَرُؤْيَا أُمِّي الَّتِي رَأَتْ حِينَ وَضَعَتْنِي وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُورٌ

عیسی است و خواب مادر من است که دید وقتیکه زائید مرا و بتحقیق برآمد مر آنرا روشنی

أَضَاءَتْ لَهَا مِنْهُ قُصُوْرُ الشَّامِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

کہ ظاہر شد برای آمنہ از آں نور کوشکہای شام روایت کرد آنرا در شرح سنہ و روایت کرد

أَحْمَدُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهِ سَأُخْبِرُكُمْ إِلَخْ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

احمد از ابی امامہ از قول او کہ ساخبرکم ہست تا آخر و روایت ہست از ابی ہریرہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَأُكْسَى حُلَّةً مِّنْ حُلَلِ

از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت پس پوشانیدہ میشوم من حلہ از حلہ ہائے

الْجَنَّةِ ثُمَّ أَقُوْمُ عَنْ يَمِيْنِ الْعَرْشِ لَيْسَ أَحَدٌ مِّنَ الْخَلَائِقِ

بہشت پس بستری میگیرم من از جانب راست عرش نیست کسے از خلق

يَقُوْمُ ذٰلِكَ الْمَقَامَ غَيْرِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَفِيْ رِوَايَةٍ

کہ بایستد دراں مقام جز من رواہ ترمذی و در روایۃ

جَامِعِ الْأُصُوْلِ عَنْهُ أَنَا أَوَّلُ مَنْ يَّنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ فَأُكْسٰى

جامع اصول ازیست کہ من اول آنکسے ام کہ شگافتہ میگردد از وی زمین پس پوشانیدہ میشوم

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

و در روایت ہست از ابی بن کعب از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ كُنْتُ إِمَامَ النَّبِيِّيْنَ وَخَطِيْبَهُمْ وَصَاحِبَ

باشد روز قیامت باشم پیشوائے پیغمبران و باشم خطیب ایشاں و خداوند

شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

شفاعت میکنم ایشاں بے آنکہ فخر کنم رواہ ترمذی و روایت ہست از نبی صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

اللہ علیہ وسلم فرمود بخواہید از خدا برای من وسیلہ گفتند ای پیغمبر خدا

وَمَا الْوَسِيْلَةُ قَالَ أَعْلٰى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ

و چست وسیلہ فرمود وسیلہ بلند ترین پایہ ایست در بہشت نمی یابد آنرا مگر یک مرد

وَّاحِدٌ أَرْجُوْا أَنْ أَكُوْنَ أَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امید میدارم کہ باشم من آن مرد رواہ ترمذی و روایت ست از

وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واثلہ بن اسقع گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُوْلُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَّلَدِ إِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفَى

کہ میگفت کہ بتحقیق کہ خدا برگزید کنانہ را از اولاد اسمعیل و برگزید

قُرَيْشًا مِّنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

قریش را از کنانہ و برگزید از قریش بنی ہاشم را و برگزید مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّلتِّرْمِذِيِّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَى

از بنی ہاشم رواہ مسلم و در روایت ترمذی ایشقدر زیادہ کرد کہ بتحقیق خدا برگزید

مِنْ وَّلَدِ إِبْرَاهِيْمَ إِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفَى مِنْ وَّلَدِ إِسْمٰعِيْلَ بَنِيْ كِنَانَةَ

از فرزند ابراہیم اسمعیل را و برگزید از اولاد اسمعیل بنی کنانہ را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ

و روایت ست از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست از پیغمبران

مِنْ نَّبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهٗ اٰمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ

ہیچ پیغمبرے مگر بتحقیق داده شد از معجزات معجزہ کہ مثل وی را ایمان آورده اند بر او آدمیان

وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِيْ أُوْتِيْتُ وَحْيًا أَوْحَى اللّٰهُ إِلَيَّ فَأَرْجُوْا أَنِّيْ

و جز این نیست معجزہ کہ داده شده ام من وحی ست کہ فرستاده ست خدا بسوے من پس امید میدارم کہ

أَكُوْنَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

باشم من اکثر پیغمبران از روی تابعان روز قیامت متفق علیہ و روایت ست از وی

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

لِسِتٍّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ

بشش چیز داده شدم کلمات جامع را و نصرت داده شدم برعب و حلال کرده شد

لِيَ الْغَنَائِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأُرْسِلْتُ

برائے من غنیمت ہا و گردانیدہ شد برائے من ہمہ زمین مسجد و پاک و فرستادہ شدم

إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بسوئے تمام خلق و ختم کردہ شدند بمن پیغمبران رواہ مسلم و روایت است از

ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

ثوبان گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بتحقیق خدا

زَوَى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي

جمع آورد برائے من زمین را پس دیدم من بلاد مشرق و مغرب را و بدرستیکہ امت

سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ

نزدیک است کہ برسد بادشاہی ایشان آنقدر کہ فراہم آورده شد برائے من زمین رواہ مسلم مراد کنز

الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوا يَا

سرخ و سفید تا آخر حدیث و روایت است از ابی ہریرہ گفت گفتند صحابہ ای

رَسُولَ اللّٰهِ مَتَى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ

پیغمبر خدا کی لازم شد ترا نبوت فرمود درانحال کہ آدم میان روح

وَالْجَسَدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ

و جسد بود رواہ ترمذی و روایت است از عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم

عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضی قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ

عبد اللہ ابن عمرو بن عاص را گفتم خبر دہ مرا از بعض صفات

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ أَجَلْ وَاللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ در توریت ہست گفت آرے سوگند بخدا

إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ

تحقیق کہ آنحضرت وصف کردہ شدہ ہست در توریت ببعض صفات وے کہ در قرآن ہست

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا

ای پیغمبر ما فرستادیم ترا گواہی دہندہ وبشارت دہندہ وبیم کنندہ و پناہ

لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ

مر عرب را تو بندہ خاص من و پیغمبر من ہستے نام نہادہ ام ترا متوکل کہ نیست درشت خو

وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

ونہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار و نہ دور کند بہ بدے

السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ

بدے را و لیکن درگذر میکند و می پوشد و ہرگز قبض میکند خدا شما را اورا تا آنکہ راست میکند

بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيُفْتَحَ بِهَا أَعْيُنًا

بوے دین قوم کج را کہ بگویند لا الہ الا اللہ و تا آنکہ میکشاید خدا باین کلمہ چشمہا

وَقَالَ فَإِذَا نَاصُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَكَذَا الدَّارِمِيُّ

گوشہا کر را و دلہای را کہ بستہ رواہ بخاری و ہمچنین روایت کردہ دارمی

عَنْ عَطَاءِ ابْنِ سَلَامٍ نَحْوَهُ وَعَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

از عطا بن سلام مانند آن و روایت ہست از جابر رضی تحقیق کہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي لِتَمَامِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ

علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ خدا فرستادہ ہست مرا برای اتمام خوبے ہاے نیک

وَكَمَالِ مَحَاسِنِ الْأَفْعَالِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

و برای کامل گردانیدن نیک اعمال رواہ فی شرح السنۃ و روایت ہست از

كَعْبٍ يَحْكِي عَنِ التَّوْرَاةِ قَالَ نَجِدُ مَكْتُوبًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

کعب رضی حکایت میکند از توریت گفت کہ یافتم من نوشتہ کہ محمد رسول اللہ

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَا فَظٌّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا صَخَّابٌ فِي الْأَسْوَاقِ

بندۂ برگزیدۂ من است نہ سخت خو است و نہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار

وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ مَوْلِدُهُ

و پاداش نمیدہد بدی را بہ بدے مانند او لیکن محو میکند و می بخشد ولادت او

بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

در مکہ است و ہجرت او بمدینہ و بادشاہی او در شام و امت وے بسیار حمد گویان اند

يَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ يَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي كُلِّ

کہ حمد میگویند مر خدا را در شادی و غمے حمد میگویند مر خدا را در ہر

مَنْزِلَةٍ وَيُكَبِّرُونَهُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ رِعَايَةً لِلشَّمْسِ يُصَلُّونَ

منزل و تکبیر میگویند خدا را در ہر جاے بلند رعایت کنندگان آفتاب را نماز میخوانند

الصَّلَوَاتِ إِذَا جَاءَ وَقْتُهَا يَتَأَزَّرُونَ عَلَى أَنْصَافِهِمْ

نماز چون آید وقت نماز ازار می بندند بر میانہاے

وَيَتَوَضَّئُونَ عَلَى أَطْرَافِهِمْ مَنَادِيهِمْ يُنَادِي فِي جَوِّ

و وضو میکنند بر اطراف خود آواز کنندۂ ایشان آواز میکند در

السَّمَاءِ صَفُّهُمْ فِي الْقِتَالِ وَصَفُّهُمْ فِي الصَّلَوٰةِ سَوَاءٌ لَهُمْ

آسمان وصف بستن ایشان در کارزار و صف بستن ایشان در نماز برابر است مر ایشان را

بِاللَّيْلِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ هٰذِهِ لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

در شب آوازے است مانند آواز مگس شہد این لفظ مصابیح است

وَرَوَى الدَّارِمِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ

و روایت کرد دارمی با اندکے تغیر از عبد اللہ بن سلام

قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نوشتہ است در توریت صفت محمد صلے اللہ علیہ وسلم

وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ قَالَ أَبُو مَوْدُودٍ وَقَدْ بَقِيَ

وآنکه عیسی بن مریم دفن خواهد شد با آنحضرت گفت ابو مودود بتحقیق باقیمانده است

فِي الْبَيْتِ مَوْضِعُ قَبْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

در خانه آنحضرت جاے یک قبر رواه ترمذی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نشسته بودند مردمان از یاران رسول خدا صلے الله علیه وسلم

فَخَرَجَ حَتَّى إِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ يَتَذَاكَرُونَ قَالَ بَعْضُهُمْ

پس برون آمد آنحضرت تا آنکه چون نزدیک شد آنحضرت بایشان شنید اصحاب را که تذکره میکردند گفت بعض ایشان

إِنَّ اللهَ اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا وَقَالَ آخَرُ مُوسَى

بتحقیق که خدا گرفت ابراهیم را دوست و گفت دیگر که موسی

كَلَّمَهُ تَكْلِيمًا وَقَالَ آخَرُ عِيسَى كَلِمَةُ اللهِ وَرُوحُهُ

سخن کرد خدا او را سخن کردنی و گفت دیگر که عیسے کلمه خدا و روح خداست

وَقَالَ آخَرُ آدَمُ اصْطَفَاهُ اللهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ

و گفت دیگر که آدم برگزیده او را خدا پس ناگاه بیرون آمد برایشان پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ

خدا صلے الله علیه وسلم و فرمود بتحقیق شنیدم من سخن شما را

وَتَعَجُّبَكُمْ أَنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ اللهِ وَهُوَ كَذَلِكَ وَمُوسَى

و تعجب آوردن شما را که ابراهیم دوست خداست و وی همچنین است و موسے

نَجِيُّ اللهِ وَهُوَ كَذَلِكَ وَعِيسَى رُوحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ

همراز خداست و وی همچنین است و عیسے روح خدا و کلمه خداست و وی

كَذَلِكَ وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللهُ وَهُوَ كَذَلِكَ أَلَا وَأَنَا حَبِيبُ اللهِ
٩١

همچنین است و آدم برگزیده خداست و وی همچنین است آگاه باشید من دوست خدایم

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و نیست فخر و من بردارندهٔ لوائے حمد روز قیامت ام

تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ

زیر آن لوا آدم است و ہر کہ جز اوست و نیست فخر و من اول

شَافِعٍ وَّأَوَّلُ مُشَفَّعٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا

شفاعت کنندہ و اول شفاعت قبول کردہ شدہ است و نیست فخر و من

أَوَّلُ مَنْ يُحَرِّكُ حَلَقَ الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِيْ

اول آنم کہ جنباند حلقہائے بہشت را پس میکشاید خدا برائے من

فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا فَخْرَ

پس آرد مرا در بہشت حال آنکہ با من باشند درویشان مسلمانان و نیست فخر

وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا

و من بزرگترین اولین و آخرین ایشانم بر خدا و نیست

فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ كِتَابُ الْإِيْمَانِ

فخر رواہ ترمذی و دارمی

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عٰلِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ

اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود دیگراه دانندهٔ نهان و آشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا

اوست بخشاینده مهربان اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر

هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

او پادشاه نهایت پاک سلامت از همه عیبها امن دهنده

الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ

نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار بالی

اللّٰهِ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ

خدا را است از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا آفریدگار نو پیدا آرنده

الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى یُسَبِّحُ لَهٗ مَا

صورت سازنده اوراست نامهای نیک بپاکی یاد میکنند او را هر چه

فِی السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ

در آسمانها و زمین است و اوست غالب با حکمت

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا

اوست آنکه آفرید شما را از گل باز مقرر کرد وقت مرگ

وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ۝ وَهُوَ

و مدتے معین است نزد یک او باز شما شک میکنید و اوست

الَّذِي أَنْشَأَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

آنکه بپا فرید برای شما شنوائی و دیده ها و دلها

قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ

اندکے شکر گزاری میکنید و اوست آنکه پیدا کرد شما را

فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي

در زمین و بسوے او برانگیخته خواهید شد و اوست آنکه

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

زنده میکند و می میراند و او راست آمد و شد شب و روز

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ يَا أَيُّهَا النَّاسُ

آیا نمی فهمید فرمود حق تعالے ای مردمان

وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا

از شما یک بود کہ باز گردانیدہ شود طرف بدترین عمر تا نہ

يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

داند چیزے را بعد از دانستن بگو ایمان آوردیم بخدا

وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

و آنچہ فرو آورده شده است بر ما و آنچہ فرو آورده شده است بر ابراہیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

و اسمٰعیل و اسحاق و یعقوب و نبیرگان وے

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

و آنچہ داده شد موسیٰ و عیسیٰ و پیغمبران را

مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ

از پروردگار ایشان فرق نمی کنیم میان ہیچ یکے از ایشان

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

و ما خدارا منقادیم سوال میکنند ترا از قیامت

آیاتان مرسلها قل انما علمها عند ربی

کو کی باشد استقرار ہے بگو جز این نیست کہ علم قیامت نزد یک پروردگار

لا یجلیها لوقتها الا هو ثقلت فی السموات

پدید نہ آرد او را در وقت او مگر او گران شدہ است در آسمانہا

والارض لا تاتیکم الا بغتة یسئلونک کانک حفی عنها

و زمین نیاید بشما مگر ناگہان چنین نیست

المؤمنون الذین اذا ذکر الله

گرویدہ ایمان آنانند کہ چون یاد کردہ شود خدا

وجلت قلوبهم واذا تلیت علیهم

بترسد دلہای ایشان و چون خواندہ شود بر ایشان

ایاته زادتهم ایمانا وعلی ربهم

آیات خدا زیادہ سازد ایشان را آن آیات ایمان ایشان و بر پروردگار خویش

یتوکلون الذین یقیمون الصلوة ومما

توکل مے کنند آنانکہ بر پا میدارند نماز را و از آنچہ

رزقناهم ینفقون اولئک هم المؤمنون حقا

روزی دادہ ایم ایشان را خرچ مے کنند این جماعت ایشانند مومنان بتحقیق

لهم درجات عند ربهم ومغفرة ورزق کریم

ایشان راست مرتبہا نزد پروردگار ایشان و آمرزش و روزی نیک

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ

روایت ست از عمر بن خطاب رضی گفت در اثنای آنکه ما نزد

عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بودیم

يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ

روزی ناگاہ پیدا گشت بر ما مردی سخت سفید جامہ باسخت

شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ

سخت سیاہ موے دیدہ نمی شد بروے نشان آن ہر حال آنکہ می شناخت اورا

مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ما ہیچ یکی تا آنکہ نشست پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ

وسلم پس تکیہ داد ہر دو زانوی خود را بہر دو زانوی آنحضرت و نہاد آنمرد ہر دو کف دست خود را

عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ

بر ہر دو ران آنحضرت و گفت ای محمد خبر دہ مرا از حقیقت اسلام

قَالَ الْاِسْلَامُ اَنْ تَشْهَدَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ

فرمود آنحضرت اسلام آنست که گواهی دهی تو که نیست هیچ معبود بحق مگر خدا و بتحقیق

مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَتُقِيْمَ الصَّلٰوةَ وَتُؤْتِيَ

محمد فرستادهٔ خداست و بر پا داری نماز را و بدهی

الزَّكٰوةَ وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ اِنِ

زکوة را و روزه داری بماه رمضان و بگذاری مناسک حج را اگر

اسْتَطَعْتَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا قَالَ صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا

میتوانی بسوی وی راه گفت آنمرد راست گفتی پس شگفت داشتیم ما

لَهٗ يَسْئَلُهٗ وَيُصَدِّقُهٗ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِيْمَانِ

حال آنمرد را که می پرسد آنحضرت را و تصدیق میکند او را گفت آنمرد پس خبر ده مارا از ایمان

قَالَ اَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ

فرمود کہ بگروی بخدا و بفرشتگان او و بکتابہای او و بہ پیغمبران او

وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ

و بروز پسین و ایمان آری بخدا کہ ہمہ چیز از نیک و بد از اوست و بقدر

قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِحْسَانِ قَالَ

گفت راست گفتی گفت پس خبر دہ مرا از احسان فرمود احسان

اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَّمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهٗ

آنست کہ عبادت کنی خدا را گویا کہ می بینی او را پس اگر نہ بینی تو او را پس

يَرٰاكَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ

عبادت کن او را چنانکہ بیند ترا گفت امروز کہ خبر دہ مرا از وقت قیامت فرمود آن کس

عنها يا عمر من السائل قال فاخبرني

از قیامت دانا تر از مسئله که پرسنده ست گفت پس خبر ده مرا

عن امارتها قال ان تلد الامة ربتها

از علامتهای نزدیک شدن قیامت فرمود اینکه بزاید کنیز کن مولی خود را

وان ترى الحفاة العراة العالة رعاء

و ببینی برهنه پایان برهنه تنان فقیران چرانندگان

الشاء يتطاولون في البنيان قال ثم

گوسفندان تراز یاد می کنند گان بر یکدیگر در بناها گفت عمر ساعتی پس

انطلق فلبثت مليا ثم قال لي يا عمر

روان شد پس درنگ کردم من زمانی دراز باز فرمود آنحضرت مرا ای عمر را

اتدري من السائل قلت الله ورسوله

آیا دری می دانی که بود سائل گفتم خدا و رسول خدا

اعلم قال فانه جبريل اتاكم يعلمكم

داناتر ست فرمود پس این سائل جبریل بود آمد شما را در حالیکه تعلیم میکند

دينكم رواه مسلم ورواه ابو هريرة

بشما دین شما را روایت کرد آنرا مسلم و روایت کرد این حدیث را ابو هریره

اختلاف وفيه اذا رايت الحفاة العراة

اختلافی که با حدیث عمر دارد و در حدیث ابو هریره ست که چون بینی تو برهنه

اَلصُّمُّ الْبُكْمُ مُلُوكُ الْاَرْضِ فِي خَمْسٍ

کران و گنگ تراصاحب ملک جاہ علم قیامت دراں پنج چیز است

لَا يَعْلَمُهُنَّ اِلَّا اللّٰهُ ثُمَّ قَرَءَ اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗ

کہ نمیداند آنہا را بجز خدا پس خواند آنحضرت بدرستیکہ نزد خداست

عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي

علم قیامت و علم باران و علم آنچہ در

الْاَرْحَامِ الْاٰيَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ

شکم زن حامل ہست تا آخر آیت متفق علیہ ست و روایت ہست از ابن عمر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بُنِيَ الْاِسْلَامُ عَلٰى خَمْسٍ شَهَادَةِ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

بنا کردہ شدہ ہست خانہ مسلمانی بر پنج چیز اول گواہی دادن ہست بخدائی

وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ وَاِقَامِ الصَّلٰوةِ

و بیغامبری محمد صلے اللہ علیہ وسلم دوم بر پا کردن نماز

وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

وسوم دادن زکوٰۃ وحج وروزہ ماہ رمضان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

متفق علیہ است وروایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا

ایمان ہفتاد و چند شاخ است پس فاضلترین شعبہا ایمان

قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذٰى

گفتن لا الہ الا اللہ کلمہ طیبہ فروترین شعبہا دور کردن ایچہ ایذا کند مردم

عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

از راہ و شرم داشتن شعبہ عظیمہ است از ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

متفق علیہ است وروایت است از عبد اللہ بن

عَمْرٍو رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمرو رضـ کہ گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ

علیہ وسلم مسلمان کامل کسے ہست کہ سلامت مانند مسلمانان

بيده لا يسمع بي احد من هذه الامة يهودي ولا نصراني

در دست او است نفس محمد بدانکه کسی از این امت یهودی باشد یا نصرانی

ثم يموت ولم يؤمن بالذي ارسلت به الا كان من

پس بمیرد و نیاورده باشد بآن چیزی که فرستاده شدم من بآن مگر آنکه باشد

اصحاب النار رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال

از اهل دوزخیان روایت کرده مسلم و روایت است از ابوهریره رضی الله عنه گفت گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الله تعالى يؤذيني

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت خدای تعالی میرنجاند مرا

ابن ادم يسب الدهر وانا الدهر بيدي الامر اقلب

فرزند آدم دشنام میدهد ابن آدم روزگار را و حال آنکه منم روزگار میگردانم

الليل والنهار متفق عليه وعن ابي موسى الاشعري

شب و روز را متفق علیه است روایت است از ابوموسی اشعری رضی الله

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما احد اصبر على

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ کس صابرتر از خدا بر

اذى يسمعه من الله يدعون له الولد ثم يعافيهم ويرزقهم

ایذائی که میشنود از او تعالی که برای وی فرزند میگویند پس تندرست میدارد و روزی میرساند بایشان

متفق عليه وعن ابي ذر قال اتيت النبي صلى الله عليه

متفق علیه و روایت است از ابی ذر رض گفت آمدم پیغمبر را صلی الله علیه

وسلم وعليه ثوب ابيض وهو نائم ثم اتيته وقد

وسلم و حال آنکه بود بر او جامه سفید و او خفته بود و باز آمدم بر او حال آنکه بحقیقت

استيقظ فقال ما من عبد قال لا اله الا الله ثم مات

بیدار شده بود پس گفت نیست هیچ بنده که گفت لا اله الا الله پس بمرد

عَلٰى ذٰلِكَ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى

برابکه گمانکه دری آبدان بندهٔ بهشت را گفتم اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

و دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد

قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى

گفتم اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

و اگرچه دزدی کرده باشد گفتم اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد

قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ

گفت اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد بر رغم بینی

اَبِیْ ذَرٍّ وَكَانَ اَبُوْ ذَرٍّ اِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا

ابی ذر و بود ابوذر در وقتی که بیان میکرد این حدیث را

قَالَ وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِیْ ذَرٍّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

میگفت اگرچه خاک آلوده شود بینی ابوذر رغم متفق علیه است

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ لِلّٰهِ وَأَبْغَضَ لِلّٰهِ وَأَعْطَى

علیہ وسلم کیکہ دوست دارد کسی را برای خدا و کیکہ دشمنی دارد برای خدا و میدہد

لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ رَوَاهُ

برای خدا و منع کند برای خدا پس تحقیق کامل گرداند ایمان خود را رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

ابو داؤد و در روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فاضل ترین

الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِي اللّٰهِ رَوَاهُ

عملہا دوست داشتن است کسی را از جہت خدا و دشمن داشتن از جہت خدا رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ابو داؤد و در روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَانِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم دو فضلت

مُوجِبَتَانِ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا الْمُوجِبَتَانِ

موجبتان گفت مردی ای پیغمبر خدا چیست معنی موجبتان

قَالَ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

فرمود کسیکه بمیرد در حالیکه شریک میگرداند با خدا چیزی را البته داخل میشود در آتش دوزخ

وَمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

و کسیکه بمیرد در حالیکه شریک نمیگرداند بخدا چیزی را البته داخل میشود در بهشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

رواه مسلم و در روایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ لِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَفَاتِيْحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ أَنْ لَّا إِلٰهَ

وسلم کلیدهای بهشت گواهی دادن است باین کلمه که لا اله

إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ وَهْبِ بْنِ

الا الله رواه احمد و روایت است از وهب ابن

مُنَبِّهٍ رض قِيْلَ لَهُ أَلَيْسَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مِفْتَاحَ

الجنة قال بلى ولكن ليس مفتاح إلا وله أسنان

بہشت گفت آری ولیکن نیست کلیدے مگر آنکہ مراورا دندانہ ہاست

فإن جئت بمفتاح له أسنان فتح لك وإلا لم يفتح لك

پس اگر آری تو کلیدے را کہ مراورا دندانہ ہا شد کشادہ میشود برائے تو وگرنہ کشادہ نمیشود برائے تو

رواه البخاري في ترجمة باب وعن أبي هريرة رضي

رواہ بخاری در ترجمہ باب روایت است از ابوہریرہ رضی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أحسن

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون نیک گرداند

أحدكم إسلامه فكل حسنة يعملها تكتب

یکی از شما اسلام خود را پس ہر کار نیک کہ میکند او را نوشتہ میشود

بعشر أمثالها إلى سبع مائة ضعف وكل سيئة

بمانند آن تا ہفت صد برابرے و ہر بدے

يعملها تكتب بمثلها حتى يلقى الله متفق عليه

کہ میکند نوشتہ میشود بمثل آن تا دم مرگ ملاقات خدا متفق علیہ

وعن أبي أمامة رضي أن رجلا سأل رسول الله

و روایت است از ابی امامہ رضی بدرستیکہ مردی پرسید پیغامبر خدا را

صلى الله عليه وسلم ما الإيمان قال إذا

صلے اللہ علیہ وسلم چیست نشان ایمان فرمود چون

سرتك حسنتك وساءتك سيئتك فأنت

شاد گرداند ترا عمل نیک تو و اندوہگین گرداند ترا بدی تو پس تو

مؤمن قال يا رسول الله فما الإثم قال

مومن دوست ایمانی گفت ای پیغامبر خدا پس چیست گناہ فرمود

إِذَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ شَيْءٌ فَدَعْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

چون خلد در سینه تو چیزے پس بگذار آنچه را روایت کرد او را احمد

وَعَنْ وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ قَالَ

و روایت است از عباس ابن عبد المطلب رضی گفت گفت

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاقَ طَعْمَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چشید ذائقه

الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

ایمان آنکس که راضی باشد باخدا از روی پروردگار و باسلام از روی دین

وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا رَوَاهُ

و بمحمد صلی الله علیه وسلم از روی پیغمبری روایت

مسلم بَابُ الْكَبَائِرِ وَعَلَامَاتِ النِّفَاقِ

مسلم این باب در بیان گناهان کبیره و نشانهای نفاق است

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

ای پیغامبر چون بیایند نزدیک تو زنان با ایمان

عَلٰی اَنْ لَّا یُشْرِکْنَ بِاللّٰهِ شَیْئًا وَّلَا یَسْرِقْنَ وَلَا یَزْنِیْنَ

باین شرط که نکنند شریک بخدا چیزی را و نکنند دزدی و نکنند زنا

وَلَا یَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا یَاْتِیْنَ بِبُهْتَانٍ

و نکشند اولاد خود را و پیش نیارند سخن دروغ

یَّفْتَرِیْنَهٗ بَیْنَ اَیْدِیْهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا یَعْصِیْنَكَ

که برنبسته باشند آنرا در میان دستها و پاهای خویش و نافرمانی نکنند

فِیْ مَعْرُوْفٍ فَبَایِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ

ترا در کار نیک پس بیعت کن از ایشان و طلب آمرزش کن از برای ایشان خدا

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ اِنَّ اللّٰهَ لَا یَغْفِرُ اَنْ

هرآئینه خدا آمرزگار مهربان است هرآئینه خدا نمی آمرزد آنرا

یُّشْرَكَ بِهٖ وَیَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ یَّشَآءُ

که شریک کرده شود بوی و می آمرزد غیر شرک را هر که را خواهد

وَمَنْ یُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِیْدًا

و هر که شریک مقرر کند بخدا هرآئینه گمراه شده است گمراهی دور

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از ابوهریره رض گفت گفت رسول خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوْبِقَاتِ

صلی الله علیه وسلم بپرهیزید از هفت که هلاک کنندگان اند

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ بِاللّٰهِ

گفتند صحابه ای پیغمبر خدا چه چیز اند آن هفت فرمود شرک آوردن

وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

و جادوگردن و کشتن نفسی را که حرام گردانیده است خدا

وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ

و خوردن ربا و خوردن مال یتیم و پشت دادن روز جنگ

وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

و دشنام دادن بزنان پارسا غافل از بدکرداری مسلمانان متفق علیه است و مروی است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

زنا نمیکند زنا کننده در هنگامی که زنا میکند در حال انکه وی مومن است

وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ

دزدی نمیکند دزدی نکند ۔ ہنگامی کہ دزدی میکند وحال انکہ مومن است و نمیخورد شراب را کسی

حِيْنَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ

ہنگامی کہ میخورد وحال انکہ وی مومن است و غارت نمیکند کسی غارت کردنی کہ بردارند مردم

إِلَيْهِ فِيْهَا أَبْصَارَهُمْ حِيْنَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ

بسوی آن غارت کننده ۔ در ان غارت کردن چشمهای خود را وقتیکہ غارت میکند وحال انکہ وی مومن است خیانت

أَحَدُكُمْ حِيْنَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکی از شما از غنیمت ہنگامیکہ خیانت میکند وحال انکہ وی مومن است پس زنہار زنہار خود را از ین گناہ متفق علیہ است

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَلَا يَقْتُلُ حِيْنَ يَقْتُلُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

در روایت ابن عباس است و نمیکشد ہیچکس ہنگامیکہ میکشد وحالانکہ وی مومن است

قَالَ عِكْرِمَةُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ يُنْزَعُ الْإِيْمَانُ مِنْهُ

گفت عکرمہ گفتم من مر ابن عباس را چگونہ کشیدہ میشود ایمان از ین شخص

قَالَ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ أَخْرَجَهَا فَإِنْ تَابَ

گفت اینچنین و تشبیک کرد میان انگشتان خود پستر از ہم بیرون آورد انگشتان را بیرون

عَادَ إِلَيْهِ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَقَالَ

اگر توبہ کرد و گشت ازان ہمچنین بار دیگر و ایمان بسوی وی تشبیک کرد میان انگشتان خود و گفت

أَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ لَا يَكُوْنُ هٰذَا مُؤْمِنًا تَامًّا وَلَا يَكُوْنُ

ابو عبد اللہ بخاری نمیباشد این شخص مومن کامل و نمیباشد

لَهُ نُوْرُ الْإِيْمَانِ هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

مر او را نور ایمان این عبارت بخاری است روایت است از ابو ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زَنَى الْعَبْدُ

گفت گفت رسول پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون زنا میکند بندہ

خرج منه الايمان فكان فوق رأسه كالظلة فاذا

بیرون می آید از وی ایمان پس اگر باشد بالای سر وی ماند مانند ابر پس چون

خرج من ذلك العمل رجع اليه الايمان رواه

بیرون میآید بنده از آن عمل باز برگردد بسوی وی ایمان روایت کرده

الترمذي وابو داود ج وعن ابي هريرة

ترمذی و ابو داود ج و روایت است از ابی هریره رضی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

گفت فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

آية المنافق ثلث وان صام وصلى

نشان منافق سه خصلت است اگرچه نماز کند و روزه دارد

وزعم انه مسلم ثم اتفقا اذا

و گمان می برد که من مسلمانم پس اتفاق دارند هر دو

حدث كذب واذا وعد اخلف واذا اؤتمن

چون سخن گوید دروغ گوید و چون وعده کند خلاف کند و چون امانت نهند وی را خیانت کند

خان متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو رضي

متفق علیه و روایت است از عبد الله بن عمرو رضی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اربع

گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم چهار خصلت است

مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ

هر کس که باشند این چهار در وی باشد آنگه شناخته است مر که باشد در وی

خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ

یک خصلت از این چهار باشد در وی یک خصلت از نفاق

حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا ائْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

تا آنگه بگذارد آنرا چون امانت پذیرد خیانت کند و چون سخن گوید دروغ

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و چون عهد نهد بشکند و چون پیکار کند سر بگشاید و رزد متفق علیه

بَابُ فِي الْوَسْوَسَةِ وَلَقَدْ خَلَقْنَا

این باب در بیان وسوسه است و هر آینه آفریدیم

الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

آدمی را و میدانیم چیزیکه بجنباند اندیشه نفس او

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ بِسْمِ اللَّهِ

و ما نزدیکتریم باو از رگ جان بنام خداوند بزرگ

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ

بخشاینده مهربان بگو پناه میگیرم بپروردگار مردمان

النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

مردمان معبود مردمان از شر وسوسه اندازنده پس رونده

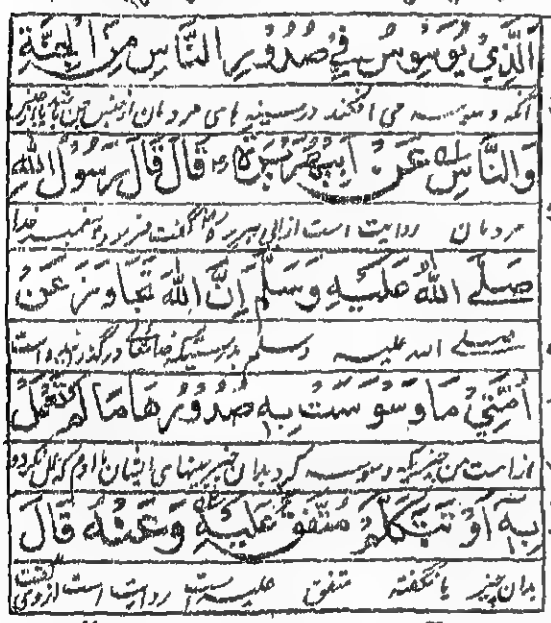

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ

آنکه وسوسه می افکند در سینه های مردمان از جنس جن یا از جنس

وَالنَّاسِ ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مردمان روایت است از ابو هریره رضی الله عنه گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی درگذرانیده است

أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ

از امت من چیزیکه وسوسه کرد بدان خویشتنهای ایشان تا وقتیکه نکنند

بِهِ أَوْ تَتَكَلَّمْ ۝ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

بدان چیز یا نگفته متفق علیه این روایت است از وی

ما صنعت شيئا قال ثم يجيئ احدهم فيقول
کردی چیزی را گفت جا برستری آید یکی از شکیان او پس بگوید
ما تركته حتى فرقت بينه وبين امرأته قال
نگذاشتم فرزند آدم را تا آنکه جدائی افگندم میان وی و میان زنش گوید
فيدنيه منه فيقول نعم انت قال الاعمش
پس نزدیک میگرداند او را پس بگوید نیکو باری تو گفت اعمش
اراه قال فيلتزمه رواه مسلم وعن
گمان میبرم من جایرا که گفت پس بچسپاند میگیرد او را روایت کرد اینرا مسلم و روایت است
عثمان بن ابي العاص رضي قال قلت يا
از عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه گفت گفتم اے
رسول الله صلى الله عليه وسلم ان
پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه
الشيطان قد حال بيني وبين صلوتي وقرآني يلبسها علي
شیطان حائل میگردد میان من و میان نماز من و
بين قراءتي يلبسها علي فقال رسول الله صلى
میان قراءت من و گمراه میکند قراءة را بر من پس گفت پیغمبر خدا صلی
الله عليه وسلم ذاك شيطان يقال له
الله علیه وسلم آن شیطانست گفته میشود شیطانست او را گفت
خنزب فاذا احسسته فتعوذ بالله منه واتفل
خنزب پس چون دریابی این وسواس را پس پناه جو بخدا از ان شیطان و تف کن
على يسارك ثلثا ففعلت ذلك فاذهبه الله
بر بائیں خود سه بار پس کردم من ایں را پس دور گردانید او را خدا

مبین ۵ وعن عبد الله بن عمرو رض قال قال

روشن ہست و روایت ہست از عبد اللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رسول الله صلی الله علیه وسلم کتب الله

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نوشت خدا تعالیٰ

مقادیر الخلائق قبل ان یخلق السموات والارض

اقدار خلایق را پیش از پیدا کردن آسمانہا و زمین

بخمسین الف سنة قال وکان عرشه علی الماء

پنجاہ ہزار سال گفت و بود عرش خدا بر آب

رواہ مسلم وعن ابی هریرة رض قال قال

رواہ مسلم و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رسول الله صلی الله علیه وسلم احتج آدم و

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مباحثہ کردند یکدیگر آدم و

موسی عند ربهما فحج آدم موسی قال موسی انت آدم

موسیٰ نزد پروردگار شان پس غالب آمد حجت آدم بر موسیٰ گفت موسیٰ آن آدمی

الذی خلقك الله بیده ونفخ فیك من روحه

کہ پیدا کرد خدا ترا از دست قدرت خود و میدمید تو را از روح خود

واسجد لك الملئكة واسكنك فی جنته

و سجدہ کردند مر ترا فرشتگان خود را و سکونت داد ترا در بہشت

ثم تهبط الناس بخطیئتك فقال آدم انت موسی

پس فرود آوردی مردمان را بسبب خطای تو گفت آدم تو موسیٰ

الذی اصطفاك الله برسالته وبكلامه ثم تلومنی

کہ برگزید ترا خدا بہ پیغمبری خود و بہ سخن گفتن خود پس ملامت میکنی مرا

علی امر قدر علی قبل ان اخلق او قدر الله علی قبل

بر کاری کہ مقدر کردہ است بر من پیش از آنکہ پیدا کنند مرا یا مقدر کردہ است خدا بر من پیش

ان یخلقنی بکذا فحج آدم موسی ثلثا

از آنکہ پیدا کند مرا بچنین فغالب آمد حجت آدم بر موسیٰ سہ بار

رواہ البخاری ومسلم

رواہ بخاری و مسلم

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

و از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لما قضی الله الخلق کتب کتابا فوق عرشه

چون فارغ شد خدا از آفرینش خلق نوشت کتابی را بالای عرش خود

ان رحمتی تغلب غضبی

کہ رحمت من غالب است بر غضب من

رواہ البخاری ومسلم

رواہ بخاری و مسلم

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

و از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لما قضی الله الخلق کتب کتابا فوق عرشه

چون فارغ شد خدا از آفرینش خلق نوشت کتابی را بالای عرش خود

ان رحمتی تغلب غضبی

کہ رحمت من غالب است بر غضب من

رواہ البخاری ومسلم

رواہ بخاری و مسلم

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

و از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لما قضی الله الخلق کتب کتابا فوق عرشه

چون فارغ شد خدا از آفرینش خلق نوشت کتابی را بالای عرش خود

ان رحمتی تغلب غضبی

کہ رحمت من غالب است بر غضب من

رواہ البخاری ومسلم

رواہ بخاری و مسلم

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيْئَتِكَ اِلٰى اَرْضِكَ قَالَ

خود پستر فرود افگند تو مردم را به سبب گناهی که کردی بر زمین گفت

اَدَمٌ اَنْتَ مُوْسَى الَّذِى اصْطَفَيْكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهٖ

آدم تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا تعالی به پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهٖ وَاَعْطَاكَ الْاَلْوَاحَ فِيْهَا تِبْيَانُ كُلِّ شَيْءٍ

و بکلام و داد ترا الواح که در آن بیان هر چیز است

وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَكَمْ وَجَدْتَ اللّٰهَ كَتَبَ التَّوْرٰيةَ

و نزدیک گردانید ترا راز گوینده پس چند یافتی خدا را که نوشت

قَبْلَ اَنْ اُخْلَقَ قَالَ مُوْسٰى اَرْبَعِيْنَ عَامًا قَالَ

پیش از آنکه پیدا کرده شوم گفت موسی چهل سال گفت

اَدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيْهَا وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ

آدم پس آیا یافتی تو در توریت و گناه کرد آدم پروردگار خود را

فَغَوٰى قَالَ نَعَمْ قَالَ اَفَتَلُوْمُنِيْ عَلٰى اَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا

پس گم کرد راه را گفت موسی آری یافتم گفت آدم آیا پس ملامت میکنی مرا بر آنکه کردم

كتبه الله علي ان اعمله قبل ان يخلقني بارسان

نوشت خدا بر من كه بكند آنرا پيش از انكه پيدا كند مرا بجهل

سنة قال رسول الله صلى الله عليه

سال فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم فحج آدم موسى رواه مسلم وعن

وسلم پس غالب آمد آدم بر موسى رواه مسلم در روايت است

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

از ابى هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم ما من مولود الا يولد على الفطرة فابواه

وسلم نيست هيچ زاييده شده مگر انكه زاييده ميشود بر فطرت پس پدر و مادر

يهودانه او ينصرانه او يمجسانه كما تنتج

او يهودى ميگردانند او را يا نصرانى يا مجوسى چنانكه زاييده ميشود

البهيمة بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من

چهارپايه چهارپاى تمام كامل در اعضا آيا مى بينيد شما در ان بهايم هيچ بهيمه

جدعاء حتى تكونوا انتم تجدعونها ثم يقول فطرة الله التي فطر الناس

بريده گوش پس ميگويد تا وقتيكه شما ميبريد گوش او را پس ميگويد فطرت خدا كه پيدا كرده است

عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم

مردمان را بر ان نيست تغيير پيدا كردن خدا را اين مقتضاى دين راست است

آدميان را بر ان نيست تغيير پيدا كردن خدا را اين مقتضاى دين راست است

متفق علیہ وعن عبادۃ بن الصامت قال قال

متفق علیہ روایت ہست از عبادہ بن صامت رضی گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اول ما

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ نخستین چیز کہ پیدا کرد

خلق اللہ القلم فقال لہ اکتب قال ما اکتب قال اکتب القدر

خدا قلم است پس گفت مر او را بنویس گفت چہ بنویسم گفت بنویس تقدیر را

فکتب ما کان وما ھو کائن الی الابد رواہ

پس بنوشت آنچہ بود و آنچہ خواہد بود تا ابد رواہ

الترمذی وعن ابی خزامۃ

ترمذی و روایت ہست از ابی خزامۃ

عن ابیہ قال قلت یا رسول اللہ ارایت رقی نسترقیہا وادویۃ

واو از پدر خود گفت گفتم ای پیغمبر خدا خبر دہ ما را از حال افسونہا کہ افسونگری میکنیم بآنہا و ادویہ

نتداوی بہا وتقاۃ نتقیہا ھل ترد من قدر اللہ

تداوی میکنیم بآن و جامہا کہ پناہ میجوئیم بدان آیا باز می گرداند آنہا

شیئا قال ھی من قدر اللہ رواہ احمد

از قضا و قدر خدا تعالی چیزی را گفت این چیزہا از قضا و قدر خدا ست رواہ احمد

والترمذی وابن ماجۃ وعن ابن مسعود رضی اللہ عنہ قال

و ترمذی و ابن ماجہ و روایت ہست از ابی مسعود رضی اللہ عنہ گفت

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

برآمد از خانه بر ما پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتّٰى احْمَرَّ

و ما بحث و نزاع میکردیم در مسئلہ قضا و قدر پس خشم کرد آنحضرت تا آنکہ سرخ شد

وَجْهُهٗ حَتّٰى كَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْنَتَيْهِ حَبُّ

روی مبارکہ وی گویا شکافتہ شدہ است در هر دو رخسار وی دانہاے

الرُّمَّانِ فَقَالَ أَبِهٰذَا أُمِرْتُمْ أَمْ بِهٰذَا

انار پس گفت آیا باین امر کردہ شدہ اید شما یا باین

أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

فرستادہ شدہ ام من بسوے شما هلاک نشدند کسانیکہ بودند پیش از شما

حِيْنَ تَنَازَعُوْا فِي هٰذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ

گر هنگامیکہ بحث کردند در قضا و قدر واجب میکردانم بر شما

عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ أَلَّا تَنَازَعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ

واجب میکردانم بر شما کہ نزاع نکنید در این امر رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ

ترمذی و روایت است از عبد اللہ ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهٗ فِيْ ظُلْمَةٍ

کہ میگفت بدرستی کہ خدا تعالیٰ پیدا کرد خلق خود را در تاریکے

فَاَلْقٰى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهٖ فَمَنْ اَصَابَهٗ

پس بینداخت بر خلق از نور خود پس کسیکہ رسید او را

مِنْ ذٰلِكَ النُّوْرِ اهْتَدٰى وَمَنْ اَخْطَاَهٗ

از آن نور راہ راست یافت و کسیکہ نرسید

ضَلَّ فَلِذٰلِكَ اَقُوْلُ جَفَّ الْقَلَمُ

گمراہ شد پس ازین جہت میگویم خشک شد قلم

عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بر آنچہ دانست خدا رواہ ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عایشہ رضہ گفت گفت رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم شش کس اند کہ لعنت کردہ ام من ایشان را لعنت کردہ اند ایشان را خدا

وَكُلُّ نَبِيٍّ يُجَابُ الزَّائِدُ فِي كِتَابٍ

وهر پیغمبری قبول کرده شده دعای او یکی ازان زیاده کننده در کتاب

اللهِ وَالْمُكَذِّبُ بِتَقْدِيرِ اللهِ وَالْمُتَسَلِّطُ

خدا دوم تکذیب کننده تقدیر الهی سوم غلبه نماینده بر مردم

بِالْجَبَرُوتِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّهُ اللهُ وَ

بجبروت تا گرامی دارد جبار کسی را که خوار کرده خدا او را

يُذِلَّ مَنْ أَعَزَّهُ اللهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ

وخوار کرداند کسی را که عزیز کرده است او را خدا حرام شمارنده حرم

اللهِ وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللهُ

خدا را پیچ حلال دانسته از اهل قرابت من چیزی را که حرام کرده است خدا

وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْمَدْخَلِ

وترک کنندہ سنت من را روایت کرد بیہقی در مدخل

وَرَزِيْنٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض

و رزین در کتاب خود و روایت است از مطرف بن عبد اللہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون

قَضَى اللّٰهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوْتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ

حکم کند خدا بر آنکہ کہ بمیرد در زمین بگرداند مر آن بندہ را

إِلَيْهَا حَاجَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوی آن زمین حاجتے روایت احمد و الترمذی و از

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی الدرداء رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ فارغ شدہ بسوی ہر بندہ

مِنْ خَلْقِهِ مِنْ خَمْسٍ مِنْ أَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَمَضْجَعِهِ

کہ از مخلوقات است بیش چیز از اجل او و از عمل ہر بندہ و از سکونش

وَأَثَرِهِ وَرِزْقِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ

و حرکت و رزق ہر بندہ رواہ احمد و روایت است از ابن دیلمی

قَالَ أَتَيْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ قَدْ وَقَعَ

گفت آمدم من نزد ابی بن کعب پس گفتم من او را بتحقیق کہ افتاد

فِي نَفْسِي مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُذْهِبَهُ

در دل من چیزی از تکذیب قدر پس حدیث بیان کن مرا شاید کہ بیندازد خدا آن را

مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ

از دل من پس گفت اگر ہر آینہ آنست کہ عذاب کند خدا عذاب بکند ہمہ اہل آسمانہا را

٦٥

وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ

و زمینیان را عذاب میکرد و ایشانرا و حال آنکه او غیر ظالم است مر ایشان را و اگر رحمت میکرد

كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ وَلَوْ اَنْفَقْتَ مِثْلَ اُحُدٍ

ایشانرا رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان و اگر خرج کنی مانند کوه احد

ذَهَبًا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ

طلا را در راه خدا قبول نکند خدا او را از تو تا آنکه ایمان نیاری بقضا و قدر

وَتَعْلَمَ اَنَّ مَا اَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاَنَّ مَا اَخْطَاَكَ

و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود آنکه نرسد ترا بدانی که آنچه نرسیده است ترا

لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ

نبود آنکه برسد ترا و اگر بمیری بر غیر این حال هر آینه درآئی آتش دوزخ

قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ مِثْلَ

گفت پس آمدم من عبد الله ابن مسعود رضه را پس گفت مانند

ذٰلِكَ قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ فَقَالَ

این سخن پس آمدم من نزد حذیفه بن یمان پس گفت

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ اَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَحَدَّثَنِيْ

مانند این سخن پس آمدم زید بن ثابت را پس حدیث کرد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ

مرا از پیغمبر صلے الله علیه وسلم مانند آن

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه

بَابُ الْاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

این باب در چنگ زدن کتاب و سنت است

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

بگو اگر دوست میدارید خدارا پس پیروی من کنید تا دوست دارد شما را خدا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ قُلْ

و بیامرزد شما را گناهان شما و خدا آمرزنده مهربان است بگو

أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ

فرمان برید خدارا و پیغمبر را پس اگر رو گردانید نه دوست میدارد خدا

الْكَافِرِينَ ۝ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ

کافران را هر که فرمان برد خدا و رسول را پس این جماعت

مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ

همراه کسانند که انعام کرده است خدا برایشان از پیغمبران و

الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ ۚ وَحَسُنَ

صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیق

أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

اینان رفیقی چنین بخشایشی است از خدا است و بس است خدا

عَلِيمًا

دانا

ع ۸ جزو ۵ رکوع ۶

ع ۸ جزو ۵ رکوع ۱۲

عَلِيمًا ۝ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

دانا و دنیا نزدیم جن و انس را

لِيَعْبُدُونِ ۝ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

مگر تا که پرستند مرا نیخواهم از ایشان روزی را

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ

که مرا طعام دهند هر آینه خدا هموست روزی دهنده

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝ فَإِنَّ لَهُمْ ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ

خداوند توانائی استوار پس هر آینه مر ایشان را بهره

أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ۝ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ

همچون بهره یاران ایشان پس نشتابند مرا پس وای مر

كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ۝

کافران را از روز ایشان که وعده کرده شده اند

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا ۝ فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا ۝

سوگند بادهای پراکنده سوگند ابرهای برداشتهٔ

فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ۝ فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا ۝

سوگند کشتیهای روان سوگند فرشتگان قسمت کنندهٔ

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ۝ وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ۝

هر آینه آنچه وعده کرده شده اید راست است و هر آینه جزا واقع شدنی است

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ۝ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ

سوگند آسمان را که دارای راهها است هر آینه شما در سخنی

مُخْتَلِفٍ ۝ يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ۝ قُتِلَ

مختلف هستید گردانیده میشود از ایمان آن هر که گردانیده شود کشته شدند

الْخَرَّاصُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ۝

دروغ گویان که ایشان در جهالتی فراموش کنندگانند

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ۝ يَوْمَ هُمْ عَلَى

می پرسند کی است روز جزا روزی که ایشان بر

النَّارِ يُفْتَنُونَ ۝ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي

آتش عذاب کرده میشوند بچشید عذاب خود را این

كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي

است که بودید به آن شتاب می کردید هر آینه پرهیزگاران در

جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ

بهشتها و چشمه سارانند گیرندگان آنچه داد ایشان را پروردگار ایشان

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ۝ كَانُوا

هر آینه ایشان بودند پیش از آن نیکوکاران

قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ۝ وَبِالْأَسْحَارِ

اندکی از شب آنچه می خفتند و به سحرها

هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ

ایشان آمرزش می خواستند و در مالهای ایشان حقی

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ

مر سائل و محروم را و در زمین نشانهائی

لِلْمُوقِنِينَ ۝ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۝

مر یقین کنندگان را و در نفسهای شما آیا پس نمی بینید

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ۝

و در آسمان است روزی شما و آنچه وعده کرده شده اید

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ

پس سوگند پروردگار آسمان و زمین هر آینه آن

مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ۝ هَلْ أَتَاكَ

مانند آنست که شما سخن می گوئید آیا آمد ترا

حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ۝

خبر مهمانان گرامی ابراهیم

فَخُذْهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۝ وَاتَّقُوا اللَّهَ

پس بگیرید او را و هر چه منع کند شما را از آن باز ایستید و بترسید از خدا

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

هر آینه خدا سخت کننده عقوبت است و فرمان برداری کنید خدا و فرمان برادرید

الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ

و رسول را پس اگر روگردان شوید پس جز این نیست که بر پیغمبر ما پیغام رسانیدن

الْمُبِينُ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ

آشکارا است ای مسلمانان بترسید از خدا و باید که تامل کند

نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

هر شخص چه چیز پیش فرستاده است برای فردا و بترسید از خدا هر آینه خدا خبردار است

بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ

باکنچه میکنید هر آینه ما پیش آوردیم امانت را بر آسمانها

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ

و بر زمین و بر کوه پس قبول نکردند که بردارند انرا و بترسیدند

مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

ازان و برداشت انرا آدمی هر آینه وی هست ستمکار نادان

۱ جزو ۲۸ رکوع ۶ ۲ جزو ۲۹ رکوع ۵

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا

وسلم هرآئینه پیروی خواهید کرد شما طریقه پیشینیان را شبر بشبر و دست بدست

بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَتْبَعُوهُمْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ

تا مکه اگر داخل شوند ایشان سوراخ سوسمار را پیروی خواهید کرد شما ایشان را گفتند ای پیغمبر خدا

الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى قَالَ فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ارادہ میکنے یهود و نصاری را فرمود پس کیست متفق علیه و در روایت است

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کسیکه نو پیدا کرد در دین ما چیزیرا که نیست از دین پس او پس مردود است متفق علیه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ

در خطبه بعد از حمد و نعت پس بهترین سخنان کتاب خدا است و بهترین طریقه

هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

طریقه محمد است صلی اللہ علیہ وسلم و بدترین چیزها نو پیدا کرده خدا است

وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و هر بدعت سبب گمراهی است رواه مسلم و در روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دشمن داشته شده ترین مردم بسوی خدا

ثَلٰثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ

سہ کس الحاد کنندہ در زمین حرم و طلب کنندہ در اسلام طریقہ جاہلیت را

وَمُطَّلِبُ دَمِ امْرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرِيقَ دَمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

و طلب کنندہ خون کسے را بناحق برای آنکہ بریزد ورا رواہ بخاری

وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابو موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِيَ اللّٰهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ

وسلم بدرستیکہ مثل من و مثل چیزی کہ فرستادہ است مرا بہ وے کردگار من چون مثل مردیکہ

أَتٰى قَوْمًا فَقَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا

آمد قومی را پس گفت ای قوم بدرستی کہ من دیدہ ام لشکر را بدو چشم خود و بدرستیکہ من

النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ فَالنَّجَاءَ النَّجَاءَ فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ

خبر ترساندہ ام برہنہ شتابی کنید شتابی کنید پس فرمانبرداری کردند او را گروہی از قوم او

فَأَدْلَجُوا فَانْطَلَقُوا عَلٰى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ

پس آہستہ شبانہ رفتند پس رفتند بر راست گاری با ثبات خود پس رست گاری یافتند و تکذیب کردند بعضی

مِنْهُمْ فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

از قوم او پس صبح کردند در جایہا ے خود پس صبح کرد ایشان را لشکر و ہلاک کرد ایشان را پس

وَاجْتَاحَهُمْ فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهِ

و بیخ بر کند ایشان را پس این قصہ مثل کسی است کہ فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد چیزیرا کہ آوردہ ام بآن

وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ مَا جِئْتُ بِهِ مِنَ الْحَقِّ

و مثل کسیکہ نافرمانی کرد مرا و دروغ داشت چیزیرا کہ آوردہ ام من آنرا از نزد خدا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا

صلے اللہ علیہ وسلم حال من بمنزلہ حال مردی است کہ افروختہ آتشی را

فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهَا جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ

پس ہرگاہ کہ روشن کردان آتش انچہ گرد اوست درپستاندہ پروانہ ہا واین جنبیدہ کہ ہمراہ

الَّتِي تَقَعُ فِي النَّارِ يَقَعْنَ فِيهَا وَجَعَلَ يَحْجُزُهُنَّ وَيُغَلِّبْنَهُ

کہ دیہ عادت ایشان ست کہ می افتند در آتش را در پستاند او ایشان را کہ منع میکند از افتادن در آتش غالب میشوند بر او

فَيَتَقَحَّمْنَ فِيهَا فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَأَنْتُمْ

پس از دہام کردند در آتش پس من گیرندہ ام چاپندہ از شما را کہ ازدہام شما

تَقَحَّمُونَ فِيهَا هٰذِهِ رِوَايَةُ الْبُخَارِيِّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهَا

از دہام میکنید در ان آتش این روایت بخاری ست و مسلم را مانند این روایت است

وَقَالَ فِي آخِرِهَا قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ أَنَا آخُذُ

و گفتہ است مسلم در پایان روایت خود گفت پس انند کردہ حال من و حال شما است من گیرندہ ام

بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ فَتَغْلِبُونِي

جای بندہای ازار شما را از آتش بپاچید بسوی من از آتش پس غالب می آئید مرا

تَقَحَّمُونَ فِيهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

می افتید در آتش متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمودہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ يَأْتُونَكُمْ

خواہند در اخر زمان تلبیس کنندگان دروغ گویان می آرند شما را

مِنَ الْأَحَادِيثِ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ

از احادیث انچہ نشنیدہ اید شما و نہ پدران

فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّونَكُمْ وَلَا يَفْتِنُونَكُمْ

دور دارید خود را از ایشان و ایشان را از خود تا گمراه نکنند و فتنه نسازند در شما

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواه مسلم و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفٰى بِالْمَرْءِ كَذِبًا

صلی الله علیه وسلم بس است مرد را از دروغ گفتن

أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنکه حدیث کند هر چیز را که شنیده است رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

و در روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ دَعَا إِلٰى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ

کسیکه بخواند بسوی راه راست باشد او را از اجر مقدار

أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ

مزدهای کسانیکه پیروی میکنند او را کم نمیکند این از

أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلٰى ضَلَالَةٍ

اجرهای ایشان چیزی را و کسیکه بخواند بسوی گمراهی

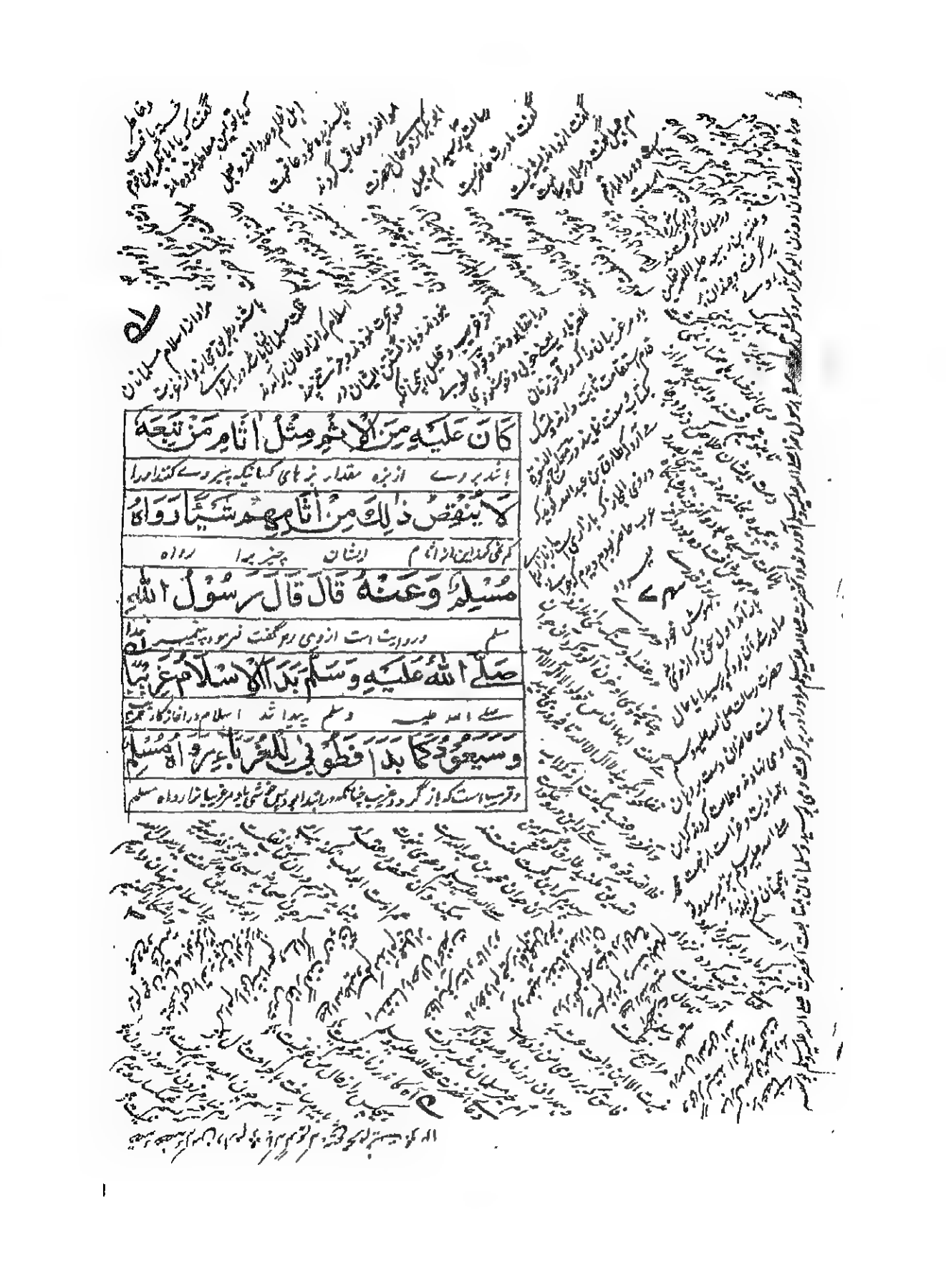

كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْاِثْمِ مِثْلُ اٰثَامِ مَنْ تَبِعَهٗ

بندبر وے از بزہ مقدار بزہای کسانیکہ پیروے کنند اورا

لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اٰثَامِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ

کم نمی کند این از اثام ایشان چیزے رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مسلم و روایت است ازوی رضی گفت فرمود پیغمبر صلے

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ الْاِسْلَامُ غَرِيْبًا

صلے اللہ علیہ وسلم پیدا شد اسلام در اغاز کار غریب

وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و زود باشد کہ باز گردد غریب چنانکہ در اغاز پیدا شد پس خوشی باد مر غریبان را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْاِيْمَانَ لَيَاْرِزُ اِلَى الْمَدِيْنَةِ كَمَا تَاْرِزُ الْحَيَّةُ اِلٰى جُحْرِهَا

ایمان کرد بجای آید بسوی مدینہ چنانکہ باز میگردد مار بسوی سوراخ خود

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ ؓ قَالَ فِيْ

متفق علیہ است در روایت است از عرباض ابن ساریہ رضی گفت در

حَدِيْثِهٖ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ

حدیث خود از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس لازم گیرید بر شما سنت من

وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ عَضُّوْا عَلَيْهَا

و سنت خلفای راشدین کہ راہ یافتگان اند چنگ در زنید بسنت من

وَعَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَاِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُوْرِ

و دندان بر سنت بفشارید بدندانہا راہ دور دارید خود را از کارہای نو پیدا

فَاِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس بدرستیکہ ہر خصلتے احداث کردہ شدہ بدعت است و ہر بدعت ضلالت است روایت

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

و ابو داؤد و ترمذی و ابن ماجہ و در روایت است از عبد اللہ ابن عمرو رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایمان نمی آرد

أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ

یکی از شما تا آنکه باشد هوای نفس او تابع مر چیزی را که آوردم من ازرا

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ

روایت کرد در شرح سنت بغوی حدیث را و از بلال ابن حارث

الْمُزَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

مزنی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْيَا سُنَّةً مِنْ سُنَّتِي

علیه وسلم کسیکه زنده گرداند سنتی از سنتهای

قَدْ أُمِيتَتْ بَعْدِي فَإِنَّ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُورِ

که بتحقیق میرانیده شده است پس از من پس بدرستیکه مراورا از مزد

مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ

کسانیکه کار کنند بآن سنت بی آنکه کم کرده شود از مزدهای ایشان

شَيْئًا وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلَالَةً لَا يَرْضَاهَا اللهُ

چیزی و کسی که بدعت پیدا کرد بدعت ضلالت که راضی نیست ازان عزت خدا

وَرَسُولُهُ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ عَمِلَ بِهَا

پیغمبر خدا باشد بر وی از بزه مقدار بزه های کسانیکه پیروی او کرده اند

لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

او را کم نکند این از آثام ایشان چیزیرا رواه ترمذی در روایت است

عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از عمر بن عوف رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

وَسَلَّمَ إِنَّ الدِّينَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ

وسلم بدرستیکه که اسلام گردی آید بسوی حجاز چنانکه بازمیگردد مار

إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَعْقِلَ الْأُرْوِيَّةِ

بسوی سوراخ خود و هر آینه پناه میجوید دین از زمین حجاز بجوی پناه جستن بزکوهی

مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ

از سر کوهی بدرستیکه دین پیدا شده است غریب و تنها و قریب است که باز گردد چنانکه

فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ وَهُمُ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ

پس خوش حالی باد مر غربا را و غربا ایشان آن کسانی اند که بجوی سازند چیزیرا که بد ساخته اند مردم

مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

بعد از من از سنت من رواه ترمذی و در روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمَّتِي كَمَا أَتَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ حَذْوَ النَّعْلِ

هر آینه بیاید بر امت من مانند آنچه آمده بر بنی اسرائیل مطابق یکدیگر

بِالنَّعْلِ حَتَّى إِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ أَتَى أُمَّهُ عَلَانِيَةً لَكَانَ

تا آنکه اگر بود از بنی اسرائیل کسیکه آمد او در خود را آشکارا هر آینه باشد

فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذٰلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَآءِيلَ

تَفَرَّقَتْ عَلٰى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ

أُمَّتِي عَلٰى ثَلٰثٍ وَّسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ

فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَّاحِدَةً قَالُوا مَنْ هِيَ يَا

رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي رَوَاهُ

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ أَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ

عَنْ مُعَاوِيَةَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ

وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ وَإِنَّهُ سَيَخْرُجُ

واصل کیک ملت ریخت آن مسمی بجماعت است وبدرستی کہ خواہد بیرون آمد

فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ

از امت من گروہ ہائی کہ روان میشود با ایشان آن اہوا

كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ لَا يَبْقَى مِنْهُ عِرْقٌ

چنانکہ سرایت میکند گزیدن سگ مر صاحب خود را باقی نمیماند از صاحب او رگے

وَلَا مَفْصِلٌ إِلَّا دَخَلَهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

وبندی مگر درمی آید دران و روایت ہست از ابن عمر رضی اللہ عنہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَجْمَعُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ گرد نمی آرد خدا

أُمَّتِي أَوْ قَالَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امت مرا یا گفت امت محمد صلے اللہ علیہ وسلم را

عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَدُ اللّٰهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ شَذَّ

بگمراہی دست اعانت بجماعت ہست کسیکہ تنہا افتد از جماعت افتادہ شد و

فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

درآنش رواہ ترمذی و در روایت است ازو ی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِتَّبِعُوا السَّوَادَ الْاَعْظَمَ فَاِنَّهُ مَنْ شَذَّ شَذَّ

اللہ علیہ وسلم پیروی کنید مجموع را بیشک شان است کہ کسیکہ تنہا افتد از جماعت افتاد تنہا

فِي النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ لِيْ

درآنش رواہ ابن ماجہ و در روایت است از انس رضہ گفت فرمود مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بُنَيَّ اِنْ قَدَرْتَ اَنْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ای پسرک من اگر توانی کہ

تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِيْ قَلْبِكَ غِشٌّ لِاَحَدٍ فَافْعَلْ

صبح کنی و شام کنی و حال آنکہ نیست در دل تو کینہ ہیچ کس پس چنان

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِيْ وَمَنْ اَحَبَّ سُنَّتِيْ فَقَدْ

پس گفت ای پسرک من و آن کار از سنت من است و کسیکہ دوست دارد سنت مرا پس تحقیق

اَحَبَّنِيْ وَمَنْ اَحَبَّنِيْ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست میدارد مرا و کسیکہ دوست دارد مرا باشد با من در بہشت رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابوہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِيْ عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِيْ فَلَهٗ

علیہ وسلم کسیکہ چنگ در زند بسنت من نزد فساد امت من پس او را است

أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ لَهُ مِنْ

مزد و ثواب صد شہید روا ہ بیہقی در کتاب الزہد لفظ او بغیر از ما

حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

از حدیث ابن عباس رضہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود رسول اللہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عُشْرَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ شما در زمانی ہستید کہ ہر کہ بگذارد از شما دہم حصہ

مَا أُمِرَ بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعُشْرِ

انچہ امر کردہ شدہ است بدان ہلاک شود پس بیاید زمانیکہ ہر کہ بکند از ایشان دہم حصہ

مَا أُمِرَ بِهِ نَجَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض

انچہ امر کردہ شدہ است بدان نجات یابد رواہ ترمذی در روایت استاد سازان اصل

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ شیطان

ذِئْبُ الْإِنْسَانِ كَذِئْبِ الْغَنَمِ يَأْخُذُ الشَّاذَةَ وَالْقَاصِيَةَ

گرگ آدمی است مانند گرگ گوسفند گیرد گوسفند یکہ از گلہ جدا شدہ است بکنار

وَالنَّاجِيَةَ وَإِيَّاكُمْ وَالشِّعَابَ وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَ

و دور روند از کنار و یک جا منزل دہ است و دور دارید خود را از راہہای پراگندہ و کوہ لازم گیرید

الْعَامَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

و کثیر را رواہ احمد و در روایت است از ابی ذر رضہ گفت گفت نمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ

پیغمبر اللہ صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ جدائی کرد جماعت را

شِبْرًا فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بمقدار یک شبر پس بتحقیق برکشید ربقہ اسلام را از گردن خود رواہ احمد

وابو داود وعن ابراهيم بن ميسرة رضه

و ابو داود و روایت است از ابراهیم ابن میسره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من وقر

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ تعظیم کرد

صاحب بدعة فقد اعان على هدم الاسلام

خداوند بدعت را پس تحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رواه البيهقي في شعب الايمان مرسلا وعن

رواہ بیہقی در شعب الایمان مرسل و روایت است از

ابن مسعود رضه قال من كان مستنا فليستن بمن

ابن مسعود رض گفت کسیکہ میخواہد کہ برود راہ راست پس باید کہ برود راہ

قد مات فان الحي لا تؤمن عليه الفتنة اولئك

کسانیکہ بتحقیق از عالم گذشتہ اند پس بدرستیکہ زندگان ایمنی کردہ نمیشود بر ایشان از فتنہ آنہا زندگان

اصحاب محمد صلى الله عليه وسلم كانوا افضل

یاران محمد صلے اللہ علیہ وسلم اند کہ بودند فاضل تر

هذه الامة ابرها قلوبا واعمقها علما واقلها

ازہر کہ جز ایشان ہست در بن امت و نیکترین دلہا دارند ایشان از روے دلہا و دوراندیش ترین از روے علم و کمترین

تكلفا اختارهم الله لصحبة نبيه واقامة دينه

از روے تکلف برگزید ایشان را خدا از برائے صحبت پیغمبر خود و برپا داشتن دین وی

فاعرفوا لهم فضلهم واتبعوهم على اثرهم وتمسكوا

پس بشناسید مر ایشان را فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر نشهای ایشان و چنگ در زنید

بما استطعتم من اخلاقهم وسيرهم فانهم كانوا

بآنچه توانید از خوی های ایشان و روش های ایشان که بحقیقت بودند

على الهدى المستقيم رواه رزين وعن

بر راه راست رواه رزین و روایت است از

انس رضه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه

انس رضه بدرستیکه وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم لا يؤمن احدكم حتى اكون احب اليه

وسلم ایمان نمی آرد یکے از شما تا آنکه باشم دوست داشته تر بسوے او

من نفسه وماله وولده ووالده والناس اجمعين

از جانش و از مالش و از فرزندش و پدرش و مردمان همه

رواه الشيخان واحمد والنسائي وابن ماجة

رواه شیخان و احمد و نسائی و ابن ماجه

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى أَكُونُ

وگفته شد مر پیغمبر خدارا صلے اللہ علیہ وسلم کے باشم

مُؤْمِنًا وَفِي لَفْظٍ آخَرَ مُؤْمِنًا صَادِقًا قَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ

مومن و در لفظ آخر مومن صادق گفت چون دوست داشتہ باشی

اللّٰهَ فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ اللّٰهَ فَقَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ رَسُولَهُ

خدارا پس گفته شد کی باشم کہ دوست دارم خدا پس فرمود چون دوست داشتہ باشی پیغمبر او را

فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ رَسُولَهُ قَالَ إِذَا اتَّبَعْتَ طَرِيقَتَهُ

پس گفته شد کی دوست دارم پیغمبر او را فرمود چون پیروی کنی طریقہ او را

وَاسْتَعْمَلْتَ سُنَّتَهُ وَأَحْبَبْتَ بِحُبِّهِ وَأَبْغَضْتَ بِبُغْضِهِ

وعمل کنی سنت او را و دوست داری کہ دوست میدارد و دشمن داری کہ او دشمن دارد

وَوَالَيْتَ بِمُوَالَاتِهِ وَعَادَيْتَ بِعَدَاوَتِهِ وَيَتَفَاوَتُ

و دوست شوی بدوستی او و عداوت کنی بعداوت وی و متفاوت اند

النَّاسُ فِي الْإِيمَانِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي مَحَبَّتِي

مردمان در ایمان بمقدار تفاوت ایشان در محبت من

وَيَتَفَاوَتُونَ فِي الْكُفْرِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي بُغْضِي الْآ

وتفاوت میشوند در کفر بر اندازهٔ تفاوت ایشان در بغض من آگاه باشے

لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ الْآ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ

نیست ایمان مر آن شخص را کہ نیست محبت مرو را آگاہ باش نیست ایمان مر آنکس را کہ نیست محبت مراورا

الْآ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقِيلَ

آگاہ باش نیست ایمان مر آنکس را کہ نیست محبت آنرا چنیں ثبت در دلائل خیرات۔ وگفتہ شد

لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَرَى مُؤْمِنًا يَخْشَعُ وَ

مر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را می بینیم مومنے را کہ خوف میکند

مُؤْمِنًا لَا يَخْشَعُ مَا السَّبَبُ فِي ذٰلِكَ فَقَالَ مَنْ وَجَدَ لَا إِيمَانَ

ومومنی را کہ خوف نمیکند چیست سبب در انمیان پس گفت ہر کسے یابد ہر اسے ایمان خو

حَلَاوَةَ خَشَعَ وَمَنْ لَمْ يَجِدْ مَا لَمْ يَخْشَعْ فَقِيلَ بِمَ تُوصَلُ

فراتقہ خوف میکند وکسیکہ نیافت آنرا خوف نمی کند پس گفتہ شد بچہ یابند میشود آن حلاوت

أَوْ بِمَ تُنَالُ وَبِمَا تَكْتَسِبُ قَالَ بِصِدْقِ الْمَحَبَّةِ فِي اللّٰهِ فَقِيلَ

یا بچہ حاصل کردہ میشود و با چہ کسب کردہ میشود گفت براست محبت در مقدمۂ خدا پس گفتہ شد

وَبِمَ يُوجَدُ حُبُّ اللّٰهِ أَوْ بِمَ يُكْتَسَبُ فَقَالَ بِحُبِّ رَسُولِهِ

وبچہ یافتہ میشود محبت خدا یا بچہ کسب کردہ شود پس گفت بسبب محبت پیغمبر او

فَالْتَمِسُوا رِضَاءَ اللّٰهِ وَرِضَاءَ رَسُولِهِ فِي حُبِّهِمَا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ

پس بجوئید رضاے خدا و رضاے پیغمبر او در محبت ہر دو چنانست در دلائل الخیرات

۷۵

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آلُ مُحَمَّدٍ

گفتند فرستاده خدا صلی الله علیه وسلم ما کیستند آل محمد

الَّذِينَ أَمَرْتَنَا بِحُبِّهِمْ وَإِكْرَامِهِمْ وَالْبُرُورِ بِهِمْ فَقَالَ

که امر کرده شدیم ما بمحبت ایشان و گرامی کردن ایشان و نیکوکاری کردن با ایشان پس گفت

أَهْلُ الصَّفَاءِ وَالْوَفَاءِ مَنْ آمَنَ وَأَخْلَصَ فَقِيلَ وَمَا عَلَامَتُهُمْ

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آوردند و خالص کردند پس گفته شد و چیست نشان ایشان

فَقَالَ إِيثَارُ مَحَبَّتِي عَلَى كُلِّ مَحْبُوبٍ وَاشْتِغَالُ الْبَاطِنِ

پس گفت اختیار کردن محبت من بر همه دوست داشته شده و مشغول داشتن باطن خود را

بِذِكْرِي بَعْدَ ذِكْرِ اللهِ وَفِي أُخْرَى عَلَامَتُهُمْ إِدْمَانُ

بذکر من بعد از ذکر خدا و در روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذِكْرِي وَالْإِكْثَارُ مِنَ الصَّلَوَاتِ عَلَيَّ دَلَائِلُ وَقِيلَ

ذکر من و بسیار کردن درود فرستادن بر من است و گفته شد

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الْقَوِيُّ فِي الْإِيمَانِ

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان اندرون

بِكَ فَقَالَ مَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرَنِي فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ بِي عَلَى

بتو پس فرمود که کسیکه ایمان آورد بمن و ندید مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

شَوْفٍ مِنْهُ وَصِدْقٍ فِي مَحَبَّتِي وَعَلَامَةُ ذَلِكَ مِنْهُ أَنَّهُ

شوقیکه او راست و بر صدق که در محبت من است و نشان انکار از او آنست که او

يَوَدُّ رُؤْيَتِي بِجَمِيعِ مَا يَمْلِكُ وَفِي أُخْرَى مِلْءَ الْأَرْضِ

دوست میدارد دیدار مرا بتمام آنچه که مالک شده است و در روایتی دیگر بقدر ملاء زمین

ذَهَبًا ذَلِكَ الْمُؤْمِنُ بِي حَقًّا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ

زر است آنکس مومن است بمن حقیقةً چنین است در دلایل و گفته است

صَاحِبُ الْمَطَالِعِ فِي هٰذِهِ الْأَحَادِيثِ الْأَرْبَعَةِ لَا

صاحب المطالع دریں چہار حدیث کہ

أَعْرِفُهَا وَلَمْ أَجِدْهَا كُتُبَ الْعِلْمِ إِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ

نیشتاسم ایشاں را و نیافتم ایں ہر چہار را، جز ایں نیست کہ میترسد خدا

مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰؤُا وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ

ما مان از بندگان او دانشمانی کہ بخواندن قران پیش از انکہ

أَنْ يُّقْضٰى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا

انجام رسانیده شود بسوی تو وحی او و بگو ای پروردگار من بیفزا مرا

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْعِلْمِ

وَالْعُلَمَاءِ ۔ وَعَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

ورروایت ست از کثیر ابن قیس رضا گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشستہ با ابو درداء در مسجد دمشق پس آمد اورا مردے

فَقَالَ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنِّي جِئْتُكَ مِنْ مَدِينَةِ الرَّسُولِ

پس گفت ای ابا درداء بدرستیکہ من آمدہ ام ترا از مدینہ پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيثٍ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم جہت شنیدن حدیثے کہ رسیدہ است مرا کہ تو خبر میدہی از آں

عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیامدہ ام از جہت حاجتے دیگر

قَالَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکہ من شنیدہ ام پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللهُ بِهِ

گفت کسے کہ برود راہ را کہ طلب کند در وے علمے ببرد خدا اورا

طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا

براہے از راہہاے بہشت و بدرستیکہ فرشتگان ہر آئینہ می نہند بالہاے خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ

بجہت رضامندی طالب علم و بدرستیکہ عالم ہر آئینہ آمرزش میخواہد برای او ہر کہ

فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالْحِيْتَانُ فِي جَوْفِ الْمَاءِ

در آسمان است و هر که در زمین است و ماهیان در میان آب

وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

و بدرستیکه فضیلت عالم بر عابد همچو فضل ماه شب

الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ وَاِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ

چهاردهم است بر باقی همه کواکب و بدرستیکه عالمان وارثان

الْاَنْبِيَاءِ وَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوْا دِيْنَارًا وَلَا دِرْهَمًا

پیغمبران اند و بدرستیکه پیغمبران وارث نگردانیدند دینار را و نه درهم را

وَاِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ اَخَذَهُ اَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ رَوَاهُ

و لکن میراث گذاشته اند علم را پس کسیکه گرفت علم را گرفت نصیبی تمام را روا

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَ

احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجه و

الدَّارِمِيُّ وَسَمَّاهُ التِّرْمِذِيُّ قَيْسَ ابْنَ كَثِيْرٍ

دارمی و نام برده است را ترمذی به قیس ابن کثیر

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهٗ

علیه وسلم چون بمیرد آدمی بریده میشود از وی هر عملی که میکند

إِلَّا مِنْ ثَلٰثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ

مگر از سه عمل یعنی از ان صدقه جاریه یا علم که نفع گرفته شود

بِهٖ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُوْ لَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

بان یا فرزند نیک که دعا کند اورا رواه مسلم و در روایت است

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

وسلم نیست حسد مگر در دو کس مردیکه داد اورا خدا

مَالًا فَسَلَّطَهٗ عَلٰى هَلَكَتِهٖ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

مال پس گماشت او را بر هلاک کردن او در طاعت حق و مردیکه داد اورا خدا

الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِيْ بِهَا وَيُعَلِّمُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

حکمت پس او بر مردم حکم میکند بدان و تعلیم میکند انرا متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عبد الله بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلِّغُوْا عَنِّيْ وَلَوْ آيَةً

صلی الله علیه وسلم برسانید از من اگرچه آیتی یا تنه

وَحَدِّثُوْا عَنْ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ وَلَا حَرَجَ

و حکایت کنید از بنی اسرائیل رنیست گناه

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

هر کہ دروغ بر بندہ بر من قصد اہل باید کہ بگیرد جای نشست خود را از آتش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت بخاری رحمہ اللہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً

صلے اللہ علیہ وسلم کہ کسیکہ راحتی دہد دور گرداند از مسلمانی از دہای

مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِّنْ

از اندوہ ہای دنیا اسانیش دہد دور گرداند خدا تعالی از انس اندوہ را از

كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

اندوہ ہای روز قیامت کہ کسیکہ آسان گرداند کار بر تنگدستی در وقت ادای دین آسان کرداند بر وے خدا تعالی

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ فِي

در دنیا و آخرت و کسیکہ پوشند عیب مسلمانی نیز ایشوشند او را خدا تعالے

الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ فِيْ عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ

در دنیا و آخرت و خدا تعالے در یاری کردن بندہ است مادام کہ بندہ

فِيْ عَوْنِ اَخِيْهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيْقًا يَلْتَمِسُ فِيْهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ

در یاری کردن برادر خود است و کسیکہ برود راہی را طلب کند در وے علمی اسان کرداند حق تعالے

لَهٗ بِهٖ طَرِيْقًا اِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِيْ بَيْتٍ مِّنْ بُيُوْتِ اللّٰهِ

مر او را بسبب آن راہی بسوی بہشت و نہ فراہم آیند گروہی در خانہ از خانہ ہای خدا

يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ وَيَتَدَارَسُوْنَهٗ بَيْنَهُمْ اِلَّا نَزَلَتْ

کہ بخوانند قرآن را بطریق درس و ریا تعلیم کنند آنرا یا بکد گیر مگر آنکہ فرود آید بر ایشان

عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ

آرام باطن و بپوشند ایشانرا نزاهت و فرو گیرد میگیرند ایشانرا

الْمَلٰٓئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ وَمَنْ بَطَّاَ

فرشتگان و یاد کند ایشانرا خدا تعالی در میان کسی کہ نزد او ست و کسیکہ

بِهٖ عَمَلُهٗ لَمْ يُسْرِعْ بِهٖ نَسَبُهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس اندازد او را عمل او پیش نمی آرد او را نسب او رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رض قَالَ ذُكِرَ

و روایت است از ابی امامہ باہلی رض گفتہ شد کہ گروہ اند نزد

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو مرد یکے

اَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْاٰخَرُ عَالِمٌ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از ان دو مرد عابد و دیگر عالم پس فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ

صلے اللہ علیہ وسلم فضل عالم بر

كَفَضْلِيْ عَلٰٓى اَدْنَاكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

عابد چنانچہ فضل من است بر ادنای شما پس فرمود پیغمبر خدا صلے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَهْلَ السَّمٰوٰتِ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ و فرشتگان او و اہل آسمانیان

وَالْاَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةَ فِيْ جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوْتَ لَيُصَلُّوْنَ

و زمینیان تا مور چہ در سوراخ خود و تا ماہی ہر آئینہ درود میفرستند

عَلٰى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بر تعلیم کنندہ خیر مردم را رواہ ترمذی و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْحَكِيْمِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ

سخن علم و حکمت چیز گم شدہ حکیم است پس ہر جا کہ یافت آنکہ را پس او حکیم

اَحَقُّ بِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

سزاوار تر است باں کلمہ رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن عباس رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَقِيْهٌ وَاحِدٌ اَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ اَلْفِ

وسلم یک فقیہ سخت تر است بر شیطان از ہزار

عَابِدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

عابد رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از انس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَبُ الْعِلْمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم طلب علم

فَرِيْضَةٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ اَهْلِهٖ

فرض است بر ہر مسلم و نہندہ علم نزد کسیکہ اہل آن نیست

كَمُقَلِّدِ الْخَنَازِيْرِ الْجَوْهَرَ وَاللُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ

مانند آویزندہ است بگردن خوکان قلادہ جواہر و مروارید و طلا

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رواہ ابن ماجہ و روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

اِلٰى قَوْلِهٖ مُسْلِمٍ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ مَتْنُهٗ مَشْهُوْرٌ

تا قول او کہ مسلم است و گفت این حدیث متنی است کہ مشہور شدہ است

وَاِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ اَوْجُهٍ كُلُّهَا ضَعِيْفَةٌ

و اسناد او ضعیف است و بتحقیق روایت کردہ شدہ است بوجوہ کہ ہمہ ضعیف است

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ فِيْ طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِيْ سَبِيْلِ

علیہ وسلم کسیکہ بیرون آمد برای طلب علم پس او در راہ

اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

خدا است تا وقتیکہ باز گردد رواہ ترمذی و دارمی

وَعَنْ سَخْبَرَةَ الْأَزْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از سخبره ازدی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ كَانَ كَفَّارَةً

صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ طلب کند علم را باشد این طلب او کفارۂ

لِمَا مَضٰى رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

گناہان را کہ گذشتہ است رواہ ترمذی و دارمی و در روایت است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتّٰى يَكُوْنَ مُنْتَهَاهُ

ہرگز سیر نمیگردد مومن از شنیدن سخن نیک تا آنکہ بہشت باشد غایت او

الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

رواہ ترمذی و در روایت است از ابن مسعود رض گفت کہ شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ نَضَّرَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت تازہ گرداند خدای تعالیٰ

إِمْرَءً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى لَهُ مِنْ

مرد یکه بشنود از ما چیزی پس برساند آنرا چنانکه شنیده باشد زیرا که چه بسا شنوانیده شده که

سَامِعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رض

نگاه دارنده باشد ترمذی و روایت است از عوف ابن مالک اشجعی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم روا نیست

لِثَلَاثَةٍ أَمِيرٍ أَوْ مَأْمُورٍ أَوْ مُخْتَالٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

مگر حاکم یا کسیکه امر کرده است او را حاکم یا مردی متکبر رواه ابو داود و روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه

أَفْتَى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ إِثْمُهُ عَلَى مَنْ أَفْتَاهُ وَمَنْ أَشَارَ عَلَى

فتوی دهد بغیر علم باشد گناه او بر کسی که فتوا نموده او را و کسیکه اشاره کرد

أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَعْلَمُ أَنَّ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ خَانَهُ رَوَاهُ

برادر خود را بکاری که میداند انکه صلاح کار او در خلاف آن کار است پس بتحقیق خیانت کرده او را رواه

وعنه فيما علم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

در روایت است ازوی در آنچه میداند از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم این حدیث را فرمود

قال ان الله عز وجل يبعث لهذه الامة على رأس كل

پیغمبر خدا آنچنین خدا برانگیزد برای نفع این امت بر سر هر

مائة سنة من يجدد لها دينها رواه ابو داود وعن

صد سالی که او نو می گرداند برای این امت دین او را رواه ابو داود در روایت است از

الحسن مرسلا قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

حسن مرسلا از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

من جاءه الموت وهو يطلب العلم ليحيي به الاسلام

کسیکه بیاید او را مرگ و حال آنکه وی طلب کند علم را تا زنده گرداند بآن علم دین اسلام را

فبينه وبين النبيين درجة واحدة في الجنة رواه

پس میان او و میان پیغمبران یکی پایه تفاوت نیست در جنت رواه

الدارمي وعن واثلة بن الاسقع قال قال رسول الله

دارمی در روایت است از واثلة بن اسقع رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من طلب العلم فادركه كان له

صلی الله علیه وسلم کسیکه بجوید علم دین را پس دریابد آنرا باشد مر او را

كفلان من الاجر فان لم يدركه كان له كفل من الاجر

دو نصیب از ثواب پس اگر در نیافت آن علم را باشد مر او را یک نصیب از ثواب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ دارمی و در روایت ست از ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود پیغمبر ما

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از انچہ میرسد مسلمانرا از ثواب کردار وے

وَحَسَنَاتِهٖ بَعْدَ مَوْتِهٖ عِلْمًا عَلَّمَهٗ وَنَشَرَهٗ وَوَلَدًا

و از نیکیہای وے بعد از مرگ وے علمیکہ دانست او را و پراگندہ کرد آن را و فرزندے

صَالِحًا تَرَكَهٗ اَوْ مُصْحَفًا وَرَّثَهٗ اَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ اَوْ بَيْتًا

نیک گذاشت او را یا مصحفی کہ بارث گذاشت او را یا مسجدی کہ بنا کرد او را یا خانہ

لِابْنِ السَّبِيْلِ بَنَاهُ اَوْ نَهْرًا اَجْرَاهُ اَوْ صَدَقَةً اَخْرَجَهَا

کہ برای مسافران بنا کردہ ہست یا نہریکہ روان ساخت آنرا یا صدقہ کہ بیرون آورد آنرا

مِنْ مَالِهٖ فِيْ صِحَّتِهٖ وَحَيَاتِهٖ تَلْحَقُهٗ بَعْدَ مَوْتِهٖ

از مال خود در تندرستی خود و در حیات خود میرسد ثواب این چیزہا آن مسلمان را پس مرگ او

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رواہ ابن ماجہ و بیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَائِشَةَ رضؓ اَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و در روایت ست از عائشہ رضؓ بدرستیکہ گفت شنیدم من پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ اَوْحَى اِلَيَّ

صلی اللہ علیہ وسلم میگفت بدرستی کہ خدا تعالی وحی کرد بسوے من

انه من سلك مسلكا في طلب العلم سهلت له طريق

هر که برود راهی در طلب علم آسان گرداند مر او را راه

الجنة ومن سلكت به انبته عليهما الجنة وفضل

بهشت و سپیکه بر بایم من هر دو چشم او را ثواب دهم او را در مقابله دو چشم بهشت آبادانی

في علم خير من فضل في عبادة وملاك الدين الورع

در علم بهتر است از زیادتی در عبادت و سبب استحکام و قوة دین ورع و پرهیزگاری است

رواه البيهقي في شعب الايمان وعن ابن عباس رض

رواه بیهقی در شعب الایمان و در روایت است از ابن عباس رض

قال تدارس العلم ساعة من الليل خير من احيائها

گفت درس کردن علم یک ساعت از شب بهتر است از زنده گردانیدن تمام شب

رواه الدارمي وعن عبد الله بن عمرو رض ان

رواه دارمی و در روایت است از عبد الله بن عمرو رض

رسول الله صلى الله عليه وسلم مر بمجلسين في مسجده

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گذشت بدو مجلس که در مسجد خود بپا بود

فقال كلاهما على خير واحدهما افضل من صاحبه اما

پس فرمود آن حضرت اهل هر دو مجلس ثابت اند بر نیکی و یکی از آن دو اهل مجلس فاضلتر است از رفیق خود

هؤلاء يدعون الله ويرغبون اليه فان شاء

اما این جماعت مشغول اند بدعا از خدا و از او رغبت می کنند اگر خواهد

اعطاهم وان شاء منعهم واما هؤلاء فيتعلمون

ایشان را دهد و اگر خواهد منع کند ایشان را و اما این طایفه که مشغول اند بذکر علم

الفقه او العلم ويعلمون الجاهل فهم افضل

فقه را یا علم دینی آموزند نادان را پس ایشان فاضلترند

وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي

و مرا نہ فرستادند و ام من مگر آموزندہ علم پس نشست در میان ایشان یعنی رواہ دارمی در روایت است از ابی

الدَّرْدَاءِ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَدُّ الْعِلْمِ الَّذِي

درداء رضہ گفت پرسیدہ شد از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ چیست نہایت علمی کہ

إِذَا بَلَغَهُ الرَّجُلُ كَانَ فَقِيهًا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چون برسد مرد را خبر تبہ را باشد در اعداد فقہا پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا فِي أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللّٰهُ فَقِيهًا

کسیکہ یاد کرد بر سانید بر امت من چہل حدیث از کار دین ایشان برانگیزد خدا تعالے او را در زمرہ فقہا

وَكُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

و باشم من او را در قیامت شفاعت کنندہ و گواہی دہندہ در روایت است از انس ابن مالک

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَنْ أَجْوَدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا دریابید کہ کیست زیادہ تر

جُودًا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى أَجْوَدُ جُودًا ثُمَّ أَنَا

از روی جود و کرم گفتند صحابہ خدا و رسول خدا داناتر است گفت کامل تر از روی جود خدا تعالے است پستر من

أَجْوَدُ بَنِي آدَمَ وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلَّمَ عِلْمًا فَنَشَرَهُ

جواد تر ام از میان آدمیان و جواد تر ین نوع انسان بعد از من مردیست کہ حاصل کرد علم را پس نشر کرد علم را

يَأْتِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أُمَّةً وَحْدَهُ أَوْ قَالَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَعَنْهُ

می آید در روز قیامت تنہا مانند امتیست کہ ہمراہ او تا بیان باشند یا گفت راوی مانند است او را امتے واحدہ و در روایت دیگر

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْهُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ

بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دو حریص سیر نے شوند

مَنْهُومٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ وَمَنْهُومٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ

یکی حریص در علم سیر نمی شود از تحصیل علم دوم حریص در دنیا سیر نمی شود

حکم این حدیث علماء دیوبند از سلف و خلف

الاربعینات تصنیف کردہ

المسمودار شفاعت و شہادت

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

گشتہ انوار او مقصود

ایا بیعین چہل حدیث در باب

بیان الترجمہ یا دکردن

و معنی آن تو فہم نہا

مِنْهَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ

از ان روایت کرد بیهقی این سه احادیث را در شعب الایمان وگفت

قَالَ الْاِمَامُ اَحْمَدُ فِيْ حَدِيْثِ اَبِي الدَّرْدَاءِ هٰذَا مَتْنٌ مَشْهُوْرٌ فِيْمَا

وگفت امام احمد در حدیث ابی درداء متن این حدیث مشهور است در میان

بَيْنَ النَّاسِ وَلَيْسَ لَهٗ اِسْنَادٌ صَحِيْحٌ وَعَنِ عَوْنٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

مردم ونیست مر ورا اسناد صحیح وروایت است از عون گفت گفت عبد الله

بْنُ مَسْعُوْدٍ مَنْهُوْمَانِ لَا يَشْبَعَانِ صَاحِبُ الْعِلْمِ وَصَاحِبُ الدُّنْيَا

ابن مسعود رضا دو حریص سیر نمی شوند اهل علم و اهل دنیا

وَلَا يَسْتَوِيَانِ اَمَّا صَاحِبُ الْعِلْمِ فَيَزْدَادُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَاَمَّا

و برابر نیستند این هر دو اما صاحب علم پس زیاده میکند خوشنودی خدای مهربان را وليکن

صَاحِبُ الدُّنْيَا فَيَتَمَادٰى فِي الطُّغْيَانِ ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللّٰهِ كَلَّآ اِنَّ

صاحب دنیا پس نهایت میرود در سرکشی باز خواند عبد الله این آیه را حقا هر آئینه

الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى قَالَ وَقَالَ الْاٰخَرُ

آدمی از حد میگذرد وقتیکه می بیند خود را تونگر شده گفت وگفت یار دیگر

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

جز این نیست که می ترسند از خدا عالمان از بندگان او رواه دارمی و مروایست از وی

مُرْسَلًا قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلَيْنِ

اندوی مرسل گفت پرسیده شد پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم از حال دو مرد

كَانَا فِيْ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ اَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ

که بودند در فرزندان یعقوب یکی ازان دو مرد بود عالم که میگذارد نماز فرض را پس

يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَالْاٰخَرُ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ

می نشست پس می آموخت مردم را علم و مرد دیگر روزه میداشت بروز ونماز میگذارد

اللَّيْلَ أَيُّهُمَا أَفْضَلُ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ هٰذَا

در شب کدام یکے ازین دو مرد افضل ست فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادتی ثواب این

الْعَالِمِ الَّذِي يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى

عالم کہ صفتش اینست کہ میگذارد نماز فرض را پس می نشست و تعلیم میکرد مردم را علم بران

الْعَابِدِ الَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ

مرد عابد کہ روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد بشب ہمچو فضل من ست بر مرد یکے پست پایہ ترست از شما

رواہ الدارمی باب ما جاء فی علم بلا عمل وشرار العلماء

رواہ دارمی باب احادیثیکہ وارد شدہ ست در علم بلا عمل و بدترین علماء

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ

آیا دیدی کسے را کہ بمعبود خود گرفتہ ست خواہش نفس خود را و گمراہ کرد او را خدا با وجود دانش و مہر نہاد

عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ

بر گوش او و دل او و پیدا کرد بر چشم او پردہ پس کیست کہ راہ نماید او را

بَعْدِ اللهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ

بعد از خدا آیا پند نمی گیرید آیا میفرمائید مردمان را بنکوکاری و فراموش میکنید

أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

خویشتن را و شما میخوانید کتاب آیا نمی فہمید و روایتست از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مثال علمے کہ نفع کردہ نمی شود بہ

كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ فِي سَبِيلِ اللهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو حال گنجے ست کہ داده نمی شود از وی در راه خدا رواه احمد و دارمی

وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ

و روایتست از علی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیک ست

أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ

کہ بیاید بر مردم روزگاری کہ باقی نماند از دین مگر نام او

وَلَا يَبْقَى مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَةٌ وَهِيَ خَرَابٌ

و باقی نماند از قرآن مگر آثین وی مسجدہائے ایشان آباد ان است و حال آنکہ ان مسجدہا

مِنَ الْهُدَى عُلَمَاءُهُمْ شَرٌّ مَنْ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ مِنْ عِنْدِهِمْ

از ہدایت دانشمندان ایشان بدترین مردم اند کہ زیر آسمان اند از نزد ایشان

تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَفِيهِمْ تَعُودُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بیرون مے آید فتنہ و باز بہم در ایشان باز میگردد روایت کرد بیہقی در شعب ایمان این حدیث را

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روی است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ

پناہ جوئید بخدا از جب حزن گفتند ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ قَالَ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ

وسلم و چیست جب حزن فرمود وادی است در دوزخ پناہ میجوید از وی دوزخ ہر

يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَدْخُلُهَا قَالَ

روز چہار صد مرتبہ گفتہ شد ای پیغمبر خدا کہ مے در آید آنرا فرمود

الْقُرَّاءُ الْمُرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَكَذَا ابْنُ مَاجَةَ

قرآن خوانندگان ریا کنندگان بعملہای خود رواہ ترمذی و ہمچنین ابن ماجہ

وَزَادَ فِيهِ وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الْقُرَّاءِ إِلَى اللَّهِ الَّذِينَ يَزُورُونَ الْأُمَرَاءَ

و زیادہ کرد در آخر حدیث این کلام را و بدستیکہ از جملہ دشمن ترین و مبغوض ترین قاریان بسوے خدا آن کسان اند کہ ملاقات میکنند امرا را

قَالَ الْعَارِبِيُّ يَعْنِي الْجَوَرَةَ وَعَنِ الْحَسَنِ قَالَ الْعِلْمُ عِلْمَانِ

گفت عاربی مراد بہ امرا جابر اند و روایت است از حسن رح گفت علم دو علم است

فَعِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ

پس یکے علم علمی است کہ در دل است پس آن علمی است سود مند و دیگر علمی است کہ بر سر زبان است پس این علم حجت

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ابْنِ آدَمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ زِيَادِ بْنِ

خدا است بر آدمیان کہ بدان الزام خدا بر بندہ این آدم را رواہ الدارمی و روایت است از زیاد ابن

حُدَيْرٍ قَالَ لِي عُمَرُ رض هَلْ تَعْرِفُ مَا يَهْدِمُ الْإِسْلَامَ قُلْتُ لَا قَالَ

حدیر کہ گفت مرا عمر رض آیا می شناسی چہ چیز می شکند بنای اسلام را گفتم من نمی شناسم گفت

يَهْدِمُهُ زَلَّةُ الْعَالِمِ وَجِدَالُ الْمُنَافِقِ بِالْكِتَابِ وَحُكْمُ الْأَئِمَّةِ

می شکند بنای اسلام را لغزیدن عالم و نزاع منافقان بکتاب خدا و حکم کردن امراء جور

الْمُضِلِّينَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ إِنَّ مِنْ

کہ گمراہ کنندگان خلق اند رواہ دارمی و مروی است از ابی درداء گفت بدرستیکہ از جملہ

أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ رَوَاهُ

بدترین مردمان نزد خدا منزلتے از روی مرتبہ روز قیامت عالمی است کہ فایدہ نمی گیرد از علم خود رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ

دارمی و روایت است از احوص بن حکیم از پدر خود گفت پرسید مردے پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ فَقَالَ لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ وَسَلُونِي

صلے اللہ علیہ وسلم از بدے پس فرمود نپرسید مرا از شر و بپرسید مرا

عَنِ الْخَيْرِ يَقُولُهَا ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ

از خیر فرمود این کلمہ را سہ بار پس فرمود بدانید کہ بدترین بدی بدترین بدان بدی علماء اند و بدرستی کہ

خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ أَنَّ شَمْسَ بْنَ

نیکترین نیکان نیکان علماء اند رواہ دارمی و مروی است از سفیان بدرستی کہ شمس ابن

الْخَطَّابِ رض قَالَ لِكَعْبٍ مَنْ أَرْبَابُ الْعِلْمِ قَالَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ

خطاب رض گفت مر کعب را کہ گمان میکنند خداوندان علم گفت آنکسان اند کہ عمل میکنند بآنچہ علم دارند

قَالَ فَمَا أَخْرَجَ الْعِلْمَ مِنْ قُلُوبِ الْعُلَمَاءِ قَالَ الطَّمَعُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت پس چہ چیز بیرون می کشد نور علم را از دلہائے علماء گفت طمع بیرون می کند رواہ دارمی

وَعَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آفَةُ الْعِلْمِ

و در روایت از اعمش رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آفت علم

النِّسْيَانُ وَإِضَاعَتُهُ أَنْ تُحَدِّثَ بِهِ غَيْرَ أَهْلِهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

فراموش شدن است و ضائع گردانیدن علم است کہ حدیث کنی علم را بغیر اہل علم رواہ دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ

و در روایت است از عبد اللہ ابن مسعود رض گفت اگر بودے کہ اہل علم نگاہ میداشتند علم را

وَوَضَعُوهُ عِنْدَ أَهْلِهِ لَسَادُوا بِهِ أَهْلَ زَمَانِهِمْ وَلٰكِنَّهُمْ بَذَلُوهُ

و می نہادند علم را نزد اہل آن ہر آئینہ مہتری شدند بسبب علم اہل زمان خود را و لیکن اہل علم در باختند علم را

لِأَهْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوا بِهِ مِنْ دُنْيَاهُمْ فَهَانُوا عَلَيْهِمْ سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ

مر اہل دنیا را تا بیابند بدان علم چیزے از دنیائے ایشان پس خوار شدند نزد اہل دنیا شنیدم پیغمبر شما را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا هَمَّ آخِرَتِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود کسے کہ گرداند قصدہائے خود یک قصد کہ قصد آخرت است

كَفَاهُ اللّٰهُ هُمُومَ دُنْيَاهُ وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ أَحْوَالَ الدُّنْيَا

بسندہ کند او را خدا تعالیٰ مقصود دنیا و ہر آئینہ کسے کہ پریشان گرداند او را قصدہا او کہ احوال دنیا ہست

لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهَا هَلَكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

باک نہ دارد او را خدا کہ در کدام یکے از وادیہائے دنیا ہلاک گردد رواہ ابن ماجہ و در روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُنَاسًا

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ بعضے مردم

مِنْ أُمَّتِي سَيَتَفَقَّهُونَ فِي الدِّينِ وَيَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَيَقُولُونَ

از امت من نزدیک باشد کہ فقیہ شوند در دین و خوانند قرآن را و بگویند

نَأْتِي الْأُمَرَاءَ فَنُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِينِنَا وَلَا يَكُونُ

می آئیم امرارا پس میرسیم از چیزے از دنیاے ایشان و گوشه میگیریم از ایشان بدین خود و نمی شود

ذَلِكَ كَمَا لَا يُجْتَنَى مِنَ الْقَتَادِ إِلَّا الشَّوْكُ كَذَلِكَ لَا يُجْتَنَى مِنْ قُرْبِهِمْ

آن چنانکه چیده نمی شود از درخت خاردار مگر خار همچنین حاصل نمی شود از قرب امرا

إِلَّا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ كَأَنَّهُ يَعْنِي الْخَطَايَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

مگر گفت محمد بن صباح گویا میخواهد ازان گناهان را رواه ابن ماجه و روایت است ازو

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى عَلَيْهِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه نخستین مردیکه که حکم کرده شود بر و

يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا فَقَالَ

روز قیامت مردیست که کشته شد در راه خدا پس آورده میشود پس بشناساند خدا او را نعمت های خود را پس بشناسد نعمت خدا را پس میگوید

فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ قَالَ كَذَبْتَ

باو پس بگو چه عمل کردی در شکر این نعمت بگوید یا کمر کار زار کردم برای تو تا آنکه کشته شدم میگوید خدا دروغ گفتی

وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ جَرِيءٌ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ

ولیکن تو کار زار کردی برای اینکه گفته شود که فلان دلیر است پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت و پس کشیده شود

عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ

بر روے خود تا آنکه انداخته شود در آتش دوزخ و دیگر مردیکه آموخت علم را و آموزانید آنرا و خواند

الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ

قرآن را پس آورده شود و او را پس بشناساند او را خدا نعمتهاے خود را پس بشناسد آن نعمت ها را میگوید خدا پس چه کار کردے در شکر این نعمتها میگوید آموختم

تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ

آموختم علم را و آموزانیدم آنرا و خواندم قرآن را در رضاے تو میگوید خدا دروغ گفتی ولیکن تو

تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ إِنَّكَ عَالِمٌ وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ

علم آموختی تا اینکه گفته شود بتحقیق که تو عالمی و خواندی قرآن را تا بگویند مردم که فلان خواننده قرآن است

فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه حتى القي في النار ورجل وسع

پس بتحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت او پس کشیده شود بر روی او تا آنکه انداخته شود در دوزخ و دیگر مرد یکه فرا گرفته شده است

الله عليه الرزق واعطاه من اصناف المال كله فاتي به فعرفه نعمه

خدا بر وی روزی را وداده است و از گونه‌های گونه‌های مال همه مال پس آورده شود او را پس شناسانند خدا او را نعمتهای خود

فعرفها قال فما عملت فيها قال ما تركت من سبيل تحب ان ينفق

پس شناسد آن نعمت را میگوید پروردگار چه عمل کردی در شکر این نعمت میگوید نگذاشتم هیچ راهی را که دوست داری تو که صرف کرده شود

فيها الا انفقت فيها لك قال كذبت ولكنك فعلت ليقال هو

در آن مگر آنکه صرف کردم در آن برای تو میگوید خدا تعالی دروغ گفتی و لیکن تو کردی این کار تا که گفته شود که او

جواد فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه ثم القي في النار رواه

سخی است پس بتحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت او پس کشیده شود بر روی خود پس انداخته شود در دوزخ رواه

مسلم وعن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه

مسلم و روایت است از عبد الله بن عمرو رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم ان الله لا يقبض العلم انتزاعا ينتزعه من العباد ولكن يقبض

وسلم بدرستیکه خدا نه گیرد علم را بطریق کشیدن که بکند آنرا از بندگان ولیکن باز گیرد

العلم بقبض العلماء حتى اذا لم يبق عالما اتخذ الناس رءوسا

علم را بمیراندن علماء تا آنکه چون باقی نگذارد هیچ عالمی را میگیرند مردم سران

جهالا فسئلوا فافتوا بغير علم فضلوا واضلوا متفق عليه وعن

نادان را پس پرسیده شوند پس فتوی بدهند بجهل پس خود هم گمراه میشوند و هم دیگران را گمراه میکنند متفق علیه و روایت است از

ابي هريرة رضي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سئل عن علم

ابی هریره رضی گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه پرسیده شود از علمی

علمه ثم كتمه الجم يوم القيمة بلجام من نار رواه احمد

که میداند آنرا پس پنهان کرده شود در دنیا او روز قیامت از آتش دوزخ رواه احمد

وابو داود والترمذي ورواه ابن ماجة عن انس وعن كعب بن

و ابو داود و ترمذی ورواه ابن ماجه از انس رضه ورواست از کعب ابن

مالك رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من طلب العلم ليجاري به

مالک رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه طلب کند علم را تا که مجادله کند علما را

العلماء او ليماري به السفهاء او يصرف به وجوه الناس اليه ادخله

بآن یا آنکه جدال کند بآن علم جاهلان را یا بگرداند بآن علم روی های مردم بسوی خود در آورد او را

الله النار رواه الترمذي وروى ابن ماجة عن ابن عمر رضه وعن

خدا در آتش دوزخ رواه ترمذی و روایت کرد ابن ماجه از ابن عمر رضه و مرویست از

ابن عباس رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال في القرآن

ابن عباس رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم هرکه بگوید در قرآن تفسیر

برأيه فليتبوء مقعده من النار رواه الترمذي وعن ابي هريرة

از قیاس خود پس باید که بگیرد جای نشست خود را از آتش رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تعلم علما مما يبتغى به

گفت فرمود رسول خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه بیاموزد علمی را از جنس علمی که طلب کرده شود به آن علم

وجه الله لا يتعلمه الا ليصيب به عرضا من الدنيا لم يجد عرف

ذات الله نیاموزد آن علم را مگر آنکه برسد بسبب آن علم متاعی را از دنیا نیابد آنکس بوی

الجنة يوم القيمة يعنى ريحها رواه احمد وابو داود وابن ماجة

بهشت روز قیامت رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه

وعن اسامة بن زيد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و مرویست از اسامه بن زید رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

يجاء بالرجل يوم القيمة فيلقى في النار فتندلق اقتابه في النار

آورده شود مردی روز قیامت پس انداخته شود در آتش پس بیرون آید بسرعت روده های او در آتش

فَيُطْرَحُ فِيهَا كَطَحْنِ الْحِمَارِ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيْ

پس اندا خته میشود گردد مانند گردیدن خر آسیا خود پس گرد آیند اهل دوزخ بر آنمرد پس بگویند ای

فُلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ

فلان چه حال تست آیا نبودی تو که امر میکردی مارا بمعروف ونهی میکردی مارا از منکر

قَالَ كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ

میگوید بر آنمرد بودم من که امر میکردم شمارا بمعروف و خود نمیکردم آنرا ونهی میکردم شمارا از منکر وخود میکردم آنرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

متفق علیہ وروایت است از انس رضی اللہ عنہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت

رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي رِجَالًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ

دیدم من شبیکه کسیر کنانیدند مرا مردمان راکه بریده میشد لبهای ایشان از مقراض های آتش

قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرَئِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ خُطَبَاءُ مِنْ أُمَّتِكَ

گفتم من کیستند ایشان ای جبرئیل گفت ایشان خطیبهااند از امت تو که

يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بودند امر کنندگان مردم را بانیکی و فراموش میکردند ذات های خودرا رواه در شرح سنة

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

این کتاب طہارت است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ

ای مسلمانان چون بر خیزید بسوی نماز پس بشوئید روهای خودرا ودستهای خودرا

إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ

تا آرنج ومسح کنید سرهای خودرا وبشوئید پاهای خودرا تا شتالنگ واگر باشید

جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ

با جنابت پس غسل کنید واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید یکی از شما

مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا

از خلا جائے یا مساس کردہ باشید زنان را پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک

طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ

پاک را پس مسح کنید بروہائے خود و دستہائے خود ازاں خاک نمیخواہد خدا تعالیٰ کہ مشروع کند برشما

مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

مشقتے ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا و تمام کند نعمت خود را برشما تا مگر کہ

تَشْكُرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شکر کنید و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى

آیا راہ نمائیم شمارا بر علمائیکہ محو میکند خدا تعالیٰ بسبب آن گناہان را و بلند میگرداند بسبب آن مرتبہا را گفتند آری

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطٰى اِلَى

یا رسول اللہ فرمود تمام و کمال کردن وضو در ہنگام مشقت و بسیار رفتن گامہا در رفتن بسوے

الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مسجدہا و انتظار نماز بعد از نماز پس اینست رباط رواہ مسلم

وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و روایت است از عثمان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ

وضو کند و نیک کند وضو را می برآید گناہان او از بدن او تا آنکہ سے برآید از

تَحْتِ اَظْفَارِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

زیر ناخنہائے او متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ اَوِ الْمُسْلِمُ فَغَسَلَ وَجْهَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم چون وضو میکند بندۂ مومن یا مسلم پس می شوید روئے خود

خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنِهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ
بیرون می آید از روی وی هر گناه که نظر کرده است بسوی آن گناه بچشم خود همراه آب یا با آخر
قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ بَطَشَتْهَا
قطره از قطره های آب پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آید از دست وی هر گناهی که گرفته آن گناه را
يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَ كُلُّ
هر دو دست او همراه آب یا همراه آخر قطره از قطره های آب پس چون می شوید هر دو پای خود بیرون می آید هر
خَطِيْئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يَخْرُجَ
گناهیکه رفته است بسوی آن هر دو پای او همراه آب یا با آخر قطره از قطره های آب تا آنکه بیرون می آید
نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
آنجا وضو پاک از گناهان رواه مسلم و مروایست از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلٰوةٌ مَكْتُوْبَةٌ
صلی الله علیه وسلم نیست هیچ مردی مسلمان که حاضر میشود او را وقت نماز فرض
فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهَا وَخُشُوْعَهَا وَرُكُوْعَهَا إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا
پس نیک میسازد وضو نماز را و نیک میکند خشوع نماز را و نیک کند رکوع نماز را مگر شود این نماز کفاره مر آنچه را که پیش
مِنَ الذُّنُوْبِ مَا لَمْ يُؤْتَ كَبِيْرَةً وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
از این کرده است از گناهان مادام که بوجود نیارد گناه کبیره را و این کفاره بودن همیشه است رواه مسلم
وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از عقبه ابن عامر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ
نیست هیچ مسلمانی که وضو کند پس نیک سازد وضو خود را پس بایستد پس بگذارد دو رکعت
مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
در حالیکه روی پیش آینده است بدان دو رکعت بدل خود و روی خود مگر آنکه واجب کرده شود مر او را بهشت رواه مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُمَّتِیْ

و روایت است از ابی هریره رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه امت من

یَدْعَوْنَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ غُرًّا مُحَجَّلِیْنَ مِنْ اٰثَارِ الْوُضُوْءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْکُمْ

خوانده شوند در محشر غر محجلین از آثار وضو پس کسیکه می تواند از شما

اَنْ یُّطِیْلَ غُرَّتَهٗ فَلْیَفْعَلْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

که دراز کند غره خودرا باید که بکند متفق علیه و ازوی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ تَبْلُغُ الْحِلْیَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَیْثُ یَبْلُغُ الْوَضُوْءُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیه وسلم میرسد زیور مؤمن جائی که میرسد آب وضو رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّاَ

و روایت است از ابن عمر رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه وضو سازد

عَلٰی طُهْرٍ کُتِبَ لَهٗ عَشْرُ حَسَنَاتٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضه

بر طهارت نوشته شود برای وی ده نیکی رواه ترمذی و روایت است از جابر رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلٰوةُ وَمِفْتَاحُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کلید بهشت و مقدمه در آمدن آن نماز است و کلید

الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ الصُّنَابِحِیِّ قَالَ

نماز و مقدمه او طهارت است رواه احمد و روایت است از عبد الله صنابحی رضه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ فَمَضْمَضَ

فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون وضو سازد بندهٔ مسلمان پس آب در دهن میکند

خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ فِیْهِ وَاِذَا اسْتَنْثَرَ خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ

بیرون می آیند گناهان از دهن وی و چون بینی می افشاند بیرون می آیند گناهان از

اَنْفِهٖ وَاِذَا غَسَلَ وَجْهَهٗ خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ وَجْهِهٖ حَتّٰی تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ

بینی وی و چون می شوید روی خودرا بیرون می آیند گناهان از روی وی تا آنکه بیرون می آیند از زیر

اَسْتَفَارَ عَيْنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتّٰى تَخْرُجَ

مردمی پلکهٔ چشم او پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو دست او تا آنکه بیرون آیند

مِنْ اَظْفَارِ يَدَيْهِ فَاِذَا مَسَحَ بِرَاْسِهٖ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَاْسِهٖ حَتّٰى

از ناخنهای هر دو دست او پس چون مسح میکند بسر خود بیرون می آیند گناهان از سر او تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ اُذُنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتّٰى

بیرون می آیند از هر دو گوش او پس چون می شوید هر دو پای خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو پای او تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ اَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ مَشْيُهٗ اِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلٰوتُهٗ

بیرون می آیند از زیر ناخنهای هر دو پای او پس تمام باشد رفتن او بسوی مسجد و نماز گذاردن او

نَافِلَةً لَهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ رَافِعٍ قَالَ اَهْدَيْتُ

زیادتی بر پاک شدن از گناهان مراورا رواه مالک و نسائی و از ابی رافع رضی الله عنه گفت هدیه فرستاد بعضی

لَهٗ شَاةً فَجَعَلْتُهَا فِي الْقِدْرِ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

مراورا گوسفندی پس گردانیدم آن گوسفند را ابو رافع در دیگ پس درآمد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس فرمود

مَا هٰذَا يَا اَبَا رَافِعٍ فَقَالَ شَاةٌ اُهْدِيَتْ لَنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَطَبَخْنٰهَا فِي

آنحضرت چیست اینکه در دیگ است ای ابا رافع پس گفت ابو رافع گوسفندیست که بهدیه فرستاده شده است برای ما ای پیغمبر خدا پس پختیم آنرا

الْقِدْرِ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ يَا اَبَا رَافِعٍ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي

در دیگ فرمود آنحضرت بده مرا دست ای ابا رافع پس دادم آنحضرت را ذراع پس فرمود بده مرا

الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ

ذراع دیگر پس دادم آنحضرت را ذراع دیگر پس فرمود بده مرا ذراع دیگر

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّمَا لِلشَّاةِ ذِرَاعَانِ فَقَالَ لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت ای پیغمبر خدا نمی باشد گوسفند را مگر دو ذراع پس فرمود مراورا پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكَ لَوْ سَكَتَّ لَنَاوَلْتَنِيْ ذِرَاعًا فَذِرَاعًا مَا سَكَتَّ

علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه اگر خاموش میماندی هر آینه میدادی مرا ذراعی بعد از ذراعی مادام که خاموش می بودی

ثُمَّ رَدَّ مَا بَقِيَ فِي الْإِنَاءِ فَتَمَضْمَضَ فَاهُ وَغَسَلَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

پستر طلبید آنحضرت آب را پس مضمضه کرد دهان مبارک را و دست کرد انگشتان خود را پستر بایستاد پس بگذارد نماز

ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِمْ فَوَجَدَ عِنْدَهُمْ لَحْمًا بَارِدًا فَأَكَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ

پستر باز گشت بسوی اهل و عیال خود را پس یافت نزد ایشان گوشت سرد را پس بخورد آنحضرت پستر درآمد مسجد را

فَصَلَّى وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

پس بگذارد نماز را و دست نکرد آب را رواه احمد و مروی است از انس رضی گفت بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِمُدٍّ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ وضو میکرد از مد و غسل میکرد از یک صاع تا پنج مد

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و مروی است از ابی درداء رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ بِالسُّجُودِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ

من اول کسے ام کہ دستوری داده شود مرا را بسجود روز قیامت و من نخستین کسے ام کہ اذن کرده شود

لَهُ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْظُرُ إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيَّ فَأَعْرِفُ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ

مرا را کہ بردارد سر خود را پس نگاه کنم بسوئے پیش پیشتر و دست من پس پشناسم امت خود را از میان

الْأُمَمِ وَمِنْ خَلْفِي مِثْلَ ذَلِكَ وَعَنْ يَمِينِي مِثْلَ ذَلِكَ وَعَنْ شِمَالِي

امتہائے دیگر و ہمچنیں از جانب پس پشت خود مانند آن و ہمچنیں از جانب راست خود مانند آن و از جانب چپ

مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ مِنْ بَيْنِ

مانند آن پس گفت مردے ای پیغمبر خدا چگونہ پشناسی امت خود را از میان

الْأُمَمِ فِيمَا بَيْنَ نُوحٍ إِلَى أُمَّتِكَ قَالَ هُمْ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ

امتہا در میان پیغمبر کہ و میان امت تو گفت امت من نورانی پیشانی اند از نشان

الْوُضُوءِ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أُمَمِ الْأَنْبِيَاءِ كَذَلِكَ غَيْرُهُمْ وَأَنَا فَرَطُهُمْ أَمَامَ حَوْضِي أَلَا لَيُذَادَنَّ

وضو نیست ہیچ کس از امتہائے پیغمبران کہ چنیں باشد غیر ایشان و پشناسم ایشان را بنگرداده شود ایشان را امامہ

بِأَيْمَانِهِمْ وَاعْرِفْهُمْ تَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بدست راست ایشان و شناسم ایشانرا بنگر بروند پیش ایشان فرزندان خرد ایشان رواه احمد

بَابُ أَدَبِ الْخَلَاءِ

این باب در آداب بیت الخلا است

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

مروایست از ابی ایوب انصاری رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون

أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا

بیائید شما قضای حاجت را پس رو مکنید بسوی قبله و نه پشت دهید بجانب آن ولیکن رو بجانب مشرق کنید

أَوْ غَرِّبُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ رضي الله عنه قَالَ نَهَانَا يَعْنِي رَسُولُ اللهِ

یا بجانب مغرب متفق علیه و مروایست از سلمان رضی الله عنه گفت نهی کرد ما را پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ

صلی الله علیه وسلم از روی آوردن بقبله برای پاخانه و شاشه و از استنجا کردن ما

بِالْيَمِينِ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِأَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيعٍ

بدست راست و از استنجا کردن بکمتر از سه سنگ و نهی کرد از استنجا کردن بسرگین

أَوْ بِعَظْمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

یا باستخوان رواه مسلم و مروایست از انس رضی الله عنه گفت انس که بود پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ

الله علیه وسلم چون درمی آمد بپاخانه را میگفت اللهم انی اعوذ بک من

الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

الخبث والخبائث و مروایست از ابن عباس رضی الله عنهما گفت گذشت پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ

علیه وسلم بر دو گور پس فرمود هر آئینه صاحبان این دو گور هر آئینه عذاب کرده میشوند و عذاب کرده نمیشوند در

أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ لَا يَسْتَنْزِهُ

اما یکی ازان دو حالش این بود که پرده نمیگرفت در بول و در روایت دیگر مسلم راست که طلب نزاهت نمیکرد

مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً

از بول و اما دیگر پس بود که میرفت بسوی مردم بسخن چینی پس گرفت شاخی از خرما که تر بود

فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ

پس بازکرد آن شاخ را بدو پاره پس نشانده خلانید در سر هر قبر یکپاره را پس گفتند ای پیغامبر خدا

لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چرا کردی تو این فعل را پس گفت کردم باميد آنکه سبک گردانیده شود خدا بازان دو قبر تا آنکه تر باشند متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا

و مرویست از ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بپرهیزید

اللَّاعِنَيْنِ قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از دو کار کرسبب لعنت میشوند گفتند چیست آن دو کار ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

فرمود آنکه قضاء حاجت میکند در راه مردم یا در سایه ایشان رواه مسلم و روایت است از

أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

انس رض گفت بود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون میخواست که درآید در مستوضا

نَزَعَ خَاتَمَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ هَذَا

می کشید انگشتری خود را رواه ابو داود و نسائی و ترمذی و گفت ابو داود این

حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَفِي رِوَايَةٍ وَضَعَ بَدَلَ نَزَعَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ

حدیث منکر است و در روایت دیگر وضع آمده است بدل نزع و مرویست از زید ابن ارقم رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضَرَةٌ فَإِذَا أَتَى

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که این بجانها جای حاضر شدن جن و شیاطین اند پس چون بیاید

أحدكم الخلاء فليقل أعوذ بالله من الخبث والخبائث رواه أبو داود

یعنی شما بیت الخلا را باید کہ بناوید چون بروید این کلمہ را کہ اعوذ باللہ من الخبث والخبائث رواہ ابو داود

وابن ماجة وعن علي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وابن ماجہ و مروی است از علی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

ستر ما بين أعين الجن وعورات بني آدم إذا دخل أحدكم الخلاء أن

پردہ میان چشمہای جن و اندام شرم آدمیان چون درآید یکے از شما بجہت قضای حاجت را باید کہ

يقول بسم الله رواه الترمذي وعن ابن مسعود قال لما قدم

بگوید بسم اللہ رواہ ترمذی در روایت است از ابن مسعود رضی اللہ عنہ گفت چون رسید بآنجا کہ آمدند

وفد الجن على النبي صلى الله عليه وسلم قالوا يا رسول الله إنه استشاط

ایجیان پرسیدن پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم گفتند کہ پناہ بر خدا ما را نمی کند امت خود را

أن يستنجوا بعظم أو روثة أو حممة فإن الله جعل لنا فيها رزقا

از دستنجا کردن ایشان باستخوان یا سرگین یا انگشت زیرا کہ خدا تعالی گردانیدہ برای ما در این سہ چیز روزی

فنهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ذلك رواه أبو داود

پس منع کرد ما را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آن رواہ ابو داود

باب السواك

این باب در بیان مسواک کردن است

عن عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من الفطرة قص الشارب وإعفاء اللحية والسواك والاستنشاق

از فطرت است کوتاہ کردن سبلت و فرو گذاشتن ریش و مسواک کردن و آب در بینی

الماء وقص الأظفار وغسل البراجم ونتف الإبط وحلق العانة

کردن و گرفتن ناخنہا و شستن بندہای انگشتان و بر کندن موی بغل و ستردن موے زہار

وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الْاِسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِيْ وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ اِلَّا اَنْ

وکم کردن آب یعنی استنجا قال الراوی گوید مراد از استنجا باشد و گفت راوی حدیث و فراموش کردم خصلت دہم را مگر اینکہ

تَكُوْنَ الْمَضْمَضَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

باشد مضمضہ رواہ مسلم و مروی است از عائشہ رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلتَّسَوُّكُ مَطْهَرَةٌ لِّلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِّلرَّبِّ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم مسواک پاک کنندہ است دہن را و راضی کنندہ پروردگار را رواہ

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ بِلَا

الشافعی و احمد و الدارمی و النسائی و روایت کرد بخاری در صحیح خود بغیر از

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْبَعٌ

و مروی است از ابی ایوب رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چہار خصلت اند

مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِيْنَ اَلْحَيَاءُ وَيُرْوَى الْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسِّوَاكُ

از سنتہای پیغمبران حیا و بعضی گویند روایت کردہ شدہ ختان یعنی ختنہ کردن و تعطر یعنی خوش بوی کردن و مسواک

وَالنِّكَاحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و نکاح کردن است رواہ ترمذی و روایت است از ابی امامہ رضی اللہ عنہ بدرستیکہ پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَاءَنِيْ جِبْرِيْلُ قَطُّ اِلَّا اَمَرَنِيْ بِالسِّوَاكِ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت نیامد نزد من جبرئیل ہرگز مگر آنکہ امر کرد مرا بہ مسواک کردن

لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ يَّحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

ہر آینہ ترسیدم از آنکہ بسیار بمالد کہ بیخ پیش دہان خود را رواہ احمد و مروی است از انس رضی اللہ عنہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ اَثْرَتْ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بہ آینہ تحقیق بسیار کردم برشما سخن از جہت مسواک رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الصَّلٰوةِ

و روایت است از عائشہ رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم زیادہ می شود و بر ثواب نماز یکہ

الَّتِي يَسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلٰوةِ الَّتِي لَا يَسْتَاكُ لَهَا سَبْعِيْنَ ضِعْفًا رَوَاهُ

مسواک کردہ شد برائے وی بر نماز یکہ مسواک کردہ نمیشود برائے وی ہفتاد چند روایت کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ابْنِ حَبَّانَ رض قَالَ قُلْتُ

بیہقی در شعب ایمان و مروی است از محمد بن یحیی ابن حبان رض گفت گفتم

لِعُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ اَرَاَيْتَ وُضُوْءَ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ

مر عبید اللہ بن عبد اللہ بن عمر را خبر دہ مرا از وضوء عبد اللہ بن عمر

لِكُلِّ صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ عَمَّنْ اَخَذَهٗ فَقَالَ حَدَّثَتْهُ اَسْمَاءُ

برای ہر نماز وضو باشد یا بے وضو از کہ گرفتہ است پس گفت کہ حدیث کرد اسماء

بِنْتُ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ حَنْظَلَةَ ابْنِ اَبِيْ عَامِرٍ الْغَسِيْلِ

دختر زید بن خطاب بدرستیکہ عبد اللہ بن حنظلہ بن ابی عامر غسیل

حَدَّثَهَا اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اُمِرَ بِالْوُضُوْءِ لِكُلِّ

حدیث کرد اسماء بنت زید را بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود امر کردہ شدہ بوضو برای ہر

صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ فَلَمَّا شَقَّ ذٰلِكَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نماز باوضو باشد یا بے وضو پس ہرگاہ کہ سخت آمد آن بر پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرَ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ وَوُضِعَ عَنْهُ الْوُضُوْءُ اِلَّا مِنْ

علیہ وسلم امر کردہ شد بمسواک کردن نزد یکہ ہر نماز و نہادہ شد از ذمہ شریف آنحضرت وضو مگر

حَدَثٍ قَالَ فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَرٰى اَنَّ بِهٖ قُوَّةً عَلٰى ذٰلِكَ فَفَعَلَهٗ حَتّٰى

از جہت بیوضوئے گفت عبد اللہ پس پس عبد اللہ کہ اعتقاد میکرد کہ مر وی را قوتست بر این پس میکرد انکار را تا آنکہ

مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ ۞ كِتَابُ الصَّلٰوةِ ۞ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

مرد رواہ احمد ابن کتاب صلوۃ است و بر پادارید نماز را

وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۞ وَاسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ

و بدہید زکوۃ را و فرمانبرداری کنید پیغامبر را بود کہ بر شما رحم کردہ شود و مدد طلبید بشکیبائی

وَالصَّلٰوةُ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخٰشِعِيْنَ ۙ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُّلٰقُوْا

و نماز و بر آینه نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان آنانکه میدانند که ایشان ملاقات خواهند کرد

رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ۝ حٰفِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى

پروردگار خویش و آنانکه ایشان بسوی او باز خواهند گشت مواظبت کنید بر همه نمازها و بر نماز میانه

وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ۝ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ

و باستید برای خدا فرمان بردار شده پس صبر کن بر آنچه میگویند بیباکی یاد کن بسراه ستایش پروردگار خویش پیش برآمدن

الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ۝ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ ۝

آفتاب و پیش از فرو شدن و در بعضی اوقات شب پس بیباکی یاد کن همراه او عقب نمازها

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْهَا

باب آنچه رسیده که در ترغیب آن وارد شده اند

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

هر آینه کسانیکه ایمان آوردند و کردند کارهای شایسته و برپا داشتند نماز را و دادند زکوة را مر ایشان راست

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ اَقِمِ الصَّلٰوةَ

مزد ایشان نزد یک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و ایشان اندوهگین شوند بر پا دار نماز را

لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

وقت زوال آفتاب تا بهجوم تاریکی شب لازم گیر قرآن خواندن فجر را بر آینه قرآن خواندن فجر

مَشْهُوْدًا ۝ وَعَنْهُ اَيْضًا عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ

حاضر میشود فرشتگان و روایت است از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه گفت پرسیدم پیغامبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ قَالَ الصَّلٰوةُ لِوَقْتِهَا

صلی الله علیه وسلم کدام عمل از عملها محبوب تر است نزد خدا گفت نماز گزاردن در وقتش

قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

گفتم پس کدام است گفت نیکی کردن با پدر و مادر گفتم پس کدام است گفت جهاد در راه خدا

قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

گفت ابن مسعود حدیث کرد مرا آنحضرت باین اعمال اگر طلب زیادہ میکردم از آنحضرت ہر آینہ زیادہ میداد و متفق علیہ و از ابی ذر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ زَمَنَ الشِّتَاءِ وَالْوَرَقُ تَهَافَتُ

بدرستی کہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بیرون آمد در زمستان و حال آنکہ برگہا سے درختان می افتاد پیاپی

فَأَخَذَ بِغُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ فَجَعَلَ ذٰلِكَ الْوَرَقُ تَهَافَتُ وَقَالَ

پس گرفت آن حضرت دو شاخ را از درختی گفت ابوذر پس افتادن گرفت برگہا و آن درخت بیشتر از آنچہ بطور خود می افتاد گفت ابوذر

فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ

پس فرمود آنحضرت ای ابوذر گفتم بخدمت ایستاده ام اے رسول خدا فرمود بدرستیکہ بندہ مسلمان

لَيُصَلِّي الصَّلٰوةَ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَهَافَتُ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا

ہر آینہ میگذارد نماز را در حالیکہ میخواہد بآن نماز ذات خدا تعالی پس پیاپی می افتند از بندہ گناہان او چنانکہ

تَهَافَتُ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ

می افتد این برگہا از این درخت رواہ احمد و مروی است از زید ابن

خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

خالد جہنی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد

سَجْدَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ

دو رکعت را کہ سہو و غفلت نکند در آن بیامرزد خدا مر او را ہر چہ گذشتہ است از گناہ او رواہ

أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ

نماز ہا سے پنجگانہ و نماز جمعہ تا جمعہ دیگر و روزہ رمضان تا رمضان دیگر

مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

کفارہ کنندگان اند ما بین آنہا وقتیکہ پرہیز کردہ شود از گناہان کبیرہ رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتُمْ لَوْ اَنَّ نَهَرًا بِبَابِ اَحَدِكُمْ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم خبر دہید مرا اگر ثابت شود کہ جوی رواں است بر دہلیز کے از شما

يَغْتَسِلُ فِيْهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا هَلْ يَبْقٰى مِنْ دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالُوْا لَا يَبْقٰى مِنْ

کہ غسل میکند وی در آن جوی ہر روز پنج وقت آیا باقی میماند از چرک وی ہیچ گفتند باقی نے ماند

دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلٰوتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

از چرک وی چیزے فرمود پس آنحال نماز پنج گانہ ہست کہ محو میکند خدا تعالے بانہا گناہان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت ہست از عبادۃ ابن صامت رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ اِفْتَرَضَهُنَّ اللّٰهُ تَعَالٰى مَنْ اَحْسَنَ

صلی اللہ علیہ وسلم پنج نماز ہست کہ فرض گردانیدہ ہست آنہا را خدا تعالی کسیکہ نیک کند

وُضُوْءَهُنَّ وَصَلَّاهُنَّ لِوَقْتِهِنَّ وَاَتَمَّ رُكُوْعَهُنَّ وَخُشُوْعَهُنَّ كَانَ

وضوء آن نمازہا و بگذارد آنہا را در وقت شان و بتمام بجا آرد رکوع شان و خشوع و خضوع شان بباشد

لَهٗ عَلَى اللّٰهِ عَهْدٌ اَنْ يَّغْفِرَ لَهٗ وَمَنْ لَّمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهٗ عَلَى اللّٰهِ

مراد را بر خدا تعالے عہد کہ بیامرزد مر او را و کسی کہ نکند آنرا و نگذارد نماز را بآن وجہ پس نیست مر او را بر خدا

عَهْدٌ اِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهٗ وَاِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَرَوٰى

عہد لازم اگر بیخواہد بیامرزد او را و اگر بیخواہد عذاب کند او را رواہ احمد و ابو داؤد و روایت کرد

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ نَحْوَهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مالک و نسائی مانند آن و روایت ہست از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلُّوْا خَمْسَكُمْ وَصُوْمُوْا شَهْرَكُمْ وَاَدُّوْا زَكٰوةَ

صلی اللہ علیہ وسلم بگذارید پنج نماز خود را و روزہ دارید ماہ خود را کہ رمضان است و بدہید زکوۃ

اَمْوَالِكُمْ وَاَطِيْعُوْا اِذَا اَمَرَكُمْ تَدْخُلُوْا جَنَّةَ رَبِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مالہای خود را و فرمانبرداری کنید خدا او را امر خود را در آیید بہشت پروردگار خود را رواہ احمد و الترمذی

وعن ابن مسعود قال ان رجلا اصاب من امرأة قبلة فاتى

و مروی است از ابن مسعود رض گفت بدرستیکه مردی رسید از زنی بوسه را پس آمد

النبی صلی الله علیه وسلم فاخبره فانزل الله تعالی واقم الصلوة

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس خبر داد آنحضرت را پس فرستاد خدا تعالی این آیه را و بپا دار نماز

طرفی النهار وزلفا من اللیل ان الحسنات یذهبن السیئات

در هر دو طرف روز و بگذار نماز در چند ساعت که نزدیک بروز اند بدرستیکه نیکیها میبرند بدیها را

فقال الرجل یا رسول الله الی هذا قال لجمیع امتی کلهم وفی روایة

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا این مر اوست گفت آنحضرت مر همه امت مرا است و در روایتی دیگر

لمن عمل بها من امتی متفق علیه وعن عمارة بن رویبة

مر هر کس را که عمل کند بحسنات از امت من متفق علیه و مروی است از عمارة بن رویبه

قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول لن یلج النار احد

گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه وسلم میگفت البته در نیاید آتش دوزخ را کسیکه

صلی قبل طلوع الشمس وقبل غروبها یعنی الفجر والعصر رواه مسلم

نماز گذارد در وقت پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب یعنی نماز فجر و نماز عصر را

وعن ابی هریرة رض قال قالوا یا رسول الله صلی الله

و روایت است از ابی هریره رض گفت گفتند یا رسول خدا

یتعاقبون فیکم ملائکة باللیل وملائکة بالنهار ویجتمعون

در شما یکدیگر فرود می آیند در میان شما جماعت فرشتگان در شب و جماعت از فرشتگان در روز و جمع میشوند این

فی صلوة الفجر وصلوة العصر ثم یعرج الذین باتوا فیکم فیسئلهم

نماز فجر و در نماز عصر پس بر بالا میروند آن کسانیکه بسر کردند در میان شما پس سؤال میکند ایشان را

وهو اعلم بهم کیف ترکتم عبادی فیقولون ترکناهم

و او داناتر است بایشان حال آنکه چگونه گذاشتید بندگان مرا پس میگویند گذاشتیم ایشان را

وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي

درحالتیکه ایشان نماز میکردند و مدد آمدیم و حالتیکه ایشان نماز میکردند متفق علیه وهو بعضه من حدیث طویل

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر بدانند مردم آنچه در ندا

وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا

ودر یافتن صف اول پس نیابند مگر آنکه قرعه بیندازند بر آن هر آینه قرعه بیندازند

يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي

بدانند فضیلت که در زود رفتن است هر آینه پیشی میجستند بسوی آن واگر بدانند خیری که در

الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

هر آینه بیایند آنرا و اگر بر سرین بر هر دو هست و بر او متفق علیه و مر و یست از وی را گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ

صلی الله علیه وسلم نیست هیچ نمازی گران تر بر منافقان از نماز بامداد و نماز خفتن و اگر

يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ

بدانند ثوابی که در این نماز هست هر آینه می آمدند این و نماز را اگر چه بطریق حبو باشد و مر و یست از عثمان

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز عشا را بجماعت

فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ

پس مانند آنست که نماز گذارد نیم شب و کسیکه گذارد نماز فجر بجماعت پس گویا نماز گذارد

كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَلْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

تمام شب رواه مسلم و مر و یست از سلمان را گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ غَدَا إِلَى صَلَاةِ الصُّبْحِ غَدَا بِرَايَةِ الْإِيمَانِ وَمَنْ غَدَا

وسلم که میگفت کسیکه بامداد میرود بسوی نماز بامداد میرود بر رایت ایمان و کسیکه بامداد برود

إلى السُّوقِ فَدَابَرَ إِبْلِيسَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ

ببہ بازار پس دور میشود ابلیس رواہ ابن ماجہ و مروی است از ابن عمر رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَوَاتِكُمْ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بگردانید در خانہائے خود چیزے از نماز ہائے شما

وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

و نگیرید خانہای خود را مانند گور متفق علیہ و مروی است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نزدیکتر میشود بندہ از آفریدگار خود حاصل است در حالیکہ

سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

سجدہ کنندہ است پس زیادہ کنید دعا در حال سجدہ رواہ مسلم و مروی است از وے رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ

صلے اللہ علیہ وسلم چون بخواند آدمی زاد آیت سجدہ را پس سجدہ کند میکند گوشہ میگیرد دیو لعین

يَبْكِي يَقُولُ يَا وَيْلَتَى أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَأُمِرْتُ

و رعایکہ میگرید میگوید ای اندوہ امر کردہ شد آدمی زاد بسجدہ پس سجدہ کرد پس مر او راست بہشت و مرا بسجدہ

بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ

بسجدہ پس سر باز زدم از سجدہ پس مر مرا آتش رواہ مسلم و مروی است از ربیعہ بن کعب رضہ

قَالَ كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ وَ

گفت بودم من کہ شب میگذاردم با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس آوردم برای آنحضرت آب وضو را

بِحَاجَتِهِ فَقَالَ لِي سَلْ فَقُلْتُ أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ أَوَغَيْرَ

و حاجت او پس گفت مرا بخواہ گفتم میخواہم از تو ہمراہی تو بودن در بہشت فرمود چیزی دیگر خواہ

ذَلِكَ قُلْتُ هُوَ ذَاكَ قَالَ فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گفتم ہمین خواستم مقصود من ہمانست فرمود پس یاری دہ مرا بر نفس خود بسیار کردن سجدہ رواہ مسلم

وعن معدان بن طلحة قال لقيت ثوبان مولى رسول الله صلى الله

و مروی است از معدان بن طلحه رض گفت پیش آمدم ثوبان را که آزاد کردهٔ آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فقلت اخبرني بعمل اعمله يدخلني الله به الجنة فسكت

علیہ وسلم پس گفتم خبر دہ مرا از کارے که کنم آن کار را تا در آرد مرا خدا تعالے بسبب آن کار بہشت پس خاموش ماند

ثم سألته فسكت ثم سألته الثالثة فقال سألت عن ذلك رسول الله

باز پرسیدم او را پس خاموش ماند باز پرسیدم او را بار سوم پس گفت پرسیدم من ازین عمل پیغامبر خدا را

صلى الله عليه وسلم فقال عليك بكثرة السجود فانك لا تسجد لله

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود بر تو باد که بسیار سجده کنی پس بدرستیکه تو نمی کنی مر خدا را

سجدة الا رفعك الله بها درجة وحط عنك بها خطيئة قال

سجده مگر آنکه بر میدارد ترا خدا بسبب آن سجده یک پایه بزرگ و کم میکند از تو بسبب آن سجده گناه یا خطا

معدان ثم لقيت ابا الدرداء فسألته فقال لي مثل ما قال لي ثوبان

معدان پس ملاقات کردم ابو درداء را پس پرسیدم او را پس گفت مرا مانند آنچه گفته بود مرا ثوبان

رواه مسلم وعن ابن عمر قال كانت الصلوات خمسين والغسل

رواه مسلم و در روایت است از ابن عمر رض گفت بوده است نمازها پنجاه گانه و غسل

من الجنابة سبع مرات وغسل البول من الثوب سبع مرات فلم يزل

از جنابت هفت مرتبه و شستن شاشه از پیراهن هفت بار پس هایشه بود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يسأل حتى جعلت الصلوات خمسا وغسل

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال میکرد تا آنکه گردانیده شد نمازها پنجگانه و غسل

الجنابة مرة وغسل الثوب من البول مرة رواه ابو داود

از جنابت یک مرتبه و شستن ثیاب از بول یک مرتبه رواه ابو داود

باب ما جاء في اثم تارك الصلوة

باب احادیثی که وارد شده است در گناه ترک کننده نماز

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

و مرویست از ابی هریره رض گفت شنیدم از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه

أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلٰوتُهُ فَإِنْ صَلَحَتْ

نخستین چیزیکه محاسبه کرده شود بآن بنده روز قیامت از عمل او نماز او ست پس اگر درست آمد نماز او

فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ فَإِنِ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ

پس بتحقیق فلاح و نجات یافت آن مرد و اگر فاسد شد آن نماز پس تحقیق نا امید شد و زیان کرد پس اگر نقصان شد از فریضهٔ آن بنده چیزی

قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ

گوید پروردگار تبارک و تعالی به بینید ایا هست مر بنده مرا چیزی از نفل تا کامل کرده شود بآن آنچه نقص شد

مِنَ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلٰى ذٰلِكَ وَفِي رِوَايَةٍ ثُمَّ الزَّكٰوةُ

از فریضه او پس تمام باشد باقی عمل او بهمین طور و در روایت دیگر همچنین هست پس تمام زکوة

مِثْلُ ذٰلِكَ ثُمَّ تُؤْخَذُ الْأَعْمَالُ عَلٰى حَسَبِ ذٰلِكَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ

مانند آن پس بعد از ان مواخذه کرده شود اعمال بر این طریق رواه ابو داود و روا

أَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَنَفِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد از مردیست و روایت هست از طلق بن علی حنفی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلٰى صَلٰوةِ عَبْدٍ لَا يُقِيمُ فِيهَا صُلْبَهُ

الله علیه وسلم قبول نمی کند خدا بسوی بر پا نمی کند بنده نماز خانه را که راست نمی کند استخوان پشت خود را

بَيْنَ خُشُوعِهَا وَسُجُودِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در رکوع و سجود نماز رواه احمد و مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلٰوةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ

صلی الله علیه وسلم آن کسی که فوت کنند او را نماز عصر گویا نقصان کرده شد اهل خانه او

وَمَالُهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مال آنکس متفق علیه و از بریده رض روایت هست که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

تخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوات فسوف يلقون غيا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ صَلٰوةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم کسیکہ ترک کند نماز عصر دیدہ و دانستہ پس تحقیق باطل شود تمام عمل او رواہ بخاری

وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ اَوْصَانِیْ خَلِیْلِیْ اَنْ لَّا تُشْرِكَ بِاللّٰهِ شَيْئًا

و روایت ہست از ابی ذر گفت وصیت کرد مرا دوست من کہ شریک مگردان بخدا چیزے را

وَاِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكْ صَلٰوةً مَكْتُوْبَةً مُتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا

اگرچہ پارہ پارہ کردہ شوی و سوختہ شوی و ترک مکن نماز فرض را دیدہ و دانستہ پس ہر کہ ترک کند نماز فریضہ را

مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ وَلَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَاِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ

دیدہ و دانستہ پس بیزار شد از وی عہد مسلمانی و منوش شراب را پس بدرستیکہ آن کلید ہمہ

شَرٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَقِيْقٍ قَالَ كَانَ اَصْحَابُ

بدی ہست رواہ ابن ماجہ و روایت ہست از عبد اللہ بن شقیق رضی اللہ عنہ گفت بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِّنَ الْاَعْمَالِ تَرْكُهٗ كُفْرًا

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم اعتقاد نمیکردند ہیچ عمل را کہ ترک وے کفر باشد

غَيْرَ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضی

جز نماز رواہ ترمذی و روایت ہست از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ ذَكَرَ الصَّلٰوةَ يَوْمًا فَقَالَ مَنْ حَافَظَ

از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت ذکر کردہ نماز را روزے پس فرمود کسیکہ نگاہبانی کند

عَلَيْهَا كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا وَّبُرْهَانًا وَّنَجَاةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَّمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا

بر نماز باشد مر او را نماز سبب نورانیت و حجت قوی و نجات روز قیامت و کسیکہ محافظت نکند بر نماز

لَمْ تَكُنْ لَّهٗ نُوْرًا وَّلَا بُرْهَانًا وَّلَا نَجَاةً وَكَانَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَعَ قَارُوْنَ وَ

نباشد مر او را نور و نہ حجت و نہ سبب رستگاری و باشد آنکس روز قیامت با کافر آلہ قارون و

فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَاُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

فرعون و ہامان ہست و ابی ابن خلف کراشتی این امت ہست روایت کرد آنرا احمد و دارمی و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

در شعب الایمان و در روایت ست از عمرو بن شعیب و او از پدر خود و او از جد او رضا

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلٰوةِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کنید فرزندان خود را بنماز گذاردن

وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِينَ وَ

حال آنکه ایشان هفت ساله باشند و بزنید فرزندان خود را بر گذاردن نماز چون ده ساله شوند و

فَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَا رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ عَنْهُ

جدا کنید میان فرزندان در خوابگاه روایت کرد ابو داؤد و همچنین روایت کرده ست در شرح سنه از عمرو رضی

وَفِي الْمَصَابِيحِ عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و در مصابیح روایت کرد از سبره بن معبد و او روایت ست از بریده رضا گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلٰوةُ فَمَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ

صلے اللہ علیہ وسلم عهد و امانتیکه در میان ما و میان منافقان ست نماز ست پس کسیکه بگذارد نماز را

فَقَدْ كَفَرَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس تحقیق ظاهر شد کفر او روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از جابر رضا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

حدیکه واقع شده ست میان بنده و میان کفر همین نماز ست روایت کرد این حدیث را مسلم

بَابُ تَعْجِيلِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی که در فضیلت عجلت نماز وارد شده اند

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ

بر نمازها و بر نماز میانه که نماز عصر ست و بایستید برای خدا فرمان بردار شده

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْوَقْتُ الْاَوَّلُ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم اول وقت

مِنَ الصَّلٰوةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ وَالْوَقْتُ الْاٰخِرُ عَفْوُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از نماز سبب رضا خدا تعالیٰ و گذاردن نماز در آخر وقت عفو خدا است رواہ ترمذی و روایت

عَلِيٍّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عَلِيُّ ثَلٰثٌ لَا تُؤَخِّرْهَا

از علی رض بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ای علی سہ خصلت است تاخیر مکن در ان

اِذَا اٰنَتْ وَالْجَنَازَةُ اِذَا حَضَرَتْ وَالْاَيِّمُ اِذَا وَجَدْتَ لَهَا كُفْوًا رَوَاهُ

چون بیاید وقتیکہ حاضر شود سوم زنے بی شوہر وقتیکہ بیابی مرد را کفو رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ رَسُوْلِ

ترمذی و روایت است از رافع بن خدیج رض گفت بودیم ما کہ میگذاردیم نماز مغرب را با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ اَحَدُنَا وَاِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ مُتَّفَقٌ

صلی اللہ علیہ وسلم پس میگشت یکے از ما و حال انکہ وی میدید جاہا افتادن تیر خود را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و مروی است از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ اُمَّتِيْ بِخَيْرٍ اَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ اِلَى اَنْ

ہمیشہ باشد امت من بہ نیکی یا گفت ہمیشہ اند بر اخر پیش اسلام مادام کہ تاخیر نکنند نماز شام تا

تَشْتَبِكَ النُّجُوْمُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

مختلط شوند ستارہا رواہ ابوداود و مروی است از نعمان بن بشیر رض گفت

اَنَا اَعْلَمُ بِوَقْتِ هٰذِهِ الصَّلٰوةِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ الْاٰخِرَةِ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

من دانا ترم بوقت این نماز یعنی نماز عشاء پیش باشد رسانیدن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْهَا لِسُقُوْطِ الْقَمَرِ لِثَالِثَةٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم آنرا در وقت افتادن ماہ در شب سوم رواہ ابوداود و دارمی

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت ہست از رافع بن خدیج رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ

اسفار کنید در فجر و در روشنی بگذارید تا پس بدرستیکہ اسفار بزرگتر است از جہت مزد و ثواب رواہ ترمذی و ابو داود و دارمی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اشْتَدَّ

و روایت از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ سخت شود

الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلٰوةِ وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ بِالظُّهْرِ

گرمی پس سرد کنید بنماز و در روایت بخاری از ابی سعید بلفظ بالظہر و ایضاً

فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ إِلٰى رَبِّهَا فَقَالَتْ

زیرا کہ سختی گرمے از جوشیدن دوزخ ہست و گلہ کرد آتش بسوے پروردگار خود پس گفت

يَا رَبِّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ

پروردگارا من خورد اجزاء من یکدیگر را پس دستوری داد پروردگار مر آتش را بہ دو نفس بر آوردنی در زمستان

وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ

و دوسے دیگر در تابستان سخت تر آنچہ می یابید شما از گرمے و سخت تر آنچہ می یابید شما

مِنَ الزَّمْهَرِيرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ فَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ

از سردے بہ ایشان دو نفس ست متفق علیہ و در روایت دیگر مر بخاری را چنین آمدہ است پس سخت تر آنچہ می یابید

مِنَ الْحَرِّ مِنْ سَمُومِهَا وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْبَرْدِ فَمِنْ زَمْهَرِيرِهَا

از گرمے پس از دم گرم آتش ست و سخت تر آنچہ گرمی یابید شما از سردے پس از دم سرد اوست

بَابُ فَضْلِ الْأَذَانِ وَإِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

من ہست از ابی سعید خدری رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم لا يسمع مدى صوت المؤذن جن ولا انس ولا شئ الا شهد له
رسم ان شنود غایت آواز موذن را جن و نه انس و نه چیز جز آنکه گواهی میدهد مر
يوم القيمة رواه البخاري وعن معاوية قال سمعت رسول الله صلى
روز قیامت رواه بخاری و مروی است از معاویه رضی الله عنه گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی
الله عليه وسلم يقول المؤذنون اطول الناس اعناقا يوم القيمة رواه مسلم
الله علیه وسلم میگفت موذنان دراز ترند از مردمان در روز قیامت رواه مسلم
وعن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا نودي
و مروی است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون آواز کرده میشود
للصلوة ادبر الشيطان له ضراط حتى لا يسمع التاذين فاذا قضى
برای نماز پشت میدهد شیطان و حال آنکه تیز میزند تا نشنود اذان را پس چون تمام کرده شود
النداء اقبل حتى اذا ثوب بالصلوة ادبر حتى اذا قضى التثويب اقبل
اذان پیش میاید تا آنکه وقت اقامت گفته شود برای نماز پشت میدهد باز تا چون تمام کرده شد اقامت پیش می
حتى يخطر بين المرء ونفسه يقول اذكر كذا اذكر كذا لما لم يكن يذكر
تا آنکه میگذرد میان مرد و میان نفس او میگوید یاد کن چیزی را یاد کن چنان یاد نبود مر او را
حتى يظل الرجل لا يدري كم صلى متفق عليه وعن ابي هريرة قال
تا آنکه میگردد مرد چنانکه درنمی یابد که چند رکعت گذارده است متفق علیه و مروی است از ابی هریره رض گفت
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الامام ضامن والمؤذن مؤتمن
فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم امام ضامن است و موذن امین است
اللهم ارشد الائمة واغفر للمؤذنين رواه احمد وابو داود والترمذي
خداوندا راه راست نما امامان را و بیامرز موذنان را رواه احمد و ابو داود و ترمذی
والنسائي وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله
و نسائی و مروی است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ اَذَّنَ سَبْعَ سِنِيْنَ مُحْتَسِبًا كُتِبَ لَهٗ بَرَاءَةٌ مِّنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ اذان گوید ہفت سال برای طلب اجر نوشتہ شود بدی او ہزار سال از آتش دوزخ رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وابن ماجہ در روایت ہست از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِيْ غَنَمٍ فِيْ رَأْسِ شَظِيَّةٍ لِلْجَبَلِ يُؤَذِّنُ

علیہ وسلم تعجب دارد پروردگار تو از چوپانندہ گوسفند بر سر بلندی کوہ کہ اذان میگوید

بِالصَّلٰوةِ وَيُصَلِّيْ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ انْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ هٰذَا يُؤَذِّنُ

برای نماز و میگذارد نماز را پس میگوید خدای بزرگ بلند شتابید بسوی بندہ من کہ اذان میگوید

وَيُقِيْمُ الصَّلٰوةَ يَخَافُ مِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ وَاَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

و برپای دارد نماز را میترسد از من تحقیق آمرزیدم این بندہ خود را و درآوردم او را در بہشت رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابوداؤد و نسائی و روایت ہست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَبْدٌ اَدّٰى حَقَّ اللّٰهِ

علیہ وسلم سہ کس بر تلہای مشک اند روز قیامت یکے بندہ کہ گذارد حق خدا را

وَحَقَّ مَوَالِيْهِ وَرَجُلٌ اَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهٖ رَاضُوْنَ وَرَجُلٌ يُنَادِيْ بِالصَّلَوَاتِ

و حق خداوندان خود و دیگر مردیکہ امامت کرد گروہی را و ایشان ازو راضی اند دیگر مردیکہ میدہد اذان میگوید بہ

الْخَمْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ

نماز پنجگانہ در روز و شب رواہ ترمذی و گفت این حدیث غریب ہست و روایت ہست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهٗ مَدٰى

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بانگ نماز گوینده آمرزیده شود مر او را تا غایه

صَوْتِهٖ وَيَشْهَدُ لَهٗ كُلُّ رَطْبٍ وَّيَابِسٍ وَشَاهِدُ الصَّلٰوةِ يُكْتَبُ لَهٗ خَمْسٌ

آواز او و گواہی میدہد بدی او ہر تر و خشک حاضر آینده نماز او نوشتہ میشود بہ بست و پنج

وعشرون صلوة ويكفر عنه ما بينهما رواه احمد وابو داود وعن

نماز و بخشیده میشود از وی گناهان که واقع میشود میان هر دو نماز رواه احمد و ابو داود و روایت است از

عثمان بن ابی العاص رض قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اجعلني

عثمان بن ابی العاص گفت گفتم ای پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم بگردان مرا

امام قومي قال انت امامهم واقتد بأضعفهم واتخذ مؤذنا لا يأخذ

امام قوم من فرمود تو امام قومی و اقتدا کن بضعیف ترین ایشان و بگیر مؤذنی را که نگیرد

على اذانه اجرا رواه احمد وابو داود وعن ابن عمر رض ان رسول الله صلى

بر اذان خود اجرت رواه احمد و ابو داود و روایت است از ابن عمر رض که پیغامبر خدا صلی

الله عليه وسلم قال من اذن ثنتي عشرة سنة وجبت له الجنة و

الله علیه وسلم فرمود کسیکه اذان گوید دوازده سال واجب گردد مر او را بهشت و

كتب له بتاذينه في كل يوم ستون حسنة وبكل اقامة ثلثون

نوشته میشود مر او را بآذان گفتن وی هر روز هر بار شصت نیکی و هر بار اقامت را سی

حسنة رواه ابن ماجة وعن سهل بن سعد قال قال رسول الله

نیکی رواه ابن ماجه و روایت است از سهل ابن سعد رض گفت گفت رسول پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم شنتان لا تردان الدعاء عند النداء وعند

صلی الله علیه وسلم دو چیز است که رد کرده نمیشود دعا نزد بانگ نماز و نزد یک

البأس حين يلحم بعضهم بعضا وفي رواية وتحت المطر رواه ابو داود

جنگ کافران و قتیکه بکشند بعضی ایشان بعضی را و در روایتی آمده که دعا نزد باران مقبول است رواه ابو داود

وعن ام سلمة رض قالت علمني رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ام سلمه رضی الله عنها گفت که تعلیم کرد مرا رسول الله صلی الله علیه وسلم

ان اقول عند اذان المغرب اللهم هذا اقبال ليلك وادبار نهارك

وَاصْوَاتُ دُعَاتِكَ فَاعْطِنِي رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

و این آواز را خواندگان بگو بعد اجابت پس بامن مراد دادا بوداؤد و روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن العاص گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُوْلُوْا مِثْلَ مَا يَقُوْلُ ثُمَّ صَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّهٗ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ

چون بشنوید مؤذن را گاذان میگوید پس بگویید مانند انچہ وی میگوید باز بیارید درود بر من پس بدرستیکہ ہر کہ درود فرستد

صَلٰوةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ فَاِنَّهَا مَنْزِلَةٌ

بر من یک بار خدا بر وی بسبب آن ده بار پس درخواست کنید خدا را از برای من وسیلہ زیرا کہ وسیلہ درجہ ایست

فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِيْ اِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَاَرْجُوْ اَنْ اَكُوْنَ اَنَا

در بہشت نمی شود آن منزلت مگر مر یک بندہ از بندگان خدا تعالے و امید میدارم کہ باشم من آن بندہ

فَمَنْ سَئَلَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس ہر کہ سوال کند برای من وسیلہ فرود آید بروے شفاعت رواہ مسلم و روایت است از

جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ

جابر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ گوید ہنگام شنیدن اذان

اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدًا

خداوندا است پروردگار این دعوت تمام و نماز بپا شدہ بدہ محمد صلعم را

الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدًا الَّذِيْ وَعَدْتَّهٗ حَلَّتْ لَهٗ

وسیلت و فضیلت و بگمار وی محمد را در مقام محمود آن مقام کہ وعدہ کردہ او را البتہ فرود آید مر او را

شَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ

شفاعت من در روز قیامت رواہ البخاری و روایت است از سعد بن ابی وقاص رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ گوید ہنگام شنیدن اذان

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

ایشکه گواهی میدهم که نیست هیچ معبودی بحق مگر خدای یکتا که نیست او را شریک و گواهی میدهم که محمد بنده او و رسول اوست

رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ رَوَاهُ

راضی شدم باینکه خدا پروردگار من است و بمحمد از روی رسولی و بدین اسلام از روی دینی آمرزیده شود مر او را گناهش رواه

مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ

مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دو خصلت

مُسْلِمٌ فِي الْمُؤَذِّنِينَ لِلْمُسْلِمِينَ صِيَامُهُمْ وَصَلٰوتُهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

مسلم در مؤذنان از مسلمانان روزه شان و نماز ایشان رواه ابن ماجه

بَابُ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب فضیلت درود بر نبی صلی الله علیه وسلم

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

هر آینه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر ای آن کسانیکه ایمان آورده اند درود بفرستید

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلام گوئید سلام گفتنی و روایت است از انس رض گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ

وسلم کسیکه درود بفرستد بر من یکبار بفرستد خدا بر او ده درود و فرو گذارده شود

عَنْهُ عَشْرُ خَطِيئَاتٍ وَرُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

از وی ده گناه و بلند کرده شود مر او را ده درجه رواه نسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَى

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیکترین

النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم بمن روز رستخیز بیشترین ایشانست بر من در درود گوینده رواه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰٓئِكَةً

و از وی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر خدای را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِيَ السَّلَامَ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

روندہ در زمین کہ میرسانند مرا از امت من سلامی کہ میگویند بر من رواہ نسائی و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ

و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے

يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

کہ سلام میفرستد بر من مگر آنکہ باز میفرستد خدا تعالیٰ بر من روح مرا تا آنکہ جواب گویم بروی سلام را رواہ ابو داؤد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و بیہقی روایت کرد در دعوت کبیر و مروایت ازوی گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

علیہ وسلم را کہ میگفت مگردانید خانہاے خود را مانند قبرہا و مگردانید قبر من عید

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ عَلَيَّ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ

و درود فرستید بر من زیرا کہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید رواہ نسائی و مروایت ہست ازو

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک آلودہ باد بینی مرد ے کہ ذکر کردہ شوم نزد او

فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ

پس درود نہ فرستد بر من و ہلاک باد مرد یکہ درآید بروے ماہ رمضان پس برہد و بیاید پیش از آنکہ

اَنْ يُّغْفَرَ لَهٗ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهُ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ

آمرزیدہ شود آمرزد و خوار باد مرد یکہ دریابد نزد وی مادر و پدرش بزرگ سالے را یا

اَحَدَهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ نَعْمَانَ

یکے ازانہا در وے پس نبرند پدر و مادر او را در بہشت رواہ ترمذی و مروایت ہست از ابی طلحہ نعمان

رسول الله صلى الله عليه وسلم جاء ذات يوم والبشر في وجهه فقال

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد پیش اصحاب روزے در حالتیکہ خوشحالی در روے مبارک او پیدا بود

انه جاءني جبرئيل فقال ان ربك يقول اما يرضيك يا محمد ان لا يصلي

بدرستیکہ جبرئیل آمد نزد من پس گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید ایا راضی نمیشوی اے محمد آنکہ نماز نکند

عليك احد من امتك الا صليت عليه عشرا ولا يسلم عليك احد من

بر تو احدے از امت تو مگر درود بفرستم بروے دہ بار و سلام نفرستد بر تو ہیچ یکے از

امتك الا سلمت عليه عشرا رواه النسائي وعن ابي بن كعب رض

امت تو مگر آنکہ سلام بفرستم بروے دہ بار رواہ نسائی و روایت ست از ابی بن کعب رض

قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اني اكثر الصلوة عليك فكم

گفت گفتم اے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ من بسیار میفرستم درود را - تو پس چہ مقدار

اجعل لك من صلوتي فقال ما شئت قلت الربع قال ما شئت فان

زمان معین نمایم برای درود فرستادن بر تو پس فرمود ہر مقدار کہ میخواہی گفتم چہار یک زمان فرمود ہر قدر کہ میخواہی پس اگر

زدت فهو خير لك قلت النصف قال ما شئت فان زدت فهو خير

زیادہ کنی از ربع پس آن بہتر ست مر ترا گفتم نصف زمان را بگردانم فرمود ہر چہ میخواہی پس اگر زیادہ کنی پس آن بہتر ست

لك قلت فالثلثين قال ما شئت فان زدت فهو خير لك قلت

مر ترا گفتم پس دو ثلث کنم فرمود ہر چہ میخواہی پس اگر زیادہ کنی آن بہتر ست مر ترا گفتم

اجعل لك صلوتي كلها قال اذا يكفى همك ويغفر لك ذنبك رواه

میدہم برای تو زمان دعاے خود را ہمہ فرمود آنگاہ کفایت کردہ شود ہمہ مقصود ہاے تو و پوشیدہ گردد گناہان تو

الترمذي وعن علي رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواہ ترمذی و روایت ست از علی رضا گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

البخيل الذي من ذكرت عنده فلم يصل علي رواه الترمذي

بخیل آنست کہ یاد کردہ شوم من نزد وی پس او درود نفرستد بر من رواہ ترمذی

وروَاهُ أَحْمَدُ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

و روایت کرده احمد از حسین بن علی رضی و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِي سَمِعْتُهُ وَمَنْ صَلَّى

پیغمبر ما صلی الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد برمن نزد قبر من می شنوم و درود او را و کسیکه

عَلَيَّ نَائِيًا أُبْلِغْتُهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

برمن از دور رسانیده شود درود او مرا رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رضه قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً صَلَّى

بن عمرو رضه گفت کسیکه درود بفرستد برا نحضرت صلی الله علیه وسلم یکبار درود فرستد

اللهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِينَ صَلَوٰةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْهُ رَوْيَفِعٍ أَنَّ

خدا تعالی بروی و فرشتگان وی هفتاد درود رواه احمد و روایت است از رویفع رضی

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَقَالَ اللّٰهُمَّ أَنْزِلْهُ

پیغامبر ما صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر محمد صلی الله علیه وسلم و بگوید یا خداوندا او را بر محمد

الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي رَوَاهُ أَحْمَدُ

در رستگاه که نزدیک کرده شده نزد تو در روز رستخیز واجب گردد باو شفاعت من رواه احمد

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضه قَالَ إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ

و روایت است از عمر بن الخطاب رضه گفت بدرستیکه دعا ایستاده باز داشته شود میان آسمان

وَالْأَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهَا شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلَى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زمین نمیرود و بالا برده نمیشود از دعوت چیزی تا آنکه درود بفرستی بر نبی خود رواه ترمذی

وَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ

و فرمود صلی الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد برمن درود میفرستند برای او فرشتگان تا وقتیکه آن

يُصَلِّي عَلَيَّ فَلْيُقِلَّ عَبْدٌ ذٰلِكَ أَوْ لِيُكْثِرْ أَخْرَجَهُ ابْنُ حِبَّانَ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ

درود میفرستد برمن پس باید که کم کند بنده از چنین یا زیاده کند آن بنده روایت کرد ابن حبان بسند ضعیف

وَالطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ وَسَعِيدُ ابْنُ مَنْصُورٍ

وطبرانی در اوسط بسند حسن وامام احمد وسعید ابن منصور

وَأَبُو نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ كَذَا فِي مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ شَرْحِ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ

وابو نعیم همه ایشان از عامر بن ربیعه همچنین است در مطالع مسرات که شرح

وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ قُبِضَ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ

دلائل خیرات است وفرمود صلے الله علیه وسلم فاضلترین روزهای شما روز جمعه است در وے آفریده شد آدم ودر وے قبض روح کرده شد ودر وے نفخه است ودر وے صعقه است

فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ قَالُوا

پس زیاده کنید بر من از درود در روز جمعه پس بدرستیکه درود شما عرض کرده شود بر من گفتند

يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلَاتُنَا وَقَدْ أَرِمْتَ أَيْ بَلِيتَ أَيْ

یا رسول الله صلے الله علیه وسلم وچه طور عرض کرده شود بر تو درود ما حالانکه جسد شما در قبر کهنه شده باشد یعنی

صِرْتَ رَمِيمًا قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ

خاک شده باشد فرمود بدرستیکه خدا تعالے حرام کرده است بر زمین اینکه بخورد اجساد

الْأَنْبِيَاءِ أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ وَابْنُ

پیغمبران را روایت کرد ابوداود ونسائے وابن ماجه بسندهاے صحیحه وابن

حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَوْسِ

حبان وحاکم وگفت این حدیث صحیح است بر شرط بخاری از حدیث اوس

بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ مَطَالِعُ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ

ابن اوس ثقفی مطالع است وفرمود صلے الله علیه وسلم کسیکه درود نوشت برمن

فِي كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ اسْمِي فِي ذٰلِكَ الْكِتَابِ

در کتاب همیشه اینست که فرشتگان درود میفرستند بروے تا وقتیکه نام من در آن کتاب باقی باشد

قال الدیلمی فی مسند الفردوس فی الاوسط وابو الشیخ فی الثواب والمستغفری

الدیلمی فی مسند الفردوس فی الاوسط وابو الشیخ فی الثواب والمستغفری

فی الدعوات من حدیث ابی هریرة بسند ضعیف مطالع وقال

فی الدعوات من حدیث ابی هریرة بسند ضعیف این حدیث در مطالع است وگفت

ابو سلیمان الدارانی من اراد ان یسئل حاجته فلیبدأ بالصلوة علی

ابو سلیمان دارانی گفت کسیکه خواهد که سوال کند حاجت خود را پس باید که آغاز کند بفرستادن درود بر

النبی صلی الله علیه وسلم ثم یسئل الله حاجته ولیختم بالصلوة علی النبی

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس سوال کند خدا تعالی حاجت خود را و باید که تمام کند دعا را بفرستادن درود بر پیغمبر

صلی الله علیه وسلم فان الله یقبل الصلوتین وهو اکرم من ان یدع

صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه خدا قبول میکند هر دو درود را و آنخدا بزرگتر است از اینکه ترک کند دعا را

ما بینهما کذا فی دلائل الخیرات ومروی عنه صلی الله علیه وسلم

که میان هر دو درود چنان است در دلائل الخیرات و در روایت است از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

انه قال من صلی علی یوم الجمعة مائة مرة غفرت له خطیئة

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که کسیکه درود فرستد بر من روز جمعه یکصد مرتبه آمرزیده شود برای او گناه

ثمانین سنة اخرجه الدیلمی عن انس مطالع وفی روایة

هشتاد سال تخریج کرد این حدیث را دیلمی از انس رضه از مطالع نقل کرده شد و در روایت

عبد الرحمن بن عوف قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم جاءنی جبریل

عبد الرحمن بن عوف گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد نزد من جبرئیل

علیه السلام وقال یا محمد لا یصلی علیک احد الا صلی علیه سبعون

علیه السلام و گفت ای محمد صلی الله علیه وسلم از درود نمیفرستد بر تو کسی یک مرتبه درود نمیفرستد بروی هفتاد

الف ملک ومن صلت علیه ملئکة کان من اهل الجنة فلذا ذکره

هزار فرشتگان و کسیکه درود نمیفرستند بروی فرشتگان می باشد آنکه او از اهل بهشت است ازینجهت ذکر کرد او را

بهذا اللفظ ابن فرحون مطالع وقال صلى الله عليه وسلم اكثركم

باین الفاظ ابن فرحون از مطالع و فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسیشترین شما

علي صلوة اكثركم ازواجا في الجنة ذكره ابن وداعة بهذا اللفظ

بر من از روے درود بسیارترین شما از روی ازواج است در جنت ذکر کرد این حدیث را ابن وداعه باین لفظ

ونقله السيناوي عن صاحب الدر المنظم مطالع وعنه صلى الله عليه

و نقل کرد این حدیث را سیناوی از صاحب در المنظم از مطالع و از او صلی الله علیه

وسلم انه قال من صلى علي صلوة تعظيما لحقي خلق الله عز وجل من ذلك

وسلم روایست از وی که فرمود کسیکه درود فرستد بر من یکبار برآے تعظیم حق من آفریند الله عزوجل ازین

القول ملكا له جناح بالمشرق والآخر بالمغرب ورجلاه مقرونتان

قول یک فرشته که مر او را باشد یک بازو در مشرق و دیگر در مغرب و هر دو پاے او قرار یافته

في الارض السابعة السفلى وعنقه ملتوية تحت العرش يقول الله

در زمین هفتمی تحتانی و گردن وی متصل زیر عرش میگوید خداے

عز وجل له صل على عبدي كما صلى على نبي صلى الله عليه وسلم

عزوجل مر او را درود بفرست بر بنده من چنانکه درود فرستاد بهست آن بنده بر پیغامبر صلی الله علیه وسلم

فهو يصلي عليه الى يوم القيامة الحديث ذكره ابن سبع من دون

پس آن فرشته درود میفرستد بر وی تا روز قیامت تا آخر حدیث ذکر کرد این حدیث را ابن سبع بغیر

ذكر صحابي ولا مخرج وذكره ابن جبير عن انس ولم يذكر صحابيا ولا

ذکر صحابی و بغیر ذکر صاحب تخریج و ذکر کرد این حدیث را ابن جبیر از انس و نسبت نکرد بصحابی و چنان ذکر کرد

ابن وداعة واسنده ابن بشكوال عن انس الا اني لم اجد عنده قوله

ابن وداعه و باسناد رسانید این حدیث را ابن بشکوال از انس الا آنکه نیافتم نزد او

ورجلاه الى تخت العرش مطالع وروى عنه صلى الله عليه وسلم

که در حالیکه قدمهاے او تحت عرش است از مطالع و روایت کرده شد از وی صلی الله علیه وسلم

آنه قال لیردن علی الحوض یوم القیمة اقلهم ما عرفهم الا بکثرة

الصلوة علی ذکره القاضی عیاض فی الشفاء وحثه صلی الله علیه

وسلم انه قال من صلی علی واحدة صلی الله علیه عشر مرات ومن

صلی علی عشرا صلی الله علیه مائة ومن صلی علی مائة صلی

الله علیه الف مرة ومن صلی علی الف مرة حرم الله جسده علی النار

ثبته بالقول الثابت فی الحیوة الدنیا وفی الاخرة عند المسئلة

وجاوزت صلوته علی تفوز له یوم القیمة علی الصراط

سیرة خمسمائة عام واعطاه الله بکل صلوة صلاها قصورا فی

وقال صلی الله علیه وسلم ما من عبد یصلی علی الا رجعت الصلوة

علیه فلا یبقی برّ ولا بحر ولا شرق ولا غرب الا وقع

به و تقول انا صلوة فلان بن فلان صلی علی محمد المختار خیر خلق الله
بدان او میگوید که درود فلان بن فلان است که درود فرستاده بود بر محمد که برگزیده و بهترین مخلوق خدا است
فلا یبقی شیء الا و صلی علیه و یخلق من تلک الصلوة طائر له
پس باقی نمیماند چیزی مگر حال آنکه درود میفرستد بر او و آفریده میشود از این درود یک طایر که میباشد مر او را
سبعون الف جناح فی کل جناح سبعون الف ریشة فی کل ریشة
هفتاد هزار باز و در هر بازو هفتاد هزار پر و در هر پر
سبعون الف رأس فی کل رأس سبعون الف وجه فی کل وجه
هفتاد هزار سر و در هر سر هفتاد هزار روی و در هر روی
سبعون الف فم فی کل فم سبعون الف لسان کل لسان یسبح الله
هفتاد هزار دهان و در هر دهان هفتاد هزار زبان هر زبان تسبیح میکند خدای
تعالی بسبعین الف لغات و یکتب الله تعالی له ثواب ذلک کله فکذا
تعالی را بهفتاد هزار لغت و مینویسد خدای تعالی مر او را ثواب همه همچنین است
فی دلائل الخیرات و قال صاحب مطالع المسرات هذا لم اجده و عن
در دلائل الخیرات و گفت صاحب مطالع المسرات این لفظ را نیافتم و مروی است از
علی ابن ابیطالب رض انه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من صلی
علی بن ابی طالب رض بدرستیکه علی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه درود میفرستد
علی یوم الجمعة مائة جاء یوم القیمة و معه نور لو قسم ذلک النور بین
بر من روز جمعه صد بار روز رستخیز خالانکه همراه او نوری باشد اگر تقسیم کرده شود این نور میان
الخلق کلهم لوسعهم اخرجه ابو نعیم فی الحلیة و فی الحرز الثمین
مخلوق همه ایشان هر آینه گنجایش دارد ایشانرا روایت کرد آنرا ابو نعیم در حلیه شریف و در حرز ثمین
للحصین ما جلس قوم مجلسا لم یذکروا الله فیه و لم یصلوا
شرح حصین هیچ نشست گروهی مجلسی که یاد نکنند خدا را در آن مجلس و درود نفرستند

صلی نبیھم الا کان علیھم حسرۃ یوم القیمۃ وان دخلوا الجنۃ للثواب

پیغمبر خود مگر باشد بر ایشان حسرتے در روز قیامت اگرچہ داخل شوند در بہشت برای ثواب

رواہ ابن حبان واحمد وابو داود والنسائی والحاکم کلھم عن ابی ھریرۃ

روایت کردہ ابن حبان و احمد و ابو داود و نسائی و حاکم ہمہ ایشان از ابی ہریرہ

الا امرہ باعادۃ من الصلوۃ یوم الجمعۃ فان صلوتہ معروضۃ علی رواہ

مگر امر کردہ شود باعادہ از نماز روز جمعہ پس بدرستیکہ نماز او عرض کردہ میشود بر من رواہ

ابو داود والنسائی وابن ماجۃ وابن حبان کلھم من حدیث اوس ابن

ابو داود و نسائی و ابن ماجہ و ابن حبان ہمہ ایشان از حدیث اوس ابن

اوس الثقفی ما من احد یسلم علی الا رد اللہ علی روحی حتی

اوس الثقفی ہیچ کس سلام نکند بر من مگر باز کند بر پیغمبر خدا جانم را بر من تا آنکہ

ارد علیہ السلام رواہ ابو داود عن ابی ھریرۃ ورواہ احمد ایضا

جواب سلام او را رواہ ابو داود از ابی ہریرہ و روایت کرد احمد نیز

ان من افضل ایامکم یوم الجمعۃ فاکثروا علی صلوۃ رواہ الترمذی وابن

بدرستیکہ از بہترین ایام شما روز جمعہ است پس بسیار کنید بر من درود را پس بدرستیکہ درود شما عرض کردہ میشود بر من رواہ ترمذی و ابن

ماجۃ والحاکم عن ابی ھریرۃ وصححہ البیھقی من ذکرت عندہ فلم یصل

ماجہ و حاکم از ابی ہریرہ و صحیح کردہ است او را بیہقی بر کسیکہ ذکر کردہ شوم من نزد او پس درود نفرستد

فدخل النار فابعدہ اللہ رواہ الترمذی والنسائی عن علی وابن حبان والحاکم عن حسین

پس داخل شود در آتش پس دور گرداند او را خدا رواہ ترمذی و نسائی از علی رضی اللہ عنہ و ابن حبان و حاکم از حسین

بخیل من ذکرت عندہ فلم یصل علی فانھا زکوۃ لکم رواہ ابو یعلی عن

بخیل است کسیکہ ذکر کردہ شوم من نزد او پس درود نفرستد بر من پس بدرستیکہ درود شما زکوۃ است مر شما را رواہ ابو یعلی از

انس قال اتانی جبرئیل فبشرنی وقال ان ربک یقول من صلی

انس گفت آمد مرا جبرئیل پس بشارت داد مرا و گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید

عَلَيْكَ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَمَنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ وَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

بر تو درود میفرستم بر او ده بار و کسیکه سلام کند بر تو سلام میفرستم بر او ده بار

شُكْرًا رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَاحْمَدُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ النَّبِيَّ وَاحِدَةً

رواه حاکم و احمد از عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه که درود بفرستد بر من یک

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِيْنَ صَلَاةً رَوَاهُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ

درود میفرستد خدا تعالی بر وی و فرشتگان او هفتاد درود رواه احمد از ابی

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوْبٌ حَتّٰى يُصَلَّى عَلٰى مُحَمَّدٍ

گفت علی رضی الله عنه همه دعا ها بحجاب اند تا آنکه درود فرستند بر محمد

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَعَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ

علیه وسلم رواه طبرانی در اوسط و از علی کرم الله وجهه

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ

موقوف میماند میان آسمان و میان زمین بالا نمیرود از ان دعا چیزی تا آنکه درود فرستی بر پیغمبر خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ اِسْتَشْهَدَ بِذِكْرِهِ فِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّهُ مَكْتُوْبٌ عَلٰى سَاقِ

رواه ترمذی آورده شد بذکر او در بعض اخبار پدرستیکه نوشته است بر ساق

الْعَرْشِ مَنْ اَشْتَاقَ اِلٰى رَحْمَتِهٖ وَمَنْ سَاَلَنِيْ اَعْطَيْتُهٗ وَمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ

عرش که مشتاق است بسوی من رحم میکنم او را و هر که سوال کند از من میدهم او را و هر که نزدیکی جوید بمن

بِاَلْفِ ذِرَاعٍ اَقْرَبُ اِلَيْهِ غَفَرْتُ لَهٗ ذُنُوْبَهٗ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ

باو نزدیکتر میشوم بیامرزم گناهان او را اگرچه مانند کف دریا باشد ذکر کرد این حدیث را

ابْنُ سَبُعٍ وَرُوِيَ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ

ابن سبع و روایت کرده شده است از بعض صحابه رضوان الله علیهم اجمعین

اَنَّهٗ قَالَ مَا مِنْ مَجْلِسٍ يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَّا تَاَدَّى

بدرستیکه نیست هیچ مجلسی که درود فرستاده شود در وی بر محمد صلی الله علیه وسلم مگر ادا

مِنْهَا رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ حَتَّى تَبْلُغَ عَنَانَ السَّمَاءِ فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ هٰذَا مَجْلِسٌ

از ان مجلس بوی خوش تا آنکه میرسد آن بوی ابر را پس میگوید فرشتگان این مجلسیست

صُلِّيَ فِيهِ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِذَا فِي كُلِّ الْبَرَاءَةِ قَالَ شَيْخُ

که درود فرستاده شده است در انجا بر محمد صلی الله علیه وسلم همچنین است در روایت غیبت گفت شیخ

اَبُو جَعْفَرٍ اِبْنُ وَدَاعَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيثِ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ

ابو جعفر ابن وداعه رحمه الله در حدیث که مرویست از بعضی صحابه رضی الله عنهم گفت هیچ

مَوْضِعٍ يُذْكَرُ فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُصَلَّى عَلَيْهِ وَفِيهِ اِلَّا نَمَتْ مِنْهُ

بالائی او ذکر کرده شود در آن جا اسم نبی صلی الله علیه وسلم و درود فرستاده شود بر او در آن جا مگر هیچ از ان جا

رَائِحَةٌ تَخْرُقُ السَّمٰوَاتِ السَّبْعَ حَتَّى تَنْتَهِيَ اِلَى الْعَرْشِ يَشُمُّ رِيحَهَا كُلُّ مَنْ

بوی که میشکافد آسمانهای هفت را تا آنکه میرسد بعرش بوی را میبوید آن بوی را هر آنکس که

خَلَقَ اللّٰهُ فِي الْاَرْضِ مِنَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ بِاَنَّهُمْ اِذَا وَجَدُوا رِيحَهَا لَيْسَ مِنْ كُلِّ وَاحِدٍ

آفریده است خدا تعالی در زمین از جنس آدمیان و پریان بدرستیکه انسان اگر یابد بوی آنرا نمیماند بر یک

مِنْهُمْ بَلْ يُغْشَى عَلَيْهِمْ عَنْ مَعِيشَتِهِمْ وَلَا يَجِدُ تِلْكَ الرَّائِحَةَ مَلَكٌ وَلَا خَلْقٌ مِنْ

از انیشان بسبب لذت آن از معیشت خود و جن یابد این بوی را هیچ فرشته و نه هیچ مخلوق از

خَلْقِ اللّٰهِ تَعَالَى اِلَّا اسْتَغْفَرَ لِاَهْلِ الْمَجْلِسِ وَيَكْتُبُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ حَسَنَاتٍ

مخلوقهای خدا تعالی مگر استغفار میکند اهل مجلس را و نوشته میشود برایشان بشمار ایشان نیکیها

وَتُرْفَعُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ دَرَجَاتٍ سَوَاءٌ كَانَ فِي الْمَجْلِسِ وَاحِدًا اَوْ مِائَةَ اَلْفٍ

و بلند کرده میشود ایشان را بشمار ایشان پایها اگر باشد در مجلس یک و احد صد هزار

يَتَفَاوَتُ مِنَ الْاَجْرِ هٰذَا الْعَدَدُ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَجْزَلُ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ

یابند از اجر باین قدر شمار و آنچه نزد خداست از نیکی بهتر و عطاء بسیار است در مطالع

وَذُكِرَ فِي بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ اَوِ الْاَمَةَ اِذَا بَدَاَ

ذکر کرده شده در بعضی اخبار بدرستیکه بنده مومن یا زن مومنه چون شروع میکند

الصلوٰة علی محمد صلی اللہ علیہ وسلم فتحت لہ ابواب السماء
درود فرستادن بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم کشادہ شود مر درہای آسمان
والله راد قالت حتی الی العرش فلا یبقی ملک فی السموات الا صلی علی
و بردہ ہا تا آنکہ تا عرش پس پس باقی نماند ملک بہیچ فرشتہ در آسمانہا مگر درود فرستند بر
محمد صلی اللہ علیہ وسلم ویستغفرون لذالک العبد او الامة ما شاء
محمد صلی اللہ علیہ وسلم و مغفرت میخواہند مر این مرد یا زن را آنقدر کہ خواستہ است
الله کذا فی اللآلی وعن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله
خدا تعالے چنین است در دلائل و از جابر بن عبد اللہ رضی اللہ عنہ روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا
صلی الله علیه وسلم من صلی علی فی کل یوم مائة مرة قضیت
صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من در ہر روز صد مرتبہ روا کردہ شود
له مائة حاجة منها ثلثون للدنیا وسائرها للاخرة اخرجه
مر او را صد حاجت از ان صد حاجت دنیا وسے و باقی شان اخروی باشد بروایت کرد این حدیث را
المستغفری کذا فی المطالع وعن بعض الصالحین انه
مستغفری در مطالع است چنین و از بعض صالحین مروی است کہ بدرستیکہ
قال کان لی جار نساج فمات فرایته فی المنام فقلت له ما فعل
گفت کہ بود مرا ہمسایہ ریسمان باف پس مرد آن پس دیدم من او را در خواب پس گفتم مر او را چہ معاملہ کرد
الله بک فقال غفر لی فقلت له فبم ذلک فقال کنت اذا کتبت
خدا با تو پس گفت آمرزید مرا پس گفتم مر او را پس بچہ چیز حاصل شد این آمرزش پس گفت بودم من نبشکہ مینوشتم
اسم محمد صلی الله علیه وسلم فی کتب صلیت علیه فاعطانی ربی
اسم مبارک محمد صلی اللہ علیہ وسلم در کتابہا درود میفرستادم بر آنحضرت پس داد مرا پروردگار من
ما لا عین رات ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر کذا
آنچہ کہ نہ چشم دیدہ است و نہ گوش شنیدہ است و نہ خطور کردہ است بر دل کسی کذا چنین است

فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ الْمُرَادُ بِهٰذَا الْبَعْضِ هُنَا عُبَيْدُ اللّٰهِ

در دلائل خیرات گفت صاحب مطالع مراد باین بعض در اینجا عبید اللہ

بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ بِفَتْحِ الْقَافِ رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَقَالَ

بن عمر قواریری ہست بفتح قاف رحمہ کناد خدا تعالے او را و نیز گفت

أَيْضًا وَحِكَايَةُ هٰذِهِ ذَكَرَهَا غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْهُمُ ابْنُ سَمْعُونٍ وَابْنُ بَشْكُوَالَ

و حکایت این کاست کہ ایشست ذکر کردہ اند غیر واحد از ایشان کہ ابن سمعون و ابن بشکوال

وَجَمَعَ وَابْنُ وَضَّاحٍ وَابْنُ الْفَاكِهَانِيِّ وَقِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و جمع و ابن وضاح و ابن الفاکہانی و گفتہ شد مر رسول صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرَأَيْتَ صَلٰوةَ الْمُصَلِّينَ عَلَيْكَ مِمَّنْ غَابَ عَنْكَ وَمِنْ يَأْتِي

و سلم را بینید در حق فرستندگان درود بر تو از ان کسان کہ غایب اند از تو و در حق انکسانکہ می آیند

بَعْدَكَ مَا حَالُهُمَا عِنْدَكَ فَقَالَ أَسْمَعُ صَلٰوةَ أَهْلِ مَحَبَّتِي وَأَعْرِفُهُمْ

بعد تو چہ مرتبہ دارند نزد تو این ہر دو پس گفت می شنوم درود اہل محبت خود می شناسم ایشان را

وَتُعْرَضُ عَلَيَّ صَلٰوةُ غَيْرِهِمْ عَرْضًا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ قَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ

و عرض کردہ شود بر من درود غیر ایشان نوع عرض کردنی چنین ہست در دلائل گفت صاحب مطالع

لَا أَعْرِفُهُ وَلَمْ أَجِدْهُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ أُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نمی شناسم من او را و نیافتم او را از انس مروایست کہ گفت بر میبر آمد پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ ارْتَقَى ثَانِيَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ

علیہ وسلم پس گفت امین پس بر منبر آمد آنحضرت دو بار پس گفت آنحضرت امین پس بر

ارْتَقَى ثَالِثَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ اسْتَوٰى فَقَالَ آمِينَ فَقَالَ أَصْحَابُهُ

بار بر منبر آمد پس فرمود امین پس بر برابر شد بر منبر پس فرمود امین پس گفت یاران آنحضرت

مَا سَمِعْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ أَتَانِي جِبْرَئِيلُ فَقَالَ لِي مُحَمَّدٌ

چیز گوناگی امین نگردانید ایشان پیغامبر خدا پس فرمود آمد مرا جبرئیل علیہ السلام پس گفت مرا ای محمد

رغم انف امرئ ذکرت عندہ فلم یصل علیک فقلت آمین ثم قال

خوار باد آنمرد کہ تو ذکر کردہ شوی نزد وی پس درود نفرستاد بر تو پس گفتم آمین و گفت

رغم انف امرئ ادرک والدیہ او احدھما فلم یدخلاہ الجنۃ فقلت

خوار باد مرد یکہ یافت والدین را یا یکی از ان ہا پس داخل نکردند او را بہشت پس گفتم

آمین وقال رغم انف امرئ ادرک شھر رمضان فلم یغفر لہ

آمین و گفت خوار باد مرد یکہ یافت ماہ رمضان مبارک پس آمرزیدہ نشود مر وی را

فقلت آمین ابن النجار جمع الجوامع

پس گفتم آمین و روایت کرد ابن نجار در جمع الجوامع

باب الترغیب بعد الصلوٰۃ

این باب در فضیلت ذکر بعد نماز است

عن ابی ھریرۃ قال ان فقراء المھاجرین اتوا رسول اللہ صلی

و روایت است از ابی ہریرہ گفت بدرستیکہ فقراء مہاجرین آمدند پیش پیغامبر خدا صلی

اللہ علیہ وسلم فقالوا ذھب اھل الدثور بالدرجات العلی والنعیم

اللہ علیہ وسلم پس گفتند رفتند صاحبان مال بہ درجات بلند و نعمت

المقیم فقال وما ذاک قالوا یصلون کما نصلی ویصومون کما

پایندہ را پس فرمود و بسبب چیست این گفتند نماز میگزارند مانند آنچنان کہ ما نماز میگذاریم و روزہ میدارند مانند

نصوم ویتصدقون ولا نتصدق ویعتقون ولا نعتق فقال رسول اللہ

روزہ میداریم و صدقہ میدہند ایشان و ما صدقہ نمیدہیم و برہ آزاد میکنند ایشان آزاد نمیکنیم پس فرمود پیغامبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم افلا اعلمکم شیئا تدرکون بہ من سبقکم

صلی اللہ علیہ وسلم آیا نیاموزم شما را چیزی کہ دریابید بسبب آن عمل فضل کسانے را کہ پیش شما اند

وتسبقون بہ من بعدکم ولا یکون احد افضل منکم الا من

و پیش شوید بسبب آن عمل کسانے را کہ بعد از شما باشند و نباشد ہیچ یکی از افضل از شما مگر کسی را

بِمِثْلِ مَا صَنَعْتُمْ قَالُوا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ تُسَبِّحُوْنَ وَتُكَبِّرُوْنَ وَ

مانند آن عملی که شما کنید گفتند آری یا علیم کنای پیغامبر خدا فرمود تسبیح کنید و تکبیر گویید و

تَحْمَدُوْنَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَثَلٰثِيْنَ مَرَّةً قَالَ اَبُوْ صَالِحٍ فَرَجَعَ فُقَرَاءُ

حمد خوانید پس هر نماز سی و سه بار گفت ابو صالح راوی پس باز گشتند فقرا

الْمُهَاجِرِيْنَ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا سَمِعَ اِخْوَانُنَا

مهاجرین بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند که شنیدند برادران ما

اَهْلُ الْاَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا فَفَعَلُوْا مِثْلَهٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که مالها دارند عملی را که کردیم ما پس کردند مانند آن پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاءُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَيْسَ قَوْلُ

وسلم این افزونی اغنیا بر شما بفضل خدا است که میدهد بهر که میخواهد متفق علیه و لیست قول

اَبِيْ صَالِحٍ اِلٰى اٰخِرِهٖ اِلَّا عِنْدَ مُسْلِمٍ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ

ابی صالح تا آخر مگر نزد مسلم و در بیست از کعب ابن عجره گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَقِّبَاتٌ لَا يَخِيْبُ قَائِلُهُنَّ اَوْ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کلماتی که بعضی عقب بعضی آینده اند که نومید نگردد نیاینده ایشان یا گوینده

فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ مَكْتُوْبَةٍ ثَلٰثٌ وَثَلٰثُوْنَ تَسْبِيْحَةً وَثَلٰثٌ

کننده آن در پس هر نماز فریضه سی و سه بار سبحان اللہ گفتن و سی

وَثَلٰثُوْنَ تَحْمِيْدَةً وَاَرْبَعٌ وَثَلٰثُوْنَ تَكْبِيْرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و سه بار الحمد للہ گفتن و سی و چهار بار اللہ اکبر گفتن رواه مسلم و مروی است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه سبحان اللہ

اللّٰهَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَثَلٰثِيْنَ وَحَمِدَ اللّٰهَ ثَلٰثًا وَثَلٰثِيْنَ وَكَبَّرَ

گوید در پس هر نماز فریضه سی و سه بار والحمد للہ بگوید سی و سه بار واللہ اکبر بگوید

الله ثلثا وثلثين فتلك تسعة وتسعون وقال تمام المائة لا اله الا الله
سی وسه پس این مجموعه نود و نه بار بشود و بگوید برای تمام کردن عدد صد این کلمه لا اله الا الله
وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير غفرت
وحده لا شریک له له الملک وله الحمد وهو علی کل شیء قدیر آمرزیده شود
خطاياه وان كانت مثل زبد البحر رواه مسلم وعن ابي امامة قال
گناهان او اگرچه باشد مانند کف دریا رواه مسلم وازابی امامه روایت است گفت
قيل يا رسول الله اي الدعاء اسمع قال جوف الليل الآخر ودبر الصلوات
گفته شد ای پیغمبر خدا کدام دعا مسموع تر است فرمود دعا میانه شب آخر و عقب نمازهای
المكتوبات رواه الترمذي وعن انس قال قال رسول الله صلى الله
فرض رواه ترمذی و مروی است از انس که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله
عليه وسلم لان اقعد مع قوم يذكرون الله من صلوة الغداة حتى تطلع
علیه وسلم که هر آینه نشستن من با گروهی که ذکر میکنند خدا را از نماز بامداد تا
الشمس احب الي من ان اعتق اربعة من ولد اسمعيل ولان اقعد مع
آفتاب دوست تر است بسوی من از آزاد کردن من چهار تن از اولاد اسمعیل و هر آینه نشستن من با
قوم يذكرون الله من صلوة العصر الى ان تغرب الشمس احب الي من
گروهی که ذکر میکنند خدا را از نماز عصر تا غروب آفتاب دوست تر است بسوی من
ان اعتق اربعة رواه ابو داود وعنه قال قال رسول الله صلى الله
از آزاد کردن من چهار تن را رواه ابو داود و مروی است ازو گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله
عليه وسلم من صلى الفجر في جماعة ثم قعد يذكر الله حتى تطلع الشمس
علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز بامداد را بجماعت پس بنشیند در تعقیب یاد میکند خدا را تا
ثم صلى ركعتين كانت له كاجر حجة وعمرة تامة تامة تامة
پس بگذارد دو رکعت باشد مر او را مانند اجر حج و عمره تمام تمام تمام

رواه الترمذي وعن علي قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه ترمذی در روایت است از علی رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

على المنبر هذا المنبر يقول من قرأ آية الكرسي في دبر كل صلوة لم يمنعه

بر روی این منبر که میفرمود کسیکه بخواند آیة الکرسی را در پس هر نماز باز نمیدارد او را از در آمدن

من دخول الجنة الا الموت ومن قراها حين يأخذ مضجعه امنه الله

بهشت مگر مرگ هر که بخواند آیة الکرسی را وقتیکه بگیرد خوابگاه خود را ایمن گرداند الله تعالی

على نفسه وجاره وأهل دويرات حوله رواه البيهقي في شعب الايمان

بر نفس او و همسایه او و اهل چند سرایها که گرداویند رواه بیهقی در شعب الایمان

وعن عبد الرحمن بن غنم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من قال

و روایت است از عبد الرحمن بن غنم از نبی صلی الله علیه وسلم گفت انحضرت گفت که گفت

قبل ان ينصرف ويثني رجليه من صلوة المغرب والصبح لا اله الا الله

پیش از آنکه برگردد و از نماز دو تا گرداند پایها خود را از نماز شام و بامداد لا اله الا الله

وحده لا شريك له له الملك وله الحمد بيده الخير يحيي ويميت وهو على

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد بیده الخیر یحیی ویمیت وهو علی

كل شئ قدير عشر مرات كتب له بكل واحدة عشر حسنات ومحيت عنه

کل شئ قدیر ده بار نبشته شود مر او را بهر یکی از ین کلمات ده نیکی و محو کرده شود از وی

عشر سيئات ورفع له عشر درجات وكانت له حرزا من كل مكروه

ده بدی و بالا برده شود مر او را ده پایه و باشد مر او را نگاهبانی از هر ناخوش

وحرزا من الشيطان الرجيم ولم يحل لذنب ان يدركه الا الشرك

و نگاهبانی از شر شیطان سنگسار کرده شده و نرسد هیچ گناهی را که دریابد او را مگر شرک

وكان من افضل الناس عملا الا رجلا يفضله يقول افضل مما قال رواه احمد

و باشد از افضل مردمان در عمل مگر مردی که زیادتی کند بر او بگوید بهتر از آنچه گفته است رواه احمد

بَابُ تَعْمِيرِ الْمَسَاجِدِ

باب در فضیلت تعمیر مساجد

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيهَا اسْمُهٗ وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا

و کیست ستمگار تر از آنکه منع کرد مسجدهای خدا را از آنکه یاد کرده شود نام خدا در آن کوشش کرد در ویرانی آنها

اُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَّدْخُلُوهَآ اِلَّا خَآئِفِيْنَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَّلَهُمْ

این گروه نمی سزد اینان را که درآیند بمسجد ها مگر هراسان ایشان را است در دنیا خواری و ایشان را است

فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

در آخرت عذاب بزرگ جز این نیست که عمارت میکند مسجدهای خدا را کسیکه ایمان آورد بخدا و روز قیامت

وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ فَعَسٰٓى اُولٰٓئِكَ اَنْ يَّكُوْنُوْا

و بپای داشت نماز را داد آنچه زکوة را و نترسید مگر خدا پس امید است که باشند

مِنَ الْمُهْتَدِيْنَ فِيْ بُيُوْتٍ اَذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ يُسَبِّحُ

از راه یافتگان در خانهای که دستور داده خدا که بلند کرده شود و یاد کرده شود در آنها نام او تسبیح میکنند

لَهٗ فِيْهَا بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ رِجَالٌ لَّا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ

خدا را آنجا صبح و شام مردانیکه باز ندارد ایشان را سوداگری و نه خرید و فروخت از

ذِكْرِ اللّٰهِ وَاِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِيْتَآءِ الزَّكٰوةِ يَخَافُوْنَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيْهِ

یاد کردن خدا و بپای داشتن نماز و دادن زکوة میترسند از آن روز که مضطرب شوند در آن

الْقُلُوْبُ وَالْاَبْصَارُ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوْا وَيَزِيْدَهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ

دلها و دیدها تا جزا دهد ایشان را خدا بهترین آنچه کردند و زیاده کند ایشان را خدا از فضل خویش

وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

و خدا روزی میدهد هر که را خواهد بغیر حساب بسیار و روایت است از ابو هریره رض گفت گفت رسول

اللّٰهِ صلعم اَحَبُّ الْبِلَادِ اِلَى اللّٰهِ مَسَاجِدُهَا وَاَبْغَضُ الْبِلَادِ

صلی الله علیه وسلم دوست ترین جایها از شهرها بسوی خدا مسجدهای آن شهر است و دشمن ترین جایها

إلى الله أسواقها رواه مسلم وعن عثمان رض قال قال رسول الله صلى الله

بود دوست بازار بسوی خدا مسجد و بدترین از زمینها نزد خدا صلی الله

عليه وسلم من بنى لله مسجدا بنى الله له بيتا في الجنة متفق عليه

علیه وسلم کسیکه بنا کند برای خدا مسجد را بنا کند خدا تعالی مر او را خانه در بهشت متفق علیه

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من غدا إلى

و از روایت ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه برود در اول روز

المسجد أو راح أعد الله له نزله من الجنة كلما غدا أو راح متفق عليه

مسجد یا برود در آخر روز آماده گرداند خدا تعالی برای او مهمانی از بهشت هر گاه که بامداد رود یا شبانگاه

وعن أبي موسى رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أعظم الناس أجرا

و از روایت ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بزرگترین مردم از روی ثواب

في الصلوة أبعدهم فأبعدهم ممشى والذي ينتظر الصلوة حتى يصليها

در نماز دورترین ایشانست پس دورترین ایشانست در راه و آن کسیکه نشسته است و منتظر نماز است تا بگذارد

مع الإمام أعظم أجرا من الذي يصلي ثم ينام متفق عليه وعن

با امام بزرگتر است مزد او از کسیکه بگذارد و بخوابد متفق علیه و از

جابر رض قال خلت البقاع حول المسجد فأراد بنو سلمة أن ينتقلوا قرب

جابر رض روایت است گفت خالی شد بقاعها گرد مسجد آنحضرت پس خواستند بنو سلمه که بیایند نزدیک

المسجد فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال لهم بلغني أنكم تريدون

مسجد پس رسید خبر بآنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت مر ایشان را آیا رسیده مرا که شما میخواهید

أن تنتقلوا قرب المسجد قالوا نعم يا رسول الله قد أردنا ذلك فقال

که منتقل شوید نزدیک مسجد گفتند آری یا رسول الله قصد کرده ایم ما این را پس گفت

يا بني سلمة دياركم تكتب آثاركم رواه مسلم

ای بنو سلمه بمانید در خانهای خود نوشته میشود آثار شما رواه مسلم

وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم سبعة

واز ابی هریره روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هفت

يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله إمام عادل وشاب نشأ في عبادة

که میدارد ایشانرا خدا تعالی در سایه خود در روزیکه نیست هیچ سایه مگر سایه او یکی پادشاه عادل دوم جوانیکه نشو نما کند در پرستش

الله ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتى يعود إليه

خدا و سوم مردیکه دلش متعلق است بمسجد وی که بیرون آید از آن تا باز گردد بسوی آن

ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه ورجل ذكر الله

و چهارم هر یکی از دو مرد یکه دوستدارند یکدیگر را از جهت خدا فراهم آیند بر محبت خدا و جدا شوند بر محبت او و مردیکه یاد کند

خاليا ففاضت عيناه ورجل دعته امرأة ذات منصب وجمال

تنها پس اشک بچشمش بریزد و سوم مردیکه خواند او را زنی صاحب منصب و جمال

فقال إني أخاف الله ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم

پس گفت من میترسم خدا را و مردیکه صدقه کند و پنهان دارد صدقه را تا نداند

شماله ما تنفق يمينه متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى

دست راست او آنچه میدهد دست چپ او متفق علیه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم صلوة الرجل في الجماعة تضعف على صلوته في

الله علیه وسلم نماز مرد یکه بگذارد در مسجد بجماعت زیاده گردانیده میشود ثواب او بر نماز او که بگذارد

بيته وفي سوقه خمسا وعشرين ضعفا وذلك أنه إذا توضأ

خانه خود و در بازار بست و پنج درجه این تضعیف ثواب است که چون وضو کند

فأحسن الوضوء ثم خرج إلى المسجد لا يخرجه إلا الصلوة لم يخط

پس نیک کند وضو را بیرون آید بسوی مسجد در حالتیکه بیرون نمی آرد او را مگر نماز نمی نهد

خطوة إلا رفعت له بها درجة وحط عنه بها خطيئة فإذا صلى

پیچ گامی مگر بلند گردانیده میشود برای او بآن گام پیچ درجه و فرو گذاشته میشود از وی بآن گام گناهی پس چون نماز گذارد

لم تزل الملئكة تصلي عليه ما دام في مصلاه اللهم صل عليه اللهم
بیامرزند فرشتگان بر وی مادام که در نماز خانه خود باشد بیامرز او را خدایا و رحمت فرست بر وی خدایا
ارحمه ولا يزال احدكم في صلوة ما انتظر الصلوة وفي رواية قال اذا
رحمت کن او را همیشه یکی از شما در نماز است تا انکه انتظار میکند نماز را و در روایتی آمده است که گفت آنحضرت چون
دخل المسجد كانت الصلوة تحبسه ونحوه في دعاء الملئكة اللهم اغفر
در آید مسجد را تا انکه میگیرد نماز که منع کند او را از بیرون آمدن و در روایتی نزدیک دعا فرشتگان این عبارت است خدایا بیامرز
له اللهم تب عليه ما لم يؤذ فيه ما لم يحدث فيه متفق عليه
او را خدایا توبه کن بر او مادام که نرنجاند در مسجد بسیج یعنی مادام که حادث نکند در مسجد متفق علیه است
وعن ابي اسيد رضي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
و از ابی اسید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
اذا دخل احدكم المسجد فليقل اللهم افتح لي ابواب رحمتك واذا خرج
چون در آید یکی از شما مسجد را باید که بگوید خداوندا بگشا برای من درهای رحمت خود را و چون بیرون آید از مسجد
فليقل اللهم اني اسئلك من فضلك رواه مسلم وعن ابي قتادة
باید که بگوید خداوندا من سوال میکنم ترا از فضل تو رواه مسلم و در روایت است از ابی قتاده رض
ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اذا دخل احدكم المسجد
که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود چون در آید یکی از شما مسجد را
فليركع ركعتين قبل ان يجلس متفق عليه وعن معاوية ابن
باید که بگذارد دو رکعت پیش از انکه بنشیند متفق علیه و از معاویه ابن
قرة عن ابيه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن هاتين
قره روایت میکند از پدر خود که بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم نهی کرد از خوردن این
الشجرة تعني البصل والثوم وقال من اكلهما فلا يقربن مسجدنا
درخت یعنی پیاز و سیر و فرمود آنحضرت که کسیکه بخورد این دو درخت را پس نزدیک نشود مسجد ما را

وقال إن كنتم لا بد فاعلين فمشيكما طحنا رواه أبو داود وعن
وگفت اگر هستید شما که ناچار فرمندان این دو خستر اپس میرانید و ورگنید بوی انها را پیکنن رواه ابو داود و روایت از
جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من أكل من هذه الشجرة
جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بخورد این درخت نا خوشبوی پیاز باشد مرا
المنتنة فلا يقربن مسجدنا فإن الملئكة تتأذى مما يتأذى منه
پس باید که نزدیک نشود و نیاید مسجد ما را زیرا که فرشتگان ازار میکشند از انچه ازار میکشند ادمی
الإنس متفق عليه وعن عائشة قالت أمر رسول الله صلى الله
الانس متفق علیه و روایت است از عائشه رض گفت امر کرد پیغمبر خدا صلے الله
عليه وسلم ببناء المساجد في الدور وان تنظف وتطيب رواه أبو داود
علیه وسلم به بنا کردن مسجدها در سراها و محلها امر کرد که پاکیزه داشته شوند مسجدها و خوشبو کرده شوند رواه ابو داود
والترمذي إلى المحلات وابن ماجة وعنه قال قال رسول الله صلى الله
و ترمذی مراد او بمحلات است و ابن ماجه از وی روایت کرده گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله
عليه وسلم عرضت علي أجور أمتي حتى القذاة يخرجها الرجل من
علیه وسلم عرض کرده شد بر من مزدهای امت من که بران ثواب میابند تا انکه خس خاشاک که بیرون می اورد مرد از
المسجد وعرضت علي ذنوب أمتي فلم أر ذنبا أعظم من سورة من
مسجد عرض کرده شد بر من گناهان امت من پس نه دیدم هیچ گناهی بزرگتر از فراموش کردن سوره از
القرآن أو آية أوتيها رجل ثم نسيها رواه الترمذي وأبو داود وعن
قرآن یا ایتی که داده شد آن مرد را آن ایته پس فراموش کرد انرا رواه ترمذی و ابو داود و از
بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم بشر المشائين في الظلم
بریده رض روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بشارت ده مروندگان در تاریکی
إلى المساجد بالنور التام يوم القيمة رواه الترمذي وابو داود
بسوی مسجدها بنور تمام در روز رستخیز رواه ترمذی و ابو داود

وابن ماجة عن سهل بن سعد وأنس ﷺ وعن أبي سعيد الخدري

رواه ابن ماجه از سهل ابن سعد وانس رضی الله عنهما واز ابی سعید رضی الله عنه مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا رأيتم الرجل يتعاهد المسجد

گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم چون ببینید مرد را که عهده برای مسجد میکند

فاشهدوا له بالإيمان فإن الله يقول عز وجل إنما يعمر مساجد الله من

پس گواهی دهید مر او را بایمان زیرا که خدای عز وجل میفرماید که عمارت میکند مسجدهای خدا را مگر کسیکه

آمن بالله واليوم الآخر رواه الترمذي وابن ماجة والدارمي وعن

ایمان آورده باشد بخدا و روز آخرت رواه ترمذی وابن ماجه والدارمی وروایت است

أبي أمامة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من خرج من

از ابی امامه رضی الله عنه گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیرون آید از

بيته متطهرا إلى صلاة مكتوبة فأجره كأجر الحاج المحرم

خانه خود باوضو برای نماز فرض پس اجر او مانند اجر کسیکه حج برآید در حالت احرام بسته

ومن خرج إلى تسبيح الضحى لا ينصبه إلا إياه فأجره كأجر المعتمر

و کسیکه بیرون آید بسبب نماز چاشت هیچ نرساند او را مگر نماز چاشت پس اجر او مانند اجر کسیکه عمره میکند

وصلوة على أثر الصلوة لا لغو بينهما كتب في عليين رواه أحمد

و نماز بر پس نماز دیگر که هیچ کلامی بیهوده درمیان هر دو نباشد نوشته شود در علیین مرتبه رواه احمد

وأبو داود وعن أبي هريرة رضي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و ابو داود واز ابی هریره رضی الله عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إذا مررتم برياض الجنة فارتعوا قيل يا رسول الله صلى الله عليه

وقتیکه بگذرید شما بباغ های بهشت پس بچرید گفته شد ای پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم وما رياض الجنة قال المساجد قيل وما الرتع يا رسول الله

وسلم چیست باغ های بهشت فرمود مسجدها گفته شد و چیست چریدن ای پیغمبر خدا

قال سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر رواه الترمذي

فرمود آنکه بگوید سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر رواه ترمذی

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اتى المسجد

و در روایت از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید مسجد را

لشيء فهو حظه رواه ابو داود وعن ابي امامة قال ارخص

برای چیزی پس چون چیز بهره او شد رواه ابو داود و در روایت از ابی امامه گفت بدرستیکه رخصت داد

من اليهود سال النبي صلى الله عليه وسلم اي البقاع خير فسكت عنه

از یهود پرسید پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کدامی از جاها بهتر پس خاموش شد آنحضرت از جواب

وقال اسكت حتى يجيء جبريل فسكت وجاء جبريل عليه السلام فسال

و گفت خاموش میباشم تا آنکه بیاید جبریل پس خاموش شد آنحضرت تا جبریل علیه السلام پس پرسید آنحضرت

فقال ما المسئول عنها باعلم من السائل ولكن اسال ربي تبارك وتعالى

پس گفت جبریل نیست پرسیده شده از آن داناتر از سوال کننده ولیکن بپرسم من پروردگار خود را تبارک و تعالی

ثم قال جبريل يا محمد اني دنوت من الله دنوا ما دنوت منه قط قال

پس گفت جبریل ای محمد بدرستیکه من نزدیک شدم از خدا نزدیک شدنی که نزدیک نشده ام از وی مانند آن قط فرمود و همچنان

وكيف كان يا جبريل قال كان بيني وبينه سبعون الف حجاب

بر ای جبریل آن نزدیک شدن تو با خدا گفت جبریل بود میان من و خدا هفتاد هزار پرده

من نور فقال شر البقاع اسواقها وخير البقاع مساجدها رواه ابن

از نور پس گفت بدترین جاها بازارهاست و بهترین جاها مسجدهاست رواه ابن

حبان مسند وعن ابي هريرة قال سمعت رسول الله صلى

حبان در روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت شنیدم من پیغمبر خدا

الله عليه وسلم يقول من غدا الى المسجد او راح اعد الله له

صلی الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه بیاید بسجد یا برود آماده کند خدا

فهو بمنزلة المجاهد في سبيل الله ومن جاء لغير ذلك فهو بمنزلة
پس او بمنزلهٔ مجاهد است در راه خدا و کسیکه بیاید برای کار دیگر پس آنکس همچو
الرجل ينظر الى متاع غيره رواه ابن حبان والبيهقي في شعب الايمان
مردیکه می نگرد بجانب متاع دیگر رواه ابن حبان و بیهقی در شعب الایمان
وعن الحسن مرسلا قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يأتي على
و مروی است از حسن بصری از روی مرسل گفت حسن مرفوعه پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم خواهد بر
الناس زمان يكون صديقهم في مساجدهم في امر دنياهم فلا بقاء للسوء
مردمان زمانی که باشد گفت گوی ایشان در مسجدهای ایشان در کار دنیای ایشان پس نیست مر خدا ایشان را
فليس لله فيهم حاجة رواه البيهقي في شعب الايمان وعن انس
پس نیست مر خدا را در ایشان حاجتی رواه بیهقی در شعب ایمان و از انس رضی
بن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم صلوة الرجل في
مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم نماز مردے در
بيته بصلوة وصلوته في مسجد القبائل بخمس وعشرين صلوة
خانهٔ وی بمنزلهٔ پنجاه و نماز وی در مسجد قبیله ها بمنزلهٔ پنجاه و پنج نماز است
وصلوته في المسجد الذي يجمع فيه بخمس مائة صلوة وصلوته
و نماز وی در مسجدیکه جمعه ادا کرده شود در انمسجد بمنزلهٔ پانصد نماز است و نماز وی
في المسجد الاقصى بخمسين الف صلوة وصلوته في مسجدي بخمسين
در مسجد اقصی بپنجاه هزار نماز است و نماز وی در مسجد من بمنزلهٔ پنجاه
الف صلوة وصلوته في المسجد الحرام بمائتي الف صلوة رواه ابن
هزار نماز است و نماز وی در مسجد حرام بمنزلهٔ صد هزار نماز است رواه ابن
ماجة وعن ابي ذر قال قلت يا رسول الله اي مسجد وضع في
ماجة و از ابی ذر گفت گفتم یا رسول الله کدام مسجد است که بنا کرده شده در

الأرض أول؟ قال المسجد الحرام قلت ثم أي قال ثم المسجد الأقصى
زمین بخست فرمود مسجد حرام گفتم پس بعد کدام فرمود مسجد اقصی گفتم
قلت كم بينهما قال أربعون عاما ثم الأرض لك مسجد فحيث ما
گفتم چند مدت است میان این هر دو فرمود چهل سال پس زمین تمام مسجد است پس هر کجا که
أدركتك الصلوة فصل متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو بن
دریابد ترا نماز پس بگذار رو متفق علیه و مروی است از عبد الله بن عمرو بن
العاص قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إذا دخل المسجد
عاص رض گفت بود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم میگفت وقتی که درآمدن مسجد
أعوذ بالله العظيم وبوجهه الكريم وسلطانه القديم من الشيطان
پناه میجویم بخدای بزرگ و بذات پاک وی و بسلطنت و نهان گاه قدیم او از شیطان
الرجيم قال فإذا قال ذلك قال الشيطان حفظ مني سائر اليوم رواه
رانده شده فرمود آنحضرت چون بگوید کسی این کلمات را میگوید شیطان نگاه داشته شد از من تمام روز
أبو داود وعن معاذ بن جبل قال احتبس عنا رسول الله صلى الله
ابو داود و مروی است از معاذ بن جبل رض گفت باز داشته شد از ما پیغمبر خدا صلے الله
عليه وسلم ذات غداة عن صلوة الصبح حتى كدنا نتراءى عين الشمس
علیه وسلم یک بامداد از نماز صبح تا آنکه نزدیک بود که ببینیم آفتاب را طلوع کرده
فخرج سريعا فثوب بالصلوة فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم
پس بیرون آمد زود پس تکبیر گفته شد برای نماز پس نماز گذارد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم
وتجوز في صلوته فلما سلم دعا بصوته فقال لنا على مصافكم كما
و شتابان کرد نماز را برخلاف عادت پس بلند سلام خود را و بلند بین ما را بآنکه بر جای که صفها بسته اید شما
أنتم ثم انفتل إلينا ثم قال أما إني سأحدثكم ما حبسني عنكم
همچنان پس گشت بجانب ما پس فرمود آگاه باشید بدرستی من خواهم شما را که چیز باز داشت مرا از شما در این

الصلاة انى قمت من الليل فتوضأت وصليت ما قدر لي فنعست في
یا مادر که بدستی من برخاستم از شب پس وضو کردم و گذاردم از نماز آنچه که تقدیر کرده شده بود مر آن پس بر من غالب
صلوتي حتى استثقلت فاذا انا بربي تبارك وتعالى في احسن صورة
نماز تا آنکه ثقیل شدم پس ناگاه می بینم که پروردگار خودم تبارک و تعالی در نیکوترین صفت و حالت
فقال يا محمد قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الاعلى قلت
پس گفت حق تعالی ای محمد گفتم ایستاده ام و خدمت تو ای پروردگار من. در چه بحث و نزاع میکنند فرشتگان ملاء اعلی گفتم
لا ادري قالها ثلثا قال فرايته وضع كفه بين كتفي حتى وجدت
در نمی یابم گفت حق تعالی این کلمه را سه بار بگفت آنحضرت دید من تعالی که نهاده است کف خود را در میان دو شانه من تا آنکه یافتم
برد انامله بين ثديي فتجلى لي كل شيء وعرفت فقال يا محمد
سرد آنگشتان او را میان دو پستان خود را پس ظاهر شد مرا هر چیز از علوم و شناختم همه را پس گفت حق تعالی ای محمد
قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الاعلى قلت في الكفارات
گفتم ایستاده ام و خدمت تو ای پروردگار من در چه چیز نزاع میکنند فرشتگان ملاء اعلی گفتم بحث میکنند در کفارات
قال وما هن قلت مشي الاقدام الى الجماعات والجلوس في المساجد
فرمود و چه چیز اند کفارات گفتم رفتن با پاها بسوی جماعتها و نماز کردن نشستن در مسجد
بعد الصلوة واسباغ الوضوء حين المكاره قال ثم فيم قلت
بعد از نماز دیگر کامل و سیر اب کردن وضو در وقت دوست نداشتن کار کنان نفس را گفت پس بر چه چیز نزاع میکنند فرشتگان گفتم
في الدرجات قال وما هن قلت اطعام الطعام ولين الكلام والصلوة
در درجات فرمود و چه چیز هستند درجات گفتم در جات خوراندن طعام است و نرمی کردن سخن و نماز گذاردن
بالليل والناس نيام ثم قال سل قال قلت اللهم اني اسئلك فعل
در شب حال آنکه مردم در خواب باشند پس فرمود حق تعالی بخواه از خیرات گفتم و دعا کردم بار خدایا بدرستی که من سوال میکنم ترا کردن
الخيرات وترك المنكرات وحب المساكين وان تغفر لي وترحمني
نیکی ها و گذاشتن کارهای بد را و دوست داشتن درویشان را و بیامرزی مرا و رحم کنی مرا

وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ

وچون خواهی فتنه در قومی پس بمیران مرا بتو بیفتنه آنکه گرفتار فتنه شوم و سوال میکنم از تو دوستی ترا و دوست

مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

کسیرا که دوست دارد ترا و دوستی کاریکه نزدیک گرداند مرا بسوی دوستی تو پس فرمود پیغمبر خدا صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

الله علیه وسلم بدرستیکه او راست پس بخوانید او را پس بیاموزید او را رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ

و ترمذی و گفت که این حدیث حسن صحیح است و پرسیدم محمد بن اسمعیل

عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ

یعنی از این حدیث پس گفت که این حدیث صحیح است

بَابُ فَضِيلَةِ الْجَمَاعَةِ

باب در فضیلت نماز با جماعت

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

و بپای دارید نماز را و بدهید زکوة را و رکوع کنید همراه رکوع کنندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ

از پسر عمر گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز

الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بجماعت بگذارد زیادتی میکند بر نماز یکتنها گذارنده بیست و هفت درجه متفق علیه است

وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَعْمَى قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلِّ لِي فَقَالَ صَلِّ فِي بَيْتِكَ

و از پسر عمر گفت که مردی نابینا گفت یا رسول الله نماز کن برای من پس گفت نماز کن در خانه خود

فَأَتَاهُ فَقَالَ أَتَسْمَعُ النِّدَاءَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَجِبْ

پس آمد نزد او پس گفت آیا میشنوی آواز را گفت بلی گفت پس اجابت کن

هَلْ تَجِدُ لِي رُخْصَةً فَقَالَ لَا

آیا می یابی برای من رخصت پس گفت نه

فلان قالوا لا قال إن هاتين الصلوتين أثقل الصلوات على المنافقين
فلان گفتند که نه فرمود بدرستیکه این دو نماز سنگین ترین نمازهاست بر منافقین
ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبوا على الركب وإن الصف الأول
واگر میدانستند که در گذاردن این دو نماز چیست هر آینه می آمدند این دو نماز را اگر نورزند و بدرستیکه صف اول
على مثل صف الملائكة ولو علمتم ما فضيلته لابتدرتموه وإن صلوة
بر مانند صف فرشتگان است و اگر میدانستید که چیست فضیلت صف اول هر آینه بشتابی میکردید بسوی آن و بدرستیکه نماز
الرجل مع الرجل أزكى من صلوته وحده وصلوته مع الرجلين أزكى من
مرد با مرد پاکیزه تر است از گذاردن او نماز تنها و نماز او مرد را پاکیزه تر
صلوته مع الرجل وما كثروا فهو أحب إلى الله رواه أبو داود والنسائي
از نماز گذاردن او مرد را با یکی دیگر و هر چه بسیار شوند پس آن محبوب تر است نزد خدا رواه ابو داود و نسائی
وعن أم الدرداء قالت دخل علي أبو الدرداء وهو مغضب فقلت
و از ام الدرداء گفت داخل شد بر من ابو الدرداء و او غضبناک پس گفتم
ما أغضبك قال والله ما أعرف من أمة محمد صلى الله عليه وسلم
چیز غضبناک کرده ترا گفت بخدا که نمیشناسم من از امت محمد صلی الله علیه وسلم
شيئا إلا أنهم يصلون جميعا وإن البخاري وعنه في بكر
چیزی را مگر اینکه ایشان نماز میگذارند جماعت و از بخاری و از ابی بکر
بن سليمان بن أبي حثمة أن سليمان بن الخطاب فقد سليمان بن
بن سلیمان بن ابی حثمه که سلیمان بن خطاب گم کرد سلیمان بن
أبي حثمة في صلوة الصبح وإن عمر غدا إلى السوق وكان بين المسجد
ابی حثمه را در نماز بامداد و بدرستیکه عمر رفت روز بامداد بجانب بازار و جای میان مسجد
والسوق

سليمان في الصبح قالت إنه بات يصلي فغلبت عيناه فنام حتى
سلیمان را در نماز صبح چون یافت گفت شما را چه شد که سلیمان را در نماز نگذاشتید پس گفت شما را دوست داشتم و دوست داشتم
لأن أشهد صلوة الصبح في جماعة أحب إلي من أن أقوم ليلة
که حاضر شوم در نماز صبح در جماعت محبوب تر است بسوی من از آنکه قیام کنم شب
رواه مالك وعن أبي موسى الأشعري قال قال رسول الله صلى
رواه مالک و روایت است از ابو موسی اشعری رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی
الله عليه وسلم إثنان فما فوقهما جماعة رواه ابن ماجة وعن
الله علیه وسلم دو کس و آنچه زیاده از انها است جماعت است رواه ابن ماجه و روایت است از
قال أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجل أعمى فقال يا رسول الله إنه
گفت آمد آنحضرت را صلی الله علیه وسلم مردی نابینا پس گفت یا پیغمبر خدا بدرستیکه مرا
ليس لي قائد يقودني إلى المسجد فسأل رسول الله صلى الله عليه
نیست کشنده که مرا بکشد مرا بسوی مسجد پس سوال کرد رسول خدا از آنحضرت صلی الله علیه
وسلم أن يرخص له فيصلي في بيته فرخص له فلما ولى دعاه
وسلم که رخصت دهد او را تا نماز کند در خانه خود پس رخصت داد مر او را پس چون برگشت خواند او را
فقال هل تسمع النداء بالصلوة قال نعم قال فأجب رواه مسلم
پس گفت آیا می شنوی اذان را گفت آری گفت پس اجابت کن رواه مسلم
وعن عائشة أنها قالت سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم
و از عایشه است که او گفت شنیدم رسول خدا صلی الله علیه وسلم را که
يقول لا صلوة بحضرة الطعام ولا هو يدافعه الأخبثان رواه
میگفت نیست نماز در حضور طعام و نه در حالیکه باو مدافعه کند دو ناپاکی رواه
وعن أبي بكرة أن رجلا جاء فقال قال رسول الله صلى الله
و از ابو بکره است که مردی آمد پس گفت گفت رسول خدا صلی الله

إذا أقيمت الصلوة فلا صلوة إلا المكتوبة يرواه مسلم وعن

چو اقامت کرده شود نماز نیست جایز نیست نماز غیر از نماز فرض روایت مسلم و روایت است از

ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تمنعوا نساءكم

ابن عمر رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم منع نکنید زنان خود را

المساجد وبيوتهن خير لهن رواه ابو داود وعن ابي هريرة قال

برفتن مساجد و خانه ایشان بهتر است مر ایشان را رواه ابو داود و از ابی هریره رضی گفت

امرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا كنتم في المسجد فنودي بالصلوة

امر فرمود ما را رسول الله صلی الله علیه وسلم که وقتیکه باشید در مسجد پس ازان گفته شود

فلا يخرج احدكم حتى يصلي رواه احمد وعن عبد الله بن عمر

پس باید که بیرون نرود کسی از شما تا آنکه نماز گزارد رواه احمد و مروی است از عبد الله ابن

مكتوم قال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم إن المدينة كثيرة الهوام

مکتوم رضی گفت ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه مدینه بسیار است گزندها

والسباع وانا ضرير البصر فهل تجد لي من رخصة قال هل تسمع حي

و درندها و من نابینام بیم آنست مرا پس آیا می یابی مر من رخصت را فرمود آیا می شنوی ای کلمات را که

على الصلوة حي على الفلاح قال نعم قال فحي هلا و لم يرخص رواه

علی الصلوة و علی الفلاح پس بیا جابت کن و بیا و رخصت نداد رواه

ابو داود والنسائي وعن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله

ابو داود و نسائی و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم من توضأ فاحسن وضوءه ثم راح فوجد الناس قد صلوا

علیه وسلم کسیکه وضو کرد پس نیک کرد وضو را و رفت بجمعه پس یافت مردم را که نماز گذارده اند

اعطاه الله مثل اجر من صلاها

پس بدهد الله مثل اجر کسیکه نماز گذارده باشد آنرا

شيئا رواه ابو داود والنسائي مسلم ايضا وعن انس قال قال رسول الله

چیزے رواه ابو داود و نسائی و در روایتے است از انس گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى لله اربعين يوما في جماعة يدرك التكبيرة

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ نماز گذارد برائے خدا چہل روز در جماعت بود چنانکہ دریابد تکبیر

الاولى كتب له براءتان براءة من النار وبراءة من النفاق رواه

اولی را نوشتہ میشود مر و برائے او خط بیزاری یکی بیزاری از آتش دوزخ و دوم بیزاری از نفاق رواه

الترمذي وعن عبد الله بن وهب عن توابة بن مسعود ختن

ترمذی و در روایتے است از عبد اللہ بن وہب از ابو توبہ کہ از توابہ بن مسعود از کسیکہ

حدثه عن انس بن مالك قال توفي ابن لعثمان بن مظعون فاشتد

روایت کردہ است از انس بن مالک گفت وفات کرد فرزند عثمان بن مظعون پس زیادہ شد

حزنه عليه حتى اتخذ في داره مسجدا يتعبد فيه فبلغ ذلك

غم او بر عثمان تا انکہ گرفت در خانہ خود مسجد کہ عبادت میکرد در آن مسجد پس رسید آن خبر

النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا عثمان ان الله لم يكتب علينا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس فرمود وای عثمان بدرستیکہ خدا نہ نوشت بر ما

الرهبانية انما رهبانية امتي الجهاد في سبيل الله يا عثمان ابن

رہبانیت را جز این نیست کہ رہبانیت امت من جہاد ہست در راہ خدا ای عثمان بن

مظعون ان للجنة ثمانية ابواب وللنار سبعة ابواب فما يبترك

مظعون بدرستیکہ مر جنت را ہشت در است و مر دوزخ را ہفت در است پس خوش نمی آید ترا

الا تاتي بابا منها الا وجدت ابنك الى جنبك اخذ بحجزتك

الا کہ بیائی بدری را از درہای آن مگر انکہ بیابی تو کہ فرزند تو بہلوی تو گیرندہ است بکمر بند تو

يستشفع لك الى ربك عز وجل قال بلى قيل يا رسول الله

طلب شفاعت کند ترا بسوی پروردگار تو کہ بزرگ بلند است گفت آری گفتند یاران ای پیغمبر خدا

وَكُلَّنَا فِي قُرْطِنَا مَا لِعُثْمَانَ قَالَ نَعَمْ لِمَنْ صَبَرَ مِنْكُمْ وَاحْتَسَبَ ثُمَّ قَالَ

در بن بشارت ما بعد داخل ایم یا عثمان را مژده باد ترا جماعت داخل در بن بشارت هر که صبر از شما بنیم نواب

لَهُ يَا عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ مَنْ صَلَّى صَلٰوةَ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ جَلَسَ يَذْكُرُ

و عثمان را ای عثمان بن مظعون کسیکه نماز را ادا کرد نماز بامداد را در جماعت بنشست تا که ذکر بکند

اللّٰهَ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَانَ لَهُ فِي الْفِرْدَوْسِ سَبْعُونَ دَرَجَةً بَيْنَ كُلِّ

خدای را تا آنکه طلوع شود آفتاب باو مر ویرا در فردوس هفتاد درجه مسافت میان

دَرَجَتَيْنِ كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ سَبْعِينَ سَنَةً وَمَنْ صَلَّى الظُّهْرَ

دو درجه مانند رفتن اسپ تیز رو تفسیر کرده شده هفتاد سال را کسیکه نماز ظهر خواند

فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ فِي جِنَانِ عَدْنٍ خَمْسُونَ دَرَجَةً كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ

در جماعت باشد مر ویرا در جنت عدن پنجاه درجه مانند رفتار اسپ تیز رو

الْمُضَمَّرِ خَمْسِينَ سَنَةً وَمَنْ صَلَّى الْعَصْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ ثَمَانِيَةٍ

تفسیر کرده شده پنجاه سال را کسیکه ادا کرد نماز عصر در جماعت باشد مر او را مانند ثواب هشت

مِنْ وُلْدِ إِسْمٰعِيلَ كُلِّهِمْ رَبَّ بَيْتٍ أَعْتَقَهُمْ وَمَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ فِي

از اولاد اسمعیل همه ایشان را مالک شان آزاد کرده باشد ایشان را کسیکه نماز مغرب ادا کرد با

جَمَاعَةٍ كَانَ كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَعُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي

جماعت باشد آن مانند حج بسیار ثواب و عمره مقبول و کسیکه ادا کرد نماز عشا را با

جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ طب ضع الْجَوَامِعِ

جماعت باشد مر ویرا مانند قیام و زنده داشتن شب قدر از جمع الجوامع

بَابُ إِثْمِ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ

این باب در معصیت ترک جماعت است

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ إِنَّهُ كَانَ يَقُولُ مَنْ أَدْرَكَ الرَّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ

روایت است از ابی هریره رضی الله عنه که او را میگفت کسیکه یابد رکوع را پس تحقیق

السجدة ومن فاتته قراءة أم القرآن فقد فاته خير رواه مالك

سجده را یعنی رکعت را و کسیکه فوت شد او را خواندن فاتحه الکتاب پس تحقیق فوت شد او را خیلی بسیار رواه مالک

وعنه أنه قال الذي يرفع رأسه ويخفضه قبل الإمام إنما

و در روایت است از وی بدرستیکه او گفت کسیکه بردارد سر خود را و پست کند سر را پیش از امام بدرستیت

ناصيته بيد الشيطان رواه مالك وعن أبي هريرة رضي

موی پیشانی او در مشت شیطان رواه مالک و در روایت است از ابیهریره رضی الله عنه

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لولا ما في البيوت من النساء

از نبی صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نمی بود چیزیکه در خانه هاست از زنان

والذرية لقمت صلوة العشاء وأمرت فتياني يحرقون ما في

و اطفال هر آینه بپا میکردم نماز عشا را و میفرمودم خادمان خود را که بسوزند چیزهای را که در

البيوت بالنار رواه أحمد وعن أبي الشعثاء قال خرج رجل من

خانها است بآتش رواه احمد و در روایت است از ابو شعثا گفت بیرون آمد مردی از

المسجد بعدما أذن فيه فقال أبو هريرة أما هذا فقد عصى

مسجد بعد از انکه اذان گفته شد در مسجد پس گفت ابو هریره رضی الله عنه اما این مرد پس تحقیق که گناه کرد

أبا القاسم صلى الله عليه وسلم رواه مسلم وعن عثمان

ابا قاسم را که کنیت آنحضرت است صلی الله علیه وسلم رواه مسلم و از عثمان

بن عفان رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من

بن عفان رضی الله عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه

أدركه الأذان في المسجد ثم خرج لم يخرج لحاجة وهو لا يريد الرجعة

که در یابد او را بانگ نماز در مسجد پس بیرون آمد در حالیکه نبود او را حاجتی که بآن حاجت مشغول شده باشد و نه او را ارادهٔ آنکه باز آید

فهو منافق رواه ابن ماجة وعن ابن عباس رضي الله تعالى عنه

پس او منافق است رواه ابن ماجه و در روایتیست از ابن عباس رضی الله تعالی عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَا صَلٰوةَ

از نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ کسیکہ بشنود بانگ نماز را پس اجابت نکرد در رفتن نماز در مسجد نباشد پس نیست نماز

لَهُ اِلَّا مِنْ عُذْرٍ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ

مراورا مگر از جہت عذری راہ دار قطنی و روایت است از مجاہد از عبداللہ بن عمر

رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ رَجُلٌ اَهْلَهُ

رضی اللہ عنہما از رسانیدہ نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود منع نکند ہیچ مردی کسان خود را

اَنْ يَاْتُوا الْمَسَاجِدَ فَقَالَ ابْنٌ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فَاِنَّا نَمْنَعُهُنَّ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ

از آمدن مسجد ہا پس گفت پسری کہ مر عبداللہ بن عمر را بود کہ ما البتہ منع میکنیم پس گفت عبداللہ

اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقُوْلُ هٰذَا قَالَ فَمَا كَلَّمَهُ

حدیث میکنم مرترا از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و تو میگوئی این کلام گفت راوی پس کلام

عَبْدُ اللهِ حَتّٰى مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَ

نکرد با پسر خود عبداللہ بن عمر تا آنکہ مرد رواہ احمد و مروی است از عبداللہ بن مسعود رضہ گفت

لَقَدْ رَاَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلٰوةِ اِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهُ اَوْ مَرِيْضٌ

بتحقیق دیدیم خود را و میدیدیم کسے را کہ تخلف نمیکرد از نماز مگر منافق کہ بتحقیق معلوم بود نفاق او یا بیمار کہ اصلا طاقت ندارد

وَاِنْ كَانَ الْمَرِيْضُ لَيَمْشِيْ بَيْنَ رَجُلَيْنِ حَتّٰى يَاْتِيَ الصَّلٰوةَ وَقَالَ اِنَّ

و بتحقیق میرود بیمار میان دو مرد تکیہ کردہ بر ایشان تا آنکہ می آید در مسجد برائے نماز و گفت ابن مسعود بدرستیکہ

رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدٰى وَاِنَّ مِنْ سُنَنِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تعلیم کرد ما را سنتہا را کہ حاصل کردن آن موجب ہدایت است و بدرستیکہ از جملہ سنن ہدی

الْهُدٰى الصَّلٰوةُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِيْ يُؤَذَّنُ فِيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ مَنْ سَرَّهُ

نماز است در مسجد یکہ اذان گفتہ شود در آن و در روایتے آمدہ است کہ ابن مسعود گفت کسیکہ خوشحال میگرداند او را

اَنْ يَلْقَى اللهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلٰى هٰذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

آنکہ ملاقات کند خدا را فردا مسلمان کامل پس باید کہ نگہبانی کند بر نمازہا ے پنجگانہ

حيث ينادى بهن فان الله شرع لنبيكم سنن الهدى وانهن من
در جائیکه ندا کرده شود برای انها پس بدرستیکه خدا تعالی مشروع کرده برای پیغامبر شما طریقهای راه یابندگان را و بدرستیکه این نماز از
سنن الهدى ولو انكم صليتم في بيوتكم كما يصلي هذا المتخلف في
جملهٔ این طریقهاست اگر شما نماز کنید در خانهای خود چنانکه میکند این شخص باز مانده در
بيته لتركتم سنة نبيكم ولو تركتم سنة نبيكم لضللتم وما من
خانهٔ خود هر آینه ترک کرده شما سنت پیغامبر خود را اگر ترک کنید سنت پیغامبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ
رجل يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد الى مسجد من هذه المساجد الا
مرد که طهارت کند پس نیک کند طهارت را پس قصد رفتن کند بسوی مسجدی از این مسجدها مگر آنکه
كتب الله له بكل خطوة يخطوها حسنة ورفعه بها درجة وحط
بنویسد خدای تعالی برای او بهر گامیکه میزند نیکی و ثواب بلند گرداند برای او بها درجهٔ بلندی و دور گرداند
بها سيئة ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها الا منافق معلوم النفاق
بها از او بدی را و تحقیق دیدیم ما اصحاب پیغامبر را که تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود
ولقد كان الرجل يؤتى به يهادى بين الرجلين حتى يقام في الصف
و تحقیق بود مرد بیماری که آورده میشد در حالیکه میرفت بین دو مرد تا انکه بپا داشته میشد در صف
رواه مسلم وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من
رواه مسلم و روایتیست از ابن عباس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هر که
سمع المنادى فلم يمنعه من اتباعه عذر قالوا وما
شنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر
العذر قال خوف او مرض لم تقبل منه الصلوة التي صلى رواه
فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمیشود از وی نماز که گزارده است رواه
ابو داود والدارقطني وعن ابي الدرداء قال قال رسول الله
ابو داود و دار قطنی و روایتیست از ابی درداء رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم ما من ثلثۃ فی قریۃ ولا بدو لا تقام فیہم الصلوٰۃ

صلی اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و نہ در باد یہ کہ برپا کردہ نشود در میان ایشان نماز جماعت

الا قد استحوذ علیہم الشیطان فعلیک بالجماعۃ فانما یاکل الذئب

مگر کہ غالب برایشان شیطان پس بر تو باد کہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ میخورد گرگ گوسفند پرا

القاصیۃ رواہ احمد وابو داود والنسائی وعن ابی ہریرۃ رضی

گوسفند دور افتادہ است رواہ احمد وابو داود ونسائی و در روایت است از ابی ہریرہ رضی

اللہ تعالیٰ عنہ صلوٰۃ الجماعۃ تفضل صلوٰۃ الفذ بسبع وعشرین درجۃ

اللہ تعالیٰ عنہ نمازی کہ بجماعت گذارند زیادتی میکند بر نماز یکہ تنہا بگذارد بہ بست و ہفت درجہ

متفق علیہ وعنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

متفق علیہ و روایت است از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

والذی نفسی بیدہ لقد ہممت ان آمر بحطب فیحطب ثم آمر

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست تحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بہ جمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود ہیزم پس امر کنم

بالصلوٰۃ فیؤذن لہا ثم آمر رجلا فیؤم الناس ثم اخالف الی

بہ نماز پس اذان گفتہ شود برای نماز پس امر کنم مردی را کہ امامت کند مردم را پس بیایم بسوی

رجال فی روایۃ لا یشہدون الصلوٰۃ فاحرق علیہم بیوتہم

مردان در روایتی این گروہ حاضر نمیشوند جماعت نماز پس بسوزانم بر ایشان خانہا و ایشان را

والذی نفسی بیدہ لو یعلم احدہم انہ یجد عرقا سمینا او مرماتین

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست اگر بداند یکی از ایشان کہ او می یابد استخوان فربہ

حسنتین لشہد العشاء رواہ البخاری ولمسلم نحوہ

دو پارہ گوشت کہ بر آید در نظر مرد و زن ہر آینہ حاضر میگردد نماز عشاء را رواہ بخاری و در مسلم مانند آنرا

ابواب لمشی الی الصلوٰۃ

باب در رفتن بسوی نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالی عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّيْ صُفُوْفَنَا حَتّٰى كَاَنَّمَا يُسَوِّيْ بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَاٰى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را اندر نماز تا آنکہ گویا برابر میکرد بآن صفہا تیرہای خود را تا آنکہ دید آنحضرت

اَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ اَنْ يُكَبِّرَ فَرَاٰى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از وی آنچہ خواہد آنحضرت از ما پس بیرون آمد روزی پس بایستاد تا آنکہ نزدیک بود کہ تکبیر گوید پس دید

بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ اَوْ

کہ بیرون است سینہ او از صف پس گفت ای بندگان خدا البتہ باید برابر کنید صفہای خود را یا

لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا میان رویہای شما را رواہ مسلم و از عائشہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوْفِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای راست از صفوف و از ابی امامہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و

الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف

الأوّل قالوا يا رسول الله وعلى الصّفّ الثّاني قال وعلى الثّاني وقال

اول گفتند اى پيغمبر خدا و بر صف دوم نيز فرمود و گفتند و بر صف دوم و فرمود

رسول الله صلّى الله عليه وسلّم سوّوا صفوفكم وحاذوا بين

پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم برابر سازيد صفهاى خود را و برابر كنيد ميان

مناكبكم ولينوا في ايدي اخوانكم وسدّوا الخلل فانّ الشّيطن

دوشهاى خود و نرمى كنيد در دست برادران خود و ببنديد فرجهاى صف خود زيرا كه شيطان

يدخل فيما بينكم بمنزلة الحذف يعني اولاد الضّان الصّغار

ميدرايد در ميان شما در زمان حذف خواهد آمد بلفظ حذف بچهاى ميش كه

رواه احمد وعن ابن عمر رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه احمد وازابن عمر مرويست رضى الله تعالى عنه گفت فرمود پيغمبر خدا

صلّى الله عليه وسلّم اقيموا الصّفوف وحاذوا بين المناكب وسدّوا

صلى الله عليه وسلم برپا كنيد صفوف را و برابر كنيد در ميان دوشها سد

الخلل ولينوا بايدي اخوانكم ولا تذروا فرجات الشّيطن ومن

فرجهاى صف را و نرمى كنيد در دست برادران خود مگذاريد فرجهاى شيطان را و هر كه

وصل صفّا وصله الله ومن قطع قطعه الله رواه ابو داود

وصل كند صفى را وصل كند او را خدا بخود و هر كه ببرد صفى را ببرد او را خدا از خود رواه ابو داود

وعن عايشة رضي الله تعالى عنها قالت قال رسول الله صلّى الله

و روايتست از عايشه رضى الله تعالى عنها گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله

عليه وسلّم لا يزال قوم يتاخّرون عن الصّفّ الأوّل حتّى يؤخّرهم

عليه وسلم پيوسته باشد گروهى كه پس ميمانند از صف اول تا آنكه پس اندازد ايشان را

الله في النّار رواه ابو داود وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه

الله در آتش رواه ابو داود و مرويست از ابى هريره رضى الله تعالى عنه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اما يخشى الذي يرفع رأسه

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آیا نمی ترسد آنکس که بردارد سر خود را

قبل الامام ان يحول الله رأسه رأس حمار متفق عليه وعن انس

پیش از امام آنکه بگرداند خدا تعالی سر او را سر خر متفق علیه است و از انس رضی الله عنه مروی است

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رصوا صفوفكم وقاربوا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پیوست دارید و استوار کنید صفهای خود را و نزدیک

بينها وحاذوا بالاعناق فوالذي نفسي بيده اني لارى الشيطان

میان صفها و برابر کنید گردنها را پس سوگند بخدا آنکه بقدرت خود بدست گیرد نفس مرا همانا من

يدخل من خلل الصف كانها الحذف رواه ابو داود وعن

که درمی آید از رخنه صف گوسفندان شیطان بجهت کوچکی جثه رواه ابو داود و از

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير

ابو هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بهتر

صفوف الرجال اولها وشرها آخرها وخير صفوف النساء آخرها

صفها مردان اولین آنها و بدترین صفها مردان پسین آنها و بهترین صفهای زنان پسین آنها

وشرها اولها رواه مسلم وعن ابي سعيد بن الخدري

و بدترین صفهای زنان پیشین آنها رواه مسلم و از ابی سعید الخدری

رضي الله تعالى عنه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في اصحابه تاخرا

رضی الله عنه مروی است و گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در یاران خود دید پس ماندنی از صف نماز

فقال لهم تقدموا وائتموا بي وليأتم بكم من بعدكم لا يزال

پس گفت مر ایشانرا پیش آیید و اقتدا کنید بمن و باید که اقتدا کند بشما کسیکه پس از شما باشد همیشه

قوم يتاخرون حتى يؤخرهم الله رواه مسلم وعن ابي مسعود

قومی که پس می ایستند تا آنکه پس می افکند ایشانرا خدا آنچنان از ثواب عظیم رواه مسلم و از ابی مسعود

ابو مسعود انصاری رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

یامرنا بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

یمسح منا کبنا فی الصلوٰۃ ویقول استووا ولا تختلفوا فتختلف

کہ مسح میکرد کہ تہا آنہا را در نماز و میفرمود کہ برابر شوید و اختلاف نکنید پس مختلف شود

قلوبکم لیلینی منکم اولوا الاحلام والنہی ثم الذین یلونہم

دلہائے شما پس کہ باشند ملازم شما خداوندان بلوغ و عقل در صف اول پس آنکسانیکہ نزدیک باشند بایشان ثم

ثم الذین یلونہم قال ابو مسعود فانتم الیوم اشد اختلافا

پس آنکسانیکہ نزدیک باشند بایشان گفت ابو مسعود انصاری راوی پس شما امروز سخت ترید از روی اختلاف

رواہ مسلم وعن البراء بن عازب رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال کان

رواہ مسلم در روایت است از براء بن عازب رضی اللہ عنہ گفت بود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول ان اللہ وملئکتہ یصلون

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرماید بدرستیکہ خداوند و فرشتگان او درود میفرستند

علی الذین یلون الصفوف الاول وما من خطوۃ احب

بر آنکسانکہ متصل اند صفہائے پیشین را و نیست هیچ گامے

الی اللہ من خطوۃ یمشیہا یصل بہا صفا رواہ ابو داود

نزد خدا از گامی کہ میرود روی کہ پیوندد روی صف را رواہ ابو داود

باب ما یباح من الغیبۃ والترغیب فی ترک الغیبۃ

باب در آنچہ مباح است از غیبت و ترغیب در ترک غیبت

عن عائشۃ بن عبید اللہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

از عائشہ بن عبید اللہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا ذکر احدکم بما یشتہی من خیر فلیقل فلیۃ ولا یبال

چون یاد کند احدے شما بچیزے از خیر پس بگوید فلیۃ و باک ندارد

من مرور راکب ذلک رواہ مسلم وعن ابی جہیم رضی

پس ان سے رواہ مسلم اور ابوجہیم ابن حارث رضی اللہ

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لو یعلم المار بین یدی المصلی

عنہ فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم اگر میدانست گذرندہ پیش

ماذا علیہ لکان ان یقف اربعین خیرا لہ من ان یمر بین یدیہ قال

کہ چہ گناہ است بروی ہر آینہ باستد چہل سال بہتر مر او را از گذشتن

ابو النضر لا ادری قال اربعین یوما او شہرا او سنۃ متفق علیہ

ابو نضر کہ یکی از راویان است کہ نمی دانم کہ گفت چہل روز یا چہل ماہ یا چہل سال متفق علیہ

وعن ابی ہریرۃ رضی اللہ تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

روایت است از ابوہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم اذا صلی احدکم فلیصل تلقاء وجہہ شیئا فان لم یجد فی قلبہ

وسلم چون نماز گذارد یکی از شما پس باید کہ گرداند در مقابل روی خود چیزی پس اگر نیابد در دل خود

شیئا فان لم یکن معہ عصا فلینصب عصا فان لم یکن معہ عصا فلیخط خطا ثم لا یضر

چیزی پس اگر نباشد با وی عصا پس باید کہ نصب کند عصا را پس اگر نباشد با وی عصا پس باید کہ خط کشد پس ضرر نرساند او را

ما مر رواہ ابو داود وابن ماجۃ وعن ابی جہیم رضی اللہ

آنچہ پیش افتد رواہ ابو داود و ابن ماجہ و از ابی جہیم رضی اللہ

تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لا یقطع الصلوٰۃ شیء

تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نمی شکند نماز را چیزی

وادرءوا ما استطعتم فانما ہو شیطان رواہ ابو داود وعن ابی

پس دفع کنید قدر طاقت خود پس جز این نیست کہ آن گذرندہ شیطان است رواہ ابو داود و از ابی

ہریرۃ رضی اللہ تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لو یعلم احدکم

ابوہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم اگر میدانست یکی از شما

مالہ فی ان یمر بین یدی اخیہ معترضا فی الصلوۃ کان لان یقیم
ایں ۔ در گذشتن در پیش برادر مسلمان ازمقابل ۔ در نماز باشد ہر آئینہ ایستادن او
مائۃ عام خیرا لہ من الخطوۃ التی خطا رواہ ابن ماجۃ وعن
صد سال بہتر مراورا از گامے کہ نہند آنرا رواہ ابن ماجہ
کعب الاحبار قال لو یعلم المار بین یدی المصلی ماذا
کعب احبار مروی است گفت اگر بداند کسے گذرندہ از پیش مصلے انچہ بار است
علیہ لکان ان یخسف بہ خیرا لہ من ان یمر بین
بر گناہ ہر آئینہ بہتر بود فرو برده شدن او در زمین از گذشتن در پیش
یدیہ وفی روایۃ اھون علیہ رواہ مالک
مصلے و در روایتے این لفظ یعنے آسان است بر و رواہ مالک

باب السنن

این باب در بیان سنت ہا است

عن ام حبیبۃ رضی اللہ تعالی عنہا قالت قال رسول اللہ صلی اللہ
روایت است از ام حبیبہ رضی اللہ تعالے عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ
علیہ وسلم من صلی فی یوم ولیلۃ ثنتی عشرۃ رکعۃ بنی لہ بیت
علیہ وسلم کسیکہ بگذارد در روز و شب دوازده رکعت بنا کرده شود برای وی خانہ
فی الجنۃ اربعا قبل الظہر ورکعتین بعدھا ورکعتین بعد المغرب
در بہشت چہار رکعت پیش از نماز پیشین و دو رکعت پس از ظہر و دو رکعت نماز بعد از نماز شام
ورکعتین بعد العشاء ورکعتین قبل صلوۃ الفجر رواہ الترمذی
و دو رکعت نماز بعد از نماز خفتن و دو رکعت پیش از نماز بامداد رواہ ترمذی
وعن عائشۃ رضی اللہ تعالی عنہا قالت قال رسول اللہ صلی اللہ
و از عائشہ رضی اللہ عنہا مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

علیہ وسلم رکعت الفجر خیر من الدنیا وما فیہا رواہ مسلم وعن
علیہ وسلم دو رکعت سنت فجر بہتر است از عالم وہر چہ در دنیست رواہ مسلم واز
ابن عمر رضی اللہ عنہ قال کان النبی صلی اللہ علیہ وسلم لا یصلی بعد
ابن عمر رضی اللہ عنہ مرویست گفت کہ بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نمیکرد بعد از نماز
الجمعۃ حتی ینصرف فیصلی رکعتین فی بیتہ متفق علیہ وعن
جمعہ تا انکہ برگشت از نماز پس بگزارد دو رکعت در خانہ خود متفق علیہ و مرویست از
ابی ہریرۃ رضی اللہ تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من کان
ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ
منکم مصلیا بعد الجمعۃ فلیصل اربعا رواہ مسلم وعن ابن عمر رضی اللہ
از شما نماز گزارندہ بعد از جمعہ پس باید کہ بگذارد چہار رکعت رواہ مسلم واز ابن عمر رضی اللہ
تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم رحم اللہ امرء صلی
تعالی عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رحمت کند خدا آنکسی را کہ بگزارد
قبل العصر اربعا رواہ احمد والترمذی وابو داود وعن عائشۃ رضی
پیش از نماز عصر چہار رکعت رواہ احمد وترمذی وابو داود ومرویست از عائشہ
اللہ تعالی عنہا قالت قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من صلی بعد المغرب
اللہ تعالی عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب
عشرین رکعۃ بنی اللہ لہ بیتا فی الجنۃ رواہ الترمذی وعن
بست رکعت را بنا کند خدا برای وی خانہ در بہشت رواہ ترمذی ومرویست از
مکحول یبلغ بہ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من صلی بعد المغرب
مکحول میرساند حدیث را بحضرت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب
قبل ان یتکلم رکعتین وفی روایۃ اربع رکعات رفعت صلوتہ
پیش از انکہ تکلم کند دو رکعت ودر روایتی آمدہ است کہ بگذارد چہار رکعت برداشتہ شود نماز او

فی علیین مرسلا وعن حذیفة نحوه وزاد فکان یقول

در علیین از روای مرسل واز حذیفه رضی مانند این حدیث را زیاده کرده است ابن عبارت پس بود که میگفت انحضرت

عجلوا الرکعتین بعد المغرب فانهما ترفعان مع المکتوبة رواهما

تعجیل کنید دو رکعت را که گزارند بعد از نماز شام که این دو رکعت برداشته میشوند بعلیین با فرض زود و تر روا ایها

رزین ورواه البیهقی الزیادة عنه نحوها فی شعب الایمان

رزین و روایت کرد بیهقی زیادت را از حذیفه مانند آن در شعب ایمان

باب صلوة التهجد والترغیب علی قیام اللیل

باب در بیان احادیث شبانه در باب فضیلت نماز تهجد و ترغیب بر قیام شب واقع شده

ومن اللیل فتهجد به نافلة لک عسی ان یبعثک ربک مقاما

و بعضی شب بیدار باش بقرآن شب چیزی زیاده برای تو ترجیب است که ابتعاد کند ترا پروردگار تو بمقامی

محمودا تتجافی جنوبهم عن المضاجع یدعون ربهم خوفا وطمعا

پسندیده و در تاریکی شب پهلوی ایشان از خوابگاه بیخوانند پروردگار خود را بترس امید دارند

ومما رزقناهم ینفقون فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین

و از انچه روزی داده ایم ایشان را خرج میکنند پس نمیداند هیچ نفس چیز پنهان داشته شده برای ایشان از روشنی چشم

جزاء بما کانوا یعملون وعن اسماء بنت یزید عن رسول الله

بادا بانچه بودند میکردند و روایت است از اسماء بنت یزید از رسول خدا

صلی الله علیه وسلم قال یحشر الناس فی صعید واحد یوم القیمة

صلی الله علیه وسلم فرمود حشر کرده میشوند مردم بصعید واحد روز قیامت

فینادی منادیا یقول این الذین کانت تتجافی جنوبهم عن المضاجع

پس ندا کند ندا کننده میگوید کجا اند انکسانی که دور میداشتند پهلوهای ایشان از خوابگاهها

فیقومون وهم قلیل فیدخلون الجنة بغیر حساب ثم یبقی سر

پس برخیزند و حال انکه ایشان کم باشند پس بهشت داخل میشوند بی حساب پس باقی میماند سر

بنشور

لِسَائِرِ النَّاسِ إِلَى الْحِسَابِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ بَابُ الْحِسَابِ

سائر مردم را تا حساب ۔ گفتن رواہ البیہقی در شعب الایمان باب حساب

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ رَبُّنَا

و از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرود آید پروردگار ما

تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ

کہ بزرگ باد است ہر شب بآسمان کہ نزدیکتر باین دنیا است وقتیکہ باقی بماند سیم حصہ از شب اخیر

يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ لَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي

میفرماید حق تعالیٰ کیست کہ دعا کند مرا تا قبول کنم دعا او را کیست کہ درخواست کند از من تا بدہم او را کیست کہ آمرزش خواہد از من

فَأَغْفِرَ لَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ يَقُولُ

تا بیامرزم او را متفق علیہ است ۔ و در روایت مسلم آمدہ پس دراز میکند دستہا را میگوید

مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ وَلَا ظَلُومٍ حَتَّى يَنْصَرِفَ إِلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ

کیست کہ قرض دہد کسیرا کہ نہ نقیر است و نہ ظلم کنندہ تا بگوید خدا با بیکشاید بسوی او و از جابر مرویست

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

رضی اللہ عنہ گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ

فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا

در شب آئینہ ساعتی است کہ موافق نیفتد آنرا مرد مسلمان کہ دعا کند سوال میکند خدا بر او از کار دنیا

وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ وَذَلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و آخرت مگر آنکہ میدہد خدا او را این ساعت در ہر شب رواہ مسلم در روایت است از

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

عبداللہ بن عمرو رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى صَلَاةُ دَاوُدَ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ

وسلم دوست داشتہ شدہ ترین نمازہا بسوی خدا تعالیٰ نماز داؤد علیہ السلام دوست داشتہ شدہ ترین روزہا

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ

روزہ داؤد علیہ السلام است او نیم شب خواب میکرد سہ یک شب برمیخاست دو ہنگام خواب میکرد و یک روز آہ روزہ میداشت

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى

یک روز روزہ میگشاد و روز دیگر متفق علیہ است از ابی امامہ رضی اللہ تعالیٰ

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بشما باد بر خواستن شب برای نماز زیرا کہ شب خیزی

دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکو کاران است کہ پیش از شما بودند و قیام لیل سبب نزدیکی شما بسوی پروردگار شما سبب پوشیدن مرد بیہا را

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

و بازدارندہ است از گناہان رواہ ترمذی و از ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ يَضْحَكُ

رضی اللہ تعالیٰ عنہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ میخندد

اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي

خدا تعالیٰ برای ایشان یکی مرد یکہ چون برخیزد برای نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلَاةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکہ چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواہ در شرح سنۃ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ

وسلم گرہ می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما چون خفتہ باشد

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

سہ گرہ میزند بر گردنی لازم گیر بر خود شما را کہ شب دراز است پس بخواب پس اگر بیدار شود

فذكر الله انحلت عقدة فان توضأ انحلت عقدة فان صلى انحلت
پس اگر یاد خدا کند گشاده شود دیگری پس اگر نماز گذارد گشاده شود
عقدة فاصبح نشيط طيب النفس والا اصبح خبيث النفس كسلان
گرہی پس صبح کند شاد دل پاک نفس و اگر نه بد نفس و کاهل صبح میکند بد نفس کاهل
متفق عليه وعن المغيرة قال قام النبي صلى الله عليه وسلم حتى
متفق علیه است و در روایت است از مغیره رضی الله عنه گفت ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نماز شب
تورمت قدماه فقيل له لم تصنع هذا وقد غفر لك ما تقدم من
تا آنکه آماسید قدم مبارک پس گفته شد مر آنحضرت را که برای چه میکنی این را بتحقیق آمرزیده شد مر تو را گناهان تو
ذنبك وما تاخر قال افلا اكون عبدا شكورا متفق عليه وعن
آنچه پیش رفته و آنچه پس مانده مر تو را آنحضرت ایا پس نباشم من بنده سپاس گذار متفق علیه است و از
ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال ذكر عند النبي صلى الله عليه وسلم
ابن مسعود رضی الله عنه گفت ذکر کرده شد نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
رجل فقيل له ما زال نائما حتى اصبح ما قام الى الصلوة قال ذاك رجل
مردی پس گفته شد مر او را که مستمر ماند خواب کننده تا آنکه صبح کرد و نایستاد بسوی نماز شب فرمود آن مردیست
بال الشيطان في اذنه او قال في اذنيه متفق عليه وعن عمرو بن
گشاده شیطان در گوش او یا گفت آنحضرت در دو گوش او متفق علیه است و از عمرو بن
عبسة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرب ما يكون الرب من
عبسه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیکتر بودن پروردگار از بنده
العبد في جوف الليل الاخر فان استطعت ان تكون ممن يذكر الله
بنده در شب است در جانب اخر پس اگر میتوانی که باشی تو ای عمرو از جماعت که یاد کنند خدا را
في تلك الساعة فكن رواه الترمذي وعن ابي هريرة قال قال
در آن ساعت پس باش تو از ان رواه ترمذی و از ابی هریره رضی گفت گفت رسول

رسول الله صلى الله عليه وسلم رحم الله رجلا قام من الليل فصلى وايقظ
ترجمہ رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بخشاد خدا شیکہ برخاست نماز شب پس گذارد و نماز را بیدار کرد
امرأته فصلت فان ابت نضح في وجهها الماء رحم الله امرأة قامت
زن خود را پس نماز گذارد اگر ان زن سرپیچی کرد نگاشد بباشد در روے او آب بپاشد خدا شیکہ زنی را کہ برخاست
من الليل فصلت وايقظت زوجها فصلى فان ابى نضحت في وجهه
از شب پس نماز گذارد و بیدار کرد شوہر خود را پس نماز گذارد و اگر سر باز زند اگر در پس اگر سر باز زند بپاشد آن زن در روے او
الماء رواه ابو داود والنسائي وعن ابي امامة رضي الله تعالى عنه
آب را رواہ ابو داود والنسائی و از ابی امامہ رضی اللہ تعالے عنہ مرویست
قال قيل يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اي الدعاء اسمع قال جوف الليل
گفت گفتہ شد ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام دعا زود شنوا ترست بجانب فرمود دعا کہ در میان
الآخر ودبر الصلوة المكتوبات رواه الترمذي وعن ابي مالك
آخر شب و در پس نمازہای فرض کہ شامل است ہمہ را رواہ ترمذی و از ابی مالک
الاشعري رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
اشعری رضی اللہ تعالے عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
ان في الجنة غرفا يرى ظاهرها من باطنها وباطنها من ظاهرها اعدها
در بہشت غرفہاست کہ دیدہ میشود ظاہرش از باطنش و باطنش از ظاہرش ازعین لطافت و صفا آماد ساختہ
الله لمن الان الكلام واطعم الطعام وتابع الصيام وصلى بالليل
خدا آنہا را برای کسیکہ نرم گوید سخن او بخوراند طعام را و پیاپی دارد روزہ ہا را و نماز گذارد بشب
والناس نيام رواه البيهقي في شعب الايمان وروى الترمذي
وقتیکہ مردم در خواب باشند روایت کرد بیہقی در شعب ایمان و رواہ ترمذی
عن علي نحوه وفي رواية لمن اطاب الكلام وعن عبد الله
از علی رضی اللہ عنہ مانند آن و در روایتی آمدہ است طیب کلام بجای لین کلام و از عبد اللہ

بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بن عمرو بن عاص رضی اللہ تعالی عنہ مروست فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُوْمُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَرَكَ قِيَامَ

وسلم ای عبد اللہ مباش مانند فلان بود وی کہ برمیخاست از شب پس بگذاشت

اللَّيْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

شب را متفق علیہ و روایت است از عثمان بن ابی العاص رضی اللہ تعالے عنہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كَانَ لِدَاوٗدَ عَلَيْهِ

گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود بود داود علیہ

السَّلَامُ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ يُوْقِظُ فِيْهَا أَهْلَهُ يَقُوْلُ يَا آلَ دَاوٗدَ قُوْمُوْا فَصَلُّوْا

السلام را از شب ساعتی کہ بیدار میکرد در آن ساعت اہل خود را میگفت اے آل داود برخیزید پس نماز کنید

فَإِنَّ هٰذِهِ سَاعَةٌ يَسْتَجِيْبُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيْهَا الدُّعَاءَ إِلَّا لِسَاحِرٍ أَوْ

زیرا کہ تحقیق این ساعتی است کہ قبول میکند خدا تعالی در آن دعا را مگر ساحر را

عَشَّارٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ

و عشار را رواہ احمد و از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ أَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ صَلٰوةٌ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود افزون ترین نماز در ثواب بعد از نماز فرض

فِيْ جَوْفِ اللَّيْلِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در وسط شب است رواہ احمد و از وی مرویست گفت آمد مردی نزدیک انحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا يُصَلِّيْ بِاللَّيْلِ فَإِذَا أَصْبَحَ سَرَقَ فَقَالَ إِنَّا

علیہ وسلم پس گفت کہ تحقیق فلان شخص نماز میکند شب پس چون صبح میکند دزدی میکند پس گفت انحضرت

سَنَنْهَاهُ مَا تَقُوْلُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

زود باشد کہ منع کنیم او را از آنچہ میگوئی رواہ احمد و بیہقی در شعب الایمان و از

ابی سعید و ابی هریرة رضی الله تعالی عنهما قالا قال رسول الله صلی الله

ابی سعید و ابی هریره رضی الله عنهما گفتند هر دو که فرمود پیغمبر خدا صلی الله

علیه وسلم اذا ایقظ الرجل اهله من اللیل فصلیا او صلی رکعتین جمیعا

علیه وسلم چون بیدار کند مرد زن خود را از شب پس نماز کنند هر دو یا هر یکی را دو رکعت را همه

کتبا فی الذاکرین والذاکرات رواه ابو داود وابن ماجة وعن

نویسند در جمله مردان ذاکرین و زنان ذاکرات رواه ابو داود و ابن ماجه و از

ابن عباس رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اشراف امتی

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بزرگ قدر ان است من

حملة القرآن واصحاب اللیل رواه البیهقی فی شعب الایمان وعن

برداریدگان قرآنند یعنی حافظان شب خوانندگان آن از نماز رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از

ابن عمر رض ان اباه عمر بن الخطاب کان یصلی من اللیل ما شاء الله

ابن عمر رضی الله عنه بدرستیکه پدر او عمر بن الخطاب بود نماز شب میکرد تا مقدار شب که خواست خدا

حتی اذا کان من آخر اللیل ایقظ اهله للصلوة یقول له الصلوة ثم

تا آنکه چون میماند از شب بیدار میکرد اهل خود را به نماز شب میگفت اهل خود را که وقت نماز است بگذار به نماز آخر

یتلو هذه الایة وامر اهلك بالصلوة واصطبر علیها لا نسئلك

میخواند این آیه را یعنی امر کن اهل خود را بنماز و صبر کن در صبر کردن بر نماز نمی طلبیم ما از تو

رزقا نحن نرزقك والعاقبة للتقوی رواه مالك وعن عبد الله

رزق را ما روزی میرسانیم ترا و خوبی عاقبت کار مر متقیان را رواه مالک و از عبد الله

بن مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم عجب ربنا من رجلین

بن مسعود مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم عجب آید پروردگار ما از دو مرد

رجل ثار عن وطائه ولحافه من بین حبه واهله الی صلوته فیقول

مردیکه برخیزد از فرش نرم خود و از لحاف خود برخیزد از میان محبوبه و اهل خود بسوی نماز پس میگوید

الله لما تمكنت انظر والى عبدي نادعن فراشه ووطائه من بين
خدا تعالى نظر شفقت كند بسوى بنده من كه برخيزد از فراش خود و از لحاف خود از ميان
زوجته واهله الى صلوته رغبة فيما عندي وشفقا مما عندي وسرجا غير
زن خود و اهل خود بسوى نماز خود از جهة رغبت نمودن در ثواب نزد من و شفقت نمودن از عقاب نزد من و سرور
فى سبيل الله فليصل ركعتين مع اصحابه فيعلم ما عليه فى الدنيا فيراجع
در راه خدا پس بايد كه نماز كند دو ركعت با ياران خود پس بداند آنچه بر وى است در دنيا پس برگردد
له قلب الرجوع فوجم حتى اظهر يقوده فيقول الله لملئكته انظروا
مر او را دست از برگشتن پس برگشتن تا آنكه ريخته شود خون او پس بگويد خداى تعالى ملائكه را نظر كنيد
الى عبدي رجع رغبة فيما عندي وشفقا مما عندي حتى اهريق دمه
بسوى بنده من كه برگشته از جهة خواهش در ثواب كه نزد من است و از جهة ترسيدن از عقاب كه نزد من است تا آنكه ريخته شود
رواه فى شرح السنة باب الصلوة فى الفلوات وغيرها
رواه در شرح سنت باب نماز در بيابانها و غير آن
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يصبح على كل سلامى من
گفت فرمود رسول خدا صلى الله عليه وسلم لازم است بر هر
احدكم صدقة فكل تسبيحة صدقة وكل تحميدة صدقة وكل تهليلة
يكى از شما صدقه پس هر بار سبحان الله گفتن صدقه است و هر بار الحمد لله گفتن صدقه است و هر بار لا اله الا الله
صدقة وكل تكبيرة صدقة وامر بالمعروف صدقة ونهي عن
صدقه است و هر بار الله اكبر گفتن صدقه است و فرمودن كسى بكار معروف صدقه است و باز داشتن از
المنكر صدقة ويجزئ من ذلك ركعتان يركعهما من الضحى
كار ناشايست صدقه است كفايت ميكند از شكرانه سلامى صدقه آن دو ركعت كه بگذارد آن دو ركعت را از چاشت
رواه مسلم وعن ابي الدرداء وابي ذر رضي الله تعالى عنهما
رواه مسلم و از ابو الدرداء و ابو ذر رضى الله تعالى عنهما

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله تبارك وتعالى انه

گفت گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از خدا تعالی

قال يا ابن ادم اركع لي اربع ركعات من اول النهار اكفك اخره

گفت ای پسر آدمی نماز بگذار برای من چهار رکعت در اول روز بسنده کار گذاری میکنم ترا در آخر روز

رواه الترمذي ورواه ابو داود والدارمي عن نعيم بن همار

رواه ترمذی ورواه ابو داود والدارمی از نعیم بن همار

الغطفاني واحمد عنهم وعن بريدة رضي الله تعالى عنه قال

غطفانی واحمد از هر سه در روایت است از بریده رضی الله تعالی عنه گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في الانسان ثلثمائة

شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت در آدمی سه صد

وستون مفصلا فعليه ان يتصدق عن كل مفصل منه بصدقة

و شصت بند پس بر وی باد که تصدق کند از هر بندی از وی بصدقه

قالوا ومن يطيق ذلك يا نبي الله قال النخاعة في المسجد تدفنها

گفتند صحابه که طاقت دارد ترا ای پیغمبر خدا فرمود آنحضرت آب دهن انداخته در مسجد دفن کنی آنرا

والشيء تنحيه عن الطريق فان لم تجد فركعتا الضحى تجزئك

و چیزی که میدهی آنرا از راه مردم پس اگر نیابی آنرا پس دو رکعت نماز چاشت بسنده گی میکند ترا

رواه ابو داود وعن انس رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه ابو داود و در روایت است از انس رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى الضحى اثنتي عشرة ركعة بنى الله له

صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز چاشت را دوازده رکعت بنا کند خدا تعالی برای او

قصرا من ذهب في الجنة رواه الترمذي وابن ماجة وعن

کوشکے از طلا در بهشت رواه ترمذی و ابن ماجه و در روایت است از

معاذ بن انس الجهني قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من

معاذ بن انس جهنی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ

قعد في مصلاه حين ينصرف من صلوة الصبح حتى يسبح ركعتي

بنشیند در جای نماز خود چون بگردد از نماز بامداد تا آنکہ بگذارد دو رکعت

الضحى لا يقول إلا خيرا غفر له خطاياه وإن كانت أكثر من زبد البحر

چاشت را نگوید مگر سخن نیکو امرزید و شود مر او را گناہان او اگرچہ باشد مانند کف دریا یا مانند بسیاری

رواه أبو داود وعن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال

رواہ ابو داؤد و در روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم من حافظ على شفعة الضحى غفرت

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ محافظت کند بر دو رکعت ضحی امرزیدہ شود

له ذنوبه وإن كانت مثل زبد البحر رواه أحمد والترمذي وابن

مر او را گناہان او اگرچہ باشد مانند کف دریا رواہ احمد و الترمذی و ابن

ماجة وعن عائشة رضي الله تعالى عنها أنها كانت تصلي الضحى

ماجہ و در روایت است از عائشہ رضی اللہ تعالی عنہا کہ حضرت عائشہ میگذارد نماز چاشت را

ثماني ركعات ثم تقول لو نشر لي أبواي ما تركتهما رواه مالك

ہشت رکعت پس میگفت اگر زندہ کردانیدہ شوند برای من پدر و مادرم ترک نمیکنم رواہ مالک

وعن أبي سعيد رضي الله تعالى عنه قال كان رسول الله صلى الله

و در روایت است از ابی سعید رضی اللہ تعالی عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم يصلي الضحى حتى نقول لا يدعها ويدعها حتى نقول

علیہ وسلم کہ میگذارد چندگاہ نماز ضحی را تا آنکہ میگفتیم ہرگز ترک نخواہد کرد او را و ترک میکرد او را تا آنکہ میگفتیم

لا يصليها رواه الترمذي

ہرگز نخواہد گذارد او را رواہ ترمذی

کتاب الدعوات

باب در احادیثی که در نوافل وارد است

عن جابر رضی الله تعالی عنه قال کان رسول الله صلی الله علیه
از جابر رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه
وسلم یعلمنا الاستخارة فی الامور کما یعلمنا السورة من القرآن
وسلم یاد میداد ما را استخاره در کارها چنانکه یاد میداد ما را سوره از قرآن
یقول اذا هم احدکم بالامر فلیرکع رکعتین من غیر الفریضة
میگفت چون قصد کند یکی از شما بکاری پس باید که بگذارد دو رکعت را غیر نماز فرض
ثم لیقل اللهم انی استخیرک بعلمک واستقدرک بقدرتک
پس باید که بگوید اللهم من طلب میکنم خیر از تو باستعانت علم تو و طلب میکنم قدرت از تو
واسئلک من فضلک العظیم فانک تقدر ولا اقدر وتعلم
و میخواهم از تو بخشش فضل تو را که بزرگ است پس بدرستیکه تو قادری و من قدرت ندارم و تو میدانی
ولا اعلم وانت علام الغیوب اللهم ان کنت تعلم ان هذا
و من نمیدانم و تو دانندهٔ پنهانها را خداوندا اگر هستی تو که میدانی که این
الامر خیر لی فی دینی ومعاشی وعاقبة امری او قال فی عاجل
کار من بهتر است مرا در دین من و زندگانی من و پایان کار من یا گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم
امری وآجله فاقدره لی ویسره لی ثم بارک لی فیه وان کنت
فی عاجل امر من و آجل او در زمان پس تقدیر کن آنرا برای من و بسیار برکت ده مرا در انکار و اگر
تعلم ان هذا الامر شر لی فی دینی ومعاشی وعاقبة امری او قال
میدانی تو که این کار بد است مرا در دین من و زندگانی من و در پایان کار من یا گفت
فی عاجل امری وآجله فاصرفه عنی واصرفنی عنه واقدر لی الخیر
در زمان حال و در زمان پس برگردان آنرا از من و برگردان مرا از او و تقدیر کن مرا خیر را

حيث كان ثم ارضني به قال ويسمي حاجته رواه البخاري وعن

هر جا که باشد بپسندد مرا بدان گفت یا رادی نام برد حاجت را رواه بخاری و

علي رضي الله عنه قال حدثني ابوبكر وصدق ابوبكر رضي الله عنه قال

علی رضی الله عنه گفت حدیث کرد مرا ابوبکر و راست گفت ابوبکر رضی الله عنه گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من رجل يذنب ذنبا

شنیدم من پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت نیست هیچ مردی که بکند گناهی را

ثم يقوم فيتطهر ثم يصلي ثم يستغفر الله الا غفر الله له ثم قرأ

پس برخیزد پس طهارت کند پس نماز گذارد پس آمرزش خواهد از خدا الا بیامرزد خدا او را پس خواند

والذين اذا فعلوا فاحشة او ظلموا انفسهم ذكروا الله فاستغفروا

الخ یعنی پرهیزگاران آنانند که چون بکنند کار بد را یا ظلم کنند بر جانهای خود یاد میکنند خدا را پس طلب

لذنوبهم رواه الترمذي وابن ماجة الا ان ابن ماجة لم يذكر الآية

آمرزش گناهان ایشان را رواه ترمذی و ابن ماجه مگر اینکه ابن ماجه ذکر نکرد آیه را

وعن بريدة رضي الله تعالى عنه قال سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از بریده رضی الله تعالی عنه گفت شنید رسول الله صلی الله علیه وسلم

دفء بلالا فقال بما سبقتني الى الجنة ما دخلت الجنة قط الا سمعت

بلال را پس گفت بچه عمل پیشی کردی تو مرا بسوی بهشت نه درآمدم بهشت را هرگز مگر شنیدم

خشخشتك امامي قال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم ما اذنت قط

آواز نعلین تو را پیش من گفت بلال ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم اذان نگفتم هرگز

الا صليت ركعتين وما اصابني حدث قط الا توضأت عند ذلك ورأيت

مگر اینکه گذاردم دو رکعت را بعد از آن و نرسید مرا حدثی هرگز مگر آنکه وضو ساختم نزد آن و اعتقاد کردم

ان لله علي ركعتين فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بهما رواه الترمذي

که مر خدا را بر من دو رکعت نماز پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بسبب این دو رکعت باد رواه ترمذی

وعن ابن عباس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال للعباس ابن
از روایت است از ابن عباس رض هر آینه که نبی صلی الله علیه وسلم فرمود مر عباس ابن
عبد المطلب يا عباس يا عماه الا اعطيك الا امنحك الا اخبرك
عبد المطلب ای عباس اے عم من آیا ندہم ترا آیا نہ بخشم ترا آیا خبر ندہم ترا
الا افعل بك عشر خصال اذا انت فعلت ذلك غفر الله لك ذنبك اوله
آیا نکنم بتو ده خصلت چون تو بکنے آنرا بیامرزد خدا تعالی ترا گناه تا که پیش ازان کرده
واخره قديمه وحديثه خطاه وعمده صغيره وكبيره سره وعلانيته
واخر او قدیم او وحدیث او خطا او وعمد او صغیر او کبیر او سر او وعلانیت او
اربع ركعات تقرء في كل ركعة فاتحة الكتاب وسورة فاذا
بگذارد چهار رکعت نماز را بخواند در هر رکعت سورة فاتحه و سورة از قرآن پس چون
فرغت من القراءة في اول ركعة وانت قائم قلت سبحان الله والحمد لله
فارغ شوی از قراءة در اول رکعة و حالانکه تو ایستاده باشی گوئی این کلمات را
ولا اله الا الله والله اكبر خمس عشرة مرة ثم تركع فتقولها وانت راكع
پانزده بار پس میگوئی تو این کلمات را و حالانکه تو رکوع کننده
عشرا ثم ترفع راسك من الركوع فتقولها عشرا ثم تهوي ساجدا
ده بار پس از سبحان ربی العظیم پس برمیداری سر خود را از رکوع پس میگوئی تو این کلمات را ده بار پس از سبحان ربی الاعلی
فتقولها وانت ساجد عشرا ثم ترفع راسك من السجود وتقولها
پس میگوئی آنرا و حالانکه تو در سجده باشی ده بار پس برمیداری سر خود را از سجده و میگوئی آنرا
عشرا ثم تسجد فتقولها عشرا ثم ترفع راسك فتقولها عشرا
ده بار پس سجده میکنی پس میگوئی آنرا ده بار پس برمیداری سر خود را پس میگوئی آنرا ده بار
فذلك خمس وسبعون في كل ركعة تفعل ذلك في اربع ركعات
پس این جمله آن هفتاد و پنج بار میشود در هر رکعة میکنی آنرا در چهار رکعت

إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

اگر میتوانی بگذاری این نماز را در هر روز یکبار پس بکن پس اگر نکنی تو در هر روز

فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ شَهْرٍ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

پس بکن در هر جمعه یکبار پس اگر نکنی در هر جمعه پس بکن در هر ماه پس اگر نکنی در هر

فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي عُمُرِكَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکن در هر سال یکبار پس اگر نکنی در عمر تو یکبار رواه ابوداود و ابن ماجه

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ نَحْوَهُ وَعَنْ

و بیهقی در دعوات کبیر و روایت کرد ترمذی از ابی رافع نزدیک مانند آن و از

أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذِنَ اللَّهُ لِعَبْدٍ فِي

ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که نمی بیند هر خدا بیشتر بنده را در

شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ رَكْعَتَيْنِ يُصَلِّيهِمَا وَأَنَّ الْبِرَّ لَيُدَرُّ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ

چیزی که فاضل تر باشد از دو رکعت که بگذارد آنها را و بدرستی که نیکی و رحمت نثار کرده شود بر سر بنده

مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ

مادام که بنده در نماز خود باشد و نزدیکی نجسته بندگان بسوی خدا بمانند چیزی که بیرون آمده از خدا یعنی

يَعْنِي الْقُرْآنَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

کلام است رواه احمد و ترمذی

بَابُ الْجُمُعَةِ

باب در بیان جمعه

ق

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى

ای مسلمانان چون اذان داده شود برای نماز در روز جمعه پس بکوشید

ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ

بیاد کردن خدا و بگذارید خرید و فروختن را این بهتر است شما را اگر شما دانید پس چون تمام کرده شود

الصلوٰة فانتشروا في الأرض وابتغوا من فضل الله واذكروا الله كثيرا

نماز پس متفرق شوید در زمین وطلب کنید از فضل خدا ویاد کنید خدا را بسیار

لعلكم تفلحون وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

تا شما رستگار شوید و در روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم نحن الآخرون السابقون يوم القيمة بيد انهم

صلی الله علیه وسلم ما بسیناییم در دنیا پیشینا ییم در آخرت در شرف جزا بیشتر کتابها

اوتوا الكتاب من قبلنا واوتيناه من بعدهم ثم هذا يومهم الذي فرض

داده شدند کتاب را پیش از ما دادیم ما کتاب را پس از ایشان پس این روز ایشان است که فرض کرده

عليهم فاختلفوا فيه فهدانا الله له والناس لنا فيه

بر ایشان پس اختلاف کردند در وی پس راه نمود ما را خدا بسوی آن روز مردمان یعنی یهود و نصاری

تبع لليهود غدا والنصارى بعد غد متفق عليه وعن ابي هريرة

پس یهود را فردا و نصاری را پس فردا که یکشنبه است متفق علیه و ازابی هریره

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بهترین روز که برآمد بر وی آفتاب

يوم الجمعة فيه خلق آدم وفيه ادخل الجنة وفيه اخرج منها ولا تقوم

روز آدینه است در وی پیدا کرده شد آدم علیه السلام در این روز و در او در آورده شد آدم در بهشت و در این روز برآورده شد آدم از بهشت و برپا نخیزد

الساعة الا في يوم الجمعة مسلم وعنه قال قال رسول الله

قیامت مگر در روز آدینه و بر دیست از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ان في الجمعة لساعة لا يوافقها عبد مسلم

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در روز جمعه ساعتی است که موافق نیفتد او را بنده مسلمان

يسأل الله فيها خيرا الا اعطاه اياه متفق عليه وزاد مسلم قال وهي

که سوال کند خدا را در وی چیزی مگر آنکه بدهد او را خدا تعالی آن بنده را آن چیز را متفق علیه و زیاده کرد مسلم از ابی هریره گفت

ساعة خفيفة وعن ابي هريرة رضي الله عنه قال خرجت الى الطور

ساعة خفیفة و در روایت از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت بیرون آمدم بسوی کوه طور

فلقيت كعب الاحبار فجلست معه فحدثني عن التوراة وحدثته

پس ملاقات کردم کعب احبار را پس نشستم با او پس حدیث کرد مرا از توریت و حدیث کردم او را

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فكان فيما حدثته ان قلت قال

از رسول الله صلی الله علیه وسلم پس بود از جمله انچه حدیث کردم او را انکه گفتم قال

رسول الله صلى الله عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس يوم

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بهترین روز که تابید بر وی افتاب روز

الجمعة فيه خلق ادم وفيه اهبط وفيه تيب عليه وفيه مات

جمعه است که پیدا کرده شد آدم در انروز و در وی فرود آورده شد و در این روز رجوع برحمت کرده شد بروی و در انروز مرد

وفيه تقوم الساعة وما من دابة الا وهي مصيخة يوم الجمعة

و در این روز به پا شود قیامت و نیست هیچ جنبنده بر زمین مگر انکه وی گوش بنهنده و انتظار برنده است روز

من حين تصبح حتى تطلع الشمس شفقا من الساعة الا الجن

از وقتیکه صبح میکند تا انکه بر آید افتاب از جهة ترسیدن از قیامت مگر جن و

والانس وفيه ساعة لا يصادفها عبد مسلم وهو يصلي يسال

و آدمیان و در این روز جمعه ساعتی است که نمی یابد انرا بنده مسلمان حالانکه او نماز و دعا میکند میخواهد

الله شيئا الا اعطاه اياه قال كعب ذلك في كل سنة يوم

از خدا چیزی را مگر انکه عطا کند ان بنده را انچیز گفت کعب احبار انست در هر سالی روزی از روزها جمعه است

فقلت بل في كل جمعة فقرا كعب التوراة فقال صدق

پس گفتم بلکه در هر جمعه است پس خواند کعب توریت را پس گفت کعب راست گفته است

رسول الله صلى الله عليه وسلم الحديث رواه مالك وابو داود

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم تا اخر حدیث رواه مالک و ابو داود

وَالتِّرْمِذِيِّ وَالنَّسَائِيِّ وَاَحْمَدَ اِلٰى قَوْلِهٖ صَدَقَ كَعْبٌ وَعَنِ النَّضْرِ

وترمذی ونسائی واحمد در روایت است از انس

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلْتَمِسُوْا

رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب کنید

السَّاعَةَ الَّتِيْ تُرْجٰى فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ اِلٰى غَيْبُوْبَةِ الشَّمْسِ

ساعتی را کہ امید داشتہ میشود اجابت دعا را در روز جمعہ بعد از نماز عصر تا غایب شدن آفتاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ اَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ترمذی واز اوس بن اوس مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ اَفْضَلِ اَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از افاضل ایام روزہا شما روز جمعہ است کہ در وے پیدا کردہ شد

اٰدَمُ وَفِيْهِ قُبِضَ وَفِيْهِ النَّفْخَةُ وَفِيْهِ الصَّعْقَةُ فَاَكْثِرُوْا عَلَيَّ

آدم و در وے قبض کردہ شد جان او و در وے نفخہ است و در وے صعقہ است پس بسیار کنید بر من

مِنَ الصَّلٰوةِ فِيْهِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

در روز ہستادن در ین روز زیرا کہ بدرستی کہ درود شما عرض کردہ شود بر من گفتند ای پیغمبر خدا

وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلٰوتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ اَرِمْتَ قَالَ يَقُوْلُوْنَ بَلِيْتَ

و چگونہ عرض کردہ شود درود ما بر تو و حال آنکہ پوسیدہ شدی تو گفت راوی میگویند صحابہ بلفظ ازیت و منجد آمدہ بلیت پوسیدہ شد

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَى الْاَرْضِ اَجْسَادَ الْاَنْبِيَاءِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

گفت آنحضرت کہ خدا تعالی حرام گردانید بر زمین تنہای پیغمبران را رواہ ابو داود

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَاَبُوْ يَعْلٰى فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

ونسائی وابن ماجہ ودارمی وابو یعلی در دعوات کبیر در روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَوْمُ الْمَوْعُوْدُ يَوْمُ

ابو ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ مراد بیوم موعود روز

الْقِيٰمَةِ وَالْيَوْمُ الْمَشْهُوْدُ يَوْمُ عَرَفَةَ وَالشَّاهِدُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَمَا طَلَعَتِ

قیامت است و مراد بیوم مشہود عرفہ است و مراد بشاہد روز جمعہ است و نہ طلوع کرد

الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلٰى يَوْمٍ اَفْضَلَ مِنْهُ فِيْهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ

آفتاب بر روزے کہ افضل تر از روز جمعہ باشد و دریں روز ساعتے است کہ موافق نیفتد آنرا بندہ

مُؤْمِنٌ يَدْعُو اللّٰهَ بِخَيْرٍ اِلَّا اسْتَجَابَ اللّٰهُ لَهٗ وَلَا يَسْتَعِيْذُ مِنْ شَيْءٍ

مومن کہ دعا کند خدا را بخیر مگر آنکہ قبول کند خدا تعالیٰ دعا او را و پناہ بجوید از چیزے

اِلَّا اَعَاذَهٗ مِنْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ لُبَابَةَ ابْنِ

مگر آنکہ پناہ دہد او را از وے رواہ احمد و ترمذی و در روایت است از ابی لبابہ ابن

عَبْدِ الْمُنْذِرِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

عبد المنذر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ روز جمعہ

سَيِّدُ الْاَيَّامِ وَاَعْظَمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَهُوَ اَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ يَوْمِ الْاَضْحٰى

بہتر روزہاست و بزرگترین روزہاست نزد خدا تعالیٰ و روز جمعہ بزرگ تر است نزد خدا از روز عید قربان

وَيَوْمِ الْفِطْرِ فِيْهِ خَمْسُ خِلَالٍ خَلَقَ اللّٰهُ فِيْهِ اٰدَمَ وَاَهْبَطَ اللّٰهُ فِيْهِ

و عید رمضان در روز جمعہ پنج خصلت است پیدا کرد خدا در وے آدم را و فرو آورد خدا در انروز

اٰدَمَ اِلَى الْاَرْضِ وَفِيْهِ تَوَفَّى اللّٰهُ اٰدَمَ وَفِيْهِ سَاعَةٌ لَا يَسْاَلُ

آدم را بسوے زمین و در وے بمیراند خدا تعالیٰ آدم را و در وے ساعت است کہ نطلبد

الْعَبْدُ فِيْهَا شَيْئًا اِلَّا اَعْطَاهُ مَا لَمْ يَسْاَلْ حَرَامًا وَفِيْهِ تَقُوْمُ السَّاعَةُ

بندہ در وے چیزے را مگر آنکہ بدہد خدا او را مادام کہ نطلبد چیزے را کہ حرام است و در روز جمعہ برپا خواہد شد قیامت

مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا اَرْضٍ وَلَا رِيَاحٍ وَلَا جِبَالٍ

نیست ہیچ فرشتہ نزدیک گردانیدہ شدہ و نہ آسمانے و نہ زمینی و نہ بادہا و نہ کوہہا

وَلَا بَحْرٍ اِلَّا هُوَ مُشْفِقٌ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

و نہ دریاہا مگر آنکہ وے ترسندہ است از روز جمعہ رواہ ابن ماجہ و در روایت است از

أبي هريرة قال قيل للنبي صلى الله عليه وسلم لأي شئ سمي يوم
ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت گفتہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ از چہ چیز نامیدہ شد روز
الجمعة قال لأن فيها طبعت طينة أبيك آدم وفيه الصعقة
جمعہ گفت کہ از انکہ در جمعہ ساختہ شد گل پدر تو آدم است و در روز جمعہ ہلاک شد جانوران است
والبعثة وفيها البطشة وفي آخر ثلث ساعات منها ساعة
و برانگیختہ شدن و در وے بطشہ است و در آخر سہ ساعت از ساعات جمعہ ساعتی است
من دعا الله فيها استجيب له رواه أحمد وعن عبد الله بن عمرو
کہ کسیکہ دعا کند خدا را در آن ساعت قبول کردہ میشود دعا ئے او را و رواہ احمد و روایت است از عبد اللہ بن عمرو
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مسلم يموت يوم
گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست از جمع مسلمانے کہ بمیرد روز
الجمعة أو ليلة الجمعة إلا وقاه الله فتنة القبر رواه أحمد
جمعہ یا شب جمعہ مگر انکہ نگاہ دارد او را خدا تعالیٰ از عذاب قبر رواہ احمد
والترمذي وعن ابن عباس رضي الله عنه أنه قرأ اليوم
و الترمذی و روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ وے خواند این آیت را
أكملت لكم دينكم الآية وعنده يهودي فقال لو نزلت هذه
کہ امروز کامل گردانیدم دین شما را تمام کردم بر شما نعمت خود و پسند کردم شما را اسلام دین پس اگر فرود می آمد این
الآية علينا لاتخذنا ها عيدا فقال ابن عباس فإنها نزلت في
آیت بر ما البتہ میگرفتیم ما نزول این آیت را روز نزول او عید پس گفت ابن عباس پس بدرستیکہ این آیت فرود آمدہ است
يوم عيدين في يوم جمعة ويوم عرفة رواه الترمذي وعن
در روز عید در روز جمعہ و در روز عرفہ رواہ ترمذی و روایت است از
أنس رضي الله عنه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم
انس رضی اللہ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ قَالَ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا

چون می درآمد ماه رجب میگفت خداوندا افزونی ده ما را در رجب و شعبان و برسان ما را

رَمَضَانَ قَالَ وَكَانَ يَقُولُ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ أَغَرُّ وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ

برمضان گفت انس رضی الله عنه و بود آنحضرت که میگفت شب جمعه شبی است سفید و روز جمعه

يَوْمٌ أَزْهَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ عَنْ سَلْمَانَ

روزیست سفید و روشن روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از سلمان

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ

رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هیچ نکند

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ

مردی روز جمعه برای نماز جمعه و بسیار نه کند در پاکی آنقدر که تواند پس از آنکه بدرستی که بیاید در روغن خانه او

أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي

یا نهد از بوی خوش هر چه در خانه وی باشد پس بیرون آید تا بسوی جمعه پس نه کند میان دو کس پس نماز گذارد

مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

آنچه نوشته شده است برای وی از نماز پس خاموش نشیند و نشنود خطبه چون امام سخن گوید مگر آمرزیده شود مر او را گناهان

بَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

میان جمعه دیگر گذشته روایت است از ابوهریره رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هر که وضو کند

فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

پس نیک کند وضو را پس بیاید جمعه را پس بشنود خاموش نشیند آمرزیده شود آنچه گذشت میان او

بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا

و میان جمعه و زیاده سه روز و کسیکه مماس کند سنگریزه را بیهوده تحقیق لغو کرد

رواه مسلم وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه مسلم وعنه است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اذا كان يوم الجمعة وقفت الملئكة على باب المسجد يكتبون

چون باشد روز جمعه بایستند فرشتگان بر در مسجد جمعه می نویسند

الاول فالاول ومثل المهجر كمثل الذي يهدي بدنة ثم

اول فاول ومثل مهجر کمثل کسی که پیش کند شتر

كالذي يهدي بقرة ثم كبشا ثم دجاجة ثم بيضة فاذا خرج

کسی که پیش کند گاو پس گوسفند پس مرغ پس تخم چون بیرون

الامام طووا صحفهم ويستمعون الذكر متفق عليه وعن

آید امام طی کنند صحیفه‌ها و گوش دارند ذکر را متفق علیه است و از

ابي هريرة وابي سعيد قالا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی هریره و ابی سعید گفتند گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم

لا يغتسل رجل يوم الجمعة ويتطهر ما استطاع من طهر ويدهن

نغسلد مرد روز آدینه و پاک کند خود را آنچه تواند از پاکی و روغن

من دهنه او يمس من طيب بيته ثم يخرج فلم يفرق بين اثنين

کند از روغن خود یا بمالد از بوی خانه خود پس بیرون آید پس

ثم صلى ما كتب له ثم انصت اذا تكلم امامه حتى يفرغ

نماز کند آنچه نوشته شده است برای او پس خاموش شود چون سخن گوید امام او تا

من صلاته كانت كفارة لما بينها وبين جمعة التي قبلها رواه ابو داود

از نماز خود کفارت باشد آنرا میان آن و میان آدینه پیش از آن روایت کرد ابو داود

وعن ابي اوس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی اوس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

من غسل يوم الجمعة واغتسل وبكر وابتكر ومشى ولم يركب ودنا
من الامام واستمع ولم يلغ كان له بكل خطوة عمل سنة اجر
[illegible] رواه الترمذي وابن ماجه
[illegible] رواه ابن ماجه
[illegible] رواه مالك
[illegible] رواه ابن ماجه ورواه مالك
[illegible] رواه ابن ماجه ورواه مالك مرسلا
[illegible] رواه مالك مرسلا قال قال رسول
[illegible] رواه مالك مرسلا
[illegible] رواه مالك مرسلا
[illegible] رواه مالك مرسلا

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقًّا عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ اَنْ يَّغْتَسِلُوْا

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق و ثابت است بر مسلمانان کہ غسل کنند

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلْيَمَسَّ اَحَدُهُمْ مِنْ طِيْبِ اَهْلِهٖ فَاِنْ لَّمْ يَجِدْ فَالْمَاءُ لَهٗ

روز جمعہ و باید کہ بسا سا کند یکے از ایشان از بوی خوش زن خود پس اگر نیابد طیب پس آب پس او

طِيْبٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ

طیب است رواہ احمد و ترمذی و روایت است از سہل بن سعد ساعدی رضے

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ مَا كُنَّا نَقِيْلُ وَلَا نَتَغَدّٰى اِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اللہ عنہ گفت نبودیم ما کہ قیلولہ بکنیم و نہ طعام چاشت بخوریم مگر بعد از نماز جمعہ متفق علیہ است

وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيْدَ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اَوَّلُهٗ

و روایت است از سائب بن یزید گفت بود اذان روز جمعہ اول وے

اِذَا جَلَسَ الْاِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وقتیکہ می نشست امام بر منبر در زمان پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَاَبِيْ بَكْرٍ وَّعُمَرَ فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ

وسلم و ابی بکر و عمر پس چون گاہ کہ عثمان و بسیار شدند مردم زیادہ کرد اذان

الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

سوم را بر مقام زوراء و روایت کرد ایں حدیث را بخاری و از ابن عمر رضی اللہ

عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ كَانَ يَجْلِسُ اِذَا

عنہ گفت کہ بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خطبہ میخواند دو خطبہ و بود کہ می نشست چون بر می آمد

صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتّٰى يَفْرُغَ اَرَاهُ الْمُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ ثُمَّ يَجْلِسُ وَلَا يَتَكَلَّمُ ثُمَّ

منبر را تا آنکہ فارغ میشد گفت راوی گمانی بریم کہ گفت ابن عمر حتی یفرغ المؤذن پس بر میخاست پس خطبہ میخواند پس می نشست و تکلم نمیکرد پس

يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

بر میخاست و خطبہ میخواند و ایں حدیث را روایت کرد ابو داؤد و روایت است از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ

ن النبي صلى الله عليه وسلم قال الجمعة على من اواه الليل الى اهله

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود جمعہ فرض است بر کسیکہ جای دہد او را شب بسوی خانہ وے

رواه الترمذي وعن طارق بن شهاب قال قال رسول الله صلى

رواہ الترمذی و در روایت است از طارق بن شہاب رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

الله عليه وسلم الجمعة حق واجب على كل مسلم في جماعة الا

اللہ علیہ وسلم جمعہ حق واجب است بر ہر مسلمان در جماعت مگر

على اربعة عبد مملوك او امرأة او صبي او مريض رواه ابو داود

بر چہار کس بندہ کہ در ملک کسی است دوم زن سوم کودک چہارم بیمار رواہ ابو داود

باب بيان اثم ترك الجمعة

باب در بیان گناہ ترک جمعہ

وعن ابن مسعود ان النبي صلى الله عليه وسلم قال لقوم

و روایت است از ابن مسعود رضہ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر گروہے را کہ

يتخلفون عن الجمعة لقد هممت ان امر رجلا يصلي بالناس

پس بماند از نماز جمعہ بتحقیق قصد کردم من کہ بفرمایم مردے را کہ بگذارد نماز جمعہ را با مردم و اما ست کند ایشان را

ثم احرق على رجال يتخلفون عن الجمعة بيوتهم رواه مسلم

پس بسوزم بر سر مردانی کہ حاضر نمیشوند نماز جمعہ را خانہای ایشان را رواہ مسلم

وعن ابن عباس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال من ترك

و روایت است از ابن عباس رضہ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ترک کند

الجمعة من غير ضرورة كتب منافقا في كتاب لا يمحى ولا يبدل

نماز جمعہ را بی ضرورت نوشتہ میشود از جملہ منافقان در کتابے کہ سترده نمیشود و تغیر داده نمیشود

وفي بعض الروايات ثلثا رواه الشافعي وعن جابر ان رسول الله

و در بعضی روایات سہ بار ترک کند جمعہ را رواہ شافعی و از جابر رضہ گفت پیغمبر

صلى الله عليه وسلم قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فعليه

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ کہ ایمان دارد بخدا و بروز قیامت پس فرض است بروے

الجمعة يوم الجمعة الا مريض او مسافر او امرأة او صبي او مملوك

نماز جمعہ در روز جمعہ مگر بیمار و مسافر و زن و کودک و بندہ

فمن استغنى بلهو او تجارة استغنى الله عنه والله غني حميد

پس کہ بے نیاز شد از جمعہ بسبب لہو یا تجارت بے نیاز گرداند خدا تعالیٰ از وی و خدا تعالیٰ بے نیاز ستودہ

رواه الدارقطني وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواہ دارقطنی و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا قلت لصاحبك يوم الجمعة انصت والامام يخطب فقد لغوت

وقتیکہ بگوئی مر یار خود را کہ باو نشستہ است روز جمعہ خاموش باش حال آنکہ امام خطبہ میخواند پس تحقیق لغو گفتے

متفق عليه وعن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

متفق علیہ و در روایت است از جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لا يقيمن احدكم اخاه يوم الجمعة ثم يخالف الى مقعده فيقعد

باید کہ برنخیزاند کسی از شما برادر خود را در روز جمعہ پس برود بجای او و بنشیند

فيه ولكن يقول افسحوا رواه مسلم وعن سمرة بن جندب

در وے و لیکن گوید کشادہ کنید جائی را رواہ مسلم و از سمرہ بن جندب رضی اللہ عنہ مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم احضروا الذكر وادنوا من

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر شوید ذکر را و نزدیک شوید از

[illegible]

رواه ابو داود وعن سهل ابن معاذ بن انس الجهني عن ابيه

رواہ ابو داود و از سہل بن معاذ بن انس جہنی از پدر خود

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تخطى رقاب الناس يوم
است فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذرد بر گردنہای مردم روز
الجمعة اتخذ جسرا الى جهنم رواه الترمذي وعن معاذ بن
جمعہ گرفتہ پل دانست بسوے دوزخ رواہ ترمذی و روایت است از معاذ بن
انس ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن الجوة يوم الجمعة
انس رضی اللہ عنہ روایت است کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نہی کرد از اصابہ علیہ دلالت شستن روز جمعہ
والامام يخطب رواه الترمذي وابو داود وعن ابن عمر
و امام خطبہ میخواند رواہ الترمذی و ابو داود و روایت است از ابن عمر رضی
عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا نعس احدكم
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون خواب زدہ کسے از شما روز
فليتحول من مجلسه ذلك رواه الترمذي وعن نافع قال
پس باید کہ بگردد از نشستگاہ خود کہ در آنجا نشستہ است رواہ الترمذی و از نافع رضی
سمعت ابن عمر يقول نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم ان يقيم
شنیدم ابن عمر را رضی اللہ عنہ کہ میگفت نہی کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از برخیزانیدن
الرجل الرجل من مقعده ويجلس فيه قيل لنافع في الجمعة قال
مرد مردی را از جای نشست وی و نشستن وے در آنجای گفتہ شد مر نافع را این در روز جمعہ است
في الجمعة وغيرها متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو رضي
در جمعہ و غیر جمعہ است متفق علیہ و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضی
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يحشر يوم القيامة ثلثة نفر
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر شوند روز قیامت سہ کس
رجل حضر هذا البلغ فذاك حظه ورجل حضر
پس مرد ایست کہ حاضر شود این مجمع را بلغو پس آن حظ او ست و مرد

رجل دعا الله ان شاء اعطاه وان شاء منعه ورجل حضر الصلوة

که دعا کرده است خدارا اگر خواهد خدا اینکه بدهد او را مطلوب او را اگر خواهد نبخشد او را دیگر مرد است که حاضر شد

بانصات وسکوت ولم یتخط رقبة مسلم ولم یؤذ احدا فهی

بجماعت با استماع و خاموشی و لکد بال نکرده است گردن مسلمانرا و ایذا نکرده است کسی را پس این

کفارة الی الجمعة التی تلیها وزیادة ثلثة ایام وذلک بان

کفاره است تا جمعه دیگر که متصل است با جمعه و زیادتی سه روز و این بسبب این است

الله یقول من جاء بالحسنة فله عشر امثالها رواه ابو داود

که خدا تعالی میگوید که کسیکه بیارد نیکی را پس او را ست ده مانند آن رواه ابو داود

وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

من تکلم یوم الجمعة والامام یخطب فهو کمثل الحمار یحمل

کسی که سخن گفت در روز جمعه و حال آنکه امام خطبه میخواند پس او مانند خر است که بر پشت دارد

اسفارا والذی یقول له انصت لیس له جمعة رواه احمد

کتابها را و آنکس که گوید مر او را خاموش باش نیست مر او را ثواب جمعه رواه احمد

وعن ابن عمر وابی هریرة انهما قالا سمعنا رسول الله

و روایت است از ابن عمر رض و ابی هریره رض که گفتند که شنیدیم پیغمبر خدا

صلی الله علیه وسلم یقول علی اعواد منبره لینتهین اقوام

صلی الله علیه وسلم را که میگفت بر چوبهای منبر خود باید که باز آیند گروهها

عن ودعهم الجمعات او لیختمن الله علی قلوبهم ثم لیکونن

از ترک کردن مردم ایشان جمعه ها را یا مهر می کند خدا بر دلهای ایشان پس هر آینه باشند

من الغافلین رواه مسلم وعن ابی الجعد الضمیری رض

از غافلین رواه مسلم و در روایت است از ابی جعد ضمیری رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ ثَلٰثَ جُمَعٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند سہ جمعہ را

تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قَلْبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از جہت آسان و حقیر پنداشتن آنرا مہر میکند خدا بر دل وی رواہ ابوداود و ترمذی و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

و ابن ماجہ و دارمی و روایت کرد او را مالک از صفوان ابن سلیم

وَاَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ وَعَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

و احمد از ابی قتادہ و روایت ہست از سمرہ بن جندب رضے اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند جمعہ را کفتنی بظہر کند

عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِيْنَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِيْنَارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بیعذر شرعے پس باید کہ تصدق کند بیکدینار پس اگر دینار نیابد پس بنصف دینار تصدق کند رواہ احمد

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

و ابوداود و ابن ماجہ و از صالح بن ابراہیم بن عبدالرحمن

بْنِ عَوْفٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَيْنَا اَنَسٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ

بن عوف مرویست گفت در آمد بر ما انس رضہ روز جمعہ و حالانکہ امام خطبہ میخواند

وَنَحْنُ نَتَحَدَّثُ فَقَالَ مَهْ فَلَمَّا اُقِيْمَتِ الصَّلٰوةُ قَالَ اِنِّيْ اُخَافُ

و ما سخن میکردیم پس گفت انس رضہ خاموش باشید پس ہرگاہ کہ تکبیر نماز گفتہ شد گفت تحقیق من

اَنْ اَكُوْنَ قَدْ اَبْطَلْتُ جُمُعَتِيْ بِقَوْلِيْ لِعِكْرِمَةَ ابْنِ سَعْدٍ كُرْ

میکنم باینکہ باشم من بدرستیکہ باطل کردہ شود جمعہ من بسبب گفتن من عکرمہ ابن سعد را کہ

جَمْعُ الْجَوَامِعِ ❊ بَابُ الْعِيْدَيْنِ ❊ وَعَنْ اَبِيْ

از جمع الجوامع ❊ این باب در بیان احکام عید الفطر و عید الاضحی است و در دو فصل است از ابی

الخدري رض قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يخرج يوم الفطر

ابی سعید رضہ گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ بیرون می آمد روز عید فطر

والاضحى الى المصلى فاول شيء يبدء به الصلوة ثم ينصرف

و روز اضحی بسوے مصلے پس نخست چیزیکہ آغاز میکرد آنحضرت بآن نماز بود باز میگشت

ثم يقوم مقابل الناس والناس جلوس على صفوفهم فيعظهم

از نماز پس می ایستاد روبرو مردم و حالانکہ مردم نشستہ بودند بر صفہاے خود پس پند میکرد ے

ويوصيهم ويامرهم وان كان يريد ان يقطع بعثا قطعه

و وصیت میکرد مردم را و امر میکرد ایشانرا اگر خواستہ کہ جدا کند لشکرے جدا میکرد آنرا

او يامر بشيء امر به ثم ينصرف متفق عليه وعن ابن

یا امر میکرد بچیزے امر بآن پس باز میگشت متفق علیہ و از ابن

عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من ايام

عباس رضہ گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ از روزہا

العمل الصالح فيهن احب الى الله من هذه الايام العشر قالوا

کہ کار نیک در وے دوست داشتہ تر باشد نزد خدا از ایں دہ روز گفتند

يا رسول الله ولا الجهاد في سبيل الله قال ولا الجهاد في

اے پیغمبر خدا و نہ کار زار کردن در راہ خدا فرمود آنحضرت و نہ جہاد در

سبيل الله الا رجل خرج بنفسه وماله فلم يرجع من ذلك

راہ خدا مگر مرد کہ بیرون آید بہ نفس خود و مال خود پس باز برنگشت از نفس و نہ از مال خود

بشيء رواه البخاري وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

بچیزے روایت کرد آنرا بخاری و از ابی ہریرہ رضہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ما من ايام احب الى الله ان يتعبد له

مِنْهَا مِنْ عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ يَعْدِلُ صِيَامُ كُلِّ يَوْمٍ مِنْهَا بِصِيَامِ سَنَةٍ

در آن روزها از ده ذی حجه برابر است روزه هر روز در آن روزها بروزهٔ یکسال

وَقِيَامُ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا بِقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

و برابر است بر خاستن هر شب از شبهای آن روزها بنماز شب قدر رواه ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ماجه و روایت است از عایشه رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ

وسلم نکرد آدمی هیچ کاری روز نحر دوست داشته شده تر بسوی خدا ازین

إِهْرَاقِ الدَّمِ وَإِنَّهُ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا

ریختن خون و بدرستیکه آن جانور در آید روز قیامت بشاخهای خود و موهای خود

وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللّٰهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ

و سمهای خود و بدرستیکه خون هر آینه افتد نزد خدا بمرتبهٔ قبول پیش از انکه افتد

بِالْأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

بزمین پس خوشحال گردانید بدان نفس را رواه ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از زید ابن ارقم گفت گفتند یاران پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا هٰذِهِ الْأَضَاحِيُّ قَالَ سُنَّةُ أَبِيكُمْ

علیه وسلم ای پیغمبر خدا چیست این قربانیها چیست اصل این قربانی فرمود این اضحیه

إِبْرَاهِيمَ قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ

ابراهیم است گفتند صحابه پس چیست ما یاران را از جزاو ثواب ای رسول خدا فرمود خدا را بهر یکی

قَالُوا فَالصُّوفُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ

گفتند پس ثواب آنچه بشیم دارد چنانکه نمان چیست یا رسول الله فرمود بهر موی از پشم حسنه

رواه احمد وابن ماجة وعن عبد الله

روایت کرده اند احمد و ابن ماجه و روایت است از عبد الله

بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه

بن عمرو گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم امرت بيوم الاضحى عيدا جعله الله لهذه

وسلم امر کرده شده ام بروز اضحی که عید گردانیده است آنرا خدا برای این

الامة قال له رجل يا رسول الله ارايت

امت گفت آنحضرت را مردی ای پیغمبر خدا که خبر ده مرا

ان لم اجد الا منيحة انثى افاضحي

اگر نیابم مگر منیحه انثی که مرد است آیا پس قربانی

بها قال لا ولكن خذ من شعرك

بدان فرمود نه ولیکن بگیر از موی خود

واظفارك وتقص شاربك وتحلق عانتك

و ناخنهای خود و پست کن سبیل خود را و بتراش عانه خود را

فذلك تمام اضحيتك عند الله رواه ابو داود والنسائي

پس آن افعال از تمام قربانی تست نزد خدا تعالی رواه ابو داود و نسائی

كتاب الجنائز

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ

ہر نفس چشندہ مرگ است جز این نیست کہ تمام داده خواہید شد مزدہا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ

روز قیامت و ہر گروہی را میعاد مرگ است پس چون آید

لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

میعاد ایشان نہ تأخیر کنند ساعتی و نہ سبقت کنند

بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ

باب در بیمار پرسیدن

عَنْ أَبِي مُوسَىٰ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابو موسی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعُودُوا الْمَرِيضَ وَفُكُّوا الْعَانِيَ

علیہ وسلم طعام بدہید گرسنہ را و عیادت کنید بیمار را و خلاص کنید اسیر را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ بخاری در روایت است از ثوبان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُسْلِمَ اِذَا عَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ

علیہ وسلم بدرستیکہ مسلمان چون عیادت میکند برادر خود مسلمان را ہمیشہ میباشد در چیدن

الْجَنَّةِ حَتّٰى يَرْجِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ

بہشت تا آنوقت کہ باز گردد رواہ مسلم در روایت است از براء بن عازب رضہ

قَالَ اَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ

گفت امر کرد ما را آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از ہفت چیز و منع کرد ما را از ہفت چیز

اَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

امر کرد بہ بیمار پرسی پس دوم کردن جنازہ ہا و دوم گفتن مر عطسہ زدہ را

وَرَدِّ السَّلَامِ وَاِجَابَةِ الدَّاعِي وَاِبْرَارِ الْمُقْسِمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ

و جواب سلام دادن و قبول کردن دعوت طعام و بجا آوردن سوگند خورندہ را و یاری کردن

وَنَهَانَا عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْحَرِيرِ وَالْاِسْتَبْرَقِ وَالدِّيبَاجِ

و منع کرد ما را از انگشتری طلا و از پوشیدن جامہ حریر و از استبرق و دیبا

وَالْمِيثَرَةِ الْحَمْرَاءِ وَالْقَسِّيِّ وَاٰنِيَةِ الْفِضَّةِ وَفِي رِوَايَةٍ

و منع کرد از میثرہ سرخ و منع کرد از قسی و از آوندہائے نقرہ و در روایت دیگر

وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ فَاِنَّهُ مَنْ شَرِبَ فِيهَا فِي الدُّنْيَا

و از نوشیدن در نقرہ پس بدرستیکہ کسیکہ بنوشد در آوند نقرہ در دنیا

لَمْ يَشْرَبْ فِيهَا فِي الْاٰخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِ

نوشد در آن در آخرت متفق علیہ است و در روایت است از ابو ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق مسلمان بر مسلمان

خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيْضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَاِجَابَةُ

پنج است جواب سلام و دادن است و بیمار پرسے کردن است پس رفتن جنازہ و قبول کردن

الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيْتُ الْعَاطِسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ عَنْهُ قَالَ قَالَ

دعوت بطعام و دعا کردن است عطسہ زدہ را متفق علیہ و روایت است از وے گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق مسلمان بر مسلمان شش است

قِيْلَ مَا هُنَّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِذَا لَقِيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَاِذَا

گفت شدہ چیزہا است آن شش اے پیغمبر خدا فرمود چون پیش آئی مسلمان را پس سلام کن بروے چون

دَعَاكَ فَاَجِبْهُ وَاِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ وَاِذَا عَطَسَ

بخواند ترا بطعام پس اجابت کن او را چون نصیحت طلب کند از تو پس نصیحت کن مر او را چون عطسہ زند مسلمان

فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتْهُ وَاِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ وَاِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ

پس حمد گوید خدا را پس تشمیت کن او را و چون بیمار شود پس عیادت کن او را و چون بمیرد پس او را کن جنازہ او را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ میفرماید در روز قیامت

يَا ابْنَ اٰدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِيْ قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ اَعُوْدُكَ

اے پسر آدم بیمار شدم من پس نکردے باز پرس مرا گوید اے پروردگار من چگونہ عیادت کنم ترا

وَاَنْتَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ قَالَ اَمَا عَلِمْتَ اَنَّ عَبْدِيْ فُلَانًا مَرِضَ

و تو پروردگار جہانیانی گوید خدا آیا ندانستے تو بدرستیکہ بندۂ من فلانے بیمار شد

فلم تعده اما علمت انك لو عدته لوجدتني عنده يا ابن آدم
پس نیافتی او را آیا ندانستی تو که عیادت میکردی آن بنده را پس نزد او یعنی چنانچه مرا نزد او میتوانستی یافت
استطعمتك فلم تطعمني قال يا رب كيف اطعمك وانت
طلب طعام کردم از تو پس ندادی طعام مرا گوید ای پروردگار طعام دهم ترا تو
رب العالمين قال اما علمت انه استطعمك عبدي فلان
پروردگار عالمیانی گوید آیا ندانستی تو که طعام طلبید از تو بنده من فلان
فلم تطعمه اما علمت انك لو اطعمته لوجدت ذلك عندي
پس ندادی ترا و طعام آیا ندانستی تو اگر طعام میدادی او را هر آینه میافتی تو ثواب آنرا نزد من
يا ابن آدم استسقيتك فلم تسقني قال يا رب كيف اسقيك
ای فرزند آدم طلبیدم از تو آب پس ندادی تو مرا آب گوید ای پروردگار من چگونه آب دهم ترا
وانت رب العالمين قال استسقاك عبدي فلان فلم تسقه
و تو پروردگار عالمیانی نیز هستی از آنجا که بخواست ترا بنده من فلان پس ندادی تو او را
اما علمت انك لو سقيته وجدت ذلك عندي رواه
آیا ندانستی تو که اگر آب میدادی او را هر آینه میافتی ثواب آنرا نزد من رواه
مسلم وعن عائشة رض قالت كان رسول الله صلى الله
مسلم و روایت است از عایشه رضی گفت بود پیغمبر خدا صلی الله
عليه وسلم اذا اشتكى منا انسان مسحه بيمينه ثم قال
علیه وسلم چون بیمار میشد از ما آدمی مسح میکرد او را بدست راست خود پس میفرمود
اذهب البأس رب الناس واشف انت الشافي لا شفاء
که ببر این درد را ای پروردگار مردمان و تندرست گردان تو آن تندرست کننده نیست
الا شفاؤك شفاء لا يغادر سقما متفق عليه وعن علي
مگر شفای تو شفائی که نگذارد بیماری را متفق علیه است و روایت است از علی رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ

گفت علی شنیدم پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے

يَعُوْدُ مُسْلِمًا غُدْوَةً اِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى

کہ بیمار پرسی کند مسلمانے را اول وقت بامداد مگر آنکہ صلوۃ فرستند بروے ہفتاد ہزار فرشتہ تا آنکہ

يُمْسِيَ وَاِنْ عَادَهٗ عَشِيَّةً اِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ

شام کند و اگر عیادت کرد او را بوقت شام مگر دعای رحمت کنند بروی ہفتاد ہزار فرشتہ

حَتّٰى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهٗ خَرِيْفٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

تا آنکہ صبح کند و باشد مر او را بستانے در بہشت رواہ ترمذی و ابو داؤد

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ہست از انس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ وَعَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا

کسیکہ وضو کند پس نیک کند وضو را و بیمار پرسی کند برادر مسلمان را بقصد ثواب

بُوْعِدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيْرَةَ سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

دور کردہ شود از دوزخ مقدار راہ شصت سال رواہ ابو داؤد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ہست از ابن عباس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ مُسْلِمًا فَيَقُوْلُ سَبْعَ مَرَّاتٍ اَسْئَلُ

وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ عیادت کند مسلمانے را پس بگوید ہفت کرت سوال میکنم

اللّٰهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَّشْفِيَكَ اِلَّا شُفِيَ

خدائے بزرگ را کہ پروردگار عرش بزرگ ہست کہ تندرستی دہد ترا مگر تندرستی داده شود

اِلَّا اَنْ يَّكُوْنَ قَدْ حَضَرَ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

آن مسلمان مگر آنکہ باشد کہ نزدیک حاضر شده وقت موت او رواہ ابو داؤد و ترمذی

وعن ابي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم اذا دخلتم على المريض فنفسوا له في اجله فان ذلك

وسلم چون درآئید بر بیمار برای عیادت پس گشاده دهید و بر بیفزائید او را در درازی مدت حیات

لا يرد شيئا ويطيب بنفسه رواه الترمذي وابن ماجة

زیرا که تنفیس باز نمیگرداند چیزی را و لیکن مقدر است و خوش میگرداند نفس او را رواه ترمذی و ابن ماجه

وقال الترمذي هذا حديث غريب وعن ابن عباس رض

و گفت ترمذی این حدیث غریب است و روایت است از ابن عباس رض

قال ان عليا رض خرج من عند النبي صلى الله عليه وسلم

گفت که علی رض برآمد از نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

في وجعه الذي توفي فيه فقال الناس يا ابا الحسن كيف

در مرضی که وفات کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم در وی پس گفتند مردم ای ابو الحسن چگونه

اصبح رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اصبح بحمد الله

صبح کرد رسول خدا صلی الله علیه وسلم گفت شکر کرده شده خدا

بارئا رواه البخاري وعن جابر رض قال قال رسول الله

بشونده رواه بخاری و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من عاد مريضا لم يزل يخوض الرحمة

صلی الله علیه وسلم کسیکه بپرسد بیماری را همیشه درآید در دریای رحمت را

حتى يجلس فاذا جلس اغتمر فيها رواه مالك واحمد

تا آنکه می نشیند پس چون می نشیند فرو میرود در آن رواه مالک و احمد

وعن ابن عباس رض قال من السنة تخفيف الجلوس

و روایت است از ابن عباس رض گفت از سنت است سبکی کردن در نشستن

وَقِلَّةُ الصَّخَبِ فِي الْعِيَادَةِ عِنْدَ الْمَرِيضِ قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

وکم کردن بانگ وفریاد در عیادت نزد بیمار گفت ابن عباس وفرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا كَثُرَ لَغَطُهُمْ وَاخْتِلَافُهُمْ قُومُوا عَنِّي

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بسیار شد آواز اصحاب آنحضرت واختلاف شان بر بیمار پیش او رواں

رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ رزین وروایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ برسد بیمارے را آواز میدہد آواز دہندہ از آسمان

طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا رَوَاهُ

یعنی فرشتہ خوشی باد ترا عمر دنیا وخوش باد بر پیکر رفتن تو یا جای مسکن تو در آخرت ویدکرمانا تو از بہشت منزلے را

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ ابن ماجہ وروایت ست از عمر بن الخطاب رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ يَدْعُ

صلے اللہ علیہ وسلم چون درآئی بر بیمارے پس بفرما اورا کہ دعا کند

لَكَ فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

ترا زیرا کہ بدرستی دعا او یعنی بیمار مانند دعای فرشتگان ست رواہ ابن ماجہ

بَابُ مَا جَاءَ فِي جَزَاءِ الْمَصَائِبِ إِذَا صُبِرَ عَلَيْهَا

باب احادیثی کہ وارد شدہ در اجر مصائب وقتے کہ صبر بران کند

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

واز ابی سعید خدری مرویست از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ

علیه وسلم فرمود نمیرسد مسلمان را از هیچ رنج و تعب

وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا

و نه درد و نه اندوه و نه غم و نه آزار و نه

غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا

اندوه تا آنکه خلانیده میشود آدمی را خار مگر آنکه می پوشد خدا بسبب این

مِنْ خَطَايَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

مذکورات از مصایب گناهان او که صغایر باشند متفق علیه و روایتست از عبد الله

بْنِ مَسْعُودٍ رضه قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

بن مسعود رضه گفت درآمدم بر آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَمَسِسْتُهُ بِيَدِي

علیه وسلم در حالتیکه تب کرده شده بود پس بسودم آنحضرت را بدست خود

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا

پس گفتم ای پیغامبر خدا بدرستیکه هر آینه تب کرده میشوی تب

شَدِيدًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سخت پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اجل إني أوعك كما يوعك رجلان منكم قال فقلت
آرے تب زدہ میشوم چناکہ تب زدہ میشوند دو مرد از شما این مصدر لو میدہد پس لفتم ترا
ذلك لان لك اجرين فقال اجل ثم قال ما من
آن بسبب شدت تب بسبب آنست کہ ترا دو اجر ست پس لفت آنحضرت آری پس لفت آنحضرت نیست
مسلم يصيبه أذى من مرض فما سواه إلا حط الله
هیچ مسلمان کہ برسد اورا آزارے از بیمار ے پس چیزیکہ غیر بیماریست مگر آنکہ فرو می افگند خدا
به سيئاته كما تحط الشجرة ورقها متفق عليه
بدیہا اورا چناکہ فرو افگند درخت برگ ہاے خود را متفق علیہ ست
وعن جابر رض قال دخل رسول الله صلى الله عليه
و روایت ست از جابر رض لفت در آمد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلم على ام السائب فقال مالك تزفزفين
وسلم بر مادر سائب پس لفت آنحضرت چہ شدہ ست ترا کہ میلرزے
قالت الحمى لا بارك الله فيها فقال لا تسبي الحمى
لفت آم سائب بسبب لرزیدن من تب ست برکت نکند خدا در وے پس لفت مکن دشنام تب را
فانها تذهب خطايا بني آدم كما يذهب الكير خبث
چیرا کہ تب می برد گناہان بنے آدم را چناکہ میبرد دم آہنگر ان چرکہاے
الحديد رواه مسلم وعن ابي موسى قال قال
آہن را رواہ مسلم و روایت ست از ابی موسی رض لفت فرمود
رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مرض العبد
پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بیمار شود بندہ
او سافر كتب له مثل ما كان يعمل مقيما صحيحا
یا سفر میکند

رواہ البخاری وعن کعب بن مالک قال قال

رواہ البخاری و روایت ست از کعب بن مالک گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مثل المؤمن کمثل

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم حال مؤمن ہمچو حال

الخامۃ من الزرع تفیئہا الریاح تصرعہا مرۃ

شاخ تر و نرم از کشت ست مایل و راجع میگرداند آنرا بادہا گہی افگند آنرا یکبار گی

وتعدلہا اخری حتی یاتیہا اجلہ ومثل المنافق

و راست میگرداند آنرا بار دیگر۔ تا آنکہ بیاید او را وقت موت و حال منافق

کمثل الارزۃ المجذیۃ التی لا یصیبہا حتی یکون

ہمچو حال درخت صنوبر ست کہ محکم و ثابت ست آن درخت تا کہ نمی رسد آنرا چیزی از بادہا تا آنکہ

انجعافہا مرۃ واحدۃ متفق علیہ وعن ابی ہریرۃ

منجا باشد افتادن آن درخت یکبار بسبب متفق علیہ و روایت ست از ابو ہریرہ

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مثل المؤمن

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم حال مومن

کمثل الزرع لا تزال الریح تمیلہ ولا یزال المؤمن

ہمچو حال کشت ست کہ میل میکند او را باد و ہمیشہ ست مومن

یصیبہ البلاء ومثل المنافق کشجرۃ الارزۃ لا تہتز

کہ میرسد او را بلا و حال منافق ہمچو حال درخت صنوبر ست کہ نمی جنبد

حتی تستحصد متفق علیہ وعن اسامۃ بن زید

تا آنکہ دروده شود و بریده شود متفق علیہ و روایت ست از اسامہ بن زید

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الطاعون

رِجْزًا اُرْسِلَ عَلٰى طَآئِفَةٍ مِّنْ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اَوْ عَلٰى مَنْ

عذابی است کہ فرستادہ شدہ است بر گروہے از بنی اسرائیل یا بر کسانیکہ

كَانَ قَبْلَكُمْ فَاِذَا سَمِعْتُمْ بِهٖ بِاَرْضٍ فَلَا تَقْدَمُوْا عَلَيْهِ

بودند پیش از شما پس چون بشنوید شما طاعون را در زمینی پس پیش نیائید بران زمین

وَاِذَا وَقَعَ بِاَرْضٍ وَّاَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوْا فِرَارًا مِّنْهُ

وچون بیفتد طاعون بر زمینے حال آنکہ شما دران زمین باشید پس بیرون نیائید بجہت گریختن از آن

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ

متفق علیہ است و روایت است از انس رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت میگوید اللہ سبحانہ وتعالے

اِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِيْ بِحَبِيْبَتَيْهِ ثُمَّ صَبَرَ عَوَّضْتُهٗ مِنْهُمَا

چون مبتلا گردانم بندۂ خود را بدو محبوبہ ہے بسبب صبر کند آن بندہ عوض ہر دو آن

اَلْجَنَّةَ يُرِيْدُ حَبِيْبَتَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

بندہ را از دو حبیبتین بہشت را کہ میخواہد دو چشم وے رواہ البخاری و روایت است از علی بن

زَيْدٍ عَنْ اُمِّيَّةَ اَنَّهَا سَاَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ قَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ

زید از امیہ ہر سیکہ امیہ پرسید از عائشہ رض از خصوصیت معنی قول حق جل

وَجَلَّ اِنْ تُبْدُوْا مَا فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوْهُ يُحَاسِبْكُمْ

وعلا اگر ظاہر کنید آنچہ در دلہائے شماست یا نہان دارید آنرا حساب میکند شما

بِهِ اللّٰهُ وَعَنْ قَوْلِهٖ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ يَّعْمَلْ سُوْٓءًا يُّجْزَ بِهٖ

بآن خدا بآنچہ و پرسید از قول وے تعالے (ہر کہ بکند بدی را پاداش داده شود بآن

فَقَالَتْ مَا سَاَلَنِيْ عَنْهَا اَحَدٌ مُّنْذُ سَاَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس گفت عائشہ رض سوال نکرد مرا از ین محاسبہ و مجازات ہیچ یکے از آن گاہ کہ پرسیدم پیغامبر خدا را

صلى الله عليه وسلم فقال هذه مصائب الله العبد

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت این مصائب و مجازات عذاب ہیں کہ دنیا حق بندہ را

بما يصيبه من الحمى والنكبة حتى البضاعة

باچہ میرسد بندہ را از تب و از نکبت تا آنکہ این مصیبت کہ بردارد از مال

يضعها في يد قميصه فيفقدها فيفزع فما حتى

می نہد بندہ آنرا در دست پیراہن خود پس گم میکند آن بضاعت را پس می ترسد آن بضاعت را تا آنکہ

ان العبد ليخرج من ذنوبه كما يخرج التبر

بندہ ہر آئینہ بیرون می آید از گناہان خود چنانکہ بیرون می آید زر

الاحمر من الكير رواه الترمذي وعن

سرخ از بوتہ رواہ ترمذی و روایت است از

ابي موسى ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی موسے رض کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

قال لا يصيب عبدا نكبة فما فوقها او دونها

فرمود نمیرسد ہیچ بندہ را مصیبتے پیش پس آنچہ بالای اوست یا فروتر اوست

الا بذنب وما يعفو الله عنه اكثر وقرا

مگر بسبب گناہی کہ کردہ است و آنچہ عفو و محو میکند خدا ازو بیشتر است و خواند آنحضرت این آیت را

وما اصابكم من مصيبة فبما كسبت ايديكم

کہ و ہر چہ میرسد شمارا از مصیبت پس بسبب چیزیست کہ کردہ است آنرا دستہائے شما و

ويعفو عن كثير رواه الترمذي وعن

و عفو میکند خدا تعالی از بسیارے ازان رواہ ترمذی و روایت است از

عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله

عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود رسول اللہ

عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من
علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ چون میباشد بر حالت نیک از
العبادة ثم مرض قيل للملك الموكل به اكتب له
عبادت پس بیمار شود گفته شود مر فرشته را که گماشته شده است بروی
مثل عمله اذا كان طليقا حتى اطلقه او كفته
مثل عمل او چون بود رها شده تا آنکه رها کنم او را یا نگه دارم او را
الي ورواه انس رضي ان رسول الله صلى الله عليه وسلم
بسوی خود و روایت کرده است از انس رضی از آنکه بدرستیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم
قال اذا ابتلى المسلم بلاء في جسده قيل للملك اكتب له
گفت چون مبتلا گردانیده می شود مسلمان بسوی بلا در جسد او گفته می شود مر فرشته را بنویس مر او را
صالح عمله الذي كان يعمل فان شفاه غسله وطهره
عمل نیک او را که بود میکرد پیش از ابتلا پس اگر شفا میدهد او را او را می شوید او را پاک میکند او را
وان قبضه غفر له ورحمه رواه في شرح السنة
و اگر قبض میکند او را آمرزیده می شود او را و رحمت میکند او را روایت کرده این دو حدیث را در شرح سنت

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ النَّاسِ

از روایت ست از سعد ابن ابی وقاص رض گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از

اَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ وَيُبْتَلَى الرَّجُلُ

سخت تر ست از روے بلا آزمایش فرمود سخت ترین از آدمیان در بلا پیغامبران اند پس ہر کہ فاضل

عَلٰى حَسْبِ دِيْنِهٖ فَاِنْ كَانَ فِيْ دِيْنِهٖ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهٗ وَاِنْ كَانَ

از روی مرتبہ از مرتبہ دینداری و مبتلا گردانیدہ می شود و ہر اندازہ دین دار پس اگر باشد در دین خود سخت

فِيْ دِيْنِهٖ رِقَّةٌ هَوَّنَ عَلَيْهِ فَمَا زَالَ كَذٰلِكَ حَتّٰى يَمْشِيَ مَا لَهٗ

در دین او نرمی و تنگی سبک کردہ میشود بر وے پس ہمیشہ ہمچنین حال ست تا آنکہ میرود بر زمین و مال او گناہ نیست

ذَنْبٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ

و او را گناہی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و الدارمی و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

این حدیث حسن صحیح ست و روایت ست از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی بزرگی پاداش با بزرگی

الْبَلَاءِ وَاِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ اِذَا اَحَبَّ قَوْمًا

بلا ست و بدرستی کہ خدا تعالی بزرگ و برتر چون دوست میدارد گروہے را

اِبْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضٰى وَمَنْ سَخِطَ

مبتلا سے گرداند ایشان را پس کسیکہ خوشنود ہو از خدا و بلا سے مر او راست خوشنودی او و کسیکہ

فَلَهُ السَّخَطُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

پس مر او راست خشم او رواہ الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماجہ و از وی روایت ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ

علیہ وسلم چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود نیکی را شتاب میدہد او

الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ شَرًّا

سزای گناہان او را در دنیا و چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود بدی را

أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ

نگاہ دارد از وی عقوبت وی گذارد او را بگناہان وی تا آنکہ تمام میدہد مر او را بندہ را

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

آنچہ مستحق است روز قیامت رواہ الترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ

گفت مر مرا رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ می باشد

الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ

بلا بمرد مسلمان یا بزن مسلمان در ذات او و مال او و فرزند او

حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَةٍ رَوَاهُ

تا آنکہ ملاقی شود خدا را و در رو نیست مر او را و بال آنکہ میست بر و قبیح گناہ

التِّرْمِذِيُّ وَرَوٰى مَالِكٌ نَحْوَهُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ

رواہ الترمذی و روایت ست کرد مالک مانند وی و روایت ست از محمد بن المنکدر

الْتَّابِعِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تابعی از پدر او از جد او گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ

وسلم بدرستی کہ بندہ چون گذشتہ باشد مر او را از خدا مرتبہ و درجہ بلند

يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ بَتَّلَهُ اللّٰهُ فِي جَسَدِهِ أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وَلَدِهِ ثُمَّ

عَلَى ذٰلِكَ حَتّٰى يَبْلُغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ

بر آن خدا تعالی بر آن بلا تا آنکه میرساند این بلا بنده را بمرتبه که گذشته است مراورا از

رَوَاهُ أَحْمَدُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَخِّيرٍ

رواه احمد و ابو داود در روایت است از عبد الله بن شخیر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ ابْنِ آدَمَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم تصویر کرده شد فرزند آدم

وَالْحَبَّةُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ مَنِيَّةً إِنْ أَخْطَأَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِي

و حال آنکه بجانب ملوی اوست نود و نه مرگ اگر خطا می کند او را مرگها وقع می یابد

الْهَرَمِ حَتّٰى يَمُوتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ

پیری تا آنکه میمیرد رواه ترمذی و گفت این حدیث غریب است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از جابر رضه مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَوَدُّ أَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ

وسلم دوست میدارد اهل عافیت روز قیامت وقتیکه داده شود اهل

الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا

بلاء ثواب این را که کاش پوستهای ایشان بریده و پاره پاره میشد در دنیا

بِالْمَقَارِيضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ

بمقاریض رواه ترمذی و گفت که این حدیث غریب است

وَعَنْ عَامِرٍ الرَّامِ قَالَ ذَكَرَ رَسُولُ اللّٰهِ الْأَسْقَامَ

و روایت است از عامر رام مخضرم گفت ذکر کرد پیغامبر خدا بیماریها را

فَقَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَطْعَمَهُ اللّٰهُ السُّقْمَ

پس فرمود که مسلمان چون میرساند او را بیماری

ثُمَّ عَافَاهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ

پس صحت می بخشد او را خدا تعالے ازان می باشد پوشنده مر گناهان گذشته را

ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظَةً لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ

و می باشد نصیحت و پند مر او را در انچه پیش ے آید ازان و بدرستی کہ منافق

إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ

چون بیمار شود پس تندرستی داده شود می باشد مانند شتر کہ ببندند او را کسان او پس

أَرْسَلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلِمَ أَرْسَلُوهُ فَقَالَ

رہا کردند او را پس نمیداند آن شتر بجهت عدم تمیز کہ چرا ببستند او را و چرا کشادند او را پس گفت

رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا الْأَسْقَامُ وَاللّٰهِ مَا مَرِضْتُ

مردے ای پیغامبر خدا چه چیز ست بیمارے ها بخدا سوگند بیمار نشدم من

قَطُّ فَقَالَ قُمْ عَنَّا فَلَسْتَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

هرگز پس فرمود آنحضرت برخیز از پیش ما پس نیستی تو از ما رواه ابو داؤد و در روایت بیهقی از

عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَلَا أُرِيكَ

عطاء بن ابی رباح گفت فرمود مرا ابن عباس آیا نمایم ترا

امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى قَالَ هٰذِهِ

زنے از اہل بهشت گفتم سبلے بنمال گفت این

الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زن سیاه کہ نام وی سعدیه ست آمد این پیغامبر خدا را صلے الله علیه وسلم

فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ

پس گفت ای پیغامبر خدا بدرستی کہ من صرع زده میشوم و بدرستی کہ من برهنه میشوم

فَادْعُ اللّٰهَ لِي فَقَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ

وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ

و اگر خواہی دعا کنم خدای را کہ عافیت دہد ترا پس گفت آن زن

أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لَا

صبر میکنم پس گفت آن زن کہ من برہنہ میشوم پس دعا کن خدا سے را کہ

أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ يَحْيَى

برہنہ نشوم پس دعا فرمود آنحضرت ﷺ مر آن زن را متفق علیہ و روایت است از یحیی

بْنِ سَعِيدٍ رضه قَالَ إِنَّ رَجُلًا جَاءَهُ الْمَوْتُ فِي سَرَبٍ

بن سعید رضہ کہ گفت مردے آمد اورا موت در زمان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَجُلٌ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت مردی دیگر

هَنِيئًا لَهُ مَاتَ وَلَمْ يَبْتَلِ بِمَرَضٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

گوارا باد مر اورا کہ مرد و مبتلا نگردانیدہ شد بمرضی پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْحَكَ مَا يُدْرِيكَ لَوْ أَنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم وای بر تو عجب! تو چہ چیز دانا میدہ ترا اگر می بود یا بلکہ

اللّٰهَ ابْتَلَاهُ بِمَرَضٍ فَكَفَّرَ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ رَوَاهُ

خدا تعالیٰ می میرانید او را بہ بیماری پس کفارہ میکرد از وے از بدیہای او رواہ

مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ

مالک ازروی مرسل و روایت است از شداد بن اوس

وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ أَنَّهُمَا دَخَلَا عَلَى رَجُلٍ مَرِيضٍ يَعُودَانِهِ فَقَالَا

والثنا علیہ کہ بدستیکہ ایشان درآمدند بر مردے بیمار دیرا عیادت کنند گویند پس گفتند

لَهُ كَيْفَ أَصْبَحْتَ قَالَ أَصْبَحْتُ بِنِعْمَةٍ قَالَ تَسْتَدِلُّ الْبِشْرَ

مر اورا کہ چگونہ صبح کردی گفت صبح کردم متلبس بنعمت گفت شناخت خوش خبرو خاتمال بآنکہ

بِكَفَّارَاتِ السَّيِّئَاتِ وَحَطِّ الْخَطَايَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

بکفارات سیئات و حط خطایا فانی سمعت رسول اللہ

خصلتہای کہ پوشندہ ہست بدیہارا و بیفگند گناہان زیرا کہ شنیدم پیغمبر خدارا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِذَا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کہ خدائے تعالے کہ گوید وقتے کہ

أَنَا ابْتَلَيْتُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنًا فَحَمِدَنِي عَلَى مَا

من مبتلا میکردانم بندۂ را از بندگان خود کہ مومن ہست پس ثنا کند آن بندہ مرا بر

ابْتَلَيْتُهُ فَإِنَّهُ يَقُومُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ

مبتلا گردانیدن من او را پس برخیزد آن بندہ بر میخیزد از خوابگاہ خود در چنین روز کہ زائیدہ اورا

أُمُّهُ مِنَ الْخَطَايَا وَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا

مادر او از گناہان و میگوید پروردگار تبارک و تعالے من

قَيَّدْتُ عَبْدِي وَابْتَلَيْتُهُ فَأَجْرُوا لَهُ مَا كُنْتُمْ تَجْرُونَ لَهُ

بند کردم بندۂ خود را و مبتلا گردانیدم او را پس جاری کنید برای او اعمال چیزے کہ می بودید کہ جاری میکردید

وَهُوَ حَدِيثٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ

و ہو حدیث رواہ احمد و عن ابی ہریرۃ رضی قال

و حدیثیکہ نیز ستاودہ رواہ احمد و در روایت ہست از ابی ہریرہ رضی گفت ابو ہریرہ

ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّهَا

ذکر کردہ شد تپ نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دشنام کرد آنرا

رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبَّهَا فَإِنَّهَا تَنْفِي

مردی پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام مکن او را زیرا کہ آن دور میکند

الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خُبْثَ الْحَدِيدِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گناہان را چنانکہ دور میکند آتش چرک آہن را رواہ ابن ماجہ

وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ

و ہم از ابی ہریرہؓ گفت بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عیادت کرد

مَرِيضًا فَقَالَ أَبْشِرْ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ هِيَ نَارِي

بیمارے را گفت بدہ و پس نرمو خوش باش پس بدرستیکہ حق تعالی میفرماید تب آتش من است

أُسَلِّطُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ

مسلط گردانم آنرا بر بندۂ خود کہ مومن است در دنیا تا باشد تب بجہش آن بندہ از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

آتش دوزخ روز قیامت رواہ احمد و ابن ماجہ و بیہقی در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رضا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از انس رضا کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّبَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ

اللہ علیہ وسلم فرمود کہ پروردگار سبحانہ و تعالے میفرماید

وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَا أُخْرِجُ أَحَدًا مِنَ الدُّنْيَا أُرِيدُ أَغْفِرُ

سوگند بعزت ذات من و جلال صفت من بیرون نمی آرم ہیچ یکرا از دنیا میخواہم بیامرزم

لَهُ حَتَّى أَسْتَوْفِيَ كُلَّ خَطِيئَةٍ فِي عُنُقِهِ بِسُقْمٍ فِي بَدَنِهِ

مر او را تا آنکہ میگیرم جزاے ہر گناہے را کہ در گردن اوست بسبب بیماری در تن وی

وَإِقْتَارٍ فِي رِزْقِهِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ شَقِيقٍ قَالَ

و تنگی در روزی وی رواہ رزین و روایت است از شقیق گفت

مَرِضَ عَبْدُ اللّٰهِ فَعُدْنَاهُ بِقَلِيلٍ فَعُوتِبَ فَقَالَ إِنِّي

بیمار شد عبد اللہ بن مسعودؓ پس عیادت کردیم او را پس کم گردانیدن گرفت پس ملامت کردہ شد پس گفت بدرستی کہ

لَا آبَكِي لِأَجْلِ الْمَرَضِ لِأَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

من نمیگریم از بہر بیماری زیرا کہ من شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ الْمَرَضُ كَفَّارَةٌ وَإِنَّمَا أَبْكِي أَنَّهُ أَصَابَنِي عَلَى

وسلم کہ میفرمود بیماری کفارہ ہست گناہانرا و نمیگریم مگر از جہت آنکہ رسید بیماری مرا بر

حَالِ فَتْرَةٍ وَلَمْ يُصِبْنِي فِي حَالِ اجْتِهَادٍ لِأَنَّهُ يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ

حال فتور و ضعف و پیری و نرسید مرا مرض در حال قوت و کوشش زیرا کہ نوشتہ میشود مر بندہ را

مِنَ الْأَجْرِ إِذَا مَرِضَ مَا كَانَ يُكْتَبُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَمْرَضَ فَمَنَعَهُ

از مزد وقتیکہ بیمار میشود چیزیکہ نوشتہ میشود مر اورا پیش از انکہ بیمار گردد پس باز داشت بندہ را

مِنْهُ الْمَرَضُ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

ازان عمل بیماری رواہ رزین و روایت ہست از انس رض شنیدم من پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَيُّمَا رَجُلٍ عَادَ مَرِيضًا فَإِنَّمَا يَخُوضُ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود ہر مرد کہ بپرسد بیمار را پس جز این نیست کہ میرود

فِي الرَّحْمَةِ فَإِذَا قَعَدَ عِنْدَ الْمَرِيضِ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ هٰذَا لِلصَّحِيحِ

در رحمت را پس چون بنشیند نزد بیمار غرق میسازد او را رحمت الٰہی این فرمودہ ہست صحیح

فَمَا لِلْمَرِيضِ قَالَ تَحُطُّ ذُنُوبُهُ هب وَعَنْ أَنَسٍ رض

پس چہ قدر ثواب باشد بیمار را گفت ساقط میشود گناہان او و روایت ہست از انس رض

قَالَ عَطِشَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رض عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت تشنہ شد عثمان بن عفان نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُبَشِّرُكَ فَقَالَ بَلَى

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اباد نمیخبری مژدہ ترا پس گفت نعم بشارت آری بدہ

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيلُ يُخْبِرُنِي عَنِ اللهِ تَعَالَى

إِيمَانُ مُؤْمِنٍ عَطْشَانُ ثَلَثَ عَطَشَاتٍ مُتَوَالِيَاتٍ إِلَّا كَانَ

نمی ماند مومن تشنه سه تشنگیها پیاپی مگر آنکه می باشد

الْإِيمَانُ ثَابِتًا فِي قَلْبِهِ اللهُ بِمَنِّهِ

ایمان او ثابت وقوی در دل وی بمنه

بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ

باب در آرزو کردن موت و ذکر آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ خَيْرًا

آرزو نکند یکے از شما مرگ را یا او نیکوکار باشد پس شاید که زیاده کند نیکی را

وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ رواه البخاري

و یا بدکار می باشد بدکار پس شاید که وی طلب کند رضاجوئی را و خلاصی از خطایات رواه البخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم ازوی روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ وَلَا يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ

آرزو نکند یکے از شما موت را و دعا نکند بدان پیش از انکه بیاید مرگ او را

إِنَّهُ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ وَإِنَّهُ لَا يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهُ

بدرستیکه او وقتیکه بمیرد بریده میشود اعمال او و درستی کرشمار باشد که زیاده نکند مسلمان را عمر وی

إِلَّا خَيْرًا رواه مسلم وعنه رض آرزو کردن او موت بسبب بیماری و الله

مگر نیکی را رواه مسلم و از وی رض

صلے الله علیه وبارقه رواه رزین وعن شقيق قا

در روقاوی رواه رزین و روایت است از شقیق

عبد الله فعدنا له فجعل يبكي فقيل له

عبد الله پس عیادت کردیم او را پس گریستن گرفت پس گفته شد

أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ

کہ رسیدہ است او را پس اگر ہست البتہ آرزو کنندہ پس باید کہ بگوید خداوندا

أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّي وَتَوَفَّنِي

زندہ دار مرا تا آنگاہ کہ باشد زندگی بہتر مرا و بمیران مرا

إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وقتیکہ باشد مردن بہتر مرا متفق علیہ

وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضا قَالَ قَالَ

و روایت است از عبادہ بن الصامت رضا گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دوست دارد

لِقَاءَ اللّٰهِ أَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ

لقاء خدا را دوست دارد خدا تعالے لقاء او را و کسیکہ ناخوش دارد لقاء

اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رضا

خدا را ناخوش دارد خدا تعالے لقاء او را پس گفت عائشہ صدیقہ رضا

أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ

یا گفت بعض از زنان آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ما ہر آئینہ مکروہ میداریم موت را فرمود آنحضرت

لَيْسَ كَذٰلِكَ وَلٰكِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حُضِرَ الْمَوْتُ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ایا نہ چنین است ولیکن پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون حاضر شود مرگ

بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهِ فَكَانَ أَحَبَّ مَا يَرَى أَمَامَهُ

بشارت داده میشود بخوشنودی خدا و بکرامت او پس باشد دوست ترین چیزی که می بیند پیش روی خود

فَأَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ وَأَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَإِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ

پس دوست دارد لقاء خدا را و دوست دارد خدا تعالے لقاء او را و ما ہر آئینہ مکروہ میداریم موت را

فَقَالَ لَيْسَ كَذٰلِكَ وَلٰكِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ایا نہ چنین است ولیکن کافر چون حاضر شود مرگ بشارت داده میشود بعذاب خدا

وَعُقُوبَتِهِ فَكَانَ أَكْرَهَ شَيْءٍ إِلَيْهِ أَمَامَهُ كَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ

و عقوبت او پس باشد ناخوش ترین چیزی بسوی او پیش روی او ناخوش دارد لقاء خدا را

وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ رَوَاهُ مَالِكٌ

و ناخوش دارد خدا تعالے لقاء او را روایت کرده است او را مالک

يَا نَبِيَّ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ لِلّٰهِ فَيُحْمَدُ عَلَيْهِ

یا نبی اللہ خبر دہ مرا در مرد عمل میکند عمل را برای خدا پس ستودہ میشود بر آن

وَيُعْطَى الثَّنَاءَ الْحَسَنَ أَيَكُونُ ذٰلِكَ عَاجِلَ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ

و داده میشود ثنای نیکو آیا باشد آن تعجیل بشارت مومن

فَقَالَ تِلْكَ مُؤَخَّرَةٌ لِّآجَالِ الْعِبَادِ لِمَا يُدَّخَرُ لَهُمْ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آن پس انداختہ شدہ است برای وقتہای بندگان برای آنچہ ذخیرہ کردہ میشود برای ایشان

وَلٰكِنْ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ صَرِيحُ الرُّوحِ يُسْتَرَاحُ إِلَيْهِ

و لیکن تعجیل بشارت مومن خالص شدن روح است که راحت یافته میشود بسوی او

وَيُسْتَرِيحُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

و راحت یابد روایت کرده است او را احمد و نسائی

يَا بِي أَنْتَ وَأُمِّي قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيلُ يُخْبِرُنِي عَنْ آهِ

ای تو پدر و مادر من فرمود این جبرئیل است که خبر میدہد مرا از جانب

لِيُبَشِّرْ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت دادہ شود بہ رضائے خدا تعالیٰ و کرامت او پس نیست ہیچ چیزی محبوب تر بسوئی او از چیزی

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

کہ پیش اوست پس دوست دارد مومن لقای خدا را و دوست دارد خدا لقاء او را و بد دارد کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چون حاضر کردہ شود مرد را خبر داده شود بعذاب خدا و سزاوار وی پس نیست ہیچ چیز کہ

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ

کراہت دارد او از چیزی کہ پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقای خدا را و ناخوش میدارد خدا تعالیٰ لقاء او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَاءِ اللّٰهِ

متفق علیہ و در روایت عائشہ صدیقہ ہست و موت پیش از لقاء خدا است و مقدمہ است لقاء را

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از ابی قتادہ مرویست کہ وی بود کہ حدیث میکرد کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلے اللہ علیہ وسلم گذرانیدہ شد بروی جنازہ پس فرمود آنحضرت ایمن دہ یا راحت

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافتہ شدہ ہست از وے پس گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا چیست معنے مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

و مستراح منہ پس فرمود آنحضرت کہ بندۂ مومن صالح راحت می یابد از مرگ از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذَاهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب و رنج دنیا و آزار دنیا بسوئے رحمت خدا و بندۂ فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابند از وے بندگان و شہرہا و درختان و جنبندگان زمین متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از جابر رض گفت شنیدم من پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِهٖ بِثَلَاثَةِ اَيَّامٍ يَقُوْلُ لَا يَمُوْتَنَّ اَحَدُكُمْ

وسلم پیش از موت او بسه روز که میگفت باید نمیرد یکے از شما

اِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

مگر آنکه نیک دارد گمان خود را بخدا رواه مسلم و روایت ست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رضا گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَكْثِرُوْا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسیار کنید یاد ویران کننده وقطع کننده لذت ها را که موت ست رواه ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ

و نسائی و ابن ماجه و روایت ست از ابن مسعود رضا بدرستیکه نبی خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ لِاَصْحَابِهٖ اسْتَحْيُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود روزی بیاران خود شرم دارید

مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ قَالُوْا اِنَّا نَسْتَحْيِيْ مِنَ اللّٰهِ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ

از خدا چنانکه باید شرم داشتن گفتند صحابه که ما شرم میداریم از خدا ای پیغامبر خدا و حمد و سپاس

لِلّٰهِ قَالَ لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ مَنِ اسْتَحْيَى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ

مر خدا را بر توفیق دادن و فرمود نیست این حق حیا ولیکن کسیکه شرم دارد از خدا حق شرم داشتن

فَلْيَحْفَظِ الرَّاْسَ وَمَا وَعٰى وَلْيَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا حَوٰى

پس باید که نگاهدارد سر را و نگاه دارد چیزیرا که جمع کرده ست آن سر و باید که نگاهدارد شکم را از اکل حرام و چیز بد

وَلْيَذْكُرِ الْمَوْتَ وَالْبِلٰى وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ تَرَكَ زِيْنَةَ

و باید که یاد دارد مرگ را و بوسیده شدن استخوان و کسیکه خواهد ثواب آخرت ترک دهد آرایش

الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَقَدِ اسْتَحْيَى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ رَوَاهُ

دنیارا پس کسیکه بکند این مذکور را پس بتحقیق شرم داشت از خدا حق شرم داشتن رواه

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضه قَالَ قَالَ

احمد و ترمذی و روایت است از عبد الله بن عمرو رضه گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ

رسول خدا صلے الله علیه وسلم تحفه دهنده مسلمان مرگ است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ

بیهقی در شعب الایمان و روایت است از عبید الله

بْنِ خَالِدٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَوْتُ الْفَجْاءَةِ اَخْذَةُ الْاَسِفِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَزَادَ

موت ناگهانی گرفتن خشم است رواه ابو داود و زیاده کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِي كِتَابِهٖ اَخْذَةُ اَسِفٍ

بیهقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود این لفظ را که گرفتن غضب است

لِلْكَافِرِ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَعَنْ جَابِرٍ رضه قَالَ قَالَ

مر کافران را و مهربانی حق تعالے مر مومنان را و روایت است از جابر رضه گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمَنَّوُا الْمَوْتَ فَاِنَّ هَوْلَ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم که آرزو نکنید مرگ را زیرا که هر سختی ترس

الْمُطَّلَعِ شَدِيْدٌ وَاِنَّ مِنَ السَّعَادَةِ اَنْ يَّطُوْلَ عُمُرُ الْعَبْدِ

مطلع سختی است و هر سختی که از نیک بختی است که دراز شود عمر بنده

وَيَرْزُقُهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ الْاِنَابَةَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

و روزی گرداند او را خدا آنجا که رجوع و توجه بجناب خود رواه احمد و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ جَلَسْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ نَا

از ابی امامہ رضؓ گفت کہ نشستیم روبروی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس یاد دہانید ما را

وَرَقَّقَنَا فَبَكَى سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ رض فَأَكْثَرَ الْبُكَاءَ فَقَالَ يَا لَيْتَنِي

احوال آخرت و نرم گردانید ما را پس گریہ کرد سعد بن ابی وقاص رضؓ پس بسیار گریہ کرد پس گفت ای کاش

مُتُّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سَعْدُ أَيَعْدِلُ بِنْتَ تَمْنِّي

بمیرم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے سعد آیا نزدیک آرزو میکنی

الْمَوْتَ فَرَدَّدَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنْ كُنْتَ

موت را اگر نامرضی حق است پس مکرر کرد آنحضرت این لفظ را سہ بار پس فرمود ای سعد اگر ہستی تو

خُلِقْتَ لِلْجَنَّةِ فَمَا طَالَ عُمُرُكَ وَحَسُنَ مِنْ عَمَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

کہ پیدا کردہ شدی برائے بہشت پس آنچہ دراز شود عمر تو و نیک باشد عمل تو پس آن بہتر ست

لَكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ قَالَ دَخَلْتُ

مرترا رواہ احمد و روایت ست از حارثہ بن مضرب گفت درآمدم من

عَلَى خَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوٰى سَبْعًا فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ

بر خباب و حال آنکہ داغ کردہ بود خباب ہفت جا پس گفت خباب اگر نمی بود کہ شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت باید کہ تمنا نکند یکے از شما

الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُهُ وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرگ را ہر آئینہ آرزو میکردم اورا و تحقیق دیدم و دانستم خود را با پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَمْلِكُ دِرْهَمًا وَإِنِّي فِي جَانِبِ بَيْتِي

علیہ وسلم کہ مالک نبودم یک درہم را و بدرستی کہ در گوشہ خانہ من

لَأَنَا لَأَرْبَعِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ ثُمَّ أَتَى بِكَفَنِهِ فَلَمَّا رَآهُ بَكَى

اکنون ہر آئینہ چہل ہزار درہم ست پس بیارند کفن او پس چون دید کفن را بگریست

قال ولكن حمزة لم يوجد له كفن إلا بردة ملحاء إذا جعلت
گفت ولیکن حمزہ بن عبد المطلب یافتہ نشد برائے وی کفن مگر چادر یکہ در وے خطوط سیاہ و سفید بود چوں گردانیدہ
على رأسه قلصت عن قدميه وإذا جعلت على قدميه
بر سر وے کوتاہی آمد از پائہائے وی و چوں گردانیدہ می شد بر پائہائے وے
قلصت عن رأسه حتى مدت على رأسه وجعل على
کوتاہی می آمد از سر وے تا آنکہ کشیدہ شد آں بردہ بر سر حمزہ و گردانیدہ شد بر
قدميه الإذخر رواه أحمد والترمذي إلا أنه لم يذكر
پائہائے حمزہ گیاہ کہ مشہور است در مکہ معظمہ رواہ احمد و ترمذی مگر ترمذی ذکر نکرد لفظ

ثم أتي بكفنه الخ

ثم اتی بکفنہ تا آخر

باب ما يقال عند من حضره الموت

باب بیان چیزیکہ گفتہ می شود نزد کسیکہ حاضر شدہ او را موت

عن أبي سعيد وأبي هريرة رض قالا قال رسول الله
از ابی سعید و ابی ہریرہ رض گفتند ایشاں ہر دو کہ فرمود پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم لقنوا موتاكم لا إله إلا الله رواه
صلے اللہ علیہ وسلم تلقین کنید مردہ ہائے خود را کلمہ طیبہ را لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ رواہ
مسلم وعن أم سلمة رض قالت قال رسول الله صلى
مسلم و از ام سلمہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے
الله عليه وسلم إذا حضرتم المريض أو الميت فقولوا
اللہ علیہ وسلم وقتیکہ حاضر شوید شما بیمار را یا میتی را پس نزدیک فرشتہ پس بگویید
خيرا فإن الملئكة يؤمنون على ما تقولون رواه مسلم
خیر را پس بدرستیکہ فرشتگان آمین میگویند بر آنچہ میگوئید شما دعا کنید رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

وہم از ام سلمہ ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ

مُسْلِمٍ تُصِيْبُهُ مُصِيْبَةٌ فَيَقُوْلُ مَا اَمَرَهُ اللّٰهُ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا

مسلمان کہ برسد او را مصیبتے پس بگوید چیزے را کہ امر کردہ ست خدا تعالیٰ بگفتن آن آن کلمہ

اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ اَللّٰهُمَّ اْجُرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ وَاَخْلِفْ لِيْ خَيْرًا

استرجاع ست و این کلمہ تا آخر یعنے بار خدایا اجر دہ مرا در مصیبت من و بدل گردان مرا بہتر

مِنْهَا اِلَّا اَخْلَفَ اللّٰهُ لَهٗ خَيْرًا مِنْهَا فَلَمَّا مَاتَ اَبُوْ سَلَمَةَ قُلْتُ

ازان مگر آنکہ بدل میگیرد او را خدا بہتر ازانچہ فوت شد پس ہرگاہ مرد ابو سلمہ من گفتم

اَيُّ الْمُسْلِمِيْنَ خَيْرٌ مِّنْ اَبِيْ سَلَمَةَ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتٍ هَاجَرَ

کدام یکے از مسلمانان بہتر ست از ابی سلمہ کہ بدل او بمن خواہد رسید کہ او اول اہل خانہ بود کہ ہجرت کرد

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اِنِّيْ قُلْتُهَا فَاَخْلَفَ

بسوے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس بہتر بدرستی من باوجود این استبعاد کلمہ اللھم اجرنی تا آخر گفتم پس

اللّٰهُ لِيْ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خدای تعالیٰ برای من رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از ام سلمہ رضی اللہ عنہا گفت در آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى اَبِيْ سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهٗ فَاَغْمَضَهٗ ثُمَّ قَالَ اِنَّ الرُّوْحَ

بر ابو سلمہ حال آنکہ بتحقیق باز ماندہ بود چشم ابی سلمہ پس فرو خواباند آنحضرت بصر را پس فرمود آنحضرت

اِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِّنْ اَهْلِهٖ فَقَالَ

کہ جان چون قبض کردہ میشود پس وی میکند او را بصر پس بانگ و فریاد کردند مردمان از اہل خانہ ابی سلمہ پس

لَا تَدْعُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا بِخَيْرٍ فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ

آن حضرت دعا کنید بر نفسہائے خود مگر بہ نیکی زیرا کہ فرشتگان

يُوشِكُ أَحَدُكُمْ عَلَى مَا تَفْقِدُونَ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ

آمین سے گویند بر چیزے کہ میگویند شما پس گفت آنحضرت خدایا تو بیامرز ابی سلمہ را

وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي

و بلند گردان پایۂ او را در کسانیکہ راہ راست نمودہ شدہ اند و خلیفہ شو در پس ماندگان در

الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَافْسَحْ لَهُ فِي

باقی ماندگان و بیامرز ما را و او را ای پروردگار جہانیان و فراخ کن مر او را در

قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

قبرش و روشن گردان مر او را در قبرش رواہ مسلم و روایت ہست از حضرت عائشہ صدیقہ رض

قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ ثَقُلَ فِي

کہ گفت بدرستی کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتی کہ گران شد در

بَيْتِي وَدَنَا وَفَاتُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَّ

خانہ من و نزدیک شد وفات او خواست از زنان خود کہ تیمار داشتہ شود در خانہ من پس اجازت دادند

لَهُ وَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ وَكَانَ بَيْنَ

او را و بیرون آمد میان دو مرد کہ خط میکشید پاہای او در زمین و بود میان

الْعَبَّاسِ وَرَجُلٍ آخَرَ فَأَخْبَرْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ

عباس و مرد دیگر پس خبر دادم عبید اللہ بن عباس را پس گفت

أَتَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ تُسَمِّ عَائِشَةُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيٌّ

آیا میدانی کہ کیست آن مرد کہ نام نبرد عائشہ گفتم نہ گفت او علی

وَكَانَتْ تَرَى أَنَّهُ لَا يَجْلِسُ مَجْلِسًا بَعْدَ مَجْلِسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

و بود عائشہ می دید کہ نمی نشیند مجلسی بعد مجلس رسول اللہ صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْفَعَ مِنْهُ فَاسْتَحْيَا أَنْ يَقُولَ أَبَى فَقَالَ

اللہ علیہ وسلم بلند تر از او پس شرم کرد کہ گوید پدر من پس گفت

أَجَلْ هُوَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

آری او است رواہ مسلم و از معاذ بن جبل رض

قَالَ كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ

گفت بودم پس نشستہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بر خرے کہ گفتہ میشود

لَهُ عُفَيْرٌ فَقَالَ يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا

او را عفیر پس گفت ای معاذ آیا میدانی کہ چیست حق اللہ بر بندگان او و چہ

حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ

است حق بندگان بر اللہ گفتم اللہ و رسول او داناتر است گفت پس بدرستی کہ حق

اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ

اللہ بر بندگان آنست کہ عبادت کنند او را و شریک نیارند بہ او چیزے و حق

عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ

بندگان بر اللہ آنست کہ عذاب نکند کسیرا کہ شریک نیارد بہ او چیزے پس گفتم ای رسول

اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهَا النَّاسَ قَالَ لَا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا مُتَّفَقٌ

اللہ آیا پس نہ مژدہ دہم بہ آن مردم را گفت نہ مژدہ دہ ایشانرا کہ اعتماد کنند متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذٍ أَيْضًا

علیہ و از معاذ ہم

قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَصْبَحْتُ

گفت بودم با پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در سفرے پس صبح کردم

يَوْمًا قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ

روزے نزدیک او و ما میرفتیم پس گفتم ای پیغمبر خدا خبر ده مرا بعملے

يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ قَالَ لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ

کہ داخل کند مرا بہشت را و دور کند مرا از دوزخ گفت بدرستی کہ سوال کردی مرا از

عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ تَعْبُدُ اللَّهَ لَا

چیزے بزرگ و بدرستی کہ او آسان است بر کسیکہ آسان کند اللہ او را بر او عبادت کن اللہ را نہ

تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ

شریک نیار بہ او چیزے و بپا دار نماز را و بدہ زکوٰۃ را و روزہ دار رمضان را

وَتَحُجُّ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ الصَّوْمُ

و حج کن خانہ را پس گفت آیا نہ راہنمائی کنم ترا بر درہائے خیر روزہ

جُنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ وَصَلَاةُ

سپر است و صدقہ خاموش میکند گناہ را چنانکہ خاموش میکند آب آتش را و نماز

الرَّجُلِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ ثُمَّ تَلَا تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

مرد در میان شب پس خواند تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

حَتَّى بَلَغَ يَعْمَلُونَ ثُمَّ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ وَعَمُودِهِ

تا رسید يَعْمَلُونَ پس گفت آیا نہ خبر دہم ترا بسر کار و ستون او

وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ

و بلندی او گفتم آری ای رسول اللہ گفت سر کار اسلام است

وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ ثُمَّ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكَ

و ستون او نماز است و بلندی او جہاد است پس گفت آیا نہ خبر دہم ترا

بِمَلَاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ قُلْتُ بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ قَالَ كُفَّ

بہ ملاک آن ہمہ گفتم آری ای پیغمبر خدا پس گرفت بہ زبان خود گفت باز دار

عَلَيْكَ هَذَا قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ

بر تو این را گفتم ای پیغمبر خدا و بدرستی ما مؤاخذہ کردہ میشویم بہ آنچہ سخن میگوئیم بہ

فَقَالَ ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ

آن پس گفت گم کند ترا مادر تو و آیا سرنگون میکند مردم را در دوزخ بر روہائے ایشان

أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

یا بر بینیہائے ایشان مگر درو کردہ زبانہائے ایشان رواہ ترمذی و گفت

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

حدیث حسن صحیح و از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ

گفت گفت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم بسیار کنید یاد کننده

اللَّذَّاتِ يَعْنِي الْمَوْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ

لذتہا یعنی مرگ را رواہ ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

و از ابی ذر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ لَا

گفت گفت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم نیست از بندہ کہ گوید نہ

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ

معبود مگر اللہ پس بمیرد بر آن مگر داخل شود بہشت را گفتم اگرچہ

زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

زنا کند و اگرچہ دزدی کند گفت اگرچہ زنا کند و اگرچہ دزدی کند رواہ بخاری

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ

و از معقل بن یسار

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْرَءُوا سُورَةَ يس عَلَى

گفت گفت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید سورۂ یس بر

مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ وَعَنْ عَائِشَةَ

مردہ ہائے شما یعنی کسیکہ بموت قریب است رواہ ابو داؤد و ابن ماجہ و از عائشہ

قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ

گفت گفت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم نیست از مسلمان

يُشَاكُ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَمُحِيَتْ عَنْهُ

کہ خلد خار او را یا بالاتر از آن مگر نوشتہ شود مر او را بآن درجہ و محو کردہ شود از او

بِهَا خَطِيئَةٌ

بآن گناہ

قالت إن رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل عثمان

گفت بدرستیکہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بوسہ داد عثمان

بن مظعون وهو ميت وهو يبكي حتى سال دموعه

بن مظعون را و حال آنکہ وی مردہ بود و آنحضرت گریہ می کرد تا آنکہ روان شد اشکہاے

النبي صلى الله عليه وسلم على وجه عثمان رواه

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بر روے عثمان رواہ

الترمذي وابو داود وابن ماجة وعنها قالت

ترمذی و ابو داؤد و ابن ماجہ و ہم از عائشہ رضی اللہ عنہا روایت کردہ گفت

إن أبا بكر رضي قبل النبي صلى الله عليه وسلم وهو

بدرستیکہ ابو بکر رضی بوسہ داد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را و حال آنکہ

ميت رواه الترمذي وابن ماجة وعن حصين

آنحضرت مردہ بود رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت ست از حصین

بن وحوح أن طلحة بن البراء مرض فاتاه النبي صلى الله

بن وحوح بدرستیکہ طلحہ بن براء انصاری بیمار شد پس آمد او را پیغمبر خدا صلی اللہ

عليه وسلم يعوده فقال إني لا أرى طلحة إلا قد حدث

علیہ وسلم در حالتیکہ عیادت می کند او را پس فرمود بدرستیکہ من گمان نمی برم طلحہ را مگر آنکہ

به الموت فآذنوني به وعجلوا فإنه لا ينبغي لجيفة

بوے مرگ پس خبر کنید مرا بموت وی و شتابی کنید در تجہیز و تکفین وی زیرا کہ سزاوار نیست مردہ

مسلم أن تحبس بين ظهراني أهله رواه أبو داود

مسلمانی را کہ بعد داشتہ شود میان خانہ وی زیرا کہ مبادا گندیدہ شود رواہ ابو داؤد

وعن عبد الله بن جعفر قال قال رسول الله صلى

و روایت ست از عبد اللہ بن جعفر رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا مُوتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ

علیہ وسلم تلقین کنید مردگان شما را این کلمہ توحید باین صفت بشارت بمغفرت کریم الٰہی است تا کہ امید وار رفتن

سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

بشارت بعظمت و کبریائی حق سبحانہ و تعالیٰ حضور گاہ بعزت و عظمت بمغفرت ازین محنت آباد شاد و راضی شدہ بجنت

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ لِلْأَحْيَاءِ مِنْ ذٰلِكَ أَجْوَدُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

گفتند یا رسول اللہ چگونہ بہتر است ازین زندگانی مردم گمان اگر بیاموزیم و تلقین کنیم فرمود بہتر و نیکوتر ہست رواہ ابن ماجہ

بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يَلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ

باب در بیان سکرات موت و آنچہ کہ لاحق میشود مردہ را بعد از موت وے

وَلَوْ تَرٰى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلٰئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ

و تعجب کردی اگر ببینی چون قبض ارواح کافران میکنند فرشتگان میزنند بر روے ایشان

وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ

و بر پشت ایشان و میگویند بچشید عذاب سوزان این بسبب آن کردار ہست کہ پیش فرستادہ دست شما

وَأَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ وَلَوْ تَرٰى إِذِ الظّٰلِمُونَ

و تحقیق کہ خدای ظلم کنندہ نیست بر بندگان و تعجب کنی چون بنگری وقتیکہ ظالمان

فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰئِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا

در شدائد مرگ باشند و فرشتگان دست خود را دراز می کنند میگویند بیرون آرید

أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ

روحہای خود را امروز جزا داده خواہید شد عذاب رسوا کنندہ بسبب آن کہ

تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ۝

می گفتید بر خدا ناحق و بسبب آنکہ از تصدیق آیات او سرکشی می کردید

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ

و گوییم ہر آئینہ آمدید پیش ما تنہا چنانکہ آفریدہ بودیم شما را اول بار و بگذاشتید

مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَإِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ

آنچه داده بودیم شما را پس پشت خویش هر آینه آنانکه فرشتگان قبض ارواح ایشان کردند

ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ ۖ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ

در حالیکه ستمگار بودند بر نفسهای خویشتن فرشتگان گفتند در چه حال بودید شما گفتند بودیم بیچارگان

فِي الْأَرْضِ ۚ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا ۚ

در زمین گفتند ایا فراخ نبود زمین خدا تا هجرت میکردید در آن

فَأُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِلَّا

پس این جماعت جای ایشان جهنم است و بد جائیست مگر

الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ

آنانکه بیچاره اند از مردان و زنان و کودکان هیچ چاره نمی توانند

حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ

هیچ راه نمی یابند پس این جماعت نزدیک است که خدا

يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ۝ وَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ

عفو کند از ایشان و هست خدا عفو کننده و آمرزنده و می فرستد بر شما

حَفَظَةً ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

نگاهبانان تا وقتیکه بیاید کسی از شما مرگ قبض روح او کنند فرستادگان ما

وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ۝ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ

و ایشان تقصیر نمیکنند باز گردانیده شوند مردمان بسوی خدا و خداوند ایشان حق است

أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ۝ اللَّهُ يَتَوَفَّى

مر او راست حکم و او شتاب ترین حساب کنندگان است خدا تعالی قبض میکند

الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ

ارواح را نزدیک موت آن و آن روح که نمرده است قبض آن میکند در میان خواب آن پس نگاه میدارد

الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرٰى إِلٰى أَجَلٍ مُّسَمًّى

آنرا کہ حکم موت کردہ است بروے و می گذارد آن دیگر را تا وقتے معین رسد

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

ہر آئینہ در ین مقدمہ نشانہا است برائے قومیکہ تامل می کنند و روایت است از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَيِّتُ تَحْضُرُهُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم شخصے کہ میرد حاضر می شوند او را

الْمَلٰئِكَةُ فَإِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا قَالُوا اخْرُجِي أَيَّتُهَا

فرشتگان پس چون میباشد مرد میرندہ نیکوکار میگویند فرشتگان بیرون آئی ای

النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اخْرُجِي حَمِيْدَةً

جان پاک کہ بودہ است در تن پاک بیرون آئے ستودہ نزد خدا

وَأَبْشِرِي بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا يَزَالُ

و خوش باش براحت و رزق پاک و پروردگار خشم ناکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس

يُقَالُ لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ

کہ گفتہ می شود مر او را آنکلام مذکور از روح و بشارت تا آنکہ بیرون می آید پس بسوے آسمان برده می شود او را پس

فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُوْنَ فُلَانٌ فَيُقَالُ مَرْحَبًا

پس کشادہ می شود برائے او در آسمان پس گفتہ می شود کیست این پس میگویند ملائکہ کہ او فلان بن فلان است پس گفتہ

بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ حَمِيْدَةً وَأَبْشِرِي

جان پاک را کہ بود در تن پاک در آئی ستودہ و خوش باش

بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا تَزَالُ يُقَالُ لَهَا

براحت و رزق و پروردگار خشم نکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس کہ گفتہ می شود مر او را

ذٰلِكَ حَتّٰى تَنْتَهِيَ إِلَى السَّمَاءِ الَّتِي فِيْهَا اللّٰهُ فَإِذَا كَانَ

آنکلام و بردہ می شود از آسمانے بآسمان دیگر تا آنکہ میرسد بآسمانی کہ در وے خداست یعنی رحمت خاص اوست

الرَّجُلِ السَّوْءِ قَالَ اخْرُجِي أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ كَانَتْ

مرد بد میگوید یکی از فرشتگان حاضر بیرون آئی ای جان پلید که بودی

فِي الْجَسَدِ الْخَبِيثِ اخْرُجِي ذَمِيمَةً وَأَبْشِرِي بِحَمِيمٍ

در تن پلید بیرون آئی نکوهیده وخوشش باش بآب گرم

وَغَسَّاقٍ وَآخَرَ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ فَمَا تَزَالُ يُقَالُ

وزمهریر وبعذاب دیگر که مشابه عذاب مذکور باشد طرح بطرح پس همیشه است که گفته می شود

لَهَا ذَلِكَ حَتَّى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ

آن نفس این کلمه تا آنکه بیرون می آید پس عروج داده شود بآسمان پس گشاده میشود پس گفته می شود کدام

هَذَا فَيُقَالُ فُلَانٌ فَيُقَالُ لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْخَبِيثَةِ كَانَتْ فِي

این پس گفته می شود که فلان بن فلان است پس گفته می شود که بهاد فراخی جای جان پلید را که بود در

الْجَسَدِ الْخَبِيثِ ارْجِعِي ذَمِيمَةً فَإِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لَكِ

تن پلید برگرد نکوهیده زیرا که گشاده نشود برای تو

أَبْوَابُ السَّمَاءِ فَتُرْسَلُ مِنَ السَّمَاءِ ثُمَّ تَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ

درهای آسمان پس فرستاده وانداخته می شود بر زمین پس جان بستر باز میگردد بسوی قبر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

روایت کرده ابن ماجه وهم از ابی هریره روایت است بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُ الْمُؤْمِنِ تَلَقَّاهَا

علیه وسلم فرمود چون بیرون می آید جان مسلمان پیش می آیند اورا

مَلَكَانِ يُصْعِدَانِهَا قَالَ حَمَّادٌ فَذَكَرَ مِنْ طِيبِ رِيحِهَا

دو فرشته که بالا میبرند آنرا گفت حماد که یکی از راویان این حدیث است پس ذکر کرده ابو هریره یا آنحضرت از خوشبوئی آن

وَذَكَرَ الْمِسْكَ قَالَ وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ رُوحٌ طَيِّبَةٌ

و ذکر کرده مشک را گفت ابو هریره یا آنحضرت و میگویند آسمانیان جانیست پاک

جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكِ وَعَلٰى جَسَدٍ

کہ آمدہ است از جانب زمین درود فرستد خدا تعالیٰ بر تو و بر تنے

كُنْتِ تَعْمُرِينَهُ فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلٰى رَبِّهِ ثُمَّ يَقُولُ انْطَلِقُوا

کہ آباد ان میکردہ بدنے تو آنرا پس پیش بردہ می شود ارواح پسوی پروردگار خود پس میگوید ببرید

بِهِ إِلٰى آخِرِ الْأَجَلِ قَالَ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُهُ

او را بسوئے آخر اجل کہ مراد ازان قیامت است فرمود آنحضرت و بدرستیکہ کافر چون بیرون می آید روح او

قَالَ حَمَّادٌ وَذَكَرَ مِنْ نَتْنِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا وَيَقُولُ أَهْلُ

گفت حماد و ذکر کرد ابو ہریرہ یا آنحضرت از بوی ناخوش آن روح و ذکر کرد لعنت را و میگویند

السَّمَاءِ رُوحٌ خَبِيثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ فَيُقَالُ

آسمانیان جانبست پلید کہ آمدہ است از جانب زمین پس گفتہ می شود

انْطَلِقُوا بِهِ إِلٰى آخِرِ الْأَجَلِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَرَدَّ رَسُولُ اللّٰهِ

ببرید او را بسوئے آخر کہ مراد بآن قیامت است گفت ابو ہریرہ پس باز گردانید رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَيْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلٰى أَنْفِهِ

صلی اللہ علیہ وسلم چادر یکہ بود بر وی بر بینی خود

هٰكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

ہمچنین رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حُضِرَ الْمُؤْمِنُ أَتَتْهُ مَلَائِكَةُ

اللہ علیہ وسلم چون حاضر کردہ می شود مومن یعنے حاضر می شود او را موت می آیند او را ملائکہ

الرَّحْمَةِ بِحَرِيرَةٍ بَيْضَاءَ فَيَقُولُونَ اخْرُجِي رَاضِيَةً مَرْضِيًّا

رحمت با بریشم پارہ سفید پس میگویند فرشتگان بیرون آئی خوشنود از خدا خوشنود کردہ شدہ

عَنْكِ إِلٰى رَوْحِ اللّٰهِ وَرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَتَخْرُجُ

از تو بسوئے راحت کہ از جانب خدا و بسوئے رزق روحانی و پروردگار خشم نکنندہ پس بیرون می آید

كَأَطْيَبِ رِيحِ الْمِسْكِ حَتَّى أَنَّهُ لَيُنَاوِلُهُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

روح همچو بهترین بوئے مشک تا آنکہ ہر آئینہ میدہند آن روح را بجنسے از فرشتگان بعضے ایشان بعضے را بدست

حَتَّى يَأْتُوا بِهِ أَبْوَابَ السَّمَاءِ فَيَقُولُونَ مَا أَطْيَبَ هَذِهِ الرِّيحَ الَّتِي

تا آنکہ می آرند اورا نزد دروازہائے آسمان پس میگویند ملائکہ چہ خوشبو است این بوئے کہ

جَاءَتْكُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَيَأْتُونَ بِهِ أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَهُمْ

آمدہ است شمارا از زمین پس می آرند اورا نزد ارواح مومنان پس ہر آئینہ ارواح مومنان

أَشَدُّ فَرَحًا بِأَحَدِكُمْ بِغَائِبِهِ يَقْدَمُ عَلَيْهِ فَيَسْأَلُونَهُ مَاذَا

سخت تر اند از روی شادمانی از یکے از شما بغایب خود کہ باز می آید از سفر ہر روی پس پرسند اورا

مَا فَعَلَ فُلَانٌ مَا فَعَلَ فُلَانٌ فَيَقُولُونَ دَعُوهُ فَإِنَّهُ

چہ شد و چہ حال دارد فلان و فلان آنہائی را کہ می آیند بسوی ایشان می پرسند پس میگویند کہ بگذارید اورا زیرا کہ او

فِي غَمِّ الدُّنْيَا فَيَقُولُ قَدْ مَاتَ أَمَا أَتَاكُمْ فَيَقُولُونَ قَدْ

در غم دنیا است پس میگوید بتحقیق مردہ است آن آیا نیامدہ است پیش شما پس میگویند بتحقیق

ذُهِبَ بِهِ إِلَى أُمِّهِ الْهَاوِيَةِ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا احْتُضِرَ

برد ہ شدہ اورا بسوئے مادرش کہ آتش دوزخ است و بدرستیکہ کافر چون حاضر می شود او را موت

أَتَتْهُ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ بِحِسِّهِ فَيَقُولُونَ أَخْرِجِي سَاخِطَةً

می آیند او را ملائکہ عذاب بپلاس درشت پس میگویند برو ای کافر بیرون آئی ناخوشنود

مَسْخُوطًا عَلَيْكِ إِلَى عَذَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَخْرُجُ كَأَنْتَنِ

و ناخوشنودی کردہ شدہ بر تو بسوئے عذاب خدائے بزرگ پس بیرون می آید روح بمنزلہ ناخوش بوی گندہ ترین

رِيحٍ جِيفَةٍ حَتَّى يَأْتُوا بِهِ إِلَى بَابِ الْأَرْضِ فَيَقُولُونَ

بوئے مردار تا آنکہ می آرند اورا بمنزلہ دروازہ زمین پس میگویند

مَا أَنْتَنَ هَذِهِ الرِّيحَ حَتَّى يَأْتُوا بِهِ أَرْوَاحَ الْكُفَّارِ رَوَاهُ

چہ گندہ است این بوئے تا آنکہ می آرند اورا نزد ارواح کافران رواہ

أحمد والنسائي وعن البراء بن عازب قال خرجنا مع

احمد والنسائی در روایت است از براء بن عازب گفت بیرون آمدیم با

النبي صلى الله عليه وسلم في جنازة رجل من الأنصار

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در جنازہ مردے از انصار

فانتهينا إلى القبر ولم يلحد فجلس رسول الله صلى الله

پس آخر رسیدیم تا قبر و لحد کرده نشده پس نشست پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم وجلسنا حوله كأن على رءوسنا الطير

علیہ وسلم و نشستیم باگرد آنحضرت سر فرو برده گویا بر سرہا پرنده نشسته است

وفي يده عود ينكت به في الأرض فرفع رأسه فقال

و در دست آنحضرت چوبے بود که می کاوید و خط می کشید بآن چوبے در زمین پس برداشت سر خود را

استعيذوا بالله من عذاب القبر مرتين أو ثلثا ثم قال

پناه جوئید بخدا از عذاب قبر دو بار گفت این سخن را یا سه بار پس گفت آنحضرت

إن العبد المؤمن إذا كان في انقطاع من الدنيا وإقبال

بدرستیکه بنده مسلمان وقتی که می باشد در بے بریدگی از دنیا و پیاشد در رو آوردن

من الآخرة نزل إليه ملئكة من السماء بيض الوجوه

باخرت فرود می آیند بسوئے وے فرشتگان از آسمان که روہای ایشان سفید است

كأن وجوههم الشمس معهم كفن من أكفان الجنة

گویا که روہای ایشان آفتاب است با ایشان کفنی است از کفنہاے بہشت

وحنوط من حنوط الجنة حتى يجلسوا منه مد البصر

و حنوط است از حنوطہای بہشت تا آنکه می نشینند این فرشتگان از نزدیک دور تا درازی بصر

ثم يجيء ملك الموت عليه السلام حتى يجلس عند رأسه فيقول

باز می آید فرشته موت که عزرائیل است تا آنکه می نشیند نزد سر میت پس میگوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ اخْرُجِي إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ

ای جان پاک بیرون آی بسوی آمرزش از خدا و رضائے عظیم ازوے

قَالَ فَتَخْرُجُ تَسِيلُ كَمَا تَسِيلُ الْقَطْرَةُ مِنَ السِّقَاءِ فَيَأْخُذُهَا

فرمود آنحضرت پس بیرون آید روح در حالیکه روان میشود مانند آنکه روان میگردد قطره آب از مشک پس میگیرد ملک الموت

فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَأْخُذُوهَا

پس چون میگیرد ملک الموت آنرا میگذارند فرشتگان آن روح را در دست ملک الموت بلحظه تا آنکه میگیرند فرشتگان روح را

فَيَجْعَلُوهَا فِي ذٰلِكَ الْكَفَنِ وَفِي ذٰلِكَ الْحَنُوطِ وَيَخْرُجُ مِنْهَا

پس میکنند آنرا در آن کفن و در آن حنوط و بیرون آید ازان روح

كَأَطْيَبِ نَفْحَةِ مِسْكٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَالَ

همچو خوشبوترین دمیدن بوئے مشک که یافته شده است بر روے زمین فرمود آنحضرت ﷺ

فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ يَعْنِي بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِّنَ

پس بالا می برند فرشتگان آنرا پس نمیگذرند یعنے میبرند آنرا روح بر هیچ جماعتے از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الطَّيِّبُ فَيَقُولُونَ فُلَانُ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح پاک پس میگویند فلان

بْنُ فُلَانٍ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانُوا يُسَمُّونَهُ بِهَا فِي

بن فلان باسمهاے نیکوترین نامهاے وے که میخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يَنْتَهُوا بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُونَ

دنیا تا آنکه میرسند با وے تا آسمان که فرودترین آسمانهاست پس طلب درکشادن میکنند

لَهُ فَيُفْتَحُ لَهُمْ فَيُشَيِّعُهُ مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ مُقَرَّبُوهَا إِلَى السَّمَاءِ

برای وے پس کشاده می شود درے برای ایشان پس مشایعت میکنند او را از هر آسمان مقربان آن تا آسمانے

الَّتِي تَلِيهَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَيَقُولُ اللّٰهُ

که متصل است تا آنکه بآخر رسیده می شود بآن روح تا آسمان هفتم پس میگوید خدای تعالے

عَزَّوَجَلَّ اكْتُبُوا كِتَابَ عَبْدِي فِي عِلِّيِّينَ وَاَعِيدُوهُ اِلَى

بفرستید نامۂ بندۂ مرا در علیین کہ نام موضعے است در آسمان و باز گردانید اورا

الْاَرْضِ فَاِنِّي مِنْهَا خَلَقْتُهُمْ وَفِيهَا اُعِيدُهُمْ وَمِنْهَا اُخْرِجُهُمْ

بسوی زمین زیرا کہ من از زمین پیدا کردہ ام آدمیانرا و در زمین باز میگردانم ایشانرا و از زمین بیرون می آرم ایشانرا

تَارَةً اُخْرٰى قَالَ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ فَيَاْتِيهِ مَلَكَانِ

بار دیگر فرمود آنحضرت پس باز گردانیدہ می شود روح وے در بدن وے پس می آیند بسوے او دو

فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللّٰهُ

پس می نشانند او را پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید بندہ پروردگار من خداست

فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ دِينِيَ الْاِسْلَامُ فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را چیست دین تو پس میگوید دین من اسلام است پس میگویند

لَهُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللّٰهِ

او را چیست این مرد کہ برانگیختہ شدہ است در شما پس میگوید او پیغمبر خداست

فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا عِلْمُكَ فَيَقُولُ قَرَاْتُ كِتَابَ اللّٰهِ فَاٰمَنْتُ

پس میگویند او را و چیست علم تو در امتحان در رسالت پس میگوید بخواندم کتاب خدا را پس ایمان

بِهِ وَصَدَّقْتُ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ اَنْ صَدَقَ عَبْدِي

آوردم بہ او و تصدیق کردم پس آواز میدہد آواز دہندہ از آسمان کہ راست گفت بندۂ من

فَاَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَاَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا

پس فرش گردانید بندۂ مرا از بہشت و بپوشانید او را لباسی از بہشت و بگشائید برے او دری

اِلَى الْجَنَّةِ قَالَ فَيَاْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا فَيُفْتَحُ لَهُ فِي

بسوے بہشت فرمود آنحضرت پس میآید او را از راحت بہشت و خوشبوی بہشت پس کشادہ می شود برائے او در

قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ قَالَ وَيَاْتِيهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الثِّيَابِ

قبر او تا آنجا کہ چشم او کار میکند فرمود آنحضرت و می آید او را مردے نیکو روے نیکو جامہ

طيب الريح فيقول البشر بالذي يسرك هذا يوم لك
خوشبوئی پس میگوید آنمرد که مژده باد ترا بانچه شادمان گرداند ترا این روز است
الذي كنت توعد فيقول له من انت فوجهك الوجه
که وعده کرده میشدی ترا پس میگوید مرده مر آنمرد را که تو کیستی پس روی تو روی کاریست که
يجيء بالخير فيقول انا عملك الصالح فيقول رب اقم
که می آرد نیکی را پس میگوید که من عمل نیک توام پس میگوید پروردگارا بپا کن
الساعة اقم الساعة حتى ارجع الى اهلي ومالي قال
قیامت که کنی بپا ست از جهت آنکه باز برگردم بسوی اهل خود و مال خود و فرزندان خود
وان العبد الكافر اذا كان في انقطاع من الدنيا
و بدرستیکه بنده کافر چون باشد در بریدن از دنیا
واقبال من الآخرة نزل اليه من السماء ملائكة سود
و روی آوردن از آخرت فرود می آیند بسوی وی از آسمان فرشتگان سیاه
الوجوه معهم المسوح فيجلسون منه مد البصر
روی با ایشان پلاسها آنرا می پوشند از نیست تا آنجا که نظر کار می کند
ثم يجيء ملك الموت حتى يجلس عند راسه فيقول
پس می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید
ايتها النفس الخبيثة اخرجي الى سخط من الله قال
ای جان خبیث بیرون آی بسوی خشم و ناخوشنودی از خدا فرمود که
فتفرق في جسده فينتزعها كما ينتزع السفود من
پس پراکنده می شود روح در جسد کافر پس میکشد آنروح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ گرم از
الصوف المبلول فيأخذها فاذا اخذها لم يدعوها
پشم تر پس میگیرد ملک الموت آنروح را پس چون میگیرد ملک الموت آنروح را نمیگذارند فرشتگان آنروح

فِي يَدِهٖ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتّٰى يَجْعَلُوْهَا فِيْ تِلْكَ الْمُسُوْحِ

در دست او چشم زدن تا آنکہ می کنند فرشتگان آن روح را در ین مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيْحٍ جِيْفَةٍ وُجِدَتْ عَلٰى وَجْهِ

و بیرون می آید از آن روح مانند بدبوئے تر بن مردار کہ یافتہ می شود بر روئے

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُوْنَ بِهَا فَلَا يَمُرُّوْنَ بِهَا عَلٰى مَلَإٍ مِّنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان با او بر جماعتے از

الْمَلٰئِكَةِ إِلَّا قَالُوْا مَا هٰذَا الرُّوْحُ الْخَبِيْثَةُ فَيَقُوْلُوْنَ

فرشتگان مگر آنکہ میگویند چیست این روح خبیث پس میگویند فرشتگان ہمراہیان کہ

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِيْ كَانَ يُسَمّٰى بِهَا فِي

فلان پسر فلان است میخوانند آنرا بہ بدترین نامہائے کہ میخواندند او را بدان نامہا در

الدُّنْيَا حَتّٰى يُنْتَهٰى بِهٖ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُ لَهٗ

دنیا تا منتہی شود بہ آسمان دنیا پس طلب میکنند برائے وے

فَلَا يُفْتَحُ لَهٗ ثُمَّ قَرَأَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گشادہ نمی شود در برائے وے پس قرأت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى

گشادہ نمی شود برائے کافران درہائے آسمانہا و در نمی آیند کافران در بہشت تا آنکہ

يَلِجَ الْجَمَلُ فِيْ سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر با ن سوراخ سوزن پس میگوید حق تعالے بزرگ و بلند

اُكْتُبُوْا كِتَابَهٗ فِيْ سِجِّيْنٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلٰى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامہ او را در سجین کہ نام جائے است در سخت زمین ہا ئین ترین پس انداختہ می شود

رُوْحُهٗ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

روح او را فرو انداختنی پس قرأت فرمود آنحضرت این آیت را کہ کسیکہ شرک کند با خدا پس گویا بزیر می افتاد

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میرباید او را پرندگان یا می افگند او را باد در جایے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او در تن او و می آید او را دو فرشته پس می نشانند او را

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید کافر آه آه که گله تحسر و تحیر است نمی دانم پس میگویند

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

مر او را چیست حال این مرد یکه برانگیخته شده است در شما پس میگوید کافر آه آه نمی دانم گفته او را

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَأَفْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان که دروغ گفت پس فرشت گردانید پس او را از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و بگشائید برای او در قبر او دری را بسوی دوزخ پس می آید او را از گرمی و باد گرم آن

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ وَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده میشود بر کافر قبر او تا آنکه درهم شکند در او استخوانهای پهلوی او را و می آید او را

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مردے بد شکل و بد جامه گندیده بو سے پس میگوید او را

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا بآنچه که غمگین گرداند ترا این روز تست که وعده کرده میشدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس میگوید میت کافر که کیست تو پس روئے تو روئے کامل است و زشت روئے که میبارد روئے تو شر را پس میگوید آن مرد

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

که من عمل بد توام پس میگوید میت کافر ای پروردگار من قایم کن قیامت را و در روایتے دیگر

يعني الا وزاد فيه اذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين

ما بين آنچه كه ذكر شده است وزياده كرده در وى كه چون بيرون آيد جان مومن از وى ميفرستند بروى هر فرشته

السماء والارض وكل ملك في السماء وفتحت ابواب السماء

آسمان وزمين است وهر فرشته كه در آسمان است وگشاده شود براى وى درهاى آسمان

ليس من اهل باب الا وهم يدعون الله ان يعرج بروحه

نيست هيچ جماعه از اهل هيچ دري از درهاى آسمان مگر آنكه ايشان ميخواهند خدا را ودعا ميكنند كه برده شود روح او

من قبلهم وتنزع نفسه يعني الكافر مع العروق

از جانب ايشان وكشيده ميشود جان وى يعني جان كافر با رگها ى او

فيلعنه كل ملك بين السماء والارض وكل ملك في

پس لعنت ميكند او را هر فرشته كه ميان آسمان وزمين است وهر فرشته كه در آسمان

السماء وتغلق ابواب السماء ليس من اهل باب الا وهم

آسمان است ودر بسته مى شود درهاى آسمان نيستند از اهل هر در مگر آنكه ايشان

يدعون الله ان لا يعرج روحه من قبلهم رواه احمد

ميخواهند خدا را ودعا ميكنند كه نبرده شود روح او از جانب ايشان رواه احمد

وعن عبد الرحمن بن كعب عن ابيه قال لما حضرت

وروايت است از عبد الرحمن بن كعب از پدر خود گفت چون حاضر شد

كعبا الوفاة اتته ام بشر بنت البراء بن معرور

كعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور

فقالت يا ابا عبد الرحمن ان لقيت فلانا فاقرأ عليه

پس گفته است اى ابا عبد الرحمن اگر ملاقات كنى فلان را پس بخوان بر وى

مني السلام فقال غفر الله لك يا ام بشر نحن اشغل

از جانب من سلام پس گفت كعب بن مالك بيامرزد ترا خدا اى ام بشر ما مشغول تر ايم

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالَتْ يَا اَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ اَمَا سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از بنکه سلام و پیام برسانم پس گفت ام بشر اے ابو عبد الرحمن آیا نشنیدی تو آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ طَيْرٍ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ ارواح مومنان نہاد میشوند در پرندے

خُضْرٍ تَعْلُقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى قَالَتْ فَهُوَ ذَاكَ رَوَاهُ

سبز کہ میچرند در خیابان بہشت گفت آرے شنیدم گفت ام بشر پس این آن فضل و کرامت است رواہ

اِبْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ابن ماجہ و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از بعد ... بدرستیکہ او بود کہ حدیث میکرد بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ تَعْلُقُ فِيْ شَجَرِ الْجَنَّةِ

علیہ وسلم فرمود نیست روح مومن مگر طیر کہ می چرد در درخت ...

حَتّٰى يَرْجِعَهُ اللّٰهُ فِيْ جَسَدِهٖ يَوْمَ يَبْعَثُهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ

تا آنکہ باز میکرداند او را خدای تعالیٰ در تن او روز یکہ برانگیزد او را از خاک رواہ مالک

وَالنَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

و النسائی و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى جَابِرِ بْنِ

در روایت است از محمد بن منکدر گفت درآمدم بر جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ رض وَهُوَ يَمُوْتُ فَقُلْتُ اِقْرَءْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

عبد اللہ رض حال آنکہ او میمرد پس گفتم بخوان بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ رَوَاهُ اِبْنُ مَاجَةَ

صلی اللہ علیہ وسلم سلام را از جانب ما رواہ ابن ماجہ

وعن بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

وروایت است از بریده رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم المؤمن يموت بعرق الجبين رواه الترمذي و

وسلم مومن بمیرد باعرق پیشانی رواه ترمذی و

النسائي وابن ماجة وعن عبد الله بن عمر رض قال قال

النسائی وابن ماجه وروایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أحدكم إذا مات عرض

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه یکے از شما چون بمیرد ظاهر کرده شود

عليه مقعده بالغداة والعشي إن كان من أهل الجنة

بروے نشست گاه او بامداد وشبانگاه اگر باشد آن شخص از اهل بهشت

فمن أهل الجنة وإن كان من أهل النار فمن أهل النار

پس باشد جاے او از بهشت واگر باشد آنکس از اهل دوزخ پس باشد جاے او از دوزخ

هذا مقعدك حتى يبعثك الله إليه يوم القيامة متفق

گفته شود که این جاے نشست تو است تا آنکه برانگیزد ترا خدا تعالی بسوے خود روز قیامت متفق

عليه وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

علیه است وروایت کرده شده است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم إذا قبر الميت أتاه ملكان أسودان

صلے اللہ علیہ وسلم چون نهاده شود میت در قبر می آیند او را دو فرشته در صورت آدمی سیاه رنگ

أزرقان يقال لأحدهما المنكر وللآخر النكير فيقولان

کبود چشم گفته میشود مر یکے را از ایشان منکر ودیگری را نکیر پس میگویند آن هر دو

ما كنت تقول في هذا الرجل فيقول هو عبد الله ورسوله

مر او را تو که میگفتی در حال این مرد پس میگوید میت که آنمرد بنده خدا و پیغمبر اوست

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ

گواہی میدہم باینکہ نیست ہیچ معبود مگر خدا و گواہی میدہم کہ محمد بندہ خدا و رسول اوست پس گویند بمرد

قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هٰذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ

کہ بدرستیکہ ما بودیم بر آنکہ تحقیق تو میگوئی این را پس کشادہ کردہ میشود برای وے در قبر وے ہفتاد

ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ نَوْمَةً

ذراع در ہفتاد ذراع پس روشن کردہ شود در قبر او پس گفتہ میشود مر او را کہ خواب بکن خوابیدنے

يَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيُقَالُ لَهُ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ

میگوید کہ باز میروم بسوئے اہل خانہ من پس خبر میدہم ایشان را پس میگویند ہمچو خوابیدن عروس

الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

کہ بیدار نمیکند او را مگر محبوب ترین از اہل او بسوئے یعنی زوج تا آنکہ برانگیزاند او را خدا تعالیٰ از

مَضْجَعِهِ ذٰلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ

جای آرام او کہ ہمیشہ است و اگر باشد آن مرد منافق میگوید در جواب شنیدہ کہ شنیدیم مردمان را

قَوْلًا فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيُقَالُ لَهُ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

قولے پس گفتم من مثل آن قول نمیدانم از واقعیت آن پس میگویند بتحقیق ما بودیم

تَقُولُ ذٰلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ

میگوئی ہمچنین پس گفتہ میشود مر زمین را کہ بہم آبروے پس بہم رسیدہ میشود بر وے پس اختلاف

أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

پہلوہائے وے پس ہمیشہ باشد آن مرد در آن قبر عذاب کردہ شدہ تا آنکہ برانگیزد او را خدا از آن جایگاہ

ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

ذلک رواہ ترمذی و روایت است از براء بن عازب رض

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَاتَ الْمَيِّتُ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بمیرد مرد

يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ

میآید آنرا دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند مر او را کیست دین تو پس میگوید او

دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ

دین من اسلام است پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است

فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا يُدْرِيكَ

در شما پس میگوید او مر من که وی فرستاده خدا است پس میگویند مر او را چه دریابانید ترا که رسول خدا است

فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ بِهِ وَصَدَّقْتُ فَذَلِكَ

پس میگوید او من خواندم کتاب خدا را پس ایمان آوردم بوی و گرویدم پس آنست مراد

قَوْلُهُ تَعَالَى يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي

بقول خدای تعالی مراد و تثبیت در این قول جواب فرشتگان است در قبر

الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا الْآيَةَ قَالَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ

بر آن وجه که مذکور شده فرمود آنحضرت پس آواز دهد بآواز بلند منادی از آسمان

أَنْ صَدَقَ عَبْدِي فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ

که راست گفت بندهٔ من بگسترانید بستر از بندهٔ فرشی از فرشهای بهشت و بپوشانید او را از

الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ لَهُ قَالَ فَيَأْتِيهِ

پوشهای جنت و بگشایند برای او دری بسوی بهشت پس گشاده میشود برای او دری بسوی بهشت پس میآید مؤمن را

مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا وَيُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ وَأَمَّا

از راحت بهشت و نسیم آن و فراخ کرده میشود او را در قبر او بهشت تا غایتی که میرسد نظر وی و لیکن

الْكَافِرُ فَذَكَرَ مَوْتَهُ قَالَ وَيُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَ

کافر پس ذکر کرد آنحضرت مرگ او را فرمود و باز آورده میشود روح او در تن وی و

يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ

میآیند بسوی او دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند کیست پروردگار تو پس میگوید او کافر

هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولُ لَكَ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ هَاهْ

آه آه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند مراورا چیست دین تو پس میگوید آه

هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولُ لَكَ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ

آه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند چیست حال اینمرد که برانگیخته شده است در شما

فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ

پس میگوید آه آه نمی دانم و درنمی یابم پس آواز دهد آواز دهنده از آسمان که

كَذَبَ فَافْرِشُوا لَهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشی برای او از آتش و بپوشانید او را از پوششهای دوزخ و بگشایید برای او

بَابًا إِلَى النَّارِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا قَالَ

دری بسوی دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ ثُمَّ

و تنگ کرده میشود بر کافر گور او تا آنکه مختلف و متبدل گردد در قبر بسوی استخوان او پستر

يُقَيَّضُ لَهُ أَعْمَى وَأَصَمُّ مَعَهُ مِرْزَبَةٌ مِنْ حَدِيدٍ

مسلط گردانیده میشود بر او کور و کر که نمی شنود و گوش نمی نهند بقریاد او و یاد کلوخ کوب است از آهن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهُ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زده شود بر کوهی هر آینه میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيرُ

بشنود آواز آن را هرچه در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيهِ الرُّوحُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

خاک پستر باز آورده میشود روح در بدن او روایت کرده احمد و ابو داؤد و روایت است

عُثْمَانَ رض أَنَّهُ كَانَ إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرٍ بَكَى حَتَّى يَبُلَّ لِحْيَتَهُ

از عثمان رض بدرستیکه بود او چون می ایستاد بر سر گور میگریست تا آنکه تر میشد ریش او

فَقِيلَ لَهُ تَذَكَّرِ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هٰذَا

پس گفته شود او را که ذکر میکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی از زن یعنی از استادن بر قبر

فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه قبر

أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزلیست از منزلهای آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس هر چیز که پس او رود آسان تر

أَيْسَرُ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچه بعد از وست سخت تر است از آن و گفت راوی

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم ندیده ام هیچ نظرگاه هرگز زشت

إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

مگر آنکه گور زشت تر است از آن رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ لَتِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

علیه وسلم هر آئینه گماشته می شود بر کافر در گور او نود و نه

تِنِّينًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ لَوْ أَنَّ تِنِّينًا

اژدها میگزد کافر را و میگزد او را تا آنکه برپا میشود قیامت اگر اژدهاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

ازان دم زند در زمین نمی روید از زمین هیچ سبزه را رواه الدارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهُ وَقَالَ تِسْعَةٌ بَدَلَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

و الترمذی مانند وے و گفت بجاے نود و نه

وعن جابر رض قال خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه

در روایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم الى سعد بن معاذ حين توفي فلما صلى عليه

وسلم بسوے سعد بن معاذ رض ہنگامی کہ وفات یافت پس ہرگاہ کہ نماز گذارد بروے

رسول الله صلى الله عليه وسلم ووضع في قبره وسوي

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ونہادہ شد معاذ در قبرش وبرابر کردہ شد خاک

عليه سبح رسول الله صلى الله عليه وسلم فسبحنا طويلا

بروے تسبیح کرد پیغامبر خدا و گفت سبحان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ما نیز تسبیح دراز

ثم كبر فكبرنا فقيل يا رسول الله لم سبحت ثم

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم ما پس گفتہ شد ای پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی پستر

كبرت قال لقد تضايق على هذا العبد الصالح قبره

تکبیر برآوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید بر این بندۂ نیک قبر وے رض

حتى فرجه الله تعالى عنه رواه احمد وعن ابن عمر

تا آنکہ کشاد وے بیرون آورد او را خدا تعالیٰ از زمان دشواری رواہ احمد در روایت است از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم هذا الذي تحرك

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ این آن کسے است کہ بجنبید

له العرش وفتحت له ابواب السماء وشهده سبعون

بجہت وے عرش و کشادہ شد بجہت او درہائے آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

الفا من الملئكة لقد ضم ضمة ثم فرج عنه رواه الترمذي

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ ترمذی

وعن جابر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

در روایت است از جابر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

إِذَا دُخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون در آورده میشود مرده در گور متمثل کرده می شود و نموده میشود مر او را آفتاب هنگامه فرو شدن غروب

فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس نشیند میت در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوے قبر پس می نشیند مرد در گورش در حالیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْغُوبٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و خیر مفتون بسبب گفته می شود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید بوده که بودم

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته می شود که چیست صفت این مرد پس میگوید میت که وے محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم که آورد ما را معجزات ظاهر و باهر از نزد خدا پس تصدیق کردیم ما او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته می شود او را آیا دیده تو خدا را پس میگوید که نمیرسد و نمی سزد مر یکے را که به بیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا را پس کشاده می شود مر او را شگافے بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بسوے آتش که می شکند و باهم

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعض دیگر را پس گفته می شود مر او را که بنگر بجانب چیزیکه نگاه داشته است ترا خدا بسوے آن پس کشاده میشود مر او را شگافے

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هٰذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته می شود مر او را این

شادان و هر که در آید در من عاصے بیرون آید از من دوزخے ۱۲

مقعدك على اليقين كنت وعليه مت وعليه تبعث إن شاء

جائی نشست تو است زیرا که بر یقین و ایمان بوده تو در حیات و بمیری بر یقین مرده تو و بمیری بر ایمان و یقین برانگیخته میشوی

الله تعالى ويجلس الرجل السوء في قبره فزعا مشغوفا فيقال

خدا تعالی و نشانده می شود مرد بد در قبرش ترس ناک و مفتون و تباه پس گفته میشود

له فيم كنت فيقول لا أدري فيقال له ما هذا الرجل فيقول

مر او را در چه دین بوده پس میگوید نمی دانم و دری یا هم پس گفته میشود مر او را چیست صفت این مرد پس میگوید

سمعت الناس يقولون قولا فقلته فيفرج له قبل الجنة فينظر

شنیدم مردم را که میگفتند سخنی را پس گفتم من نیز آنرا پس کشاده کرده میشود مر او را سوی بهشت پس نگاه میکند

الى زهرتها وما فيها فيقال له انظر الى ما صرف الله عنك

بسوی خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته میشود مر او را بنگر بسوی آنچه که باز داشت الله تعالی از تو

ثم يفرج له فرجة الى النار فينظر اليها يحطم بعضها بعضا

پس کشاده میشود مر او را شما بسوی آتش دوزخ پس نگاه میکند بسوی آتش دوزخ که میشکند و پایمال میکند بعضی بعضی را

فيقال له هذا مقعدك على الشك كنت وعليه مت

پس گفته میشود مر او را که این است جای نشست تو که بودی بر شک در حیوة تو و بمیری بر شک مرده تو

وعليه تبعث إن شاء الله تعالى رواه ابن ماجة عن

و بمیری بر شک برانگیخته میشوی از قبر اگر خواهد خدا تعالی رواه ابن ماجة و ترمذی استاد

قتادة عن انس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال لولا

قتاده رض از انس بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نمی بود ترس

ان لا تدافنوا لدعوت الله ان يسمعكم عذاب القبر

و ملامت آنکه بگوز نکنید بر شما مرده های خود را هر آینه دعا میکردم خدا را که بشنواند شما را عذاب قبر

في كتاب عذاب القبر وعن شيبة بن مسار

در کتاب عذاب قبر و روایت است از شیبه بن مسار

عَنْ اَنَسٍ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ

از انس رض گفت گذشت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بگورے

فَنَفَرَتْ بَغْلَتُهُ الشَّهْبَا فَاَخَذَ الْقَوْمُ فَقَالَ خَلُّوْا عَنْهَا فَاِنَّ

پس فرار گرفت مرکب آنحضرت پس گرفتند قوم پس فرمود بگذارید ازان بدرستیکہ

صَاحِبَ الْقَبْرِ يُعَذَّبُ فَاِنَّهُ لَا يَسْتَنْزِهُ مِنَ الْبَوْلِ قَ فِيْهِ

صاحب آن قبر عذاب کردہ شدہ پس بدرستیکہ او طلب نمیکرد تنزہ را و باکی نمیکرد از بول

وَعَنْهُ اَيْضًا رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت ہست از انس رض از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى وَكَّلَ بِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مَلَكَيْنِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهٗ

بدرستیکہ خدا تعالیٰ گماشتہ ہست بر بندہ مومن خود دو فرشتہ را کہ می نویسند عمل آن بندہ

فَلَمَّا مَاتَ قَالَ الْمَلَكَانِ الَّذَانِ وُكِّلَا بِهٖ قَدْ مَاتَ فَائْذَنْ

پس چون بمیرد آن مرد میگویند فرشتہ کہ گماشتہ شدہ بودند بدان بندہ بتحقیق کہ مرد پس اذن دہ

لَنَا اَنْ نَصْعَدَ اِلَى السَّمَآءِ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ سَمَآئِيْ

ما را کہ برآییم بسوے آسمان پس میگوید خدا تعالیٰ آسمان من

مَمْلُوْءَةٌ مِنْ مَلَآئِكَتِيْ يُسَبِّحُوْنَنِيْ فَيَقُوْلَانِ اَفَنَهْبِطُ فِي الْاَرْضِ

پر است از فرشتگان من کہ تسبیح میکنند پس میگویند آیا پس ازانیم کہ فرود آییم در زمین

فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اَرْضِيْ مَمْلُوْءَةٌ مِنْ خَلْقِيْ يُسَبِّحُوْنَنِيْ فَيَقُوْلَانِ

پس میگوید خدای تعالیٰ زمین پر است از خلق من کہ تسبیح میکنند مرا پس می گویند

فَاَيْنَ نَعْبُدُكَ فِيْهَا مَكَانَ قَبْرِ عَبْدِيْ فَيُسَبِّحَانِيْ وَاَحْمَدَانِيْ

پس کجا نشینی پس پرستش کنیم ترا بر بقعہ بندہ من پس تسبیح کنند مرا و حمد گویند مرا

وَكَبِّرَانِيْ وَهَلِّلَانِيْ وَاكْتُبْ ذٰلِكَ لِعَبْدِيْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

و تکبیر گویند مرا و تہلیل گویند مرا و بنویسید ثواب این مر آینده من تا روز قیامت

المروزي في الجنائز وابو بكر الشافعي في الغيلانيات

روایت کرده شده در جنایز و ابو بکر شافعی در غیلانیات

وابو الشيخ في العظمة هب والديلمي وأورده

و ابو الشیخ در عظمت ابن عساکر و الدیلمی و وارد کرده

ابن الجوزي في الموضوعات فلم يصب جمع الجوامع

ابن جوزی در موضوعات پس نصواب نرسید جمع الجوامع

باب غسل الميت وتكفينه

باب در بیان غسل میت و در کفن در آوردن آن

عن جابر رض قال قال رسول الله صلى الله

روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم إذا كفن أحدكم أخاه فليحسن كفنه

علیه وسلم چون کفن کند یکی از شما برادر خود را پس باید نیک کند کفن او را

رواه مسلم وعن عبد الله بن عباس رض

رواه مسلم و از عبد الله بن عباس مروی است

قال إن رجلا كان مع النبي صلى الله عليه وسلم

گفت مرد بود با پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فوقصته ناقته وهو محرم فمات فقال

پس انداخت او را ناقه او و حال آنکه او محرم بود پس مرد و آمد پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسِلُوا بِمَاءٍ وَسِدْرٍ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بشوئید او را بآب و برگ درخت کنار

وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْهِ وَلَا تُمَسُّوهُ بِطِيبٍ وَلَا تُخَمِّرُوا

و کفن کنید او را در دو جامۂ او و نیالائید او را بوے خوش و نہ پوشید

رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر او را چنانکہ محرم است پس بدرستیکہ او برانگیختہ شود روز قیامت از قبر لبیک گویان متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از ابن عباس رض روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ

وسلم بپوشید جامہ ہاے سفید را از جملۂ بہتر جامہ ہاے شما است

وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ وَمِنْ خَيْرِ أَكْحَالِكُمُ الْإِثْمِدُ فَإِنَّهُ يُنْبِتُ

و کفن کنید در آن مردگان شما را و از بہترین سرمہ ہاے شما اثمد است زیرا کہ آن میروياند

الشَّعْرَ وَيَصْفُو الْبَصَرَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَفِي

مو ژگان را و روشن میکند بینائی را رواہ ابو داؤد و الترمذی و در روایت کرد

ابْنُ مَاجَةَ إِلَى مَوْتَاكُمْ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

ابن ماجہ بلفظ موتاکم و در روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُغَالُوا فِي الْكَفَنِ فَإِنَّهُ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گران بہا نکنید در کفن زیرا کہ کفن

يُسْلَبُ سَلْبًا سَرِيعًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

بسلب سلبا سریعا رواہ ابو داؤد و از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض أَنَّهُ لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ دَعَا بِثِيَابٍ جُدُدٍ

خدری رض چون مسلم حاضر شد او را موت طلبید جامہ ہاے نو را

فلبسها ثم قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

پس پوشید آنہا را پس گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی اللہ علیہ وسلم کہ می گفت

الميت يبعث في ثيابه التي يموت فيها رواه ابو داود

مردہ برانگیختہ شود در جامہای خود کہ میرد در وے رواہ ابو داود

باب المشي بالجنازة والصلوة عليها

باب در رفتن ہمراہ جنازہ و نماز گذاردن بران

عن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اسرعوا بالجنازة فان تك صالحة فخير تقدمونها

کہ گفت اسرع کنید بجنازہ یعنے ببرید آنرا پس اگر باشد میت نیکو کار پس شتابی کردن

اليه وان تك سوى ذلك فشر تضعونه عن رقابكم متفق

والیہ و اگر باشد میت غیر صالح پس وے بدان سبب دفع شری ست کہ می اندازید آنرا

عليه وعن ابي سعيد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

علیہ ست و روایت ست از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم اذا وضعت الجنازة فاحتملها الرجال على اعناقهم

وسلم وقتی کہ نہادہ شود جنازہ برنعش پس بردارند وے را مردان بر گردنہای خود

فان كانت صالحة قالت قدموني وان كانت غير صالحة

پس اگر باشد میت نیکو کار میگوید پیش برید مرا و اگر نباشد کار

قالت لاهلها يا ويلها اين تذهبون بها يسمع صوتها

بہ کویند کسان خود را وای بر وے کجا مے برید او را می شنود آواز او را

كل شيء الا الانسان ولو سمع الانسان لصعق رواه البخاري

ہر چیز او را می شنود جز انسان و اگر می شنید آدمی ہر آئینہ ہلاک می شد سخت بیہوش رواہ بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ

وازو است مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ دیدید

الْجَنَازَةَ فَقُومُوا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتّٰى تُوضَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

جنازہ را پس باستید از برای آنکہ ہر کہ پیروی کند جنازہ را پس بار بگیرد و نشیند تا آنکہ نہادہ شود

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَبِعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ

علیہ وسلم کہ کسیکہ پیروی کند جنازہ مسلمانے را از روی ایمان و طلب کردن ثواب آخرت

حَتّٰى يُصَلّٰى عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ

تا آنکہ بگذارد بر وی نماز جنازہ و تا آنکہ فارغ گردد از دفن وے پس بدرستیکہ بازمی گردد از اجر

بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ

بدو قیراط ہر قیراط آنچنان مانند کوہ احد است و کسیکہ نماز گذارد بر وے پیش از آنکہ

قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

دفن کردہ شود پس بدرستیکہ برمیگردد بہ یک قیراط متفق علیہ و از

عَوْفِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلّٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف ابن مالک رضہ گفت نماز کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى جَنَازَةٍ فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ

بر جنازہ پس یاد گرفتم من از دعای آنحضرت وے را میگفت بار خدایا بیامرز مر او را

وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ وَاغْسِلْهُ

و عافیت دہ او را و سلامت بخش و عفو کن از وی و گرامی دار مہمانی او را و کشادہ گردان جای در

بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ

آب و برف و تگرگ و پاکیزہ گردان او را از گناہان چنانکہ پاکیزہ گردانیدی تو جامہ

لا بغض من الدنس وابدله دارا خيرا من داره واهلا
سفید را از چرک و بدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او کہ در انجا ان بود و اہل بہتر
خيرا من اهله وزوجا خيرا من زوجه وادخله الجنة
بہتر از اہل انجا نزد او و جفتے بہتر از جفت وے و در آرا در بہشت
واعذه من عذاب القبر او من عذاب النار وفي رواية
و پناہ دہ او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناہ دہ او را از عذاب آتش و در روایتے آمدہ
وقه فتنة القبر وعذاب النار قال حتى تمنيت ان
و نگہدار او را از فتنہ گور و از عذاب آتش گفت راوی تا آنکہ تمنا کردم کہ
اكون انا ذلك الميت رواه مسلم وعن ابي هريرة ان
من ہمان میت باشم کہ او دعا در حق من میکرد رواہ مسلم و در روایت ست از ابی ہریرہ
ان امراة سوداء كانت تقم المسجد او شابا ففقدها
بدرستیکہ زنے سیاہ بود کہ جاروب میداد مسجد را یا جوانے بود پس گم کرد آن زن را
او ففقد رسول الله صلى الله عليه وسلم سأل عنها او عنه
یا آن جوان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن
فقالوا مات قال افلا كنتم اذنتموني قال فكانهم
پس گفتند مرد و زن او را آنحضرت ایا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابو ہریرہ پس گویا کہ ایشان
صغروا امرها او امره فقال دلوني على قبره فدلوه فصلى
بند ہشتند شان آن زن را یا شان آن مرد را پس فرمود ان حضرت کہ راہ نما مرا بر گور آن
عليها ثم قال ان هذه القبور مملوة ظلمة على اهلها وان الله
پس نماز گزارد بر وے پس فرمود بدرستیکہ این قبرہا پر کردہ شدند تاریکی بر اہل خود و بدرستیکہ
ينورها لهم بصلاتي عليهم متفق عليه ولفظه لمسلم
خداوند تعالیٰ منور میسازد گورہا را برای ایشان بسبب نماز کردن من بر ایشان متفق علیہ و لفظ از مسلم است

وعن كريب مولى ابن عباس رض عن عبد الله بن عباس رض

در روایت ست از کریب کہ مولا ابن عباس ست از عبد اللہ ابن عباس رض

انه مات له ابن بقديد او بعسفان فقال يا كريب انظر

کہ مرد پسر مر ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نگاہ کن

ما اجتمع له من الناس قال فخرجت فاذا الناس قد اجتمعوا

انچہ فراہم آمد نہ برای نماز وی از مردمان گفت کریب پس بیرون آمدم پس ناگاہ مردمان بسیار جمع شدہ اند از جہت نماز

له فاخبرته فقال تقول هم اربعون قال نعم قال اخرجوه

وی پس خبر دادم ابن عباس را گفت ابن عباس کہ میگوئی تو اینان را کہ چہل اند گفت آری گفت بیرون آرید جنازہ را

فاني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما

پس بدرستیکہ من شنیدہ ام رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم را

من رجل مسلم يموت فيقوم على جنازته اربعون رجلا

مرد مسلمانی کہ بمیرد پس بایستند بر جنازہ وی چہل مرد

لا يشركون بالله شيئا الا شفعهم الله فيه رواه مسلم

کہ شریک نمی گردانند آن جمع خدا چیزی را مگر آنکہ قبول کند شفاعت ایشان را خدا در حق وی رواہ مسلم

وعن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من

در روایت ست از عائشہ رضی اللہ عنہا از پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم آنکہ نیست

ميت يصلي عليه امة من المسلمين يبلغون مائة كلهم

مردہ کہ نماز بگذارند بر وے گروہے از مسلمانان کہ برسند عدد ایشان بصد

يشفعون له الا شفعوا فيه رواه مسلم وعن انس رض

شفاعت و دعا کنند او را مگر آنکہ شفاعت ایشان قبول کردہ شود رواہ مسلم و در روایت ست از انس رض

قال مروا بجنازة فاثنوا عليها خيرا فقال النبي صلى الله

گفت امر کردند جماعتی بجنازہ پس ثنا کردند بر وے بنیکی پس فرمود آن حضرت صلی اللہ

عليه وسلم وجبت ثم مروا بأخرى فاثنوا عليها شرا

علیہ وسلم واجب شد پس گذشتند بجنازہ دیگر پس ذکر کردند بر وے بدی

فقال وجبت فقال عمر رضا ما وجبت فقال هذا اثنيتم عليه

پس فرمود واجب شد پس گفت عمر رضی کہ چہ چیز واجب شد پس فرمود آنحضرت کہ ہمرہ کہ یاد کردید

خيرا فوجبت له الجنة وهذا اثنيتم عليه شرا فوجبت

بنیکی پس واجب شد مر او را بہشت و این مردہ کہ یاد کردید او را بدی پس واجب شد

له النار انتم شهداء الله في الارض متفق عليه وفي رواية

او را آتش شما گواہان خدا ایند در زمین متفق علیہ است و در روایتی

المؤمنون شهداء الله في الارض وعن عمر رضا قال

مسلمانان گواہان خدای تعالیٰ اند در زمین و روایت است از عمر رضی گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ايما مسلم شهد له

فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر مسلمانیکہ گواہی دہند

اربعة بخير ادخله الله الجنة فقلنا وثلاثة قال وثلاثة

چہار مرد بنیکی در آرد او را خدا تعالیٰ بہ بہشت پس گفتیم و اگر گواہی دہند سہ کس فرمود و سہ کس

قلنا واثنان قال واثنان ثم لم نسأله عن الواحد رواه

گفتیم و اگر دو کس گواہی دہند فرمود و اگر دو کس گواہی دہند پس نپرسیدیم از یک کس فرمود او را

البخاري وعن عبد الله ابن مسعود رضا قال قال

بخاری و از عبد اللہ بن مسعود رضی روایت است گفت گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم الجنازة متبوعة ولا تتبع

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ جنازہ پس روی کردہ شود نہ پیش روی کنند

ليس معها من تقدمها رواه ابو داود والترمذي وابن ماجة

نیست ہمراہ جنازہ کسی کہ پیش رو باشد او را ابو داود و ترمذی و ابن ماجہ

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

از زبان ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

من تبع جنازة وحملها ثلث مرار فقد قضی ما علیه من

کہ ہر کہ پس روی کند جنازہ را و بردارد آنرا سہ بار پس بتحقیق بدرستی پرداخت آنچیزرا کہ بر او ست از

حقها رواه الترمذی وعن ثوبان قال خرجنا مع النبی

حق جنازہ رواہ ترمذی واز ثوبان مرویست کہ گفت بیرون آمدیم با پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم

صلی الله علیه وسلم فی جنازة فرای ناسا رکبانا فقال

در جنازہ پس دید آنحضرت مردمانرا سوار پس فرمود کہ

الا تستحیون ان ملئکة الله علی اقدامهم وانتم علی

شرم نمیدارید کہ فرشتگان خدا بپیادہ اند و شما بر

ظهور الدواب رواه الترمذی وابن ماجة وروی ابوداود

پشتہائے چہارپایان میروید رواہ ترمذی وابن ماجہ وروایت کرد ابوداود

نحوه وعن ابی هریرة رض قال کان رسول الله صلی الله

بانحوی وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت بود آنحضرت صلی اللہ

علیه وسلم اذا صلی علی الجنازة قال اللهم اغفر لحینا

علیہ وسلم چون میگذارد جنازہ میگفت خداوندا بیامرز زندہ ہای ما را

وميتنا وشاهدنا وغائبنا وصغيرنا وكبيرنا وذكرنا

ومردہ ہای ما را وحاضر ما را وغائب ما را وخرد ما را وبزرگ ما را ونر ینہ ما را

وانثانا اللهم من احييته منا فاحيه على الاسلام

وماده ینہ ما را خداوندا کسیرا کہ زندہ داری تو از ما پس زندہ دار او را بر مسلمانی

ومن توفيته منا فتوفه على الايمان اللهم لا تحرمنا

وکسیکہ بمیرانی او را از ما پس بمیران او را بر ایمان خداوندا ما را مبہ ما دان ما را

أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ رواه أحمد وأبو داود والترمذي

از مزد او و در فتنه مبندازما پس از وے رواه احمد وابوداؤد وترمذی

وابن ماجة وعن عائشة رض قالت قال رسول الله صلى

وابن ماجه و در روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

الله عليه وسلم لا تسبوا الأموات فإنهم قد أفضوا إلى

الله علیه وسلم که دشنام نه دهید مردگان را پس بدرستیکه ایشان بجزا رسیدند بسوے

ما قدموا رواه البخاري وعن ابن عمر رض قال قال

که پیش فرستادند رواه البخاری و در روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم اذكروا محاسن موتاكم

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم یاد کنید در نیکیهاے مردگان خود را

وكفوا عن مساويهم رواه ابوداود والترمذي

و باز ایستید از ذکر کردن بدیهاے ایشان رواه ابوداؤد و الترمذی

وعن مالك ابن هبيرة قال سمعت رسول الله صلى

و در روایت است از مالک بن هبیره گفت شنیدم پیغامبر خدا صلی

الله عليه وسلم يقول ما من مسلم يموت فيصلي عليه

الله علیه وسلم را میگفت نیست مسلمانے که بمیرد پس نماز بگذارند بر وے

ثلثة صفوف من المسلمين إلا أوجب فكان مالك

سه صف از مسلمانان مگر واجب گردانید خدا او را بهشت پس بود مالک بن هبیره

إذا استقل أهل الجنازة جزأهم ثلثة صفوف

وقتی که کم میدید اهل جنازه پنج شمرا که حاضر آمده بودند بخشش میکرد و میساخت سه صف

بهذا الحديث رواه أبو داود

بسبب این حدیث رواه ابوداؤد

بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ

باب دفن المیت

عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ اَنَّهٗ رَاٰى قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

از روایت است سفیان تمار بدرستیکہ او دید قبر آنحضرت را صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسَنَّمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ

علیہ وسلم بلند بر شکل کوہان شتر رواہ البخاری و از روایت است ابی ہریرہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يَّجْلِسَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ اینکہ بنشیند

اَحَدُكُمْ عَلٰى جَمْرَةٍ فَتُحْرِقَ ثِيَابَهٗ فَتَخْلُصَ اِلٰى جِلْدِهٖ

یکی از شما بر پارہ آتش پس بسوزاند جامہ او را پس برسد آتش بپوست او

خَيْرٌ لَّهٗ عَنْ اَنْ يَّجْلِسَ عَلٰى قَبْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بہتر است مر او را از نشستن بر قبر روایت کرد این حدیث را مسلم و از

اِبْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

ابن عمر رضی اللہ عنہ روایت است کہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بود

اِذَا اَدْخَلَ الْمَيِّتَ الْقَبْرَ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ

کہ چون می درآورد مردہ را در قبر میگفت بسم اللہ و باللہ و بر ملت

رَسُوْلِ اللّٰهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ وَعَلٰى سُنَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ

رسول اللہ و در روایتے و بر سنت پیغامبر خدا صلی اللہ رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى اَبُوْ دَاوٗدَ الثَّانِيَةَ

احمد والترمذی وابن ماجہ و روایت کرد ابو داود روایت ثانی را

وَعَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ مُرْسَلًا اَنَّ النَّبِيَّ

و روایت است از جعفر ابن محمد از پدر او از روے مرسل بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَثَى عَلَى الْمَيِّتِ ثَلٰثَ حَثَيَاتٍ بِيَدَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم خاک انداخت بر مردہ سہ بار خاک انداختن بہر دو دست خود

جَمِيعًا وَاَنَّهٗ رَشَّ عَلٰى قَبْرِ ابْنِهٖ اِبْرَاهِيْمَ وَوَضَعَ عَلَيْهِ حَصْبَاءَ

و بدرستیکہ آب پاشید بر گور پسر خود ابراہیم و نہاد بر قبر وے سنگریزہ ہا

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد ایں حدیث را در شرح سنۃ و روایت است از جابر رض گفت جابر نہی کردہ است پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّجَصَّصَ الْقُبُوْرُ وَاَنْ يُّكْتَبَ عَلَيْهَا

صلی اللہ علیہ وسلم از گچکاری کردن قبرہا و از انکہ نوشتہ شود بر قبور

وَاَنْ يُّبْنٰى عَلَيْهَا وَاَنْ تُوْطَأَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

و نہی کرد از انکہ بنا کردہ شود بر قبر و از انکہ پایمال کردہ شود قبور رواہ ترمذی و ہم از وے مرویست گفت جابر

رُشَّ قَبْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الَّذِيْ رَشَّ الْمَاءَ

کہ آب پاشیدہ شد قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و بود آنکس کہ پاشید آب را

عَلٰى قَبْرِهٖ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَأَ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهٖ

بر قبر آنحضرت ص بلال ابن رباح از مشک کہ شروع کرد از جانب سر آنحضرت ص

حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

تا آنکہ رسید بہر دو پاے مبارک آنحضرت رواہ بیہقی در دلائل نبوۃ

وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى عَائِشَةَ رض

و روایت است از قاسم بن محمد گفت کہ در آمدم بر عائشہ رض

فَقُلْتُ يَا اُمَّاهُ اَكْشِفِيْ لِيْ عَنْ قَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتم ای مادر من بکشاے و پردہ بردار برائے من از قبر آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ فَكَشَفَتْ لِيْ عَنْ ثَلٰثَةِ قُبُوْرٍ لَا مُشْرِفَةٍ

وسلم و ہر دو یار وے پس پردہ برداشت برائے من از سہ قبر کہ نہ بلند بود

وَلَا لِاطِئَةٍ مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الْحُرَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

و نہ متصل بزمین سنگریزہ پہیدہ شدہ بروے سنگریزہ ہائے سرخ رواہ ابو داؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عایشہ رضہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهِ حَيًّا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ

فرمود شکستن استخوان مردہ ہمچو شکستن استخوان اوست در حال حیات رواہ مالک و ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ رَآنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجہ و روایت است از عمرو بن حزم گفت دید مرا آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى قَبْرٍ قَالَ لَا تُؤْذِ صَاحِبَ

علیہ وسلم تکیہ زنندہ بر قبرے فرمود آزار مکن صاحب

هٰذَا الْقَبْرِ أَوْ لَا تُؤْذِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

این قبر را یا فرمود آزار مکن آنرا رواہ احمد

بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ

باب گریستن بر مردہ و بیان

أَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلَى مَوْتِ أَوْلَادِهِ

مزد کسے کہ صبر کرد بر موت اولاد خود

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رضہ گفت انس کہ در آمدیم ما ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ فَأَخَذَ

وسلم بر ابی سیف آہنگر و بود دے شوہر دایہ ابراہیم بن محمد پس گرفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ابراہیم را پس بوسہ داد اورا و بوکرد اورا

ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذٰلِكَ وَاِبْرَاهِيْمُ يَجُوْدُ بِنَفْسِهٖ

پسر در آمدیم بار دیگر بعد از آن پیش همراه آنحضرت و حال آنکه ابراهیم جود و سخاوت میکرد و بجان خود

فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس در ایستاد هر دو چشم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهٗ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ عَوْفٍ وَاَنْتَ

گریان شدند آنکها از ان پس گفت باو حضرت عبد الرحمن ابن عوف و تو گریه میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ اِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ

ای پیغمبر خدا باین معرفت پس فرمود ای فرزند عوف این آنکها اثر رحمت است پس

اَتْبَعَهَا بِاُخْرٰى فَقَالَ اِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ

پس در گردانید آن آنکها را با آنکهای دیگر پس فرمود بدرستیکه چشم آنکه میریزد و دل

يَحْزَنُ وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا يَرْضٰى رَبُّنَا وَاِنَّا بِفِرَاقِكَ

اندوهگین میگردد و نمیگوئیم مگر آنچه که خوشنود است پروردگار ما و بدرستیکه ما بجدائی تو

يَا اِبْرَاهِيْمُ لَمَحْزُوْنُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ای ابراهیم هر آئینه اندوهگینیم متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُوْدَ

اللہ علیہ وسلم نیست از اہل طریقه ما کسے که بزند رخسارها را

وشق الجيوب ودعا بدعوى الجاهلية متفق عليه

پاره کند گریبان را و بخواند بخواندن جاهلیه چنانکه نوحه و دعا بویل وغیره متفق علیه

وعن ابي بردة قال اغمي على ابي موسى فاقبلت

و روایت است از ابی بردة گفت که بیهوش شد ابو موسی الاشعری پس پیش آمد

امرأته ام عبد الله تصيح برنة ثم افاق فقال

زن وی که کنیت او ام عبد الله است و در حالیکه آواز میکرد به بکا پس بهوش آمد پس گفت

ألم تعلمي وكان يحدثها ان رسول الله صلى الله

آیا نمی دانی تو و بود ابو موسی که خبر میداد که آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال انا بريء ممن حلق وصلق وخرق

علیه وسلم فرمود که من بیزارم از کسیکه ببستر د سر را و بلند کند آواز را و پاره کند گریبان را

متفق عليه ولفظه لمسلم وعن ابي مالك

متفق علیه و لفظ این مر مسلم راست و روایت است از ابی مالک

الاشعري رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

اشعری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیه وسلم

اربع في امتي من امر الجاهلية لا يتركونهن الفخر

چهار خصلت است در امت من از کار جاهلیت که نمی گذارند آنها را یکے نازیدن

في الاحساب والطعن في الانساب والاستسقاء بالنجوم

در حسبها دوم طعن کردن در نسبها سوم طلب باران کردن ستاره ها و چهارم

والنياحة وقال النائحة اذا لم تتب قبل موتها تقام

نوحه کردن و فرمود آنحضرت که زن نوحه گر چون توبه نکند پیش از مرگ خود استاده کرده شود

يوم القيامة وعليها سربال من قطران ودرع من جرب

در روز قیامت و حال آنکه بر تن زن پیراهنی است از قطران و پیراهنی از جرب

رواه مسلم وعن انس رض قال مر النبي صلى الله عليه

رواه مسلم و در روایت است از انس رض گفت گذشت بآنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم بامرأة تبكي عند قبر فقال اتقي الله واصبري

وسلم بزنیکه گریه میکرد نزد گوری پس فرمود آنحضرت که بپرهیز از خدا و شکیبائی کن

قالت اليك عني فانك لم تصب بمصيبتي ولم تعرفه

گفت آن زن با آنحضرت که بگذر از من تو نه آنکه رسیده است بمصیبت من و نه شناخت آن زن حضرت را

فقيل لها انه النبي صلى الله عليه وسلم فاتت باب النبي

پس گفته شد آن زن را که آنکه این مخن گفت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد آن زن بر در پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم فلم تجد عنده بوابين فقالت

صلی اللہ علیہ وسلم پس نیافت آن زن نزد آنحضرت دربانی را پس گفت آن زن

لم اعرفك فقال انما الصبر عند الصدمة الاولى

که من نشناختم ترا پس فرمود آنحضرت جز این نیست که صبر نزد گوفت نخستین است

متفق عليه وعن ابي سعيد الخدري رض قال

متفق علیه و در روایت است از ابی سعید خدری رض گفت

لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم الناشمة والمستنشمة

لعنت کرده است پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زن نوحه کننده را و زن گوش دارنده نوحه را

رواه ابو داود وعن سعد بن ابي وقاص رض قال قال

رواه ابو داود و در روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم عجبت للمؤمن ان اصابه

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عجب است مر مسلمان را اگر برسد او را

خير حمد الله وشكر وان اصابته مصيبة حمد الله وصبر

نیکی از نعمت ستایش میکند خدا را و سپاس میگوید اگر برسد او را رنجی و اندوه ستایش میکند خدا را و شکیبائی میورزد

فالمؤمن يؤجر في كل أمره حتى في اللقمة يرفعها الى

پس مسلمان مزد داده می شود در همه کار خود تا آنکه در لقمه که بر می دارد آنرا

في امرأته رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن أنس

در دهان زن خود پاداش بیهقی در شعب ایمان و روایت است از انس رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مؤمن إلا

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که نیست هیچ مومن مگر آنکه

وله بابان باب يصعد منه عمله وباب ينزل منه

او را دو دریچه است در یکی که بالا میرود از آن عمل او و در دیگر فرود می آید از آن در

رزقه فإذا مات بكيا عليه فذلك قوله فما بكت عليهم

رزق او پس چون بمیرد مسلمان بگریند آن هر دو در بر وی پس آن مراد است بقول حق تعالی که پس نگریست

السماء والأرض رواه الترمذي وعن عبد الله ابن

آسمان و زمین او را رواه ترمذی و روایت است از عبد الله بن

مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من عزى

مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که تعزیت کند مسلمانے را

مصابا فله مثل اجره رواه الترمذي وابن ماجة

مصیبت زده را پس مر او راست مانند اجر وے رواه الترمذی و ابن ماجه

وعن أبي بردة قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ابی برده گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وسلم من عزى ثكلى كسي بردا في الجنة رواه الترمذي

وسلم کسے که تعزیت کند و صبر فرماید شکیبا را پوشانیده شود مر او را جامه در بهشت رواه ترمذی

وعن عبد الله بن جعفر رض قال لما جاء نعي جعفر

و روایت است از عبد الله بن جعفر رض گفت هرگاه که آمد خبر موت جعفر رض

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اصْنَعُوا لِآلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَقَدْ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بسازید برائے آل و اولاد جعفر طعامے را پس تحقیق

اَتَاهُمْ مَا يَشْغَلُهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

آمدہ است ایشان را چیزے کہ باز میدارد ایشانرا از طعام رواہ ترمذی و ابو داؤد و ابن ماجہ

وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رضہ گفت شنیدم من آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ نِيْحَ عَلَيْهِ فَاِنَّهٗ يُعَذَّبُ بِمَا نِيْحَ

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ نوحہ کردہ میشود بر وے پس بدرستیکہ او عذاب کردہ شود بچیزے کہ نوحہ کردہ

عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ

بروے روز قیامت متفق علیہ است و روایت است از ابی موسی رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مَيِّتٍ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مردہ کہ

يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ بَاكِيْهِمْ فَيَقُوْلُ وَاعَضُدَاهُ وَاسَنَدَاهُ وَنَحْوَ

بمیرد پس می ایستد گریہ کنندۂ قوم پس میگوید آن گریہ کنندہ وا کوہ و اسہتر و مانند آن

ذٰلِكَ اِلَّا وُكِّلَ اللّٰهُ بِهٖ مَلَكَيْنِ يَلْهَزَانِهٖ وَيَقُوْلَانِ

الفاظ دیگر مگر آنکہ می سپارد خدای باو دو فرشتہ را کہ بزنند آن میت را و میگویند او را

اَهٰكَذَا كُنْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

بطریق استہزا ایا چنین بودۂ تو رواہ ترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ مَاتَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت مرد زینب بنت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَبَلَتِ النِّسَاءُ فَجَعَلَ عُمَرُ رض يَخْرُجُ مَنْ يَسْوَطُهٗ فَاَخَّرَ تَا

پس گریستند زنان پس در آمد عمر رضہ کہ بزند ایشان را بتازیانۂ خود پس دور کرد عمر را

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهٖ وَقَالَ مَهْلًا يَا عُمَرُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدست مبارک خود وفرمود کہ آہستہ تو اے عمر

ثُمَّ قَالَ اِيَّاكُنَّ وَنَعِيقَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ قَالَ اِنَّهٗ مَهْمَا كَانَ

پس فرمود آنحضرت آن زنان راکہ دور دارید خود را از آواز شیطان پس گفت آنحضرت ہر چند کہ باشد

مِنَ الْعَيْنِ وَمِنَ الْقَلْبِ فَمِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنَ الرَّحْمَةِ وَمَا كَانَ

از چشم و از دل پس آن از خدا است عزوجل و از مہربانی است و چیزے کہ باشد

مِنَ الْيَدِ وَمِنَ اللِّسَانِ فَمِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از دست و از زبان پس آن از شیطان است رواہ احمد

وَعَنِ الْبُخَارِيِّ تَعْلِيقًا قَالَ لَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ

و بخاری در صحیح خود بطریق تعلیق آوردہ است کہ چون مرد حسن بن امام حسن

بْنِ عَلِيٍّ رض ضَرَبَتِ امْرَاَتُهُ الْقُبَّةَ عَلٰى قَبْرِهٖ سَنَةً ثُمَّ

بن علی رض زد زن او خیمہ را بر قبر او تا یک سال پس

رُفِعَتْ فَسَمِعَتْ صَائِحًا يَقُولُ الْاَهْلَ وَجَدُوا مَا فَقَدُوا

برداشت خیمہ را پس شنید آواز گوینده را کہ میگوید آگاہ باشید کہ آیا یافتند چیزے را کہ گم کردہ بودند

فَاَجَابَهٗ اٰخَرُ بَلْ يَئِسُوا فَانْقَلَبُوا وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

پس آواز داد دیگرے بلکہ نومید شدند پس برگشتند و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ وَاَبِي بُرْزَةَ رض قَالَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

حصین و از ابی برزہ رض گفتند کہ بیرون آمدیم ما با پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ فَرَاٰى قَوْمًا قَدْ طَرَحُوا اَرْدِيَتَهُمْ

اللہ علیہ وسلم در تابعت جنازہ پس دید آنحضرت گروہی را کہ بتحقیق انداختند ردا ہائے خود را

يَمْشُونَ فِي قُمُصٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

میرفتند در پیراہن ہائے خود پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ أَوْ بِصَنِيعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشْتَبِهُونَ

آیا بکردار اہل جاہلیت عمل میکنید یا بکار و پیشہ جاہلیت مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُوَيْرَكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعای بد کنم بر شما از چنین دعا کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذٰلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند ردا ہای خود را و باز برنگشتند بانعمل رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

در روایت است از ابن عمر رض گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کردہ شود جنازہ را کہ باو نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجہ و در روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ

ابی امامہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدا تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُولَى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کہ زدہ مصیبت راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بہشت رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از حسین بن علی رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و نہ زن مسلمان کہ رسیدہ میشود او مصیبتے پس یاد میکند آن مصیبت را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذٰلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا جَدَّدَ اللّٰهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس تو پد میکند مر او را از جہت آن استرجاع مگر آنکہ تو پد میکند

تبارك وتعالى عند ذلك فاعطاه مثل اجر هما يوم اصيب

تبارک وتعالی ثواب با نزد آن پس میدہد بدہ او را مانند اجر دو روزے کہ رسیدہ است

بهما رواه احمد والبيهقي في شعب الايمان وعن

بآن مصیبت رواہ احمد وبیہقی در شعب ایمان وروایت است از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی ہریرۃ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اذا انقطع شسع احدكم فليسترجع فانه من المصائب

کہ چون بگسلد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیرا کہ گسستن دوال نیز از مصیبت است

وعن ام الدرداء قالت سمعت ابا الدرداء يقول سمعت

وروایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابا الدرداء را کہ میگفت شنیدم

ابا القاسم صلى الله عليه وسلم يقول ان الله تبارك

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک

وتعالى قال يا عيسى اني باعث من بعدك امة اذا اصابهم

وتعالے فرمود بعیسے اے عیسے بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہے را کہ چون بگیرد ایشانرا

ما يحبون حمدوا الله وان اصابهم ما يكرهون احتسبوا

چیزیکہ دوست میدارند آنرا از نعمت شکر میکنند خدایرا واگر برسد ایشانرا چیزیکہ ناخوش دارند آنرا از بلیہ صبر

وصبروا ولا حلم ولا عقل فقال يا رب كيف

وصبر میکنند وحال آنکہ نیست ایشانرا بردباری وعقل وتدبیر پس گفت یعنی ای پروردگار من چگونہ

يكون هذا لهم ولا حلم ولا عقل فقال اعطيهم من

باشد این صبر وحسبہ ایشانرا وحال آنکہ نیست علم وعقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشان را از

حلمي وعلمي رواهما البيهقي في شعب الايمان وعن

حلم خود وعلم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سہ کس از فرزندان پس درآید آتش دوزخ مگر بمقدار گردانیدن سوگند خود را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و روایت است از و گفت ابو ہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَاكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعۂ زنان را از قبیلۂ انصار کہ نمی میرد مر یکے را از شما سہ

مِنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبُهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آنکہ درآید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند هم میرند برای پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو میرند هم استوار است مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ وَلَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مر آنہا را سہ و نرسیدند بسن کہ نویسند بر ایشان گناہ و ایشان بالغ نشدہ اند هم از و گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللّٰهُ مَا لِعَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلے اللہ علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ ثابت مر بندۂ مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشی چون قبض کنم برگزیدہ او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند او را پس صبر کند و نظر بر آواز دہد مگر

الْجَنَّةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را رواہ البخاری و روایت است از ابن عباس رضؓ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

ادخله الله بهما الجنة فقالت عايشة رض فمن كان له
دری او را داخل بهشت بسبب آن دو فرط او در بهشت پس گفت عایشه صدیقه پس کسیکه باشد مراورا
فرط من امتك قال ومن كان له فرط يا موفقة فقالت
یک دو از امت تو پس او را چه حاجت فرمود رسے که باشد مراورا یک فرطی تو پس زد امنده تر تعلیم شرایع کرد
فمن لم يكن له فرط من امتك قال فانا فرط امتي لن يصابوا
پس گفت عایشه پس کسیکه نباشد مراورا از امت تو حال او چه باشد فرمود که منم فرط امت من تا هرگز مصیبت نرسد
بمثله رواه الترمذي وعن ابي موسى الاشعري رض
بمانند مصیبه من رواه ترمذی و روایت است از ابی موسی اشعری رضه
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مات ولد
گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم چون می میرد فرزند
العبد قال الله تعالى لملئكته قبضتم ولد عبدي
بنده میگوید خدا بتعالے بفرشتگان خود که قبض کردید شما فرزند بنده مرا
فيقولون نعم فيقول قبضتم ثمرة فؤاده فيقولون نعم
پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم پس میگوید باو تعالے قبض کردید میوه دل او را پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم
فيقول ماذا قال عبدي فيقولون حمدك واسترجع
پس میگوید حق تعالے چه چیز گفت بنده من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا لله و انا الیه راجعون گفت
فيقول الله ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت
پس میگوید حق تعالے بسازید برائے بنده من خانه در بهشت و میگوید حق تعالے نام نهید آنرا خانه
الحمد رواه احمد والترمذي وعن ابي هريرة رض
حمد رواه احمد و الترمذی و روایت است از ابی هریره رضه
ان رجلا قال له مات ابن لي فوجدت عليه هل سمعت
که مردے گفت مراورا مرد پسرے که مرا بود و پس اندوهگین شدم بر وے آیا شنیدی تو

مِنْ خَلِيلِكَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِ شَيْئًا يَطِيبُ بِهِ نَفْسُنَا عَنْ

از دوست تو ... او را با خدا برآورد چیزی که خوش سازد نفسهای ما را از جهت

مَوْتَانَا قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ قَالَ صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ الْجَنَّةِ

مردگان خود گفت آری شنیدم آنحضرت را که گفت خردان مسلمانان دعامیص بهشت اند

يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ فَيَأْخُذُ بِنَاحِيَةِ ثَوْبِهِ فَلَا يُفَارِقُهُ حَتَّى

پیش می آید یکی از خردان پدر خود را پس میگیرد کنار جامه پدر یا پس بدانی شود از وی تا آنکه

يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ وَعَنْ مُعَاذٍ

درمی آرد او را در بهشت رواه مسلم واحمد ولفظ حدیث مر احمد راست و روایت است از معاذ

ابْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

ابن جبل رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم نیستند

مُسْلِمَيْنِ يَمُوتُ لَهُمَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا أَدْخَلَهُمَا اللهُ الْجَنَّةَ

دو مسلمان که بمیرد مر ایشان را سه از فرزندان مگر آنکه درآرد آن دو مسلمان را احد بهشت بفضل

بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَوِ اثْنَانِ

رحمت او مر ایشان را پس گفتند ای پیغامبر خدا یا دو کس میرند

قَالَ أَوِ اثْنَانِ قَالُوا أَوْ وَاحِدٌ قَالَ أَوْ وَاحِدٌ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي

گفت آنحضرت یا دو کس میرند گفتند یا یک کس میرد فرمود یا یک کس میرد پس قسم فرمود سوگند یاد کرد

نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ السَّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ

بآنکه نفس من بدست اوست بدرستیکه بچه ناتمام هر آینه میکشد مادر خود را بسرر خود بسوی بهشت

إِذَا احْتَسَبَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ مِنْ قَوْلِهِ

چون امید کند بر وی رواه احمد و روایت کرد ابن ماجه از قول آنحضرت

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والذی نفسی بیده و روایت است از عبد الله بن مسعود رضه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً مِّنَ

گفت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ پیش میفرستد سہ کس را از

الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوْا لَهٗ حِصْنًا حَصِيْنًا مِّنَ النَّارِ

اولاد کہ نرسیدند حد بلوغ را باشند این سہ او را سپرے او پناہ استوار از آتش در نرخ

فَقَالَ اَبُوْ ذَرٍّ قَدَّمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ وَاثْنَيْنِ قَالَ اُبَيٌّ ابْنُ

پس گفت ابو ذر کہ پیش فرستادم دو کس را گفت آنحضرت و دو کس را ہم پناہ باشند گفت ابی ابن

كَعْبٍ اَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ قَدَّمْتُ وَاحِدًا قَالَ وَاحِدًا

کعب کہ کنیت او ابو منذر ہست و در شان او سید القراء واقع شدہ ہست پیش فرستادہ ام کسے را گفت آنحضرت و یکے را ہم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ قُرَّةَ الْمُزَنِيِّ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت ہست از قرہ مزنے

اَنَّ رَجُلًا كَانَ يَاْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهٗ

بدرستیکہ مردے کہ می آمد نزد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ با وے بود

ابْنٌ لَهٗ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتُحِبُّهٗ

پسرے مر او پس گفت او را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا دوست میداری این پسر را

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَبَّكَ اللّٰهُ كَمَا اُحِبُّهٗ فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ

پس گفت اے مرا ے پیغامبر خدا دوست دارد ترا خدا تعالیٰ آنچنانکہ دوستدارم او را پس گم کرد پیغامبر آن پسر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا فَعَلَ ابْنُ فُلَانٍ فَقَالُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کہ چہ شد فرزند فلانے پس گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَاتَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اے پیغامبر خدا مرد آن پسر پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَمَا تُحِبُّ اَنْ لَا تَاْتِيَ بَابًا مِّنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ اِلَّا وَجَدْتَهٗ

کہ آیا دوست نمیداری تو کہ نیائی تو بہیچ دے از دروازہ ہائے بہشت مگر آنکہ یابی تو او را کہ

يَنْتَظِرُكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَهُ خَاصَّةً

انتظار میبرد ترا پس گفت مردے کہ اے پیغامبر خدا امراد را است این مژدہ خاص

اَمْ لِلْكُلِّنَا قَالَ بَلْ لِكُلِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

یا بہہ ہا مسہ گفت آنحضرت بلکہ بہہ شما رواہ احمد وروایت است از

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علی رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهٗ اِذَا اَدْخَلَ اَبَوَيْهِ النَّارَ

بدرستیکہ بچہ افگندہ ہر آئینہ بیستیزد پروردگار خود را وقتیکہ درآرد پدر و مادر خود را بہ دوزخ

فَيُقَالُ اَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهٗ اُدْخُلْ اَبَوَيْكَ

پس گفتہ میشود ای سقط مراغمہ کنندہ پروردگار خود را درآر پدر و مادر خود را

الْجَنَّةَ فَيُجِرُّهُمَا بِسَرَرِهٖ حَتّٰى يُدْخِلَهُمَا

در بہشت پس میکشد این سقط پدر و مادر خود را بسرر خود تا آنکہ درمی آرد پدر و مادر خود را

الْجَنَّةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

در بہشت رواہ ابن ماجہ

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ

باب در بیان زیارۃ قبور

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضی گفت ابو ہریرہ زیارت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قبر امه فبكى وابكى من حوله فقال استاذنت ربي

قبر مادر خود پس گریه کرد و گریانید کسے را که گرد آنحضرت بود پس فرمود که طلب اذن کردم پروردگار خود را

في ان استغفر لها فلم يؤذن لي فاستاذنته في

در آنکه طلب آمرزش کنم برائے او پس اذن داده نشدم را پس اذن طلب کردم پروردگار خود را در

ان ازور قبرها فاذن لي فزوروا القبور فانها

آنکه زیارت کنم قبر او پس اذن داده شدم را پس زیارت کنید قبرها را زیرا که قبر ها

تذكر الموت رواه مسلم وعن بريدة رض قال

یاد میدهند موت را رواه مسلم و روایت است از بریده رضی گفت

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعلمهم اذا خرجوا

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که تعلیم میکرد صحابه را چون بیرون می آمدند

الى المقابر السلام عليكم اهل الديار من المؤمنين

بسوے مقبرها دین کلمه را که سلام بر شما اے اهل سراها از مومنان

والمسلمين وانا ان شاء الله بكم للاحقون نسال

و گردن نهندگان و ما اگر خواسته است خدا بتحقیق بشما رسندگانیم و پیوستگانیم میطلبیم از

الله لنا ولكم العافية رواه مسلم وعن

خدا برائے خود و برائے شما عافیت و سلامت را رواه مسلم و روایت است از

محمد بن النعمان يرفع الحديث الى النبي صلى الله عليه

محمد بن نعمان در حالیکه میرساند حدیث را بپیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم قال من زار قبر ابويه او احدهما في كل جمعة

وسلم گفت آنحضرت کسیکه زیارت کرد قبر مادر و پدر خود را یا قبر یکے از ایشان دو را در هر هفته

غفر له وكتب برا رواه البيهقي في شعب الايمان مرسلا

آمرزیده شود مر آنکس را و نوشته شود نیکوکار رواه بیهقی در شعب ایمان مرسلا

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَاِنَّهَا

فرمود کہ بودم کہ نہی کردہ بودم شما را از زیارت قبرہا پس اکنون زیارت کنید آنہا را زیرا کہ قبرہا

تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بے رغبت میگرداند در دنیا و یاد میدہد آخرت را رواہ ابن ماجہ

كِتَابُ الزَّكٰوةِ

کتاب الزکوٰۃ

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِيْ

و آنانکہ ذخیرہ میکنند زر و نقرہ را و خرج نمی کنند آنرا در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ يَّوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

راہ خدا پس بشارت دہ ایشانرا بعذاب دردناک روزیکہ گرم کردہ شود بر آن

فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کردہ شود بآن پیشانی ایشان را و پہلو ایشانرا و پشت ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ

اینست آنچہ ذخیرہ کردید برای خود پس بچشید آنچہ ذخیرہ

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ

و بپا دارید نماز را و بدہید زکوٰۃ را و آنچہ پیش میفرستید برای خود

مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ

از نیکوکاری خواہید یافت آنرا نزد خدا ہر آئینہ خدا بآنچہ میکنید بینا است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا

نیست هیچ خداوند زر و سیم که نپردازد از آن حق آن را مگر آنکه چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي

باشد روز قیامت گرانیده شود برای او صفیحه از آتش پس گرم کرده می شود بر آن صفیحه در

نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ كُلَّمَا رُدَّتْ

آتش دوزخ پس داغ کرده می شود بآن صفیحه پهلوی او و پیشانی او و پشت او هر گاه که سرد شود بر او

أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى

باز گردانیده شوند برای او در روزی که باشد اندازه آن پنجاه هزار سال تا آنکه

يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى

حکم کرده شود میان بندگان پس ببیند راه خود را بسوی بهشت و یا بسوی

النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْإِبِلُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ إِبِلٍ

دوزخ گفته شد یا رسول الله پس حکم شتر چیست گفت آنحضرت و نیست هیچ خداوند شتر آن که

لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقِّهَا حَلَبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا

ادا نمیکند از آن حق آن را و از جمله حقوق شتران دوشیدن شتران است بر روز ورود شتران

إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ

مگر آنکه چون باشد روز قیامت بر روی انداخته شود صاحب شتران بصحرای فراخ هموار در حالیکه بود

لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ

شتران فربه تر و تمام و نر حالیکه گم نمیکند از آن شتران یک بچه شتر را پایمال میکند او را آنکس با پاهای خود و میگزند او را آنشتر

بِأَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ

بدهنهای خود هر گاه که بگذرد بر او پیشین او باز گردانیده شود بر او پسین او در طائفه از روزی

كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ

که باشد اندازه آن پنجاه هزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان

فيرى سبيله إما إلى الجنة وإما إلى النار قيل يا رسول الله

پس می بیند آنکس راه خود یا بسوئے بہشت و یا بسوئے دوزخ گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا

فالبقر والغنم قال ولا صاحب بقر لا يؤدي منها حقها إلا إذا كان يوم القيمة بطح لها بقاع قرقر

پس چیست حکم بقر و غنم فرمود و نہ خداوند بقر و نہ خداوند غنم کہ ادا نمی کند از آن حق آن مگر آنکہ چون باشد روز قیامت بر روئے انداختہ شود صاحب آن بصحرائے فراخ

ولا يفقد منها شيئا ليس فيها عقصاء ولا جلحاء

درحالیکہ کم نیابند صاحب آن از آن گاوان او گوسپند چیزے را کہ نباشد در آن گاوان او گوسپند پیچیدہ شاخہا و نہ شکستہ

ولا عضباء تنطحه بقرونها وتطأه بأظلافها كلما

و نہ شکستہ شاخ میزنند آن گاوان صاحب خود بشاخہا خود و پامال میکنند این گاوان او گوسپند او بظلاف خود ہر گاہ

مر عليه أولاها رد عليه أخراها في يوم كان مقداره

بگذرد بر وے طائفہ نخستین باز گردانیدہ شود بروے طائفہ پسین آنہا در روزے کہ باشد اندازہ آن

خمسين ألف سنة حتى يقضى بين العباد فيرى سبيله

پنجاہ ہزار سال تا آنکہ حکم کردہ شود میان بندگان پس ببیند راہ خود

إما إلى الجنة وإما إلى النار الحديث رواه مسلم

یا بسوئے بہشت و یا بسوئے دوزخ تا آخر حدیث رواہ مسلم

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از وے گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من آتاه الله مالا فلم يؤد زكوته مثل له يوم القيمة

کسیکہ بدہد او را خدا تعالیٰ مال پس ادا نکند زکوٰۃ آنرا ممثل گردانیدہ شود برائے وے مال وے روز قیامت

شجاعا أقرع له زبيبتان يطوقه يوم القيمة ثم يأخذ

بصورت شجاعے اقرع کہ آن مارے باشد کہ بالائے سر او دو نقطہ سیاہ گردانیدہ شود آنمار مانند طوق در گردن آنکس روز قیامت

بِلِحْيَيْهِ يَعْنِي شِدْقَيْهِ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا مَالُكَ ثُمَّ تَلَا

برد و اطراف کنج دہن و سہ بستر سیاہ بیرون آمد و زبان حال من مال تو ام من مال تو ام پس گفت آنحضرت

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ الْآيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس خواند آنحضرت تا این آیت را تا آخر رواہ بخاری

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عدی بن عمیرہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلَى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطًا

علیہ وسلم ہر کس کہ عامل گردانیدیم ما او را از شما بر عملے پس پوشید از ما چیزے را کہ مالیت سوزن آن

فَمَا فَوْقَهُ كَانَ غُلُولًا يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس پوشیدہ چیزے را کہ بالا سوزن است باشد آن کتمان غلول می آرد آنکس این را بفعل روز قیامت رواہ مسلم

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از رافع بن خدیج گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِي

علیہ وسلم عمل کنندہ بر صدقہ بطریق حق و عدل بمنزلہ کسے است کہ غزا کنندہ

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

در راہ خدا تا آنکہ باز گردد بسوے خانۂ خود رواہ ابو داؤد و الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت ابو ہریرہ چون وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

وسلم و خلیفہ گرفتہ شد ابو بکر بعدوے و کافر شد بانکار زکوٰۃ آنکہ کافر شد از عرب

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِأَبِي بَكْرٍ رض كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ

گفت عمر بن خطاب مر ابی بکر صدیق را رضہ چگونہ مقاتلہ میکنیم مردمان را

وقد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم امرت ان
و حال انکه بتحقیق فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کردہ شدہ ام کہ
اقاتل الناس حتى يقولوا لا اله الا الله فمن قال لا اله
قتال کنم مردمرا تا انکہ بگویند لا الہ الا اللہ پس کسیکہ بگوید لا الہ
الا الله عصم مني ماله ونفسه الا بحقه وحسابه على
الا اللہ نگاہ دارد از من مال خود را و نفس خود را مگر بحق اسلام و حساب او بر
الله فقال ابو بكر والله لاقاتلن من فرق بين الصلوة
خدا ست پس گفت ابو بکر بخدا سوگند البتہ قتال می کنم کسے را کہ فرق کند میان نماز
والزكوة فان الزكوة حق المال والله لو منعوني عناقا
و میان زکوۃ زیرا کہ زکوۃ حق واجب در مال ست بخدا اگر باز گرفتہ باشند از من بزغالہ
كانوا يؤدونها الى رسول الله صلى الله عليه وسلم
کہ بودند کہ ادا میکردند آنرا بسوے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
لقاتلتهم على منعها قال عمر فوالله ما هو الا رأيت
البتہ قتال کنم ایشانرا بر منع آن گفت عمر پس بخدا نیست مگر اینکہ دیدم
ان الله قد شرح صدر ابي بكر للقتال فعرفت انه الحق
بتحقیق کہ خدا گشادہ گردانید سینہ ابی بکر را برائے قتال پس شناختم کہ ہمین ست حق کہ او قتال کرد
متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه
متفق علیہ و ہم از و ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلم يكون لكنز احدكم يوم القيمة شجاعا اقرع يفر
وسلم میباشد گنج یکے از شما روز قیامت مار بزرگ کہ موی سر ندارد سے گریزد
منه صاحبه وهو يطلبه حتى يلقمه اصابعه فيقضمها
از آن مار صاحب آن گنج و حال آنکہ آن مار میجوید او را تا آنکہ تمکن کند آنرا انگشتان خود را پس

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صلى الله عليه

وروایت ست از عایشہ رض گفت عائشہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم يَقُولُ مَا خَالَطَتِ الزَّكٰوةُ مَالًا قَطُّ إِلَّا أَهْلَكَتْهُ

وسلم را کہ میگفت کہ نمیشود زکوۃ کہ بیشتر مالے را مگر آنکہ ہلاک کردن زکوۃ او را

رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبُخَارِيُّ فِي تَارِيخِهِ وَالْحُمَيْدِيُّ وَزَادَ قَالَ

رواہ الشافعی و رواہ البخاری در تاریخ خود و حمیدی و زیادہ کرد در تفسیر او بجا الت

يَكُونُ قَدْ وَجَبَ عَلَيْكَ صَدَقَةٌ فَلَا تُخْرِجُهَا فَتُهْلِكُ الْحَرَامُ

می باشد آنکہ تحقیق واجب شدہ ست بر تو زکوۃ پس نمیدہی تو زکوۃ را پس ہلاک میکند حرام

الْحَلَالَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَلْبَسُ أَوْضَاحًا

حلال را آخر حدیث و روایت ست از ام سلمہ رض گفت ام سلمہ بودم کہ پوشیدہ او ضاح

مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَكَنْزٌ هُوَ فَقَالَ مَا بَلَغَ

کہ نوعی از زیور طلا ست پس گفتم ای رسول خدا آیا گنج ست این پس فرمود آنچہ برسد مقدار او را

أَنْ تُؤَدَّى زَكٰوتُهُ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ

کہ ادا کردہ میشود زکوۃ آن پس داده شود زکوۃ آن پس نیست کنز کہ بر آن وعید ست رواہ مالک و ابو داؤد

بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ

باب در بیان کسیکہ حلال نمیشود او را سوال کردن و گدائی کردن و کسیکہ حلال ست او را

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه

روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَإِنَّمَا يَسْئَلُ

وسلم کسیکہ سوال کند از مردم مالہای ایشان بقصد زیادت شدن او را پس جز این نیست

جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ أَوْ لِيَسْتَكْثِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

آنکہ سوال میکند آتش را پس کم طلب یا بسیار بهر تحقیق سوال میکند و رواہ مسلم و روایت ست از

لزبیر بن العوام قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

زبیر بن عوام گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لان یاخذ احدکم حبلہ فیاتی بحزمۃ حطب علی

هر آئینہ باید دیکے از شما رسن خود را پس بیارد پشتہ هیزم را بر پشت خود

ظهرہ فیبیعها فیکف اللہ بها وجهہ خیر لہ من ان یسئل

پس بفروشد پس باز دارد روی خود را بآن پشتہ هیزم از آنکه دست سوال دراز کند

الناس اعطوہ او منعوہ رواہ البخاری وعن ابن عمر رض

مردم را بدهند مردم او را یا ندهند رواه البخاری در روایت است از ابن عمر رضه

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال وهو علی المنبر

آنکه رسول خدا صلے اللہ علیه وسلم فرمود و حال آنکه وی بر منبر بود

وهو یذکر الصدقۃ والتعفف عن المسئلۃ الید العلیا

و آن حضرت ذکر میکرد صدقه را و باز ایستادن از سوال حرام دست بالا

خیر من ید السفلی والید العلیا هی المنفقۃ والسفلی

بهتر است از دست پایان و انفاق کرد آنحضرت که دست علیا دستی است که خرچ کند و دست

هی السائلۃ متفق علیہ وعن ابی سعید الخدری

سوال کننده متفق علیه و در روایت است از ابی سعید خدری رضه

قال ان اناسا من الانصار سالوا رسول اللہ صلی اللہ

گفت که بعضے مردمان از انصار سوال کردند از رسول خدا صلے اللہ

علیہ وسلم فاعطاهم ثم سالوہ فاعطاهم حتی

علیه وسلم پس داد آن حضرت ایشان را پس سوال کردند پیش ایشان را تا آنکه

نفد ما عندہ فقال ما یکون عندی من خیر فلن ادخرہ

تمام شد چیزیکه نزد آنحضرت بود پس فرمود آنحضرت که میباشد نزد من از خیر یعنی از مال پس دریغ نمی کنم

وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ

و کسیکہ باز ایستد از سوال نگاہ دارد خود را خدا تعالیٰ و کسیکہ بے نیاز زند

يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ

تکلف کند صبر کند در صبر کردن صبر نخواہد داد خدا و داده نشده است ہیچ کسی را دادنی کہ آن بہتر است

مِنَ الصَّبْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ

از صبر متفق علیہ و در روایتے ست از عمر بن الخطاب رضہ گفت

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میداد مرا بخشش

فَأَقُولُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ

پس می گفتم کہ بدہ آنرا کہ محتاج تر بود بسوے آن از من پس گفت آنحضرت بگیر آنرا پس مال ہا ساز آنرا

وَتَصَدَّقْ بِهِ فَمَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا

و تصدق کن بآن پس چیزے کہ بیاید ترا از ین مال حالانکہ انتظار نبرندہ و نہ سوال کنندہ

سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَمُرَةَ

پس بگیر آنرا و چیزے کہ نہ چنین ست پس مگردان آنرا نفس خود را متفق علیہ و در روایت ست

بْنِ جُنْدُبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سمرہ بن جندب رضہ گفت سمرہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الْمَسْأَلَةُ كَدٌّ يَكُدُّ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ

سوال ہا خراشیدن چہرہ است کہ مجروح می کند آدمی بآن چہرہ خود را پس ہر کہ خواہد

أَبْقَى عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا سُلْطَانٍ

نگاہ دارد بر چہرہ خود را یا ہر کہ خواہد ترک کند آنرا مگر آنکہ سوال کند مرد خداوند سلطنت را یا

أَوْ فِي أَمْرٍ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدًّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

یا سوال کند در کار یکہ نبود از آن چارہ رواہ ابو داؤد و ترمذی و نسائی

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ

و روایت ست از سهل بن حنظلیه رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ سوال کند و نزدوی چیزی باشد کہ بی نیاز گرداند او را از سوال بس مستحق

فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ قَالَ النُّفَيْلِيُّ وَهُوَ أَحَدُ رُوَاتِهِ فِي مَوْضِعٍ

مگر آنکہ میکند طلب بسیاری از آتش گفتہ است نفیلی و آن یکی از راویان اینست شیست در جای دیگر نہ درین حدیث

آخَرَ وَمَا الْغِنَى الَّذِي لَا يَنْبَغِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْرُ

و چیست غنا کہ روا نیست باوی سوال کردن گفت مقدار

مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ أَنْ يَكُونَ

چیزیست کہ او را قوت بامداد گرداند و قوت شبانگاہ و گفتہ است نفیلی در جای دیگر حد غنا اینست کہ باشد

لَهُ شِبَعُ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

مراورا چیزے کہ سیر گرداند او را روز یا روز و شب رواہ ابو داود روایت ست از

حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حبشی بن جنادہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ

وسلم بدرستیکہ سوال کردن حلال نیست مر توانگر را و نہ مر خداوند قوۃ سلیم الاعضا را

إِلَّا لِذِي فَقْرٍ مُدْقِعٍ أَوْ غُرْمٍ مُفْظِعٍ وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ

و لیکن حلال ست مر خداوند فقر را کہ چسپانندہ است بخاک یا حلال ست مر خداوند وام را کہ

لِيُثْرِيَ بِهِ مَالَهُ كَانَ خُمُوْشًا فِي وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَرَضْفًا يَأْكُلُهُ

در ظاہر او افگندہ است و کسیکہ سوال کند مردم را تا بسیار کند بدان مال خود را باشد آن سوال نہا در روے او روز قیامت سنگ

مِنْ جَهَنَّمَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ

از دوزخ پس کسیکہ خواہد کم کند و ہر کہ خواہد زیادہ کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ الْفِرَاسِيِّ اَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ

رواہ الترمذی وروایت ست از ابن الفراسی کہ منسوب ست بفراس بن غنم گفت

قُلْتُ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْاَلُ يَا رَسُوْلَ

ابن فراس از پدرش گفت گفتم مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم آیا سوال کنم من ای پیغمبر

اللّٰهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَاِنْ كُنْتَ

خدا از مردم چیزی پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال مکن واگر ہستے تو

لَابُدَّ فَسَاْلِ الصَّالِحِيْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

کہ البتہ میخواہی پس سوال کن صالحان را از جہت کرم ایشان رواہ ابوداود والنسائی وروایت ست از

عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ يَوْمَ عَرَفَةَ رَجُلًا يَسْاَلُ النَّاسَ

علی کرم اللہ وجہہ کہ وی شنید روز عرفہ مردیرا کہ سوال مے کند مردمان را

فَقَالَ اَفِيْ هٰذَا الْيَوْمِ وَفِيْ هٰذَا الْمَكَانِ تَسْاَلُ مِنْ

پس فرمود آیا در ین روز کہ عرفہ است و در ین مکان کہ مہمانان ست سوال میکنی از

غَيْرِ اللّٰهِ فَخَفَقَهُ بِالدِّرَّةِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عُمَرَ رض

غیر خدا پس زد علی کرم اللہ وجہہ آنمرد را بدرہ رواہ رزین وروایت ست از عمر رض

قَالَ تَعَلَّمْنَ اَيُّهَا النَّاسُ اَنَّ الطَّمَعَ فَقْرٌ وَاَنَّ الْاِيَاسَ غِنًى

گفت عمر رض بدانید ای مردم کہ امید داشتن از مال مردم سبب فقر ست و نا امید بودن از انگری بی نیازی ست

وَاَنَّ الْمَرْءَ اِذَا يَئِسَ عَنْ شَيْءٍ اِسْتَغْنٰى عَنْهُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

و بدرستیکہ مرد وقتیکہ نا امید شود از چیزی بی نیاز میشود ازان رواہ رزین رض

وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت ست از ثوبان مولای آنحضرت گفت گفت رسول و پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّكْفُلُ لِيْ اَنْ لَّا يَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَاَنَا كَفِيْلٌ لَهٗ

کیست کہ ضامن شود مرا کہ سوال نکند از مردم چیزی پس ضامن شوم مر او را

بالجنة فقال ثوبان انا فكان لا يسأل أحدا شيئا رواه

بہ بہشت پس گفت ثوبان من ضامن می شوم پس بود ثوبان کہ سوال نمیکرد ہیچ یکے را چیزی رواہ

ابو داود والنسائي وعن ابي ذر رض قال دعاني

ابو داود و النسائی و روایت ست از ابی ذر رض گفت ابو ذر رض خواند مرا

رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو يشترط علي ان

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ وی طلب شرط میکند بر من کہ

لا تسأل الناس شيئا قلت نعم قال ولا سوطك ان

سوال نکنی تو از مردم چیزے گفتم آرے شرط کردم و گفت آنحضرت نہ طلبی از کسے تازیانہ خود را کہ بیفتد

سقط منك حتى تنزل اليه فتأخذه رواه احمد باب

از دست تو تا آنکہ فرود آئی تو از اسپ بسوی تازیانہ پس بگیری آنرا رواہ احمد باب

الانفاق وكراهية الامساك الذين ينفقون اموالهم

الانفاق و کراہت امساک کسانیکہ خرچ میکنند اموال خویش

بالليل والنهار سرا وعلانية فلهم اجرهم عند ربهم

شب و روز پنہان و آشکارا پس ایشان را مزد ایشان ست نزد پروردگار ایشان

ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون ○ ولا يحسبن الذين

و نیست ترس بر ایشان و نہ ایشان اندوہگین شوند باید کہ گمان نکنند آنانکہ

يبخلون بما اتاهم الله من فضله هو خيرا لهم

بخل می کنند بانچہ عطا کردہ است ایشان را خدا از فضل خود این بخل بہتر ست برای خویش

بل هو شر لهم سيطوقون ما بخلوا به

بلکہ او بد ست برای ایشان نزدیک ست کہ بشکل طوق پوشانیدہ شود ایشان را انچہ بخل کردہ اند بآن

يوم القيمة ط قل لعبادي الذين

روز قیامت بگو آن بندگان مرا

حل
انفاق را چرا کراہت دارد و
بخل و ضرر آن و
اسباب بخل کدام اند و چگونہ
اسباب بخل را چگونہ باید دفع کرد
اسباب اصلی مانع از انفاق
چیست و ذکر دو بیان و حکمت
و اصحاب آن و ذکر دو
کروہ و صفت انفاق
و ذم بخل
و اسباب
از فرض باشد
نفل ۱۲

پ ۳ جزو ۳ رکوع ۵
پ ۴ جزو ۴ رکوع ۴
پ ۴ جزو ۴ رکوع ۱۶

اٰمَنُوْٓا اَنْ يُّقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً

کہ ایمان آوردہ اند بریا دارند نماز را و خرچ کنند از انچہ مارو زی دادیم ایشانرا پنہان و آشکارا

مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خِلٰلٌ وَّلَا شَفَاعَةٌ ۭ وَالْكٰفِرُوْنَ

پیش از انکہ بیاید روز یکہ خرید و فروخت نیست دران و نہ یکدیگر دوستی بود کیست آنکہ

يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً ۭ

وام دہد خدارا وام دادن نیک پس او چند سازد خدا اعمال را برای او بسیار

وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُۜطُ ۠ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا

و خدا تنگ بسازد و کشادہ میکند روزی را و بسوی او باز گردانیدہ میشوید اے مسلمانان

اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا

خرچ کنید از انچہ روزی دادیم شمارا پیش از انکہ بیاید روزی کہ خرید و فروخت نیست دران و نہ دوستی و نہ

شَفَاعَةٌ ۭ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ

سفارش و کافران ایشانند ظالمان آنانکہ خرچ میکنند

اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَآ

اموال خود را در راہ خدا باز از پی آن انفاق نمی نہند منت نہادن را و نہ

اَذًى ۙ لَّهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

ایذا رسانیدن را ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نہ ایشان

يَحْزَنُوْنَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ

اندوہگین شوند سخن ملایم گفتن و در گذشتن از بی ادبی سائل بہتر ست

مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ اَذًى ۗ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ ۝

از ان خیرات کہ از پے آن آزردہ کردن ست و خدا بے نیاز بردبار ست

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ

ای مومنان تباہ مکنید خیرات خود را

بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

بمنت نهادن و آزار دادن همچو کسیکه خرچ میکند مال خود را برای نمودن مردمان

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ

و ایمان ندارد بخدا و روز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا

صفت سنگ صافی است که بر او باشد خاکی پس رسید باو باران پس گذاشت او را صاف و نشانده

لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي

توانائی ندارند اهل ریا بر چیزی از آنچه عمل کردند و خدا راه نمی نماید

الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضا قَالَ قَالَ

گروه کافران را و در روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ لِيْ مِثْلُ اُحُدٍ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم اگر می بود مرا مانند کوه احد

ذَهَبًا لَسَرَّنِيْ اَنْ لَّا يَمُرَّ عَلَيَّ ثَلٰثُ لَيَالٍ وَعِنْدِيْ

طلا هر آینه شاد میکرد مرا اینکه نگذرد بر من سه شب و حال آنکه نزد من

مِنْهُ شَيْءٌ اِلَّا شَيْءٌ اُرْصِدُهٗ لِدَيْنٍ رواه البخاري

از آن چیزی مگر چیزیکه آماده سازم آنرا برای ادای وام رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از وی روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَا مِنْ يَّوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ اِلَّا وَمَلَكَانِ يَنْزِلَانِ

نیست هیچ روزیکه صبح میکنند بندگان در وی مگر آنکه فرود می آیند دو فرشته از آسمان

فَيَقُوْلُ اَحَدُهُمَا اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُوْلُ

پس میگوید یکی از ان دو فرشته خداوندا بده انفاق کننده را چیزی بجای چیزی که داده و میگوید دوم

الأحمر اللهم اعط منفقا خلفا متفق عليه وعن

دیگر خدا و خدا بدہ بخیل را بلاکی مال کہ نگاہ میدارد متفق است بخاری و مسلم و روایت است از

اسماء رضہ قالت قال رسول الله صلى الله عليه

اسماء بنت ابی بکر گفت اسماء فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم انفقي ولا تحصي فيحصي الله عليك ولا توعي

وسلم انفاق کن و شمار مکن کہ شمار کند خدا بر تو و نگاہ دارد مال

فيوعي الله عليك ارضخي ما استطعت متفق عليه

پس نگاہ دارد خدا بر تو بدہ آنچہ میتوانی اگرچہ اندک باشد متفق علیہ

وعن ابي هريرة رضہ قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم قال الله تعالى انفق يا ابن ادم انفق

علیہ وسلم فرمود خدا بتعالے انفاق کن اے پسر آدم تا انفاق کنم

عليك متفق عليه وعن ابي امامة رضہ قال قال

بر تو متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رضہ گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يا ابن ادم ان تبذل

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا در حدیث قدسی اے فرزند آدم بذل کردن تو

الفضل خير لك وان تمسكه شر لك ولا تلام

زیادہ از قدر حاجت بہتر است ترا و نگاہ داشتن تو آنرا بد ترا و قبل کردن بقدر حاجت ترا و کسے سرزنش نمی کند

على كفاف وابدأ بمن تعول رواه مسلم وعن

بر نگاہ داشتن کفاف و آغاز کن در بذل زاید از کفاف بعیال خود رواہ مسلم و روایت است از

جابر رضہ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جابر رضہ گفت گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اتقوا الظلم فان الظلم ظلمات يوم القيامة واتقوا
پرهیز کنید ظلم را زیرا که ظلم در آن روز تاریکیها است روز قیامت و پرهیز کنید
الشح فان الشح اهلك من كان قبلكم حملهم
بخل و حرص را زیرا که بخل نیست گردانیده است کسانی را که پیش از شما بودند برانگیخت ایشان را
على ان سفكوا دماءهم واستحلوا محارمهم
بر آنکه بریختند خون یکدیگر را و حلال گردانیدند چیزها را که حرام گردانیده است ـ جسته ا
رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال رجل
رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض گفت ابو هریره گفت مردی
يا رسول الله اي الصدقة اعظم اجرا قال ان
ای پیغمبر خدا کدام صدقه بزرگتر است از روی ثواب فرمود که بزرگترین صدقها آنست
تصدق وانت صحيح شحيح تخشى الفقر وتامل الغنى
صدقه کنی و حال آنکه تندرستی و بخیلی و میترسی درویشی را و امید میداری توانگری را
ولا تمهل حتى اذا بلغت الحلقوم قلت لفلان
و توقف نکنی تا آنکه برسد روح در گلو بگوئی فلان را
كذا ولفلان كذا وقد كان لفلان متفق عليه
چنین و فلان را چنین و حال آنکه هست مر فلان را متفق علیه
وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله
و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله
عليه وسلم السخي قريب من الله قريب من الجنة
علیه وسلم سخی نزدیک است از جناب حضرت و رضای حق نزدیک است از بهشت که رعایت فرا
قريب من الناس بعيد من النار والبخيل بعيد من الله
نزدیک است از دلهای مردم بجهت بعید است از دوزخ و بخیل بعید است از رحمت حق

بعيد من الجنة بعيد من الناس قريب من النار

بعید است از بہشت بعید است از محبت مردمان قریب است از دوزخ

وجاهل سخي احب الى الله من عابد بخيل رواه

و نجیب جاہل سخی دوست داشتہ شدہ تر است از عابد بخیل رواہ

الترمذي وعن ابي سعيد رض قال قال رسول الله

الترمذی در روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم لان يتصدق المرء في حياته بدرهم

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تصدق کردن مرد یک درہم را در زندگانی خود

خير له من ان يتصدق بمائة عند موته رواه ابو داود

بہتر است مرد را از تصدق کردن وے بصد درہم نزدیک مردن رواہ ابو داؤد

وعن ابي الدرداء قال قال رسول الله صلى الله عليه

و در روایت است از ابی درداء گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم مثل الذي يتصدق عند موته او يعتق كالذي

وسلم حال کسیکہ تصدق کند نزد مردن خود یا آزاد میکند بندہ را مانند حال کسے کہ

يهدي اذا شبع رواه احمد والنسائي والدارمي و

ہدیہ میفرستد طعام را بعد انکہ سیر شد رواہ احمد والنسائی والدارمی و

الترمذي وصححه وعن ابي سعيد رض قال قال

الترمذی و حکم کرد بصحت آن و از ابی سعید روایت است گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم خصلتان لا يجتمعان في

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت جمع نشوند در

منافق البخل وسوء الخلق رواه الترمذي وعن

منافق بخل و بدخلقی رواہ الترمذی و از

اَبِیْ بَکْرِنِ الصِّدِّیْقِ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابی بکر الصدیق رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا یَدْخُلُ الْجَنَّۃَ خَبٌّ وَّلَا بَخِیْلٌ وَّلَا مَنَّانٌ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

در نمی آید بہشت را این سہ کس اول مرد فریبندہ دوم بخیل سوم مردمنت نہندہ بعد از عطا رواہ الترمذی

وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ مَا فِی الرَّجُلِ شُحٌّ ھَالِعٌ وَّجُبْنٌ خَالِعٌ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ

وسلم بدترین خصلتہا کہ در مرد ہست دو خصلت است یکی بخل جزع و فزع کنندہ دوم بزدلی ترسندگی کہ دلہا را از جا

وَعَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ بَیْنَمَا رَجُلٌ بِفَلَاۃٍ

در روایت است از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ مردی حاضر بود

مِّنَ الْاَرْضِ فَسَمِعَ صَوْتًا فِیْ سَحَابَۃٍ اسْقِ حَدِیْقَۃَ فُلَانٍ

در بیابانی از زمین پس شنید آوازے در ابرے کہ میگوید آب دہ بستان فلان را

فَتَنَحّٰی ذٰلِکَ السَّحَابُ فَاَفْرَغَ مَاءَہٗ فِیْ حَرَّۃٍ فَاِذَا شَرْجَۃٌ

پس یکسو شد آن ابر پس ریخت آن آب خود را در زمین سنگستان پس ناگاہ آب راہے

مِّنْ تِلْکَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِکَ الْمَاءَ کُلَّہٗ فَتَتَبَّعَ

از ان آب راہہا بتحقیق فرا گرفتہ است آن آب را ہمہ پس پیروی کرد آنمرد

الْمَاءَ فَاِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِیْ حَدِیْقَتِہٖ یُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِہٖ

آب را پس ناگاہ مردے ایستادہ است در حدیقہ خود میگرداند آب را بہ بیل آہنین

فَقَالَ لَہٗ یَا عَبْدَ اللّٰہِ مَا اسْمُکَ قَالَ فُلَانٌ لِّلْاِسْمِ الَّذِیْ

پس گفت مر این مرد را اے بندہ خدا چیست نام تو گفت نام من فلانست آن نام کہ

سَمِعَ فِی السَّحَابَۃِ فَقَالَ لَہٗ یَا عَبْدَ اللّٰہِ لِمَ تَسْاَلُنِیْ

شنیدہ بود در ابر پس گفت صاحب باغ مر آنمرد را اے بندہ خدا ترا چہ سبب پرسی مرا

عَنِ اسْمِي فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي

از نام من پس گفت آنمرد من شنیده ام آوازے را در ابر کہ

هٰذَا مَاءُهُ وَيَقُولُ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ فَمَا تَصْنَعُ

این آب اوست میگفت آن آواز دهنده کہ آواز میکرد آب وہ حدیقہ فلانرا میگفت بنام تراپس چہ کار میکنی

فِيهَا قَالَ أَمَّا إِذَا قُلْتَ هٰذَا فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا

در حدیقہ خود گفت من نخواسته بودم کہ اظہار کنم لیکن چون گفتی این را بگویم پس سیتی من نگاہ میکنم بسوے چیزے کہ بیرون می آید ازان

فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ

پس تصدق میکنم بسہ یک آن و میخورم من وعیال من از ثلث آن و باز میگردانم در حدیقہ خود ثلث آن

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ است رضی اللہ عنہ کہ وے شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ إِنَّ ثَلٰثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمٰى

کہ میگفت بدرستیکہ سہ کس بودند از قوم بنی اسرائیل یکے ابرص دوم اقرع سوم کور

فَأَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ

پس خواست خدا ایشانرا کہ ابتلا کند ایشانرا پس فرستاد خدا بسوے ایشان فرشتہ را پس آمد آن فرشتہ نزد ابرص

فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ

پس گفت فرشتہ کدام چیز دوست داشتہ شدہ تر است بسوے تو گفت رنگ نیک و پوست نیک

وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ

و از نگ بردود از من آنچہ بتحقیق پلید و مکروہ میدارند مرا مردم گفت آنحضرت پس مسح کرد فرشتہ او را

فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ فَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ

پس رفت از وے پلیدگوے پس داده شد او را رنگ نیک و پوست نیک گفت فرشتہ

فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ

پس کدام مال محبوب تر است بسوے تو گفت شتر یا گفت بقر بجاے ابل شک کردہ است

إِسْحٰقُ إِلَّا أَنَّ الْأَبْرَصَ أَوِ الْأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ

اسحق مگر اینکه ابرص یا اقرع گفت یکے ازان دو شتر

وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ قَالَ فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ

و گفت دیگر گاؤ گفت پس داده شد او را ماده شتر ے حامل دہ ماہ پس گفت فرشته برکت دہاد

اللّٰهُ لَكَ فِيهَا قَالَ فَأَتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ

خدای مر ترا در ین ناقه گفت پس آمد نزد اقرع پس گفت فرشته کدام چیز محبوب ترا ست بسوے تو

قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هٰذَا الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ

گفت موے نیک و اینکه برود از من آنچه که بتحقیق مکروه پنداشته اند مرا مردمان

قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَالَ وَأُعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا قَالَ فَأَيُّ

گفت پس مسح کرد پس رفت از وے گفت داده شد موے نیک گفت فرشته پس کدام

الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلًا قَالَ

مال محبوب ترا ست بسوے تو گفت ابقر پس داده شد او را گاوے بارادر دعامله گفت فرشته

بَارَكَ اللّٰهُ لَكَ فِيهَا فَأَتَى الْأَعْمٰى فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ

برکت داد خدا مر ترا در آن گاوان پس آمد فرشته نزد کور پس گفت کدام چیز محبوب ترا ست بسوے تو

فَقَالَ أَنْ يَرُدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ قَالَ

پس گفت کور اینکه باز گرداند خدا بسوے من بینائی من پس ببینم بوے مردمان را گفت

فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ

پس مسح کرد فرشته او را و باز گردانید خدا بسوے وی بینائی او را گفت فرشته پس کدام مال محبوب ترا ست بسوے تو

قَالَ الْغَنَمُ فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا فَأَنْتَجَ هٰذَانِ وَوَلَّدَ هٰذَا

گفت گوسپند پس داده شد گوسپند زاینده پس انتاج کرد ین دو تولید کرد این یعنے صاحب غنم

فَكَانَ لِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهٰذَا

پس گشت حاصل مر این را وادی از شتر و مر این را وادی از گاوان و مر این را

وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ

وادی از گوسپندان گفت آنحضرت پستر بدرستی آن فرشته آمد ابرص را در همان صورت و هیئت

فَقَالَ إِنِّي رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي

پس گفت من مردی مسکینم بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر

فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي

پس نیست کفایت رسیدن مرا امروز مگر بخدا و فضل خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآنکه

أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ

داده است ترا رنگ نیک و پوست نیک و داده است ترا مال شتری را که برسم

بِهِ فِي سَفَرِي فَقَالَ الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ

بآن در سفر خود پس گفت حقها بسیار است پس گفت فرشته بدرستیکه گویا من ترا می شناسم

أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ

آیا نبودی تو ابرص که پلید و مکروه داشتند ترا مردم و فقیر که مال نبود نداشتی پس داد ترا خدا یتعالی

فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ إِنْ كُنْتَ

پس گفت داده نشده ام این مال را مگر میراث از آباء و اجداد و همین رسیده پس گفت فرشته اگر تو

كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ قَالَ وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ

دروغ گو پس بگرداند ترا خدا بآنکه بسوی حالی که بودی تو گفت و آمد آن فرشته اقرع را در همان صورت

فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَى هَذَا

پس گفت مر آنرا مانند آنچه که گفته بود مر ابرص را و رد کرد اقرع بر فرشته مانند آنچه رد کرد بر ابرص

فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ قَالَ

پس گفت فرشته اگر باشی تو دروغ گو پس بگرداند ترا خدا بآنکه باز گردنده بسوی حالیکه بودی و فرستاد حضرت

وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ

و آمد آن فرشته نزد اعمی در صورتی که نخست آمده بود پس گفت من مردی مسکینم

وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ

و مسافر تحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر پس نیست کفایت و بسیار

بِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ

مرا امروز مگر بتوفیق خدا پس بتو سوال میکنم ترا بآن خدائی که داده است ترا

بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ

بینائی تو سوال میکنم گوسپندی که برسانم بآن در حصول سفر من پس گفت آن اعمی تحقیق بودم

أَعْمَى فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ

کور پس باز گردانید خدا آنچه بسوئے من بینائی من پس بگیر هر چه میخواهی از گوسپندان و بگذار هر چه میخواهی

فَوَاللّٰهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلّٰهِ فَقَالَ أَمْسِكْ

پس بخدا سوگند که منع نمیکنم و دشوار نمی اندازم ترا امروز بچیزے که بگیری تو آنرا برای خدا پس گفت فرشته

مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى

مال خود را پس جز این نیست که ابتلا و آزمایش کرده شده اید پس پس تحقیق خشنود شد بر تو و خشم

صَاحِبَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ

در یار تو متفق علیه است و روایت است از ام بجید انصاریه رضی گفت

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمَسَاكِينَ لَيَقِفُونَ عَلَى بَابِي فَمَا

گفتم اے رسول خدا بدرستیکه مسکین هر آئینه می ایستند بر در من تا آنکه

أَسْتَحْيِي فَلَا أَجِدُ فِي بَيْتِي مَا أَدْفَعُ فِي يَدِهِ فَقَالَ

شرم میدارم پس نمی یابم در خانه خود چیزے که بدهم آنرا در دست او پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْفَعِي فِي يَدِهِ وَلَوْ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بده در دست او اگرچه

ظِلْفًا مُحْرَقًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَوْلَى لِعُثْمَانَ

سم سوخته باشد رواه ابو داؤد و روایت است از مولے کہ عثمان را بود

قَالَ اُهْدِيَ لِاُمِّ سَلَمَةَ بِضْعَةٌ مِنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ

گفت پرستاده شده مر ام سلمه را پاره از گوشت و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعْهُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ خوش می آمد او را گوشت پس گفت ام سلمہ مر خادم را بنہ آن گوشت را

فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ

در خانہ شاید کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخورد آنرا پس نہاد خادم آنرا

فِي كُوَّةِ الْبَيْتِ فَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ

در طاقچہ خانہ پس آمد سوال کنندہ پس ایستاد بر در پس گفت

تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ فَقَالُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ

تصدق کنید برکت کناد حق تعالیٰ در شما پس گفتند او را نہ مر شما را کہ برکت کناد خدا در تو

فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس رفت سایل پس در آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یعنے در خانہ پس گفت مر

يَا اُمَّ سَلَمَةَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ اَطْعِمُهُ فَقَالَتْ نَعَمْ قَالَتْ

ام سلمہ آیا ہست نزد شما چیزے کہ بخورم پس گفت آرے ہست پس گفت

لِلْخَادِمِ اذْهَبِي فَاْتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر خادم را کہ برو پس بیار نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بِذٰلِكَ اللَّحْمِ فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ فِي الْكُوَّةِ اِلَّا قِطْعَةً

آن گوشت را پس رفت خادمہ پس نیافت آن گوشت را در طاقچہ مگر سنگ پارہ را

مَرْوَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنَّ ذٰلِكَ اللَّحْمَ

پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستیکہ آن گوشت

عَادَ مَرْوَةً لَمَّا لَمْ تُعْطُوهُ السَّائِلَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

گشت سنگ چند از جہت نماز شما سائل را رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلًا قِيلَ نَعَمْ قَالَ الَّذِي يُسْأَلُ

آیا خبر ندہم شما را بدترین مردم از روئے مرتبہ گفته شد آرے خبر دہ فرمود آن کسے کہ سوال کردہ شود

بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ

بنام خدا و ندہد بنام خدا رواہ احمد در روایت است از ابی ہریرہ رضی کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى بِلَالٍ وَعِنْدَهُ صُبْرَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درآمد بر بلال و نزد او تودہ بود

مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ مَا هٰذَا يَا بِلَالُ قَالَ شَيْءٌ ادَّخَرْتُهُ لِغَدٍ

از خرما فرمود پس گفت آنحضرت چیست این نزد ای بلال گفت ایں چیزیست کہ ذخیرہ کردہ بودم برائے فردا

فَقَالَ أَمَا تَخْشَى أَنْ تَرَى لَهُ غَدًا بُخَارًا فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَوْمَ

فرمود ایا نمی ترسی کہ ببینی مر این تمر را فردا دود در آتش دوزخ روز

الْقِيٰمَةِ أَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْلَالًا

قیامت خرچ کن اے بلال و نترس از خداوند عرش کم کردن را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلسَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِيًّا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا

جوانمردی درختی است در بہشت پس کسیکہ باشد سخی گرفتہ است شاخے از ان درخت

فَلَمْ يَتْرُكْ لَهُ الْغُصْنُ حَتّٰى يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِي

پس نمی گذارد او را آن شاخ تا آنکہ می درآرد او را در بہشت و بخیلی درختیست در

النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِيحًا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا فَلَمْ يَتْرُكْ لَهُ الْغُصْنُ

دوزخ پس ہر کہ بخیل است گرفتہ است شاخے از ان پس نمی گذارد او را آن شاخ

حَتّٰى يَدْخُلَهُ النَّارَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

تا آنکه در آرد او را دوزخ روایت کرد این دو حدیث را بیهقی در شعب الایمان و روایت است

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَادِرُوا

علی رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شتابی کنید

بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا رَوَاهُ رَزِينٌ

بصدقه زیرا که بدرستی بلا تجاوز نمی کند صدقه را روایه رزین

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالٰى

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

وخرچ کنید در راه خدا و میفگنید خویشتن را بسوئے هلاک

وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ

و نیکوکاری کنید هر آئینه خدا دوست میدارد نیکوکاران را اگر آشکارا کنید خیرات را

فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

پس نیکو چیزست آن اگر پنهان کنید و بدهید آن را بفقیران پس این بهتر است شما را

وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ عَنْ

و این دور سازد از شما بعض گناهان شما را و خدا باچه میکنید آگاه است روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که

تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللّٰهُ إِلَّا الطَّيِّبَ

تصدق کند برابر قیمت تمر از کسب پاک و نمی پذیرد خدا مگر پاک را

فَإِنَّ اللّٰهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّي

پس بدرستیکه خدا آنرا می پذیرد آنرا بدست راست خود پس پرورش میکند آن صدقه را برای صاحب آن چنانکه

لِاَحَدِكُمْ فَلُوَّهُ حَتّٰى تَكُوْنَ مِثْلَ الْجَبَلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

یکے از شما کرہ اسپ خود را تا آنکہ میباشد آن صدقہ مانند کوہ متفق علیہ و ہم از و لیست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کم نکرد ہیچ صدقہ چیزے را

مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ اِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ اَحَدٌ

از مال و زیادت نکرد اینرا خدا بندہ را بسبب عفو کردن او مگر عزت در دنیا و فروتنی نکند ہیچ کسے

لِلّٰهِ اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مگر آنکہ بلند گرداند قدر او را خدا ایتعالے رواہ مسلم و ہم از و لیست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْاَشْيَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ انفاق کند دو چیز را از چیز ہا

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ دُعِيَ مِنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَلِلْجَنَّةِ اَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ

در راہ خدا خواندہ می شود آنکس از دروازہ ہائے بہشت و مر بہشت را دروازہ است پس کسیکہ باشد

مِنْ اَهْلِ الصَّلٰوةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلٰوةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ

از اہل نماز یعنی غالب است بر و نماز خواندہ می شود از دروازہ بہشت کہ مخصوص است باہل نماز و کسیکہ باشد از

اَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ

اہل جہاد خواندہ می شود از در جہاد و کسیکہ باشد از اہل

الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ

صدقہ خواندہ می شود از باب صدقہ و کسیکہ باشد از اہل

الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ مَا عَلٰى مَنْ

روزہ خواندہ شود او را از در ریان یعنے در سیرابے پس گفت ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ بر کسیکہ

يُدْعٰى مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ مِنْ ضَرُوْرَةٍ فَهَلْ يُدْعٰى اَحَدٌ

خواندہ شود ازان در ہا ضرورے ہ پس آیا خواندہ می شود ہیچ کسے

مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ

از ہمہ درہا گفت آنحضرت آرے ہست و امید میدارم کہ باشی تو اے ابوبکر رضا از ان گروہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ و ازو ہم مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا قَالَ أَبُوبَكْرٍ أَنَا قَالَ وَمَنْ تَبِعَ

یعنی پرسید از صحابہ کیست کہ صبح کرد از شما امروز روزہ دار گفت ابوبکر صدیق منم یا رسول اللہ و فرمود آنحضرت کہ

مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً قَالَ أَبُوبَكْرٍ أَنَا قَالَ فَمَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمْ

از شما امروز جنازہ را گفت ابوبکر صدیق منم گفت آنحضرت پس کیست کہ طعام خورانید از شما

الْيَوْمَ مِسْكِينًا قَالَ أَبُوبَكْرٍ أَنَا قَالَ وَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ

امروز مسکین را گفت ابوبکر صدیق من ہستم گفت و کیست کہ پرسید از شما امروز

مَرِيضًا قَالَ أَبُوبَكْرٍ أَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیمار را گفت ابوبکر صدیق انا پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا اجْتَمَعْنَ فِي امْرِءٍ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جمع نشوند این چہار چیز در یک مرد و ہیچ مرد را مگر آنکہ در آید در بہشت رواہ مسلم و روایت ہست از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلٰثِ مِائَةٍ مَفْصِلٍ

پیدا کردہ شدہ است ہر شخص از اولاد آدم بر سہ صد و شصت ہند

فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ وَحَمِدَ اللّٰهَ وَهَلَّلَ اللّٰهَ وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ

پس کسیکہ بگوید اللہ اکبر و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و سبحان اللہ و طلب آمرزش کند از

اللّٰهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا

خدا و دور کند سنگے را از راہ مردم یا خار یرا یا استخوانے را

أو أمر بمعروف أو نهى عن منكر عدد تلك السلامى وتلك السلامى

یا امر کند بمعروف یا نہی کند از منکر موافق عدد سیصد و شصت بند

فإنه يمشي يومئذ وقد زحزح نفسه عن النار رواه مسلم

پس بدرستیکہ آنکس راہ میرود یا شام میکند در آنروز حال آنکہ دور انداختہ است خود را از آتش رواہ مسلم

وعن أنس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از انس رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

ما من مسلم يغرس غرسا أو يزرع زرعا فيأكل منه

نیست هیچ مسلمانے کہ بنشاند درختے را یا بکارد کشتے را پس بخورد

إنسان أو طير أو بهيمة إلا كانت له صدقة متفق عليه

آدمی یا پرندہ یا چارپایہ مگر آنکہ باشد مر او را صدقہ متفق علیہ

وفي رواية لمسلم عن جابر رضي الله عنه وما سرق منه له صدقة

و در روایتے مر مسلم را از جابر آمدہ است و آنچہ دزدیدہ شد از آن نیز او را صدقہ است

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم غفر لامرأة مومسة مرت بكلب على رأس ركي

وسلم کہ آمرزیدہ شد زنے زانیہ کہ گذشت بسگے بر سر چاہے

يلهث كاد يقتله العطش فنزعت خفها فاوثقته

در حالیکہ می بر آورد آن سگ زبان خود را از تشنگی نزدیک بود کہ بکشد او را تشنگی پس بکشید آن زن زانیہ موزہ خود را پس ببست

بخمارها فنزعت له من الماء فغفر لها بذلك قيل إن

سر پوش خود را پس بکشید آن را بر آب پس آمرزیدہ شد مر آن زن را بآن عمل گفتہ شد بدرستیکہ

لنا في البهائم أجرا قال في كل ذات كبد رطبة أجر

ما را در احسان کردن بہیمہ ہا و سیراب کردن آنہا ثواب است فرمود آنحضرت در احسان کردن بہر جگر تشنہ کہ خداوند مزد میدہد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت است از ابی برزہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ

صلے اللہ علیہ وسلم گذشت مردے بشاخ درختے کہ بر پشت

طَرِيقٍ فَقَالَ لَأُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ

راہ است رفوق او پس گفت ہر آئینہ یکسو گردانم این شاخ را از راہ مسلمانان تا نرنجاند ایشان را مسلمانا

فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

پس در آورده شد آنمرد در بہشت متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق دیدم مردے را کہ میگردد و تنعم میکند در بہشت

فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ

بجہت درختیکہ ببرید آنرا از ظاہر طریق رفوق آن بود آن درخت کہ آزار میکرد مردمرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رض قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت از ابی برزہ رضؓ گفت ابو برزہ گفتم اے نبی اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِّمْنِي شَيْئًا أَنْتَفِعُ بِهِ قَالَ اعْزِلِ

صلے اللہ علیہ وسلم بیاموزان مرا چیزے را کہ سود مند شوم بدان فرمود آنحضرت یکسو کن

الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

آنچہ آزار کند از راہ مسلمانان از خار و سنگ و جز آن رواہ مسلم و روایت است از عبد اللہ

بْنِ سَلَامٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ

بن سلام رضؓ گفت ہنگامیکہ قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را از مکہ بجہت

جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهُ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ

آمدم نزد آنحضرت پس ہنگامیکہ دیدم و تامل کردم روی مبارک آنحضرت را شناختم کہ روی دروغ نیست روے

لِذَّابٍ فَكَانَ اَوَّلُ مَا قَالَ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَفْشُوا السَّلَامَ

در دماغ گوئی پس بود آنحضرت نخستین چیز که گفت در شهر و دوم این کلام آمر و ناشناس گردانید سلام گفتن را

وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصِلُوا الْاَرْحَامَ وَصَلُّوْا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ

و بخورانید طعام مسکینان را و پیوندید رحمها را یعنی قرابت را و نماز بگذارید در شب در حالیکه مردم

نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

در خواب باشند بانکار یا بکنید می در آیید در بهشت بسلامت از عذاب رواه الترمذی و ابن ماجة

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ

والدارمی و روایت است از عبد الله بن عمرو رضی گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُعْبُدُوا الرَّحْمٰنَ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم عبادت کنید خدائے مهربان را

وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَاَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

و بخورانید طعام گدارا و بلند گویید سلام را می در آیید بهشت بسلامت از بعید و حجاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

رواه الترمذی و ابن ماجه و روایت است از انس رضی گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه صدقه کردن هر آئینه بسیکشاند آتش

غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيْتَةَ السُّوْءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خشم آلهی را و دور میگرداند مرگ بد را از راه رستن بجهول سلامت رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

تَبَسُّمُكَ فِيْ وَجْهِ اَخِيْكَ صَدَقَةٌ وَاَمْرُكَ بِالْمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ

تبسم کردن تو بسوی لب شیرین کردن در روی برادر خود صدقه است امر کردن تو بمعروف صدقه است

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ

ونہی کردن تو از منکر صدقہ است و راہ نمودن تو مرد را در زمینے گمراہی کہ مرد مے در وے راہ گم کند

صَدَقَةٌ وَنَصْرُكَ الرَّجُلَ الرَّدِيَّ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ

صدقہ است و یاری دادن تو مرد تباہ بینائی را مر ترا صدقہ است

وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ

و دور کردن تو سنگ را و خار را و استخوان را از راہ مر ترا صدقہ است و بریختن تو

مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از دلو خود یعنے آب را در دلو برادر خود مر ترا صدقہ است رواہ ترمذی و روایت است از

سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد بن عبادہ رضہ گفت اے رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أُمَّ سَعْدٍ مَاتَتْ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ

بدرستیکہ مادر سعد مردہ است پس کدام صدقہ بروح وی افضل است فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آب

فَحَفَرَ بِئْرًا وَقَالَ هٰذِهِ لِأُمِّ سَعْدٍ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کند سعد چاہ را بنام مادر و گفت این چاہ برای ام سعد است رواہ ابوداؤد و نسائی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلَى عُرْيٍ كَسَاهُ اللّٰهُ مِنْ

وسلم ہر مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے دیگر را جامہ بر برہنگی بپوشاند او را خدا از

خُضْرِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ أَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلَى جُوعٍ

حلہای سبز بہشت و ہر مسلمانے کہ بخوراند مسلمانے دیگر را بر گرسنگی

أَطْعَمَهُ اللّٰهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقَى مُسْلِمًا

عَلَى ظَمَإٍ سَقَاهُ اللّٰهُ مِنَ الرَّحِيْقِ الْمَخْتُوْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

بر تشنگی بنوشاند او را خدا تعالیٰ از شراب خالص کہ مہر کردہ شد ظروف آن رواہ ابوداؤد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّهُمْ ذَبَحُوْا شَاةً

و الترمذی و بروایت است از عائشہ رضہ بدستیکہ ایشان یعنی اہل بیت ذبح کردند گوسفند

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَقِيَ مِنْهَا فَقَالَتْ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز باقی ماند ازان گوسفند پس گفت عائشہ

مَا بَقِيَ مِنْهَا اِلَّا كَتِفُهَا قَالَ بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا رَوَاهُ

باقی نماند ازو مگر شانۂ او یعنی ہمہ بخشش کردند بفقیران فرمود آنحضرت باقی ماند

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے را

ثَوْبًا اِلَّا كَانَ فِيْ حِفْظٍ مِنَ اللّٰهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ خِرْقَةٌ

جامۂ مگر آنکہ باشد آنجامہ پوشاننده در حفظ خدا تا آنوقت کہ باقی ماند ازان جامہ پارہ

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

رواہ احمد و الترمذی و در روایت است از ابوذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ دوست میدارد ایشان را خدا

وَثَلٰثَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ فَاَمَّا الَّذِيْنَ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ فَرَجُلٌ اَتٰى

و سہ کس اند کہ دشمن میدارد ایشان را خدا پس آن کسانیکہ دوست میدارد ایشان را خدا

قَوْمًا فَسَاَلَهُمْ بِاللّٰهِ وَلَمْ يَسْاَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ فَمَنَعُوْهُ

فتخلّف رجل باعيانهم فاعطاه سرًّا لا يعلم بعطيّته
پس سبقت کرد برایشان سرّی و پس انداخت ایشانرا پس داد او را نهانی در حالیکه نمیداند داده شده او را
الّا الله والّذی اعطاه وقوم سارّوا ليلتهم حتّى اذا كان
مگر خدا یکتا و آن کسیکه داده است او را و دوم مردیست از میان قومی که راه رفتند تمام شب تا آن وقتیکه
النوم احبّ اليهم ممّا يعدل به فوضعوا رءوسهم
خواب دوست داشته شده تر است بسوی ایشان از هر چیز برابر کرده شود بآن پس نهادند ایشان سرهای خود را
فقام يتملّقنی ويتلو آياتی ورجل كان في سريّة
پس ایستاد بنماز مرد در حالیکه مناجات میکند مرا و میخواند آیات کتاب مرا سوم مرد که بود در لشکری
فلقی العدوّ فهزموا فاقبل بصدره حتّى يقتل
پس ملاقات کرد دشمنانرا پس شکست داده شدند اهل آن پس اقبال کرد این مرد بسینهٔ خود تا آنکه کشته شود
او يفتح له والثّلاثة الّذين يبغضهم الله الشّيخ الزّانی
یا کشایش کرده شود برای او آن سه کس که دشمن میدارد ایشانرا خدای تعالی یکی پیر زناکننده
والفقير المختال والغنيّ الظّلوم رواه التّرمذيّ والنّسائيّ
و فقیر متکبّر و غنی ظلم کننده روایت کرده است او را ترمذی و نسائی
وعن انس رض قال قال رسول الله صلّى الله عليه
و از انس رض گفت گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه
وسلّم لمّا خلق الله الارض جعلت تميل فخلق الجبال
و سلم چون آفرید خدا زمین را شروع کرد زمین که میل کند و بجنبد پس آفرید کوهها را
فقال بها عليها فاستقرّت فعجبت الملئكة من شدّة
پس گفت کوهها را بر زمین پس قرار یافت زمین پس شگفت کردند فرشتگان از سختی
الجبال فقالوا يا ربّ هل من خلقك شيء اشدّ من الجبال
کوهها پس گفتند ای پروردگار ما آیا هست از آفریدهٔ تو چیزی سخت تر از کوه ها

قَالَ نَعَمِ الْحَدِيْدُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ

فرمود حق تعالیٰ آرے آہن سخت تر است از کوہ پس گفتند فرشتگان اے رب آیا ہست از پیدائش تو چیزے

مِنَ الْحَدِيْدِ قَالَ نَعَمِ النَّارُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ

از آہن گفت پروردگار آرے آتش است پس گفتند اے رب آیا ہست از

خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ النَّارِ قَالَ نَعَمِ الْمَاءُ فَقَالُوْا

پیدائش تو چیزے سخت تر از آتش گفت حق تعالیٰ آرے آب است پس گفتند

يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الْمَاءِ قَالَ نَعَمِ

اے رب آیا ہست از پیدائش تو چیزے سخت تر از آب گفت حق تعالیٰ آرے

الرِّيْحُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الرِّيْحِ

باد است پس گفتند اے رب آیا ہست از پیدائش تو چیزے سخت تر از باد

قَالَ نَعَمِ ابْنُ اٰدَمَ تَصَدَّقَ صَدَقَةً مِنْ يَمِيْنِهٖ يُخْفِيْهَا

گفت حق تعالیٰ آرے سخت تر ازان صدقہ دادن فرزند آدم است کہ تصدق میکند بدست راست خود پنہاں

مِنْ شِمَالِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

از دست چپ خود رواہ الترمذی و روایت است از ابی ذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ بندۂ مسلمان

يُنْفِقُ مِنْ كُلِّ مَالٍ لَهٗ زَوْجَيْنِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا

کہ خرچ کند از ہر آنچہ مر او راست دو چیز چنانکہ دو اسپ دو شتر در راہ خدا بیتابے مگر اینکہ

اسْتَقْبَلَتْهُ حَجَبَةُ الْجَنَّةِ كُلُّهُمْ يَدْعُوْهُ اِلٰى مَا

پیش می آیند او را پردہ داران بہشت ہر یک از ایشان میخواند او را بسوے چیزے کہ

عِنْدَهٗ قُلْتُ وَكَيْفَ ذٰلِكَ قَالَ اِنْ كَانَتْ اِبِلًا فَبَعِيْرَيْنِ

نزد اوست و از ابن دحیہ گفتم چگونہ ہست انفاق دو چیز از ہر مال فرمود آنحضرت اگر باشد اموال شتر پس دو شتر را انفاق کند

وَإِنْ كَانَتْ بَقَرَةً فَبَقَرَتَيْنِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ

واگر باشد مال گاوان پس انفاق کند دو گاو را رواه النسائی و روایت است از

مُوَرِّقِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

مرثد بن عبد الله گفت مرا حدیث کردند مرا بعضے از اصحاب آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ ظِلَّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَدَقَتُهُ رَوَاهُ

وسلم کہ میگفت کہ سایہ مومن وسبب آسایش وے در روز قیامت صدقہ آوے رواہ

أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابن مسعود رض گفت گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ وَسَّعَ عَلٰى عِيَالِهِ فِي النَّفَقَةِ يَوْمَ عَاشُوْرَاءَ وَسَّعَ

کسیکہ فراخی کند بر اہل وعیال خود در خرچ روز عاشورا فراخ گرداند

اللّٰهُ عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهِ قَالَ سُفْيَانُ إِنَّا قَدْ جَرَّبْنَاهُ

خدا تعالیٰ بروے در باقی سال وے گفتہ است سفیان ثوری بدرستی ما آزمودیم این را

فَوَجَدْنَاهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

پس بالتحقیق این را همچنین رواہ رزین و روایت کرد بیہقی این حدیث را در

شُعَبِ الْإِيْمَانِ عَنْهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيْدٍ وَجَابِرٍ

شعب ایمان از وے واز ابی ہریرہ رض واز ابی سعید واز جابر وعلی کرد بیہقی

وَضَعَّفَهُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بضعف این حدیث و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلٰى أَهْلِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون انفاق کند مسلمان نفقہ را بر اہل خود

وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وهو آن کہ دہد نیت ثواب وارد میشود آنچہ خورد مراد را صدقہ اگرچہ بقصد ندادہ است متفق علیہ

بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ

باب در بیان افضلیت صدقہ

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

وہند طعام را باوجود احتیاج بآن فقیر آنرا ویتیم را و زندانی را میخورند

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

جز این نیست کہ طعام میدہیم شما را برائے ذات خدا نمی طلبیم از شما مزدے و نہ شکرے

مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ

صفت آنانکہ خرچ میکنند اموال خود را در راہ خدا مانند

حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ

صفت یک دانہ است کہ بروید از ہفت خوشہ ما در ہر خوشہ صد دانہ باشد است

وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ لَّن تَنَالُوا

وخدا دو چند میدہد ہر کرا خواہد وخدا جواد و داناست ہرگز نیابید

الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ

نیکی را تا آنکہ خرچ کنید از انچہ دوست میدارید و ہر چیز کہ خرچ کنید

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ

پس ہر آینہ خدا بدے داناست در روایت است از ابی ہریرہ رض وحکیم ابن حزام رض

قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ

گفتند ہر دو کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بہترین صدقہ

مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیست کہ باشد از قوت غنی و نیز عیال را محتاج نگذارد و آغاز کن بانفاق کسیکہ غیر از وی کفیل زندگانی او نباشد

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ وَحْدَهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

وروایت کرد مسلم از حکیم بن حزام تنہا وروایت است از ابی ہریرۃ رضہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یکدینار است کہ انفاق کردہ در راہ

اللّٰهِ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى

خدا یعنی جہاد و دیگر دینار است کہ انفاق کردہ تو آنرا در آزاد کردن بندہ و دینار دیگر است کہ بصدقہ کردی آنرا بر

مِسْكِينٍ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ أَعْظَمُهَا أَجْرًا الَّذِي

مسکین و دینار دیگر است کہ انفاق کردہ تو بر اہل و عیال خود بزرگترین آن دینار با آنرا کہ اجر آن دینار

أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَوْبَانَ رض

کہ انفاق کردہ بر اہل و عیال خود رواہ مسلم وروایت است از ثوبان رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ دِينَارٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین دینار

يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ

کہ انفاق کند آنرا مرد دینار است کہ انفاق کند آنرا بر عیال خود و دینار است کہ انفاق کند آنرا

عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ

بر چارپای خود کہ در راہ خدا است و دینار است کہ انفاق کند آنرا بر یاران خود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

در راہ خدا این سہ عمل افضل مصارف صدقہ است رواہ مسلم وروایت است از عائشہ رضہ گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي قَالَ

اے پیغامبر خدا بدرستیکہ مرا دو ہمسایہ ہست بسوے کدام یکے از ایشان دو ہدیہ بفرستم فرمود آنحضرت

إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

بسوے کسیکہ نزدیکتر است درگاہ از درگاہ تو رواہ بخاری وروایت است از ابی ہریرۃ رضہ

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الصَّدَقَةِ

گفت اے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام صدقہ

اَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

افضلتر است گفت آنحضرت آنکہ مرد قلیل المال باشد و مشقت کشد در پرداخت کردن بکسی کہ ابتدا کن بآنکسی را کہ نفقہ میدہی او را

وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از سلیمان ابن عامر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِيْنِ صَدَقَةٌ وَهِيَ

اللہ علیہ وسلم تصدق کردن بر مسکین ثواب یکصدقہ دارد و صدقہ

عَلٰى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر کسیکہ قرابت ولادت او رحم دارد ثواب دو صدقہ دارد یکی صدقہ دوم صلہ رحم رواہ احمد والترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

والنسائی وابن ماجۃ والدارمی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر نکنم شما را

بِخَيْرِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

بہترین مردمان مردیست کہ نگاہ دارندہ است عنان اسپ را در راہ خدا یعنی جہاد کنان

اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِالَّذِيْ يَتْلُوْهُ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِيْ غُنَيْمَتِهٖ

آیا خبر نکنم شما را بمرد یکہ تابع و تالی او دست مردیست کہ گوشہ گیرندہ است در گوسپند چند کہ مراورا ہست

يُؤَدِّيْ حَقَّ اللّٰهِ فِيْهَا اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ رَجُلٌ

کہ ادا میکند حق خدا را در آن گوسپندان آیا خبر نکنم شما را بدترین مردم مردیست کہ

يُسْاَلُ بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِيْ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

سوال کردہ می شود بنام خدا و نمی دہد بآن رواہ الترمذی والنسائی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و الدارمی و روایت است از ام بجید گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا السَّائِلَ وَلَوْ بِظِلْفٍ مُحْرَقٍ رَوَاهُ

اللہ علیہ وسلم باز گردانید سائل را اگرچہ باشد بسم سوختہ رواہ

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ مَعْنَاهُ

مالک و النسائی و روایت کرد ترمذی و ابو داؤد معنی این حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ فَأَعِيذُوهُ وَمَنْ سَأَلَ بِاللّٰهِ

وسلم کسیکہ پناہ طلبد بنام خدا پس پناہ دہید او را و کسیکہ سوال کند بنام خدا

فَأَعْطُوهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ

پس بدہید او را و کسیکہ دعوت کند شما را پس اجابت کنید او را و کسیکہ بکند بسوے شما

مَعْرُوفًا فَكَافِئُوهُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ فَادْعُوا

نیکوئی پس مکافات کنید او را پس اگر نیابید چیزے کہ مکافات کنید او را پس دعا کنید

لَهُ حَتَّى تَرَوْا أَنْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

او را تا آنکہ بدانید و گمان برید کہ مکافات کردید او را رواہ احمد و ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و النسائی و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ أَنْ تُشْبِعَ كَبِدًا

اللہ علیہ وسلم افضل ترین صدقہ آنست کہ سیر گردانی جگر را

جَائِعًا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ

گرسنہ را مومن باشد یا کافر رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عایشہ رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَتِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون انفاق کند و تصدق نماید

الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا

زنے از طعام خانہ خود در حالیکہ اسراف نمایندہ است باشد مر آنرا ثواب بسبب

أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذٰلِكَ

انفاق کردن و باشد مر شوہر او را ثواب آن بسبب کسب کردن و باشد مر خزینہ دار را مانند آن

لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کم نمی گرداند بعضے ازیں سہ تن ثواب بعضے را چیزے متفق علیہ است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ كَسْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِ

چون انفاق کند زن از مال شوہر خود بے حکم و سے یا علم زن بر رضا سے زوج

فَلَهَا نِصْفُ أَجْرِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوْسٰى

پس باشد مر آن زن را نصف ثواب آن متفق علیہ و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِيْنُ الَّذِيْ يُعْطِيْ مَا أُمِرَ بِهٖ كَامِلًا

گنجینہ دار مسلمان امانت دار کسیکہ بدہد آنچہ کہ امر کردہ شدہ است بدان بکمال و تمام

مُوَفَّرًا طَيِّبَةً بِهٖ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِيْ أُمِرَ لَهُ بِهٖ

در حالیکہ خوشش است بدان نفس او پس میرساند آنرا بسوئے کسیکہ امر کردہ شدہ است مراورا بدان

أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

یکے از دو تصدق کنندگان است متفق علیہ و روایت است از عائشہ رضہ گفت

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ

مردے گفت آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مادر من مردہ است بمرگ ناگہانی

نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ

و گمان میبرم او را کہ اگر سخن میکرد و ہشیار میبود تصدق میکرد و بچیزے پس آیا ہست مراورا ثواب

تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

تصدقے کہ میکنم از جانب او فرمود آنحضرت آرے میرسد ثواب متفق علیہ و ازوست از ابی امامہ رضہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت در خطبہ خود

عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ لَا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ شَيْئًا مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

در سال حجۃ الوداع انفاق نکند ہیچ زنے ہیچ چیز را از خانہ شوہر خود

إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر بحکم شوہر خود گفتہ شد یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

وَلَا الطَّعَامَ قَالَ ذٰلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و طعام را نیز انفاق نکند فرمود آن بہترین مالہاے ماست رواہ الترمذی

كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِ لَيَالِيهِ

کتاب روزہ رمضان و قیام شبہاے آن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

اے کسانیکہ ایمان آوردند لازم کردہ شد بر شما روزہ داشتن چنانکہ لازم کردہ شد

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ

کسانیکہ پیش از شما بودند تا باشد کہ پرہیزگاری کنید روزہ داشتن در روزہاے چند شمردہ شدہ

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ

آخر ط وعلى الذين يطيقونه فدية طعام مسكين ط

دیگر ولازم است بر آنانکه می توانند روزه داشتن فدیه از خوراک یک درویش

فمن تطوع خيرا فهو خير له ط وان تصوموا خير لكم

پس هر که بجا آرد نیکی را این بهتر است او را و آنکه روزه دارید بهتر است شما را

ان كنتم تعلمون ۝ شهر رمضان الذي انزل فيه

اگر میدانید ماه رمضان آنست که نازل شد در او

القرآن هدى للناس وبينت من الهدى والفرقان

قرآن هدایت برای مردمان وبنشان روشن از هدایت وازجدا کردن حق و باطل

فمن شهد منكم الشهر فليصمه ومن كان مريضا او

پس هر که دریابد از شما آن ماه را پس باید که روزه دارد آنرا و هر که بیمار باشد

على سفر فعدة من ايام اخر يريد الله بكم اليسر

یا در سفر پس لازم است شمار آنچه فوت شد از روزها دیگر خواهد خدا بشما آسانی

ولا يريد بكم العسر ط ولتكملوا العدة ولتكبروا

و نمی خواهد بشما دشواری و میخواهد که تمام کنید شما شمار روزها و بزرگ یاد کنید

الله على ما هدىكم ولعلكم تشكرون ۝

خدا را بشکرانه آنکه راه نمود شمارا و تا باشد که شما شکر کنید

عن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وسلم اذا دخل رمضان فتحت ابواب السماء وفي رواية

وسلم چون می درآید رمضان گشاده می شود درهای آسمان و در روایتی

فتحت ابواب الجنة وغلقت ابواب جهنم وسلسلت

گشاده می شود درهای بهشت و بسته می شود درهای دوزخ و زنجیرها کرده می شود

الشَّيَاطِينُ وَفِي رِوَايَةٍ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شیاطین و در روایت دیگر گشاده می شود درہائے رحمت متفق علیہ

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از سہل بن سعد رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ مِنْهَا بَابٌ يُسَمَّى

علیہ وسلم کہ در بہشت ہشت در است از جملہ درہا در یست کہ نامیدہ می شود آنرا

الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ریان در نمی آید آنرا مگر روزہ داران متفق علیہ است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ

کسیکہ روزہ دارد رمضان را از جہت ایمان بخدا و چشم داشت اجر از و زیدہ شود مر او را آنچہ پیش گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ

از گناہ او و کسیکہ قیام کند رمضان را بسبب ایمان گذارد و چشم داشتہ ہای او از جہت ایمان و حسبۃ بخدا آمرزیدہ می شود مر او را

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا

آنچہ پیش رفتہ است از گناہ او و کسیکہ قیام کند در شب قدر بجہت ایمان و احتساب

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

آمرزیدہ شود او را گناہ گذشتہ متفق علیہ و ہم از و سے مرویست گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمہ عمل نیک آدمی زاد

يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ

زیادہ کردہ می شود یک نیکی بدہ چند و تا ہفت صد مانند

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدَعُ

گفت خدا تعالیٰ مگر روزہ زیرا کہ آن برای من است و من جزا میدہم بآن ہر چہ بیندہ ہم ترک میدہد

شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ

خواہش نفس و طعام خود را از برای من مر روزہ دار را دو فرحت است یک فرحت

عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ وَلَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ

نزد کشادن روزہ و فرحت دیگر نزد لقای پروردگار خود در آخرت و ہر آئینہ بوی دہن روزہ دار

أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ

خوشتر است نزد خدا از بوی مشک و روزہ سپر است پس چون باشد

يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ

روز روزہ یکی از شما پس باید کہ تکلم نکند بکلام قبیح و فحش و خصومت نکند پس اگر دشنام دہد روزہ دار کسے

أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُءٌ صَائِمٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

یا خصومت کند او را پس باید کہ بگوید بدرستیکہ من مرد روزہ دارم متفق علیہ و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ

چون باشد نخستین شب از ماہ رمضان بند کردہ می شوند شیاطین

وَمَرَدَةُ الْجِنِّ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ

و سرکشان از جن و بستہ می شود درہا دوزخ پس کشادہ نمی شود از آن درہا ہیچ درے

وَفُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ وَيُنَادِي

و کشادہ می شوند درہا بہشت پس بند کردہ نمی شود از آن درہا ہیچ درے و ندا میکند

مُنَادٍ يَا بَاغِيَ الْخَيْرِ أَقْبِلْ وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ أَقْصِرْ وَلِلّٰهِ عُتَقَاءُ

آواز دہندہ اے طلب کنندہ نیکی پیش آ و اے طالب بدی باز ایست خود را از گناہان مر خدای را آزاد کردگان

مِنَ النَّارِ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از دوزخ و آن آزادگی در همه شب است رواه ترمذی و ابن ماجه

وَاَحْمَدُ عَنْ رِفَاعَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و احمد از رفاعه و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا ص

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ

آمد شما را رمضان ماهیست برکت داده شده فرض گردانیده است خدا بر شما روزه آنرا

تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَتُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَتُغَلُّ

کشاده می شود درهای آسمان و بسته می شود درهای دوزخ و غل کرده میشوند

فِيْهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ لِلّٰهِ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ

در و گروه شیاطین مر خدا است را در رمضان شبی بهتر است از هزار ماه

مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

هر که حرام گردانیده شد نیکی و ثواب آنرا پس بتحقیق حرام گردانیده شد از خیر کثیر رواه احمد و النسائی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از عبد الله بن عمرو رضی بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْاٰنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ

وسلم گفت که روزه و قرآن شفاعت میکنند مر بنده را میگوید روزه

اَيْ رَبِّ اِنِّيْ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِيْ

ای پروردگار من بدرستیکه من باز داشتم او را از خوردنی و شهوات دیگر بروز پس قبول کن شفاعت مرا

فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ

در حق او میگوید قرآن منع کردم او را از خواب بشب پس قبول کن شفاعت مرا در حق

فَيُشَفَّعَانِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ

پس قبول کرده میشوند هر دو روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب الایمان و روایت است از انس بن

مَالِكٍ قَالَ دَخَلَ رَمَضَانُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

مالک گفت آمد رمضان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

هٰذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَفِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا

این ماہ بحقیقت حاضر شد شما را و در وے شبی است بہتر از ہزار ماہ کسیکہ محروم گردانیدہ شد از آن

فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَلَا يُحْرَمُ خَيْرَهَا اِلَّا كُلُّ مَحْرُومٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس بحقیق محروم گردانیدہ شد از خیر ہمہ محروم گردانیدہ نمیشود از خیر این شب مگر ہر کسیکہ محروم است از سعادت رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از سلمان فارسی رضہ گفت سلمان خطبہ خواند ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اٰخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم در پسین روز از ماہ شعبان پس فرمود

اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ اَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ شَهْرٌ مُبَارَكٌ

اے مردمان بحقیق سایہ انداخت شما را ماہے بزرگ ماہے است کہ برکت کردہ شدہ است

شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ جَعَلَ اللّٰهُ صِيَامَهُ

او شہریست کہ در وے شبیست بہتر از ہزار ماہ گردانیدہ است خدا بتالی روزہ آنماہ را

فَرِيضَةً وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ

فرض و گردانیدہ است نماز کردن در شب وے نفل و سنت کسیکہ نزدیکی جوید بدرگاہ حق در وے بخوئی و علمے

مِنَ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ اَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ وَمَنْ اَدَّى

از نیکی باشد ہمچو کسیکہ بگذارد فرض را در ماہے کہ جز رمضان است و کسیکہ ادا کند

فَرِيضَةً فِيهِ كَانَ كَمَنْ اَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ

فریضہ در وے باشد ہمچو کسیکہ بگذارد ہفتاد فرض را در ماہے کہ جز رمضان است

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ

و آن ماہیست کہ در وے صبر ست از شہوات نفس و صبر کردن ثواب او بہشت است و آن ماہیست کہ در وے

وَشَهْرٌ يُزَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ

و ماهیست کہ در و زیادہ کردہ می شود رزق مومن کسیکہ روزہ کشایا ند روزہ دار را باشد

لَهُ مَغْفِرَةً لِذُنُوبِهِ وَعِتْقَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ وَكَانَ لَهُ

مر او را سبب آمرزیدن مر گناہان او را و سبب آزادگی ذات و از آتش و باشد مر او را

مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ قُلْنَا

مانند مزد او بے آنکہ کم شود از مزد وے چیزے گفتیم ما

يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا نُفَطِّرُ بِهِ الصَّائِمَ فَقَالَ

اے پیغامبر خدا نیست ہمہ باین صفت کہ بیابیم چیزیرا کہ روزہ بکشایا نیم آن پس فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي اللَّهُ هَذَا الثَّوَابَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میدہد خدا تعالے این ثواب

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى مَذْقَةِ لَبَنٍ أَوْ تَمْرَةٍ أَوْ شَرْبَةٍ مِنْ

کسیرا کہ روزہ کشایا ند روزہ دار را بمی از شیر آمیختہ بآب یا بخرما یا از آب

مَاءٍ وَمَنْ أَشْبَعَ صَائِمًا سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً

و کسیکہ سیر گرداند روزہ دار را بنوشاند او را خدا تعالے از حوض من کہ گوشت نوشیدنی

لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ

کہ تشنہ نگردد بعد از وے ہرگز تا آنکہ در آید بہشت را و آن ماہ است کہ اول وے سبب افاضت رحمت

وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ وَمَنْ خَفَّفَ

و میان وے سبب مغفرت و آخر وے آزادیست از آتش دوزخ و کسیکہ تخفیف کند

عَنْ مَمْلُوكِهِ فِيهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ وَعَنْ

از خدمتگار و غلام خود کہ روزہ دار ند بیامرزد خدا تعالے مر او را و آزاد گرداند او را از دوزخ و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رضہ بدرستیکہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَطْلَقَ كُلَّ أَسِيرٍ وَأَعْطَى كُلَّ سَائِلٍ

چون می در آید ماه رمضان رها میکرد هر قید یرا و میداد هر خواهنده را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از ابن عمر رضه بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

إِنَّ الْجَنَّةَ تُزَخْرَفُ لِرَمَضَانَ مِنْ رَأْسِ الْحَوْلِ إِلَى حَوْلٍ

که بهشت آراسته می شود برائے رمضان از سر سال تا سال

قَالَ قَالَ فَإِذَا كَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيحٌ

آنیده گفت پس چون میباشد نخست روزے از رمضان می وزد بادی

تَحْتَ الْعَرْشِ مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ عَلَى الْحُورِ الْعِينِ فَيَقُلْنَ

زیر عرش از برگهاے بهشت بر حوران بهشت پس میگویند آن حوران بهشت

يَا رَبِّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ عِبَادِكَ أَزْوَاجًا تَقَرُّ بِهِمْ أَعْيُنُنَا

اے پروردگار ما گردان ما را از بندگان خود شوهران که خنک گردد و قرار گیرد بایشان چشمهاے ما

وَتَقَرُّ أَعْيُنُهُمْ بِنَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَثَةَ

و خنک گردد و قرار گیرد چشمهاے ایشان بما روایت کرد بیهقی این احادیث هر سه را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِ عَنِ النَّبِيِّ

در شعب ایمان و در روایت است از ابی هریره رضه که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ يُغْفَرُ لِأُمَّتِي فِي آخِرِ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آمرزیده می شود مر امتان من در آخر

لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

شبے از رمضان گفته شد یا رسول اللہ آیا آن شب قدر است

قَالَ لَا وَلَكِنَّ الْعَامِلَ إِنَّمَا يُوَفَّى أَجْرَهُ إِذَا قَضَى عَمَلَهُ

گفت آنحضرت نیست ولیکن کار کننده داده نمی شود مزد او مگر وقتیکه تمام کند عمل خود را و آن در آخر شب میباشد

رواہ احمد وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ

رواہ احمد و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم من لم یدع قول الزور والعمل بہ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ کہ ترک نہ کند سخن دروغ و باطل را و عمل کردن بآں را

فلیس للہ حاجۃ فی ان یدع طعامہ وشرابہ رواہ البخاری

پس نیست مر خدا را احتیاجے در آنکہ ترک کند روزہ خوردنی و نوشیدنی خود را روایت کرد ابن حدیث را بخاری

وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و ہم از وے است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

من افطر یوما من رمضان من غیر رخصۃ ولا مرض

کسیکہ افطار کند یک روز از رمضان بے رخصت شرعی چنانکہ سفر و پیری و بے مرض

لم یقض عنہ صوم الدہر کلہ وان صامہ رواہ احمد

قضا نکند از وے روزہ تمام عمر اگرچہ روزہ دارد تمام عمر رواہ احمد

والترمذی وابوداود وابن ماجۃ والدارمی والبخاری

و الترمذی و ابوداود و ابن ماجہ و الدارمی و در روایت کرد بخاری

فی ترجمۃ باب وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی

در ترجمہ باب یعنے بطریق تحدیث بیاورد و ہم از وے پیرو گفت فرمود آنحضرت صلی

اللہ علیہ وسلم کم من صائم لیس لہ من صیامہ

اللہ علیہ وسلم بسا روزہ دار کہ نیست او را حاصل از روزہ خود

الا الظمأ وکم من قائم لیس لہ من قیامہ

مگر تشنگی و بسا شب خیز و نماز گذار کہ نیست مر او را حاصل از قیام خود

الا السہر رواہ الدارمی ؛

مگر بیداری رواہ دارمی

بَابُ السُّحُورِ وَالْإِفْطَارِ

باب در بیان سحر و افطار

عَنْ أَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

طعام سحر بخورید زیرا کہ در طعام سحر برکتست متفق علیہ و در روایت است از

عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عمرو بن العاص رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَكْلَةُ

وسلم فرق میان روزہ ما و روزہ اہل کتاب خوردن

السَّحَرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

سحر است رواہ مسلم و روایت است از سہل گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ اند مردم ملابس بخیر مادام کہ شتابی کنند در

الْفِطْرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ

کشادن روزہ متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى أَحَبُّ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت خدا تعالیٰ دوست تر

عِبَادِيَ إِلَيَّ أَعْجَلُهُمْ فِطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بندگان من بسوے من شتاب کنندہ ترین ایشانست در روزہ کشادن رواہ الترمذی و روایت است از

سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سلمان بن عامر رضہ گفت سلمان فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ

چون افطار کند یکے از شما پس باید کہ افطار کند بر خرما پس بدرستیکہ افطار بخرما سبب برکت است پس اگر نیابد

فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس باید کہ افطار کند بر آب پس بدرستیکہ آب پاک کنندہ است معدہ را رواہ احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَلَمْ يَذْكُرْ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ

و ابو داؤد و ابن ماجہ و الدارمی و ذکر نہ کردہ است لفظ فانہ برکۃ را

غَيْرُ التِّرْمِذِيِّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى

جز ترمذی و روایت است از انس رض گفت انس بود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ فَإِنْ

اللہ علیہ وسلم کہ افطار میکرد پیش از انکہ نماز بگذارد بر چند خرمائے تر پس اگر

لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا

نبودند خرمائے تر پس افطار میکرد بچند خرمائے خشک پس اگر نبود خرمائے خشک مینوشید

حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ زَيْدِ

چند کف آب را رواہ ترمذی و ابو داؤد و روایت است از زید

بْنِ خَالِدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا أَوْ جَهَّزَ غَازِيًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کسیکہ روزہ بکشا یا ند روزہ دار را یا سامان کند غازی کنندہ را پس او راست مانند اجر ہر دو رواہ البیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَمُحْيِي السُّنَّةِ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

در شعب ایمان و محیی السنہ در کتاب شرح سنہ و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ الدِّيْنُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ لِاَنَّ الْيَهُوْدَ

همیشه است دین غالب مادام که شتابی کنند مردم افطار را زیرا که یهود

وَالنَّصَارٰى يُؤَخِّرُوْنَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

ونصاری تاخیر می کنند در افطار رواه ابوداود و ابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ عَطِيَّةَ قَالَ دَخَلْتُ اَنَا وَمَسْرُوْقٌ عَلٰى

و روایت است از ابی عطیه گفت که داخل شدم من و مسروق بر

عَائِشَةَ فَقُلْنَا يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَجُلَانِ مِنْ اَصْحَابِ

عایشه رضہ پس گفتیم ما اے ام المومنین دو مرد اند از یاران

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم یکے ازان دو مرد شتابی میکند در روزہ کشادن و شتابی میکند

الصَّلٰوةَ وَالْاٰخَرُ يُؤَخِّرُ الْاِفْطَارَ وَيُؤَخِّرُ الصَّلٰوةَ قَالَتْ

نماز را و دیگرے ازان دو تاخیر میکند روزہ کشادن را و تاخیر میکند نماز گذاردن را گفت عائشہ رضہ

اَيُّهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ الصَّلٰوةَ قُلْنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ

کدام ازان تعجیل میکند افطار را و تعجیل میکند نماز گذاردن را گفتیم ما عبد اللہ بن

مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَتْ هٰكَذَا صَنَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مسعود رضہ گفت عائشہ رضہ همچنین کرده است پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ رضہ

وَسَلَّمَ وَالْاٰخَرُ اَبُوْ مُوْسٰى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ جُحَيْفَةَ رضہ

وسلم و گفتیم و آن مرد دیگر که تاخیر میکند ابو موسی اشعری است رواہ مسلم و روایت است ازابی جحیفہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ سَحُوْرُ

گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیکو طعام سحر

الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

مسلمان خرماست رواہ ابوداؤد

ف ۱ دین کلام اشارت کرد قولہ دین و غلبۂ آن در مخالفت اعدا است

بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ

باب در بیان روزهٔ نفل

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت است از ابی هریره رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصِّیَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ

وسلم فاضلترین روزها بعد از روزه رمضان روزه ماه خداست که محرم است

وَاَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِیْضَةِ صَلٰوةُ اللَّیْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و فاضلترین نمازها بعد نماز فرض نماز شب که تهجد است رواه مسلم

وَعَنْ اَبِیْ قَتَادَةَ رضہ اَنَّ رَجُلًا اَتَی النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ

و روایت است از ابی قتاده رضہ که مردے آمد آن حضرت را صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ کَیْفَ تَصُوْمُ فَغَضِبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

علیہ وسلم پس گفت آنمرد چگونه روزه میداری پس در خشم آمد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَوْلِهٖ فَلَمَّا رَاٰی عُمَرُ غَضَبَهٗ قَالَ

اللہ علیہ وسلم از گفتن آنمرد پس چون دید عمر خشم آنحضرت را گفت

رَضِیْنَا بِاللّٰهِ رَبًّا وَّبِالْاِسْلَامِ دِیْنًا وَّبِمُحَمَّدٍ نَبِیًّا

راضی شدیم بخدا که پروردگار ماست و راضی شدیم باسلام که دین ماست و راضی شدیم بمحمد که پیغمبر ماست

نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ غَضَبِ اللّٰهِ وَمِنْ غَضَبِ رَسُوْلِهٖ فَجَعَلَ

پناه میخواهیم بخدا از غضب خدا واز غضب رسول وے پس در اشاد

عُمَرُ رضہ یُرَدِّدُ هٰذَا الْکَلَامَ حَتّٰی سَکَنَ غَضَبُهٗ فَقَالَ

عمر رضہ که تکرار میکرد این کلام را تا آنکه آرام یافت غضب آنحضرت پس گفت

عُمَرُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ کَیْفَ مَنْ یَّصُوْمُ الدَّهْرَ کُلَّهٗ قَالَ لَا صَامَ

عمر یا رسول اللہ چگونه است حال آن کسے که روزه دارد دهر همه روزگار همیشه گفت آنحضرت نه روزه

وَلَا أَفْطَرَ أَوْ قَالَ لَمْ يَصُمْ وَلَمْ يُفْطِرْ قَالَ كَيْفَ مَنْ يَصُومُ

و نہ افطار کرد او یا گفت لم یصم و لم یفطر شک راوی ست گفت عمر چگونہ است حال کسیکہ روزہ دار

يَوْمَيْنِ وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ وَيُطِيقُ ذَلِكَ أَحَدٌ قَالَ كَيْفَ

دو روز و افطار کند یکروز فرمود آنحضرت اما طاقت دارد و آنرا احدے گفت عمر چگونہ است

مَنْ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ ذَلِكَ صَوْمُ دَاوُدَ قَالَ

حال کسیکہ روزہ یکروز دارد و افطار کند یکروز را گفت آنحضرت این روزہ داؤد پیغمبر ست گفت عمر

كَيْفَ مَنْ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمَيْنِ قَالَ وَدِدْتُ أَنِّي

چگونہ است حال کسیکہ روزہ دارد یکروز و افطار کند دو روز فرمود آنحضرت کہ دوست میدارم کہ من

طُوِّقْتُ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

طاقت داده شوم آنرا پستر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثَلَاثٌ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ فَهٰذَا صِيَامُ

پس است یا اولی است سہ روز از ہر ماہ و رمضان تا رمضان پس آنگاہ فرمود پس اینست روزہ

الدَّهْرِ كُلِّهِ صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ أَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ أَنْ يُكَفِّرَ

روزگار روزہ روز عرفہ در مزد و ثواب چشم دارم معتد بر فضل خدا کہ تکفیر کند

السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ وَصِيَامُ يَوْمِ

سالے را کہ پیش از وست و تکفیر کند سالے را کہ بعد از وست و روز روز

عَاشُورَاءَ أَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ

عاشورا چشم دارم از خدا ے تعالی کہ تکفیر کند گناہان سالے را کہ پیش از وست

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ مسلم و ہم از ابی قتادہ گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ فِيهِ وُلِدْتُ وَفِيهِ

علیہ وسلم از سبب روزہ دوشنبہ پس فرمود آنحضرت در آنروز زائیدہ شدہ ام و در آنروز

أُنْزِلَ عَلَيَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ

نخست فرستاده شده است دعا بر من رواه مسلم و روایت است از ابی ایوب انصاری رض

أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

که وے حدیث کرد او را بحدیث را که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ

کسیکه روزه دارد رمضان را پس تابع گرداند آنرا شش روزه از شوال باشد

كَصِيَامِ الدَّهْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

بهمچو روزه روزگار همیشه رواه مسلم و روایت است از ابی سعید

بْنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بَعَّدَ اللّٰهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ

کسیکه روزه دارد یکروز در راه خدا یعنے در جهاد دور دارد خدا تعالی ذات او را از آتش دوزخ

سَبْعِينَ خَرِيفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

هفتاد سال مراد از خریف سال است بصره ابتدائے سال بخریف کنند متفق علیه و از عائشه رض مروی است گفت

كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ الْاِثْنَيْنِ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که روزه میداشت دوشنبه را

وَالْخَمِيسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و پنجشنبه رواه ترمذی و النسائی و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم عرض کرده میشوند در درگاه عزت

الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي

اعمال بندگان روز دوشنبه و پنجشنبه پس دوست میدارم که عرض کرده شود عمل من

وَأَنَا صَائِمٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضہ قَالَ

درحالیکہ من روزہ دارام رواہ ترمذی وروایت است از ابی ذر رضہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے ابوذر چون

صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلٰثَةَ أَيَّامٍ فَصُمْ ثَلٰثَ عَشْرَةَ وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ

روزہ داری از ماہ سہ روز پس روزہ دار سیزدہم

وَخَمْسَ عَشْرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

و پانزدہم را روایت کردہ ترمذی و نسائی وروایت است از ابی امامہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد یک روز

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ

در راہ خدا میگرداند خدا میان وے و میان آتش خندقے را بقدر مسافتے کہ میان

السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

آسمان وزمین است رواہ ترمذی وروایت است از علی بن

مَسْعُودٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْغَنِيمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمُ فِي الشِّتَاءِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

غنیمت بارد روزہ داشتن بست در زمستان کنایت است از حصول ثواب بے مشقت رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و ترمذی وروایت است از ابن عباس رضہ کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَوَجَدَ الْيَهُودَ صَائِمًا

اللہ علیہ وسلم قدوم آورد مدینہ را پس یافت یہود را روزہ دار روز

يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روز عاشورا پس گفت مر ایشان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا هٰذَا الْيَوْمُ الَّذِي تَصُومُونَهُ فَقَالُوا هٰذَا

وسلم چیست این روز یکہ روزہ میدارید شما در آن پس گفتند یہود این

يَوْمٌ عَظِيمٌ أَنْجَى اللّٰهُ فِيهِ مُوسٰى وَقَوْمَهُ وَغَرَّقَ فِرْعَوْنَ

روز بزرگ است رستگاری داده است خدا در وے موسی را و قوم او را و غرق کرده است فرعون را

وَقَوْمَهُ فَصَامَهُ مُوسٰى شُكْرًا فَنَحْنُ نَصُومُهُ فَقَالَ

و قوم او را پس روزہ داشت موسی در ین روز بجہت شکرانہ پس ما روزہ میداریم بر ے متابعت پس گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَحْنُ أَحَقُّ وَأَوْلٰى بِمُوسٰى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ما سزاوار تریم بموسے

مِنْكُمْ فَصَامَهُ رَسُولُ اللّٰهِ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از شما پس امر روزہ میداریم پس روزہ داشت در ین روز آنحضرت و امر کرد بروزہ داشتن در ان متفق علیہ

وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ أَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدَعُهُنَّ

و روایت است از حفصہ رض گفت چہار خصلت اند کہ نبود کہ ترک نمیکرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامَ يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم روزۂ روز عاشورا و روزہ دہم ذالحجہ

وَثَلٰثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ رَوَاهُ

و روزہ سہ روز از ہر ماہ و دو رکعت سنت قبل از نماز بامداد رواہ

النَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

نسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس کہ بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُفْطِرُ أَيَّامَ الْبِيضِ فِي حَضَرٍ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ افطار نمیکرد روز ہاے ایام بیض را در حضر

وَلَا سَفَرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

و نه در سفر رواه النسائی و روایت است از ابی هریرة رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ شَيْءٍ زَكٰوةٌ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر ہر چیزرا از نعمتہاے آلہی زکوة است

وَزَكٰوةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ

و زکوة بدن رنجت رے روزہ است رواہ ابن ماجہ و هم ازوے مرویست کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ روزہ میداشت روز دوشنبہ را

وَالْخَمِيسِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ تَصُومُ الْاِثْنَيْنِ

و پنجشنبہ را پس گفتہ شد اے رسول اللہ بدرستیکہ روزہ میداری دوشنبہ را

وَالْخَمِيسَ فَقَالَ إِنَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ يَغْفِرُ

و پنجشنبہ را پس فرمود بدرستیکہ روزہ دوشنبہ و پنجشنبہ می آمرزد

اللّٰهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ إِلَّا هَاجِرَيْنِ يَقُولُ دَعْهُمَا

خدا تعالی در آن هر هر مسلمان را مگر دو قطع کنندہ رحم را میگوید خدا کہ بگذار ایشان را

حَتّٰى يَصْطَلِحَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ

تا اتفاق کنند و صلح نمایند رواہ احمد و ابن ماجہ و هم ازوے مرویست کہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد روزے

اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ بَعَّدَهُ اللّٰهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَبُعْدِ غُرَابٍ

بجہت طلب کردن ذات خدا و رضائے او دور میگرداند او را خدا از دوزخ مانند دوری زاغ

طَائِرٍ وَهُوَ فَرْخٌ حَتّٰى مَاتَ هَرِمًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرُوِّيْنَا

پرندہ در حالیکہ آن زاغ چوزہ است تا آنکہ میرد در غایت پیری رواہ احمد و روایت کرد

البيهقي في شعب الإيمان عن سلمة بن قيس وعن

بیہقی در شعب ایمان از سلمہ بن قیس و روایت است از

بريدة قال دخل بلال على رسول الله صلى الله عليه

بریدہ رضی گفت در آمد بلال بر پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم وهو يتغدى فقال رسول الله صلى الله عليه

وسلم و آنحضرت طعام چاشت میخورد پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم الغداء يا بلال قال إني صائم يا رسول الله فقال

وسلم حاضر شوی اے بلال طعام را گفت بلال روزہ دارم یا رسول اللہ این گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم ناكل رزقنا وفضل

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میخوریم مارزق خود را و زیادت

رزق بلال في الجنة أشعرت يا بلال إن الصائم

رزق بلال در بہشت است ایا شعور داری و میدانی اے بلال کہ روزہ دار

يسبح عظامه ويستغفر له الملائكة ما أكل عنده

تسبیح میکند استخوانہای وے و آمرزش میخواہند مر او را فرشتگان مادام کہ خوردہ شود نزد وے

رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن عامر بن سهل

رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عامر بن سہل

الحرمي سمعت رجلا يحدث أنه سمع أنس ابن

الحرمی کہ شنیدم مردیرا کہ حدیث میکرد کہ وے شنید انس بن

مالك يقول في الجنة قصر لا يدخله إلا صوام

مالک را کہ میگفت کہ در بہشت محل و مکانے است کہ داخل نمیشود آنرا مگر کسیکہ روزہ

رجب رواه ابن شاهين في الترغيب

در ماہ رجب روایت کرد ابن شاہین در ترغیب

بَابُ فَضِيلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

باب در بیان فضیلت شب قدر

حٰمٓ وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ اِنَّا

قسم بکتاب واضح که ہر آئینہ ما فرود آوردیم این کتاب را در شب مبارک ہر آئینہ

كُنَّا مُنْذِرِيْنَ ۝ فِيْهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكِيْمٍ ۝ اَمْرًا مِّنْ

ما بودیم ترساننده در آن شب مبارک جدا کرده می شود ہر کار استوار فرود آوردیم آنرا بوحی کردن از

عِنْدِنَا اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ۝ رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ اِنَّهٗ هُوَ

نزدیک خویش ہر آئینه ما بودیم فرستنده فرود آوردیم آنرا سبب رحمت از نزد پروردگار تو ہر آئینه او

السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝ وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ وَّالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

شنوا دانا قسم بصبح و بشبهای ده گانه و قسم بجفت و طاق

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ۝ هَلْ فِيْ ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِيْ حِجْرٍ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ

و قسم بشب چون روان شود آیا در این مقدمه سوگند معتبر است صاحب خرد را ہر آئینه ما فرود آوردیم

فِيْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

قرآن را در شب قدر و چه چیز مطلع ساخت ترا که چیست شب قدر شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِيْهَا بِاِذْنِ

بہتر است از ہزار ماه فرود می آیند فرشتگان و روح پاک در آن شب بفرمان

رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ اَمْرٍ ۝ سَلٰمٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

پروردگار خویش بر ہر سر انجام ہر کاری محض سلامتی است آن شب تا وقت طلوع فجر

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از انس رضی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ نَزَلَ جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

چون میباشد لیلة القدر فرود می آید جبرئیل علیه السلام

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ يُصَلُّونَ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ قَائِمٍ

در جماعة از فرشتگان دعا می کنند و درود میفرستند بر هر بنده که ایستاده است

أَوْ قَاعِدٍ يَذْكُرُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدِهِمْ

یا نشست که یاد میکند مر خدای را عز و جل پس چون باشد روز عید مسلمانان

يَعْنِي يَوْمَ فِطْرِهِمْ بَاهَى بِهِمْ مَلَائِكَتَهُ فَقَالَ يَا مَلَائِكَتِي

یعنی روز افطار ایشان مفاخرت میکند بسوی ملائکه خود پس میگوید فرشتگان خود را

مَا جَزَاءُ أَجِيرٍ وَفَّى عَمَلَهُ قَالُوا رَبَّنَا جَزَاؤُهُ أَنْ يُوَفَّى أَجْرَهُ

چیست پاداش مزدوری که تمام کرد عمل خود را میگویند فرشتگان پروردگارا پاداش اینست که تمام داده شود

فَقَالَ مَلَائِكَتِي عَبِيدِي وَإِمَائِي قَضَوْا فَرِيضَتِي عَلَيْهِمْ

پس میگوید پروردگار فرشتگان من غلامان من و پرستاران من گذاردند طاعت مرا که فرض گردانیدم بر ایشان

ثُمَّ خَرَجُوا يَعِجُّونَ إِلَى الدُّعَاءِ وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَكَرَمِي وَ

پس بیرون آمدند در حالیکه برمیدارند آواز خود را بدعا سوگند بعلیه قدرت و بزرگی و

عُلُوِّي وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَأُجِيبَنَّهُمْ فَيَقُولُ ارْجِعُوا فَقَدْ

و بلند قدری و بلندی رتبه من هر آئینه اجابت میکنم دعای ایشان را پس میگوید خدا بر گردید تحقیق

غَفَرْتُ لَكُمْ وَبَدَّلْتُ سَيِّئَاتِكُمْ حَسَنَاتٍ قَالَ فَيَرْجِعُونَ

آمرزیدم مر شما را و تبدیل میکنم بدیهای شما را بسوی نیکیها گفت آنحضرت میگردند بندگان

مَغْفُورًا لَهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

در حالیکه آمرزیده شده است ایشانرا رواه بیهقی در شعب ایمان و در روایت است از

عُبَادَةَ ابْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

عباده بن صامت رض گفت عباده بیرون آمد آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لِيُخْبِرَنَا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحَى رَجُلَانِ مِنَ

وسلم تا خبر دهد ما را بلیلة القدر پس نزاع نمودند و خصومت میکردند بیکدیگر دو مرد از

الْمُسْلِمِيْنَ فَقَالَ خَرَجْتُ لِاُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحٰى

مسلمانان پس گفت آنحضرت بیرون آمدم تا خبر دہم شما را بشب قدر کہ کدام شب ست پس نزاع کردند

فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسٰى اَنْ يَّكُوْنَ خَيْرًا لَّكُمْ فَالْتَمِسُوْهَا

فلان و فلان پس برداشتہ شد آن شب از خاطر من باز دیگست کہ باشد یعنی برداشتن از خاطر تعین آن بہتر

فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

در شب نہ ست و ہفتم و پنجم رواہ البخاری

وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت ست از ابی بکرہ گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْتَمِسُوْهَا يَعْنِيْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تِسْعٍ يَبْقَيْنَ

وسلم کہ میگفت کہ طلب کنید آنرا یعنے شب قدر را در نہ شب کہ باقی می مانند

اَوْ فِيْ سَبْعٍ يَبْقَيْنَ اَوْ فِيْ خَمْسٍ يَبْقَيْنَ اَوْ ثَلٰثٍ اَوْ اٰخِرِ لَيْلَةٍ

یا در ہفت شب کہ باقی می مانند یا در پنج شب کہ باقی می مانند یا در سہ شب باقی میماند یا در شب اخیر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ الترمذی و روایت ست از ابن عباس رض کہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْتَمِسُوْهَا فِي الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

علیہ وسلم فرمود طلب کنید او را در دہ شب اخیر از رمضان

لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تَاسِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ سَابِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ خَامِسَةٍ تَبْقٰى

شب قدر را در شب نہم کہ باقی میماند در شب ہفتم کہ باقی میماند در شب پنجم کہ باقی میماند

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ البخاری و روایت ست از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ

صلے اللہ علیہ وسلم بجوئید شب قدر را در شبہائے طاق از عشرہ

الأواخر من رمضان رواه البخاري وعن زر

اخیر از رمضان رواه البخاری وروایت است از زر

بن حبيش قال سألت أبي بن كعب فقلت إن أخاك ابن

بن حبیش گفت سوال کردم ابی ابن کعب را پس گفتم که برادر تو ابن

مسعود يقول من يقم الحول يصب ليلة القدر فقال

مسعود میگوید کسیکه قیام لیل کند سال تمام درمی یابد شب قدر را پس گفت

رحمه الله أراد أن لا يتكل الناس أما إنه قد علم أنها

رحمت کند ابن مسعود را خدا ایشانرا میخواست ابن مسعود که اعتماد نکنند مردم آنگاه باشد بیکبار ابن مسعود

في رمضان وأنها في العشر الأواخر وأنها ليلة سبع و

که شب قدر در رمضان است ودر ده اخیر است از رمضان ودر شبیکه آن لیلت وهفتم است

عشرين ثم حلف لا يستثني أنها ليلة سبع وعشرين

پس سوگند خورد ابی وحالیکه استثنا نمی کرد بقول انشاء الله نمی گفت وجزم میکرد وگفت شب قدر لیلت هفتم است

فقلت بأي شيء تقول ذلك يا أبا المنذر قال بالعلامة

پس گفتم ابی ابن کعب را بچه چیز میگوئی آنرا اے ابا منذر گفت ابی بسبب آنکه خبر داده است ما را آنحضرت

أو بالآية التي أخبرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم

یا بآیت گفت شک راوی است خبر داد ما را رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أنها تطلع يومئذ لا شعاع لها رواه مسلم وعن

علامت آنست که آفتاب در صبح آن شب می برآید درحالیکه نیست روشنی مر او را رواه مسلم وروایت است از

عائشة رض قالت قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم

عایشه رضی گفت عایشه گفتم یا رسول الله صلے الله علیه وسلم

أرأيت إن علمت أي ليلة ليلة القدر ما أقول فيها قال

خبر ده مرا اگر بدانم که کدام شب است شب قدر در یابم آنرا چه گویم از ذکر و دعا در آن شب گفت

قُولِي اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

بگو این دعا را خداوندا بدرستیکه عفو کننده دوست میدارد عفو را پس عفو کن از ما

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

روایت کرده احمد و ابن ماجة و الترمذی و صحیح گفت ترمذی این حدیث را

بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ

این باب در قیام ماه رمضان است و در قیام نصف از شعبان یعنی شب برات

عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

خَرَجَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ وَصَلَّى رِجَالٌ

برآمد شبے از میان شب پس نماز گذارد در مسجد و نماز گذارند مردمان

بِصَلٰوتِهِ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ اَكْثَرُ مِنْهُمْ

همراه نماز آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس جمع شدند زیاده تر از اول

فَصَلّٰوا مَعَهُ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثُرَ اَهْلُ الْمَسْجِدِ

پس نماز گذاردند با آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس بسیار شدند اهل مسجد

مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از شب ثالث پس برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَصَلّٰى فَصَلّٰوا بِصَلٰوتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ

پس نماز گذارد آنحضرت پس نماز گذاردند نماز آنحضرت یعنے باجماعت هرگاه که شد شب چهارم تنگ آمد

الْمَسْجِدُ عَنْ اَهْلِهِ حَتّٰى خَرَجَ لِصَلٰوةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضٰى

مسجد بدی صلعم از کثرت اهل آن تا آنکه برآمد آنحضرت برای نماز فجر پس هرگاه که ادا کرد آنحضرت

الْفَجْرَ اَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّهُ

نماز فجر را متوجه شد بر مردمان پس کلمه شهادت خواند بهتر فرمود لیکن بعد حمد و نعت پس بدرستیکه من

لَمْ يَخْفَ عَلَى مَكَانِكُمْ وَلٰكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ

کہ مخفی نہ بود بر شما مکان شما ولیکن من خوف کردم کہ فرض شود این نماز تراویح بر شما باجماعت

فَتَعْجِزُوا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس عاجز آئید شما از ادای آن پس وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَالْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ

و حال آنکہ حال تراویح بر این بود رواہ البخاری و روایت است از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ

گفت کہ بود پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ ترغیب مینمود صحابہ را در گذاردن نماز

رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ فَيَقُولُ مَنْ

در رمضان بے آنکہ امر کند ایشانرا در قیام رمضان بحد تاکید و ایجاب پس فرمود آنحضرت کسیکہ

قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

قیام کند رمضان را بجہت ایمان و تصدیق ثواب و طلب اجر آخرت آمرزیدہ شود او را آنچہ پیش رفتہ

الْحَدِيثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ أَنَّ

تا آخر حدیث رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضہ بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ قیام کند رمضان را

إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ

بجہت ایمان و طلب ثواب آخرت آمرزیدہ شود چیزیکہ پیش رفتہ است از گناہان او گفت ابن شہاب

فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ

پس قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ شان و کار قیام رمضان بر

ثُمَّ كَانَ الْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَصَدْرًا

پس بود امر بر ہمین روش در زمان خلافت ابی بکر و صدرے از زمان اول

مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ

خلافت عمر یعنے قیام رمضان غیر جماعت در روایت است از عبد الرحمن بن عبد القاری

اَنَّهٗ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ لَيْلَةً فِيْ رَمَضَانَ

گفت کہ بیرون آمدم با عمر ابن الخطاب شبے از رمضان

اِلَى الْمَسْجِدِ فَاِذَا النَّاسُ اَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُوْنَ يُصَلِّي الرَّجُلُ

بسوے مسجد پس ناگاہ مردم پریشان و جدا جدا نشستند نماز میکرد مردے

لِنَفْسِهٖ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ بِصَلٰوتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ

تنہا خود تنہا و نماز میکرد مردے پس نماز میکردند با نماز او قومے پس گفت عمر بن الخطاب

اِنِّيْ اَرٰى لَوْ جَمَعْتُ هٰؤُلَاءِ عَلٰى قَارِئٍ وَّاحِدٍ لَكَانَ اَمْثَلَ

بدرستیکہ من اگر جمع کنم ایشمردم را بر یک امام ہر آئینہ باشد افضل

ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلٰى اُبَيِّ ابْنِ كَعْبٍ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهٗ لَيْلَةً

پس عزم کرد پس جمع کرد مردم را بر ابی ابن کعب گفت عبد الرحمن بن قاری پس بیرون آمدم با عمر شبے

اُخْرٰى وَالنَّاسُ يُصَلُّوْنَ بِصَلٰوةِ قَارِئِهِمْ قَالَ عُمَرُ

دیگر وحال آنکہ مردم نماز میگذارند بنماز امام خود گفت عمر رض

نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هٰذِهٖ وَالَّتِيْ تَنَامُوْنَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّتِيْ

نکو بدعت است این بدعت و آن نماز یکہ خواب میکنید و فضلت میدہد نزدیک شما از ان فاضلہ تر است آنرا ان قتا

تَقُوْمُوْنَ يُرِيْدُ اٰخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ اَوَّلَهٗ

کہ قیام میکنید یعنے آخر شب را و بودند مردم کہ قیام میکردند در اول

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ فَقَدْتُ

روایت کرد ایشانرا بخاری و در روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ گم کردم و یافتم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَاِذَا هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در شب نوبت خود پس ناگاہ دیدم کہ آنحضرت

بالبقيع فقال أكنت تخافين أن يحيف الله عليك ورسوله

در بقیع مدینه منوره هست پس گفت آنحضرت که آیا بودی تو که میترسیدی باینکه جور و ستم میکند خدا بر تو و پیغامبر او

قلت يا رسول الله إني ظننت أنك أتيت بعض نسائك

گفت عائشه که گفتم یا رسول الله بدرستیکه من گمان بردم که تو آمدی به بعضے از زنان خود

فقال إن الله تعالى ينزل ليلة النصف من شعبان إلى

پس فرمود آنحضرت که سبب آن بود که بدرستی خدا تعالے نزول میکند بفضل و رحمت در شب نیمه از شعبان بسوے

السماء الدنيا فيغفر لأكثر من عدد شعر غنم كلب

آسمانے که نزدیکتر است از آسمان ها پس می آمرزد بیشتر را از شمار موے گوسپندان قبیله کلب که بیشتر پشم دارند

رواه الترمذي وابن ماجة وزاد رزين ممن استحق النار

رواه الترمذی وابن ماجه وزیاده کرد رزین لفظ من استحق النار را

وعن عائشة رض عن النبي صلى الله عليه وسلم

و روایت است از عائشه رضی از آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قال هل تدرين ما في هذه الليلة يعني ليلة النصف

که فرمود آیا دریابی تو اے عائشه که چه چیز است درین شب از برکات و ثواب یعنے شب نیمه

من شعبان قالت ما فيها يا رسول الله فقال فيها أن يكتب

از شعبان گفت عائشه چه چیز است درین شب یا رسول الله پس فرمود آنحضرت که درین شب نوشته شود

كل مولود بني آدم في هذه السنة وفيها أن يكتب كل

هر که زاینده شود از فرزندان آدم درین سال و دیگر در آن شب نوشته شود هر که

هالك من بني آدم في هذه السنة وفيها ترفع أعمالهم

هلاک شود از فرزندان آدم درین سال و درین شب برداشته شود که دارند فرزندان آدم

وفيها تنزل أرزاقهم فقالت يا رسول الله ما من أحد

و درآن شب نازل کرده شود رزقهاے بنی آدم پس گفت عائشه ای پیغمبر خدا نیست هیچ یکے

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى فَقَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ

کہ در آید بہشت را مگر بہ رحمت خدا تعالے پس گفت آنحضرت کہ نیست ہیچ یکے کہ

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى ثَلٰثًا قُلْتُ وَلَا أَنْتَ

در آید بہشت را مگر بہ رحمت خدا تعالے گفت آنحضرت این کلمات را سہ بار گفت ما گفتم و نہ من بہشت را

يَا رَسُولَ اللهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلٰى هَامَتِهِ فَقَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا

اے پیغمبر خدا پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را بر سر مبارک خود پس گفت نہ من ہم بہشت را مگر

أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ يَقُولُهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ

بپوشد مرا خدا تعالے بہ رحمت خود در حالیکہ میگفت آنحضرت این کلمات را سہ بار رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ

اشعری رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ ہر آئینہ خدا تعالے

اللهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ

واقف می شود بر احوال بندگان در شب نصف از شعبان پس می آمرزد مر ہمہ خلق را

إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مر کافر را و دشمن دارندہ و کینہ ورزندہ مسلمانان را رواہ ابن ماجہ و رواہ احمد

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَفِي رِوَايَةٍ إِلَّا اثْنَيْنِ

از عبد اللہ بن عمرو بن العاص و در روایت احمد آمدہ کہ خدای بخشد ہمہ را مگر

مُشَاحِنٍ وَقَاتِلِ النَّفْسِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

مشاحن را و خون ناحق ریزندہ و کشندہ نفس و در روایت است از علی رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون باشد شب نیمہ

مِنْ شَعْبَانَ فَقُوْمُوْا لَيْلَهَا وَصُوْمُوْا يَوْمَهَا فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

از شعبان پس قیام کنید شب آنرا و روزه دارید روز آنرا پس بدرستیکه خدا تعالی

يَنْزِلُ فِيْهَا لِغُرُوْبِ الشَّمْسِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ أَلَا

نزول میکند بر آسمان در این شب بوقت غروب آفتاب بسوی آسمان دنیا پس میگوید آیا هست

مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ أَلَا مُسْتَرْزِقٍ فَأَرْزُقَهُ أَلَا

هیچ آمرزش خواهنده پس بیامرزم مر او را آیا هست هیچ روزی خواهنده پس روزی دهم او را آیا هست

مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهِ أَلَا كَذَا وَكَذَا حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

هیچ بلا رسیده پس برهانم او را از بلا کذا و کذا کنایت بسیار از انواع از آنجا عاجز میگردد خدا این کلمات را تا وقت طلوع

بَابُ الْاِعْتِكَافِ

باب در بیان اعتکاف

عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رض بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰى تَوَفَّاهُ

بود که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان تا آنکه میراند او را

اللّٰهُ تَعَالٰى ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ بَعْدَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خدای تعالی پس معتکف شدند ازواج مطهرهٔ آنحضرت صلی بعد از وی متفق علیه

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و در روایت است از انس رض گفت که بود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

وسلم که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان

فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عِشْرِيْنَ

پس اعتکاف نکرد یکسال پس وقتیکه شد سال آینده اعتکاف کرد بیست شب بقضا

دوست میدارد اعتکاف کند پس ثابت شد سنیت آن ۱۲

رواه الترمذي ورواه ابو داود وابن ماجة عن

رواه الترمذی ورواه ابو داود وابن ماجه از

ابي بن كعب وعن عائشة رض قالت السنة على

ابی ابن کعب وروایت است از عایشه رض گفت عایشه سنت بر

المعتكف ان لا يعود مريضا ولا يشهد جنازة

معتکف آنست که عیادت نکند مریض را وحاضر نشود نماز جنازه را

ولا يمس المرأة ولا يباشرها ولا يخرج لحاجة

ومماس نکند زن را ومباشرت نکند او را وبیرون نیاید برای حاجتے

الا لما لا بد منه ولا اعتكاف الا بصوم ولا اعتكاف

مگر برائے حاجتے کہ چارہ نیست از ان وروا نیست اعتکاف مگر بروزہ وروا نیست اعتکاف

الا في مسجد جامع رواه ابو داود وعن ابن عباس رض

مگر در مسجد جامع یعنے مسجد جماعت رواه ابو داود وروایت است از ابن عباس رض

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال في

کہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت در حق

المعتكف هو يعتكف الذنوب ويجزى له من

معتکف کہ آن منع کردہ می شود وباز داشتہ می شود از گناہان وجزا داده میشود مر او را از

الحسنات كعامل الحسنات كلها رواه ابن ماجة

حسنات کہ فوت می شود او را بسبب اعتکاف او مثل عامل حسنات ہمہ رواه ابن ماجه

كتاب فضائل القرآن

کتاب در بیان فضائل القرآن

فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطن الرجيم

پس چون بخوانی قرآن را پس پناه طلب کن بخدا از شیطان رانده شده

قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

بگو اگر جمع شوند آدمیان وجن بر آنکه بیارند مانند این

الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا

قرآن هرگز نیارند مانند آن اگرچه باشد بعض ایشان بعض را مدد دهنده

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ

یا میگویند بربسته است قرآن را بگو پس بیارید ده سوره مانند این بر بافته

وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

وبخوانید هرکرا توانید بجز خدا اگر راست گو هستید

وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ

واگر هستید در شبه از آنچه فرو آوردیم بر بنده خود پس بیارید یک سوره

مِّنْ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ

مانند آن وبخوانید مددکاران خود را بجز خدا اگر هستید

صٰدِقِيْنَ ۝ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ

راست گو پس اگر نکردید والبته نتوانید کرد پس حذر کنید از آن آتش سوزان

الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ۝

که آتش انگیز آن مردمان و سنگها باشد آماده کرده شده است برای کافران

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا

اگر فرو دی آوردیم این قرآن را بر کوهی هرآینه میدیدی آنرا نیایش کرده پاره پاره شده

مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ

از خوف خدا هرآینه ما فرو فرستادیم قرآن را وهرآینه ما او را نگاه داریم

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝ وَاِنَّهٗ لَفِيْ

هرآینه ما فرستادیم آنرا قرآن عربی باشد که شما دریابید وهرآینه این کتاب است

مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ

با ور دارنده در زبان عربی برآنکه بترساند ستمگاران را و بشارت دادن

لِلْمُحْسِنِينَ عَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نیکوکاران را روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم بہترین شما کسے کہ آموخت قرآن را و آموزانید آنرا رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْمَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ

وسلم نیکو در یابندہ و استاد در قرآن بحفظ و تجوید با ملائکہ کہ بزرگانند و نیکوکار

وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ

و آن کسے کہ بخواند قرآن را و درماند در خواندن وے و خواندن قرآن بر او دشوار بود او را

اَجْرَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

دو اجر است متفق علیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ اِلَّا عَلَى اثْنَيْنِ رَجُلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست جائے رشک بردن مگر بر دو کس یکے مردے

اٰتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْاٰنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ اٰنَاءَ اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ

کہ دادہ است او را خدا بینائے قرآن را پس آن مرد برمیخیزد بقرآن پیشے بخواند آنرا در ساعات

النَّهَارِ وَرَجُلٌ اٰتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ اٰنَاءَ

صبح و شام دوم مردیکہ دادہ است او را مال پس او انفاق میکند از آن در ساعات

اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ النَّهَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

صبح و شام متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنکسے کہ

لَيْسَ فِيْ جَوْفِهٖ شَيْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ رَوَاهُ

نیست در درون او چیزے از قرآن ہمچو خانہ ویران است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ

الترمذی والدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لِصَاحِبِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفتہ می شود مر صاحب

الْقُرْاٰنِ اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا

قرآن را بخوان و ترقی مدارج کن و بخوان بدنجوان قرآن را چنانکہ ترتیل میکردی دنیا

فَاِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ اٰخِرِ اٰيَةٍ تَقْرَأُهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ منزل تو نزد آخر آیتے کہ می خوانی آنرا رواہ احمد والترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضہ قَالَ قَالَ

و ابو داود والنسائی و روایت است از ابی سعید رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الرَّبُّ تَبَارَكَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید پروردگار تبارک

وَتَعَالٰى مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْاٰنُ عَنْ ذِكْرِيْ وَمَسْئَلَتِيْ اَعْطَيْتُهٗ

و تعالے کسے کہ باز دارد اورا قرآن از ذکر کردن من و دعا و سوال من میدہم او را

اَفْضَلَ مَا اُعْطِي السَّائِلِيْنَ وَفَضْلُ كَلَامِ اللّٰهِ عَلٰى سَائِرِ

بیشتر از انچہ میدہم سوال کنندگان را و فضل کلام خدا بر باقی کلام خلایق

الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللّٰهِ عَلٰى خَلْقِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو فضل خدا است بر مخلوق او رواہ الترمذی والدارمی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والبیہقی در شعب ایمان و در روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند یک حرف از

كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ

کتاب خدا پس مر او راست نیکی و ہر نیکی جزا دادہ می شود بدہ چند او نمیگویم

الٓمٓ حَرْفٌ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ رَوَاهُ

الم یک حرف است یعنی الف تنہا حرف است و ہمچنین لام حرف است و میم حرف است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ

الترمذی والدارمی و در روایت است از معاذ الجہنی رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُهُ

و عمل کرد بچیزے کہ در قرآن است پوشانیدہ شوند پدر و مادر او تاج روز قیامت کہ روشنائی او

أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ

خوشتر و قوی تر از روشنائی آفتاب باشد در خانہ ہاے دنیا اگر می بود آفتاب

فِيكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهٰذَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

در خانہ ہاے شما پس چیست گمان شما بآن کسیکہ بخواند و عمل کند بقرآن رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

و در روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ جُعِلَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ ثُمَّ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت اگر دانیدہ می شد قرآن در پوستے پس

اَلْقِيَ فِي النَّارِ مَا احْتَرَقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض

انداخته می شد در آتش نمیسوخت رواه الدارمی و روایت است از علی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم هر که بخواند قرآن را

فَاسْتَظْهَرَهٗ فَاَحَلَّ حَلَالَهٗ وَحَرَّمَ حَرَامَهٗ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ

پس یاد کرد آنرا پس حلال گرداند حلال آنرا و حرام گرداند حرام آنرا درمی آرد خدا تعالیٰ او را

الْجَنَّةَ وَشَفَّعَهٗ فِي عَشَرَةٍ مِنْ اَهْلِ بَيْتِهٖ كُلُّهُمْ قَدْ

بهشت و قبول میکند شفاعت او را در ده کس از اهل بیت او که همه ایشان بتحقیق

وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

واجب شده است مر ایشان را آتش رواه احمد والترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوا الْقُرْاٰنَ فَاقْرَءُوْهُ فَاِنَّ مَثَلَ

علیه وسلم بیاموزید قرآن را پس بخوانید آنرا پس بدرستیکه حال

الْقُرْاٰنِ لِمَنْ تَعَلَّمَ فَقَرَاَهُ وَقَامَ بِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَحْشُوٍّ

قرآن مر کسے را که آموخت پس خواند آنرا و قیام کرد بدان همچو انبانی است که پر کرده

مِسْكًا تَفُوْحُ رِيْحُهٗ كُلَّ مَكَانٍ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهٗ

بمشک میدمید بوے وے در هر جا و حال کسیکه آموخت قرآن را

فَرَقَدَ وَهُوَ فِيْ جَوْفِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ اُوْكِيَ عَلٰى مِسْكٍ

پس خواب کرد حال آنکه قرآن در شکم اوست همچو حال انبان مشک است که بسته شده است بر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

رواه الترمذی والنسائی و ابن ماجه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرۃ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوَاتِ

بدرستیکہ خدا تعالے خواند یعنے اظہار کرد سورہ طٰہٰ ویٰسٓ را پیش ازانکہ پیدا کند آسمان ہا

وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ

وزمین را بہزار سال پس ہرگاہ کہ شنیدند فرشتگان قرأت طٰہٰ ویٰسٓ را گفتند فرشتگان

طُوبٰى لِأُمَّةٍ يَنْزِلُ هٰذَا عَلَيْهَا طُوبٰى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا

خیر وخوبی باد مر امتے راکہ فرود فرستادہ شود این ہر دو سورہ بر آن امت وخوبی باد مر آن شکمہا را

وَطُوبٰى لِأَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

وخوبی باد مر زبان ہا را کہ تکلم کنند باین رواہ الدارمی وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرۃ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَعْرِبُوا الْقُرْاٰنَ وَاتَّبِعُوا غَرَائِبَهُ وَغَرَائِبُهُ فَرَائِضُهُ

اظہار کنید معانی قرآن را وپیروی کنید غرایب قرآن را وغرایب وے فرایض او

وَحُدُودُهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وحدود او وست وروایت است از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ قِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنْ

وسلم گفت خواندن قرآن در نماز بہتر است از

قِرَاءَةِ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ الصَّلٰوةِ وَقِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ

خواندن قرآن در غیر نماز وخواندن قرآن در غیر

الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحُ أَفْضَلُ

مِنَ الصَّدَقَةِ وَالصَّدَقَةُ أَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ

از صدقہ دادن در راہ خدا و صدقہ دادن بہتر است از روزہ داشتن و روزہ داشتن

جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ أَوْسٍ

سپر است از آتش دوزخ و روایت است از عثمان ابن عبد اللہ ابن اوس

الثَّقَفِيِّ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الثقفی از جد خود کہ اوس است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَاءَتُهُ

ثواب خواندن مرد قرآن را در غیر مصحف ہزار درجہ دارد و ثواب خواندن او

فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلَى ذٰلِكَ إِلَى أَلْفَيْ دَرَجَةٍ وَعَنِ

در مصحف زیادہ کردہ می شود بر آن تا دو ہزار درجہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيدُ إِذَا أَصَابَهُ

بدرستیکہ این دلہای مردم زنگ میگیرد یعنے تیرہ میگردد چنانکہ زنگ میگیرد آہن وقتیکہ میرسد آنرا

الْمَاءُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا جِلَاؤُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ

آب گفتہ شد اے رسول خدا چیست سبب روشنی و صفائی وی گفت بسیار یاد کردن موت

وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ فِي

و خواندن قرآن است روایت کرد بیہقی این چہار حدیث را در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از حسن بصری از روے ارسال کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ

اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند در شبے صد آیت قرآن محاجات نکند و خصومت نسازد

الْقُرْاٰنَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَتَيْ اٰيَةٍ

قرآن در آن شب و کسیکه بخواند در شبے دو صد آیت

كُتِبَ لَهُ قُنُوْتُ لَيْلَةٍ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ خَمْسَ مِائَةِ اٰيَةٍ

نوشته شود برائے وے طاعت شب و کسیکه بخواند در شبے پنجصد آیت

اِلَى الْاَلْفِ اَصْبَحَ وَلَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْاَجْرِ قَالُوْا وَمَا الْقِنْطَارُ

تا بهزار صبح میکند در حالیکه مزد او است قنطار از اجر گفتند صحابه و چیست قنطار

قَالَ اِثْنَا عَشَرَ اَلْفًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي مُوْسَى

گفت آنحضرت قنطار مقدار دوازده هزار است رواه الدارمی و روایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت ابی موسی که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

تَعَاهَدُوا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ

رعایت و مداومت کنید بقرآن پس سوگند بخدا که بقاء ذات من در قبضه قدرت اوست هر آینه قرآن

تَفَصِّيًا مِنَ الْاِبِلِ فِيْ عُقُلِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از رمیدن از شتر که بسته باشند پاے وے در بند متفق علیه و در روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیه وسلم

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْاٰنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ

نیست از ما کسیکه تغنی نکند بقرآن یعنے مستغنی شود از همه رواه بخاری و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ

وسلم بیارائید قرآن را بآوازهاے خوش شما رواه احمد و ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رض قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از سعد بن عبادہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ يَقْرَأُ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردیکہ می خواند

الْقُرْاٰنَ ثُمَّ يَنْسَاهُ اِلَّا لَقِيَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَجْذَمَ رَوَاهُ

قرآن را پستر فراموش گرداند آنرا مگر آنکہ بیش می آید خدا را روز قیامت منقطع الاعضا یعنی بجذام

اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

ابو داود والدارمی وروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَفْقَهْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نفہمید

مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فِيْ اَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ خواند قرآن در کمتر از سہ روز رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ

وابو داود والدارمی وروایت است از عقبہ بن عامر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم جہر کنندہ قرآن را

كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْاٰنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ

بمجاہر آشکارا دہندہ است صدقہ را و آہستہ خواندہ قرآن را بمچو پنہان دہندہ است صدقہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ اللَّيْثِ

رواہ الترمذی وابو داود والنسائی وروایت است از لیث

بْنِ سَعْدٍ رض عَنِ ابْنِ اَبِيْ مُلَيْكَةَ عَنْ يَعْلَى ابْنِ مَمْلَكٍ رض

بن سعد رض کہ وے روایت میکند از ابن ابی ملیکہ از یعلے ابن مملک رض

أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ رض عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ وے پرسید از ام سلمہ رض از قرارت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا

وسلم پس ناگاہ ام سلمہ صفت میکند وگفت کہ آں حضرت صلے اللہ علیہ وسلم قرارت میکرد حرف بعد از حرف جدا جدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

رواہ الترمذی و ابو داؤد والنسائی و روایت است از حذیفہ

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوا

رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید

الْقُرْاٰنَ بِلُحُوْنِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا وَإِيَّاكُمْ وَلُحُوْنَ

قرآن را بلحن عرب و خوش آوازہائے ایشان و دور دارید خود را از لحن

أَهْلِ الْعِشْقِ وَلُحُوْنَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ وَسَيَجِيْءُ بَعْدِيْ

اہل عشق و لحن ہائے اہل دو کتاب یعنے توریت و انجیل و نزدیک باشد کہ بیاید پس از من

قَوْمٌ يُرَجِّعُوْنَ بِالْقُرْاٰنِ تَرْجِيْعَ الْغِنَاءِ وَالنَّوْحِ وَلَا يُجَاوِزُ

گروہے کہ ترجیع کنند بقرآن مانند سرود و نوحہ و نمیگذرد قرآن

حَنَاجِرَهُمْ مَفْتُوْنَةً قُلُوْبُهُمْ وَقُلُوْبُ الَّذِيْنَ يُعْجِبُهُمْ

گلوہای ایشان را در فتنہ انداختہ شدہ است دلہا ایشان و دلہا آنکسان کہ خوش می آید ایشانرا

شَأْنُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِيْ

حال ایشان رواہ بیہقی در شعب ایمان و رزین در

كِتَابِهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

کتاب خود و روایت است از براء بن عازب رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ حَسِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیک گردانید قرآن را بآوازہائے خود

فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

زیرا کہ آواز خوش زیادہ میگرداند قرآن را در حسن رواہ الدارمی

وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَاصٍّ يَقْرَأُ

و روایت است از عمران بن حصین رض کہ او گذشت بر قصہ خوان کہ قرآن میخواند

ثُمَّ يَسْأَلُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از مردم سوال میکرد پس استرجاع کرد عمران پس گفت کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلْيَسْأَلِ اللّٰهَ بِهِ

علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ خواند قرآن را پس باید کہ سوال کند خدا را بقرآن

فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ بِهِ

پس بدرستیکہ شان بیست زود باشد کہ بیایند گروہہا کہ بخوانند قرآن را و سوال کنند بآن

النَّاسَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ

از مردم رواہ احمد و الترمذی و روایت است از بریدہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

يَتَأَكَّلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ عَظْمٌ

در حالیکہ طلب اکل میکند بقرآن از مردم بیاید آنروز قیامت حال آنکہ روی وی استخوانست

لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

کہ نیست در روی وے گوشت رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض گفت و گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ لِلّٰهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ هُمْ

بدرستیکہ مر خدا را ست اہلیان و خواص از مردمان گفتند صحابہ ای پیغمبر خدا کیستند ایشان

قَالَ هُمْ أَهْلُ الْقُرْآنِ أَهْلُ اللّٰهِ وَخَاصَّتُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت ایشان اہل قرآن اہل اللہ وخواص اند رواہ ابن ماجۃ

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَقْرَأُ عَلَيْهِمْ كِتَابُ اللّٰهِ

وروایت است از ابی بن کعب رضی اللہ عنہ چہ حال آنہا ست کہ خوانندہ شود بر ایشان کتاب خدا

لَا يَدْرُونَ مَا قُرِئَ عَلَيْهِمْ فِيهِ وَلَا مَا تُرِكَ فِيهِ هٰكَذَا كَانَتْ

نمی دانند کہ چہ خواندہ شد بر ایشان در آن ونمی دانند کہ چہ ترک کردہ شدہ است ہمچنین بود حال

بَنُو إِسْرَائِيلَ خَرَجَتْ خَشْيَةُ اللّٰهِ مِنْ قُلُوبِهِمْ فَغَابَتْ

بنی اسرائیل بیرون شد خوف خدا از دلہاے ایشان پس نایب شد

قُلُوبُهُمْ وَشَهِدَتْ أَبْدَانُهُمُ الْأَوَانَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ

دلہاے ایشان وحاضر شد بدنہاے ایشان آگاہ شو ہر آئینہ خدا عزوجل

لَا يَقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ عَمَلًا حَتّٰى يَشْهَدَ بِقَلْبِهِ مَا يَشْهَدُ بَدَنُهُ

قبول نمیکند از کسے ہیچ عملے تا آنکہ گواہی دہد بدل او آنچہ کہ گواہی میدہد بدن او

جامع وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلعم

وروایت است از انس بن مالک رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا حَمَلَةَ الْقُرْآنِ إِنَّ أَهْلَ السَّمٰوَاتِ

اللہ علیہ وسلم اے حاملان قرآن بدرستیکہ اہل آسمان

يَذْكُرُونَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَحَبِّبُوا إِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى بِتَوْقِيرِ

یاد میکنند شما را نزد خدا ے تعالے پس دوست شوید بسوے خدا بسبب توقیر

كِتَابِهِ يَزْدَكُمْ حُبًّا وَيُحَبِّبْكُمْ إِلٰى عِبَادِهِ يَا حَمَلَةَ الْقُرْآنِ أَنْتُمْ

کتاب او زیادہ دوست میدارد شما را خدا او دوست میگرداند شما را بندگان او اے حاملان قرآن شما

مُخَصَّصُونَ بِرَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالَى الْمُعَلِّمُونَ كَلَامَ اللّٰهِ تَعَالٰى

مخصوص بہ رحمت خدا ے تعالے تعلیم کنندگان کلام خدا ے تعالے

اَلْمُقَرَّبُوْنَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰی مَنْ وَالَاهُمْ تَقَرَّبَ اِلَی اللّٰهِ تَعَالٰی

نزدیک کردہ شدہ اند از خدا یتعالے کسیکہ دوست داشت ایشان را نزدیک میشود بسوے خدا یتعالے

وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَی اللّٰهَ یَدْفَعُ عَنْ قَارِئِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءَ

و کسیکہ دشمن گرفت ایشان پس تحقیق دشمن داشت خدا را دور کردہ میشود از خواندہ قرآن ہا ے

الدُّنْیَا وَیَدْفَعُ عَنْ مُسْتَمِعِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءَ الْاٰخِرَةِ یَا حَمَلَةَ

دنیا و دفع کردہ شود از شنوندۂ قرآن بلا ے آخرت اے حاملان

الْقُرْاٰنِ فَتَحَبَّبُوْا اِلَی اللّٰهِ تَعَالٰی بِتَوْقِیْرِ کِتَابِهٖ یَزِدْکُمْ حُبًّا

قرآن پس دوست شوید ایشان نزدیک شوید بسوے خدا یتعالے بسبب بزرگی کتاب او زیادہ میکند خدا محبت را

وَیُحَبِّبُکُمْ اِلٰی عِبَادِهٖ جَامِعٌ کَبِیْرٌ عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

و دوست میکند شما را بسوے بندگان او روایت است از انس رض گفت

خَرَجَ عَلَیْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ یَوْمٍ فَنَادٰی

برآمد بر ما رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس ندا کرد آنحضرت

یَا عَلِیُّ صَوْتَهٗ یَا حَامِلَ الْقُرْاٰنِ اِکْحَلْ عَیْنَیْکَ بِالْبُکَاءِ

بآواز بلند آواز خود را اے بردارندۂ قرآن سرمہ کن بگریہ ہر دو چشم خود را اے گریہ

اِذَا ضَحِکَ الْمُبْطِلُوْنَ وَقُمْ بِاللَّیْلِ اِذَا نَامَ النَّائِمُوْنَ

وقتیکہ بخندہ کنند باطلون و بپا خیز بشب برا ے نماز وقتیکہ خواب کنند خواب کنندگان

وَصُمْ اِذَا اَکَلَ الْاٰکِلُوْنَ وَاعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَکَ وَلَا تَحْقِدْ

و روزہ بدار وقتی کہ میخورند خورندگان و عفو کن از کسیکہ ظلم کند بر تو و کینہ مدار

فِیْ مَنْ یَحْقِدُ وَلَا تَجْهَلْ فِیْمَنْ یَجْهَلُ الدَّلِیْلُ

در حق کسیکہ کینہ دارد و نادان مشو در حق کسیکہ جاہل شود رواہ الدیلمی

بَابُ تَفْصِیْلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰیَاتِهٖ

باب تفصیل فضائل سورہا ے قرآن و آیات آن

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ
هر که روگردان شود از یاد کردن من پس او را بود زندگانی تنگ و او را بروز قیامت
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ
روز قیامت کور برانگیزم او را گوید ای پروردگار من چرا برانگیختی مرا نابینا و همه آئینه بینا بودم از این
كُنْتُ بَصِيرًا ۝ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَ
گوید همچنین آمد بتو نشانهای ما پس فراموش کردی آن را
كَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَىٰ ۝ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْهِمْ فِي الْكِتَابِ
و همچنین امروز فراموش کرده شوی تو هر آئینه فرو فرستاده است خدا بر شما در قرآن
أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا
که چون بشنوید بآیتهای خدا انکار نموده می آید و مسخر کرده می شود آنها
فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ
پس منشینید با ایشان تا آنکه شروع کنند در سخنی بجز آن
إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ۗ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ
هر آئینه شما آنگاه مانند آن کافران باشید جز این نیست که مومنان آنند که چون یاد کرده شود
وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ
بترسند دلهای ایشان و چون خوانده شود بر ایشان آیات خدا زیاده سازد آن آیات
إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝ الَّذِينَ يُقِيمُونَ
ایمان ایشان را و بر پروردگار خویش توکل میکنند آنانکه برپا میدارند
الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۝ أُولَٰئِكَ هُمُ
نماز را و از آنچه روزی دادیم ایشان را خرج میکنند این جماعت ایشان
الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ
مومنان بحقیقت برای ایشان است مرتبها نزد پروردگار ایشان و آمرزش

وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ حٰمٓ تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۝

و روزی نیک این فرو فرستادن است از جانب خدائے بخشاینده و مهربان

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

بیان کرده شده است واضح ساخته شده آیات او قرآنے عربی است برائے قومے که میدانند

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝

در حالیکه مژده دهنده و ترساننده پس روگردان شدند اکثر مردمان پس ایشان نمی شنوند

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رضہ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از نواس بن سمعان رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يُؤْتٰى بِالْقُرْاٰنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَهْلِهِ الَّذِيْنَ كَانُوْا

علیہ وسلم را که میگفت آورده می شود قرآن روز قیامت و اهل قرآن آنانکه بودند

يَعْمَلُوْنَ بِهٖ تَقْدُمُهٗ سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ وَاٰلِ عِمْرٰنَ كَاَنَّهُمَا

که عمل میکردند باحکام قرآن پیشی می کنند قرآن را سوره بقره و آل عمران گویا که این دو

غَمَامَتَانِ اَوْ ظُلَّتَانِ سَوْدَاوَانِ بَيْنَهُمَا شَرْقٌ اَوْ كَاَنَّهُمَا

سورت دو ابر اند یا دو سائبان سیاه میان این دو سورت روشنی یا این دو

فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

دو جماعت اند از پرندگان صف بستگان که حجت میکنند از جانب صاحبان خود ایشان را

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ قَالَ بَيْنَمَا جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

و روایت است از ابن عباس رضہ گفت در اثنائے آنکه جبرئیل علیه السلام

قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيْضًا مِّنْ

نشسته است نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم شنید جبرئیل آوازی را از

فَوْقِهٖ فَرَفَعَ رَاْسَهٗ فَقَالَ هٰذَا بَابٌ مِّنَ السَّمَآءِ فُتِحَ الْيَوْمَ

بالائے خود پس برداشت سر خود را آنحضرت پس گفت جبرئیل این دریست از آسمان گشاده شده امروز

لَمْ تُفْتَحْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هٰذَا مَلَكٌ

وکشادہ نشد ہرگز مگر امروز پس فرود آمد از آن فرشتہ پس گفت جبرئیل کہ این فرشتہ است

نَزَلَ اِلَى الْاَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَسَلَّمَ فَقَالَ اَبْشِرْ

کہ فرود آمدہ است بسوے زمین کہ فرود نیامدہ ہرگز مگر امروز پس سلام گفت آن فرشتہ پس گفت مژدہ

بِنُوْرَيْنِ اُوْتِيْتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

بدو نوریکہ دادہ شد ہیچ پیغمبر پیش از تو یکے سورہ الحمد

وَخَوَاتِيْمُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا اِلَّا اُعْطِيْتَهُ

دوم بار دو آیتہ کہ در آخر سورہ بقر است یعنی از آمن الرسول تا آخر سورہ ہرگز نخوانی بحرفی از آن مگر آنکہ دادہ شود

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از ابی الدرداء گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَعْجِزُ اَحَدُكُمْ اَنْ يَقْرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ

علیہ وسلم آیا عاجز می آید یکے از شما از آنکہ بخواند در شبے ثلث قرآن را

قَالُوْا وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

گفتند صحابہ چگونہ خواند ثلث قرآن را در شب فرمود کہ سورہ قل ہو اللہ احد

يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ

برابر است ثلث قرآن را رواہ مسلم در روایت کرد بخاری از

اَبِيْ سَعِيْدٍ رض وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ابی سعید رض در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا وَقَلْبُ الْقُرْاٰنِ يٰسٓ

اللہ علیہ وسلم ہر چیزے را دلیست و دل قرآن سورۂ یاسین است

وَمَنْ قَرَأَ يٰسٓ كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْاٰنِ

و ہر کہ بخواند سورہ یٰسین مینویسد خدا تعالیٰ مر او را بسبب خواندن آن ثواب ہمچو خواندن قرآن

عشر مرات رواه الترمذی والدارمی وعن ابی هریرة

دو مرتبه رواه الترمذی والدارمی وازابی هریرة رضه مروی است

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قرأ حم

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه خواند سورهٔ حم

الدخان فی لیلة اصبح یستغفر له سبعون الف ملک

الدخان را در شب صبح میکند در حالیکه آمرزش میخواهند او را هفتاد هزار فرشتگان .

رواه الترمذی وعن ابن عباس رضه قال ضرب بعض

رواه الترمذی وروایت است از ابن عباس رضه گفت که زد بعضے

اصحاب النبی صلی الله علیه وسلم خباءه علی قبر وهو

از اصحاب پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم خیمه خودرا بر گوری ودرے

لا یحسب انه قبر فاذا فیه انسان یقرأ سورة تبارک

گمان نمی برد که آن قبر است پس ناگاه در آن قبر آدمیست که میخواند سوره تبارک

الذی بیده الملک حتی ختمها فاتی النبی صلی الله علیه

الذی بیده الملک تا آنکه ختم کرد آنرا پس آمد وے پیغمبر خدا را صلی الله علیه

وسلم فاخبره فقال النبی صلی الله علیه وسلم هی

وسلم پس خبر داد آنحضرت را بآنحال پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که این سوره

المانعة هی المنجیة تنجیه من عذاب القبر رواه الترمذی

مانعه است این سوره رستگاری دهنده است رستگاری میدهد او را از عذاب القبر رواه الترمذی

وعن ابن عباس رضه وانس بن مالک رضه قالا قال رسول الله

وروایت است از ابن عباس رضه وانس بن مالک رضه گفتند این هر دو که فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم اذا زلزلت تعدل نصف القرآن

صلے الله علیه وسلم که سورهٔ اذا زلزلت برابر است نصف قرآن را

وَقُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ وَقُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ

وقل ہو اللہ احد برابر است ثلث قرآن را وقل یا ایہا الکافرون

تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ

برابر است ربع قرآن را رواہ الترمذی وروایت است از معقل بن

يَسَارٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يُصْبِحُ

یسار رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہر کہ بگوید ہنگامیکہ صبح کند

ثَلٰثَ مَرَّاتٍ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ السَّمِيْعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

سہ مرتبہ اعوذ باللہ السمیع العلیم من الشیطان الرجیم

فَقَرَاَ ثَلٰثَ اٰيَاتٍ مِنْ اٰخِرِ سُوْرَةِ الْحَشْرِ وَكَّلَ اللّٰهُ بِهٖ

پس بخواند سہ آیت از آخر سورہ حشر وکیل گرداند خدا تعالے بوے

سَبْعِيْنَ اَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ حَتّٰى يُمْسِيَ وَاِنْ مَّاتَ

ہفتاد ہزار فرشتہ را کہ درود میفرستند بروے تا آنکہ شام کند واگر بمیرد آن کس

فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيْدًا وَمَنْ قَالَهَا حِيْنَ يُمْسِيْ كَانَ

در آن روز می میرد شہید وکسیکہ بگوید این سہ آیت را ہنگامیکہ شام میکند باشد

بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ

بہمان مرتبہ کہ در صبح ذکر کردہ شد رواہ الترمذی والدارمی وروایت است از انس

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَاَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت کسیکہ بخواند ہر روز دو صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ مُحِيَتْ عَنْهُ ذُنُوْبُ خَمْسِيْنَ سَنَةً اِلَّا

بار قل ہو اللہ احد محو کردہ شود از وے گناہان پنجاہ سال مگر

اَنْ يَّكُوْنَ عَلَيْهِ دَيْنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

آنکہ باشد بروے وے رواہ الترمذی والدارمی

وَفِي رِوَايَةٍ خَمْسِينَ مَرَّةً وَلَمْ يَذْكُرْ إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ

و در روایت دارمی خواندن پنجاه بار واقع شده و ذکر نکرده است دارمی این استثنا را که الا

دَيْنٌ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَرَادَ

آنکه بود علیه دین او و از وے مروی است که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسے خواہد که

أَنْ يَنَامَ عَلَى فِرَاشِهِ فَنَامَ عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَرَأَ مِائَةَ

خواب کند بر بستر خود پس بخوابد بر جانب راست خود پس بخواند صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ يَقُولُ لَهُ الرَّبُّ

بار قل ہو اللہ احد وقتیکہ باشد روز قیامت میگوید مراورا پروردگار

يَا عَبْدِي ادْخُلْ عَلَى يَمِينِكَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اے بندۂ من در آے بر جانب راست خود در بہشت رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرۃ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ فَقَالَ وَجَبَتْ قُلْتُ

شنید مردے را کہ میخواند قل ہو اللہ احد پس فرمود آنحضرت کہ واجب گشت گفتم

وَمَا وَجَبَتْ قَالَ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

چہ واجب گشت فرمود آنحضرت بہشت رواہ مالک و ترمذی و نسائی

وَعَنْ أَبِي نَفِيعٍ بْنِ عَبْدِ الْكَلَاعِيِّ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ

و روایت است از ابی نفیع بن عبد الکلاعی رضہ گفت ابی نفیع کہ گفت مردے

يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ

اے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام سورہ از قرآن

أَعْظَمُ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ قَالَ فَأَيُّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ أَعْظَمُ

بزرگتر است فرمود آنحضرت قل ہو اللہ احد گفت مرد پس کدام آیت در قرآن بزرگتر است

قال اية الكرسي الله لا اله الا هو الحي القيوم قال فاي
گفت آنحضرت آیة الکرسی که الله لا اله الا هو الحی القیوم تا آخر است گفت آنرو پس کدام
اية يا رسول الله تحب ان تصيبك وامتك قال
آیت اے پیغمبر خدا دوست میداری که بر سد خیر و دعا تراه امت ترا گفت آنحضرت
خاتمة سورة البقرة فانها من خزائن رحمة الله
خاتمه سورهٔ بقر زیرا که آن از خزانهٔ رحمت خداست
من تحت عرشه اعطاها هذه الامة لم تترك خيرا
از زیر عرش وے داده است آن را باین امت ترک نکرده است هیچ چیزے از خیر
من الدنيا والاخرة الا اشتملت عليه رواه الدارمي
دنیا و آخرت مگر آنکه مشتمل است بر وے رواه الدارمی
وعن عبد الملك بن عمير مرسلا قال قال رسول الله
و روایت است از عبد الملک بن عمیر بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت
صلى الله عليه وآله وسلم في فاتحة الكتاب شفاء من
صلے الله علیه وآله وسلم که در سوره فاتحة الکتاب شفاست از
كل داء رواه الدارمي والبيهقي في شعب الايمان
هر مرض جسمانی و روحانی اگر بطریق یقین بخواند رواه الدارمی و البیهقی در شعب ایمان
وعن عثمان بن عفان رض قال من قرأ اخر
و روایت است از عثمان بن عفان رضی گفت کسیکه بخواند آخر سوره
ال عمران في ليلة كتب له قيام ليلة وعن مكحول
آل عمران در شبے نوشته می شود مر آنکس را ثواب بیدار شب و از مکحول مرویست
قال من قرأ سورة ال عمران يوم الجمعة صلت عليه
گفت کسیکه بخواند سوره آل عمران روز جمعه درود فرستند بر آنکس

الْمَلَئِكَةُ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبٍ رض

واستغفار کنند مر او را فرشتگان تا شب رواہما الدارمی و روایت است از کعب رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْرَءُوا سُورَةَ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بخوانید سورہ

هُودٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

ہود را روز جمعہ رواہ الدارمی و روایت است از ابی سعید خدری رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند سورہ کہف را

فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ النُّورُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ رَوَاهُ

در روز جمعہ روشن میگردد مر او را نور ایمان در میان دو جمعہ تا یکہفتہ رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي دَعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ

بیہقی در دعوات الکبیر و روایت است از خالد بن معدان

قَالَ اقْرَءُوا الْمُنْجِيَةَ وَهِيَ الٓمٓ تَنْزِيلُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ

گفت خالد بخوانید سورہ کہ رستگار می دہندہ است و آن الٓمٓ تنزیل کہ در وے سجدہ است زیرا کہ بمن رسیدہ است

رَجُلًا كَانَ يَقْرَأُهَا مَا يَقْرَأُ شَيْئًا غَيْرَهَا وَكَانَ كَثِيرَ

مردے بود کہ میخواند آنرا نمیخواند چیزے را جز این و بود آمرزو بسیار

الْخَطَايَا فَنَشَرَتْ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ قَالَتْ رَبِّ اغْفِرْ لَهُ

گناہگار پس پراگندہ کرد این سورہ بالہائے خود را بر آمرزو شفاعت کرد این سورہ گفت اے پروردگار من

فَإِنَّهُ كَانَ يُكْثِرُ قِرَاءَتِي فَشَفَّعَهَا الرَّبُّ تَعَالَى فِيهِ وَقَالَ

پس بدرستیکہ بود آمرزو بسیار میکرد خواندن مرا پس قبول شفاعت کرد پروردگار در حق آمرزو و گفت

اكْتُبُوا لَهُ بِكُلِّ خَطِيئَةٍ حَسَنَةً وَارْفَعُوا لَهُ دَرَجَةً

پروردگار فرشتگان را کہ بنویسید مر این مرد را بہر بدی نیکی و بلند گردانید برائے وے درجہ

وقال ایضا انها تجادل عن صاحبها فی القبر تقول اللهم

وگفت نیز بدرستیکه این سوره خصومت میکند در قبر از جانب خواننده خود بهینطور که میگوید خداوندا

ان کنت من کتابک فشفعنی فیه وان لم اکن من کتابک

اگر هستم سوره از کتاب تو پس قبول کن شفاعت من در وی و اگر نیستم سوره از کتاب تو

فامحنی عنه وانها تکون کالطیر بجنحها علیه

پس محو کن مرا از کتاب تو بدرستیکه این سوره میگردد بقدر شخص هیچو جانور پرنده می اندازد بازوی خود بر خواننده

فتشفع له وتمنعه من عذاب القبر وقال فی تبارک

پس شفاعت میکند مر او را پس منع میکند از عذاب قبر و گفت در سوره تبارک

مثله وکان خالد لا یبیت حتی یقرأها وقال طاؤس

مانند این و بود خالد که شب نمیکرد تا آنکه میخواند این دو سوره را و گفت طاؤس بیاناهی

فضلتا علی کل سورة فی القرآن بسبعین حسنة رواه

تفضیل داده شده اند این دو سوره بر هر سوره که در قرآن است بشصت نیکی رواه

الدارمی وعن عطاء ابن ابی رباح قال بلغنی ان

الدارمی و روایت است از عطاء ابن ابی رباح گفت که رسیده است مرا بدرستیکه

رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من قرأ یس فی

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین در

صدر النهار قضیت حوائجه رواه الدارمی مرسلا

اول روز برداخته شود حاجتهای وی روایت کرد این حدیث را دارمی بطریق مرسل

وعن معقل بن یسار المزنی رضی ان النبی صلی الله

و روایت است از معقل بن یسار المزنی رضی بدرستیکه آنحضرت صلی الله

علیه وسلم قال من قرأ یس ابتغاء وجه الله تعالی

علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین از برای طلب رضای خدای تعالی

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَاقْرَءُوهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ

آمرزیده شود چیزے که پیش فته است از گناه وے پس بخوانید آنرا نزد مردهاے شما یعنی کسیکه نزدیک بمرگ باشد

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ قَالَ

رواه البیهقی در شعب ایمان و مروی است از علی رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِكُلِّ شَيْءٍ

شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت مر هر چیزے را

عَرُوسٌ وَعَرُوسُ الْقُرْآنِ الرَّحْمٰنُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضہ

عروس است و عروس قرآن سوره رحمن است و روایت است از ابن مسعود رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بخواند سوره واقعه را

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ

در هر شب نرسد اورا فاقه و درویشی هرگز و بود ابن مسعود

يَأْمُرُ بَنَاتِهِ يَقْرَأْنَ بِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

که امر میکرد دختران خود را که بخوانند این سوره را در هر شب روایت کرد بیهقی هر دو حدیث را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند هزار

آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالُوا وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ

آیت را در هر روز گفتند صحابه کی می تواند که بخواند هزار آیت با وجود موانع اعمال دیگر

فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ الْهَاكُمُ

در هر روز فرمود آنحضرت آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند سوره الهاکم

التكاثر رواه البيهقي في شعب الايمان وعن سعيد بن المسيب

التکاثر روایت کرد ایں حدیث را بیہقی در شعب الایمان و روایت ست از سعید بن المسیب

مرسلا عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من قرء قل هو الله

کہ از کبار تابعیست بطریق مرسل از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کہ ہر کہ بخواند

احد عشر مرات بني له بها قصر في الجنة ومن قرأ

سورۂ قل ہو اللہ احد ده بار برآورده شود برای و بسبب آں او کوشک در بہشت و ہر کہ بخواند

عشرين مرة بني له قصران في الجنة فقال عمر بن

بیست بار برآورده شود برای او دو کوشک بہشت پس گفت عمر بن

الخطاب والله يا رسول الله إذا لنكثرن قصورنا فقال

الخطاب رضی اللہ عنہ سوگند بخدا یا رسول اللہ چون تواند آمد ما را ایں چنیں بہشت کہ بسیار میخواہیم بسیاری گردانیم

رسول الله صلى الله عليه وسلم الله أوسع من ذلك رواه الدارمي

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم اللہ فراخ تر ست از ان یعنے بسیار میکند رواہ الدارمی

كتاب الدعوات

وإذا سألك عبادي عني فإني قريب أجيب دعوة

و چون استفسار کنند بندگان تو ترا از حال من پس بدرستیکہ من نزدیکم قبول میکنم دعاے

الداع إذا دعان فليستجيبوا لي وليؤمنوا بي لعلهم

دعا کنندہ چون دعا کند مرا پس باید کہ فرمانبرداری کنند مرا و باید کہ بگروند بمن تا باشد کہ ایشاں

يرشدون عن أبي هريرة رضي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

راہ یابند روایت ست از ابی ہریرہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يستجاب للعبد ما لم يدع بإثم أو قطيعة رحم ما لم يستعجل

قبول کردہ میشود دعاے بندہ مادامیکہ دعا نکند ببدی یا ببریدن رحم مادامیکہ شتاب کاری نشود پرسیدند شتاب کاری چیست گفت

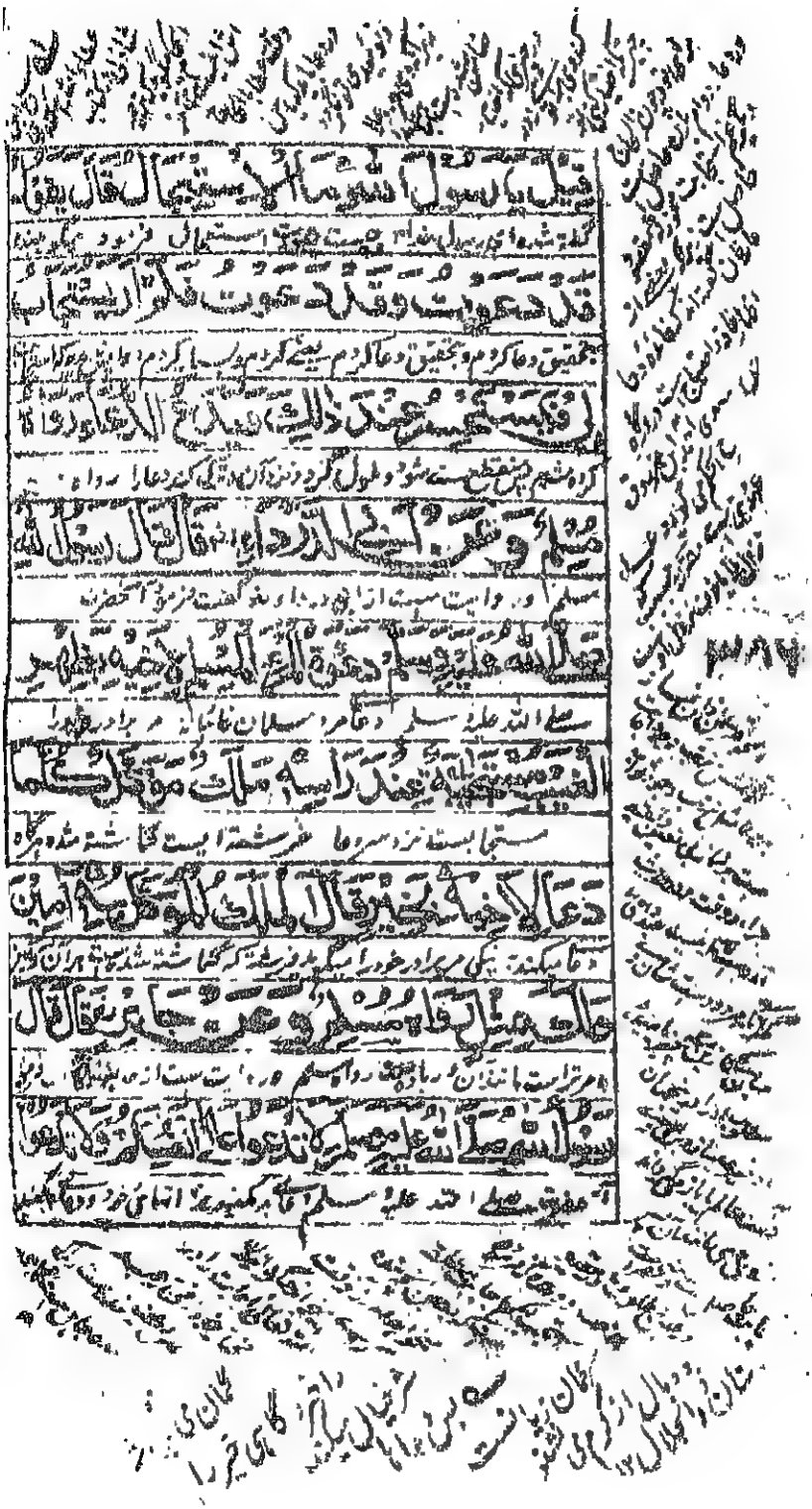

وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله

در روایت ست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ان الدعاء ينفع مما نزل ومما لم

علیہ وسلم بدرستیکہ دعا سود میدہد از انچہ کہ فرود آمدہ ست از بلا

ينزل فعليكم عباد الله بالدعاء رواه الترمذي

و از انچہ فرود نیامدہ ست پس بر شما باد ای بندگان خدا بدعا رواہ الترمذی

وعن ابن مسعود رض قال قال رسول الله صلى

در روایت ست از ابی مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم سلوا الله من فضله فان الله يحب ان

علیہ وسلم سوال کنید خدا تعالی را از فضل کرم وے زیرا کہ خدا تعالی دوست

يسئل وافضل العبادة انتظار الفرج رواه

کہ سوال کرده شود و افضل ترین عبادتہا انتظار گشایش رواہ

الترمذي وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى

الترمذی و در روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم من لم يسئل الله يغضب عليه رواه الترمذي وعن

علیہ وسلم کسیکہ سوال نکند و نخواہد از خدا خشم میکند وے گشایش بروے رواہ الترمذی

ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من فتح له

در روایت ست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ گشادہ شود برای وے

منكم باب الدعاء فتحت له ابواب الرحمة وما سئل الله

از شما در دعا گشادہ شود برای او درہا رحمت و سوال کردہ نشود خدا تعالی

شيئا يعني احب اليه من ان يسئل العفو رواه الترمذي وعن

چیزی یعنی چیز دوست تر نزد وی تعالی از سوال کردن عافیت یعنی صحت علی و سلامتی الخ رواہ الترمذی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ اَنْ يَسْتَجِيبَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ کہ شاد گرداند او را کہ اجابت کند

اللّٰهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خدا ایشان را دعا او را در نزد بلاہای سخت پس باید کہ بسیار کند دعا را در نرمی رواہ الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْعُوا اللّٰهَ

و ہم از وے است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعا کنید خدا را

وَاَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْاِجَابَةِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَجِيبُ

و حال آنکہ شما یقین کنند گانید باجابت و بدانید کہ خدا ایشان را قبول نمی کند

دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

دعا با از دل بیخبر بازی کنندہ مشغول بغیر حق رواہ الترمذی و روایت است از

مَالِكِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مالک بن یسار رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا سَاَلْتُمُ اللّٰهَ فَاسْئَلُوهُ بِبُطُونِ اَكُفِّكُمْ وَلَا تَسْئَلُوهُ

چون سوال کنید از خدا پس سوال کنید او را بباطن کفہائے دست خود و سوال مکنید او را

بِظُهُورِهَا وَفِي رِوَايَةٍ لِابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَلُوا اللّٰهَ بِبُطُونِ

بہ پشتہای کفہ دست و در روات ابن عباس رضہ گفت آنحضرت سوال کنید از خدا بباطن

اَكُفِّكُمْ وَلَا تَسْئَلُوهُ بِظُهُورِهَا فَاِذَا فَرَغْتُمْ فَامْسَحُوا بِهَا

کفہائے دست شما و سوال مکنید او را بپشت ہر کفہا ی دست خود پس چون فارغ شوید از دعا پس مالید

وُجُوهَكُمْ رَوَاهُ اَبُو دَاوُدَ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ قَالَ

روہا ے خود را رواہ ابو داود و روایت است از سلمان رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ رَبَّكُمْ حَيِيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ پروردگار شما صاحب حیا کریم است شرم دارد

مِنْ عَبْدِهٖ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ اِلَيْهِ اَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از بندہ خود وقتیکہ بردارد ہر دو دست خود بسوئے پروردگار کہ باز گرداند دستہائے بندہ را خالی رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ عُمَرَ

و ابو داؤد و بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از عمر رضی اللہ عنہ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون برمیداشت ہر دو دست خود را

فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحُطَّهُمَا حَتّٰى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهٗ رَوَاهُ

در دعا فرود نمی آورد ہر دو دست خود را تا آنکہ مسح میکرد بآنہا روی مبارک خود را رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رضی گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الصَّائِمُ

صلے اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ رد کردہ نمیشود دعا ایشان یکے ازان روزہ دار است

حِيْنَ يُفْطِرُ وَالْاِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ يَرْفَعُهَا

در ہنگامیکہ افطار میکند دوم بادشاہ عادل سوم دعاے ستم رسیدہ برمیدارد دعا مظلوم را

اللّٰهُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَيَقُوْلُ الرَّبُّ

خدا بالاے ابر و کشادہ می شود برائے وے درہاے آسمان و میگوید پروردگار

وَعِزَّتِيْ لَاَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سوگند بہ بزرگی من کہ ہر آئینہ یاری میدہم ترا اگرچہ باشد پس از روزگارے رواہ الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثُ

و ازو مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سہ

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيْهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ

دعوات مستجابات کہ شک نیست در اجابت آن سہ اول دعا کردن پدر فرزند را دوم دعا

الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ

مسافر برائے خود یا برائے غیر و سوم دعا رستم رسیدہ رواہ الترمذی و ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وابن ماجۃ و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَسْأَلْ أَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتَّى يَسْأَلَ

علیہ وسلم باید کہ بخواہد یکے از شما از پروردگار خود حاجت خود را ہمہ تا آنکہ بخواہد

شِسْعَ نَعْلِهِ إِذَا انْقَطَعَ زَادَ فِي رِوَايَةٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ

دوال نعل خود چون شکستہ گردد زیادہ کردہ است راوی در روایتے از ثابت بنانی

مُرْسَلًا حَتَّى يَسْأَلَهُ الْمِلْحَ وَحَتَّى يَسْأَلَهُ شِسْعَهُ إِذَا انْقَطَعَ

بطریق ارسال این عبارت کہ تا آنکہ سوال کند از وے نمک را تا آنکہ سوال کند از وے دوال نعل چون شکستہ شود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ الترمذی و روایت است از ابی بن کعب رض گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ بِنَفْسِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم چون یاد میکرد کسے را پس دعا میکرد او را آغاز میکرد بدعا برائے خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ مَا

رواہ الترمذی و روایت است از ابی سعید الخدری رض گفت نیست

مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيْهَا إِثْمٌ وَلَا قَطِيْعَةُ رَحِمٍ

ہیچ مسلمانے کہ دعا کند بدعائیکہ نیست در آن دعا بزہ و نہ بریدن خویشی

إِلَّا أَعْطَاهُ اللّٰهُ بِهَا إِحْدَى ثَلٰثٍ إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَ لَهُ دَعْوَتَهُ

مگر آنکہ بدہد او را خدا بسبب آن دعا یکے از سہ خصلت یا آنکہ شتابی کند برائے او در اجابت

وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ

و یا آنکہ نگاہ میدارد دعا را برائے او در آخرت و یا آنکہ برمیگرداند از وے

مِنَ السُّوْءِ مِثْلَهَا قَالُوْا اِذًا نُكْثِرُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَكْثَرُ

از بدی مانند دعائے کہ کردہ است گفتند صحابہ اکنون کہ دانستیم کہ دعا البتہ مستجاب است بسیار میکنیم دعا را

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

رواہ احمد وروایت است از ابن عباس رضی از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَمْسُ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ لَهُنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود پنج دعا است قبول کردہ میشود مر آنہا را

دَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ حَتّٰى يَنْتَصِرَ وَدَعْوَةُ الْحَاجِّ حَتّٰى

یکے دعا ستم رسیدہ تا آنکہ انتقام میکشد حق تعالیٰ از ستم کنندہ دوم دعا قصد کنندہ حج بیت اللہ تعالیٰ

يَصْدُرَ وَدَعْوَةُ الْمُجَاهِدِ حَتّٰى يَفْقِدَ وَدَعْوَةُ الْمَرِيْضِ

برجوع کند وسوم دعا جہاد کنندہ تا آنکہ گم میکند اسباب و آلات یعنے فارغ میگردد از جہاد و چہارم دعا بیمار

حَتّٰى يَبْرَءَ وَدَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ ثُمَّ قَالَ

تا آنکہ یہ میگردد و پنجم دعا برادر مسلمان برائے مسلمان دیگر غائبانہ باز فرمود

وَاَسْرَعُ هٰذِهِ الدَّعَوَاتِ اِجَابَةً دَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

واز زود تر این دعا ہا بقبول دعائے برادر مسلمان برائے مسلمان دیگر پشت غائبانہ

الْغَيْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

روایت کرد بیہقی در دعوات کبیر وروایت است از انس رضی گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ دَعَا بِمِائَةِ دَعْوَةٍ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر دعا میکرد صد بار

اِفْتَتَحَهَا وَخَتَمَهَا وَتَوَسَّطَهَا بِرَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

شروع میکرد دعا را و ختم میکرد آنرا و در میان آنرا دعا میگفت باین دعا کہ ربنا اتنا فی الدنیا حسنۃ

وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ اِبْنُ النَّجَّارِ جَمَعَ الْجَوَامِعَ

وفی الآخرۃ حسنۃ وقنا عذاب النار رواہ ابن النجار در جمع الجوامع

بَابُ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ

باب ست در ذکر خدای عزوجل و نزدیکی جستن

اِلَيْهِ فَاذْكُرُوْنِيْٓ اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَا تَكْفُرُوْنِ ۝

بسوی او پس یاد کنید مرا تا یاد کنم شما را و سپاس گوئید مرا و ناسپاسی مکنید مرا

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ ؕ

آنانکه ایمان آوردند و آنانکه آرام می گیرند دلهای ایشان بیاد خدا

اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ ۝ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

آگاه شو بیاد خدا آرام می گیرند دلها آنانکه ایمان آوردند

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ طُوْبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ

و کارهای نیک کردند خوشی باشد ایشان را و بهتر ست

مَآبٍ ○ وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطٰنًا

جایگاه و هر که غافل شود از یاد خدا بر گماریم برای او شیطان

فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ ○ اَلَمْ يَاْنِ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ

پس آن شیطان او را همنشین بود آیا وقت نرسیده است مسلمانان را که نیایش کنند آنکه خوف و ترس دلهای

لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وقت یاد کردن خدا و وقت یاد آوردن آنچه آمده است از وحی آن و در روایت است از ابی هریره رض

وَاَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی سعید گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

لَا يَقْعُدُ قَوْمٌ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

نه نشیند هیچ گروهی در حالیکه ذکر میکنند خدا را مگر آنکه احاطه میکنند ایشان را ملائکه

وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَ

و می پوشد ایشان را انوار رحمت فرود می آید بر ایشان آسایش و

ذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یاد میکند ایشان را خدا در میان ملائکه مقربان خود رواه مسلم و در روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

مَثَلُ الَّذِيْ يَذْكُرُ رَبَّهٗ وَالَّذِيْ لَا يَذْكُرُ رَبَّهٗ مَثَلُ

حال آن کسی که یاد میکند پروردگار خود را و آنکسی که یاد نکند پروردگار خود را حال او مثل

الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ قَالَ

زنده و مرده است متفق علیه و در روایت است از ابی ذر گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم که فرماید خدای تعالی

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيدُ وَمَنْ جَاءَ

کسیکہ بیارد نیکی را یعنی عمل نیک کند پس مر اوراست دہ چندان ثواب و بیشتر ہم میدہم و کسیکہ بیارد

بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ مِثْلُهَا وَأَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ

بدی را یعنی عمل بد کند پس پاداش بدی مانند او ہست یعنی یک بدی یابی آورم و کسیکہ نزدیکی جوید

مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا

از من مقدار یک شبر نزدیکی جویم من بسوی وی مقدار یک ذراع و کسیکہ نزدیکی جوید بسوی من یک ذراع

تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً

نزدیکی جویم بسوی وے مقدار یک باع و کسیکہ بیاید سراروان می آیم او را دوان

وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا

و کسیکہ پیش آید مرا بمقدار زمین و پس وی آن از روی گناہان کہ شریک کردہ باشد بمن چیزی را

لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

پیش می آیم او را بمانند آن از روی آمرزیدن رواہ مسلم و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستیکہ اللہ

تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ

تعالی گفت کسیکہ دشمن دارد دوستی را از دوستان من پس اذن دہم او را بجنگ

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ

و نزدیکی نہ جست بسوی من بندہ من چیزے کہ محبوب تر ست بسوی من از چیزی کہ فرض گردانیدم

عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ

بر وے و ہمیشہ ست بندہ من کہ نزدیکی جوید بسوی من بنوافل تا آنکہ دوست دارم او را

فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ

پس چون دوست میدارم او را پس میباشم من شنوائی او کہ می شنود از آن و بینائی او

الَّذِي يُبْصِرُ بِهٖ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي

کہ می بیند بآن و میباشم دست آن کہ میگیرد بآن و میباشم پای وے کہ

يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي

راہ میرود بآن و اگر سوال کند از من ہر آئینہ میدہم او را مطلوب او را و اگر پناہ جوید آن بندہ از من

لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي

ہر آئینہ پناہ میدہم او را و توقف نمی کنم در چیزے کہ من کنندۂ آنم ہیچ تردد من

عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ وَلَا بُدَّ

از قبض کردن جان مؤمن کہ ناخوش مے دارد مؤمن مرگ را و من ناخوش دارم اندوہگین کردن او را چارہ

لَهُ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

او را از مرگ رواہ البخاری و ہم از وی مرویست رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر خدای را فرشتگانند کہ میگردند در راہا و گرد خانہا

يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ

میجویند خداوندان ذکر را پس چون می یابند گروہے را کہ ذکر میکنند خدا را

تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى

آواز میدہند یکدیگر را و میگویند بیائید بسوی حاجت خود گفت آنحضرت پس گرد آنہا میگردند بالہای خود

السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا يَقُولُ

تا آسمان دنیا گفت آنحضرت پس سے پرسد فرشتگان را رب ایشان حال آنکہ وی تعالیٰ داناترست کہ چہ میگویند

عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ

بندگان من میگویند فرشتگان کہ بپاکی یاد میکنند ترا و بزرگی میکنند ترا و ثنا می گویند ترا

وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا

و عظمت می کنند ترا گفت آنحضرت پس گوید پروردگار آیا دیدہ اند مرا گفت آنحضرت پس میگویند فرشتگان

۱۲ یعنی من ہیچ تردد نمی کنم در ہیچ چیز مثل تردد کردن من در قبض روح مؤمن کہ او مرگ را ناخوش دارد و من ناخوش دارم اندوہگین کردن او را و چارہ نیست و البتہ باید بود و آنہا نیز سوء حال مرگ را بکرامات و درجات عالی کہ حضور جناب قربہ مخصوص است

وَاللّٰهِ مَا رَاَوْكَ قَالَ فَيَقُوْلُ كَيْفَ لَوْ رَاَوْنِيْ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ

سوگند بخدا ندیده اند ترا گفت آنحضرت پس میگوید خدای تعالی چگونه می بودحال ایشان اگر میدیدند مرا گفت آنحضرت پس میگویند

لَوْ رَاَوْكَ كَانُوْا اَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَاَشَدَّ لَكَ تَمْجِيْدًا

اگر می دیدند ترا می بودند سخت تر در عبادت کردن مر ترا و سخت تر در تعظیم کردن مر ترا

وَاَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيْحًا قَالَ فَيَقُوْلُ فَمَا يَسْئَلُوْنَ قَالَ يَسْئَلُوْنَكَ

و بیشتر در تسبیح کردن مر ترا گفت آنحضرت پس میگوید خدای تعالی پس چه چیز میخواهند میگویند فرشتگان

الْجَنَّةَ قَالَ يَقُوْلُ وَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ لَا وَاللّٰهِ

بهشت را گفت آنحضرت میگوید خدای تعالی ایا دیده اند بهشت را گفت آنحضرت میگویند فرشتگان نه سوگند بخدا

يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ

ای پروردگار ما ندیده اند گفت آنحضرت میگوید خدای تعالی پس چگونه بود اگر میدیدند بهشت را گفت آنحضرت میگویند

لَوْ اَنَّهُمْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَاَشَدَّ لَهَا

اگر میدیدند بهشت را می بودند سخت تر از روی حرص کردن در آن و می بودند سخت تر از روی طلب

طَلَبًا وَاَعْظَمَ فِيْهَا رَغْبَةً قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّذُوْنَ قَالَ

و می بودند بزرگتر از روی رغبت کردن در آن میگوید خدای تعالی پس از چه چیز پناه میجویند گفت آنحضرت

يَقُوْلُوْنَ مِنَ النَّارِ قَالَ يَقُوْلُ فَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ

میگویند فرشتگان پناه میجویند از آتش دوزخ گفت میگوید خدای تعالی ایا دیده اند دوزخ را گفت میگویند فرشتگان

لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ

سوگند بخدا ندیده اند او را ای پروردگار ما میگوید خدای تعالی چگونه حال باشد اگر میدیدند گفت

يَقُوْلُوْنَ لَوْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَاَشَدَّ لَهَا

میگویند فرشتگان اگر میدیدند آتش را می بودند سخت تر از روی گریختن از آن و می بودند سخت تر

مَخَافَةً قَالَ فَيَقُوْلُ فَاُشْهِدُكُمْ اَنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ

از روی ترسیدن مر آنرا گفت پس میگوید خدای تعالی پس گواه میگیرم شما را بدرستیکه آمرزیدم ایشان را گفت

يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ

میگوید فرشتہ از فرشتگان کہ در ایشان فلانست کہ نیست از ایشان کہ نیامدہ است مگر

لِحَاجَةٍ قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقٰى جَلِيسُهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

از جہت کار دیگر گفت خدا آنگاہ این قوم ہمنشینان اند بدبخت نمی شود ہمنشین ایشان رواہ البخاری

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رض قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ

و روایت است از عبد اللہ بن بسر رض گفت آمد باد یہ نشینے نزد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ فَقَالَ طُوبٰى

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت کدام از مردمان بہتر است پس گفت آنحضرت خوشی باد

لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ

مر کسے را کہ دراز شد عمر او و نیک شد کردار او گفت آن اعرابی یا رسول اللہ کدام عملہا است

أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تُفَارِقَ الدُّنْيَا وَلِسَانُكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ

کہ زیادہ تر است ثواب آن گفت آنحضرت آنست کہ جدا شوی دنیا را و میری در حالیکہ زبان تو تر بود از ذکر

اللّٰهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

خدا رواہ احمد والترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ گروہے کہ برخیزند

مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ

از مجلس و ذکر نکنند خدا را در آن مجلس مگر آنکہ برخیزند از مانند

جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

مردار خر و باشد بر ایشان موجب حسرت رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ام حبیبہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ كَلَامِ ابْنِ اٰدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ اِلَّا اَمْرٌ

علیہ وسلم ہر سخن آدمی زیانست بروے نہ سودی مراورا مگر امر کردن کسی را

بِمَعْرُوْفٍ اَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ اَوْ ذِكْرُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بامر مشروع یا باز داشتن از نامشروع یا ذکر خدا تعالی رواہ الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ

اللہ علیہ وسلم بسیار مگویید سخن را بے ذکر خدا پس تحقیق

كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ وَاِنَّ اَبْعَدَ

بسیاری سخن بے ذکر خدا سختی است مردل را و بدرستیکہ دورترین

النَّاسِ مِنَ اللّٰهِ الْقَلْبُ الْقَاسِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم از خدا صاحب دل سخت است رواہ الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلشَّيْطَانُ جَاثِمٌ عَلٰى قَلْبِ ابْنِ اٰدَمَ فَاِذَا ذَكَرَ اللّٰهَ

شیطان نشیننده است بردل فرزند آدم پس چون ذکر می کند خدا را

خَنَسَ وَاِذَا غَفَلَ وَسْوَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا

جدا میگردد شیطان و چون غافل می شود وسواس میدہد روایت کرد آنرا بخاری بطریق تعلیق

وَعَنْ مَالِكٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از مالک گفت رسید مرا کہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُوْلُ ذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ

علیہ وسلم بود کہ میگفت ذکر کنندہ خدا در میان غافلان

كَالْمُقَاتِلِ خَلْفَ الْفَارِّيْنَ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ كَالْخَضِرِ

مانند قتال کننده است از پس گریزندگان و ذکر کننده خدا در میان غافلان بمنزله خضر

اَخْضَرُ فِي شَجَرٍ يَابِسٍ وَفِي رِوَايَةٍ مِثْلُ الشَّجَرَةِ الْخَضْرَاءِ

سبز است در درخت خشک و در روایتی گفته مانند درخت سبز است

فِي وَسَطِ الشَّجَرِ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ مِثْلُ بَيْتٍ مُضِيْءٍ

در میان درختان خشک و ذکر کننده خدا در میان غافلان مانند چراغی است

فِي بَيْتٍ مُظْلِمٍ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُرِيْهِ اللّٰهُ مَقْعَدَهٗ

در خانه تاریک و ذکر کننده خدا در میان غافلان مینماید او را خدا جای نشست او را

مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ حَيٌّ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُغْفَرُ لَهٗ

در بهشت و او زنده است و ذکر کننده خدا در میان غافلان آمرزیده می شود او را

بِعَدَدِ كُلِّ فَصِيْحٍ وَاَعْجَمَ وَالْفَصِيْحُ بَنُوْ اٰدَمَ وَالْاَعْجَمُ

بعدد هر گویا و ناگویا مراد بفصیح آدمیان اند و مراد باعجم

الْبَهَائِمُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چهار پایها اند رواه رزین و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ اَنَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه خدا تعالے می گوید من

مَعَ عَبْدِيْ اِذَا ذَكَرَنِيْ وَتَحَرَّكَتْ بِيْ شَفَتَاهُ رَوَاهُ

با بنده خودم بر چیز وا عانت دهنده که ذکر میکند مرا و می جنبانند بذکر من هر دو لب خود را رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

البخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ كَانَ يَقُوْلُ لِكُلِّ شَيْءٍ صِقَالَةٌ وَصِقَالَةُ

علیه وسلم که آنحضرت بود که میگفت هر چیز را که زنگ میگیرد صقالة است و صقالة

الْقُلُوبِ ذِكْرُ اللّٰهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ اَنْجٰى مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

دلہا ذکر خدا است ونیست ہیچ چیزی نجات دہندہ تر از عذاب خدا

مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ قَالُوْا وَلَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا

از ذکر خدا یتعالی گفتند صحابہ ونہ جہاد کردن در راہ خدا گفت آنحضرت ونہ اینکہ

اَنْ يَضْرِبَ بِسَيْفِهٖ حَتّٰى يَنْقَطِعَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کارزار کند بہ شمشیر خود تا آنکہ منقطع شود یعنی کشتہ شود رواہ البیہقی

فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ

در دعوات الکبیر

بَابُ اَسْمَاءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى

هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود مگر او دانندہ نہان ہا آشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

اوست بخشندہ مہربان اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود بحق مگر او

الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ

پادشاہ نہایت پاک سلامت از ہمہ عیبہا ایمن دہندہ نگاہبان غالب

الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ

اصلاح کنندۂ کار بندگان بزرگوار پاکی خدایرا است از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا

الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ

آفریدگار نو پدید آرندہ نگاہ دارندہ اوراست نامہاے نیک بیانی یاد میکنند

لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

او را ہر چہ در آسمانہا وزمین است واوست غالب باحکمت

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِيْنَ

وخدا ایراست نامہای نیک پس بخوانید او را بآن نامہا و بگذارید بدانان

يُلْحِدُوْنَ فِيْٓ اَسْمَآئِهٖ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

کہ کجروی میکنند در نامہای خدا او زود شد سزا ایشان را بآنچہ میکردند

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى

آنخدا ایکہ نیست ہیچ معبود بحق او مر او راست نامہای نیک

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ تِسْعَةً وَّتِسْعِيْنَ اِسْمًا

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا یتعالے را نود و نہ نام است

مَنْ اَحْصٰاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

کسیکہ یاد گیرد آن اسماء را در آید بہشت او ست خدائے کہ نیست ہیچ معبود بحق جز او ست

الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ

بخشاینده بر بندگان و بر رحم کننده بر ایشان پادشاه حقیقی نهایت پاک سالم از همه عیبها

الْمُؤْمِنُ الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ

ایمن دهنده نگاهبان غالب اصلاح کننده کارهای بندگان را بزرگوار

الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ

آفریدگار نو پیدا آرنده صورت دهنده و در ارحام آمرزنده گناهان غالب شکننده پشت

الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِیْمُ الْقَابِضُ

عطا کننده رزق دهنده کشاینده در رحمت عالم است باشمار و دهنها قبض فنگی کننده

الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ

بسط و فراخی کننده فرو آرنده کافران را بردارنده مومنان را و عزیز گرداننده و ذلیل گرداننده

السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِیْفُ

شنوا است نه بگوش و بینا است نه بچشم حاکم داد دهنده لطیف و نرمی کننده

الْخَبِیْرُ الْحَلِیْمُ الْعَظِیْمُ الْغَفُوْرُ الشَّكُوْرُ

خبردار بردبار بزرگ پوشنده گناهان را ثواب جزیل دهنده

الْعَلِیُّ الْكَبِیْرُ الْحَفِیْظُ الْمُقِیْتُ الْحَسِیْبُ

بلند تر مرتبه از همه بزرگ نگاه دارنده خالق اقوات و رساننده آن کافی

الْجَلِیْلُ الْكَرِیْمُ الرَّقِیْبُ الْمُجِیْبُ الْوَاسِعُ

بزرگ قدر بزرگ و عزیز نگاهبان اجابت کننده دعا گشادگی دهنده

الْحَكِیْمُ الْوَدُوْدُ الْمَجِیْدُ الْبَاعِثُ الشَّهِیْدُ الْحَقُّ

صاحب حکمت دوست دارنده بسیار بزرگ برانگیزنده مردگان را از گور حاضر با گواه بر ظاهر و باطن ثابت

الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

وکیل کرنیوالا تصرف پرستار آنوالا قوانا استوار صاحب ستودہ

الْمُحْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ

دانندہ بہ تفصیل اطلاع ابتدا کنندہ اعادہ کنندہ زندہ کنندہ میراننده

الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاجِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ

زندہ ازلی قائم بذات خود واجب الوجود بمعنے مجید یکیست بذات خود

الْأَحَدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ

یکے بصفات خود بے نیاز ونمرہ صاحب قدرت صاحب اقتدار پیش کنندہ

الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ

پس کنندہ اول ازلے آخر ابدے ظاہر وجود او بآیات وارضی آگاہ باطن

الْوَالِي الْمُتَعَالِي الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنْتَقِمُ

یاری کنندہ بلند قدر نکوئی کنندہ بجمع بہبود کنندہ باداش کنندہ

الْعَفُوُّ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

درگزنندہ از سیئات احسان کنندہ نافذ است حکم او در مملکت صاحب جلال وصاحب کرامت

الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمُغْنِي الْمَانِعُ

عادل جمع کنندہ خلق را بے نیاز بے نیاز کنندہ غنا کنندہ

الضَّارُّ النَّافِعُ النُّورُ الْهَادِي

منع کنندہ خالق ضرر خالق نفع منور ہدایت کنندہ

الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ

بے مثل وبے مانند دایم الوجود باقی بعد فنائے موجودات ارشاد دہندہ شکیبائی کنندہ

رواه الترمذي والبيهقي في الدعوات الكبير

رواہ الترمذی وبیہقی در دعوات الکبیر

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از اسماء بنت یزید بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اسْمُ اللّٰهِ الْاَعْظَمُ فِيْ هَاتَيْنِ الْاٰيَتَيْنِ وَاِلٰهُكُمْ

وسلم گفت اسم اعظم درین دو آیت است یکے اینست کہ الٰہکم

اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ وَفَاتِحَةِ اٰلِ عِمْرَانَ

الٰہ واحد تا آخر و در اول سورۂ آل عمران کہ اینست

الٓمّٓ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

الٓمّٓ اللہ لا الٰہ الا ہو الحی القیوم رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدٍ رض

وابو داؤد وابن ماجہ والدارمی و در روایت است از سعد رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعاے

ذِي النُّوْنِ اِذْ دَعَا رَبَّهٗ وَهُوَ فِيْ بَطْنِ الْحُوْتِ

یونس علیہ السلام وقتے کہ دعا کرد پروردگار خود را و حال آنکہ وے در شکم ماہی بود

لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ

لا الٰہ الا انت تا آخر است

لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا اسْتَجَابَ لَهٗ

دعا نکرد بوے ہیچ مرد مسلمان در ہیچ چیز مگر آنکہ قبول کرد خدا ایشا دعا ورا

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ احمد والترمذی و روایت است از جابر رضی گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید سبحان اللہ

الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

العظیم وبحمده نشانده شود برائے وے درخت خرما در بہشت رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

الترمذی وروایت است از زبیر رضی گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ صَبَاحٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا

اللہ علیہ وسلم نیست بیچ صباحے کہ صبح میکنند در وے بندگان مگر آنکہ

مُنَادٍ يُنَادِي سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آواز کنندہ یعنے فرشتہ آواز میکند تسبیح و تنزیہ کنید خدائے را کہ پادشاہ ملک الملک پاک از جمیع نقائص

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی سعید الخدری رضی گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوسَى يَا رَبِّ عَلِّمْنِي شَيْئًا

صلے اللہ علیہ وسلم گفت موسیٰ علیہ السلام اے پروردگار من بیاموز مرا چیزے

أَذْكُرُكَ بِهِ وَأَدْعُوكَ بِهِ فَقَالَ يَا مُوسَى قُلْ لَا إِلٰهَ

کہ ذکر کنم ترا بدان چیز یا بخوانم ترا بآن چیز گفت راوی است پس فرمود حق تعالیٰ اے موسیٰ بگو لا الہ

إِلَّا اللّٰهُ فَقَالَ يَا رَبِّ كُلُّ عِبَادِكَ يَقُولُ هٰذَا إِنَّمَا أُرِيدُ

الا اللہ پس گفت موسیٰ اے پروردگار من ہر بندہ تو میگوید این را میخواہم من

شَيْئًا تَخُصُّنِي بِهِ قَالَ يَا مُوسَى لَوْ أَنَّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعَ

چیزے را کہ مخصوص و ممتاز گردانی تو مرا بدان چیز گفت حق تعالیٰ اے موسیٰ اگر ثابت شود کہ

وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِي وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ وُضِعْنَ فِي كَفَّةٍ

و آبادان دارندگان آنہا جز من یعنے عالم اہل آسمان و ہفت زمین نہادہ شوند

وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فِي كَفَّةٍ مَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

در نہادہ شود لا الہ الا اللہ در پلۂ دیگر از ترازو ہر آئینہ میل می کند کلمہ لا الہ الا اللہ راجح می آید بروایت

بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ

بپاکی یاد میکند خدایرا هرآنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است خدائے پادشاه

الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۝ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

نهایت پاک غالب باحکمت پس بپاکی یاد کن بپروردگار بزرگ خود را

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ

بپاکی یاد میکنند اورا آسمانهاے هفتگانه و زمین و هرکه درمیان اینهاست و نیست

مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

هیچ چیز مگر بپاکی یاد میکند باستایش او ولیکن شما نمی فهمید یاد کردن ایشان را

إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ

هرآئینه او هست بردبار آمرزگار روایت است از ابی هریره رضه گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هرآئینه گفتن من این چهار کلمه را

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا

دوست داشته شده تر است بسوے من از هرچیز

طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

که برآمده است بروے آفتاب یعنے از دنیا و مافیها رواه مسلم و هم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسے که بگوید این دو کلمه را

وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ

در روزے صد بار افگنده شود و کم کرده شود گناهان او اگرچه باشد گناهان او

ع ۱ ج ۲۰ ع ۲ ج ۲۰ ع ۱۵ ج ۲۰

مِثْلُ زَبَدِ الْبَحْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مانند کف دریا در کثرت متفق علیہ و ہم از وے مروی است گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم دو کلمہ اند سبک بر زبان

ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمٰنِ سُبْحَانَ اللّٰهِ

گران در میزان اعمال محبوب اند بسوے رحمن و آن سبحان اللہ ہر

وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و بحمدہ سبحان اللہ العظیم است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید این کلمہ را

وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

وحدہ لا شریک لہ لہ الملک و لہ الحمد و ہو علی کل

شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ

در روز صد بار باشد مر او را برابر ثواب دہ بردہ

رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ

کہ آزاد کردہ باشد و نوشتہ شود برائے وے صد نیکی و محو کردہ شود از وے صد بدی

وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذٰلِكَ حَتّٰى يُمْسِيَ

و باشد این کلمات مر او را پناہ از شیطان در روز کہ گفتہ است تا آنکہ شبانگاہ کند

وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ

و نیارد ہیچ کسے عمل فاضلتر از انچہ آوردہ است او مگر مردے کہ عمل کرد بیشتر

مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رض عَنْ أَبِيهِ

از انچہ کہ او کردہ است متفق علیہ و روایت است از عمرو بن شعیب رض از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

واو از جد عمرو گفت عمر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ پاکی بگوید

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ حَجَّ مِائَةَ

خدارا دبگوید سبحان اللہ صد بار در صبح وصد بار در شبانگاہ باشد ہمچو کسے کہ حج گذاردہ است صد

حَجَّةٍ وَمَنْ حَمِدَ اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ

حج وکسیکہ حمد گوید خدارا دبگوید الحمد للہ صد بار در بامداد وصد بار در شبانگاہ

كَانَ كَمَنْ حَمَلَ عَلٰى مِائَةِ فَرَسٍ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَنْ هَلَّلَ

باشد ہمچو کسے کہ سوار کردہ است مردم را بر صد اسپ در راہ خدا وکسیکہ تہلیل کند دبگوید لا الٰہ الا اللہ

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ اَعْتَقَ

صد بار در بامداد وصد بار در شبانگاہ باشد ہمچو کسے کہ آزاد کردہ باشد

مِائَةَ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ اِسْمٰعِيْلَ وَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ مِائَةً

صد بردہ را از اولاد اسمٰعیل وکسے کہ ہر بزرگی یاد کند خدارا دبگوید اللہ اکبر صد بار

بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ لَمْ يَاْتِ فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ

در بامداد وصد بار در شبانگاہ نیارد در ایں روز بہتر ازیں عمل

اَحَدٌ بِاَكْثَرَ مِمَّا اَتٰى بِهٖ اِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ اَوْ

بیشتر از انچہ آوردہ است انکس را مگر کسیکہ گفتہ است مثل آن یا

زَادَ عَلٰى مَا قَالَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَمْرٌو يُسَيِّرَةَ

زیادہ کردہ است بر آنچہ گوئندہ است روایت کردہ است ترمذی و عمرو یسیرہ است

وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ قَالَتْ قَالَ لَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و بود از کسانیکہ ہجرت کردہ بودند گفت فرمود ما را آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُنَّ بِالتَّسْبِيْحِ وَالتَّهْلِيْلِ وَالتَّقْدِيْسِ

اللہ علیہ وسلم بر شما باد ای جماعہ زنان کہ یاد گنید خدارا بتسبیحات و بگفتن لا الٰہ الا اللہ و بگفتن سبوح قدوس رب الملائکۃ والروح

وَاعْقِدْنَ بِالْاَنَامِلِ فَاِنَّهُنَّ مَسْئُوْلَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ

وعقد کنید و گره بندید بسر انگشتان زیرا که بدرستی که انامل و اصابع پرسیده می شوند روز قیامت

وَلَا تَغْفُلْنَ فَتَنْسَيْنَ الرَّحْمَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

و تا غافل مباشید پس زنان از ذکر خدا پس فراموش کرده شوید رحمت و ظاهر گردانیده شوید از رحمت رواه الترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض بدرستی که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَرَّ عَلٰى شَجَرَةٍ يَابِسَةِ الْوَرَقِ فَضَرَبَهَا بِعَصَاهُ

گذشت بر درخت خشک برگ پس زد آن درخت را بچوبے که در دست آنحضرت بود

فَتَنَاثَرَ الْوَرَقُ فَقَالَ اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ

پس افتاد و برگها پس گفت آنحضرت که این کلمات

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ لَتَسَاقَطُ ذُنُوْبُ الْعَبْدِ كَمَا

می افگنند گناهان بنده را چنانکه

يَتَسَاقَطُ وَرَقُ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میریزد برگهاے این درخت رواہ الترمذی

وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رض عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از مکحول رض از ابی هریره رض گفت ابوهریره فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم مرا که بسیار گو لاحول ولا قوة

اِلَّا بِاللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ قَالَ مَكْحُوْلٌ فَمَنْ قَالَ لَا حَوْلَ

الا باللہ پس زیرا که آن کلمات از گنج بهشت است گفت مکحول پس کسیکه گوید لاحول

وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ وَلَا مَنْجَا مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ كَشَفَ اللّٰهُ عَنْهُ

ولا قوة الا باللہ و ملجا نیست رستگاری از خدا مگر بسوے او تعالی می کشاید خدا از وے

سَبْعِيْنَ بَابًا مِنَ الْخَيْرِ اَدْنَاهَا الْفَقْرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هفتاد در با از خیر که ادنا آنها فقر است رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دَوَاءٌ مِنْ تِسْعَةٍ وَتِسْعِيْنَ

وسلم که این کلمات دواست از نود و نه

دَاءً اَيْسَرُهَا الْهَمُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

درد آسان ترین آن درد با اندوه است رواه البیهقی در دعوات الکبیر

كِتَابُ الْحَجِّ

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمَاتٌ

و تمام کنید حج و عمره را برای خدا چون حج موقت است بماه های دانسته شده

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ

پس هر که لازم کرد بر خود درین ماه حج را یعنی احرام بست پس نیست لذت زنان جایز نیست

فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ

در حج و هر چه میکنید از نیکی می داند او را خدا بتمامی و توشه همراه گیرید بدرستیکه

خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى وَاتَّقُوْنِ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ ۝ وَلِلّٰهِ

بهتر توشه ها توشه پرهیزگاریست و بترسید از من ای خداوندان خرد و خوف خدا

عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

بر مردمان حج خانه کعبه هر که توانائی دارد بر فتن بسوی آن از جهت اسباب راه

وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ ۝

و هر که کافر شود پس هر آئینه خدا بی نیاز است از عالمیان

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از ابی هریره رضـ گفت پرسیده شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ

علیہ وسلم کہ کدام کار افزون تر است در ثواب فرمود آنحضرت فاضل ترین اعمال ایمان بخدا و رسول

قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا

گفته شد پس ترکدام عمل بہتر است فرمود آنحضرت کار زار کردن در راہ خدا است گفته شد پس ترکدام عمل

قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

فرمود آنحضرت حج مقبول و روایت است از وے گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ

علیہ وسلم کسیکہ حج کند برائے خدا نہ برائے ریا و سمعہ پس فحش نکند و فسق نورزد باز گردد

كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

پاک از گناہان ہمچو پاک بودن او در روزی کہ زائیدہ است او را مادر او و ہم از وے است گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عمرہ تا عمرہ دیگر

كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا

کفارست مر گناہان را کہ واقع شوند میان آن دو عمرہ و حج مقبول نیست مر او را جزا مگر

الْجَنَّةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ

بہشت متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بدرستیکہ عمرہ کردن در رمضان

تَعْدِلُ حَجَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ

برابر حج گذاردنست متفق علیہ و روایت است از علی رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَلَكَ زَادًا وَّرَاحِلَةً

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ مالک باشد توشہ راہ و اہل و مال سواری

تُبَلِّغُهُ اِلٰى بَيْتِ اللّٰهِ وَلَمْ يَحُجَّ فَلَا عَلَيْهِ اَنْ يَّمُوْتَ يَهُوْدِيًّا

کہ برساند او را تا خانہ خدا و حج نکرد پس نیست تفاوت برو کہ بمیرد کافر بردین یہود یا

اَوْ نَصْرَانِيًّا وَذٰلِكَ اَنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى يَقُوْلُ وَلِلّٰهِ

بردین نصاریٰ و این وعید بجہت آنست کہ خدائے تبارک و تعالیٰ میگوید و حق است مر خدا را

عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا رَوَاهُ

بر مردم قصد خانہ کعبہ ہر کہ میتواند راہ رفت بسوے وے رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا صَرُوْرَةَ فِي الْاِسْلَامِ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم نمی باید مسلمانرا کہ ترک حج و ترک تزوج کند رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داود و ہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

علیہ وسلم کسے کہ خواہد حج را و قادر باشد بر او پس باید کہ شتابی کند و فرصت غنیمت داند رواہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَابِعُوْا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَاِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ

علیہ وسلم متابعت کنید میان حج و عمرہ پے بکنید ہر یکے را بعد از دیگرے پس بدستیکہ حج و عمرہ دور میکنند

الْفَقْرَ وَالذُّنُوْبَ كَمَا يَنْفِي الْكِيْرُ خُبْثَ الْحَدِيْدِ وَالذَّهَبِ

فقر را و گناہان را چنانکہ دور میکند بہتہای آہنگری زنگ و چرک آہن و زر

وَالْفِضَّةِ وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ اِلَّا الْجَنَّةُ رَوَاهُ

سیم را و نیست مر حج مبرور را ثواب مگر بہشت رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض كَانَ اَهْلُ

الترمذی والنسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس بود و اہل

الْيَمَنِ يَحُجُّونَ فَلَا يَتَزَوَّدُونَ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ

یمن می برآمدند بحج پس توشہ نمی برداشتند و می گفتند ما متوکلانیم

فَاِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَاَلُوا النَّاسَ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ

پس وقتیکہ می آمدند بمکہ معظمہ سوال میکردند از مردم پس وحی فرستاد خدا تعالی این آیت را

وَتَزَوَّدُوا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

یعنی توشہ بردارید و بہتر کنید از سوال زیرا کہ تقوے بہترین توشہ است رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ عَلَى النِّسَاءِ

و روایت است از عائشہ رض گفتم اے پیغمبر خدا آیا بر زنان

جِهَادٌ قَالَ نَعَمْ عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيْهِ اَلْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ

جہاد است گفت آنحضرت آرے بر زنان جہادی است کہ نیست قتال در وے و آن حج و عمرہ است

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابن ماجہ و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنَ الْحَجِّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ باز ندارد اورا از حج

حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ اَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ اَوْ مَرَضٌ حَابِسٌ فَمَاتَ

حاجتی ظاہر کہ عدم زاد و راحلہ است یا قہر سلطان ستمگر یا پادشاہ یا بیماری باز دارندہ یعنی نتواند بآن سفر

وَلَمْ يَحُجَّ فَلْيَمُتْ اِنْ شَاءَ يَهُوْدِيًّا وَاِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا

و حج نکرد پس گو بمیرد انکس اگر خواہد یہودی و اگر خواہد نصرانی

رواه الدارمي وعن ابي هريرة رض عن النبي صلى
رواه الدارمی وروایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلے
الله عليه وسلم انه قال الحاج والعمار وفد الله
اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت فرمود کہ حج کنندگان وعمرہ برآرندگان قدوم آرندگانند وسیدگانند
ان دعوه اجابهم وان استغفروه غفر لهم رواه
اگر دعا میکنند خدا را اجابت میکند ایشانرا واگر طلب آمرزش کنند او را آمرزد ایشان را رواه
ابن ماجة وعنه قال سمعت رسول الله صلى الله
ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ گفت ابو ہریرہ شنیدم آنحضرت را صلے اللہ
عليه وسلم يقول وفد الله ثلثة الغازي والحاج
علیہ وسلم کہ میگفت وفد خدا سہ است یکے غازی دوم حج کنندہ
والمعتمر رواه النسائي والبيهقي في شعب الايمان
سوم عمرہ کنندہ آنرا نسائی والبیہقی در شعب الایمان
وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه
وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وسلم اذا لقيت الحاج فسلم عليه وصافحه ومره
وسلم چون او را بینی حاج را پس سلام کن بروے ودست وے را بگیر ودریابد او را
ان يستغفر لك قبل ان يدخل بيته فانه مغفور له
کہ طلب آمرزش کند ترا پیش از آنکہ درآید خانہ خود را زیرا کہ وی آمرزیدہ شدہ است مر او را
رواه احمد وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله
رواہ احمد وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت
صلى الله عليه وسلم من خرج حاجا او معتمرا او غازيا
صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بیرون آمد بحج یا بعمرہ یا بغزا

ثُمَّ مَاتَ فِي طَرِيقِهِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ أَجْرَ الْغَازِي وَالْحَاجِّ
پس مرد در راه آن می نویسد خدا تعالے مر او را اجر غازی کننده و حج گذارنده
وَالْمُعْتَمِرِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَهْلِ
و عمره برآرنده رواه البیهقی در شعب ایمان و روایت است از سهل
بْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ
بن سعد ساعدی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست هیچ
مُسْلِمٍ يُكْبِّي إِلَّا كَبَّى مَنْ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ مِنْ حَجَرٍ أَوْ
مسلمانی که تلبیه میکند مگر آنکه تلبیه میکند کسیکه از جانب راست اوست و دست چپ او از سنگ یا
شَجَرٍ أَوْ مَدَرٍ حَتَّى تَنْقَطِعَ الْأَرْضُ مِنْ هٰهُنَا رَوَاهُ
درخت یا کلوخ تا آنکه منتهی میگردد زمین از اینجا و از اینجا عبارتست (منتهای ارض) رواه
التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ إِنَّ
الترمذی و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت عائشه بدرستیکه
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ
رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیست هیچ روزے بیشتر
مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللّٰهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ
از آنکه آزاد کردن خدا تعالے در آن بنده را از آتش دوزخ از روز عرفه
وَإِنَّهُ لَيَدْنُو ثُمَّ يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلَائِكَةَ فَيَقُولُ مَا أَرَادَ
و بدرستیکه او نزدیک می شود بر حمت و مخصوص میکند بهر بندگان که حاضر اند بموقف ملائکه را
هٰؤُلَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ
این بندگان من رواه مسلم و روایت است از عمرو بن شعیب از
أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
پدر خود و او از جد عمرو بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ

بہترین دعا دعای روز عرفہ است و بہترین دعائے وذکر یکہ گفتہ من و پیغمبران

مِنْ قَبْلِي لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ

کہ پیش از من بودہ اند اینست از لا الہ الا اللہ تا قدیر

وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

رواہ الترمذی

وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ كُرَيْزٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

و روایت است از طلحہ بن عبید اللہ ابن کریز بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا رُئِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت دیدہ نشد شیطان در ہیچ روزے کہ وے

فِيهِ أَصْغَرُ وَلَا أَدْحَرُ وَلَا أَحْقَرُ وَلَا أَغْيَظُ مِنْهُ فِي

در آن روز خوار تر و دور تر و نہ خوار تر و نہ خشم و غضب خورندہ تر از خود ش در

يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا يَرٰى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ

روز عرفہ باشد و نیست آن را ندگی و خواری مگر از جہت چیزیکہ ببیند از فرود آمدن رحمت بر آدمیان

وَتَجَاوُزِ اللّٰهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِلَّا مَا رُئِيَ يَوْمَ بَدْرٍ

و در گذشتن خدا تعالیٰ از گناہان بزرگ مگر آنچہ دیدہ شد از خواری شیطان روز بدر

فَإِنَّهُ قِيلَ رَأٰى جِبْرِيلَ يَزَعُ الْمَلَائِكَةَ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا

پس بتحقیق دیدہ جبرئیل را روز بدر کہ ترتیب میدہد ملائکہ را و صفہا راست میکند برائے جنگ رواہ مالک

وَفِي شَرْحِ السُّنَّةِ بِلَفْظِ الْمَصَابِيحِ وَعَنْ جَابِرٍ رضی

و در شرح السنہ بلفظے کہ در مصابیح است و روایت است از جابر رضی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون می باشد

يَوْمَ عَرَفَةَ إِنَّ اللّٰهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُبَاهِي بِهِمُ

روز عرفه بدرستیکه خدا بتعالی فرود می آید بآسمانیکه باپائین تراست پس مفاخرت میکند باایشان

الْمَلَائِكَةَ فَيَقُولُ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْثًا غُبْرًا

فرشتگان را پس میگوید بسوی بندگان من که آمده اند بدرگاه من ژولیده موی

ضَاحِّينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ

فریاد کنندگان بلبیه از هر راه کشاده و دور گواه میگیرم شما را بر اینکه بدرستیکه آمرزیدم

لَهُمْ فَيَقُولُ الْمَلَائِكَةُ يَا رَبِّ فُلَانٌ كَانَ يَرْهَقُ وَفُلَانٌ

ایشان را پس میگویند فرشتگان اے پروردگار فلان کس از میان این حاضران می پوشد

وَفُلَانَةٌ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ

و فلان مرد و فلان زن چنین و چنان از گفت آنحضرت میگوید خدا آمرزیدم ایشان

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس نیست روزی که بیشتر

عَتِيقًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

آزاد شده وے از آتش دوزخ از روز عرفه روایت کرد اینحدیث را در شرح سنه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ رَضِيَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عباس ابن مرداس رضی بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا لِأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ فَأُجِيبَ

علیه وسلم دعا کرد مر امت خود را در شبانگاه روز عرفه بآمرزیده شدن گناهان پس اجابت

إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَلَا الْمَظَالِمَ فَإِنِّي آخُذُ لِلْمَظْلُومِ

کرده شدم من بتحقیق آمرزیدم مر ایشان را بجز گناهان را بجز مظالم که مر او آن حقوق عباد است پس بدرستیکه من

مِنْهُ قَالَ أَيْ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ

از ظالم گفت آنحضرت اے رب من اگر خواهی بدهی مظلوم را از نعیم بهشت

وغفرت لِلظَّالِمِ فلم يجب عشيته فلما اصبح بالمزدلفة

و بیامرزی مر ظالم را پس اجابت کرد دعا آنحضرت و دعا وی در آن شبانگاه پس بنگاه صبح کرد آنحضرت بمزدلفه

اعاد الدعاء فاجيب الى ما سأل قال فضحك رسول الله

باز کرد دعا را پس اجابت کرده شد آنحضرت مر چیزیرا که سوال کرد گفت راوی پس خنده کرد آنحضرت

صلى الله عليه وسلم او قال تبسم فقال له ابو بكر وعمر

صلی الله علیه وسلم یا گفت راوی بجای ضحک تبسم پس گفتند مر آنحضرت را ابو بکر و عمر

بابي انت وامي ان هذه لساعة ما كنت تضحك فيها

پدر و مادر ما فدای تو باد بدرستیکه این ساعتی است که نبودی تو که خنده میکردی در وی

فما الذي اضحكك اضحك الله سنك قال ان عدو الله ابليس لما علم ان الله عز وجل قد استجاب دعائي

پس چه چیز خنداینید ترا همیشه خنداند خدا تعالی دندان ترا گفت آنحضرت بدرستیکه دشمن خدا ابلیس است هنگامی که دانست که خدا تعالی بتحقیق اجابت کرد دعا مرا

وغفر لامتي اخذ التراب فجعل يحثوه على راسه

و بیامرزید مر امت مرا گرفت خاک پس گشت که می انداخت بهر و دست خاک را بر سر خود

ويدعو بالويل والثبور فاضحكني ما رايت من جزعه

و دعا میکرد بویل و ثبور پس در خنده در آورد مرا چیزیکه دیدم من از بیصبری و زاری وی

رواه ابن ماجة وروى البيهقي في كتاب البعث والنشور بنحوه

رواه ابن ماجه و روایت کرد بیهقی در کتاب بعث و نشور مانند این حدیث

باب فضائل مكة زادها الله تعالى شرفا

ان اول بيت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدى

بدرستیکه اول خانه که مقرر کرده شد برای مردمان آنست که در مکه است برکت داده شده و هدایت

ع ۱ جزء ۴ رکوع ۱

لِلْعٰلَمِيْنَ ۝ فِيْهِ اٰيٰتٌ بَيِّنٰتٌ مَّقَامُ اِبْرٰهِيْمَ ۝ وَمَنْ

مر مردمان را در آن خانه نشانهای روشن است از آن جمله جای ایستادن ابراهیم است و هر که

دَخَلَهٗ كَانَ اٰمِنًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در آید آنجا ایمن بود و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَّةَ مَا اَطْيَبَكِ مِنْ بَلَدٍ وَّاَحَبَّكِ

صلی اللہ علیہ وسلم مر مکہ معظمہ را کہ چہ عجب شہرے تو و دوست داشتہ شدہ تو

اِلَيَّ وَلَوْلَا اَنَّ قَوْمِيْ اَخْرَجُوْنِيْ مِنْكِ مَا سَكَنْتُ

بسوے من اگر نمی بود اینکہ قوم من بیرون کردند مرا از سکونت تو نمیکردم سکونت

غَيْرَكِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَدِيِّ

بجز تو رواہ الترمذی و روایت است از عبد اللہ ابن عدی

بْنِ حَمْرَاءَ قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن حمراء گفت دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

وَاقِفًا عَلَى الْحَزْوَرَةِ فَقَالَ وَاللّٰهِ اِنَّكِ لَخَيْرُ اَرْضِ اللّٰهِ

ایستادہ بر حزورہ پس فرمود آنحضرت مخاطب بمکہ معظمہ کہ تو بہترین زمین خدائی

وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَى اللّٰهِ وَلَوْلَا اَنِّيْ اُخْرِجْتُ مِنْكِ

و محبوب ترین زمین خدائی نزد خدا و اگر نمی بود اینکہ بیرون آورده شدم من از تو

مَا خَرَجْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَيَّاشٍ

بیرون نمی آمدم رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عیاش

ابْنِ اَبِيْ رَبِيْعَةَ الْمَخْزُوْمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ابی ربیعہ المخزومی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَزَالُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا عَظَّمُوْا هٰذِهِ

علیہ وسلم ہمیشہ باشد این امت بخیر و سلامت در دین و دنیا مادامیکہ تعظیم کنند این

الْحُرْمَةَ حَتَّى تَضَيَّعُوهَا فَإِذَا ضَيَّعُوا ذٰلِكَ هَلَكُوا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

حرمت را یعنے حرمت مکہ را حق تعظیم وے پس چون ضایع کنند آن حرمت را ہلاک شوند رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نَزَلَ الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ

فرود آمدہ است حجر اسود از بہشت و وے در ان حال زیادہ تر بود در سفیدی از شیر

فَسَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

پس سیاہ گردانیدند او را گناہان اولاد آدم رواہ احمد و الترمذی و ہم ازو مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَجَرِ وَاللّٰهِ لَيَبْعَثَنَّهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در شان حجر اسود بخدا سوگند ہر آئینہ برانگیزد حجر اسود را

اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ

خدا تعالی روز قیامت در حالیکہ مر او را دو چشم باشد کہ بینند بآن و دو چشم و زبانے باشد کہ سخن گوید بآن

يَشْهَدُ عَلٰى مَنِ اسْتَلَمَهُ بِحَقٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

گواہی دہد بر کسے کہ بوسہ داد او را بحق یعنے بایمان رواہ الترمذی و ابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و الدارمی و روایت است از ابن عمر رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الرُّكْنَ وَالْمَقَامَ يَاقُوتَتَانِ مِنْ

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود بدرستیکہ رکن و مقام ابراہیم ہر دو یاقوت اند از

يَاقُوتِ الْجَنَّةِ طَمَسَ اللّٰهُ نُورَهُمَا وَلَوْ لَمْ يَطْمِسْ نُورَهُمَا

جنس یاقوت بہشت ناپدید کردہ است خدا تعالی نور آن ہر دو را و اگر ناپدید نمیکرد نور ہر دو را

لَأَضَاءَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہر آئینہ روشن میشد ما بین مشرق و مغرب است رواہ الترمذی

وعن ابی هریرة رض ان النبی صلی الله علیه وسلم

در روایت است از ابی هریره رض بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال وکل به سبعون ملکا یعنی الرکن الیمانی فمن قال

فرمود موکل گردانیده شده اند بوی هفتاد فرشته یعنی برکن یمانی پس کسیکه بگوید

اللهم انی اسئلک العفو والعافیة فی الدنیا والاخرة ربنا اتنا

از اللهم تا وقنا عذاب النار

فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار قالوا امین

بگویند آن فرشتگان آمین

رواه باب فضائل المدینة زادها الله تعالی شرفا رواه ابن ماجة

رواه این باب در فضایل مدینه است زیاده گرداند خدا تعالی بزرگی را ابن ماجه

وعن سعد رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

روایت است از سعد رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

انی احرم ما بین لابتی المدینة ان یقطع عضاهها او یقتل

من حرام میگردانم میان هر دو لابه مدینه که بریده شود درختان آن و کشته شود

صیدها وقال المدینة خیر لهم لو کانوا یعلمون لا یدعها

شکار آن و فرمود آنحضرت که مدینه بهتر است ایشان را اگر بدانند ترک نکنند مدینه را

احد رغبة عنها الا ابدل الله فیها من هو خیر منه

کسی از روی انکار مگر بدل میکند بجای او خدا تعالی بکسی را که بهتر است از وی

ولا یثبت احد علی لاوائها وجهدها الا کنت له شفیعا

و پا بر جا نماند هیچ یکی بر صبر میکند بر سختی و گرسنگی و محنت مدینه مگر آنکه باشم مر او را شفاعت کننده

او شهیدا یوم القیمة رواه مسلم وعن ابی هریرة رض

و گواهی دهنده روز قیامت رواه مسلم و در روایت است از ابی هریره رض

اللهم احیها واجعل لها البرکة وضیق المعیشة ۱۲ مجمع

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَصْبِرُ عَلَى

کہ گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صبر نمیکند بر

لَأْوَاءِ الْمَدِينَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا

سختی و محنت مدینہ ہیچ کسے از امت من مگر اینکہ میباشم او را شفیع

يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ

روز قیامت رواہ مسلم و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض کہ

رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَدِينَةِ رَأَيْتُ امْرَأَةً

خواب دیدن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در شان مدینہ دیدم زنے را

سَوْدَاءَ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ حَتَّى نَزَلَتْ

سیاہ ژولیدہ موے بیرون آمد آن زن از مدینہ تا آنکہ فرود آمد

مَهْيَعَةَ فَتَأَوَّلْتُ أَنَّ وَبَاءَ الْمَدِينَةِ نُقِلَ إِلَى مَهْيَعَةَ

موضعی را کہ نام او مہیعہ است گفت آنحضرت پس تعبیر کردم آن زن را کہ تب وبیمار مدینہ برده شده بسوے مہیعہ

وَهِيَ الْجُحْفَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

و آن موضع جحفہ است رواہ بخاری و روایت است از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

سمرہ رض گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت

إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى سَمَّى الْمَدِينَةَ طَابَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بدرستیکہ خدا تعالی نام کردہ است مدینہ را طابہ بزبان حبیب خود رواہ مسلم و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أُمِرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقُرَى يَقُولُونَ يَثْرِبُ وَهِيَ الْمَدِينَةُ

امر کردہ شدم بہجرت بقریہ کہ میخورد قریہ ہاے دیگر را یعنے غالب آید قریہ مدینہ

تَنْفِي النَّاسَ كَمَا يَنْفِي الْكِيْرُ خَبَثَ الْحَدِيْدِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بیرون میکند مدینه مردم را چنانچه دور میکند کوره آهنگران پلیدی آهن را متفق علیه

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از وی مروایست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى أَنْقَابِ الْمَدِيْنَةِ مَلَائِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُوْنُ وَلَا

بر راههای مدینه فرشتگان نگاهبان اند که در نمی آید بمدینه طاعون و نه

الدَّجَّالُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دجال متفق علیه و روایت است از انس رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست هیچ شهرے مگر آنکه در آید آنرا دجال

إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةَ لَيْسَ نَقْبٌ مِنْ أَنْقَابِهَا إِلَّا عَلَيْهِ

مگر که مکه و مدینه سوره نیست هیچ راهے از راههاے مدینه مگر آنکه بروے

الْمَلَائِكَةُ صَافِّيْنَ يَحْرُسُوْنَهَا فَيَنْزِلُ السَّبْخَةَ فَتَرْجُفُ

فرشتگان اند صف زده نگهبانی میکنند آنرا پس نزول خواهد کرد دجال شوره زمین را پس بلرزد

الْمَدِيْنَةُ بِأَهْلِهَا ثَلٰثَ رَجَفَاتٍ فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ كُلُّ كَافِرٍ

مدینه ساکنان خود را سه بار هیجانیدن پس بیرون خواهد آمد بسوی او هر کافر

وَمُنَافِقٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدٍ رضہ قَالَ قَالَ

و منافق متفق علیه و روایت است از سعد رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَكِيْدُ أَهْلَ الْمَدِيْنَةِ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدسگالی نکند و ایذا ندهد اهل مدینه را

أَحَدٌ إِلَّا انْمَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

احدے مگر گداخته شود نمک در آب متفق علیه

۱۲ کسر زمین فرو رفتن و در تفسیر سورهٔ نمل و در اشراط ساعت و در ذکر دجال

۱۳ در اشراط ساعت و در ذکر دجال

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

در روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود چون

قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ فَنَظَرَ إِلٰى جُدُرَاتِ الْمَدِينَةِ أَوْضَعَ رَاحِلَتَهُ

قدوم می آورد از سفر پس نظر میکرد بسوے دیوارہاے مدینہ میراند شتر سواری خود را

وَإِنْ كَانَ عَلٰى دَابَّةٍ حَرَّكَهَا مِنْ حُبِّهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

واگر سوار می بود بر دابہ دیگر می دوانید آنرا از دوستی مدینہ رواہ بخاری و ہم از انس است

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهُ أُحُدٌ فَقَالَ هٰذَا جَبَلٌ

کہ ظاہر شد مر آنحضرت را جبل احد پس فرمود آنحضرت کہ این کوہ است

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ اَللّٰهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَإِنِّي أُحَرِّمُ

کہ دوست میدارد ما را و دوست میداریم اورا الٰہی در حدیث کہ ابراہیم حرام گردانید مکہ را و بدرستیکہ

مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

من میان دو سنگستان مدینہ است متفق علیہ در روایت است از ابن عمر رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمُوتَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ میتواند کہ بمیرد

بِالْمَدِينَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ يَمُوتُ بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

در مدینہ پس باید کہ بمیرد در مدینہ پس بدرستیکہ من شفاعت کنم آنرا کہ بمیرد در مدینہ رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

والترمذی و از ابے ہریرہ رض مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْرَبُ قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْإِسْلَامِ

صلے اللہ علیہ وسلم اخر شہرے کہ خراب شود از شہر ہاے اسلام

خَرَابًا الْمَدِينَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض

نزدیک قیام قیامت مدینہ است رواہ الترمذی در روایت است از ابی بکرہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْمَدِيْنَةَ رُعْبُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درمی آید مدینہ را ترس

الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ لَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ اَبْوَابٍ عَلٰى كُلِّ بَابٍ

مسیح دجال آنرا در آن وقت آمدن دجال ہفت دروازہ خواہد بود بر ہر در

مَلَكَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

دو فرشتہ نگہبان نشستہ رواہ البخاری درروایت است از انس رض از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِيْنَةِ ضِعْفَيْ مَا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خداوندا بگردان در مدینہ دو چند از انچہ

جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ رَجُلٍ مِنْ

گردانیدہ در مکہ از برکت متفق علیہ و روایت است از مردے از

اٰلِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَنِيْ

اولاد خطاب از رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ زیارت کند

وَتَعَمَّدَنِيْ كَانَ فِيْ جِوَارِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَكَنَ الْمَدِيْنَةَ

قصداً مرا بطفیل کسے دیگر باشد در ہمسایگی من در روز قیامت و کسکہ ساکنت نماید در مدینہ

وَصَبَرَ عَلٰى بَلَائِهَا كُنْتُ لَهٗ شَهِيْدًا اَوْ شَفِيْعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و صبر کند بر بلاے وے باشم او را گواہی دہندہ و شفاعت کنندہ روز قیامت

وَمَنْ مَاتَ فِيْ اَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بَعَثَهُ اللّٰهُ مِنَ الْاٰمِنِيْنَ يَوْمَ

و کسیکہ بمیرد در یکے از مکہ و یا مدینہ برانگیزاند او را خدا تعالیٰ از باگروہ ایمن در روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ يَحْيٰى

قیامت رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از یحیی

بْنِ سَعِيْدٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

بن سعید رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نشستہ بود

جالِسًا وقبرٌ يحفرُ بالمدينةِ فاطّلعَ رجلٌ في القبرِ فقالَ بئسَ
وگورے کندہ میشد در مدینہ پس نظر کرد مردے در قبر پس گفت آنرا بد
مضجعُ المؤمنِ فقالَ رسولُ اللهِ صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ بئسما
خوابگاہ مومنست گور پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدحرفے بود
قلتَ قالَ الرّجلُ إنّي لم أُرِدْ هذا إنّما أردتُ القتلَ في
گفتی گفت آنمرد بدرستیکہ من مراد ندا شتم نکوشش موت بلکہ مراد من شہادت است در
سبيلِ اللهِ فقالَ رسولُ اللهِ صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ لا مثلَ القتلِ
راہ خدا ارادہ کردم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست مردن در مدینہ
في سبيلِ اللهِ ما على الأرضِ بقعةٌ أحبُّ إليَّ أن يكونَ
مانند کشتہ شدن در راہ خدا بلکہ افضل آنست بر زمین ہیچ جاے محبوب تر نزد من کہ باشد
قبري بها منها ثلثَ مرّاتٍ رواهُ مالكٌ مرسلًا وعن
قبر من در وے از مدینہ سہ بار فرمود رواہ مالک و در روایتست از
ابنِ عمرَ رضَ مرفوعًا من حجَّ فزارَ قبري بعدَ موتي كانَ
ابن عمر رضہ از روی مرفوع کسیکہ حج کند پس زیارت کند قبر مرا بعد از من باشد
كمن زارني في حياتي رواهُ البيهقيُّ في شعبِ الإيمانِ
مانند کسے کہ زیارت کرد مرا در زندگی من رواہ البیہقی در شعب الایمان
وعن أبي هريرةَ رضَ قالَ قالَ رسولُ اللهِ صلّى اللهُ عليهِ
و در روایتست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلّمَ صلوةٌ في مسجدي هذا خيرٌ من ألفِ صلوةٍ فيما
وسلم یک نماز در مسجد من کہ اینست بہتر است از ہزار نماز در
سواهُ إلّا المسجدَ الحرامَ وعن أبي سعيدِ نِ الخدريِّ
غیر آن مگر در مسجد حرام و از ابے سعید الخدرے رضہ مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تشد الرحال الا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کجاوہا مبندید مگر

الى ثلثة مساجد مسجد الحرام والمسجد الاقصى ومسجدي

بسوے سہ مسجد بسوے مسجد حرام دوم مسجد اقصے سوم مسجد من یعنی این است

هذا متفق عليه وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ما بين بيتي ومنبري روضة من رياض

صلے اللہ علیہ وسلم کہ درمیان بیت من و منبر من روضہ از روضہ ہاے

الجنة ومنبري على حوضي متفق عليه وعن انس

بہشت است و منبر من بر حوض کوثر باشد متفق علیہ و از انس بن مالک رض مروست

بن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم صلوة

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم یک نماز

الرجل في بيته بصلوة وصلوته في مسجد القبائل بخمس

مرد در خانہ او بگناز است و نماز او در مسجد قبیلہ برابر

وعشرين صلوة وصلوته في المسجد الذي يجمع فيه

بست و پنج نماز است و نماز او در مسجد یکہ جمع شوند در آن بمقدار

بخمس مائة صلوة وصلوته في المسجد الاقصى بخمسين

پنج صد نماز است و نماز وے در مسجد اقصے ثواب پنجاہ

الف صلوة وصلوته في مسجدي بخمسين الف صلوة

ہزار نماز دارد و نماز وے در مسجد من ثواب پنجاہ ہزار نماز دارد

وصلوته في المسجد الحرام بمائة الف صلوة رواه ابن ماجه

و نماز وے در مسجد حرام مقابل صد ہزار نماز است رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ عَاصِمِ الْاَحْوَلِ قَالَ سَاَلْتُ اَنَسَ بْنَ مَالِكٍ اَحَرَّمَ

وروایت است از عاصم احول کہ سوال کردم از انس بن مالک آیا حرام کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ قَالَ نَعَمْ حَرَّمَ مَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را گفت بلے حرام کردہ است آنرا

بَيْنَ كَذَا وَكَذَا لَا يُخْتَلٰى خَلَاهَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَعَلَيْهِ

خدا و رسول او قطع کردہ نشود درخت آن پس اگر کسے کرد این را پس بروے

لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ ش

لعنت خدا و فرشتگان او و جمیع مردمان باشد

بَابُ مَنَاقِبِ الْقُرَيْشِ وَالْعَرَبِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

روایت است از ابن عمر رض کہ گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ هٰذَا الْاَمْرُ فِيْ قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنْهُمْ اثْنَانِ مُتَّفَقٌ

ہمیشہ باشد امر خلافت در قریش تا وقتیکہ باقی باشد از ایشان دو کس متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

علیہ وروایت است از معاویہ رض گفت کہ شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ هٰذَا الْاَمْرَ فِيْ قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيْهِمْ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ این امر خلافت در قریش است ہیچ دشمنی ندارد ایشان را

اَحَدٌ اِلَّا كَبَّهُ اللّٰهُ عَلٰى وَجْهِهٖ مَا اَقَامُوا الدِّيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر اینکہ بر روے افگند خدا تعالے او را مادامیکہ برپا دارند قریش دین را رواہ البخاری

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ يُّرِدْ

وروایت است از سعد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت کسیکہ خواہد

هو ان قریش اهانه الله رواه الترمذی وعن

خوار می قریش را خوار گرداند او را خدا آنرا رواه الترمذی و روایت است از

عمران بن حصین قال مات النبی صلی الله علیه وسلم

عمران بن حصین رض که گفت وفات فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

وهو یکره ثلثة احیاء ثقیف و بنی حنیفة وبنی امیة

حال آنکه آنحضرت ناخوش میداشت سه قبیله را ثقیف و بنی حنیفه و بنی امیه

رواه الترمذی وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله

رواه الترمذی و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم فی ثقیف کذاب ومبیر قال عبد الله

صلی الله علیه وسلم در قبیله ثقیف دروغگو است و دیگر هلاک کننده مردم ظالم گفت

بن عصمة یقال الکذاب هو المختار ابن ابی عبید والمبیر

بن عصمه گفته شد که دروغگو آن مختار است ابن ابی عبید است و خونریز

هو الحجاج بن یوسف وقال هشام بن حسان احصوا

آن حجاج بن یوسف است مراد گفت هشام بن حسان شمرده ضبط کردند

ما قتل الحجاج صبرا فبلغ مائة الف وعشرین الفا

آنچه کشت بیست حجاج بصبر پس رسیده است تعداد شان صد و بیست هزار را

رواه الترمذی وروی مسلم فی الصحیح حین قتل

رواه الترمذی و روایت کرد مسلم در صحیح وقتیکه کشت

الحجاج عبد الله بن الزبیر قالت اسماء ان رسول الله

حجاج عبد الله بن زبیر را گفت اسماء بنت ابی بکر ام ابن زبیر که آنحضرت

صلی الله علیه وسلم حدثنا ان فی ثقیف کذابا ومبیرا

صلی الله علیه وسلم حدیث کرد ما را و در ثقیف دروغگو خواهد بود و خونریز

فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَرَأَيْنَاهُ وَالْمُبِيرُ فَلَا إِخَالُكَ إِيَّاهُ

پس لیکن دروغ گو پس دیدیم ما او را و خونریز را گمان میبرم ترا من آن خطاب مخل کرد

وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از سلمان رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تُبْغِضْنِي فَتُفَارِقَ دِينَكَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

وسلم دشمن مدار مرا پس جدا شوی از دین خود گفتم اے رسول خدا

كَيْفَ أُبْغِضُكَ وَبِكَ هَدَانَا اللّٰهُ قَالَ تُبْغِضُ الْعَرَبَ

چگونه دشمن دارم ترا حال آنکه بتو راه راست نمود ما را خدا تعالیٰ گفت آنحضرت دشمن میدار عرب را

فَتُبْغِضُنِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ

پس دشمن داری مرا رواه الترمذی و روایت است از عثمان بن عفان رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَشَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کہ خیانت کند

الْعَرَبَ لَمْ يَدْخُلْ فِي شَفَاعَتِي وَلَمْ تَنَلْهُ مَوَدَّتِي رَوَاهُ

عرب را در نیاید در شفاعت من و در نرسد او را دوستی من رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ الْحُرَيْرِ مَوْلَاةِ طَلْحَةَ بْنِ مَالِكٍ

الترمذی و روایت است از ام الحریر کنیز آزاد کردہ طلحہ بن مالک

قَالَتْ سَمِعْتُ مَوْلَايَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت شنیدم مولائے خود را کہ میگفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مِنْ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ هَلَاكُ الْعَرَبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم از جملہ علامات نزدیک شدن قیامت ہلاک شدن عرب است رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُلْكُ فِي قُرَيْشٍ وَالْقَضَاءُ فِي الْاَنْصَارِ

علیہ وسلم خلافت در قریش است و قضاء در انصار است

وَالْاَذَانُ فِي الْحَبَشَةِ وَالْاَمَانَةُ فِي الْاَزْدِ يَعْنِي الْيَمَنَ

و بانگ نماز گفتن در قوم حبشہ است و امانت ساختن در قبیلہ ازد است یعنے یمن

وَفِي رِوَايَةٍ مَوْقُوفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و در روایتے این حدیث موقوف است رواہ الترمذی و در روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا الْعَرَبَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دوست دارید عرب را

لِثَلَاثٍ لِاَنِّي عَرَبِيٌّ وَالْقُرْاٰنُ عَرَبِيٌّ وَكَلَامُ اَهْلِ الْجَنَّةِ

از جہت سہ خصلت یکے انکہ من عربم دوم انکہ قرآن بزبان عرب است سوم آنکہ سخن اہل جنت

عَرَبِيٌّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

عربیست رواہ البیہقی در شعب الایمان

فِيْ فَضْلِ الْيَمَنِ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَتَاكُمْ اَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ اَرَقُّ اَفْئِدَةً وَاَلْيَنُ قُلُوْبًا

فرمود کہ آمدند شما را اہل یمن کہ رقیق تر است فؤاد شان و نرم تر است دلہا ے ایشان

اَلْاِيْمَانُ يَمَانٍ وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلَاءُ فِي اَصْحَابِ

ایمان یمنی است و حکمت یمانیہ است و نازیدن و ستایش نفس کردن در خداوندان

الْاِبِلِ وَالسَّكِيْنَةُ وَالْوَقَارُ فِي اَهْلِ الْغَنَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شتر است و آرامش و آہستگی در خداوندان گوسفند است متفق علیہ است

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِغَلَظِ

روایت است از جابر رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سختی

الْقُلُوْبِ وَالْجَفَاءُ فِي الْمَشْرِقِ وَالْاِيْمَانُ فِيْ اَهْلِ الْحِجَازِ

دلہا دور شتی خوے در مشرق است و ایمان در اہل حجاز

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا

وسلم خداوندا برکت دہ ما را در شام ما خداوندا برکت دہ ما را در یمن ما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا قَالَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا

گفتند اے رسول خدا و در نجد ما فرمود خداوندا برکت دہ ما را در شام ما

وَبَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا فَاَظُنُّهُ

و برکت دہ ما را در یمن ما گفتند یا رسول اللہ و در نجد ما ابن عمر میگوید گمان

قَالَ فِي الثَّالِثَةِ هُنَالِكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ

کرد فرمود در بار سوم آنجا یعنے در نجد زلزلہا است و فتنہا است و از نجد طلوع میکند

قَرْنُ الشَّيْطَانِ

قرن شیطان یعنے خرب و اعوان او

فِيْ فَضْلِ الْقَسَمِ

هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ

اوست آنکہ بر انگیخت در خواندگان پیغامبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان

اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوْا

آیات او را و پاک میکند ایشان را و می آموزد ایشان را کتاب و دانش را اگرچہ بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ وَّاٰخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا

پیش ازین در گمراہی ظاہر و نیز مبعوث گرداند پیغمبر را در گروہے دیگر از آنہا کہ ہنوز نہ پیوستہ اند

بِهِمْ ۭ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ

باسلمانان و او ست غالب باہکمت اینست فضل خدا میدہد شرا ہر کہ

يَّشَاۗءُ ۭ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

خواہد و خدا یتعالے خداوند فضل بزرگ است و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَاِنْ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خواند ایں آیت را و اگر

تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْٓا اَمْثَالَكُمْ ۝

روے گردان شوید بدل آرد گروہے دیگر را غیر از شما باز نباشند آنجماعہ مانند شما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ هُمُ الَّذِيْنَ ذَكَرَ اللّٰهُ اِنْ تَوَلَّيْنَا

گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا کیستند آن جماعتے کہ یاد کردہ است خدا یتعالے کہ اگر روی گردانی

اسْتَبْدِلْ بِنَا ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْٓا اَمْثَالَنَا فَضَرَبَ عَلٰى فَخِذِ

بجاے ما گرفتہ می شوند بہتر نباشند آنجماعہ مانند ما در روے گردانی پس زد دست مبارک آنحضرت

سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ثُمَّ قَالَ هٰذَا وَقَوْمُهٗ وَلَوْ كَانَ الدِّيْنُ

سلمان فارسی بستہ فرمود جماعت سلمان است و قوم وے و اگر باشد دین

عِنْدَ الثُّرَيَّا لَتَنَاوَلَهٗ رِجَالٌ مِّنْ فَارِسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد ستارہ ثریا ہر آئینہ میگرفتند دین را مردان فارس رواہ الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ ذُكِرَتِ الْاَعَاجِمُ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

و ہم از ابی ہریرہ است گفت ذکر کردہ شد اہل عجم نزد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا نَابِهِمْ أَوْ بِبَعْضِهِمْ أَوْ ثِقٌ مِنِّي بِكُلِّهِمْ أَوْ بِجَمِيعِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہر آئینہ من با ایشان یا ببعض ایشان یعنے بجمعان اعتماد کنندہ ترم در حفظ دین از انکہ شبہا بہ بعض

فِي فَضْلِ الشَّامِ

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ

و میراث دادیم گروہے را کہ ضعیف شمردہ می شدند مشارق

الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي

و مغارب زمینے کہ برکت نہادیم در آن گفتیم اے آتش باش خدا رند

بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ

بردوت و سلامتی بر ابراہیم و خواستند با و فریب کردن پس ساختیم ایشانرا

الْأَخْسَرِينَ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

زیانکار و برہانیدیم ابراہیم را و لوط را بسوے زمینے کہ برکت نہادیم در آن

لِلْعَالَمِينَ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا

تمامی عالم را و پیدا کردیم میان ایشان و میان آن دہ ہا کہ برکت نہادیم

فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا

در آن یعنے شام دہ ہا متصل بایکدیگر و مقرر کردیم در آن آمد و رفت را سیر کنید درین دہ ہا

لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رض قَالَ

شبہا و روزہا ایمن شدہ و روایت است از زید بن ثابت رضہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طُوبَى لِلشَّامِ قُلْنَا

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوشی باد مر اہل شام را گفتیم ما

لِأَيِّ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ لِأَنَّ مَلَائِكَةَ الرَّحْمٰنِ

از چہ چیز است این دعا اے رسول خدا فرمود زیرا کہ فرشتہاے خداے مہربان

بَاسِطَةٌ اَجْنِحَتَهَا عَلَيْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

فراخ کنندہ بازوے خود را برایشان رواہ احمد والترمذی وروایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

سَتَخْرُجُ نَارٌ مِّنْ نَحْوِ حَضْرَمَوْتَ اَوْ مِنْ حَضْرَمَوْتَ تَحْشُرُ

زود یک است کہ برآید آتشے از جانب حضرموت یا از حضرموت جمع کند این آتش

النَّاسَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَمَا تَاْمُرُنَا قَالَ عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ

مردم را گفتیم اے رسول اللہ چہ میفرمائے ما را گفت آنحضرت برشما باد کہ بروید بشام

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ ذُكِرَ

رواہ الترمذی وروایت است از شریح بن عبید گفت ذکر کردہ شدند

اَهْلُ الشَّامِ عِنْدَ عَلِيٍّ رضہ وَقِيْلَ الْعَنْهُمْ يَا اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ

اہل شام نزد امیر المومنین علی رضہ وگفتہ شد لعنت کن ایشانرا یا امیر المومنین

قَالَ لَا اِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

گفت لعنت نمیکنم انرا بدرستیکہ شنیدہ ام آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ

اَلْاَبْدَالُ يَكُوْنُوْنَ بِالشَّامِ وَهُمْ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا كُلَّمَا

ابدال میباشند بشام وابدال چہل مرد اند ہر گاہکہ

مَاتَ رَجُلٌ اَبْدَلَ اللّٰهُ مَكَانَهٗ رَجُلًا يُسْقٰى بِهِمُ الْغَيْثُ

بمیرد مردے می آرد خدا تعالے در بدل او مردے دیگر آب داده می شود بوجود ایشان

وَيُنْتَصَرُ بِهِمْ عَلَى الْاَعْدَاءِ وَيُصْرَفُ عَنْ اَهْلِ الشَّامِ

ونصرت داده شود بسبب ایشان بر دشمنان وبرگردانیده می شود از اہل شام

بِهِمُ الْعَذَابُ وَعَنْ رَجُلٍ مِّنَ الصَّحَابَةِ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بسبب ایشان عذاب وروایت است از مردے از اصحاب رضہ بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَتُفْتَحُ الشَّامُ فَإِذَا خَيَّرَ ثُمُّ الْمَنَازِلَ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نزدیک است کہ فتح کردہ شود بلاد شام پس چون اختیار کردانیدہ شود

فِيهَا فَلْيَكُنْ مَسْكَنُ بِمَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ فَإِنَّهَا مُعْقِلُ الْمُسْلِمِينَ

بودن را در ان بلاد پس باید کہ اختیار کند شہر یکہ گفتہ می شود دمشق پس آن شہر مسلمانان است

مِنَ الْمَلَاحِمِ وَفُسْطَاطُهَا مِنْهَا بِأَرْضٍ يُقَالُ لَهَا الْغُوطَةُ

از جہاد و محل اجتماع شام از زمین دمشق نزدیک است کہ گفتہ می شود او را غوطہ

رَوَاهُمَا أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

رواہما احمد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخِلَافَةُ بِالْمَدِينَةِ وَالْمُلْكُ بِالشَّامِ وَعَنْ

اللہ علیہ وسلم خلافت در مدینہ است و ملک در شام و روایت است از

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُ عَمُودًا

عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دیدم ستونے را

مِنْ نُورٍ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي سَاطِعًا حَتَّى اسْتَقَرَّ بِالشَّامِ

از نور کہ بیرون آمد از زیر سر من بالا بر آینده تا آنکہ قرار گرفت در شام

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض

رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت است از ابی درداء رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ فُسْطَاطَ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بتحقیق

الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْغُوطَةِ إِلَى جَانِبِ مَدِينَةٍ

مسلمانان روز جنگ بغوطہ است جانب شہرے

يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

کہ گفتہ می شود آنرا دمشق کہ او بہترین شہرہائے شام است رواہ ابو داؤد

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَيَأْتِي مُلُوكٌ مِنْ

در روایت است از عبدالرحمن بن سلیمان گفت نزدیک است بیاید پادشاہے از

مُلُوكِ الْعَجَمِ فَيَظْهَرُ الْمَدَائِنَ كُلَّهَا إِلَّا دِمَشْقَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد

پادشاہان عجم پس غالب میگردد بر ہمہ شہرہا مگر دمشق را رواہ ابوداود

بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا

اے مردمان بخورید از انچہ کہ در زمین است حلال پاکیزہ و پیروی مکنید

خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ

گامہاے شیطان را ہر آئینہ او شمارا دشمن آشکارا ست جز این نیست کہ حکم میکند شمارا

بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

بہ بدکاری و بیحیائی و آن کہ افترا کنید بر خدا انچہ نمی دانید

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا

اے مسلمانان بخورید از پاکیزہ ہاے انچہ روزی دادیم شمارا و سپاس گوئید

لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۝ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

خدارا اگر اورا می پرستید روایت است از مقدام بن

مَعْدِي كَرِبَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا أَكَلَ

معدیکرب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نخورد

أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ

ہیچ یک طعامے را بہتر از انکہ بخورد از کار ہر دو دست خود و بدستیکہ نبی خدا

دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

داود علیہ السلام بود کہ میخورد از عمل دست ہاے خود رواہ البخاری

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

و روایت است از ابی هریره رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه

وسلم ان الله تعالی طیب لا یقبل الا طیبا وان الله تعالی

و سلم بدرستیکه خدا یتعالے پاکست قبول نمیکند مگر پاک را و بدرستیکه خدا یتعالی

امر المؤمنین بما امر به المرسلین فقال یا ایها الرسل

امر کرد مسلمانان را بچیزیکه امر کرد بدان پیغامبران را پس گفت ای پیغامبران

کلوا من الطیبات واعملوا صالحا وقال الله تعالی یا ایها

بخورید از روزیهای حلال و عمل کنید نیک و خبر دو حق تعالی است اے

الذین امنوا کلوا من طیبات ما رزقناکم ثم ذکر الرجل

مومنان بخورید از طعامهای پاک آنچه داده ایم شما را پس یاد کرد آنحضرت مرد را

یطیل السفر اشعث اغبر یمد یدیه الی السماء یا رب

که دراز میکند سفر را که موی ژولیده و غبار آلود و دراز میگرداند هر دو دست خود را بسوے آسمان

یا رب ومطعمه حرام ومشربه حرام وملبسه حرام

اے رب حال آنکه خوردنی او حرام است و نوشیدنی او حرام است و پوشش او حرام است

وغذی بالحرام فانی یستجاب لذلک رواه مسلم

و پرورش کرده شد بحرام پس چگونه قبول کرده شود دعا مر او را رواه مسلم

وعنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

و هم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

یاتی علی الناس زمان لا یبالی المرء ما اخذ منه امن

خواهد آمد بر مردم زمانے که باک نمیدارد مرد که چه چیز گرفته و خورده از حلال یا از

الحلال ام من الحرام رواه البخاری وعن النعمان

حلال یا از حرام رواه البخاری و روایت است از نعمان

بن بشیر رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الحلال

بن بشیر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آنچہ حلال است

بین والحرام بین وبینہما مشتبہات لا یعلمہن کثیر

ظاہر است و آنچہ حرام است نیز ہویدا است و در میانہ حلال و حرام چیزہا است مشتبہ نمیشناسند آنرا بسیار

من الناس فمن اتقی الشبہات استبرأ لدینہ وعرضہ

از مردم پس کسیکہ پرہیز کند شبہات را طلب برأت کرد مر دین خود و آبروی خود را

ومن وقع فی الشبہات وقع فی الحرام کالراعی یرعی حول

و کسیکہ بیفتد در شبہات بیفتد در حرام مانند چراننده کہ بچراند گرد

الحمی یوشک ان یرتع فیہ الا وان لکل ملک حمی الا وان

حمی نزدیک است کہ بچرد در حمی آگاہ باشید بدرستیکہ مر ہر پادشاہ را حمی است آگاہ باشید کہ

حمی اللہ محارمہ الا وان فی الجسد مضغۃ اذا صلحت

حمی خدا محارم او است آگاہ باشید کہ در تن آدمی گوشت پارہ ایست وقتیکہ نیک شود در بدن

صلح الجسد کلہ واذا فسدت فسد الجسد کلہ الا وہی

نیک شود ہمہ تن وچون تباہ شود آن مضغہ تباہ شود ہمہ تن خبردار باشید کہ آن پارہ

القلب متفق علیہ وعن ابی جحیفۃ رض ان النبی

دل است متفق علیہ وروایت است از ابی جحیفہ رض کہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم نہی عن ثمن الدم وثمن الکلب

صلے اللہ علیہ وسلم منع کرد از فروختن خون و نہی کرد از بہای سگ

وکسب البغی ولعن آکل الربوا وموکلہ والواشمۃ

و کسب بغی و لعنت کرد آنحضرت آخورنده ربا را و لعنت کرد بر دهنده ربا را و لعنت کرد بر

والمستوشمۃ والمصور رواہ البخاری وعن عائشۃ

و دست شمه را و لعنت کرد صورت گر را رواه البخاری و روایت است از عائشه رض

قالت قال النبي صلى الله عليه وسلم إن أطيب ما أكلتم من

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ پاکیزہ ترین آنچہ میخورید از

كسبكم وإن أولادكم من كسبكم رواه الترمذي والنسائي

کسب شما است و بدرستیکہ اولاد شما از کسب شما اند رواہ الترمذی والنسائی

وابن ماجة وعن عبد الله بن مسعود عن رسول الله

وابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رضہ از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال لا يكسب عبد مال حرام فيتصدق

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسب نکند ہیچ بندہ مال حرام را پس تصدق کند

منه فيقبل منه ولا ينفق منه فيبارك له فيه ولا يتركه

از آن کہ قبول کردہ شود آن تصدق و نہ خرچ کند از آن کہ برکت کردہ شود مر او را در آن مقدار

خلف ظهره إلا كان زاده إلى النار إن الله لا يمحو السيئ

مال حرام را پس پشت خود مگر آنکہ باشد آن مال توشہ او بسوے دوزخ بدرستیکہ خدا تعالے دور نمیکند بدی را

بالسيئ ولكن يمحو السيئ بالحسن إن الخبيث لا يمحو

بہ بد ولکن محو میکند بدی را بہ نیک بدرستیکہ پلید دور نمیکند

الخبيث رواه أحمد ولكن في شرح السنة وعن

پلید را رواہ احمد ہمچنان است در شرح السنہ و روایت است از

جابر رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يدخل الجنة

جابر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید بہشت را

لحم نبت من السحت وكل لحم نبت من السحت كانت النار

گوشتے کہ روئیدہ شدہ است از حرام و ہر گوشتے کہ روئیدہ باشد از حرام باشد آتش

أولى به رواه أحمد والدارمي والبيهقي في شعب الإيمان

نزدیکتر و سزاوار تر باو رواہ احمد والدارمی و بیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از حسن بن علی رضہ کہ گفت یاد گرفتم از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْ مَا يُرِيْبُكَ اِلٰى مَا لَا يُرِيْبُكَ فَاِنَّ الصِّدْقَ

علیہ وسلم بگذار چیزے را کہ در شک می اندازد ترا بسوئے چیزے کہ در شک نمی اندازد زیرا کہ صدق

طُمَانِيْنَةٌ وَاِنَّ الْكَذِبَ رِيْبَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

طمانیت دل است و بدرستیکہ کذب سبب شک است رواہ احمد و الترمذی و النسائی

وَعَنْ عَطِيَّةَ السَّعْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عطیۂ سعدی رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ اَنْ يَّكُوْنَ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ حَتّٰى يَدَعَ مَا لَا بَاْسَ

وسلم نمی رسد بندہ بآنکہ باشد از متقیان تا آنکہ بگذارد چیزے را کہ نیست باک

بِهٖ حَذَرًا لِمَا بِهٖ بَاْسٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

در و از بہت ترسیدن از چیزے کہ در و باک است رواہ الترمذی و ابن ماجہ و نیز روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مسعود رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيْضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

طلب کسب حلال فرض است بعد از فرض رواہ بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّهٗ سُئِلَ عَنْ اُجْرَةِ

شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رضہ کہ وے پرسیدہ شد از مزد

كِتَابَةِ الْمُصْحَفِ فَقَالَ لَا بَاْسَ اِنَّمَا هُمْ مُصَوِّرُوْنَ وَاِنَّهُمْ

نوشتن مصحف پس گفت باکے نیست نیستند ایشان مگر صورتگر پیشہ ایشان

اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ مِنْ عَمَلِ اَيْدِيْهِمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ

نمی خورند مگر از عمل دستہائے خویش رواہ رزین و روایت است از

رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رض قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَيُّ الْكَسْبِ اَطْيَبُ

رافع بن خدیج رضہ گفت گفتہ شد اے پیغمبر خدا کدام کسب خوشتر است

قَالَ عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهٖ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُوْرٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

فرمود عمل مرد است از دست خود و ہر خرید و فروخت صحیح مقبول رشرع رواہ احمد و بروایت است

نَافِعٍ قَالَ كُنْتُ اُجَهِّزُ اِلَى الشَّامِ وَاِلٰى مِصْرَ فَجَهَّزْتُ اِلَى

نافع گفت بودم کہ میفرستادم وکلاے خود را بمال واسباب بسوے شام ومصر پس تجہیز کردم بسوے

الْعِرَاقِ فَاَتَيْتُ اِلٰى اُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ عَائِشَةَ رض فَقُلْتُ لَهَا

عراق پس آمدم نزد ام المومنین عائشہ رضہ پس گفتم مر عائشہ را

يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ كُنْتُ اُجَهِّزُ اِلَى الشَّامِ فَجَهَّزْتُ اِلَى الْعِرَاقِ

اے مادر مومنان بودم کہ تجہیز میکردم ہر بار بسوے شام پس تجہیز کردم این بار سوے عراق

فَقَالَتْ لَا تَفْعَلْ وَمَالُكَ وَلِلتِّجَارَةِ فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس گفت عایشہ مکن تجہیز بسوے عراق چہ میکنی تو با تجارت خود پس بدرستیکہ من شنیدم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِذَا سَبَّبَ اللّٰهُ لِاَحَدِكُمْ رِزْقًا

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت وقتیکہ سبب گرداند خدا یکے از شما مر رزقے

مِنْ وَجْهٍ فَلَا يَدَعْهُ حَتّٰى يَتَغَيَّرَ لَهٗ اَوْ يَتَنَكَّرَ لَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بوجہے از وجوہ باید کہ ترک ندہد آنرا تا آنکہ تغیر وتنکر شود مر او را رواہ احمد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ لِاَبِيْ بَكْرٍ

وابن ماجہ ودر روایت است از عائشہ رضہ گفت بود مر ابی بکر را

غُلَامٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ فَكَانَ اَبُوْ بَكْرٍ يَاْكُلُ مِنْ خَرَاجِهٖ

غلام کہ بیرون می آورد بسوے او وظیفہ پس بود ابو بکر کہ میخورد از خراج آن غلام

فَجَاءَ يَوْمًا بِشَيْءٍ فَاَكَلَ مِنْهُ اَبُوْ بَكْرٍ رض فَقَالَ لَهُ الْغُلَامُ

پس آورد آن غلام چیزے یا روزے از جہت طعام پس خورد ابو بکر از انچیز پس گفت مر ابو بکر را غلام

آزاد مرد ہمیشہ از
پاکی تنعم و ناز
بجز حلال نمیخورد
اسلام مرد را قال

تدري ما هذا فقال ابو بكر وما هو قال كنت تكهنت لانسان
میدانی که چیست این طعام پس گفت ابو بکر چه چیز است گفت غلام بودم که کهانت کرده بودم مر
في الجاهلية وما احسن الكهانة الا اني خدعته فلقيني
در ایام جهالت و نیک نمیدانستم کهانت را لیکن من فریب داده بودم اورا پس ملاقات کرد مرا
فاعطاني بذلك فهذا الذي اكلت منه قالت فادخل
پس داد مرا بسبب آن کهانت پس این چیز یکه خوردی تو ازان است گفت عائشه پس در آورد
ابو بكر يده فقاء كل شيء في بطنه رواه البخاري
ابو بکر دست خود را در حلق خود پس قی کرد و بیرون انداخت هر چیز را که بود در شکم و رواه البخاری

وعن ابي بكرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم
و روایت است از ابی بکره رض که آنحضرت صلے الله علیه وسلم
قال لا يدخل الجنة جسد غذي بالحرام وعن زيد
فرموده و نمی آید بهشت را تنے که پرورده شده است بحرام و روایت است از زید
ابن اسلم رض انه قال شرب عمر بن الخطاب لبنا واعجبه
بن اسلم رض بدرستیکه گفت نوشید عمر بن الخطاب رض شیرے را و پسند آمد او را آن شیر
قال للذي سقاه من اين لك هذا اللبن فاخبره انه ورد
گفت عمر آنرا که نوشانید آن شیر از کجا حاصل شده است ترا پس خبر داد او را آنکس که وی آمد
على ماء قد سماه فاذا نعم من نعم الصدقة وهم يسقون
بر جوئے بتحقیق نام برد آنرا پس ناگاه شتران از شتران زکات آنجا حاضر بودند و آنجا سقایت می کردند
فحلبوا لي من البانها فجعلته في سقائي وهو هذا فادخل
پس دوشیدند برائے من از شیرهائے آنها پس گردانیدم آن شیر را در مشک خود آن این شیر است پس در آورد
عمر يده فاستقاء رواهما البيهقي في شعب الايمان
عمر دست خود را و قے کرد رواهما البیهقی در کتاب شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ مَنِ اشْتَرَى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت هر که بخرد جامه را

وَفِيهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةً مَا دَامَ عَلَيْهِ ثَمَنُهُ

و در آن یک درهم حرام باشد قبول نکند خدا نماز او را هیچ نماز تا وقتی که آن جامه بر تن او باشد

اَدْخَلَ اِصْبَعَيْهِ فِي اُذُنَيْهِ وَقَالَ صُمَّتَا اِنْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى

و آورد ابن عمر انگشت خود را در هر دو گوش خود و گفت کر باد این دو گوش من اگر نیست پیغمبر صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَتْهُ يَقُوْلُهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

الله علیه وسلم که شنیدم او را که میگفت آنرا رواه احمد والبیهقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ اِسْنَادُهُ ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَبَانَ

شعب الایمان و گفت اسناد آن ضعیف است و روایت است از ابان

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض گفت گفتم اے پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اِجْعَلْنِي مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ قَالَ يَا اَنَسُ اَطِبْ كَسْبَكَ تُسْتَجَبْ دَعْوَتُكَ

برآن مرا گردانیکه دعاهای من قبول کرده شود فرمود ای انس پاک گردان کسب خود را قبول کرده شود دعای تو

فَاِنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ اللُّقْمَةَ اِلٰى فِيْهِ مِنْ حَرَامٍ فَمَا يُسْتَجَابُ

پس بدرستیکه مرد گاهی برمیدارد لقمه را بسوی دهن خود از حرام پس قبول کرده نمیشود

لَهُ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

او چهل روز رواه دیلمی

بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از حذیفه رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

بان رجلا کان فیمن کان قبلکم فاتاہ الملک لیقبض
کہ مردے بود در میان آن کسانیکہ بودند پیش از شما آمد او را فرشتہ مرگ تا بگیرد
روحہ فقیل لہ ھل عملت من خیر قال ما اعلم وقیل لہ
جان او را پس گفتہ شد مر او را آیا کردہ تو ہیچ عمل از نیکی گفت آمرزو نمیدانم گفتہ شد
انظر قال ما اعلم شیئا غیر انی کنت اٰمایع الناس فی
او را ببین گفت آمرزو نمیدانم جز آنکہ بودم کہ خرید و فروخت میکردم مردم را در
الدنیا واجازیھم فانظر المؤسر وتجاوز عن المعسر
دنیا و تقاضا میکردم پس مہلت میدادم تونگر را و درگذر میکردم از تنگدست
فادخلہ اللہ الجنۃ متفق علیہ وفی روایۃ لمسلم
پس داخل کرد او را خدا بہشت متفق علیہ و در روایت مسلم
نحوہ عن عقبۃ بن عامر رض وابی مسعود الانصاری رض
مانند این روایت است از عقبہ بن عامر رض و ابی مسعود انصاری رض
فقال اللہ تعالی انا احق بذا منک تجاوزوا عن عبدی
پس گفت خدا تعالی کہ من کریم سزاوارترم بدان از تو درگذ کنید از بندہ من
وعن ابی قتادۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ
و در روایت است از ابی قتادہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم ایاکم وکثرۃ الحلف فی البیع فانہ ینفق ثم
علیہ وسلم دور دارید خود را از بسیاری سوگند در بیع زیرا کہ سوگند رواج میدہد پس
یمحق رواہ مسلم وعن ابی ھریرۃ رض قال سمعت
باطل میگرداند برکت را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول الحلف منفقۃ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت کہ سوگند عمل رواج است

لِلسِّلْعَةِ مُمْحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

مر کالا را محل کاہیدن است برکت را متفق علیہ و روایت است از ابی ذر

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ سہ کس اند کہ کلام نمیکند ایشانرا خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ

روز قیامت و نظر رحمت نمیکند بسوے ایشان و پاک نمیگرداند ایشانرا و مر ایشانرا

أَلِيمٌ قَالَ أَبُو ذَرٍّ خَابُوا وَخَسِرُوا مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

دردناک گفت ابو ذر نومید شدند و زیانکار شدند کیستند آنها اے رسول خدا

قَالَ الْمُسْبِلُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ

گفت آنحضرت یکے ازان فرو گذارندۂ ازار است بطریق تکبر دوم منت نہندہ بعد از عطا و سوم کسے کہ بدروغ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ

صلے اللہ علیہ وسلم بازرگان راست گو امانت دار محشور می شود روز قیامت با پیغمبران

وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

و صدیقان و شہیدان رواہ الترمذی والدارمی

الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض وَعَنْ

و دارقطنی و روایت کرد ایں حدیث را ابن ماجہ از ابن عمر رض و روایت است از

عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبید بن رفاعہ از پدر خود از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ التُّجَّارُ يُحْشَرُونَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقَى وَبَرَّ

فرمود آنحضرت سوداگران حشر کردہ می شوند روز قیامت فجار مگر کسیکہ پرہیزگاری کند و نیکی

وصدق رواه الترمذي وابن ماجة والدارمي وروى

وراست گوید رواه الترمذی وابن ماجه والدارمی وروایت است از

البيهقي في شعب الإيمان عن البراء

بیهقی در شعب الایمان از براء

باب الربوٰ

سابع

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي

وآنانکه ذخیره میکنند زر وافسره را وخرج نمی نمایند انرا در

سَبِيلِ اللهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا

راه خدا پس بشارت ده آنهارا بعذاب دردناک روزیکه گرم کرده می شود برانها

فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کرده میشود بآن پیشانیهای آنها وپهلوهای آنها وپشتهای آنها

هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

این است آنچه ذخیره نهادید برای خود پس بچشید آنچه ذخیره میکردید

سابع

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي

کسانیکه میخورند سود را برنمیخیزند از گور مگر چنانکه برمیخیزد کسیکه

يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا

دیوانه ساخت او را شیطان بسبب آسیب سایندن این بسبب آن است که سود خوران گفتند که

الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ

سوداگری مانند سود است وحلال کرده است خدا سوداگری را وحرام ساخته است سود را پس کسی

جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ

که آمد باو پند از جانب پروردگار وی پس باز ایستاد از ربا پس او را آنچه گذشت و کار او

إِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولٰئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ ۝

بخدا و کیکه باز گشت بسود خواری پس آن گروه باشندگان دوزخ اند همیشه درآن باشند

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقٰتِ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

نابودی سازد خدا برکت سود را افزون میسازد برکت خیرات را و خدا دوست ندارد هر

جزو سوم ربع

كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ

ناسپاس گناه گار را اے مسلمان حذر کنید از خدا و ترک کنید آنچه مانده است

مِنَ الرِّبٰوٓا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ

از سود اگر هستید از اهل ایمان پس اگر نکردید پس خبردار باشید بجنگ

جزو سوم ربع

مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ

از خدا و رسول او و اگر توبه کردید پس شما را است اصل الهای شما نه شما ستم کنید

وَلَا تُظْلَمُونَ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوٓا

و نه شما ستم کرده شوید اے مومنان مخورید سود را

أَضْعَافًا مُضٰعَفَةً ۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ وَاتَّقُوا

دوچندان از توبه کنید و بترسید خدا را تا باشد که رستگار شوید و بترسید

النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِينَ ۝ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ

از آن آتش که آماده کرده شده است برای کافران و فرمان برید خدا و پیغامبر را

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ

شاید که شما مهربانی کرده شوید روایت است از جابر رض گفت لعنت کرده است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آكِلَ الرِّبٰوا وَمُوكِلَهُ وَكَاتِبَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم خورندهٔ ربا را و خورانندهٔ ربا را و نویسندهٔ آنرا

وَشَاهِدَيْهِ وَقَالَ هُمْ سَوَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و گواهان آنرا و فرمود که ایشان برابر اند در وجود لعنت رواه مسلم و در روایت است از ابی جحیفه رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَاْتِيَنَّ عَلَى

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ہر آئینہ می آید بر

النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا اَكَلَ الرِّبٰوا فَاِنْ لَمْ يَاْكُلْهُ

مردمان زمانے کہ باقی نمی ماند ہیچ یکے مگر آنکہ بخورد ربوا پس اگر نخورد ربا

اَصَابَهٗ مِنْ بُخَارِهٖ وَيُرْوٰى مِنْ غُبَارِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

میرسد او را از بخار وا ثران وروایت کردہ شد من غبارہ یعنے میرسد او را اگر دود رواہ احمد وابو داود

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْظَلَةَ

والنسائے وابن ماجہ وروایت است از عبد اللہ بن حنظلہ

غَسِيْلُ الْمَلٰٓئِكَةِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ او را غسیل ملائکہ گویند گفت عبد اللہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

دِرْهَمُ رِبًوا يَاْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ اَشَدُّ مِنْ بِضْعٍ وَّ

یک درہم کہ بخورد آنرا مرد حال آنکہ وے میداند کہ از سی و ششت مرتبہ است از زنی

ثَلٰثِيْنَ زَنْيَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

وشش زنا رواہ احمد ودارقطنی وروایت کرد بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَزَادَ وَقَالَ مَنْ نَبَتَ لَحْمُهٗ

شعب الایمان وزیادہ کرد بیہقی از ابن عباس رض ابن عباس رض گفت کسیکہ بروید گوشت او

مِنَ السُّحْتِ فَالنَّارُ اَوْلٰى بِهٖ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از حرام پس آتش دوزخ سزاوار است بوے وروایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرِّبٰوا سَبْعُوْنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سود خوردن ہفتاد پارہ است

جُزْءًا اَيْسَرُهَا اَنْ يَّنْكِحَ الرَّجُلُ اُمَّهٗ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

ادنی آن ہفتاد پارہ این است کہ وطی کند مرد مادر خود را وروایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّبٰوا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مال ربا

وَاِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عَاقِبَتَهٗ تَصِيْرُ اِلٰى قُلٍّ رَوَاهُمَا ابْنُ مَاجَةَ

اگرچہ بسیار باشد پس تحقیق پایان کار وے باز میگردد بسوئے کمی و نقصان روایت کرد ہر دو حدیث را ابن ماجہ

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوٰى اَحْمَدُ الْاَخِيْرَ وَعَنْ

و بیہقی در شعب الایمان و روایت کرد احمد حدیث اخیر را و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُتِيْتُ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمدم

لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ عَلٰى قَوْمٍ بُطُوْنُهُمْ كَالْبُيُوْتِ فِيْهَا الْحَيَّاتُ

در شب معراج بر گروہے کہ شکمہای ایشان مانند خانہای کہ دران مارہا اند

تُرٰى مِنْ خَارِجِ بُطُوْنِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا

دیدہ میشوند آن مارہا از بیرون شکمہاے ایشان پس گفتم من کیستند این گروہ اے

جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰؤُلَاءِ اٰكِلَةُ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَحْمَدُ

جبرئیل گفت این گروہ خورندۂ ربا اند رواہ احمد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و ابن ماجہ و روایت ست از علی مرتضی رض کہ وی شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ لعنت میکرد خورندۂ ربا را

وَمُوْكِلَهٗ وَكَاتِبَهٗ وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ وَكَانَ

و خورانندۂ آنرا و کاتب آنرا و منع کنندۂ زکوٰۃ را و بود آنحضرت

يَنْهٰى عَنِ النَّوْحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

کہ نہی میکرد از نوحہ کردن رواہ نسائی و از انس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَقْرَضَ اَحَدُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بدہد یکے از شما دیگرے را

قَرْضًا فَاَهْدٰى اِلَيْهِ اَوْ حَمَلَهُ عَلَى الدَّابَّةِ فَلَا يَرْكَبْهُ

وام پس ہدیہ فرستد آن کہ قرض گرفتہ است کسے کہ قرض دہندہ باشد یا سوار گرداند او را بر کوب پس نشیند بر کوب

وَلَا يَقْبَلْهَا اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ جَرٰى بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ قَبْلَ ذٰلِكَ رَوَاهُ

و قبول نکند آن ہدیہ را مگر آنکہ جاری است معاوضت شدہ است میان این و آن پیش از معاملہ قرض روا

ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ

ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان و روایت ہم او است از انس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا اَقْرَضَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَلَا يَاْخُذْ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ قرض دہد مرد مرد دیگر را پس نہ باید کہ ہدیہ نگیرد

هَدِيَّةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ تَارِيْخِهٖ هٰكَذَا فِي الْمُنْتَقٰى

از وام دہندہ را روایت کرد بخاری در تاریخ خود این چنین است در منتقی

وَعَنْ اَبِيْ بُرْدَةَ بْنِ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِيْنَةَ

و روایت است از ابی بردہ فرزند ابی موسی رض گفت قدوم آوردم مدینہ را

فَلَقِيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ سَلَامٍ فَقَالَ اِنَّكَ بِاَرْضٍ فِيْهَا الرِّبٰوا

پس ملاقات کردم عبد اللہ بن سلام را پس گفت عبد اللہ او بدرستیکہ تو بزمینے ہستی کہ در وے رباوا

فَاشٍ فَاِذَا كَانَ لَكَ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ فَاَهْدٰى اِلَيْكَ حِمْلَ تِبْنٍ

آشکارا است پس چون باشد مر ترا بر مردی حقے یعنے وامے پس بفرستد آن مرد بسوے تو پشتوارۂ کاہ

اَوْ حِمْلَ شَعِيْرٍ اَوْ حِمْلَ قَتٍّ فَلَا تَاْخُذْهُ فَاِنَّهُ رِبًوا رَوَاهُ

یا پشتوارۂ جو یا بفرستد باسطفے پس بگیر آنرا پس تحقیق آن حکم رباوا دارد رواہ

الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ ذَهَبٍ رض دَخَلْتُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از اسود بن ذہب درآمدم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الرِّبَا أَعْسَى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود ایا خبر دہم ترا بچیزے کہ از ربا باشد عنقریب خدا بیامرزد

أَنْ يَنْفَعَكَ بِهِ قُلْتُ بَلَى قَالَ إِنَّ الرِّبَا أَبْوَابٌ أَلْبَابُ مِنْهُ عِدْلٌ

نفع دہد ترا آن گفتم ہاں یا رسول خدا فرمود بدرستیکہ سود انواع واقسام است مثلی از ان برابر است

لِسَبْعِينَ حُوبًا أَدْنَاهَا فِجْرَةٌ كَاضْطِجَاعِ الرَّجُلِ مَعَ أُمِّهِ وَإِنَّ

نود معصیت را ادنا گناہ آن بجائی است مانند خفتن مرد با مادر خود و بدرستیکہ

أَرْبَا الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ أَخِيهِ بِغَيْرِ حَقٍّ ابْنُ مَنْدَهْ وَأَبُو نُعَيْمٍ

سخت تر ربا آبروریزی مرد است برادر خود ابن وتا روا روایت کرد این حدیث را ابن مندہ وابو نعیم

بَابُ الْاِحْتِكَارِ

عَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَالِبُ

روایت است از عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کنندہ

مَرْزُوقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

رزق داوہ شدہ است وانگاہ دارندہ لعنت کردہ شدہ رواہ ابن ماجہ والدارمی

وَعَنْ مَعْمَرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از معمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ احْتَكَرَ فَهُوَ خَاطِئٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

ہر کہ احتکار کند پس آن عاصی وآثم است رواہ مسلم وروایت است از عمر بن الخطاب رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ احْتَكَرَ

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کیکہ احتکار کند

عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامَهُمْ ضَرَبَهُ اللّٰهُ بِالْجُذَامِ وَالْإِفْلَاسِ

بر مسلمانان طعام ایشان را زند او را خدا تعالیٰ بجذام کہ مرضی مشہور است و باغلاس

رواہ ابن ماجۃ والبیہقی فی شعب الایمان ورزین فی کتابہ

رواہ ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان ورزین در کتاب خود

وعن ابن عمر رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من احتکر طعاما اربعین یوما یرید بہ الغلاء فقد برئ

کسیکہ احتکار کند طعامی را چہل روز در حالیکہ میخواہد بآن گرانی غلہ را پس بدرستیکہ بیزار شد آن مرد

من اللہ و برئ اللہ منہ رواہ رزین وعن معاذ رض

از خدا و بیزار شد خدا تعالی ازوے رواہ رزین و روایت است از معاذ رض

قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول بئس العبد

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بد بندہ است

المحتکر ان ارخص اللہ الاسعار حزن وان اغلاها فرح

احتکار کنندہ اگر ارزان گرداند خدا نرخ ہا را اندوہ گین گردد و اگر گراں گرداند شاد شود

رواہ البیہقی فی شعب الایمان ورزین فی کتابہ وعن

رواہ بیہقی در شعب الایمان ورزین در کتاب خود و روایت است از

ابی امامۃ رض ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من

ابی امامہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ

احتکر طعاما اربعین یوما ثم تصدق بہ لم یکن لہ

احتکار کند غلہ چہل روز پس تصدق کند بآن طعام نمی باشد آن تصدق کردن مر اورا

کفارۃ رواہ رزین

پوشیدہ گناہ وی رواہ رزین

باب الافلاس والانظار والتشدید فی الدین

وَاِنْ كَانَ ذُوْ عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍ وَاَنْ تَصَدَّقُوْا خَيْرٌ

واگر باشد مقلس پس لازم است مہلت دادن تا توانگری و آنکہ خیرات کنید بہتر است

لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝ وَاتَّقُوْا يَوْمًا تُرْجَعُوْنَ فِيْهِ اِلَى اللّٰهِ

شما را اگر بہ بینید دانندہ و حذر کنید از آن روز کہ باز گردانیدہ شوید در آن بسوے خدا

ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝ عَنْ

پس تمام داده شود ہر شخصے آنچہ عمل کردہ است و ایشان ستم کردہ نشوند روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بود

رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ يَقُوْلُ لِفَتٰىهُ اِذَا اَتَيْتَ مُعْسِرًا

مردی کہ معاملہ میکرد مردم را پس بود آنمرد کہ میگفت مر غلام خود را وقتیکہ بیائی تو فقیرے را

تَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يَّتَجَاوَزَ عَنَّا قَالَ فَلَقِيَ اللّٰهَ فَتَجَاوَزَ

درگذر از وے شاید کہ خدا درگذرد ازما فرمود آنحضرت پیش آمد آنمرد خدا را پس گذشت او

عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ

از وی متفق علیہ و روایت است از ابی قتادہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهٗ اَنْ يُّنَجِّيَهُ اللّٰهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیکہ شاد میگرداند او را کہ رستگار گرداند او را خدا

مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُّعْسِرٍ اَوْ يَضَعْ عَنْهُ

از اندوہہاے روز قیامت پس باید کہ تاخیر کند طلب وام را از فقیر یا نہد وام را از وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

رواہ مسلم و ہم از ابی قتادہ است گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَنْظَرَ مُعْسِرًا اَوْ وَضَعَ عَنْهُ

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کیکہ مہلت دہد معسر را یا نہد وام را از وے

أَنْجَاهُ اللّٰهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

رستگاری دہد او را خدا یتعالی از اندوہہائے روز قیامت رواہ مسلم و روایت است

أَبِي الْيَسَرِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی الیسر رض گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظَلَّهُ اللّٰهُ فِيْ ظِلِّهِ

کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد مفلس را یا بنہد وام را از گردن وے جای دہد او را خدا در سایہ عنایت خود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از عمران بن حصین رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ باشد مر او را بر مردے حقے و او

فَمَنْ أَخَّرَهُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

پس تاخیر کرد آنرا از کسیکہ بر وے حق است باشد مر صاحب حق را ہر روز ثواب صدقہ رواہ احمد

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كَانَ لِيْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت کہ بود مرا بر آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَيْنٌ فَقَضَانِيْ وَزَادَنِيْ رَوَاهُ أَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

وسلم وامے پس ادا کرد مرا و زیادہ کرد چیزے بطریق انعام رواہ ابوداؤد و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِيْ رَبِيْعَةَ قَالَ اسْتَقْرَضَ مِنِّي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

عبد اللہ بن ابی ربیعہ گفت قرض گرفت از من آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِيْنَ أَلْفًا فَجَاءَهُ مَالٌ فَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَقَالَ

علیہ وسلم چہل ہزار پس آمد آنحضرت را مالے پس دفع کرد آن چہل ہزار را بسوئے و گفت

بَارَكَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلَفِ الْحَمْدُ

برکت کند خدا یتعالی در اہل تو و در مال تو غیر ایں باشد جزاء قرض گرفتن حمد و شکر

وَالْاَدَاءُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا

و ادا را آن رواہ النسائی و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ مردے

تَقَاضٰى رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَغْلَظَ لَهٗ فَهَمَّ اَصْحَابُهٗ

طلب کرد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سخت گفت پس قصد کردند یاران او

فَقَالَ دَعُوْهُ فَاِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَاشْتَرُوْا لَهٗ بَعِيْرًا

پس فرمود کہ بگذارید او را زیرا کہ مر صاحب حق را جا گفتن است و بخرید برائے او شتر

فَاَعْطُوْهُ اِيَّاهُ فَقَالُوْا لَا نَجِدُ اِلَّا اَفْضَلَ مِنْ سِنِّهٖ قَالَ اشْتَرُوْهُ

پس بدہید او را آن شتر گفتند اصحاب نمی یابیم مگر زیادہ تر از سال شتر وی فرمود بخرید آنرا

فَاَعْطُوْهُ اِيَّاهُ فَاِنَّ خَيْرَكُمْ اَحْسَنُكُمْ قَضَاءً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

پس بدہید او را زیرا کہ بہترین شما نیکوترین شما است در ادا دین متفق علیہ و ہم از وے

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ

کہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دیر داشتن توانگر وام را ظلم است

فَاِذَا اُتْبِعَ اَحَدُكُمْ عَلٰى مَلِيٍّ فَلْيَتْبَعْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس چون در پے فرستادہ شود یکے از شما بر توانگر پس باید کہ در پے رود متفق علیہ و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَخَذَ

ابی ہریرہ مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکہ بگیرد

اَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيْدُ اَدَاءَهَا اَدَّى اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَ

اموال مردم را بخیال ادا کردن آن ادا میکند خدا تعالیٰ از جانب آن کسیکہ

يُرِيْدُ اِتْلَافَهَا اَتْلَفَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

و ہر کہ بخیال ہلاک کردن مال مردم را ہلاک میکند خدا ہر دو یعنی اعانت نمیکند رواہ البخاری و از

اَبِيْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ اِنْ قُتِلْتُ

ابی قتادہ رض گفت گفت مردے ای رسول خدا خبر دہ اگر کشتہ شوم

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ يُكَفِّرُ اللّٰهُ

در راہ خدا صبر کنندہ امید ثواب دارندہ و پشت ندہندہ آیا می پوشد خدا یتعالیٰ

عَنِّي خَطَايَايَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ فَلَمَّا

از من گناہان من فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آرے بپوشند گناہان ترا پس چون

أَدْبَرَ نَادَاهُ فَقَالَ نَعَمْ إِلَّا الدَّيْنَ كَذٰلِكَ قَالَ جِبْرَئِيلُ رَوَاهُ

پشت داد آنحضرت پس خواند او را و گفت آنحضرت آرے می بخشد ہمہ گناہ را مگر وام ہمچنین گفت جبرئیل روا

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم در روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ بدرستی کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا الدَّيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیہ وسلم فرمود آنحضرت آمرزیدہ می شود مر شہید را ہر گناہ مگر وام رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی ہریرۃ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتّٰى يُقْضٰى عَنْهُ رَوَاهُ

وسلم ذات مسلمان آویختہ شدہ است بوام وے کہ بر خود دارد تا آنکہ گذاردہ شود دین

الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ

الشافعی واحمد والترمذی وابن ماجۃ والدارمی و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براء بن عازب رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

صَاحِبُ الدَّيْنِ مَأْسُورٌ بِدَيْنِهِ يُشْكَى إِلٰى رَبِّهِ الْوَحْدَةَ يَوْمَ

خداوند دین محبوس و اسیر است بدین خود گمہ میکند بسبب پروردگار خود تنہائی و وحشت را روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ نِ الْخُدْرِيِّ

قیامت رواہ فی شرح السنۃ و روایت است از ابی سعید خدری رضہ

قَالَ اُتِیَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَۃٍ لِیُصَلِّیَ عَلَیْہَا

لفت آورده شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم جنازۂ را تا گمارد بروے نماز

فَقَالَ ھَلْ عَلٰی صَاحِبِکُمْ دَیْنٌ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ھَلْ تَرَکَ لَہٗ مِنْ

پس گفت آنحضرت آیا ہست بروے قرضے گفتند آرے ہست فرمود آیا گذاشتہ است مردین را چیزے کہ

وَفَاءٍ قَالُوْا لَا قَالَ صَلُّوْا عَلٰی صَاحِبِکُمْ قَالَ عَلِیُّ ابْنُ اَبِیْطَالِبٍ

وفا کند بادے آن گفتند نگذاشتہ است فرمود نماز گذارید بر رفیق خود گفت علی رض ابن ابیطالب

عَلَیَّ دَیْنُہٗ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ فَتَقَدَّمَ فَصَلّٰی عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ مَعْنَاہُ

بر من دین اوست اے رسول خدا پس پیش آمد آنحضرت پس نماز گذارد بر وے و در روایت دیگر ہمچنیں

وَقَالَ فَکَّ اللّٰہُ رِھَانَکَ مِنَ النَّارِ کَمَا فَکَکْتَ رِھَانَ اَخِیْکَ

و این زیادت کہ گفت آنحضرت در حق علی رض کہ خلاص کرد او را خدا از نفس تو چنانکہ خلاص کردی تو نفس برادر

الْمُسْلِمِ لَیْسَ مِنْ عَبْدٍ مُّسْلِمٍ یَقْضِیْ عَنْ اَخِیْہِ دَیْنَہٗ اِلَّا فَکَّ

مسلمان خود را نیست ہیچ بندۂ مسلمان کہ بگذارد از جانب برادر خود وام او را مگر آنکہ خلاص کرد او را

اللّٰہُ رِھَانَہٗ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ رَوَاہُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّۃِ وَعَنْ

خدا سے گرو او را روز قیامت رواہ فی شرح السنۃ و روایت است از

ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ مَّاتَ وَھُوَ

ثوبان رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بمیرد و حال آنکہ

بَرِیْءٌ مِّنَ الْکِبْرِ وَالْغُلُوْلِ وَالدَّیْنِ دَخَلَ الْجَنَّۃَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

وے بیزار است از کبر و از خیانت کردن در غنیمت و از وام می در آید در بہشت رواہ الترمذی

وَابْنُ مَاجَۃَ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض عَنِ النَّبِیِّ

و ابن ماجۃ و الدارمی و روایت است از ابی موسی رض از آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اَعْظَمَ الذُّنُوْبِ عِنْدَ اللّٰہِ اَنْ یَّلْقَاہُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بدرستیکہ بزرگترین گناہان نزد خدا آنست کہ بیاید خدا را

بِهَا عَبْدٌ بَعْدَ الْكَبَائِرِ الَّتِي نَهَى اللّٰهُ عَنْهَا أَنْ يَمُوتَ رَجُلٌ

بآن گناهان بعد از گناہان کبیرہ کہ نہی کردہ است خدای از آن ہیچ بندہ کہ بمیرد بندہ وحال آنکہ

وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدَعُ لَهُ قَضَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بروے وین است وے نہ گذارد وبندہ ہر آئینہ ادا کند از وے رواہ احمد وابو داود وروایت است از

سَعِيدِ بْنِ الْأَطْوَلِ قَالَ مَاتَ أَخِي وَتَرَكَ ثَلٰثَ مِائَةِ دِينَارٍ

سعد بن الطول رضہ گفت مرد برادر من وبگذاشت سہ صد دینار

وَتَرَكَ وُلْدًا صِغَارًا فَأَرَدْتُ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي

وگذاشت اولاد خرد ونخواستم کہ خرچ کنم آن دینار را بر اولاد او پس فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَاكَ مَحْبُوسٌ بِدَيْنِهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ برادر تو محبوس است از وصول ثواب بسبب دین

فَاقْضِ عَنْهُ قَالَ فَذَهَبْتُ فَقَضَيْتُ عَنْهُ ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ

پس ادا کن از جانب او دین را گفت پس رفتم پس قضا کردم دین را از وے پس آمدم پس گفتم

يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ قَضَيْتُ عَنْهُ وَلَمْ تَبْقَ إِلَّا امْرَأَةٌ تَدَّعِي

یا رسول اللہ بتحقیق ادا کردم دین را از وے وہا قی نماند مگر زنے کہ دعوے میکند

دِينَارَيْنِ وَلَيْسَتْ لَهَا بَيِّنَةٌ قَالَ أَعْطِهَا فَإِنَّهَا صَادِقَةٌ

دو دینار را ونیست مراورا گواہ گفت آنحضرت بدہ آنرا از براکہ وے راست میگوید شاید کہ دعوی او راست

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ جَحْشٍ قَالَ

رواہ احمد وروایت است از محمد بن عبد اللہ ابن جحش گفت

كُنَّا جُلُوسًا بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ حَيْثُ يُوضَعُ الْجَنَائِزُ وَرَسُولُ اللّٰهِ

بودیم نشستہ در صحن مسجد آنجا کہ نہادہ مے شود جنازہ ہا وحال آنکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْنَا فَرُفِعَ رَسُولُ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم نشستہ بود میان ما پس برداشتہ شد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهُ قِبَلَ السَّمَاءِ فَنَظَرَ ثُمَّ طَأْطَأَ

صلے اللہ علیہ وسلم بینائی خود را جانب آسمان پس نگاہ کرد پستر پست کرد

بَصَرَهُ وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ

بصر خود را و نہاد دست خود را بر پیشانی خود گفت سبحان اللہ سبحان اللہ

مَاذَا نَزَلَ مِنَ التَّشْدِيدِ قَالَ فَسَكَتْنَا يَوْمَنَا وَلَيْلَتَنَا فَلَمْ نَرَ

چہ چیز فرود آمد از سخت گرفتن گفت راوی پس خاموش شدیم امروز و شب پس نہ دیدیم

إِلَّا خَيْرًا حَتَّى أَصْبَحْنَا قَالَ مُحَمَّدٌ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مگر نیکی را تا آنکہ صبح کردیم گفت راوی محمد پس سوال کردم از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا التَّشْدِيدُ الَّذِي نَزَلَ قَالَ فِي الدِّينِ وَالَّذِي

علیہ وسلم را کہ چیست آن تشدید کہ فرود آمد گفت آنحضرت کہ آن تشدید در دین و آنکہ

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ عَاشَ

بآنخدای کہ بقای محمد در دست اوست اگر ثابت شدے کہ مرد کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد

ثُمَّ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ عَاشَ ثُمَّ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

پستر کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد پستر کشتہ شد در راہ خدا

ثُمَّ عَاشَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ مَا دَخَلَ الْجَنَّةَ حَتَّى يُقْضَى دَيْنُهُ رواہ

پستر زندہ شد و حال آنکہ بر وے وام است در نمی آید بہشت را تا آنکہ ادا کردہ شود دین او را

أَحْمَدُ وَفِي شَرْحِ السُّنَّةِ نَحْوُهُ

احمد و در شرح سنہ مانند آن حدیث

بَابُ الْغَصْبِ

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ

و نخورید اموال خویشتن را در میان خویش بناحق و مرسانید اموال خود را بسوے حاکمان

لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

تا بخورید پاره از اموال مردمان بستم دانسته

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

ونزدیک نشوید بمال یتیم و دران تصرف نکنید مگر بطریقے کہ آن نیکوتر باشد تا برسد بوقت خود یعنے بالغ شود

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از سعید بن زید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِّنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ

وسلم کسیکہ بگیرد یکبارہ از زمین بستم پس تحقیق طوق کردہ شود آن زمین

الْقِيٰمَةِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

روز قیامت از ہفت زمین متفق علیہ و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

عبد اللہ بن یزید انصاری رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ

نَهٰى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ

نہی کرد آنحضرت از نہبہ یعنی غارت مال مسلم و از مثلہ یعنی عقوبت کردن بسیار یعنی گوش و بینی و است از ابی جحیفہ

الرُّقَاشِيِّ عَنْ عَمِّهِ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رقاشی از عم خود رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا لَا تَظْلِمُوا أَلَا لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِءٍ إِلَّا بِطِيبِ

وسلم آگاہ باشید کہ ظلم نکنید و آگاہ باشید حلال نیست مال مرد مگر بخوشی

نَفْسٍ مِّنْهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

نفس از وے رواہ بیہقی در شعب ایمان و دار قطنی

فِي الْمُجْتَبٰى وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رضہ قَالَ قَالَ

در کتاب مجتبی و روایت است از سالم از پدر خود رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَخَذَ مِنَ الْاَرْضِ شِبْرًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد از زمین یک وجب

بِغَيْرِ حَقِّهٖ خُسِفَ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلٰى سَبْعِ اَرَضِيْنَ رَوَاهُ

بحق شرعی فرو برده شود او را روز قیامت تا هفت زمین رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از یعلے بن مره رضہ گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَخَذَ اَرْضًا بِغَيْرِ حَقِّهَا كُلِّفَ

صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه بگیرد زمینے را بناحق تکلیف کرده شود

اَنْ يَحْمِلَ تُرَابَهَا اِلَى الْمَحْشَرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ

که ببرد بر سر خاک آن در حشر رواه احمد و هم از وے مرویست که گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ ظَلَمَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت هر مردے که بظلم بگیرد

شِبْرًا مِّنَ الْاَرْضِ كَلَّفَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اَنْ يَحْفِرَهٗ حَتّٰى يَبْلُغَ

یک شبر را از زمین تکلیف کند او را خدا عزوجل که بکند آن شبر زمین تا آنکه برسد

اٰخِرَ سَبْعِ اَرَضِيْنَ ثُمَّ يُطَوَّقُهٗ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقْضٰى

آخر هفت زمین را پس طوق او پنداشته شود آن زمین او را تا آخر روز قیامت تا آنکه تمام کرده شود

بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حکم میان مردم رواه احمد و روایت است از ابی بکره رضہ گفت

خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ اِنَّ الزَّمَانَ

که خطبه خواند ما را آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روز نحر و گفت که زمان یعنے سال

قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهٖ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

بتحقیق باز گشت بهمچو هیئتے که در روز پیدا کردن خدا آسمان ها و زمین را بود

لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

تا بخورید پارہ از اموال مردمان بستم دانستہ

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

و نزدیک نشوید بمال یتیم دوران تصرف کنید مگر بطریقے کہ آن نیکو تر باشد تا رسد بقوت خود یعنی بالغ شود

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از سعید بن زید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِّنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ

وسلم کسیکہ بگیرد یک بست از زمین بستم پس تحقیق طوق کردہ شود آن زمین

الْقِيٰمَةِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

روز قیامت از ہفت زمین متفق علیہ و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

عبد اللہ بن یزید انصاری رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ

نَهٰى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ

نہی کرد آنحضرت از نہبہ یعنی غارت مال مسلم و از مثلہ یعنی عقوبت کردن ببریدن بینی و گوش مردہ است از ابی جحیفہ

الْوَرَّاقِ عَنْ عَمِّهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وراقی از عم خود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا لَا تَظْلِمُوا أَلَا لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِءٍ إِلَّا بِطِيبِ

وسلم آگاہ باشید کہ ظلم نکنید و آگاہ باشید حلال نیست مال مرد مگر بخوشی

نَفْسٍ مِّنْهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

نفس از و رواہ بیہقی در شعب ایمان و دار قطنی

فِي الْمُجْتَبٰى وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رض قَالَ قَالَ

در کتاب مجتبی و روایت است از سالم از پدر خود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَخَذَ مِنَ الْاَرْضِ شِبْرًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بگیرد از زمین یک وجب

بِغَيْرِ حَقِّهٖ خُسِفَ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلٰى سَبْعِ اَرَضِيْنَ رَوَاهُ

بیجق شرعی فرو برده شود او را روز قیامت تا هفت زمین رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از یعلے بن مره رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَخَذَ اَرْضًا بِغَيْرِ حَقِّهَا كُلِّفَ

صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه بگیرد زمینے را بناحق تکلیف کرده شود

اَنْ يَحْمِلَ تُرَابَهَا اِلَى الْمَحْشَرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ

که ببرد بر سر خاک آن در حشر رواه احمد و هم از وے مرویست که گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ ظَلَمَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت هر مردے که بظلم گیرد

شِبْرًا مِّنَ الْاَرْضِ كَلَّفَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اَنْ يَحْفِرَهٗ حَتّٰى يَبْلُغَ

یک شبر یا از زمین تکلیف کند او را خدا عزوجل که بکند آن شبر زمین تا آنکه برسد

اٰخِرَ سَبْعِ اَرَضِيْنَ ثُمَّ يُطَوَّقُهٗ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقْضٰى

آخر هفت زمین را پس طوق انداخته شود آن زمین او را تا آخر روز قیامت تا آنکه تمام کرده شود

بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حکم میان مردم رواه احمد و روایت است از ابی بکره رض گفت

خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ اِنَّ الزَّمَانَ

که خطبه خواند ما را آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روز نحر و گفت که زمان یعنے سال

قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهٖ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

بتحقیق باز گشت بهیئت وے که در روز پیدا کردن خدا آسمان ها و زمین را بود

السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلٰثٌ مُتَوَالِيَاتٌ

سال دوازده ماه است از ان چهار ماه حرام است سه ماه پیهم آینده از

ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِيْ بَيْنَ

ذوالقعده و ذوالحجه و محرم و رجب که منسوب بسوی قبیله مضر است که میان

جُمَادٰى وَشَعْبَانَ وَقَالَ اَيُّ شَهْرٍ هٰذَا قُلْنَا اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

جمادی و شعبان است و گفت آنحضرت کدام ماه است این گفتیم ما خدا و رسول خدا

اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهٗ سَيُسَمِّيْهِ بِغَيْرِ اسْمِهٖ فَقَالَ

داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که آنحضرت نزدیک است که نام بردا و بجز نام

اَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ اَيُّ بَلَدٍ هٰذَا قُلْنَا اَللّٰهُ

ایا نیست اینماه ذوالحجه گفتیم ما آرے فرمود آنحضرت که کدام شهر است این گفتیم خدا

وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهٗ سَيُسَمِّيْهِ بِغَيْرِ

و رسول خدا داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که نام بردا و بجز

اسْمِهٖ قَالَ اَلَيْسَ الْبَلْدَةَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاَيُّ يَوْمٍ هٰذَا

نام او فرمود ایا نیست این بلده گفتیم آرے فرمود پس کدام روز است این

قُلْنَا اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهٗ سَيُسَمِّيْهِ

گفتیم خدا و رسول خدا داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که آنحضرت قریب است

بِغَيْرِ اسْمِهٖ قَالَ اَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاِنَّ

که نام دیگر برد فرمود آنحضرت ایا نیست این روز نحر گفتیم آرے فرمود آنحضرت پس بدرستیکه

دِمَاءَكُمْ وَاَمْوَالَكُمْ وَاَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

خونهای شما و مالهای شما و آبروهای شما بر شما حرام است مانند حرمت

يَوْمِكُمْ هٰذَا فِيْ بَلَدِكُمْ هٰذَا فِيْ شَهْرِكُمْ هٰذَا وَسَتَلْقَوْنَ

روز شما که این است در شهر شما که این شهر است و نزدیک است که بزودی آیید

رَبَّكُمْ فَيَسْأَلَكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ أَلَا فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي ضُلَّالًا

بپروردگار شما پس پرسد بپروردگار شما از کردار شما آگاه باشید پس مگردید بعد از رفتن من زنده بیاگمراهان

يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ

بزنید بعضے از شما گردنهای بعضے آگاه باشید آیا هست که رسانیدم رسالت را گفتند آری گفت آنحضرت

اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى

بارخدایا گواه باش پس باید که برساند حاضر کسی را که غایب است پس بسا کسی که رسانیده شده است یاد دارنده تر است

مِنْ سَامِعٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ ذِرٍّ أَنَّهُ سَمِعَ

از کسیکه شنیده است متفق علیه در روایت است از ابی ذر رضه بدرستیکه او شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه دعوے کرد چیزیرا که نیست مراورا

فَلَيْسَ مِنَّا وَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس آنکس نیست از ما باید که بگیرد جای خودرا از آتش رواه مسلم و ازو است از

خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رضه قَالَ غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

خالد بن ولید رضه گفت غزا کردم همراه آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ يَوْمَ خَيْبَرَ فَأَتَى الْيَهُودُ فَشَكَوْا أَنَّ النَّاسَ قَدْ

وسلم بروز جنگ خیبر پس آمدند یهود پس شکایت کردند که مردمان بتحقیق

أَسْرَعُوا إِلَى حَظَائِرِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سرعت کردند بسوے درختان خرمای ما پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ أَلَا لَا يَحِلُّ أَمْوَالُ الْمُعَاهِدِينَ إِلَّا بِحَقِّهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم آگاه باشید که حلال نیست مالهاے اهل ذمه مگر بحق آن رواه ابو داود

بَابُ الْأَمْرِ بِالْاِسْتِغْنَاءِ

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از عبد اللہ بن عمر رضی گفت کہ لعنت کرد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

علیہ وسلم رشوت دہندہ را و گیرندہ را رواہ ابوداؤد رواہ ابن ماجہ

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْهُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

و رواہ ترمذی از عبد اللہ و از ابی ہریرہ و رواہ احمد و البیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنْ ثَوْبَانَ وَزَادَ وَالرَّائِشَ يَعْنِيْ الَّذِيْ

در شعب ایمان از ثوبان مولی آنحضرت و زیادہ کردہ بیہقی لفظ الرائش یعنی آنکس

يَمْشِيْ بَيْنَهُمَا وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ پیام کند میان این ہر دو و از ابی امامہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَفَعَ لِاَحَدٍ شَفَاعَةً فَاَهْدٰى لَهٗ هَدِيَّةً عَلَيْهَا

علیہ وسلم فرمود کہ شفاعت کرد مر کسیرا پس ہدیہ فرستاد او را شد مر آنکس را بدین شفاعت

فَقَبِلَهَا فَقَدْ اَتٰى بَابًا عَظِيْمًا مِنْ اَبْوَابِ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

پس قبول کرد آنرا پس تحقیق آمد او باب عظیم را از ابواب ربوا رواہ ابوداؤد

بَابُ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

در روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ

لَا يَرُدُّ الطِّيْبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ

رد نمیکرد قسم خوش بوی را رواہ بخاری و در روایت است از ابی ہریرہ رض از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَهَادَوْا فَاِنَّ الْهَدِيَّةَ تَذْهَبُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ہدیہ فرستید زیرا کہ ہدیہ دور میکند

وَحَرِّ الصَّدْرِ وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ شِقَّ

و حرّ سینه را و باید که حقیر نپندارد هیچ زن برائے زنے کہ ہمسایه اوست اگرچه

فِرْسِنَ شَاةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ

بقدر سُم گوسپند رواه ترمذی و روایت است از جابر رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اُعْطِيَ عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهٖ وَمَنْ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ داده شده و بهشے پس یافت آنکس را پس باید کہ باداش دہد او را

لَمْ يَجِدْ فَلْيُثْنِ فَاِنَّ مَنْ اَثْنٰى فَقَدْ شَكَرَ وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ

نیابد پس باید کہ ثنا کند دہنده را زیرا کہ کسیکہ ثنا گوید پس بتحقیق شکر کرد و کسیکہ بپوشد احسان او را پس تحقیق

وَمَنْ تَحَلَّى بِمَا لَمْ يُعْطَ كَانَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُوْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکہ بیاراید خود را بچیزیکہ داده نشد بیاشد آنکس همچو پوشنده دو جامه دروغ رواه ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابو داؤد و روایت است از اسامه بن زید گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صُنِعَ اِلَيْهِ مَعْرُوْفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ کرده شد بسوے او احسان پس گفت مر احسان کننده را

جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا فَقَدْ اَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

جزاک اللہ خیرا پس بتحقیق مبالغه کرد در ثنا ے او رواه ترمذی و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی هریره رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللّٰهَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

شکر نگوید مردمرا در احسان شکر نگوید خدائے را رواه احمد و الترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عائشه رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ الضَّغَائِنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدیه بفرستید زیرا که هدیه دور میکند کینهها و دشمنی را را رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثَلٰثٌ لَا تُرَدُّ الْوِسَادَةُ وَالدُّهْنُ وَاللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سه چیز است که رد کرده نشود یکے بالیہا دوم روغن سوم شیر رواہ ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ قِيلَ أَرَادَ بِالدُّهْنِ الطِّيبَ وَعَنْ

و گفت این حدیث غریب است گفته شد که مراد آنحضرت از لفظ دهن خوشبوی است و از

أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی عثمان نهدی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا أُعْطِيَ أَحَدُكُمُ الرَّيْحَانَ فَلَا يَرُدَّهُ فَإِنَّهُ خَرَجَ

وسلم چون داده شود یکے از شما ریحان پس باید که رد نکند آنرا پس بدرستیکه ریحان بیرون آمده است

مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

از بهشت رواه ترمذی مرسلا و از ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بازگرداننده در هبه خود مانند

كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ رض

مانند سگ است که باز میگردد در قی خود و میخورد آنرا نیست مارا حال وقصد بدی رواه بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابن عباس رض بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُعْطِيَ عَطِيَّةً ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا

وسلم گفت حلال نیست مر مرد را که بدهد بچیزے را از هبه وصدقه و هدیه پس رجوع کند در آن

إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ وَمَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ

مگر والد در آنچه میدہد بہ فرزند خود را و حال آن کسے کہ میدہد بخشے را باز رجوع میکند

فِيهَا كَمَثَلِ الْكَلْبِ الَّذِي أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ ثُمَّ عَادَ فِي قَيْئِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

دران همچو حال سگ است کہ خورد چیزے را تا آنکہ چون سیر شد قے کرد پس باز گشت در قے خود پس خورد آن را روایت کرد ابو داود و ترمذی و النسائی و ابن ماجہ

بَابُ الْوَصِيَّةِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا

نیست حق مرد مسلمانے کہ مراورا چیزی است کہ صلاحیت آن دارد کہ وصیت کردہ شود در و بگذارد دو شب

وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

و وصیت وے نوشتہ شدہ است نزد وے متفق علیہ و روایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ مرد بر وصیت ایمن و درست مرد و وصیت کرد

مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ وَمَاتَ

مرد بر راہ و روش دین و مرد بر تقوی و شہادت و مرد و زحالیکہ

مَغْفُورًا لَهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

آمرزیدہ شدہ است مراورا رواہ ابن ماجہ و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ مِيرَاثَ وَارِثِهِ قَطَعَ اللّٰهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ قطع کند میراث وارث خود را قطع کند

میراث او را از بهشت روز قیامت رواه ابن ماجه ورواه البیهقی

میراث او را از بهشت روز قیامت رواه ابن ماجه ورواه بیهقی

فی شعب الایمان عن ابی هریرة رضا وعن انس بن مالک رضا

در شعب ایمان از ابی هریره رضا وروایت است از انس بن مالک رضا

قال کانوا یلتقون فی صدور وصایاهم بسم الله الرحمن الرحیم

گفت بودند صحابه رضا که می نوشتند در شروع وصایای خود بسم الله الرحمن الرحیم

هذا ما اوصی به فلان انه یشهد ان لا اله الا الله وحده

این چیزیست که وصیت کرد بآن فلان بدرستیکه او گواهی میدهد باین که نیست خدا مگر خدای واحد

لا شریک له وان محمدا عبده ورسوله صلی الله علیه وسلم

که نه شریک است مراورا و باینکه محمد بنده او ورسول اوست صلی الله علیه وسلم

وان الساعة آتیة لا ریب فیها وان الله یبعث من فی

وباینکه قیامت آینده است بلا شک وباینکه خدا برانگیزد کسی را که

القبور واوصی من ترک من اهله ان یتقوا الله ویصلحوا

در قبور است ووصیت کرد کسی را که گذاشته است از اهل وباینکه پرهیزند از خدا وصلح کنند

ذات بینهم ویطیعوا الله ورسوله ان کانوا مؤمنین واوصی

در میان خود وفرمان برداری کنند خدا ورسول او را اگر هستند مؤمن ووصیت کرد

بها ابراهیم بنیه ویعقوب ان الله اصطفی

بآنکه وصیت کرد ابراهیم فرزندان خود را ویعقوب بدرستیکه خدا اختیار کرده است

لکم الدین فلا تموتن الا وانتم مسلمون

برای شما این دین را پس از زین جهان مروید مگر مسلمان

عرض وسندهٔ صحیح

وسند آن صحیح است

بَابُ الْإِجَارَةِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى ثَلٰثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وسلم فرمود خدا تعالیٰ سه کس اند که من بیکار کنندهٔ ایشانم روز قیامت

رَجُلٌ أَعْطٰى بِي ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ

یکے مردیست که داده است عهد و پیمان بنام من پس بد عهدی کرد و دیگر مردیست که فروخت آزادے را پس خورد بهاے آنرا

وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ

وسوم مردیست که بگرفت مزدوری را پس استیفا کرد از و یعنی عمل او تمام از او دور نداد او را مزد او را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواه بخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدهید مزدور را مزد او پیش از انکه

أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

خشک شود خوی او رواه ابن ماجه و روایت است از ابی هریره رض

أَنَّهُ عَلَّمَ رَجُلًا سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَأَهْدٰى إِلَيْهِ ثَوْبًا

بدرستیکه او تعلیم کرد مر دیرا یک سوره از قرآن پس هدیه فرستاد آن مرد پیش ابو هریره پارچه

أَوْ قَمِيصَةً فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

یا پیراهنی بود پس ذکر کرده شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود

إِنَّكَ إِنْ أَخَذْتَهُ أَلْبَسَتْ ثَوْبًا مِنَ النَّارِ عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَرُوَاتُهُ ثِقَاتٌ

بدرستیکه تو اگر بگیری او را بپوشی تو پارچه از آتش عبد بن حمید گفت که راویان این حدیث همه ثقه اند

کتاب النکاح

وَاِنْ خِفْتُمْ اَنْ لَّا تُقْسِطُوْا فِی الْیَتٰمٰی فَانْکِحُوْا مَا طَابَ لَکُمْ

واگر دانید کہ عدل نتوانند کرد در حق دختران یتیمہ پس نکاح کنید آنچہ خوش آید شمارا

مِّنَ النِّسَآءِ مَثْنٰی وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوْا

از سائر زنان دو دو و سہ سہ و چہار چہار پس اگر دانید کہ در نیصوص تسویہ عدل نتوانید کرد

فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَکَتْ اَیْمَانُکُمْ ذٰلِکَ اَدْنٰی اَلَّا تَعُوْلُوْا وَلَا تَنْکِحُوْا مَا نَکَحَ اٰبَآؤُکُمْ

پس نکاح کنید یک زن را یا سریہ کہ گیرید از آنکہ مالک شدہ دست شما ذلک نکاح کنید کسیرا کہ نکاح کردہ پدران شما

مِّنَ النِّسَآءِ اِلَّا مُحْصِنِیْنَ غَیْرَ مُسٰفِحِیْنَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

از زنان مگر محصنین غیر مسافحین روایت است از عبد اللہ

بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

یَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْکُمُ الْبَآءَةَ فَلْیَتَزَوَّجْ

ای گروہ جوانان کسیکہ طاقت دارد از شما نکاح را پس باید کہ نکاح کند

فَاِنَّهٗ اَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَاَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَّمْ یَسْتَطِعْ فَعَلَیْهِ

پس بتحقیق کہ نکاح پوشیدہ تر است مر نظر را و نگاہدارندہ تر است شرمگاہ را و کسیکہ طاقت نکاح ندارد پس بر اوست

بِالصَّوْمِ فَاِنَّهٗ لَهٗ وِجَآءٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

کہ روزہ دارد پس بتحقیق روزہ او را شکستن آلت جنسی را مفید است واز عبد اللہ بن عمرو مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلدُّنْیَا کُلُّهَا مَتَاعٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ دنیا ہمہ نفع گرفتنی و آسایش یافتنی است

وَخَیْرُ مَتَاعِ الدُّنْیَا الْمَرْاَةُ الصَّالِحَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و بہترین منافع دنیا زن نیکوکار است رواہ مسلم و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ

از ابی ہریرہ رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود سہ چیز اند

حَقٌّ عَلَى اللهِ عَوْنُهُمُ الْمُكَاتَبُ الَّذِي يُرِيدُ الْأَدَاءَ وَالنَّاكِحُ الَّذِي

کہ ثابت است مر خدا را یاری دادن ایشان یکی مکاتب کہ میخواہد ادا دوم نکاح کنندہ کہ

يُرِيدُ الْعَفَافَ وَالْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

میخواہد پارسائے را سوم کسیکہ کار زار میکند در راہ خدا روایت است از ترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابن ماجہ وہم از ابی ہریرہ رضہ روایت گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِنْ لَا تَفْعَلُوهُ

وقتیکہ خواستگاری کند بسوے شما کسیکہ راضی میشید شما بدیانت او و بخلق او پس تزویج کنید او را اگر نکنید شما

تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پیدا میشود آزمایش و بلا در زمین و تباہی و خرابی بسیار رواہ ترمذی

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معقل بن یسار گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَزَوَّجُوا الْوَدُودَ الْوَلُودَ فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

نکاح کنید زن دوست دارندہ فرزند را بسیار زائندہ را زیرا کہ من غالب آیندہ ام بسبب شما امتہا

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمٍ

والنسائے و روایت است از عبد الرحمن بن سالم بن عتبہ بن عویم

بْنِ سَاعِدَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

بن ساعدہ انصاری از پدرش و آن از جدش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالْأَبْكَارِ فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهًا

صلے اللہ علیہ وسلم بر شما است کہ نکاح کنید باکزان زیرا کہ باکزان شیرین ترند دہنہا ایشان

وَاتَّقُوا اَرْحَامًا وَارْضَوْا بِالْيَسِيْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ مُرْسَلًا

اهل کرده نزدیک رحمهای ایشان را رضی شوند بقلیل و آسان از اموال و خلق و بجماع رواه ابن ماجه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابن عباس رض گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمْ تَرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلَ النِّكَاحِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

نمی بینی برای دو کسیکه دوست میدارد یکدیگر را مانند وصلهٔ نکاح و از انس مرویست گفت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَّلْقَى اللّٰهَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کیکه اراده میکند که پیش آید درگاه حق را پاکدامن

طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

پاک کرده شده پس باید که نکاح کند زنان اصیل و آزاد را و روایت است از ابی امامه رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ يَقُوْلُ مَا اسْتَفَادَ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه آنحضرت فرمود حاصل نکرد

الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللّٰهِ خَيْرًا لَهٗ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ اِنْ

مسلمان بعد از تقوای خدا هیچ چیزی بهتر مر او را از زن نیک خوی و خوبروی اگر

اَمَرَهَا اَطَاعَتْهُ وَاِنْ نَظَرَ اِلَيْهَا سَرَّتْهُ وَاِنْ اَقْسَمَ

بفرماید مرد آن زن را فرمان بردار می آید و اگر نگاه کند بسوی آن شاد گرداند او را و اگر قسم خورد

عَلَيْهَا اَبَرَّتْهُ وَاِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِيْ نَفْسِهَا وَمَالِهٖ رَوَى

بر آن زن راست گرداند او را و اگر غائب گردد مرد از ان زن خیر خواهی کند او را در نفس خود و مال

ابْنُ مَاجَةَ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

ابن ماجه این سه حدیث را و روایت است از عائشه رض

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَعْظَمَ النِّكَاحِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بزرگترین نکاح

برکۃ ایسرہ مؤنۃ وعن انس رض قال قال رسول اللہ

از روی برکت آسان ترین از روی بار است و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم اذا تزوج العبد فقد استکمل نصف

صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نکاح کند بندہ پس تحقیق کامل میگرداند نصف دین را

الدین فلیتق اللہ فی النصف الباقی رواہما البیہقی فی

پس باید کہ بپرہیزد خدا را در نصف باقی رواہما بیہقی در

شعب الایمان وعن ابی سعید وابن عباس رض

شعب الایمان و روایت است از ابی سعید و ابن عباس رض

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من ولد لہ ولد

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ پیدا شود او را فرزند

فلیحسن اسمہ وادبہ فاذا بلغ فلیزوجہ فان بلغ

پس باید کہ نام نیک دارد او را و ادب دہد او را پس چون برسد حد بلوغ را پس باید کہ زن بدہد او را پس اگر بالغ شد

ولم یزوجہ فاصاب اثما فانما اثمہ علی ابیہ وعن

و نکرد نکاح او پس رسید آن فرزند گناہ را پس جز این نیست کہ گناہ او بر پدر او باشد و از

عمر بن الخطاب رض وانس بن مالک رض عن رسول اللہ صلی

عمر بن الخطاب رض و روایت است و از انس بن مالک نیز از آنحضرت صلے

اللہ علیہ وسلم قال فی التوراۃ مکتوب من بلغت

اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت در توریت نوشتہ است کسیکہ برسد

ابنتہ اثنتی عشرۃ سنۃ ولم یزوجہا فاصابت

دختر او دوازدہ سال را و نکاح نکند آن دختر را پس برسد آن دختر

اثما فانما ذلک علیہ رواہما البیہقی فی شعب الایمان

گناہ را پس جز این نیست آن بر آن کس است روایت کردہ است آنرا بیہقی در شعب ایمان

بَابُ النَّظَرِ اِلَى الْمَخْطُوبَةِ وَبَيَانِ الْعَوْرَاتِ

باب در احادیث دیدن بسوے زنیکه خواستگاریش کنند و بیان اعضاے نادیدنے

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الّٰتِي لَا يَرْجُوْنَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ

وکلان سال از زنان آنانکه توقع نکاح ندارند پس نیست برایشان

جُنَاحٌ اَنْ يَّضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِيْنَةٍ

بزه در انکه فرو نهند جامهاے خودرا نه ظاهر کنان آرایش را

وَاَنْ يَّسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۝ قُلْ

واگر پرهیزگاری کنند بهتر است ایشان را وخدا شنوا دانا است بگو

لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ

بمسلمانان مردان را که بپوشند چشمهاے خودرا ونگاه دارند شرمگاههاے خودرا

ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ

این پاکیزه تر است ایشان را هر آئینه خدا خبردار است باانچه میکنند وبگو

لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ

زنان مسلمان را که بپوشند چشمهاے خودرا ونگاه دارند شرمگاههاے خودرا

وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ

وآشکارا نکنند آرایش خودرا مگر انچه ظاهر شود از بدن و باید که فرو گذارند

بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا

رافنهاے خودرا بر گریبانهاے خود ودر نمایند آرایش خودرا مگر

لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآئِهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآئِهِنَّ

بشوهران خویش یا پدران خویش یا پدران شوهران خویش یا پسران خویش

اَوْ اَبْنَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِيْٓ اِخْوَانِهِنَّ

یا پسران شوهران خویش یا برادران خویش یا پسران برادران خویش

أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

یا پسران برادران خویش یا زنان خویش یا انچہ مالک اوشدہ است دستہائے ایشان

أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ

یا تابعینکہ صاحب شہوت نباشند از مردان یعنے پیران یا طفلانیکہ

الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ

ہنوز مطلع نشدہ اند بر شرمگاہ زنان و نزنند زمین

بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ

پایہای خویش تا دانستہ شود انچہ پنہان میکنند از زیور خویش و رجوع کنید بسوے خدا

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَىٰ عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَىٰ

وسلم نظر نکند مرد بسوے عورت مرد و نہ زن بسوے

عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ

عورۃ زن و نرسد مرد بسوے مرد در یک جامہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از عقبہ بن عامر رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دور دارید خود را از در آمدن بر

النِّسَاءِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الْحَمْوَ قَالَ

زنان بیگانہ پس گفت مردے یا رسول اللہ خبر دہ مرا از حال حمو فرمود آنحضرت

الْحَمْوُ الْمَوْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رض

کہ حمو مرگ است یعنے زشت و رسوا کنندہ است متفق علیہ و روایت است از جریر بن عبد اللہ رضہ

قَالَ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ

گفت پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را از نظر

الْفُجَاءَةِ فَأَمَرَنِيْ أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِيْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ناگہانی پس امر کرد مرا کہ بگردانم نظر خود را رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ وَتُدْبِرُ فِيْ

وسلم بدرستیکہ زن پیش می آید در صورت شیطان و پس میرود در

صُوْرَةِ شَيْطَانٍ إِذَا أَحَدُكُمْ أَعْجَبَتْهُ الْمَرْأَةُ فَوَقَعَتْ

صورت شیطان وقتیکہ بیکے از شما خوش آید او را زنے پس افتاد آن زن

فِيْ قَلْبِهٖ فَلْيَعْمِدْ إِلٰى امْرَأَتِهٖ فَلْيُوَاقِعْهَا فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ

در دل او پس باید کہ قصد کند آمیزد ببستر زن خود پس باید کہ جماع کند زن خود را پس آن جماع دور کند

مَا فِيْ نَفْسِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

چیز را کہ در نفس وے است از میلان رواہ مسلم و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ الْمَرْأَةَ فَإِنِ

صلے اللہ علیہ وسلم چون خواہد بیکے از شما کہ خواستگاری کند زنی را پس اگر

اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلٰى مَا يَدْعُوْهُ إِلٰى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ

بتواند نظر کند بسوے چیزے کہ باعث می شود او را بسوے نکاح او پس باید کہ بکند

رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ

رواہ ابو داؤد و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رض کہ گفت

خَطَبْتُ امْرَأَةً فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خواستگاری کردم زنی را پس فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

هَلْ نَظَرْتَ اِلَيْهَا قُلْتُ لَا قَالَ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَاِنَّهُ اَحْرٰى

ایا دیدۂ تو بسوے آن زن گفتم نظر نکردہ ام بسوے آن فرمود نظر کن بسوے او زیرا کہ نظر کردن سزاوار تر است

اَنْ يُّؤْدَمَ بَيْنَكُمَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

بوجہ الفت واتفاق میان شما رواہ احمد والترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از بریدہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ يَا عَلِيُّ لَا تُتْبِعِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم علی مرتضی را اے علی تابع مگردان

النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَاِنَّ لَكَ الْاُوْلٰى وَلَيْسَتْ لَكَ الْاٰخِرَةُ

یک نظر را بنظر دیگر زیرا کہ بر ہستیکہ جایز است ترا نظر نخستین وجایز نیست مر ترا نظر پسین

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

رواہ احمد والترمذی وابوداود والدارمی وروایت است از

عَلِيٍّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهٗ يَا عَلِيُّ

علی رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرا امر کرد کہ اے علی

لَا تُبْرِزْ فَخِذَكَ وَلَا تَنْظُرْ اِلٰى فَخِذِ حَيٍّ وَّلَا مَيِّتٍ

ظاہر مکن ران خود را ونگاہ مکن ران زندہ را ونہ مردہ را

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابوداود وابن ماجہ وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِيَّاكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَاِنَّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دور دارید خود را از برہنگی زیرا کہ

مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ اِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِيْنَ يُفْضِي الرَّجُلُ

باشد با کسی است کہ جدا نمیشود از شما مگر نزد قضای حاجت و دیگر ہنگامے کہ میرسد مرد

إِلَى أَهْلِهِ فَاسْتَحْيَوْهُمْ وَأَكْرَمُوهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوئے اہل خود جمع میکند پس شرم دارید ایشان را و گرامی دارید ایشان را رواہ ترمذی و روایت است از

أُمِّ سَلَمَةَ رض إِنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ام سلمہ رض کہ وے بود نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَمَيْمُونَةَ رض إِذْ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و میمونہ رض نیز بود ناگاہ روے آورد ابن ام مکتوم کہ اعمی بود پس درآمد ابن مکتوم بر آنحضرت پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ

صلے اللہ علیہ وسلم در پردہ شوید از وے پس گفتیم یا رسول اللہ ایا نیست

هُوَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وی کور کہ نمی بیند ما را پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

ایا پس کور ید شما ایا نیستید شما کہ می بینید او را رواہ احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ابو داود و روایت است از عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ رَوَاهُ

خلوت نکند ہیچ مردے بزنے مگر آنکہ باشد سوم آنہا شیطان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا نَظَرْتُ وَمَا رَأَيْتُ

الترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت ندیدم یا گفت نگاہ نکردم

فَرْجَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اندام شرم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را ہرگز رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی امامہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ ثُمَّ يَغُضُّ

فرمود آنحضرت نیست هیچ مسلمانی که نظر کند بسوی خوبیهای زنی اول بار پس فرو خواباند

بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللّٰهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوَتَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

چشم خود را مگر آنکه پیدا آرد الله خدا تعالیٰ برای آنمرد عبادتی را که یابد شیرینی آنرا رواه احمد

وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا. قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از حسن بصری رحمه الله طریق مرسل گفت رسیده است مرا که پیغمبر آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ النَّاظِرَ وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ

الله علیه وسلم فرموده است لعنت کند خدا نظر کننده را بسوی چیز و کسیرا که نظر کرده شده بسوی

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رواه بیهقی در شعب الایمان

بَابُ الْمُبَاشَرَةِ

وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ

و سوال میکنند ترا از حیض بگو که وی نجاست است پس کناره شوید از زنان

فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ

در حال حیض و نزدیکی کنید با ایشان تا آنکه پاک شوند پس چون پاک شوند

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّٰهُ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ

پس بیائید با ایشان از آن راه که مباح کرده است شما را بیگمان خدا دوست میدارد توبه کاران را

وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

و دوست میدارد پاک شوندگان را و روایت است از ابی سعید رضه گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَعْظَمَ الْأَمَانَةِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بزرگترین امانت

عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ اِنَّ مِنْ اَشَرِّ النَّاسِ

نزد خدا تعالیٰ روز قیامت و در روایت دیگر این چنان آمده که بدترین مردم

عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ الرَّجُلُ يُفْضِيْ اِلٰى امْرَأَتِهٖ

نزد خدا تعالیٰ و در مرتبه روز قیامت مرد است که برسد ببوسے زن خود

وَتُفْضِيْ اِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و برسد زن بسوے او پس پراگنده کند راز نهانی آن زن را رواه مسلم و روایت است از

خَوْلَةَ بِنْتِ ثَابِتٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خولة بنت ثابت رضهر آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِيْ مِنَ الْحَقِّ لَا تَاْتُوا النِّسَآءَ فِيْ

فرمود بدرستیکه خدا تعالیٰ شرم نمیدارد از حق میاید زنان را یعنے وطی کنید در

اَدْبَارِهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

دبر ہاے ایشان رواه احمد والترمذی وابن ماجه والدارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ مَنْ اَتٰى امْرَأَتَهٗ فِيْ دُبُرِهَا رَوَاهُ

علیه وسلم لعنت کرده شده است کسیکه بیاید زن خود را در دبر او رواه

اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد وابو داؤد و هم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ يَاْتِيْ امْرَأَتَهٗ فِيْ دُبُرِهَا لَا يَنْظُرُ

الله علیه وسلم بدرستیکه کسیکه بیاید زن خود را در دبر او نظر نکند

اللّٰهُ اِلَيْهِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

خدا تعالیٰ بسوے او رواه در شرح السنه و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ اِلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نظر نمیکند خدا تعالیٰ بسوے

رَجُلٍ اَتٰى رَجُلًا اَوِ امْرَاَةً فِى الدُّبُرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردے کہ بیاید مردے را یا زنے را در دبر رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى حَائِضًا اَوِ امْرَاَةً فِىْ دُبُرِهَا اَوْ

علیہ وسلم کسیکہ بیاید زن حائضہ را یا بیاید در دبر زن

كَاهِنًا فَصَدَّقَهٗ بِمَا يَقُوْلُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا اُنْزِلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ

یا بیاید کاہن را پس تصدیق کرد کاہن را بچیزیکہ گفتہ است پس تحقیق کافر شد بآنچہ فرود آورد شدہ است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْوَلِيْمَةِ وَبَيَانِ اِجَابَةِ الدَّعْوَةِ

باب در بیان طعام ولیمہ و بیان قبول نمودن دعوت

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاٰى عَلٰى

روایت است از انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید بر

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ اَثَرَ صُفْرَةٍ فَقَالَ مَا هٰذَا قَالَ اِنِّىْ

عبد الرحمن بن عوف اثر زردی پس فرمود چہ چیز است این زردی گفت عبد الرحمن

تَزَوَّجْتُ امْرَاَةً عَلٰى وَزْنِ نَوَاةٍ مِّنْ ذَهَبٍ قَالَ بَارَكَ

من نکاح کردم زنے را بر وزن دانہ خرما از طلا گفت آنحضرت برکت دہد

اللّٰهُ لَكَ اَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

خدا تعالیٰ مر ترا ولیمہ کن اگرچہ بیک گوسفند ہم باشد متفق علیہ و ہم از وے روایت است گفت

أَوْلَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَنَى بِزَيْنَبَ

ولیمہ کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہنگامیکہ زفاف کرد بزینب

بِنْتِ جَحْشٍ فَأَشْبَعَ النَّاسَ خُبْزًا وَلَحْمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بنت جحش پس سیر گردانید مردمانرا بنان و گوشت رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ

وسلم بدترین طعام است طعام ولیمہ است کہ خوانده میشوند برای آن توانگران

وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

و گذاشته میشوند درویشان و کسیکہ ترک کند اجابت دعوت را پس تحقیق نافرمانی کرد

وَرَسُولَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

و رسول خدا را متفق علیہ و روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون خوانده شود یکے از شما بسوے

طَعَامٍ فَلْيُجِبْ فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

طعامے پس باید کہ بیاید آنرا پس اگر خواہد بخورد و اگر خواہد نخورد رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبداللہ بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ دُعِيَ فَلَمْ يُجِبْ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ خوانده شد بطعامی پس اجابت نکرد پس تحقیق نافرمانی کرد خدا و رسول او

وَمَنْ دَخَلَ عَلَى غَيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا وَخَرَجَ مُغِيرًا

و کسیکہ درآید ناخوانده درآید گویا کہ دزدی کننده است و بیرون آمد گویا کہ غارت کننده است

رواہ ابو داؤد وعن رجل من اصحاب رسول اللہ صلی

رواہ ابو داود و روایت است از مردے از اصحاب آنحضرت صلے

اللہ علیہ وسلم ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

اذا اجتمع الداعیان فاجب اقربھما بابا وان سبق احدھما

وقتیکہ جمع شوند دو داعی یعنے دو کس دعوت کنندہ پس اجابت کن آنرا کہ نزدیکتر است در دروازہ

فاجب الذی سبق رواہ احمد وابو داؤد وعن عمران

پس اجابت کن آن کسے را کہ پیشتر کردہ است رواہ احمد وابو داود و روایت است از عمران

بن حصین قال نھی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عن

بن حصین کہ نہی کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از

اجابۃ طعام الفاسقین رواہ البیھقی فی شعب الایمان

اجابت دعوت فاسقان رواہ بیہقی در شعب الایمان

وعن ابی ھریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم اذا دخل احدکم علی اخیہ المسلم فلیاکل من

وسلم چون در آید یکے از شما بر برادر مسلمان پس باید کہ بخورد از

طعامہ ولا یسأل ویشرب من شرابہ ولا یسأل رواہ

خوردنی او و نپرسد کہ از کجاست و بنوشد از نوشیدنی او و نپرسد کہ از کجا است و چگونہ است رواہ

البیھقی فی شعب الایمان وقال ھذا ان صح فلان الظاھر

بیہقی در شعب الایمان و گفت بیہقی این حدیث اگر صحیح است پس از جہت آنست

ان المسلم لا یطعمہ ولا یسقیہ الا ما ھو حلال عندہ

کہ مسلمان نمیخوراند او را و نمی نوشاند او را مگر آنچہ حلال است نزد وے

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

وروایت است از ابی هریره رض گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم المتبارِیان لا یجابان ولا یؤکل طعامهما قال

وسلم متباریان اجابت کرده نشود دعوت ایشان وخورده نشود طعام ایشان گفت

الامام احمد یعنی المتعارضین بالضیافة فخرا ورِیاءً

امام احمد در تفسیر متباریان یعنی دو شخصی که معارضه میکنند در ضیافت یکدیگر میروند از جهت نازیدن وریا

باب القسم

عن عائشة رض ان النبی صلی الله علیه وسلم کان

روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود که

یقسم بین نسائه فیعدل ویقول اللهم هذا قسمی

قسمت میکرد میان زنان خود پس عدل ومساوات میکرد ومیگفت خداوندا این قسمت من است

فیما املک فلا تلمنی فیما تملک ولا املک رواه الترمذی

در آنچه مالکم پس ملامت مکن مرا در چیزیکه مالک هستی وما نه هستیم رواه ترمذی

وابوداود والنسائی وابن ماجة والدارمی وعن

وابوداود والنسائی وابن ماجه والدارمی وروایت است از

ابی هریرة رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال اذا کانت

ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که میگفت آنحضرت وقتیکه باشد

عند الرجل امرأتان فلم یعدل بینهما جاء یوم القیامة

نزد مرد دو زن پس عدل نکند درمیان آن دو زن می آید امروز روز قیامت

وشقه ساقط رواه الترمذی وابوداود والنسائی

حال آنکه نصف بدن او افتاده باشد رواه ترمذی وابوداود والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

وابن ماجه والدارمی

بَابُ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَمَا لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنَ الْحُقُوقِ

باب در احادیث که وارد شده اند در صحبت و معاملات با زنان و آنچه مر هریکے را ست از حقها

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض **قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ

درستیکه زن پیدا کرده شده است از ضلع هرگز راست نیرود زن برای تو بر راه و روشے

فَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَبِهَا عِوَجٌ وَإِنْ

پس اگر خواهی که بهره مند شوی ازان نفع گیری بوے حال آنکه در وے کجی است و اگر

ذَهَبْتَ تُقِيمُهَا كَسَرْتَهَا وَكَسْرُهَا طَلَاقُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

میروی درخواهی که راست کنی اورا می شکنی اورا و مراد بشکستن زن طلاق است روایت مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض **قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ**

در روایت است از عائشه رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي

وسلم بهترین شما نزد خلق و خدا بهترین شما است مر اهل خود را و من بهترین شما ام مر اهل خود را

وَإِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

و چون بمیرد یار شما پس ترک دهید ذکر عیوب او را رواه ترمذی والدارمی

وَعَنْ إِيَاسِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض **قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى**

در روایت است از ایاس بن عبد الله رض گفت که فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللّٰهِ فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

الله علیه وسلم مزنید کنیزان خدا را پس آمد عمر رض بسوے پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ذَئِرْنَ النِّسَاءُ عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت عمر دلیر شدند زنان بر مردان خود

فَرَخَّصَ فِي ضَرْبِهِنَّ فَطَافَ بِآلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس رخصت کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در زدن زنان پس گرد پس گشتند

وَسَلَّمَ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

باہل بیت آنحضرت بسیار زنان در حالیکہ گلہ میکردند مردان خود را پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ طَافَ بِآلِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيرٌ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق فرود آمدند باہل بیت محمد زنان بسیار

يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أُولٰئِكَ بِخِيَارِكُمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

شکایت کنان مردان خود را نیستند آنمردان کہ میزنند زنان خود را نیکان شما رواہ ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ قَالَتْ قَالَ

وابن ماجہ والدارمی و روایت است از عائشہ رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از کاملترین مسلمانان

إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از روے ایمان نیکوترین مسلمانان است از روی خلق و نرمی کنندہ ترین ایشان است باہل و عیال خود رواہ الترمذی

وَعَنْ عُمَرَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عمر رضہ او شان روایت میکنند از نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَا ضَرَبَ امْرَأَتَهُ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

کہ سوال کردہ نمی شود مرد در آنچہ زدن زن خود را بران رواہ ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

وابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِيْنَ اِيْمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

صلے اللہ علیہ وسلم کاملترین مسلمانان اندرونی ایمان نیکوترین ایشان آنرو بے خلق

وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

وبہترین شما نزد خدا بہترین شما اند مر زنان خود را رواہ ترمذی وہم از وی بروایت

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَعَى الرَّجُلُ امْرَاَتَهُ

گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخواند مرد زن خود را

اِلٰى فِرَاشِهِ فَاَبَتْ فَبَاتَ غَضْبَانَ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتّٰى تُصْبِحَ

بسوے بستر خود پس انکار کرد آن زن پس شب گزارد در خشمگین لعنت میکنند آن زن را فرشتگان تا صبح

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

متفق علیہ و در روایتے بخاری و مسلم آمدہ کہ گفت آنحضرت سوگند بخدا کہ بقدرت من است و بقدرت خدا و

مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُوْ امْرَاَتَهُ اِلٰى فِرَاشِهٖ فَتَاْبٰى عَلَيْهِ اِلَّا كَانَ

نیست ہیچ مرد کہ بخواند زن خود را بسوے فراش خود پس ابا آرد آن زن مگر آنکہ باشد

الَّذِيْ فِي السَّمَآءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتّٰى يَرْضٰى عَنْهَا وَعَنْ

کسے کہ در آسمان است یعنی فرشتگان خشمگین شده بر زن تا آنکہ خوشنود گردد مرد از وی و دریافت است از

عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِيْ نَفَرٍ

عائشہ رضی اللہ عنہا کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود در جماعت

مِّنَ الْمُهَاجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ فَجَآءَ بَعِيْرٌ فَسَجَدَ لَهٗ فَقَالَ اَصْحَابُهٗ

از مہاجرین و انصار پس آمد شتر سے پس سجدہ کرد آنحضرت را پس گفتند یاران آنحضرت

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ

ای رسول خدا سجدہ میکنند ترا چارپایہ و درختان پس ما سزاوار تریم با نکہ

نَّسْجُدَ لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوْا رَبَّكُمْ وَاَكْرِمُوْا اَخَاكُمْ

سجدہ کنیم ترا پس فرمود عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را

ولو كنت آمر احدا ان يسجد لاحد لامرت المرءة ان تسجد
واگر می بودم کرا مر میکردم کسے را کہ سجدہ کند مرد را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند
لزوجها ولو امرها ان تنقل من جبل اصفر الى جبل اسود
مر شوہر خود را واگر کند مرد زن را کہ ببرد سنگ را از کوہ زرد بسوے کوہ سیاہ
ومن جبل اسود الى جبل ابيض كان ينبغي لها ان تفعله
و ببرد سنگ را از کوہ سیاہ بسوے کوہ سفید لایق است اورا کہ بکند این کار
رواه احمد وعن جابر رض قال قال رسول الله صلى الله
رواہ احمد و روایت است از جابر رضہ گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ
عليه وسلم ثلثة لا يقبل لهم صلاة ولا يصعد لهم
علیہ وسلم سہ کس اند کہ قبول کردہ نمی شود ایشان را ہیچ نماز و بالا نمیرود ہیچ
حسنة العبد لا بق حتى يرجع الى مواليه فيضع يده
نیکی آن سہ کس بیکے از ان سہ بندہ گریختہ تا آنکہ باز آید بسوے صاحبان خود پس بنہد آن بندہ دست
في ايديهم والمرأة الساخط عليها زوجها والسكران
در دستہاے ایشان و دوم زنے کہ خشم کردہ است بران زن شوہر وے سوم مست
حتى يصحو رواه البيهقي في شعب الايمان وعن
تا آنکہ ہشیار گردد رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از
اسماء رض ان امرأة قالت يا رسول الله ان لي ضرة فهل
اسماء رضہ کہ زنے گفت ای رسول خدا بدرستیکہ مرا ضرہ است پس ایا
علي جناح ان تشبعت من زوجي غيرا الذي يعطيني
بران گناہ اگر ظاہر کنم از شوہر خود چیزے کہ میدہد مرا شوہر
فقال المتشبع بما لم يعط كلابس ثوبي زور متفق عليه
پس گفت آنحضرت ظاہر کنندہ خود را بچیزیکہ داده نشده است مانند پوشندہ دو جامہ دروغ است متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْمَرْأَةُ اِذَا صَلَّتْ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَاَحْصَنَتْ

زنے چون بخواند نماز پنجگانہ و روزہ دارد ماہ رمضان را و نگاہ دارد

فَرْجَهَا وَاَطَاعَتْ بَعْلَهَا فَلْتَدْخُلْ مِنْ اَيِّ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ

شرمگاہ خود را و فرمان بردار ہی کند شوہر خود را پس باید کہ داخل شود از ہر دریکہ خواہد بہشت را

شَاءَتْ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

روایت کرد این حدیث را ابو نعیم در حلیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كُنْتُ اٰمِرُ اَحَدًا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر می بودم امر کنندہ کسے را

اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْاَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا

باینکہ سجدہ کند مر کسے را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند مر شوہر خود را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ترمذی و روایت است از ام سلمہ رضی گفت کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّمَا امْرَاَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا

صلے اللہ علیہ وسلم ہر زنے کہ بمیرد حال آنکہ شوہر آن زن از وے

رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ

راضی است درمی آید آن زن بہشت را رواہ ترمذی و روایت است از طلق بن

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا الرَّجُلُ

علی رضی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ مرد

دَعَا زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَاْتِهِ وَاِنْ كَانَتْ عَلَى التَّنُّوْرِ

بخواند زن خود را از برائے حاجت خود پس باید کہ بیاید آن زن شوہر خود را اگرچہ باشد آن زن بر تنور

رواہ الترمذی وعن معاذ عن النبی صلی اللہ علیہ

رواہ ترمذی و روایت است از معاذ از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال لا تؤذی امرأۃ زوجہا فی الدنیا الا قالت

وسلم فرمود آنحضرت ایذا نکند ہیچ زنے شوہر خود را در دنیا مگر آنکہ میگوید

زوجتہ من الحور العین لا توذیہ قاتلک اللہ فانما ہو

زوجہ آن مرد کہ از حور عین است ایذا مکن شوہر خود را بکشد ترا خدا یتعالی نزدیک است کہ

عندک دخیل یوشک ان یفارقک الینا رواہ الترمذی

نزد تو مگر غریب و مسافر نزدیک است کہ جدائی میکند از تو بسوی ما رواہ ترمذی

وابن ماجۃ وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ

و ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت کہ فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم لیس منا من خبب امرأۃ علی زوجہا او

صلے اللہ علیہ وسلم نیست بر طریقہ ما کسیکہ بدراہ کند زنے را بر شوہر وے یا

عبدا علی سیدہ رواہ ابو داود وعن ابی ہریرۃ رض

بندہ را بر خواجہ وے رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رض

قال قیل لرسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ای النساء خیر

گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از زنان بہتر است

قال التی تسرہ اذا نظر وتطیعہ اذا امر ولا تخالفہ فی

گفت آن زنے کہ شاد و خوش گرداند مرد را چون نگاہ کند بسوے وے و فرمان بردار می کند مرد را چون امر کند

نفسہا ولا مالہا بما یکرہ رواہ النسائی والبیہقی

ذات خود و نہ مال او بچیزے کہ مکروہ و ناخوش دارد مرد را رواہ نسائی و بیہقی

فی شعب الایمان وعن ابن عباس ان رسول اللہ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ مَنْ اُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ اُعْطِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ ہر کرا دادہ شود بتحقیق داد شد

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ قَلْبٌ شَاكِرٌ وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ وَبَدَنٌ

او نیکی ہر دو جہان دلی شاکر یعنے شکر کنندہ منعم را و زبان ذکر کنندہ مرخدا را و تنے

عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرٌ وَزَوْجَةٌ لَا تَبْغِيهِ خَوْنًا فِي نَفْسِهَا

بر بلا صبر کنندہ و زنیکہ طلب نمی کند شوہر خیانت در نفس خود

وَلَا مَالِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

و نہ در مال او روایت کردہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الطَّلَاقِ

عَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ثوبان رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَيُّمَا امْرَاَةٍ سَاَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَاْسٍ

ہر زنے کہ سوال کند شوہر خودرا طلاق در غیر حالت شدت

فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس حرام است بر آن زن بوے بہشت رواہ احمد و الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

و ابو داود و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَبْغَضُ الْحَلَالِ اِلَى اللّٰهِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت دشمن ترین حلال بسوے خدا

الطَّلَاقُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ

طلاق است رواہ ابو داود و روایت است از علی رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ وَلَا عِتَاقَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت نیست طلاق دادن پیش از نکاح و نیست آزاد کردن

اِلَّا بَعْدَ مِلْكٍ وَلَا وِصَالَ فِي صِيَامٍ وَلَا يُتْمَ بَعْدَ احْتِلَامٍ

مگر بعد از ملک و نیست وصال در روزہ داشتن و نیست یتیمی بعد از بالوغ

وَلَا رَضَاعَ بَعْدَ فِطَامٍ وَلَا صُمْتَ يَوْمٍ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ

و نیست شیر خوارگی پس از مدت شیر خوارگی و نیست خاموشی روز تا شب رواہ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ

در شرح السنہ و روایت است از معاذ بن جبل رضہ گفت کہ فرمود

لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ مَا خَلَقَ

مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ اے معاذ نیافریدہ است

اللّٰهُ شَيْئًا عَلٰى وَجْهِ الْاَرْضِ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنَ الْعِتَاقِ

خدا تعالیٰ چیزے را بر روے زمین کہ دوست تر باشد بسوے خدا تعالیٰ از آزاد کردن

وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ شَيْئًا عَلٰى وَجْهِ الْاَرْضِ اَبْغَضَ اِلَيْهِ

و نہ پیدا کرد خدا تعالیٰ چیزے را بر روے زمین کہ مبغوض تر باشد بسوے خدا

مِنَ الطَّلَاقِ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

از طلاق رواہ دار قطنی و روایت است از عبد اللہ

بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهٗ

بن مسعود رضہ کہ گفت لعنت کردہ است خدا تعالیٰ حلالہ کنندہ را و لعنت کردہ است محلل لہ را

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ

رواہ دارمی و رواہ ابن ماجہ از علی

وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ

و ابن عباس و از عقبہ بن عامر

بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوكِ عَلَى سَيِّدِهِ

باب در حق مملوک بر مالک او

وَحَقِّهِ عَلَى الْمَمْلُوكِ

وحق مالک بر مملوک

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از جابر بن سمره رض گفت که فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْطَى اللّٰهُ أَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ

اللہ علیہ وسلم چون بدہد خدا تعالیٰ یکے از شما را مال کثیر پس باید کہ آغاز کند در انفاق

وَأَهْلِ بَيْتِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ الصِّدِّيقِ

و اہل بیت خود رواہ مسلم و روایت است از ابی بکر صدیق رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ در نمی آید بہشت را بد خصلت

الْمَلَكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ رَافِعٍ

با مملوک رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از رافع

ابْنِ مَكِيثٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حُسْنُ

ابن مکیث کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیکی کردن

الْمَلَكَةِ يُمْنٌ وَسُوءُ الْخُلُقِ شُؤْمٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بمملوکان موجب برکت است و بدخلقی سبب بے برکتی است رواہ ابو داود و از

أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رض قَالَ كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَامًا لِي

ابی مسعود انصاری رض مرویست گفت بودم کہ میزدم غلامے را کہ مرا بود

سَمِعْتُ مِنْ خَلْفِي صَوْتًا اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ لِلّٰهِ أَقْدَرُ

پس شنیدم از پس خود آوازے را کہ بدان ابا مسعود ہر آئینہ خدا قادرتر است

عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْكَ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا هُوَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

پرتو از تو انگہ برمن غلام آمدی پس باز گریستم پس ناگاہ آن آواز کنندہ پیغمبر

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود نزدیک گفتم اے رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللّٰهِ فَقَالَ أَمَا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلَفَحَتْكَ النَّارُ

ایں غلام آزاد کردم او را برائے ذات خدا پس گفت آنحضرت آگاہ باش اگر نمیکردی تو او را آزاد بہر آئینہ میزد ترا آتش

أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

یا مماس میکرد ترا آتش رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ ضَرَبَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ بزند

غُلَامًا لَهُ حَدًّا لَمْ يَأْتِهِ أَوْ لَطَمَهُ فَإِنَّ كَفَّارَتَهُ أَنْ

غلامے را کہ مر او راست حدے کہ نکردہ است یعنے بیگناہ بزند یا طمانچہ زند پس کفارہ او آنست

يُعْتِقَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ

کہ آزاد کند او را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قَذَفَ مَمْلُوْكَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ دشنام کند مملوک خود را یا الزام

وَهُوَ بَرِيْءٌ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِلَّا أَنْ يَكُوْنَ

او مملوک پاک است از آنچہ گفتہ است تازیانہ زدہ می شود روز قیامت مگر آنکہ باشد آن مملوک

كَمَا قَالَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانکہ گفتہ است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَنَعَ لِأَحَدِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ بسازد برائے یکے از شما

خَادِمُهُ طَعَامَهُ ثُمَّ جَاءَ بِهِ وَقَدْ وَلِيَ حَرَّهُ وَدُخَانَهُ

خدمتکار مے طعام او را پسند بیارد و نزد او طعام را حال آنکہ تحقیق والی شدہ است گرمی آتش و دود آنرا و پختن آنرا

فَلْيُقْعِدْهُ مَعَهُ فَلْيَأْكُلْ فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْفُوهًا قَلِيلًا

پس باید کہ بنشاند او را با خود پس باید کہ بخورد با او پس اگر باشد طعام قلیل کہ خوردہ شود بلب

فَلْيَضَعْ فِي يَدِهِ مِنْهُ أَكْلَةً أَوْ أَكْلَتَيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید کہ بنہد در دست خادم او از ان یک لقمہ یا دو لقمہ رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ذر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ جَعَلَ

وسلم برادران شما کہ برادر شما اند گردانیدہ است ایشان را خدا زیر دست شما پس کسیکہ بگرداند

اللّٰهُ أَخَاهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا

خدا برادر او را کسیکہ زیر دست خود پس باید کہ بچشاند او را از آنچہ خود بخورد و بپوشاند او را از آنچہ خود

يَلْبَسُ وَلَا يُكَلِّفُهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يَغْلِبُهُ فَإِنْ كَلَّفَهُ

بپوشد و تکلیف ندہد او را بچیزے کہ غالب آید او را پس اگر تکلیف کند او را

مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعِنْهُ عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بچیزیکہ غالب آید او را پس باید کہ یاری دہد او را بر آن عمل متفق علیہ و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللّٰهَ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ

وقتیکہ بزند یکے از شما خدمتکار خود را پس یاد کند او بے خدا را یعنی طلب عفو کرد بنام خدا از او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ الترمذی و روایت است از جابر رضہ از آنحضرت صلے اللہ

قَالَ ثَلٰثٌ مَنْ كُنَّ فِيْهِ يَسَّرَ اللّٰهُ حِسَابَهٗ وَاَدْخَلَ جَنَّتَهٗ بِرَحْمَتِهٖ

گفت سه خصلت است که هر که باشند آن خصلت با او آسان میگیرد خدا حساب مرگ او را و در می آرد او را بهشت بر فضل خود

بِالضَّعِيْفِ وَشَفَقَةٌ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَاِحْسَانٌ اِلَى الْمَمْلُوْكِ رَوَاهُ

با ناتوان دوم مهربانی و نیکی کردن بر مادر و پدر سوم نیکی و خوش خلقی و زیدن بر مملوک رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی امامه رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَبَ لِعَلِيٍّ غُلَامًا فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم بخشید مر علی را رض غلامی را پس فرمود که مزن این غلام را بیحق شرعی

فَاِنِّيْ نُهِيْتُ عَنْ ضَرْبِ اَهْلِ الصَّلٰوةِ وَلَقَدْ رَاَيْتُهٗ يُصَلِّيْ

پس بدرستی که من نهی کرده شده ام از زدن نماز گذاران و تحقیق دیدم او را که نماز میگذارد

هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيْحِ وَفِي الْمُجْتَبٰى لِلدَّارَقُطْنِيِّ اَنَّ عُمَرَ

این لفظ است در مصابیح و در کتاب مجتبی که تصنیف دار قطنی است است که امیر المومنین عمر

بْنَ الْخَطَّابِ رض قَالَ نَهَانَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خطاب رض گفته است نهی کرد ما را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ ضَرْبِ الْمُصَلِّيْنَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

از زدن نماز گذارندگان و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَامَكُمْ مِنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ملامت و موافقت کند شما را از

مَمْلُوْكِيْكُمْ فَاطْعِمُوْهُ مِمَّا تَاْكُلُوْنَ وَاكْسُوْهُ مِمَّا تَلْبَسُوْنَ

مملوکان شما پس بخورانید او را آنچه میخورید و بپوشانید او را از آنچه می پوشید

وَمَنْ لَا يُلَائِمُكُمْ مِنْهُمْ فَبِيْعُوْهُ وَلَا تُعَذِّبُوْا خَلْقَ اللّٰهِ

و کسیکہ موافقت نمیکند شما را از مملوکان پس بفروشید او را و عذاب مکنید خلق خدا را

رواہ احمد و ابوداؤد وعن ابی موسیٰ رض قال لعن

رواہ احمد و ابو داؤد و روایت است از ابی موسیٰ رض کہ لعنت کرد

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من فرق بین الوالد

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر کسیکہ جدائی کند درمیان والد

وولدہ وبین الاخ وبین اخیہ رواہ ابن ماجۃ

و ولد او و جدائی کند میان برادر و میان برادر او رواہ ابن ماجہ

والدارقطنی وعن علی بن ابی ایوب رض قال سمعت

و دار قطنی و روایت است از ابی ایوب انصاری رض گفت شنیدم

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول من فرق بین

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ تفریق کند درمیان

والدۃ وولدھا فرق اللہ بینہ وبین احبتہ یوم

والدہ و فرزندے او بیع و ہبہ و جز آن جدائی کند خدا تعالیٰ میان او و میان دوستان او روز

القیمۃ رواہ الترمذی والدارمی وعن عبداللہ

قیامت رواہ الترمذی و الدارمی و روایت است از عبداللہ

بن عمر رض قال جاء رجل الی النبی صلی اللہ علیہ وسلم

بن عمر رض گفت آمد مردی پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فقال یا رسول اللہ کم نعفو عن الخادم فسکت ثم

پس گفت آمد یا رسول اللہ چند بار در گذاریم از تقصیرات خدمتگار پس خاموش ماند ساعتے

اعاد علیہ الکلام فصمت فلما کانت الثالثۃ قال

باز گردانید آمد بر آنحضرت این سخن را پس خاموش بود آنحضرت پس چون بار سوم فرمود آنحضرت

اعفوا عنہ کل یوم سبعین مرۃ رواہ ابوداؤد

عفو کنید از خادم ہر روز ہفتاد بار مقصود مبالغہ است نہ تعیین و تحدید

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض وَعَنْ

ورواہ ترمذی از عبد اللہ بن عمرو رضہ وروایت است از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

اَلَا اُنَبِّئُکُمْ بِشِرَارِکُمُ الَّذِیْ یَاْکُلُ وَحْدَهٗ وَیَجْلِدُ

آیا خبر نہم شما را کہ بدترین شما کدام فریق اند آن کسے کہ میخورد تنہا و مارمانند میزند

عَبْدَهٗ وَیَمْنَعُ رِفْدَهٗ رَوَاهُ رَزِیْنٌ وَعَنْ اَبِیْ بَکْرٍ

غلام خود را و باز میدارد عطای خود را رواہ رزین وروایت است از ابی بکر

اَلصِّدِّیْقِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

صدیق رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَیِّئُ الْمَلَکَةِ قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلَیْسَ

درنمی آید در بہشت بدخلق بمملوکین گفتند صحابہ یا رسول اللہ آیا نیست کہ

اَخْبَرْتَنَا اَنَّ هٰذِهِ الْاُمَّةَ اَکْثَرُ الْاُمَمِ مَمْلُوْکِیْنَ وَیَتَامٰی

خبر دادہ تو ما را کہ این امت نہ بیشترین امتہا سی بندگی است در روی مملوکان و یتیمان

قَالَ نَعَمْ فَاَکْرِمُوْهُمْ کَکَرَامَةِ اَوْلَادِکُمْ وَاَطْعِمُوْهُمْ

فرمود آنحضرت آری پس گرامی دارید ایشان را بمجو گرامی داشتن فرزندان خود را و بخشانید و بخورانید ایشان را

مِمَّا تَاْکُلُوْنَ قَالُوْا فَمَا یَنْفَعُنَا الدُّنْیَا قَالَ فَرَسٌ تَرْتَبِطُهٗ

از انچہ میخورید گفتند صحابہ پس چہ چیز نفع میکند ما را در دنیا فرمود آنحضرت نفع میکند شما را اسپے

تُقَاتِلُ عَلَیْهِ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ وَمَمْلُوْکٌ یَکْفِیْکَ فَاِذَا

کہ قتال میکنید شما بران اسپ در راہ خدا و غلامے کہ بسندگی کند در کار تو پس و قتیکہ

صَلّٰی فَهُوَ اَخُوْکَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلٍ

نماز بگذارد غلام پس حکم برادر تو دارد رواہ ابن ماجہ وروایت است از سہل

بْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعِيْرٍ

بن حنظلیہ گفت کہ گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشتر سے کہ

قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهُ بِبَطْنِهِ فَقَالَ اتَّقُوا اللّٰهَ فِيْ هٰذِهِ الْبَهَائِمِ

بتحقیق چسپیدہ بود پشت او بشکم وے از غایت گرسنگی پس فرمود بپرہیزید خدا را در رعایت حق این

الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوْهَا صَالِحَةً وَاتْرُكُوْهَا صَالِحَةً رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

چارپایہای بے زبان پس سوار شوید آنہا را درحالیکہ قابل اند برای سواری و ترک کنید آنہا را درحالیکہ باشند قابل

وَعَنْ جَرِيْرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جریر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا اَبَقَ الْعَبْدُ لَمْ تُقْبَلْ لَهٗ صَلٰوةٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ عَنْهُ

وسلم وقتیکہ بگریزد بندہ قبول نمی شود برای وی ہیچ نمازے و در روایتے دیگر از جریر رضہ آمدہ

قَالَ اَيُّمَا عَبْدٍ اَبَقَ مِنْ مَوَالِيْهِ فَقَدْ كَفَرَ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَيْهِمْ

کہ ہر بندہ کہ بگریزد از صاحبان خود پس تحقیق کافر شد تا آنکہ باز گردد بسوے ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَا لِلْمَمْلُوْكِ اَنْ يَتَوَفّٰهُ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیکو چیز است مملوک را کہ بمیراند او را خدا

بِحُسْنِ عِبَادَةِ رَبِّهٖ وَطَاعَةِ سَيِّدِهٖ نِعْمَا لَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بہ نیک کردن عبادت پروردگار خود و خدمت صاحب خود نیکو چیز است این حال برای او متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عبداللہ بن عمر رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهٖ وَاَحْسَنَ

علیہ وسلم فرمود کہ بندہ چون خیر خواہی و حق شناسی در نزد برائے صاحب خود و نیکو کند

عِبَادَةُ اللّٰهِ فَلَهُ اَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پرستش خدا را پس مران بنده را است مزد او دو بار متفق علیه

كِتَابُ الْعِتْقِ

کتاب در احادیث آزاد ساختن برده

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ اللّٰهُ بِكُلِّ عُضْوٍ

وسلم کسیکه آزاد کند برده مسلمان آزاد کند خدا تعالی در مقابله هر اندامے ازان برده اندامش را

مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از انعکس از آتش دوزخ تا آنکه عورت را بعورت وے متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابی ذر رض گفت که پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ وَجِهَادٌ فِيْ سَبِيْلِهِ قَالَ قُلْتُ

که کدام عمل فاضل ترین عملهاست در جواب فرمود آنحضرت دو چیز فاضل ترین عملهاست ایمان آوردن بخدا و دوم کارزار کردن در

فَاَيُّ الرِّقَابِ اَفْضَلُ قَالَ اَغْلَاهَا ثَمَنًا وَاَنْفَسُهَا عِنْدَ اَهْلِهَا

پس کدام از بندگان بهتر است گفت گران ترین بندها است از روی بها و نفیس ترین بندها نزد کسان وے

قُلْتُ فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تُعِيْنُ صَانِعًا اَوْ تَصْنَعُ لِاَخْرَقَ قُلْتُ

ابوذر بگوید گفتم پس اگر نکنم این کار را فرمود آنحضرت یاری دهی کاریگر را یا کار پیشه کنی مر کسیرا که کار نمیتواند کرد گفتم

فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ

پس اگر این را نیز نتوانم کرد گفت آنحضرت ترک دهی مردم را از شر پس بدرستیکه این خصلت ترک بدی صدقه است

بِهَا عَلٰى نَفْسِكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ

بآن بر نفس خود متفق علیه و در روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلِّمْنِي

گفت کہ آمد باد یہ نشینی نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آن اعرابی بیاموز مرا

عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ أَقْصَرْتَ الْخُطْبَةَ لَقَدْ

کارے کہ در آرد مرا بہشت فرمود البتہ کہ اگر کوتاہ کردی تو خطبہ را بر آمدی

أَعْرَضْتَ الْمَسْأَلَةَ أَعْتِقِ النَّسَمَةَ وَفُكَّ الرَّقَبَةَ قَالَ أَوَلَيْسَا

ہمیں ساختی سوال را آزاد کن نفس را و خلاص کن بردہ را گفت بدوے ایا نیستند عتق نسمہ و فک رقبہ

وَاحِدًا قَالَ لَا عِتْقُ النَّسَمَةِ أَنْ تَفَرَّدَ بِعِتْقِهَا وَفَكُّ الرَّقَبَةِ

یکے فرمود آنحضرت یکے نیست عتق نسمہ آنست کہ تنہا و مستقل باشی تو باز آزاد کردن آن و فک رقبہ

أَنْ تُعِينَ فِي ثَمَنِهَا وَالْمِنْحَةُ الْوَكُوفُ وَالْفَيْءُ عَلَى ذِي الرَّحِمِ

آنست کہ اعانت کنی در بہاے وے و بدہ منحہ شیر دار را و کبن رجوع بر خست و احسان ببزدیک رحم اگرچہ

الظَّالِمِ فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَأَطْعِمِ الْجَائِعَ وَاسْقِ الظَّمْآنَ

ظالم باشد پس اگر طاقت نداری آنرا پس بخوران چیزے گرسنہ را و بنوشان تشنہ را

وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَاكْفُفْ

و امر کن بہ نیکی و نہی کن از بدی پس اگر نمی توانی کرد ایں را پس نگاہدار

لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

زبان خود را مگر از خیر رواہ بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عمرو بن عبسہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِيُذْكَرَ اللّٰهُ فِيهِ بَنَى لَهُ بَيْتًا

وسلم فرمود کسیکہ بنا کند مسجدے را تا یاد کردہ شود خدا در وے برآمدہ می شود برا و خانہ

فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ أَعْتَقَ نَفْسًا مُسْلِمَةً كَانَتْ فِدْيَتَهُ مِنْ جَهَنَّمَ

در بہشت و کسیکہ آزاد کند نفس مسلمان را باشد آن نفس سرہاے او از آتش دوزخ

وَمَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وکسیکہ پیر شد پیر شدنی در راہ خدا پیدا شد ان شیبت مراورا نور روز قیامت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رض

رواہ فی شرح السنۃ روایت است از سمرۃ بن جندب رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم افضل ترین صدقہ

الشَّفَاعَةُ يُهَا تَفُكُّ الرَّقَبَةُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

شفاعت کردن است کہ آن خلاص کردہ میشود گردن از قتل یا عذاب یا از بندگی رواہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْأَيْمَانِ

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ

مواخذہ نمیکند خدا بیہودہ گوئی در سوگندہای شما لیکن مواخذہ میکند از شما

بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِينَ

بسبب محکم کردن سوگندہا بقصد پس کفارت بین سنقدہ طعام دادن دہ مسکین را است

مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ

از جنس میانہ از انچہ میخورانید اہل خود را یا پوشیدن دادن ایشان یا آزاد کردن

رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ

بردہ را پس کسیکہ نیابد لازم است بروزہ داشتن سہ روز اینست کفارت

أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذٰلِكَ

سوگندہای شما چون سوگند خوردید یعنی حانث شوید ونگاہ دارید سوگندہای خود را اینچنین

يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ وَلَا تَجْعَلُوا

بیان میکند خدا برائے شما ایتہائے خود را تا بود کہ شما شکر کنید و مکنید

دیدہ و دانستہ دروغ گوید و بحلف مستحکم کند ۱۲ ع جزء رکوع ۴ جزء ۲ رکوع ۱۲

اللّٰهَ عُرْضَةً لِّأَيْمَانِكُمْ أَن تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا

نام خدا را نشانه برای سوگندهای خویش برای اجتناب از نیکوکاری نکنید و پرهیزگاری ننمایید و صلاح آرید

بَيْنَ النَّاسِ ۗ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ

در میان مردم و خدا شنوا و داناست مواخذه نمیکند خدا از شما

بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا كَسَبَتْ

بر بیهوده گوئی در سوگندهای شما ولیکن مواخذه میکند بآنچه قصد کرده است دلهای شما

قُلُوبُكُمْ ۗ وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ۝ عَنِ ابْنِ

و خدا آمرزنده بردبار است روایت است از ابن عمر رضا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ يَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که بدرستیکه خدا نهی میدارد شما را

أَن تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللّٰهِ

از سوگند خوردن بپدران شما هر که هست سوگند خورنده پس باید که سوگند خورد بخدا

أَوْ لِيَصْمُتْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ

یا باید که خاموش باشد متفق علیه و از ثابت بن ضحاک رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَلَفَ عَلَى مِلَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه سوگند خورد بر دینی

غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَلَيْسَ عَلَى ابْنِ

که غیر اسلام است چنانکه گوید اگر در این کار کنم یهودی باشم و حالیکه دروغ خورنده است این سوگند پس او

آدَمَ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ

آدم نذر و چیزیکه مالک آن نیست چنانکه گوید اگر شفا یابد بیمار من فلان غلام آزاد است و آن غلام مملوک او نیست و اگر

الدُّنْيَا عُذِّبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَهُوَ كَقَتْلِهِ

در دنیا عذاب کرده شود باو روز قیامت و کسیکه لعنت کند مسلمان را پس آن لعنت کردن مانند کشتن او

وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهٖ وَمَنِ ادَّعٰى دَعْوٰى

و کسیکه دشنام کند مسلمانی را بکفر پس آن مانند قتل اوست و کسیکه دعوے کند دعوے

كَاذِبَةً لِيَسْتَكْثِرَ بِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللّٰهُ اِلَّا قِلَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دروغ تا حاصل کند بدان مال بسیار زیاده نکند او را خدا تعالی مگر کمی مال را متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رضی که آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى يَمِيْنٍ فَرَاٰى خَيْرًا مِّنْهَا

علیه وسلم فرمود کسیکه سوگند خورد بر چیزے پس به بیند بهتر ازان چیز

فَلْيُكَفِّرْ عَنْ يَّمِيْنِهٖ وَلْيَفْعَلْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

پس باید که کفاره دهد از سوگند خود و بکند آن چیز را رواه مسلم و هم ازابی هریره مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمِيْنُكَ عَلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم سوگند تو محمول است بر

مَا يُصَدِّقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

چیزیکه تصدیق میکند ترا صاحب تو که سوگند میدهد ترا رواه مسلم و هم ازوے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَمِيْنُ عَلٰى نِيَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم سوگند بنیت سوگند دهنده است

الْمُسْتَحْلِفِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مراد از صاحب در حدیث سابق است رواه مسلم و هم ازوے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحْلِفُوْا بِاٰبَائِكُمْ وَلَا بِاُمَّهَاتِكُمْ

صلے اللہ علیه وسلم سوگند مخورید به پدران خود و نه به مادران خود

وَلَا بِالْاَنْدَادِ وَلَا تَحْلِفُوْا بِاللّٰهِ اِلَّا وَاَنْتُمْ صَادِقُوْنَ

و نه سوگند بخورید بشریکان خدا یعنے بتان و نه سوگند بخورید بخدا مگر آنگه شما راست باشید

رواہ ابوداؤد والنسائی وعن ابن عمر رض ان

رواہ ابوداؤد والنسائی روایت است از ابن عمر رضہ کہ

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من حلف علی یمین

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ سوگند خورد بر چیزے

فقال ان شاء اللہ تعالی فلا حنث علیہ رواہ الترمذی

پس گوید ان شاء اللہ تعالی پس نیست حنث بروے رواہ ترمذی

وابوداؤد والنسائی وابن ماجۃ والدارمی

وابوداؤد والنسائی وابن ماجہ ودارمی

وعن ابی امامۃ رض قال قال رسول اللہ صلی

وروایت است از ابی امامہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی

اللہ علیہ وسلم من اقتطع حق امرئ مسلم بیمینہ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ قطع کرد وجدا ساخت حق مرد مسلم را بسبب سوگند خود

فقد اوجب اللہ لہ النار وحرم علیہ الجنۃ فقال

پس بتحقیق لازم می گرداند خدا مر آن بندہ را آتش دوزخ وحرام گرداند بر وے بہشت پس گفت

لہ رجل وان کان شیئا یسیرا یا رسول اللہ قال

مر آنحضرت را مردی اگرچہ باشد آنچہ واند ک اے رسول خدا فرمود آنحضرت صلی

وان کان قضیبا من اراک رواہ مسلم باب الاقضیۃ

اگرچہ باشد مال شاخے از درخت مسواک رواہ مسلم

وعن عبد اللہ بن انیس رض قال قال رسول اللہ

وروایت است از عبد اللہ بن انیس رضہ گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم ان من اکبر الکبائر الشرک باللہ

وعقوق الوالدين واليمين الغموس وما حلف حالفة

واز او زنان پدر و مادر و سوگند خوردن بر کار گذشته دیده و دانسته و سوگند بخورد بیج سوگند خورنده

بالله يمين صبر فادخل فيها مثل جناح بعوضة الا

بخدا سوگند صبر پس در آورد در ان بین مانند بازوی پشه مگر آنکه

جعلت نكتة في قلبه الى يوم القيمة رواه الترمذي

گردانیده شود آن بین نقطه سیاه در دل او تا روز قیامت و باقی ماند تا حال او که در آن عالم ظاهر شود و از

باب ايضا وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

در روایت است از ابی هریره رضه گفت فرموده آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ثلثة لا يكلمهم الله يوم القيمة

صلی الله علیه وسلم سه کس اند که سخن نمیکند ایشان را خدا یتعالی روز قیامت

ولا ينظر اليهم رجل حلف على سلعة لقد اعطى

و نظر نمیکند بسوی ایشان نظر عنایت یکی از ان مرد است که سوگند خورد بر کالای که بدرستی داده شده است او

بها اكثر مما اعطى وهو كاذب ورجل حلف على يمين

باین کالا بیشتر از ان چیزی که داده شده و حال آنکه او دروغ گوست و دیگر سوگند خورد مرد که سوگند خورد بر سوگند

كاذبة بعد العصر ليقتطع بها مال رجل مسلم ورجل

دروغ بعد از وقت عصر تا جدا گرداند بسوی مال مرد مسلمان و سوم مرد

منع فضل ماء فيقول الله اليوم امنعك فضلي كما

منع کند زیاد آب را پس میگوید خدا یتعالی روز قیامت امروز منع میکنم ترا افزونی کرم خود را

منعت فضل ما لم تعمل يداك متفق عليه باب اجتناب المنهيات

چنانچه منع کردی تو فضل آنچه را عمل نکرده است بدو دست تو متفق علیه

باب في النذور

باب در بیان نذرها

در روایتی که در قصه اذیت و اتلاف مال مسلمانان میکند در شرح سنت مشکوة

عن ابي هريرة وابن عمر رض قالا قال رسول الله صلى

از روایت است از ابی هریره و ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے

الله عليه وسلم لا تنذروا فان النذر لا يغني عن القدر

الله علیه وسلم نذر مکنید یعنی باعتقاد آنکه نذر رد میکند قدر را زیرا که نذر سود نمیدهد از قضا

شيئا وانما يستخرج به من البخيل متفق عليه

چیزے را و جز این نیست که بیرون آورده می شود بسبب نذر از بخیل چیزے از مال متفق علیه

وعن عائشة رض ان رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلے الله علیه

وسلم قال من نذر ان يطيع الله فليطعه ومن نذر

وسلم فرمود کسیکه نذر کند که اطاعت و فرمان برداری کند خدا را پس باید که اطاعت کند خدا را

ان يعصيه فلا يعصه رواه البخاري وعن عقبة

که نافرمانی کند خدا را پس نافرمانی نکند خدا را اخرجه بخاری و روایت است از عقبه

بن عامر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال كفارة

بن عامر رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که گفت آنحضرت کفاره

النذر كفارة اليمين رواه مسلم وعن انس رض

نذر کفاره یمین است رواه مسلم و روایت است از انس رض

ان النبي صلى الله عليه وسلم راى شيخا يهادى

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم دید پیرے را که راه میرود

بين ابنيه فقال ما بال هذا قالوا نذر ان يمشي الى

میان دو پسر خود تکیه بر آن ها کرده پس پرسید آنحضرت چیست حال این مرد پس گفتند نذر کرده است

البيت فقال ان الله تعالى عن تعذيب هذا نفسه لغني

بسوے کعبه پس فرمود آنحضرت بدرستیکه خدا تعالی از عذاب کردن این شخص نفس خود را بیپاداش قدرتمند است

وَامَرَهٗ اَنْ يَّرْكَبَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ

وامر کرد او را که سوار شود از جهت عجز او از مشی و در روایتی مر مسلم را از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ اِرْكَبْ اَيُّهَا الشَّيْخُ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ

ابی هریرة رضا این چنین آمده است که فرمود سوار شو ای پیر زیرا که خدا بی نیاز است

عَنْكَ وَعَنْ نَذْرِكَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از تو و از نذر تو و روایت است از ابن عباس رضا که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَمْ يُسَمِّهٖ فَكَفَّارَتُهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه نذر کند نذرے که نام او نبرد پس کفارهٔ او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا فِيْ مَعْصِيَةٍ فَكَفَّارَتُهٗ

کفارهٔ یمین است و کسیکه نذر کرد نذرے را در معصیة پس کفارهٔ این

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا يُطِيْقُهٗ فَكَفَّارَتُهٗ

کفارهٔ یمین است و کسیکه نذر کند نذرے را که طاقت ندارد که بجا آرد او را پس کفارهٔ او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا اَطَاقَهٗ فَلْيَفِ بِهٖ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

کفارهٔ یمین است و کسیکه نذر کند نذرے را که طاقت دارد آنرا پس باید که وفا کند بآن نذر رواه ابوداؤد

كِتَابُ الْقِصَاصِ

وَالَّذِيْنَ اِذَآ اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُوْنَ ۝ وَجَزٰٓؤُا

و آنانکه چون برسد بدیشان تعدی ایشان انتقام می کشند و سزای

سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ

بدی بدی است مانند آن پس هر که بگذارد و قضیه را باصلاح آرد پس مزد او بر خداست

اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ۝ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهٖ فَاُولٰٓئِكَ

هر آئینه خدا دوست نمیدارد ظالمان را و هر آئینه کسیکه انتقام کشد بعد مظلوم شدن خود پس آنها

مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ

نیست بر ایشان هیچ راه ملامت جز این نیست که راه ملامت بر آنجماعت است که ظلم میکنند

النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

بر مردمان و فساد میخواهند در زمین ناحق آنجماعت ایشان راست عذاب دردناک

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

و هر که صبر کند و بیامرزد هر آینه این صفت از کارهای مقصود است اے مسلمانان

آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ

لازم کرده شد بر شما قصاص در کشتگان آزاد در مقابله آزاد است و بنده

بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ

در مقابله بنده است و زن در مقابله زن است و شما را بسبب قصاص زندگانی است

يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا

اے خداوندان عقل تا باشد که پرهیزگاری کنید و هر که بکشد مسلمان را

مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ

بقصد پس جزای او دوزخ است با وید انجا و خشم گرفته است بر او خدا

وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ۝ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

و لعنت کرد او را و آماده ساخت برای او عذاب بزرگ و روایت است از عبد الله بن

مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ

اول آنچه حکم کرده شود میان مردم روز قیامت در خونها

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ

متفق علیه و روایت است از عبد الله بن عمر رض گفت بدرستیکه آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال لزوال الدنيا اهون على الله

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ زوال دنیا فانی شدن آن آسان تر است نزد خدا

من قتل رجل مسلم رواه الترمذي والنسائي

از کشتن یا کشتہ شدن مسلمان رواہ ترمذی و نسائی

وعن ابي سعيد وابي هريرة رض عن رسول الله صلى

در روایت است از ابی سعید و از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے

الله عليه وسلم قال لو ان اهل السماء والارض اشتركوا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت اگر ثابت شود کہ ہمہ آسمانیان و زمینیان شریک شد

في دم مؤمن لاكبهم الله النار رواه الترمذي وعن

در ریختن خون مسلمانے ہر آئینہ بر روی می افگند ایشان را در آتش دوزخ رواہ الترمذی و روایت است از

ابن عباس رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يجيء

ابن عباس رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت می آرد

المقتول بالقاتل يوم القيمة ناصيته ورأسه بيده

کشتہ شدہ کشندہ را روز قیامت در حالیکہ موی پیشانی کشندہ و سر او در دست مقتول است

واوداجه تشخب دما يقول يا رب قتلني حتى يدنيه

و رگہائے گردن او می ریزد خون از انہا و میگوید مقتول ای پروردگار من کشتہ است مرا این کس تا نزدیک

من العرش رواه الترمذي والنسائي وابن ماجة

از عرش رواہ ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وعن ابي الدرداء عن رسول الله صلى الله عليه

در روایت است از ابی درداء از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال كل ذنب عسى الله ان يغفره الا من مات

وسلم فرمود ہر گناہ امید است کہ ببخشد آنرا خدا تعالیٰ مگر آنکس کہ بمیرد

مُشْرِكًا اَوْ مَنْ يَقْتُلُ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا رواه ابوداؤد والنسائی

مشرک یا کسیکہ بکشد مسلمانرا بقصد وعمد دانستہ رواہ ابوداؤد و نسائی

عَنْ مُعَاوِيَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

از معاویہ و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست بریختن خون مرد

مُسْلِمٍ يَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَّا

مسلم کہ گواہی میدہد باینکہ نیست معبود بحق مگر اللہ و من اینکہ رسالت من تاکید اسلام است مگر

بِاِحْدٰى ثَلَاثٍ اَلنَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِيْ وَالْمَارِقُ

بسبب یکے از سہ خصلت یکے از آن خصلتہا قتل است عمدا بعوض و در قصاص دوم زناست کہ رجم کردہ

لِدِيْنِهِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

سوم برگردان از دین باینکہ او ترک دہندہ جماعت مسلمانان را متفق علیہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَّزَالَ الْمُؤْمِنُ فِيْ فُسْحَةٍ مِّنْ دِيْنِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا

ہمیشہ است مسلمان در کشادگی و فراخی از امور دین تا وقتیکہ نریخته است ریخون

حَرَامًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

حرام رواہ البخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَ مُعَاهَدًا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بکشد کافر عہد کردہ را

لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَاِنَّ رِيْحَهَا تُوْجَدُ مِنْ مَسِيْرَةِ

امام بر ترک جہاد می شتابد یا بخروج بسوے دنیا یا بہ بوی بہشت را و بدرستی کہ بوی بہشت یافتہ می شود از مسافت

اربعین خریفا رواہ البخاری وعن سعید بن المسیب

چہل سال رواہ بخاری درروایت است از سعید بن مسیب رض

ان عمر ابن الخطاب رض قتل نفرا خمسۃ او سبعۃ برجل

کہ امیر المومنین عمر بن الخطاب رض کشت پنج مرد را یا ہفت مرد را بیک مرد

واحد قتلوہ قتل غیلۃ وقال عمر رض لو تمالا علیہ

کہ کشتہ بودند آنہا سان بطریق غیلہ وگفت عمر رض اگر اتفاق کنند بر وی

اہل صنعاء لقتلتہم جمیعا رواہ مالک ورواہ البخاری

ساکنان صنعا ہر آئینہ میکشتم ایشان را ہمہ رواہ مالک ورواہ کرد بخاری

عن ابن عمر رض نحوہ وعن سعید بن المسیب قال ان فلانا

از ابن عمر رض مانند آن وروایت است از سعید بن مسیب گفت کہ بتحقیق کرد مرد فلانی

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال یجیء المقتول

کہ آنحضرت فرمود صلے اللہ علیہ وسلم کہ می آید کشتہ شدہ

بقاتلہ یوم القیمۃ فیقول سل ھذا فیم قتلنی فیقول

کشندہ خود را روز قیامت پس میگوید بخدا کہ بپرس این را بچہ جہت کشتہ است مرا

قتلت علی ملک فلان قال جندب فاتقیہ رواہ النسائی

کشتہ ام او را بر ملک وسلطنت فلان گفت جندب پس پرہیز کن نصرانی رواہ نسائی

وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

وروایت است از ابی ہریرہ رض کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم من اعان علی قتل مؤمن شطر کلمۃ لقی اللہ مکتوب

وسلم کسیکہ یاری دہد و مدد کند بر قتل مسلمے بنیم کلمہ مراد بہ بنیم کلمہ آنست از لفظ اقتل ملاقی شود میکند خدا را

بین عینیہ آیس من رحمۃ اللہ رواہ ابن ماجۃ

میان دو چشم وی این کہ نا امید است از رحمت خدا این شخص رواہ ابن ماجہ

آن علامت شد کہ بمعنے جماعت است ۱۲

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از ابن عمر رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

إِذَا أَمْسَكَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ وَقَتَلَهُ الْآخَرُ يُقْتَلُ الَّذِي قَتَلَ

وقتیکہ نگاہ دارد مردے مردے را و بکشد او را مردے دیگر کشتہ شود آن کسکہ کشت

وَيُحْبَسُ الَّذِي أَمْسَكَ رواہ الدارقطني وَعَنْ طَاوُسٍ

و حبس کردہ شود آنکسکہ نگاہ داشت رواہ دار قطنی و روایت است از طاؤس

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از ابن عباس رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

وَمَنْ قُتِلَ عَمْدًا فَهُوَ قَوَدٌ وَمَنْ حَالَ دُونَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ

و کسیکہ کشتہ شود عمداً پس آن قتل موجب قصاص است و کسیکہ حایل گردد میان آن قصاص بر وے

اللّٰهِ وَغَضَبُهُ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ رواہ ابوداؤد

خدا و خشم او است و پذیرفتہ نمی شود از وے توبہ و نہ فدیہ رواہ ابوداؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَهٰذَا طَرَفٌ مِنَ الْحَدِيثِ وَعَنْ عَمْرِو

و نسائی و این لفظ طرفی است از حدیث بزرگ و روایت است از عمرو

ابْنِ شُعَيْبٍ رضہ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بن شعیب رضہ از پدرش و از جدش کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يُعْلَمْ مِنْهُ طِبٌّ فَهُوَ

علیہ وسلم فرمود کسیکہ طبیب گیرد خود را بتکلف و حال آنکہ دانستہ نشود از وے طب پس او

ضَامِنٌ رواہ ابوداؤد وَالنَّسَائِيُّ بَابُ الدِّيَاتِ عَنْ مُشَاهَةٍ

ضامن است رواہ ابوداود و نسائی ایں حدیث را و در مشکوٰۃ در باب دیات است

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضہ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی درداء رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم يقول ما من رجل يصاب بشيء في جسده
علیہ وسلم میگفت نیست پیچ مردے کہ مصیبت زدہ شود در تن وے بقطع یا بجرح
فتصدق به إلا رفعه الله درجة وحط عنه خطيئة
پس تصدق کند بان یعنی عفو کند او اگر آنکہ باید گرداند او را خدا بآن عفو یا درجہ و گم کند از وے گناہے
رواه الترمذي وابن ماجة وعن خزيمة بن ثابت رض
رواہ ترمذی وابن ماجہ و روایت است از خزیمہ بن ثابت رض
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من أصاب ذنبا
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ رسید او را بگناہ گناہے
أقيم عليه حد ذلك الذنب فهو كفارته رواه في شرح
کہ اقامت کردہ شد بر انکس حد آن پس آن حد کفارہ اوست و محو کنندہ آن گناہ است رواہ در شرح
السنة باب ما لا يدعى على المحدود وعن علي رض
السنۃ در باب ما لا یدعی علی المحدود و روایت است از علی رض
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أصاب حدا
از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیسکہ رسید حدے را
فعجل عقوبته في الدنيا فالله أعدل من أن يثني على
پس شتاب کردہ شد عذاب آن در دنیا پس عذاب کردہ نشود در آخرت بر بندہ کہ خدا عادل تر است از انکہ
عبده العقوبة في الآخرة ومن أصاب حدا فستره الله
بندہ خود عقوبت در آخرۃ و کیسکہ بر سد گناہے را پس بپوشید خدا آن گناہ را
عليه وعفا عنه فالله أكرم من أن يعود في شيء قد
بروے و عفو کند ازان پس خدا بزرگوار است از انکہ باز گردد بعذاب کردن در چیزے کہ
عفا عنه رواه الترمذي وابن ماجة باب بعضا وعن
عفو کرد ازان رواہ ترمذی و ابن ماجہ در باب بعضے نمودن و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى

کسیکہ بیفتد از بالای کوہ خود را پس بکشد نفس خود را پس او در آتش دوزخ است می افتد

فِيهَا خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ

در وے ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش اگر کسیکہ بیاشامد زہر را پس بکشد خود را

فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا

پس زہر او در دست او خواہد بود در حالیکہ می اشامد در آتش دوزخ ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش

وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ

و کسیکہ بکشد خود را بآہنے مثل کارد و باشد پس آہن او در دست او است میزند

بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا مُتَّفَقٌ

بآں حدید در شکم خود در آتش جہنم ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش دایما متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعَنُهَا

آن کسیکہ خفہ میکند نفس خود را خفہ میکند نفس خود را در آتش دوزخ و آنکسیکہ بنیزہ میزند نفس خود را

يَطْعَنُهَا فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ جُنْدُبٍ

میزند نفس خود را بنیزہ در آتش رواہ بخاری و در روایتیست او از جندب

بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عبد اللہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزِعَ فَأَخَذَ سِكِّينًا

بود در آن کسانیکہ پیش از شما بودند مردے را بوے جراحتی بود پس بیصبر شد کرد خود را بسیار

فجرحها يده فمات فقال الله تعالى
بخشایش او را دست خود را پس بیفتاد خون تا آنکه مرد فرمود خدای تعالی
بادرني عبدي بنفسه فحرمت عليه الجنة متفق
شتابی کرد او بندهٔ من بهلاک کردن جان خود پس حرام کردم بر وی بهشت متفق
عليه وعن جابر رض ان الطفيل بن عمرو الدوسي
علیه و روایت است از جابر رض که طفیل بن عمرو دوسی
لما هاجر النبي صلى الله عليه وسلم الى المدينة هاجر
وقتیکه هجرت کرد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بسوے مدینه منوره هجرت کرد
اليه وهاجر معه رجل من قومه فمرض فجزع فاخذ
بسوے آنحضرت و هجرت کرد با طفیل مردے از قوم وے پس بیمار شد آن مرد پس بیصبر گردید پس گرفت آن
مشاقص له فقطع بها براجمه فشخبت يداه حتى مات
پیکانها که مر او را بود پس برید آن مرد دو بندهای انگشتان خود را پس روان شد خون از هر دو دست او تا آنکه مرد آن
فرآه الطفيل بن عمرو في منامه وهيئته حسنة
پس دید آن مرد را طفیل بن عمرو در خواب خود و حال آنکه صورت وے نیکو است
ورآه مغطيا يديه فقال له ما صنع بك ربك فقال
و دید او را در حالیکه پوشیده است هر دو دست خود را پس گفت طفیل مر آن مرد را چه معامله کرد با تو پروردگار تو
غفر لي بهجرتي الى نبيه صلى الله عليه وسلم
بیامرزید مرا بسبب هجرت کردن بسوے پیغمبر وے صلے الله علیه وسلم
فقال مالي اراك مغطيا يديك قال قيل لي لن نصلح
پس گفت طفیل چیست مرا که می بینم ترا پوشیده هر دو دست خود را گفت آن مرد گفته شد مر من که هرگز اصلاح نکنیم
منك ما افسدت فقصها الطفيل على رسول الله
از تو چیزیرا که فاسد و تباه کردی تو پس خواند این قصه را طفیل بر آنحضرت

پس در زمان مجروح شدن بمرد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَللّٰهُمَّ وَلِيُّهُ فَاغْفِرْ رواہ مسلم

بار خدایا چنانکہ امرزیدہ ما سایہ اعضای او را بیامرز ہر دو دست او را رواہ مسلم

بَابُ مَا لَا يُضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ

باب در بیان جنایاتے کہ ضمان آن نیست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایت است از عبد اللہ بن عمرو گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قُتِلَ دُوْنَ مَالِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ کشتہ شد نزد مال خود او شہید است

متفق علیہ وعن ابی ہریرۃ رض قال جاء رجل

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت کہ آمد مردے

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتَ اِنْ جَاءَ

پس گفت یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم خبر دہ مرا کہ اگر بیاید

رَجُلٌ يُرِيْدُ اَخْذَ مَالِيْ قَالَ فَلَا تُعْطِهٖ مَالَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ

مردے کہ میخواہد گرفتن مال مرا گفت آنحضرت پس مدہ او را مال خود گفت آمد خبر دہ مرا

اِنْ قَاتَلَنِيْ قَالَ قَاتِلْهُ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلَنِيْ قَالَ فَاَنْتَ

اگر قتال کند مرا و خواہد کہ مرا بکشد چہ گونہ فرمود قتال کن او را و جنگ کن باو گفت خبر دہ مرا اگر کشتہ شوم من

شَهِيْدٌ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلْتُهٗ قَالَ هُوَ فِي النَّارِ رواہ مسلم

شہید ہستی گفت آمد خبر دہ مرا کہ اگر بکشتم من او را مال او چہ باشد گفت آنحضرت کہ او در آتش دوزخ است رواہ مسلم

وَعَنْهُ اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ازو یعنی از ابی ہریرہ مرویست کہ وے شنید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

يقول لو اطلع في بيتك احد ولم تاذن له فخذفته
گويد گفت اگر مطلع می شد در منزل تو کسی و تو اذن نمیدادی او را پس هر آینه میزدی او را
بحصاة ففقأت عينه ما كان عليك من جناح متفق
بسنگ ریزه پس کور میکردی چشم او را نمی بود بر تو هیچ گناه متفق
عليه وعن عبد الله بن مغفل رض انه راى رجلا
علیه و روایت است از عبد الله بن مغفل رض که دید مرد را
يخذف فقال لا تخذف فان رسول الله صلى الله عليه
که او خذف میکند پس گفت خذف مکن زیرا که رسول خدا صلی الله علیه
وسلم نهى عن الخذف او قال انه لا يصاد به صيد ولا
وسلم نهی کرده است از خذف یا گفت آنحضرت که خذف شکار کرده نمی شود به آن صیدی و
ينكأ به عدو ولكنها قد تكسر السن وتفقأ العين
جراحت کرده نمی شود به دشمن دین ولیکن این فعل یا حصاة می شکند دندان را و کور میکند چشم را
متفق عليه وعن ابي موسى رض قال قال رسول الله
متفق علیه و روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت
صلى الله عليه وسلم اذا مر احدكم في مسجدنا او في سوقنا
صلی الله علیه وسلم وقتیکه گذرد کسی از شما در مسجد ما و در بازار ما
ومعه نبل فليمسك على نصالها ان يصيب احدا
و با او تیر باشد پس باید که نگاه دارد بر پیکانهای آن را که مبادا برساند
من المسلمين منها بشيء متفق عليه وعن ابي هريرة رض
از مسلمانان را از آن پیکانها چیزی زخم متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يشير احدكم
گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اشارت نکند کسی از شما

نهی از خذف و شکار کردن بآن و نهی از زدن بآن بر دشمن و از کور کردن و دندان شکستن بآن

نهی از گذشتن با تیر در مسجد و بازار بی نگاه داشتن پیکان

نهی از اشارت کردن بسلاح بسوی برادر مسلمان

عَلٰی اَخِیْهِ بِالسِّلَاحِ فَاِنَّهٗ لَا یَدْرِیْ لَعَلَّ الشَّیْطَانَ یَنْزِعُ

بر برادر خود از سلاح یعنے از الات حدید زیرا کہ نمیدانی شاید کہ شیطان بگیرد سلاح را

فِیْ یَدِهٖ فَیَقَعُ فِیْ حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ

از حالیکہ بر دست او ست پس بیفتد در گودالی از آتش دوزخ متفق علیہ و ہم از ابی ہریرہ رضہ روایت ست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَشَارَ اِلٰی اَخِیْهِ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ اشارت کند بسوے برادر خود

بِحَدِیْدَةٍ فَاِنَّ الْمَلَائِکَةَ تَلْعَنُهٗ حَتّٰی یَدَعَهٗ وَاِنْ کَانَ

باہنے مثل تیر و شمشیر پس بدرستیکہ فرشتگان لعنت میکنند آنکس را تا آنکہ بگذارد آن آہن را اگرچہ

اَخَاهُ لِاَبِیْهِ وَاُمِّهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنِ ابْنِ عَمْرٍو

مشارالیہ یا شمشیر برادر او و مراد بہ برادر او و مادر او یعنی برادر حقیقی رواہ بخاری و روایت ست از ابن عمرو

اَیْضًا رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَمَلَ

ایضا رضی اللہ عنہما از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ بردارد

عَلَیْنَا السِّلَاحَ فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَزَادَ مُسْلِمٌ وَمَنْ

بر ما آلات حرب را پس نیست از ما دیر طریقہ ما رواہ بخاری و زیادہ کرد مسلم در روایت او کہ

غَشَّنَا فَلَیْسَ مِنَّا وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْاَکْوَعِ رَضِیَ قَالَ

خیانت کرد در کار ما پس نیست از ما و در روایت ست از سلمہ بن اکوع رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَلَّ عَلَیْنَا السَّیْفَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ برکشد بر ما شمشیر را

فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

پس نیست از ما رواہ مسلم و در روایت ست از ہشام بن عروہ از

اَبِیْهِ اَنَّ هِشَامَ ابْنَ حَکِیْمٍ رَضِیَ مَرَّ بِالشَّامِ عَلٰی اَنَاسٍ مِّنَ الْاَنْبَاطِ

پدر خود روایت میکند کہ ہشام بن حکیم رضہ گذشت در ملک شام بر مردمان از انباط

۱۲ زیادہ واضح میشود کہ از رعایا از نصاریٰ شام امنوں بعضے

وقد اقيموا في الشمس وصب على رءوسهم الزيت فقال

وحال آنکه ایشان را داشته اند در آفتاب و ریخته شده است بر سر ایشان روغن زیتون پس گفت

ما هذا قيل يعذبون في الخراج فقال هشام اشهد

چیست این حال گفته شد عذاب کرده می شوند بجهت خراج که مال واجبی نمیدهند پس گفت هشام گواهی میدهم

لسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان الله

هر آئینه شنیده ام آنحضرت را صلے الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه خدا

يعذب الذين يعذبون الناس في الدنيا رواه مسلم

عذاب میکند آن کسانی را که عذاب میکنند مردمان را در دنیا رواه مسلم

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عليه وسلم يوشك ان طالت بك مدة ان ترى قوما

علیه وسلم نزدیک است اگر دراز شود ترا مدت عمر که ببینی گروهے را که

في ايديهم مثل اذناب البقر يغدون في غضب الله ويروحون

در دستهای ایشان هست مانند دمهای گاوان صبح میکنند در غضب الله و شام میکنند

في سخط الله وفي رواية ويروحون في لعنة الله رواه

در بے رضای خدا تعالی و در روایتے است این لفظ که و شام میکنند در لعنت خدا تعالی رواه

مسلم وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

مسلم و هم ازابی هریره رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

صنفان من اهل النار لم ارهما قوم معهم سياط

که دو نوع دو گروه اند از اهل دوزخ ندیده ام ایشان را تا کنون هم دیگر گروهے اند که با ایشان تازیانه

كاذناب البقر يضربون بها الناس ونساء كاسيات

مانند دمهای گاوان میزنند بآن مردمان را و دوم جماعتے از زنان که خداوند پوشش اند

عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ

پراگنده اند بدنهای خود را اما برهنه اند گردانیده اند دوش بنی مردم را مایل بسوی خود و میل کننده اند بسوی دوش مردان آنها

الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا

که دلیل اندان کو بان با جمعیت کثرت فربهی نه درمی آیند بهشت را وئی یابند بوی بهشت وحال آنکه بوی بهشت

تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یافته میشود از مسافت چنین وچنین یعنی مسافت بعید در زمانه بعد روایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ

جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ

أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ عَلَى

حال کند یکے از شما پس مضاربت کند وی را صورت نماید اگرچه بکفار باشد پس باید که اجتناب کند روی را پس بدرستیکه

صُورَتِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ

صورت خود متفق علیه وروایت است از جابر رضی اللہ عنہ که نہی کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَعَاطَى السَّيْفَ مَسْلُولًا رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از تناول شمشیر برهنه کرده شده بر میانه روایت

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

ترمذی وابو داؤد وروایت است از ابن عمر رضی اللہ عنہ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِجَهَنَّمَ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ بَابٌ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر دوزخ را هفت در است یکے در

مِنْهَا لِمَنْ سَلَّ السَّيْفَ عَلَى أُمَّتِي أَوْ قَالَ عَلَى أُمَّةِ

ازان در هر کسے راست که کشد شمشیر را بر امت من یا گفت بجای علی امت لفظ علی الله

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم رواه ترمذی

بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشِّطْرَنْجِ وَغَيْرِهِ

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَ

سوال میکنند ترا از شراب وقمار بگو در ہر دو گناہ سخت است

مَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَعَنْ

ونفع ہا است مردمان را ہیچ در دنیا و گناہ ایشاں ہر دو بیشتر است از نفع ایشاں وروایت است از

بُرَيْدَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ

بریدہ رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد

بِالنَّرْدِ شِيرَ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ

بازد وشیر پس گویا کہ رنگین نمود دست خود را در گوشت خوک وخون وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رضہ از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلِفِهِ بِاللَّاتِ

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ سوگند خورد پس بگوید در سوگند خود سوگند بخورم بلات

وَالْعُزّٰى فَلْيَقُلْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ

وعزی کہ نام آنہا است پس باید کہ توبہ کند وندارک نماید بکلمہ توحید وکسیکہ بگوید مر یار خود را

تَعَالَ أُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیا قمار بازم با تو پس باید کہ تصدق کند بنا کہ بدان قمار خواہد باخت متفق علیہ وروایت است از ابی موسیٰ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد بازد پس تحقیق

عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

نافرمانی کرد اللہ را ورسول را رواہ احمد وابو داود وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

ابو ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید

رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ

مردے را کہ پس پشت کبوتر ے میرود پس فرمود کہ شیطان است کہ تابع میگردد شیطان خودرا رواہ احمد

وَأَبُو دَاوُد وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

و ابو داود و ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ الشَّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ

وازعلے رض مروی است کہ او میگفت کہ شطرنج قمار

الْأَعَاجِمِ وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ رض أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ رض

عجمیان است و از ابن شہاب مروی است بدرستیکہ ابا موسی اشعری رض

قَالَ لَا يَلْعَبُ بِالشَّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ وَعَنْهُ رض أَنَّهُ

گفت بازی نمی کند بہ شطرنج ہیچ یکے مگر گنہگار و ہم ازوی مرویست کہ وی

سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشَّطْرَنْجِ فَقَالَ هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللهُ

سوال کردہ شد از بازی شطرنج پس گفت کہ شطرنج از کار باطل است و دوست نمیدارد خدا تعالیٰ

الْبَاطِلَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

باطل را روایت کرد بیہقی این سہ حدیث ہارا در شعب ایمان

كِتَابُ الْحُدُودِ

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

زن زنا کنندہ و مرد زنا کنندہ بزنید ہریکے را از ایشان صد دررہ

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ

و باید در نگیرد شما را شفقت بر ایشان در جاری کردن شرع اگر ایمان آورده اید

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بخدا و روز آخر و باید کہ حاضر شوند بعقوبت ایشان جماعت از مسلمانان

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عبادہ بن صامت رضہ روایت کنند فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَقِيْمُوْا حُدُوْدَ اللّٰهِ فِي الْقَرِيْبِ وَالْبَعِيْدِ وَلَا تَاْخُذْكُمْ

وسلم بر پا کنید حدہای خدارا بہ نزدیک و دور و باید کہ نگیرد شمارا

فِي اللّٰهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

در دین خدا ہیچ ملامت کنندہ رواہ ابن ماجہ و از ابن عمر رضہ روایت

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِقَامَةُ حَدٍّ مِّنْ

است کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بر پا کردن حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ مَّطَرِ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً فِيْ بِلَادِ اللّٰهِ رَوَاهُ

حدود خدا بہتر است از باران چہل شب در تمام شہرہای خدا رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَعَنِ

ابن ماجہ و رواہ نسائی از ابی ہریرہ رضہ و روایت است از

الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَاَيْتُ رَجُلًا مَعَ

مغیرہ رضہ کہ گفت گفت سعد بن عبادہ اگر میدیدم من مردے را با

امْرَاَتِيْ لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفَحٍ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

زن خود ہر آئینہ میزدم او را بشمشیر غیر زنندہ بطرف شمشیر و عرض دہے پس رسید آن سخن

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ غَيْرَةِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس فرمود آنحضرت آیا تعجب میدارید شما از غیرت

سَعْدٍ وَاللّٰهِ اَنَا اَغْيَرُ مِنْهُ وَاللّٰهُ اَغْيَرُ مِنِّيْ وَمِنْ اَجْلِ

سعد سوگند بخدا من غیرت ناک ترام از وی و خدا غیرت ناک ترست از من و بسبب

غَيْرَةِ اللّٰهِ حَرَّمَ اللّٰهُ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

غیرت خدا حرام گردانیده است خدا تعالیٰ گناہان را ہر چہ ظاہر ست ازان و ہر چہ پوشیدہ

وَلَا أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ بَعَثَ

و نیست کسے کہ محبوب تر باشد بسوے او عذر از خدا تعالیٰ و باین سبب برانگیخت خدا

الْمُنْذِرِينَ وَالْمُبَشِّرِينَ وَلَا أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمِدْحَةُ مِنَ اللّٰهِ

پیغمبران ترسانندگان و خوشخبری رسانندگان را و نیست کسے محبوب تر بسوے او ستایش کردن از خدا

عَزَّ وَجَلَّ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ وَعَدَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

عزوجل و بسبب آن وعدہ فرمود خدا بہشت متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَغَارُ وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ وَغَيْرَةُ

علیہ وسلم ہر آئینہ کہ خدا تعالیٰ غیرت میکند و تحقیق مسلمان غیرت میکند و غیرت

اللّٰهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَبَابُ اللِّعَانِ مَشْ

خدا آنست کہ نیاید مومن چیزے را کہ حرام گردانیدہ است خدا تعالیٰ

بَابُ إِثْمِ الزِّنَا

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً ط وَسَاءَ سَبِيلًا ۝

و نزدیک مشوید بزنا ہر آئینہ وی بیحیائی ست و بد راہی ست

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

از عمرو بن العاص رضہ مرویست کہ گفت شنیدم من آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الزِّنَا إِلَّا أُخِذُوا

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ قومی کہ پیدا میگردد در ایشان زنا مگر آنکہ گرفتہ کردہ شوند

بالسنة وما من قوم يظهر فيهم الربا والزنا الا احلوا بانفسهم عذاب الله

بقحط و نیست ہیچ قومی کہ پیدا و ظاہر میگردد در ایشان ربا و زنا مگر آنکہ گرفتار کردہ میشوند بترس و بیم

رواہ احمد وعن عمر رضی الله عنه قال ان الله بعث محمدا

رواہ احمد و از عمر بن خطاب رضی الله عنه مرویست بدرستیکہ خدا تعالیٰ برانگیختہ است محمد

صلی الله علیه وسلم بالحق وانزل علیه الکتاب فکان

صلی الله علیه وسلم باین ثابت و نازل فرمودہ است بسوے کتاب پس بود

مما انزل الله تعالی آیة الرجم رجم رسول الله صلی

از انچہ نازل نمود خدا تعالیٰ آیہ رجم رجم فرمود آنحضرت صلی

الله علیه وسلم ورجمنا بعده والرجم فی کتاب

الله علیه وسلم ورجم کردیم ما پس آنحضرت ورجم در کتاب

الله حق علی من زنی اذا احصن من الرجال والنساء اذا

خدا حق است بر کسے کہ زنا کند وقتیکہ محصن باشد از مردان و زنان وقتیکہ

قامت البینة او کان الحبل او الاعتراف متفق علیه

قایم شوند گواہان یا باشد حبل یعنی بارشکم از غیر زوج یا اقرار متفق علیه

وعن سمرة بن جندب رضی الله عنه قال کان النبی صلی الله

و از سمرہ بن جندب رضی الله عنه گفت کہ بود آنحضرت صلی الله

علیه وسلم اذا صلی اقبل علینا بوجهه فقال من رای

علیه وسلم چون فارغ میشد از نماز صبح توجہ میکرد بر ما بروے مبارک خود پس میفرمود کہ دیدہ است

منکم اللیلة رؤیا قال فان رای احد قصها فیقول

از شما امشب خوابے را سمرہ گفت پس اگر میدید یکے خوابی را میخواند آنرا پس میگفت

ما شاء الله فسالنا یوما فقال هل رای منکم احد

انچہ خواست خدا پس پرسیدیم او را روزے پس گفت ایا دیدہ است از شما ہیچ یکے

رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لٰكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا

خوابے ما گفتیم ندیدہ ام فریبو لیکن من دیدہ ام امشب دو مردرا کہ آمدند مرا پس گرفتند

بِيَدَيَّ فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ

بہر دو دست مرا پس بیرون آوردند مرا بسوے زمین پاک پس ناگاہ مردے نشستہ است ومردے

قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُّوبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُدْخِلُهُ فِي شِدْقِهِ فَيَشُقُّهُ حَتَّى

ایستادہ در دست او کلوب است از آہن کہ میدرانید آنرا در کلاو مرد نشستہ پس پارہ میکند شدق او

يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرِ مِثْلَ ذٰلِكَ وَيَلْتَئِمُ

تا آنکہ میرسد پس سراورا پستر میکند بشدق دیگرو سے مانند آنچہ کردہ بود و بہم می آید

شِدْقُهُ هٰذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ

این کلاو پس باز میگردد و پس میکند مانند آن پس گفتم آن دو مردرا چیست این گفتند آن برو

فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ

پس رفتیم تا آنکہ آمدیم بر مردے کہ افتادہ است بر قفاے خود ومردے

قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ يَشْدَخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا

ایستادہ بالاے سراو سنگ در دست کہ می شکند بآن سنگ سراورا پس چون

ضَرَبَهُ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ

بزند او را می غلطد سنگ دوے افتد پس میرود آن مرد بجانب سنگ تا بگیرد آنرا پس باز نمیگردد

إِلَى هٰذَا حَتَّى يَلْتَئِمَ رَأْسُهُ وَعَادَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ فَعَادَ

بسوے این مرد تا آنکہ بہ میگردد سراو و میگردد سراو چنانکہ بود پس باز می آید

إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى

بسوے وی پس میزند او را پس گفتم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم تا آنکہ

أَتَيْنَا إِلَى ثَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ أَعْلَاهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ

آمدیم بسوراخ کہ مانند تنور است بالاے آن ثقب تنگ است وپایان او فراخ

تَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارٌ فَإِذَا ارْتَفَعَتِ ارْتَفَعُوا حَتَّى كَادَ

می افروزند تحتش آتش پس چون بلند میگردد آتش بلند میشوند مردم تا آنکه قریب است

أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا وَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ

کہ بیرون آیند ازو و چون می نشیند آن آتش باز رجوع میکنند در وے و درانجا مردان و زنان

عُرَاةٌ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَ انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى

برہنہ پس گفتم چیست این گفت آن دوفرشتہ پس گفتند ما تا آنکہ آمدیم ما بر

نَهَرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى وَسَطِ النَّهَرِ وَعَلَى شَطِّ

جوی از خون و درآن جوی مردیست ایستادہ در میان جوے و بر کنار

النَّهَرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهَرِ

جوے مردی دیگرست پیش وے سنگہاست پس پیش آمد مردے کہ بود در میان نہر

فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ

پس چون بخواہد کہ بیرون آید می زند آن مرد بر کنار بسنگے در دہن او کہ برگردد باندازہ کہ

كَانَ فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي فِيهِ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ

بود پس ہمچنان میکند ہر بار کہ می آید مرو را میزند تا بیرون آید آمد می انداخت در دہن او سنگ پس باز میگردد ہمچنانکہ بود

فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَ انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى

پس گفتم چیست این گفتند آن دو مرد ہمی پس گفتیم ما تا آنکہ رسیدیم ما بہ

رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ

بوستانے سبز کہ درآن درختے بزرگ است و در اصل آن درخت پیرے

وَصِبْيَانٌ فَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا

و اطفال پس ناگاہ مردیست نزدیک آن درخت پیش او آتشے است کہ می افروزد آنرا

فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا وَسْطَ الشَّجَرَةِ لَمْ أَرَ قَطُّ

پس بالا بردند مرا تا آن درخت پس آوردند مرا در سرائے کہ میان آن درخت است ندیدم ہرگز

أَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَ

بهتر ازان پس دران مردان اند پیران و جوانان و زنان اند

صِبْيَانٌ ثُمَّ آخَرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي

و طفلان پستر بیرون آوردند مرا از انجا پس برفتند مرا بالای آن درخت پس درآوردند مرا

دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ مِنْهَا فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ

سرائی را که بهتر و افضل بود ازان پس دراین سرا پیران و جوانان اند

فَقُلْتُ لَهُمَا إِنَّكُمَا قَدْ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا

پس گفتم من مران هر دو را که بسیار گردانیدید شما مرا امشب پس خبر دهید مرا از انچه

رَأَيْتُ قَالَا نَعَمْ أَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ

دیدم گفتند هان اما مردے که دیدی که پاره کرده میشود کنار او

فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ

پس مردے دروغگوست که خبر میدهد بدروغ پس یاد گرفته میشود از حدیث دروغ او تا انکه میرسد اطراف عالم

فَيُصْنَعُ بِهِ مَا تَرَى إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ

پس کرده میشود بدو انچه می بینی تا روز قیامت و انکس که دیدی تو اورا

يُشْدَخُ رَأْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ

کوفته میشود سر او پس مردیست که تعلیم کرد اورا الله قرآن را پس خواب کرد از قرآن

بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ بِمَا فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ مَا رَأَيْتَ إِلَى

امشب و عمل نکرد بانچه در قرآنست در روز کرده میشود بان انچه که دیدی تا

يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقْبِ فَهُمُ الزُّنَاةُ وَالَّذِي

روز قیامت و انکس که دیدی تو اورا در سوراخ پس انجماعه زناکارند و انکس

رَأَيْتَهُ فِي النَّهَرِ آكِلُ الرِّبَوَا وَالشَّيْخُ الَّذِي رَأَيْتَهُ فِي أَصْلِ

که دیدی تو اورا در نهر سود خوارست و پیر یکه دیدی تو اورا در بیخ

الشجرة ابراهيم والصبيان حوله فاولاد الناس الذين
درخت ابراهیم خلیل است و طفلان کہ گرد او بودند پس اولاد مردم اند کہ بمیرند
يوقد النار مالك خازن النار والدار الاولى التي دخلها
می افروزد آتش را مالک است داروغہ دوزخ و سرائے پیشین کہ درآمدے تو
دار عامة المؤمنين واما هذه الدار فدار الشهداء وانا
جائے عوام مسلمانان است ولیکن این سرائے خاص شہیدان است و من
جبرئيل وهذا ميكائيل فارفع راسك فرفعت راسي
جبرئیل ام و این میکائیل پس بردار سر خود را پس برداشتم من سر خود را
فاذا فوقي مثل السحابة وفي رواية مثل الربابة البيضاء
پس ناگاہ بالائے سر من مانند ابر است و در روایتے آمدہ است کہ مانند ربابہ سفید است
قالا ذلك منزلك قلت دعاني ادخل منزلي قالا انه
گفتند آن دو مرد کہ این مقام تست گفتم بگذارید مرا تا درآیم منزل خود را گفتند بدرستیکہ
بقي لك عمر لو استكملته فلو استكملته اتيت منزلك
از عمر تو ہنوز باقی است کہ تمام نکردی تو آنرا پس اگر تمام میکردی آنرا می آمدے منزل خود را

رواه البخاري باب الرؤيا مش

روایت کرد آنرا بخاری در باب رویا مشکوٰۃ

باب اثم المواظبة

عن عكرمة عن ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى
روایت است از عکرمہ از ابن عباس گفت فرمود آنحضرت صلے
الله عليه وسلم من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط
اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیابید شما اورا کہ میکند فعل گروہ لوط

فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکشید کننده این کار را و آنرا که کرده شده است با و رواه ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از جابر رضه مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکه ترسیده شده ترین چیزیکه می ترسم من بر امت خود کار قوم لوط است رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

و ابن ماجه و روایت است از ابن عباس و ابی هریره رضه بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَلْعُونٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کرده شده است کسیکه بکند کار قوم لوط

رَوَاهُ رَزِينٌ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عَلِيًّا أَحْرَقَهُمَا

روایت کرد رزین و در روایتی که مر رزین را است از ابن عباس رضه بدرستیکه علی رضه سوخت هر دو را

وَأَبُو بَكْرٍ هَدَمَ عَلَيْهِمَا حَائِطًا وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و ابوبکر انداخت بر هر دو دیوارے را و هم از وی مرویست که آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى رَجُلٍ أَتَى رَجُلًا

اللہ علیہ وسلم فرمود که نظر رحمت نمی کند خدای بزرگ بسوے مردی که بیاید مردی را

أَوِ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

یا زنے را در دبر او رواه ترمذی و از ابن عباس رضه مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى بَهِيمَةً

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بیاید چارپایرا یعنی وطی کند

فَاقْتُلُوهُ وَاقْتُلُوهَا مَعَهُ قِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا شَأْنُ الْبَهِيمَةِ

پس بکشید او را و بکشید آن بهیمه را همراه او گفته شد مر ابن عباس را چیست حال بهیمه

فَاطِمَةُ لَقَطَعْتُهَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

فاطمہ ہرآئینہ قطع میکردم دست او را رواہ نسائی

بَابُ الْمُسْكِرَاتِ وَوَعِيدِ شَارِبِهَا

باب در احادیثیکہ در مسکرات و وعید شارب آن وارد شدہ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَ

ای مسلمانان جز این نیست کہ خمر و قمار و بت نہاے معبود ہا

الْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ

و تیر ہاے فال پلید ہست از کردار شیطان پس احتراز کنید ازوی تا کہ شما

تُفْلِحُونَ ۝ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ

رستگار شوید جز این نیست کہ میخواہد شیطان کہ بیفگند در میان شما دشمنی

وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

و ناخوشی بسبب خمر و قمار و باز دارد شمارا از یاد خدا

وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ۝ عَنِ ابْنِ عُمَرَ

و از نماز پس ایا الحال شما باز ایستادید روایت است از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ مُسْكِرٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر مسکر

خَمْرٌ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا فَمَاتَ

خمر است و ہر مسکر حرام است و کسیکہ بنوشد خمر را در دنیا پس بمیرد

وَهُوَ يُدْمِنُهَا وَلَمْ يَتُبْ لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکہ پیوستہ میخورد آنرا و توبہ نکرد از آن نخواہد نوشید خمر در آخرت رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلًا قَدِمَ مِنَ الْيَمَنِ فَسَأَلَ النَّبِيَّ

و از جابر رض مرویست کہ مردے قدوم آورد از یمن پس پرسید آنحضرت را

صحہ جزء رکوع ۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ

صلے اللہ علیہ وسلم از شرابے کہ مینوشیدند در ملک ایشان از ارز زمین خود از

الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ الْمِزْرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ذرہ گفتہ میشود ان شراب را مزر پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَوَمُسْكِرٌ هُوَ قَالَ نَعَمْ قَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنَّ عَلَى اللّٰهِ

آیا مسکر است آن گفت آرے گفت آنحضرت ہر مسکر حرام است بر تحقیق بر خدا

عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ قَالُوا

عہد است مر کسیرا کہ بنوشد مسکر را کہ بنوشاند او را از طینت خبال گفتند صحابہ

يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ قَالَ عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ

یا رسول خدا وچیست طینت خبال فرمود خوی اہل آتش است یا گفت

أَوْ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ

زردآبے کہ میرود از اہل نار رواہ مسلم و در روایت است از جابر رضہ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چیزیکہ مست

كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

بسیار کند پس اندک وے نیز حرام است رواہ ترمذی وابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

وابن ماجہ و در روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ مِنْهُ الْفَرَقُ فَمِلْءُ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت چیزیکہ مست گرداند از وے فرق پس پری

الْكَفِّ مِنْهُ حَرَامٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

کف دست از وے حرام است رواہ احمد و ترمذی وابو داود

وعن

در روایت است از انس رضی اللہ عنہ

رواہ النسائی

فی الخمر عشرۃ عاصرھا ومعتصرھا وحاملھا

در مقدمہ خمر دہ کس لعنت کردہ شدہ اند از آنکہ بفشرد آنرا و کسیکہ فشردہ شدہ است برای وی و کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ

والمحمولۃ الیہ وساقیھا وبائعھا واکل ثمنھا والمشتری

ببرد بسوی او و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد و کسیکہ بخورد قیمت آنرا و کسیکہ بخرد

لھا والمشتری لہ رواہ الترمذی وابن ماجۃ وعن

آنرا و کسیکہ خریدہ شدہ است برای وی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و در روایت است از

ابن عمر رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لعن اللہ الخمر وشاربھا وساقیھا وبائعھا ومبتاعھا

کہ لعنت کردہ خدا تعالی خمر را و کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد آنرا و کسیکہ بخرد آنرا

وعاصرھا ومعتصرھا وحاملھا والمحمولۃ الیہ

و کسیکہ بفشرد آنرا و کسیکہ فشردہ شدہ است برای وی و کسیکہ ببرد بسوی او

رواہ ابو داود وابن ماجۃ وعن ابی ھریرۃ رض قال

رواہ ابو داود و ابن ماجہ و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اتی برجل قد

آوردہ شد نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردی کہ

شرب الخمر فقال اضربوہ فمنا الضارب بیدہ و

کہ نوشیدہ بود خمر پس فرمود آنحضرت بزنید او را پس بود از ما زننده بدست خود و

الضارب بنعلہ والضارب بثوبہ ثم قال بکتوہ فاقبلوا

زننده بجامہ خود و زننده بنعل خود پس گفت سرزنش کنید او را پس

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ وَهُمَا سَتَجِيئَتِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم از شرابے کہ میخورند شہد ایشان و جو ایشان

الذُّرَةُ فَقَالَ أَبِهَا بَأْسٌ قَالَ نَعَمْ فَقَالَ لَعَلَّ اللّٰهَ سَيُخْزِيكَ بِهَا

ذرہ پس گفت آیا ہست در وے تیزی گفت آری گفت شاید خدا تعالیٰ رسوا کند ترا بدان

فَإِنَّ اللّٰهَ إِذَا أَنْزَلَ بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ

پس بدرستیکہ خدا تعالیٰ چون فرود آرد بر قومے عذابے برسد عذاب ہمہ را کہ باشد در میان ایشان پس برانگیخته شوند بر اعمال خود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت کرده است مسلم و از ابو موسیٰ گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ

کسیکہ بخورد خمر را قبول نکند خدا تعالیٰ مر او را نماز چہل صباح پس اگر توبہ کند رجوع میکند خدا بر وے پس اگر

لَمْ يُقْبَلْ اللّٰهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ

قبول نمیکند خدا تعالیٰ برای وے نماز چہل صباح پس اگر توبہ کند رجوع میکند

عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ

برو پس اگر عود کند بشرب خمر قبول نمیکند خدا یتعالی نماز او چهل صباح پس اگر

تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ صَلٰوةَ

توبه کرد رجوع میکند خدا بر وی پس اگر عود کرد بخوردن خمر در کرت چهارم قبول نمیکند خدا یتعالی نماز

أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَقَاهُ مِنْ

چهل صباح پس اگر توبه کرد این بار رجوع نمیکند خدا بر وی و می نوشاند او را از

نَهْرِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

جوی زرداب دوزخیان رواه ترمذی و روایت کرد این حدیث را النسائی و ابن ماجة

وَالدَّارِمِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

والدارمی از عبد الله بن عمرو رضه و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ

بن عمرو رضه از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که فرمود در نمی آید

الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلَا قَمَّارٌ وَلَا مَنَّانٌ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ

بهشت را آزار دهنده مادر و پدر را و در نمی آید بهشت را قمار باز نه و در نمی آید بهشت منت نهنده

الدَّارِمِيُّ وَفِي رِوَايَتِهِ لَهُ وَلَا وَلَدُ زِنْيَةٍ بَدَلَ قَمَّارٍ

دارمی و در روایتی مر او راست و در نمی آید بهشت را و لد الزنا بجای قمار باز نده

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی امامه رضه گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِي رَحْمَةً لِلْعٰلَمِينَ وَهُدًى لِلْعٰلَمِينَ

وسلم بدرستیکه خدا یتعالی فرستاده است مرا سبب رحمت مر جهانیان را و سبب هدایت مر جهانیان را

وَأَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيرِ وَالْأَوْثَانِ

و امر کرد مرا پروردگار من عزوجل باطل کردن معازف و مزامیر و بتان

وَأَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِهِ لَا يَشْرَبُ

و باطل کردن تمامیہ موسوم بجاہلیت گفتہ است پروردگار من سوگند میخورد بعزت خود کہ نمی نوشد

عَبْدٌ مِنْ عَبِيدِي جُرْعَةً مِنْ خَمْرٍ إِلَّا سَقَيْتُهُ مِنَ الصَّدِيدِ

ہیچ بندہ از بندگان من جرعہ از شراب مگر آنکہ بنوشانم او را از زرداب

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَخَافَتِي إِلَّا سَقَيْتُهُ مِنْ حِيَاضِ الْقُدْسِ

مانند آن و نگذارد او را از ترس من مگر آنکہ بنوشانم او را از حوضہای قدس

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

رواہ احمد و از ابن عمر رضہ مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مُدْمِنُ

علیہ وسلم فرمودہ است سہ کس را کہ بتحقیق حرام کردہ است خدا بر ایشان بہشت را

الْخَمْرِ وَالْعَاقُّ وَالدَّيُّوثُ الَّذِي يُقِرُّ فِي أَهْلِهِ الْخُبْثَ رَوَاهُ

خورندہ خمر دوم آزار کنندہ مادر و پدر را سوم مرد بیغیرت آنکس کہ قرار میدہد در اہل و عیال خود

أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ عَنِ النَّبِيِّ

رواہ احمد و نسائی و روایتست از ابو موسی اشعری رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمودہ است سہ کس اند کہ نمی آیند بہ بہشت

مُدْمِنُ الْخَمْرِ وَقَاطِعُ الرَّحِمِ وَمُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

مدمن خمر و ببرندہ رحم کہ خویشان بنوازد و تصدیق کند بسحر رواہ احمد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُدْمِنُ

و از ابن عباس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم مدمن

الْخَمْرِ إِنْ مَاتَ لَقِيَ اللَّهَ كَعَابِدِ وَثَنٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي

انه کان یقول ما ابالی شربت الخمر او عبدت هذه
کہ میگفت و باک ندارم کہ بنوشم من شراب یا پرستش کنم این
السّاریة دون الله رواه النسائی وعن الحکم بن عقیبة
ستون را جز خدای تعالی رواہ نسائی و روایت ست از حکم بن عقیبہ
عن انس بن خذیفة صاحب البحرین قال کتبت رسول الله
از انس بن حذیفہ صاحب بحرین گفت کہ نوشتم من بسوی آنحضرت
صلی الله علیه وسلم ان الناس قد اخذوا بعد الخمر اشربة تکرر
صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی مردمان بتحقیق مے سازند بعد از خمر شرابہای کہ
کما یسکر الخمر من التمر والزبیب یصنعون ذلک فی الدباء والمزفت
درستی می آرند آنرا چنانکہ مست می آرد خمر از خرما و مویز می سازند آنرا در دباء و مزفت
والنقیر والحنتم فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان کل
و نقیر و حنتم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی ہر
شراب اسکر فهو حرام وما مزفت حرام والنقیر حرام والحنتم
شراب کہ مست سازد پس آن حرام ست و مزفت نیز حرام ست و نقیر و حنتم
حرام فاشتد علی ذلک الاولیه فاتخذ الناس فی القرب
نیز حرام ست پس سخت شدند بر آن اولین پس ساختند مردمان در مشکہا
ما یسکرهم فبلغ ذلک النبی صلی الله علیه وسلم فقام فی الناس فقال انه
چیزہا کہ درستی می آرد ایشانرا پس رسید خبر آنحضرت را پس ایستاد آنحضرت در مردمان فرمود خواند
لا یفعل ذلک الا اهل النار الا ان کل مسکر حرام وکل مفتر حرام وکل مخمر
پس نیست مر و را مگر اہل نار آگاہ باشید ہر مسکر حرام ست و ہر مفتر حرام
حرام وما اسکر کثیره فقلیله حرام وما
حرام ست و چیزیکہ در بسیار مے آرد بسیار وے پس اندک وے حرام ست و چیزیکہ

خمر القلب فهو حرام رواه ابو نعيم وقال الحكم عنه مرسل ۞ باب

می پوشد قلب را پس وے حرام ست روایت کرد ابو نعیم و گفت حکم از ابو نعیم بحدیث مرسل ست ۞ باب

الشفاعة في الحدود عن عائشة رضي الله عنها ان قريشا

در بیان احادیث وارد شده در شفاعت کردن بحد و یعنے درخواست کردن از امام کہ حد نگذرد از اقامه و روایت ست از عائشه رضی الله عنها

اهمهم شان المرأة المخزومية التي سرقت فقالوا من يكلم

یعنے محاکمہ از قریش بود و ماند اندر دلہا کہ چہ ساخت ایشانرا کار و حال آن زن مخزومیہ کہ دزدیده بود پس گفتند کیست کہ سخن

فيها رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا ومن يجترئ

از بہت وے پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم پس گفتند کیست کہ دلیری تواند کرد

عليه الا اسامة بن زيد حب رسول الله صلى الله عليه وسلم

بر آنحضرت مگر اسامه بن زید کہ محبوب پیغمبر خدا ست صلے الله علیه وسلم

فكلمه اسامة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس سخن کرد آنحضرت را اسامه رضه پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم

اتشفع في حد من حدود الله ثم قام فاختطب ثم قال انما

آیا شفاعت کنی تو در حدی از حدود خدا پس آن حضرت پس خطبه خواند بعد از بلیغ پس گفت

اهلك الذين قبلكم انهم كانوا اذا سرق فيهم الشريف

آنحضرت ہلاک نگردانیده شدند آن جماعتیکہ پیش از شما بودند از آنکہ ایشان چون دزدی میکرد در میان ایشان

تركوه واذا سرق فيهم الضعيف اقاموا عليه الحد

وا گذاشتند او را و چون دزدی میکرد در میان ایشان ناتوانی اقامت می کردند بر وے حد

وايم الله لو ان فاطمة بنت محمد صلى الله عليه

و سوگند خدا اگر ثابت شود کہ فاطمه بنت محمد مصطفے صلے الله علیه

وسلم سرقت لقطعت يدها متفق عليه وعن

وسلم بدزدی برآید هر آئینه ببریدم دست او را متفق علیه در روایت دیگر

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمر رضی گفت عبد اللہ شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُوْنَ حَدٍّ مِنْ

وسلم کہ میگفت کسیکہ حایل گردد در میان آید شفاعت او نزد حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ فَقَدْ ضَادَّ اللّٰهَ وَمَنْ خَاصَمَ فِيْ بَاطِلٍ

حدود خدا پس بتحقیق ضدیت کرد خدا را و کسیکہ پیکار کند در مخالف حق

وَهُوَ يَعْلَمُهُ لَمْ يَزَلْ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ تَعَالٰى حَتّٰى يَنْزِعَ

و حال آنکہ میداند او را آنکہ باطل است ہمیشہ میباشد او در غضب خدا تا آنکہ باز آید از آن

وَمَنْ قَالَ فِيْ مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيْهِ أَسْكَنَهُ اللّٰهُ

و کسیکہ گوید در حق مسلمانی چیزیکہ نیست در رد از عیب نفسان جای کند او را خدا

رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتّٰى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ

در گل ریزہ ہا دوزخیان تا آنکہ بیرون آید از آنچہ گفتہ است رواہ احمد و ابو داود

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبَيْهَقِيِّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ مَنْ أَعَانَ

و در روایت بیہقی در شعب ایمان این لفظیست کسیکہ یاری

عَلٰى خُصُوْمَةٍ لَا يَدْرِيْ أَحَقٌّ أَمْ بَاطِلٌ

در خصومتے کہ در نمی یابد کہ حق میست یا باطل

فَهُوَ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْزِعَ

پس او در غضب خدا است تا آنکہ باز آید

كِتَابُ الْإِيْمَانِ وَالْقَضَاءِ

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ

اے مومنان فرمان بردار شوید خدا را و فرمان بردار شوید پیغامبر را

وَاُولِی الْاَمْرِ مِنْکُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِیْ شَیْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَی اللّٰهِ

و فرمان روایان را از جنس شما پس اگر اختلاف کنید در چیزے پس راجع کنید او را بسوے خدا

وَالرَّسُوْلِ اِنْ کُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ ط

و پیغامبر اگر اعتقاد میدارید بخدا و در روز آخر

ذٰلِکَ خَیْرٌ وَّاَحْسَنُ تَاْوِیْلًا ۝

این بہتر است و نیکو تر با عتبار عاقبت

بَابُ ثَوَابِ الْعَادِلِیْنَ

بیان احادیثی کہ وارد شدہ است در بیان ثواب عادلان

یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا کُوْنُوْا قَوّٰمِیْنَ لِلّٰهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ

اے زمرۂ مومنان باشید قیام کنندگان برای خدا گواہان براستی

وَلَا یَجْرِمَنَّکُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓی اَنْ لَّا تَعْدِلُوْا اِعْدِلُوْا

و نہ انگیزد شما را دشمنی گروہی از مشرکان بر آنکہ عدل نکنید در بارۂ ایشان عدل کنید

هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰی وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

کہ عدل نزدیکتر است بہ پرہیزگاری و بترسید از خدا و نظر بر ستیکہ خدا داناست بآنچہ میکنید

وَاِنْ حَکَمْتَ فَاحْکُمْ بَیْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ط اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ

و اگر حکم کنی پس حکم کن میان آنہا براستی و عدل بستیکہ خدا دوست میدارد

الْمُقْسِطِیْنَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

عدل کنندگان را در حکم روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود آن حضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلَا کُلُّکُمْ رَاعٍ وَکُلُّکُمْ مَسْئُوْلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم آگاہ باشید ہر شما راعی اید و ہر شما پرسیدہ شوندہ

عَنْ رَعِیَّتِهٖ فَالْاِمَامُ الَّذِیْ عَلَی النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِیَّتِهٖ

از رعیت خود پس امامی کہ قایم است بر مردم باصلاح حال راعی و چرا نندہ است و سوال کردہ شوندہ از حال رعیت خود

وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلٰى أَهْلِ بَيْتِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ

و مرد راعی است بر اہل خانہ خود و وے سوال کردہ می شود از حال رعیت خود

وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلٰى بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهٖ وَهِيَ مَسْئُوْلَةٌ

و زن راعی است بر خانہ شوہر خود و فرزندان او و وے سوال کردہ شود

عَنْهُمْ وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلٰى مَالِ سَيِّدِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ

از ایشان و غلام مرد راعی است بر مال خواجہ خود و آن پرسیدہ شود

عَنْهُ أَلَا فَكُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ازان آگاہ باشید و ہمہ شما سوال کردہ شوید از رعیت خود متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضہ گفت عبد اللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُقْسِطِيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ امراء عادل در داد گر کہ نزد خدا

عَلٰى مَنَابِرَ مِنْ نُوْرٍ عَنْ يَمِيْنِ الرَّحْمٰنِ وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِيْنٌ

بر منبرہائے از نور اند بجانب دست راست خدا و ہر دو دست او راست اند

اَلَّذِيْنَ يَعْدِلُوْنَ فِيْ حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيْهِمْ وَمَا وَلُّوْا رَوَاهُ

آنکسانیکہ عدل در احکام خود و اہلہای خود و عدل میکنند و چیزیکہ والی اند در

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم و روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِيْ شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُ

علیہ وسلم کہ فرمود آیا باد خدایا ہر کہ متولی شود از امر امت من چیزے پس دشوار گرداند

عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قَالُوْا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ أَعْلَمُ قَالَ

عز و جل مر او را در قیامت گفتند خدا و رسول او داناتر است فرمود آنحضرت

الَّذِينَ إِذَا أُعْطُوا الْحَقَّ قَبِلُوهُ وَإِذَا سُئِلُوهُ بَذَلُوهُ

سابقان کسانے اند کہ چوں دادہ شود ایشان آنچہ بدہند آنرا و چوں سوال کردہ شوند ازیشان بذل کنند

وَحَكَمُوا لِلنَّاسِ كَحُكْمِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

وحکم کنند برای مردم مانند حکم کردن ایشان برای ذاتہای خود رواہ احمد

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و روایت است از ابی سعید رضہ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَقْ

علیہ وسلم بدرستیکہ دوست داشتہ شدہ ترین مردم بسوے خدا روز قیامت و نزدیک ترین

مِنْهُ مَجْلِسًا إِمَامٌ عَادِلٌ وَإِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ

ازو روز گاہ خدا از روی مجلس پادشاہ دادگر ہست و بدرستی کہ دشمن داشتہ شدہ ترین مردم بسوے خدا

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَشَدَّهُمْ عَذَابًا وَفِي رِوَايَةٍ وَأَبْعَدَهُمْ

روز قیامت و سخت ترین مردم از روی عذاب و در روایتی این ہر آئینہ کہ دور ترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا إِمَامٌ جَائِرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از خدا از روی مجلس پادشاہ جور کنندہ ہست رواہ ترمذی

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عمر بن الخطاب رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَفْضَلَ عِبَادِ اللَّهِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةً يَوْ

علیہ وسلم بدرستیکہ فاضلترین بندگان خدا از روی قدر و مرتبہ

الْقِيَامَةِ إِمَامٌ عَادِلٌ رَفِيقٌ وَإِنَّ أَشَرَّ النَّاسِ

قیامت پادشاہ دادگر مہربان نرم دل ہست و بدرستی کہ بدترین

يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِمَامٌ جَائِرٌ

روز قیامت پادشاہ جور کنندہ نافرمان ہست

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ السُّلْطَانَ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ يَاوِي اِلَيْهِ كُلُّ

فرمود بدستیکہ پادشاہ سایۂ خداست در زمین پناہ مے آرد بسوئے او ہر

مَظْلُومٍ مِّنْ عِبَادِهٖ فَاِذَا عَدَلَ كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى

مظلومے از بندگان خدا پس چون عدل کند سلطان باشد مراورا پاداش عدالت و واجب

الرَّعِيَّةِ الشُّكْرُ وَاِذَا جَارَ كَانَ عَلَيْهِ الْاِصْرُ وَعَلَى

رعیت شکر گذاری و چون جور کند بروے بارگناہ ست و لازم ست بر

الرَّعِيَّةِ الصَّبْرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رعیت صبر کردن بر آں رواہ بیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت از حضرت معاویہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيْتَ اَمْرًا فَاتَّقِ اللّٰهَ وَاعْدِلْ

علیہ وسلم اے معاویہ اگر والی گردانیدہ شوی تو کارے را پس تقوی کن خدا را

قَالَ فَمَا زِلْتُ اَظُنُّ اَنِّيْ مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى

گفت پس ہمیشہ بودم کہ گمان می بردم کہ مبتلا گردانیدہ می شوم بعملے از جہت گفتن آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى ابْتُلِيْتُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

اللہ علیہ وسلم تا آنکہ مبتلا گردانیدہ شدم رواہ احمد و بیہقی

فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ يَحْيٰى بْنِ هِشَامٍ عَنْ يُوْنُسَ

در دلایل النبوۃ و روایت ست از یحیی بن ہشام رہ از یونس

ابْنِ اَبِيْ اِسْحَاقَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابن ابی اسحاق از پدرش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا تَكُونُونَ كَذٰلِكَ يُؤَمَّرُ عَلَيْكُمْ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم چنانکہ می باشید در صلاح و فساد حاکم گردانیدہ میشود بر شما رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَقَالَ هٰذَا مُنْقَطِعٌ وَرِوَايَتُهُ

بیہقی در شعب الایمان و گفت کہ این حدیث منقطع است و در روایت او

ضَعِيفٌ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ضعیف است و روایت است از ابی درداء رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ أَنَا اللّٰهُ لَا إِلٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا یتعالی میگوید منم خدا نیست ہیچ خدائے

إِلَّا أَنَا مَالِكُ الْمُلُوكِ وَمَلِكُ الْمُلُوكِ قُلُوبُ الْمُلُوكِ فِي

مگر من مالک بادشاہانم و بادشاہ بادشاہانم دلہائے بادشاہان در

يَدِي وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا أَطَاعُونِي حَوَّلْتُ قُلُوبَ مُلُوكِهِمْ

دست قدرت من است و تحقیق کہ بندگان چون فرمان بردار کنند مرا میگردانم دلہای بادشاہان ایشان

عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّأْفَةِ وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا عَصَوْنِي

بر آنہا برحمت و رافت و تحقیق کہ بندگان چون نافرمانی کنند مرا

حَوَّلْتُ قُلُوبَهُمْ بِالسَّخْطَةِ وَالنِّقْمَةِ فَسَامُوهُمْ سُوءَ

میگردانم دلہای ایشان را بغضب و کراہت پس تکلیف میکنند ملوک عبادرا

الْعَذَابِ فَلَا تَشْتَغِلُوا أَنْفُسَكُمْ بِالدُّعَاءِ عَلَى الْمُلُوكِ

بعذاب بد پس مشغول مگردانید نفسہای خود را بدعا کردن بر بادشاہان

وَلٰكِنِ اشْتَغِلُوا أَنْفُسَكُمْ بِالذِّكْرِ وَالتَّضَرُّعِ كَيْ أَكْفِيَكُمْ

ولیکن مشغول دارید نفسہائے خود را بذکر من و بزاری تا کفایت کنم

مُلُوكَكُمْ رَوَاهُ أَبُو نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ عَائِشَةَ

شر ملوک شما را رواہ ابو نعیم در حلیہ و روایت است از عائشہ رض

قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا اراد الله
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ خواہد خدا تعالیٰ
بالامير خيرا جعل له وزير صدق ان نسي ذكره وان
بپادشاہ نیکی را بگرداند برائے او وزیر راست گفتار اگر فراموش کند پادشاہ حق را یاد دہاند او را
ذكر اعانه واذا اراد به غير ذلك جعل له وزير سوء
یاد کند یاری دہد او را و چون خواہد خدا بادشاہ غیر آن بگرداند مر او را وزیر بد
ان نسي لم يذكره وان ذكر لم يعنه رواه احمد
اگر فراموش کند امیر حق را یاد نہ داند او را اگر یاد کند یاری نہ دہد او را رواہ احمد
والنسائي وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى
والنسائی و از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے
الله عليه وسلم من رأى من اميره شيئا يكرهه فليصبر
اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیند از امیر خود چیزیکہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ صبر کند
فانه ليس احد يفارق الجماعة شبرا فيموت الا مات
پس بتحقیق کہ نیست ہیچ یکے کہ جدائی کند جماعت را یک وجب پس بمیرد مگر آنکہ بمیرد
ميتة جاهلية متفق عليه وعن ام الحصين رض
مردن اہل جاہلیت متفق علیہ و روایت است از ام حصین رض
قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان امر عليكم
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر حاکم ساخته شود بر شما
عبد مجدع يقودكم بكتاب الله فاسمعوا له واطيعوا
غلامے گوش و بینی بریدہ کہ میکشد شما را بکتاب خدا پس سماع کنید مر او را و اطاعت کنید
رواه مسلم وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله
رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ

صلے اللہ علیہ وسلم شنیدن و قبول کردن حکم امام واجب است بر مرد مسلمان

فِيمَا اَحَبَّ وَكَرِهَ مَالَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَاِذَا اُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ

در ہر چہ کہ دوست میدارد آنرا و مکروہ پندارد آنرا مادام کہ امر کردہ نشود بگناہی پس چون امر کردہ شود بین

فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس نیست شنیدن و نہ فرمان برداری متفق علیہ

بَابُ وَعِيْدِ الْوُلَاةِ الظَّالِمِيْنَ

باب در احادیثیکہ در وعید والیان ظالم وارد شدہ

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ

و ہر کہ حکم نکند بانچہ خدا نازل فرمودہ است پس ایشان اند ستمگاران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ

و ہر کہ حکم نکند بانچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند گروہ کافران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ

و ہر کہ حکم نہ کند بانچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند بدکاران

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از معقل بن یسار رض گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ وَالٍ يَلِيْ رَعِيَّةً مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود نیست ہیچ والی کہ تصرف کند رعیتے را از مسلمانان

فَيَمُوْتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَّهُمْ اِلَّا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس بمیرد آن والی و حال آنکہ خیانت کنندہ است مر ایشانرا مگر آنکہ حرام میگرداند خدا بر وے بہشت متفق علیہ

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے روایت است گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

مرعاۃ ج ۵ ص ۱۱۱ الفتن ۱۱

يَقُولُ مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللّٰهُ رَعِيَّةً فَلَمْ يَحُطْهَا بِنَصِيحَةٍ

گرمیگفت نیست هیچ بنده که طلب رعی کند از وی خدا رعیتی را پس نگاه نداشت آن بنده رعیت را

إِلَّا لَمْ يَجِدْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مَعْقِلِ

مگر آنکه نمی یابد بوی بهشت را متفق علیه و روایت است از معقل

بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن یسار رضا گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

گرمیفرمود بدترین امرا حطمه است رواه مسلم و روایت است از

عَائِشَةَ رضا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشه رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَللّٰهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ

خداوندا کسیکه والی و متصرف گردانیده شود از کار امت من چیزرا پس شاق و دشوار آرد برایشان پس شاق و دشوار گردان

عَلَيْهِ وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ

بروے و کسیکه والی گردانیده شد از امر امت من چیزی را پس نرمی کند و بایشان پس نرم شو تو بروے

بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضا قَالَ قَالَ

رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رضا گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَمِيرِ عَشَرَةٍ إِلَّا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست هیچ امیر ده مرد مگر آنکه

يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُولًا حَتَّى يَفُكَّ عَنْهُ الْعَدْلُ

آورده می شود روز قیامت غل در گردن تا آنکه خلاص میسازد او را عدل

أَوْ يُوبِقَهُ الْجَوْرُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضا

یا هلاک میگرداند او را ظلم رواه دارمی و روایت است از ابی هریره رضا

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ويل للامراء

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وای مر امرا را

ويل للعرفاء وويل للامناء ليتمنين اقوام يوم

وای مر عرفا را و وای مر امنا را هر آینه آرزو کنند قومها روز

القيمة ان ناصيهم معلقة بالثريا يتجلجلون بين

قیامت که ناصیهای ایشان آویخته باشد به پروین در حالیکه می جنبند

السماء والارض وانهم كرياوا امارة رواه في شرح

با واز میان آسمان زمین و محقق کرد والی نشدند هیچ عمل را روایت کرده آنرا در شرح

السنة وعن غالب القطان عن رجل عن جده قال

السنه در روایت ست از غالب قطان تابعی از مردی که او روایت دارد از جد خود

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان العرافة

گفت جد او که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه عریف شدن

حق ولابد للناس من عرفاء ولكن العرفاء في النار

حق ست و چاره نیست مردم را از وجود عریفان و لیکن اکثر عریفان در آتش دوزخ اند

رواه ابو داود وعن انس عن ابي هريرة عن النبي صلى

رواه ابو داود و روایت ست از انس از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله

الله عليه وسلم قال انكم ستحرصون على الامارة

علیه وسلم که فرمود بدرستیکه شما نزدیک ست حریص کنید بر امارة

وستكون ندامة يوم القيمة فنعم المرضعة

و حکومت و نزدیک ست که باشد آن امارة موجب پشیمانی روز قیامت پس نیکو شیر دهنده

وبئست الفاطمة رواه البخاري وعن المقدام بن

امارة و بد از شیر باز دارنده ست امارة روایت کرد اینحدیث را بخاری و از مقدام بن

مقدام بن معدیکرب ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

مقدام بن معدیکرب مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

ما ملأ آدمی وعاء شرا من بطنہ قال افلحت یقدیم ان مت وقد

ہرگز پر نکرد آدمی ظرفی بدتر از شکم خود بتحقیق رستگاری یافتی ای قدیم اگر

تکن امیرا ولا کاتبا ولا عریفا رواہ ابو داود و

نباشی امیر و نہ نویسندۂ امیر و نہ باشی عریف رواہ ابو داود و

عن عقبۃ بن عامر قال قال رسول اللہ صلی اللہ

از عقبہ بن عامر رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم لا یدخل الجنۃ صاحب مکس یعنی الذی

علیہ وسلم در نمی آید بہشت را خداوند مکس یعنے آنکہ مے گیرد

یشرہ الناس رواہ احمد وابو داود والدارمی وعن ابی

بہ مکس از مردم رواہ احمد و ابو داود و دارمی در روایت ہستان

ذر رضہ قال قال لی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ستۃ

ابی ذر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرا شش چیز

آیام اعقل یا اباذر ما یقال لک بعد فلما کان الیوم

روزے کہ فہم کن ای اباذر چیزے را کہ گفتہ می شود ترا بعد ازیں پس ہرگاہ کہ شد روز

السابع قال اوصیک بتقوی اللہ فی بیت امرتک وعلانیتہ

ہفتم گفت آنحضرت وصیت می کنم ترا بہ پرہیزگاری خدا در پنہان کار تو و آشکارا

واذا اسات فاحسن ولا تسئلن احدا شیئا وان سقط

و چون بدی کنی نیکی بکن کہ حسنہ محو کند سیئہ را و سوال مکن کسے را چیزے

سوطک ولا تقبض امانۃ ولا تقضین بین اثنین رواہ احمد

تازیانۂ تو و قبض مکن امانت را و قاضی مشو میان دو کس رواہ احمد

وعن ابي امامة عن النبي صلى الله عليه وسلم انه

واز ابی امامہ رضہ مرویست از انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ ان حضرت

قال ما من رجل يلي امر عشرة فما فوق ذلك الا اتى الله عز وجل

فرمود نیست مردے کہ والی وحاکم شود کار دہ کس فرس یا زیادہ ازان ظالم

مغلولا يوم القيمة يده الى عنقه فكه بره اوبقه

غلل کردہ شدہ روز قیامت دست وے بسوئے گردن او کہ خلاص مے کرداند او را

اثمه او ظلمه واوسعها ندامة واخزاها خزي

یا ہلاک مے کرداند او را بدی او وابتدای ولایت ملامت ست درمیان آن پشیمانی ست واخر

يوم القيمة رواه احمد وعن عبد الله بن عمرو

روز قیامت رواہ احمد واز عبد اللہ بن عمرو رضہ مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نظر الى

گفت فرمود انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ نگاہ کند بسوئے

اخيه نظرة مخيفة اخافه الله يوم القيمة رواه البيهقي

برادر خود نگاہے کہ بترساند آن برادر را بترساند او را خدا بقیامت رواہ البیہقی

في شعب الايمان وعن ابي سعيد رضه عن النبي

در شعب الایمان واز ابی سعید رضہ مرویست از انحضرت

صلى الله عليه وسلم قال ينصب لكل غادر لواء عند

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود نصب مے کردہ شود مر غادر را لوائے نزد

استه يوم القيمة وفي رواية لكل غادر لواء يوم القيمة

دبر وے روز قیامت ودر روایتے مر غادر را لوائے ست روز قیامت

يرفع له بقدر غدره الا وان لا غادر اعظم

کہ بلند کردانیدہ میشود آن علم بر اندازہ غدر او ہان آگاہ باش کہ نیست غادر

رواه مسلم وعن عمرو بن مرة انه قال لمعاوية

رواہ مسلم در روایت ہست از عمرو بن مرہ کہ وی گفت مر معاویہ را

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من

کہ شنیدم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کسیکہ

ولاه الله شيئا من امر المسلمين فاحتجب دون حاجتهم و

والی و متصرف کرداند او را اللہ تعالیٰ چیزے را از کارہا مسلمانان پس پردہ شود از

خلتهم وفقرهم احتجب الله دون حاجته وخلته وفقره

یعنے منع کند ارباب حاجت را از حاجات در پردہ می شود خدا تعالیٰ از فرو دحاجات وی یعنے

فجعل معاوية رجلا على حوائج الناس رواه ابو داود

منع می کند از مطلوب او پس گردانید معاویہ مر مردے را بر حاجتہا ی مردم رواہ ابو داود

والترمذي وفي رواية له ولاحمد اغلق الله تعالى

والترمذی و در روایتی از ترمذی ایشخص ہست و مر احمد را نیز می بندد خدا تعالیٰ

ابواب السماء دون خلته وحاجته ومسكنته

دروازہائے آسمان را از فرو دحاجات وے و محتاجی وے

وعن عمر بن الخطاب رض انه كان اذا بعث عمالا له

در روایت ہست از عمر بن خطاب رض کہ وے چون میفرستاد عاملان خود

شرط عليهم ان لا تركبوا برذونا ولا تاكلوا نقيا ولا

شرط می کرد بر ایشان کہ سوار نشوند بر استر نر را و نخورند میدہ را و نپوشند

تلبسوا رقيقا ولا تتخذوا بوابا دون حوائج الناس فان

جامۂ تنک و نفیس را و نہ بندند دربانی خود را فرو دحاجتہای مردم پس اگر

فعلتم شيئا من ذلك فقد حلت بكم العقوبة ثم يشفع

بکنید چیزے را از ین پس بتحقیق فرود آید بشما عقوبت پس شفاعت می کرد پیش عامل

رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن عبد الله بن

رواه بیہقی در شعب الایمان و روایت است از عبد اللہ بن

مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست

حاكم يحكم بين الناس إلا جاء يوم القيامة وملك آخذ

حاکمی کہ حکم میکند میان مردم مگر آنکہ می آید روز قیامت درحالیکہ فرشتہ گیرندہ است

بقفاه ثم يرفع رأسه إلى السماء فإن قال ألقه ألقاه في

گردن او پس بر میدارد آن فرشتہ سر خود را بسوی آسمان پس اگر میگوید بیفگن او را در

مهواة أربعين خريفا رواه أحمد وابن ماجة والبيهقي

دوزخ می اندازد فرشتہ او را در عمل افتادن چہل سال رواہ احمد و ابن ماجہ و بیہقی

في شعب الإيمان وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

در شعب ایمان و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم تعوذوا بالله من رأس السبعين وإمارة

صلے اللہ علیہ وسلم پناہ جوئید بخدا از سر سال ہفتاد و از امارۃ

الصبيان رواه أحمد وعن جابر بن سمرة رض

خردان رواہ احمد و روایت است از جابر بن سمرہ رض

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ثلاثة

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سہ خصلت

أخاف على أمتي الاستسقاء بالأنواء وحيف السلطان

کہ میترسم بر امت خود طلب کردن باران بستارہ قمر دوم جور سوم سلاطین

وتكذيب بالقدر رواه أحمد وعن أبي ذر رض

و تکذیب بالقدر رواہ احمد و روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ اَنْتُمْ وَاَئِمَّةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چگونہ باشد حال شما با ائمہ

مِنْ بَعْدِیْ یَسْتَأْثِرُوْنَ بِهٰذَا الْفَیْءِ قُلْتُ اَمَا وَالَّذِیْ

بعد من کہ مستقل و مستبد باشند بامال گفتم آگاہ باش سوگند بخدا

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ اَضَعُ سَیْفِیْ عَلٰی عَاتِقِیْ ثُمَّ اَضْرِبُ بِهٖ حَتّٰی

کہ برانگیختہ است ترا بحق بنہم شمشیر خود را برگردن خود پس بزنم بآن شمشیر تا آنکہ

اَلْقَاكَ قَالَ اَوَلَا اَدُلُّكَ عَلٰی خَیْرٍ مِّنْ ذٰلِكَ تَصْبِرُ حَتّٰی

ملاقات میکنم ترا فرمود آنحضرت ایا راہ ننمایم ترا بہتر ازین صبر کن تا آنکہ

تَلْقَانِیْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَةَ رضہ

ملاقات میکنی مرا رواہ ابوداؤد و روایت است از ابی امامہ رضہ

عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْاَمِیْرَ اِذَا ابْتَغَی

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت بدرستیکہ امیر وقتیکہ طلب کند

الرِّیْبَةَ فِی النَّاسِ اَفْسَدَهُمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ

شک و تہمت را در مردم تباہ میگرداند ایشان را رواہ ابوداؤد و از ابی سعید رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْجِهَادِ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین جہاد

مَنْ قَالَ كَلِمَةَ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

قول کسی است کہ میگوید کلمہ حق را نزد سلطان جور کنندہ رواہ الترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِیُّ عَنْ

و ابوداؤد و ابن ماجہ و روایت کرد احمد و نسائی از

طَارِقِ ابْنِ شِهَابٍ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ

طارق بن شہاب و روایت است از ابن عباس رضہ از آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال من سكن البادية جفا ومن اتبع
علیہ وسلم گفت آنحضرت کسیکہ سکونت کند در بادیہ سخت دل گردد وکسیکہ همیشہ در پے
الصيد غفل ومن اتى السلطان افتتن رواه احمد
صید رود غافل میگردد وکسیکہ بیاید سلطان را می افتد در بلا و فتنہ رواہ احمد
والترمذي والنسائي وفي رواية ابي داود من لزم
وترمذی ونسائی ودر روایت ابی داود این است کہ کسیکہ ملازمت کند
السلطان افتتن وما ازداد عبد من السلطان دنوا
سلطان را در فتنہ افتد و زیادہ نکند ہیچ بندہ از سلطان قرب و منزلت
الا ازداد من الله بعدا وعن كعب بن عجرة رضه
مگر آنکہ زیادہ میکند دوری را از خدا وروایت است از کعب بن عجرہ رضہ
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اعيذك بالله
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در پناہ خدا میدہم ترا
من امارة السفهاء قال وما ذاك يا رسول الله قال
از فرمان روائی بے خردان گفت کعب و چیست امارت سفہا اے پیغمبر خدا گفت آنحضرت
امراء يكونون من بعدي من دخل عليهم فصدقهم
امراء نزدیک نباشند بعد از من کسانیکہ در آیند بر ایشان پس تصدیق کنند بر ایشان
بكذبهم واعانهم على ظلمهم فليسوا مني ولست
در دروغ ایشان ویاری دہند ایشان بظلم ایشان پس نیستند آنان از من و نیستم
منهم ولم يردوا على الحوض ومن لم يدخل عليهم
از ایشان و ہرگز در نیایند بر من حوض کوثر را و آنکہ در نیایند بر ایشان
ولم يصدقهم بكذبهم ولم يعنهم على ظلمهم
و تصدیق نکند ایشان را بدروغ ایشان و اعانت نکند ایشان را بر ظلم ایشان

فَاُولٰئِكَ مِنِّي وَاَنَا مِنْهُمْ وَاُولٰئِكَ يَرِدُوْنَ عَلَيَّ الْحَوْضَ

پس آنکسان از من اند و من از ایشان ہستم و آن کسان وہی آیند بر من حوض را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

رواہ ترمذی ونسائی وروایت است از ابی بکرہ رض گفت

لَمَّا بَلَغَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّ اَهْلَ فَارِسَ قَدْ

چون رسید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را اینکہ فارسیان

مَلَّكُوْا عَلَيْهِمْ بِنْتَ كِسْرٰى قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ

ملکہ گردانیدہ اند بر خود دختر کسریٰ را فرمود آنحضرت ہرگز رستگار نمی شود گروہی

وَلَّوْا اَمْرَهُمُ امْرَاَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ والی گردانیدند امر کار خود را بزنے را رواہ بخاری

بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ

بیان آنچہ بر قاضیان است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ جُعِلَ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ

وسلم کسیکہ گردانیدہ شد قاضی میان مردم پس تحقیق ذبح کردہ شد بے

سِكِّيْنٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

کارد رواہ احمد وترمذی وابو داود وابن ماجہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ ابْتُغِيَ الْقَضَاءَ وَسَاَلَ وُكِّلَ اِلٰى نَفْسِهٖ وَمَنْ اُكْرِهَ عَلَيْهِ

کسیکہ طلب کند قضا را و سوال کند گذاشتہ میشود بسوئے نفس وے و کسیکہ اکراہ کردہ شود بر قضا

أنزل الله عليه ملكا يسدده رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجة

میفرستد خدا برو فرشته را که راست می گرداند کردار و گفتار او را رواه ترمذی و ابو داود و ابن ماجه

وعن بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم القضاة

و روایت ست از بریده رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که قاضیان

ثلثة واحد في الجنة واثنان في النار فأما الذي في الجنة فرجل

سه قسم اند یکے در بهشت و دو قسم در آتش پس لیکن آن کسیکه در بهشت ست پس مرد ست

عرف الحق فقضى به ورجل عرف الحق فجار في الحكم

که شناخت حق را پس حکم کرد بحق و مرد دیگر شناخت حق را پس جور کرد در حکم

فهو في النار ورجل قضى للناس على جهل فهو في

پس آن کس در آتش ست و مرد یکه حکم کرد برای مردم بنا بر جهل پس وے نیز در

النار رواه ابو داود وابن ماجة وعن ابي هريرة رض

آتش ست رواه ابو داود و ابن ماجه و در روایت ست از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من طلب

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه بجوید

قضاء المسلمين حتى يناله ثم غلب عدله جوره فله

قضاء مسلمان را تا آنکه بیابد او را پس غالب آید عدل او جور او را پس مر او راست

الجنة ومن غلب جوره عدله فله النار رواه ابو داود

بهشت و کسی که غالب آید جور او عدل او را پس مر او راست آتش دوزخ رواه ابو داود

وعن عائشة رض عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و در روایت ست از عائشه رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قال ليأتين على القاضي العدل يوم القيمة يتمنى انه

گفت فرمود آن حضرت هر آئینه می آید بر قاضی عادل روز قیامت آرزو می برد قاضی که کاشکه

لم يقض بين اثنين في غرة قط رواه احمد وعن سعيد

حکم نکرد میان دو کس در یک خرابی کرده رواه احمد + وروایت ست از سعید

بن المسيب ان مسلما ويهوديا اختصما الى عمر فرأى الحق

بن مسیب کہ مسلمان و یک یہودی خصومت کردند و آمدند بسوی عمر رضی اللہ عنہ پس دید حق

لليهودي فقضى له عمر به فقال له اليهودي والله لقد

مر یہودی را پس حکم کرد جانب یہودی پس گفت مر عمر را یہودی بخدا سوگند هر آئینه

قضيت بالحق فضربه عمر بالدرة وقال ما يدريك

بتحقیق حکم کردی تو بحق پس زد آن یہودی را عمر رضی اللہ عنہ بدرّه و گفت عمر چه چیز در یابندترا که این

فقال اليهودي والله انا نجد في التوراة انه ليس قاض

پس گفت یہودی بخدا سوگند تا می یابم در توریت اینکه نیست حاکم کننده

يقضي بالحق الا كان عن يمينه ملك وعن شماله ملك

بر حکم کند بحق مگر آنکه می باشد در جانب راست وی فرشته و در جانب چپ وی فرشته

يسددانه ويوفقانه للحق ما دام على الحق فاذا ترك

دیگر که سدا دهی بخشند او را و توفیق دهند او را برای حق تا وا میگذارد آن حکم بر حق است

الحق عرجا وتركاه رواه مالك رحمة الله عليه

حاکم حق را بالا برند آن دو فرشته و میگذارند او را رواه مالک رحمة الله علیه

باب الامر بالمعروف والنهي عن المنكر

ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف

باید که باشد از شما گروهی که بخوانند بسوی نیکو کاری و بفرمایند بکار پسندیده

وينهون عن المنكر واولئك هم المفلحون يا ايها

و منع کنند از نا پسندیده و آن گروه ایشانند رستگاران ای اهل

أَقِمِ الصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

بر پادار نماز را وبفرما بکار پسندیده ومنع کن از ناپسندیده

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ

وصبر کن بر هرچه برسد ترا هر آئنه این مقدمه از کارهائے

الْأُمُورِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي عَنْ

مقصود است + ودر روایت ست از ابی سعید خدری رضی از آنحضرت

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَأٰى

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود هرکه ببیند از

مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ

شما ناشستروا را پس باید که تغییر دهد او را از دست خود پس اگر نتواند پس بزبان

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ رَوَاهُ

پس اگر نتواند پس باید که تغییر دهد بدل واین سست ترین ایمان ست رواه

مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مسلم ودر روایت ست از نعمان بن بشیر رضی گفت فرمود رسول آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم حال ومثال ایستاده کننده در حدود شریعت

وَالْوَاقِعِ فِيهَا مَثَلُ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا سَفِينَةً فَصَارَ

وآنکه افتاده بست در حدود خدا مانند مثال حال قومی ست که کشیدند در کشتی وقرعه انداختند پس

بَعْضُهُمْ فِي أَسْفَلِهَا وَصَارَ بَعْضُهُمْ فِي أَعْلَاهَا فَكَانَ الَّذِي

گشتند بعضے در زیر آن پست وگشتند بعضے در بالای بلند از وی پس بود آنکس که

فِي أَسْفَلِهَا يَمُرُّ بِالْمَاءِ عَلَى الَّذِي فِي أَعْلَاهَا

در پایان کشتی ست میگذشت آب بر آنکسان که در بالای کشتی نشسته اند

فتاذوا به فاخذ فاسا فجعل ينقر اسفل السفينة فاتوه

پس از ان بسیکشیدند بدان پس گرفت آنکس کو در پایان ست تبر را پس کاوید ین گرفت تا بسلمتی پایان

فقالوا ما لك قال تاذيتم بي ولا بد لي من الماء فان

پس گفتند چه شده ست ترا گفت ایذا کشیدید شما بسبب من و چاره نیست مرا از آب گرفتن پس اگر

اخذوا على يديه انجوه ونجوا انفسهم وان تركوه

بگیرند و بازدارند ین کار را نجات دهند اورا و خویشتن را و اگر

اهلكوه واهلكوا انفسهم رواه البخاري وعن حذيفة

بگذارند اورا هلاک میکنند اورا و هلاک میکنند خویشتن را روایت ست از بخاری و از حذیفه رض

ان النبي صلى الله عليه وسلم قال والذي نفسي بيده

بدرستیکه آن حضرت صلے الله علیه وسلم فرمود که سوگند بخدای که بقبضهٔ ذات من در

لتامرن بالمعروف ولتنهون عن المنكر او ليوشكن الله

هر آینه امر کنید شما بمعروف و نهی میکنید از منکر یا نزدیک ست که خدای تعالی بفرستد

ان يبعث عليكم عذابا من عنده ثم لتدعنه ولا

بر شما عذابی از نزد خود پس هر آینه دعا میکنید و

يستجاب لكم رواه الترمذي وعن جرير بن

و قبول کرده نمیشود دعا شما را رواه ترمذی و از جریر بن

عبد الله رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم

عبد الله رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے الله علیه وسلم

يقول ما من رجل يكون في قوم يعمل فيهم بالمعاصي

میگفت نیست هیچ مردی که باشد در قومی که عمل کند آنجا در ایشان بگناهان

يقدرون على ان يغيروا عليه ولا يغيرون الا اصابهم الله

قدرت دارند آنقوم بر تغییر دادن بر آن مرد و تغییر نمیدهند مگر برساند خدا آن قوم را

اللّٰهُ عَنْهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ اَنْ يَمُوْتُوْا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

خدایتعالی از جهت آن عذاب پیش از انکه بمیرند رواه ابوداود و ابن ماجه

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ الْكِنْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَوْلًى لَنَا

و روایت است از عدی بن عدی الکندی گفت عدی حدیث کرد ما را مولا که بود ما را

اَنَّهٗ سَمِعَ جَدِّيْ يَقُوْلُ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وی شنید جد مرا که میگفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتّٰى

وسلم را که میفرمود که خدا تعالی عذاب نمی کند اکثر قوم را بعمل چند مردم خاص ایشان تا آنکه

يَرَوُا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ وَهُمْ قَادِرُوْنَ عَلٰى اَنْ يُّنْكِرُوْهُ

ببینند عامه امر مشروعی را میان خود حال انکه ایشان می توانند که انکار کنند

فَلَا يُنْكِرُوْا فَاِذَا فَعَلُوْا ذٰلِكَ عَذَّبَ اللّٰهُ تَعَالَى الْعَامَّةَ

پس انکار نکنند و نفیذ ندهند آنرا پس چون کنند این را عذاب میکند خدایتعالی عامه را

وَالْخَاصَّةَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ

و خاصه را رواه در شرح السنة و روایت است از عباس ابن

عُمَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا عُمِلَتِ

عمیره رض از انحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود چون کرده شود

الْخَطِيْئَةُ فِي الْاَرْضِ مَنْ شَهِدَهَا فَكَرِهَهَا كَانَ كَمَنْ

گناه در زمین هر که حاضر بود آنرا پس ناخوش دارد آنرا باشد همچو کسی که

غَابَ عَنْهَا وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيَهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا

غایب است ازان و هر که غایب بود ازان پس راضی شود ازان باشد همچو کسی که حاضر است ازان

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِّنْ اَصْحَابِ

رواه ابوداود و روایت است از ابی البختری رض از مردی از یاران

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَهْلِكَ النَّاسُ حَتّٰى يَعْذِرُوا مِنْ أَنْفُسِهِمْ

علیہ وسلم ہرگز ہلاک نشوند مردم تا آنکہ بسیار شود گناہان از خود ایشان

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابو داود وروایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا وَقَعَتْ بَنُوْ إِسْرَائِيْلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہنگامے کہ افتاد در بنی اسرائیل

فِي الْمَعَاصِيْ نَهَتْهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوْا فَجَالَسُوْهُمْ

در معصیتہا باز داشتند ایشان را دانشمندان ایشان پس باز نماندند پس نشستند با

وَآكَلُوْهُمْ وَشَارَبُوْهُمْ فَضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوْبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ

خوردند و نوشیدند با ایشان پس خلط کرد خدا تعالی دلہای بعض ایشان را ببعض

فَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيْسَى بْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ

پس لعنت کرد بنی اسرائیل را خدا بر زبان داود وعیسی بن مریم علیہما السلام این لعنت

بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ قَالَ فَجَلَسَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بسبب تجاوز کردن ایشان بود از حدود گفت ابن مسعود پس نشست آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ لَا وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

اللہ علیہ وسلم وبود تکیہ کردہ پس فرمود نخدا سوگند تا آنکہ بچسبد ایشانرا

حَتّٰى تَأْطِرُوْهُمْ أَطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بر چسبیدنے بگیرید دستہای ایشان وہم گیرید رواہ ترمذی وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْحَى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وحی فرستاد خدای تعالی

إلى جبرئيل عليه السلام إن اقلب مدينة كذا وكذا بأهلها

بسوے جبرئیل علیہ السلام کہ بگردان شہر چنیں وچنیں را با اہل شہر

فقال يا رب إن فيهم عبدك فلانا لم يعصك طرفة عين

پس گفت جبرئیل اے پروردگار ما درمیان اہل این شہر فلان بندہ تست کہ معصیت نکردہ است ترا

قال فقال اقلبها عليه وعليهم فإن وجهه لم يتمعر

گفت جبرئیل پس فرمود پروردگار بگردان وبر عبد آن بندہ را آنرا وبر ہمہ اہل شہر زیرا کہ روے آن بندہ

فيّ ساعة قط رواه البيهقي في شعب الإيمان

از جہت من یک ساعت ہرگز روایت کردہ بیہقی در شعب ایمان

باب الظلم

إن الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بأنفسهم

ہر آئینہ خدا دل نمیکند حال قومے را تا وقتیکہ ایشان بدل کنند آنچہ در نفسہاے ایشان است

إن الله لا يظلم الناس شيئا ولكن الناس أنفسهم يظلمون

ہر آئینہ خدا ہیچ ظلم نکند بر مردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم میکنند

إن الله لا يظلم مثقال ذرة وإن تك حسنة يضاعفها

ہر آئینہ خدا ظلم نمیکند وزن ذرہ واگر آن عمل نیکی باشد دو چند ان میکند آنرا

ويؤت من لدنه أجرا عظيما وكم يأخذ الله الناس

ودہد از نزدیک خود مزد بزرگ واگر گرفتار کند خدا مردمان را

بظلمهم ما ترك عليها من دابة ولكن يؤخرهم إلى أجل

بسبب ستم ایشان نگذارد بر زمین ہیچ جنبندہ ولیکن تاخیر میکند ایشان را تا وقت

مسمى فإذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون

مقرر پس چون بیاید وقت ایشان نمی تواند پس انداخت ساعتے و نہ پیش رونده

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الظُّلْمُ

در روایت است از ابن عمر رضہ کہ پیغمبر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ظلم کردن

ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ

سبب تاریکی است روز قیامت متفق علیہ و در روایت است از ابی ہریرہ رضہ

اَنَّهٗ سَمِعَ رَجُلًا يَقُوْلُ اِنَّ الظَّالِمَ لَا يَضُرُّ اِلَّا نَفْسَهٗ فَقَالَ

کہ وے شنید مردے را کہ میگوید ظالم زیان نمیکند مگر نفس خود را پس گفت

اَبُوْ هُرَيْرَةَ رضہ بَلٰى وَاللّٰهِ حَتَّى الْحُبَارٰى لَتَمُوْتُ فِيْ وَكْرِهَا

ابو ہریرہ رضہ آرے بخدا سوگند زیان میکند تا انکہ جانوری ہوا کہ میرد

هٰذَا لِظُلْمِ لِظَالِمٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

در آشیانہ خود از لاغری بسبب ظلم ظالم روایت کردہ بیہقی این ہر چہار حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ شُرَحْبِيْلَ اَنَّهٗ سَمِعَ

شعب الایمان و در روایت است از اوس بن شرحبیل رضہ کہ وے شنید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ مَشٰى مَعَ ظَالِمٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ برود با ظالم

لِيُقَوِّيَهٗ وَهُوَ يَعْلَمُ اَنَّهٗ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْاِسْلَامِ

تا او را قوت کند و او حال آنکہ میداند کہ وے ظالم است پس بتحقیق بیرون آمد از اسلام

وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از علی رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُوْمِ فَاِنَّهٗ يَقُوْلُ اللّٰهُ حَقَّهٗ وَاِنَّ اللّٰهَ

و در روایت از دعا مظلوم زیرا کہ وے میگوید از خدا گرفتن حق خود را و بتحقیق خدا

لَا يَمْنَعُ ذَا حَقٍّ حَقَّهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

نمیکند صاحب حق را از حق وی و در روایت است از ابی امامہ رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود از بدترین مردم از روے مرتبہ نزد خدا روز قیامت

عَبْدٌ اَذْهَبَ اٰخِرَتَهٗ بِدُنْيَا غَيْرِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بندہ ایست کہ ضایع کرد آخرت خود را بسبب دنیاے غیر خود رواہ ابن ماجہ و ازو است از

عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلذُّنُوْبُ

عائشہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گناہان

ثَلٰثَةُ دِيْوَانٍ لَا يَغْفِرُ اللّٰهُ الْاِشْرَاكَ بِاللّٰهِ يَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

سہ است یکی صحیفہ ایست کہ نمی آمرزد خدا و آن شرک گرداندن کسے را بخدا میگوید خدا عزوجل

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَدِيْوَانٌ لَا يَتْرُكُهُ اللّٰهُ

کہ خدا نیامرزد کہ شرک را و دیوان دوم صحیفہ ایست کہ مہمل نمیگذارد آنرا خدا

ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ حَتّٰى يَقْتَصَّ بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ

و آن ظلم بندگان است درمیان یکدیگر تا آنکہ قصاص بستاند بعضے ازیشان از بعضے

وَدِيْوَانٌ لَا يَعْبَاُ اللّٰهُ بِهٖ ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللّٰهِ

و صحیفہ سوم است کہ باک ندارد خدا بآن و آن ظلم بندگان است میان خود و میان خدا

فَذٰلِكَ اِلَى اللّٰهِ اِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ وَاِنْ شَاءَ تَجَاوَزَ عَنْهُ وَعَنْ

پس آن موکول است بارادت الٰہی اگر خواہد عذاب کند بندہ را و اگر خواہد تجاوز کند ازو و از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ابوموسے رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتّٰى اِذَا اَخَذَهٗ لَمْ يُفْلِتْهُ ثُمَّ قَرَاَ وَكَذٰلِكَ

ہر آئینہ مہلت میدہد ظالم را تا آنگہ رفتنیکہ بگیرد او را نمی گذارد او را بستر خواند و ہمچنین است

اَخْذُ رَبِّكَ اِذَا اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ الْاٰيَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گرفتن پروردگار تو چون بگیرد قریہ ہارا کہ ظالم اند تا آخر آیہ متفق علیہ

لہ یعنی صحائف اعمال

سہ یعنی دفتر حقوق العباد

البتہ تفاوت ہست درمیان ہر دو صحیفہ

و در حقوق العباد ہم تفاوت ہست

بعضی را نمی آمرزد و بعضی را بیامرزد

حق است

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

من كانت له مظلمة لاخيه من عرضه او شيء فليتحلله

هر که باشد مر او را مظلمه مر برادر مسلمان را از آبروی که ریخته باشد او را بجهت وی دیگر پس باید که حلال

منه اليوم قبل ان لا يكون دينار ولا درهم ان كان له

از وی امروز پیش از آنکه نباشد مر او را دینارے و نه درهمے اگر باشد او را

عمل صالح اخذ منه بقدر مظلمته وان لم يكن له حسنات

عمل نیک گرفته شود از وی باندازه ظلم او و اگر نباشد مر او را نیکیها

اخذ من سيئات صاحبه فحمل عليه رواه البخاري وفي رواية

گرفته شود از بدیهای صاحب وی پس برداشته شود بروے رواه البخاری و در روایتے

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اتدرون ما المفلس قالوا

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود مر صحابه را یاد دری یا بید که مفلس چیست

المفلس فينا من لا درهم له ولا متاع فقال ان المفلس

که مفلس در میان ما کسے است که نیست درهم مر او را و نه متاع پس فرمود آنحضرت صلعم

من امتي من يأتي يوم القيمة بصلوة وصيام وزكوة

از امت من کسے است که بیاید روز قیامت بنماز و روزه و زکوة

ويأتي قد شتم هذا وقذف هذا واكل مال هذا وسفك

و بیاید آنکس با نیخالت که دشنام کرده است این را و نسبت بد ناکرده این را و خورده مال این را و خون

دم هذا وضرب هذا فيعطى هذا من حسناته وهذا من

خون این را و زده این را پس داده شود این شخص که دشنام کرده از نیکیهای وی و داده شود

حسناته فان فنيت حسناته قبل ان يقضى ما عليه اخذ

از نیکیهای وی پس اگر فانی شود نیکیهای او پیش از آنکه ادا کرده شود آنچه بر وست گرفته شود

مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از گناهان مظلومان پس انداخته شود بر ظالم پس انداخته شود در آتش رواه مسلم

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتُؤَدُّنَّ

و هم از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر آینه ادا کرده شود

الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ

حقها بسوی اهل حقوق روز قیامت تا آنکه قصاص گرفته می شود برای گوسفند بی شاخ

مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض أَنَّهُ

از گوسفند شاخ دار رواه مسلم و روایت است از معاویه رض که وی

كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رض أَنِ اكْتُبِي إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ

نبوشت بسوی عائشه صدیقه نوشت که بنویس برای من کتابی که وصیت کنی مرا در آن

وَلَا تُكْثِرِي فَكَتَبَتْ سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ

و زیاد نکنی پس نوشت عائشه رض سلام علیک لیکن بعد از سلام پس تحقیق شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ الْتَمَسَ رِضَا اللّٰهِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود کسیکه طلب کند خوشنودی خدا

بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللّٰهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ وَمَنِ الْتَمَسَ

با خشنودی مردم کفایت کند او را خدا تعالی بار گرانی مردم را و هر که طلب کند

رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللّٰهِ وَكَلَهُ اللّٰهُ إِلَى النَّاسِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خوشنودی مردم را به ناخوشنودی خدا بگذارد او را خدا بسوی مردم رواه ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ رض

و از عبد الله بن حبشی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه ببرد درخت کنار را

صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَقَالَ هٰذَا الْحَدِيْثُ

وَاللّٰهُ گردانید خدا سر او را در آتش دوزخ گناه ابوداود و گفته است ابوداود این حدیث

مُخْتَصَرٌ يَعْنِي مِنْ قَطْعِ سِدْرَةٍ فِي فَلَاةٍ يَسْتَظِلُّ بِهَا

مختصر است یعنی تمام حدیث این است کسیکه ببرد سدره را در دشت که سایه میجوید بدان سایه او

ابْنُ السَّبِيْلِ وَالْبَهَائِمُ عَبَثًا وَظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ يَكُوْنُ لَهُ

مسافر و حیوانات از روی ستم و بغیر حقی که باشد مر آنکسی را

فِيْهَا صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَبَابُ الشَّفَقَةِ

در آن سدره حق نگون گرداند خدا سر او را در آتش دوزخ رواه ابوداود و در باب شفقت

وَالرَّحْمَةِ عَلَى الْخَلْقِ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و رحمت بر خلق از عمر رضی الله عنه که تحقیق آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمَّا مَرَّ بِالْحِجْرِ قَالَ لَا تَدْخُلُوْا مَسَاكِنَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا أَنْفُسَهُمْ

چون گذشت بحجر گفت مسکنهای کسانی را که ظلم کردند بر نفسهای خود

إِلَّا أَنْ تَكُوْنُوْا بَاكِيْنَ أَنْ يُصِيْبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ ثُمَّ تَقَنَّعَ

مگر آنکه باشید شما گریه کنان بخوف اینکه برسد شما را آنچه رسیده است ایشان را پس بپوشید

رَأْسَهُ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتّٰى اجْتَازَ الْوَادِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر خود را و بزودی رفت تا آنکه تجاوز نمود آن صحرا را متفق علیه

بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ

این باب در مذمت غضب و تکبر است

وَالَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا

و آنانکه پرهیز میکنند از گناهان کبیره و از بے حیائی ها و چون

غَضِبُوْا هُمْ يَغْفِرُوْنَ ۝ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ

بر خشم می آیند ایشان می آمرزند و متاب رخسار خود را از طرف مردمان

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ

وراه مرو در زمین خرامان هر آئینه خدا دوست نمیدارد هر نازنده خود

فَخُورٍ ۝ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

ستائنده را و میانه روی کن در رفتار خود و پست کن آواز خود را

إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ۝ وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ

هر آئینه بدترین آوازها هر آئینه آواز خران باشد وشتاب کنید بسوی آمرزش

مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ

از پروردگار خود و بسوی بهشتی که پهنائی آن مانند آسمان ها و زمین است آماده کرده شده

لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ

برای پرهیزگاران آنانکه خرچ میکنند در آسایش و سختی و فرو خورندگان

الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنَّ اللَّهَ

خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست میدارد نیکوکاران را هر آئینه خدا

لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ۝ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ

دوست نمیدارد کسی را که باشد متکبر خود ستاینده از ابن عمر رضی الله عنه مرویست گفت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا جَرَّعَ عَبْدٌ أَفْضَلَ عِنْدَ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرو نبرد و نیاشامید بنده فروخوردنی بهتر نزد

اللَّهِ عز وجل جُرْعَةَ غَيْظٍ يَكْظِمُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ تَعَالَى

خدای بزرگ و برتر جرعه خشمی که فرو برد آنرا از جهت طلب خوشنودی خدای تعالی

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَمْرُو بْنُ حَلِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

روایت کرد احمد و عمرو بن حلیم از پدر خود و او از پدر وی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِنَّ الْغَضَبَ يُفْسِدُ الْإِيمَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خشم گرفتن هر آئینه تباه میکند ایمان

كَمَا يُفْسِدُ الصَّبِرُ الْعَسَلَ وَعَنْ كَ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانکہ شاہ میگرداند صبر عسل را و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوْسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت موسی بن عمران علیہ

السَّلَامُ يَا رَبِّ مَنْ أَعَزُّ عِبَادِكَ عِنْدَكَ قَالَ مَنْ إِذَا قَدَرَ غَفَرَ

السلام اے پروردگار من کیست عزیز ترین بندگان تو نزد تو فرمود عزیز ترین بندگان

وَعَنْ كَ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ

و روایت است از انس رض کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کسیکہ

حَزَنَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللّٰهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللّٰهُ

نگاہ دارد زبان خود را از عیب مردم پوشد خدا بتعالی عیب او را و کسیکہ فرو خورد خشم خود را باز

عَنْهُ عَذَابَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنِ اعْتَذَرَ إِلَى اللّٰهِ قَبِلَ اللّٰهُ

از ان کس عذاب خود را روز قیامت و کسیکہ عذر خواہی کند بسوے خدا بپذیرد خدا

عُذْرَهُ رَوَى الْأَحَادِيْثَ الثَّلَاثَةَ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

عذر او را روایت کرد این ہر سہ حدیث را بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ كَ أَبِي ذَرٍّ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ

فرمود چون بخشم آید یکے از شما حال آنکہ ایستادہ است پس باید کہ بنشیند پس اگر زائل شود از

الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خشم تیز ورنہ باید کہ بر پہلو بخسبد رواہ احمد و الترمذی و روایت است از

عُطَيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عطیہ بن عروہ سعدی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ان الغضب من الشيطان وان الشيطان خلق

عليه وسلم بدرستيكه خشم كردن از شيطان است و بدرستيكه شيطان پيدا كرده شده

من النار وانما يطفئ النار بالماء فاذا غضب احدكم

از آتش و سرد كرده نمى شود آتش مگر بآب پس چون بخشم آيد يكى از شما

فليتوضأ رواه ابو داود وعن ابي هريرة رض ان

بايد كه وضو بسازد رواه ابو داود و روايت است از ابى هريره رض كه

رجلا قال للنبي صلى الله عليه وسلم اوصني قال لا تغضب

مردى گفت مر پيغمبر خدا را صلى الله عليه وسلم كه وصيت كن مرا فرمود خشم مگير رض

فردد ذلك مرارا قال لا تغضب رواه البخاري وعنه

پس باز گردانيد آن قول را مرة بعد مرة خشم مگير رواه بخارى و هم از وى مرويست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ليس الشديد بالصرعة

گفت فرمود آنحضرت صلى الله عليه وسلم نيست زبردست آنكس مردم را بر زمين

انما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب متفق عليه

بلكه زبردست آنست كه مالك باشد نفس خود را وقت غضب متفق عليه

وعن عائشة بن وهب رض قال قال رسول الله صلى الله

و روايت است از عائشه بن وهب رض گفت فرمود آنحضرت صلى الله

عليه وسلم الا اخبركم باهل الجنة كل ضعيف متضعف

عليه وسلم آيا خبر ندهم شما را باهل بهشت هر ضعيف كه حقيرى پندارند او را مردم

لو اقسم على الله لابره الا اخبركم باهل النار كل عتل

اگر سوگند خورد بر خدا راست گردانيد او را آيا خبر ندهم شما را باهل دوزخ هر خشونت كننده

جواظ مستكبر متفق عليه وعن ابن مسعود رض قال

بيباك متكبر متفق عليه و روايت است از ابن مسعود رض گفت

٥٨ حسن معاشرت و خوش خلقى

حضور صلى الله عليه وسلم در اوصاف بيان فرموده كه خوش خلقى و نرم خوئى و تحمل و صبر بر ايذاء خلق و ترك غضب و انتقام و عفو و درگذشتن و ترك مؤاخذه و درشت نگفتن و ترك لعن و طعن و ترك فحش و بيهوده گفتن و ترك غيبت و سخن چينى و ترك ايذاء بهائم و جمادات و ترك تكبر و خود پسندى و ترك حسد و بخل و ترك حرص و ترك دنيا طلبى و ترك ريا و سمعه و ترك بسيار خوابى و ترك بسيار خورى و ترك بسيار گفتن و ترك بسيار خنديدن و ترك بسيار آميزش و ترك بسيار رفتن و ترك بسيار سخن گفتن و ترك بسيار خلطت و ترك بسيار مزاح و ترك بسيار عتاب و ترك بسيار سرزنش و ترك بسيار عيب جوئى و ترك بسيار تجسس و ترك بسيار تفحص و ترك بسيار تفتيش و ترك بسيار تكلف و ترك بسيار تصنع و ترك بسيار تزين و ترك بسيار تجمل و ترك بسيار تفاخر و ترك بسيار تعظيم و ترك بسيار تواضع و ترك بسيار تذلل و ترك بسيار تملق و ترك بسيار تودد و ترك بسيار تحبب و ترك بسيار تقرب و ترك بسيار تعرض و ترك بسيار تشبه و ترك بسيار تعمق و ترك بسيار تدقيق و ترك بسيار تحقيق و ترك بسيار تنقيح و ترك بسيار تصحيح و ترك بسيار تنقيد و ترك بسيار تحرير و ترك بسيار تقرير و ترك بسيار تدريس و ترك بسيار تعليم و ترك بسيار تلقين و ترك بسيار تفهيم و ترك بسيار تفهم و ترك بسيار تعلم و ترك بسيار تحصيل و ترك بسيار تكرار و ترك بسيار مطالعه و ترك بسيار مراجعه و ترك بسيار مباحثه و ترك بسيار مناظره و ترك بسيار مجادله و ترك بسيار مخاصمه و ترك بسيار مشاجره و ترك بسيار مقاتله و ترك بسيار محاربه و ترك بسيار مضاربه و ترك بسيار مقاتله و ترك بسيار مجادله و ترك بسيار مخاصمه و ترك بسيار مشاجره

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يدخل النار احد

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید دوزخ را هیچ کے

في قلبه مثقال حبة من خردل من ايمان ولا يدخل الجنة

کہ در دل او بمقدار دانہ خردل از ایمان باشد و درنمی آید بہشت را

احد في قلبه مثقال حبة من خردل من كبر رواه مسلم

هیچ کے کہ در دل او بمقدار دانہ خردل است از کبر رواہ مسلم

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم ثلثة لا يكلمهم الله يوم القيمة ولا يزكيهم

وسلم سہ کس اند کہ سخن نمیکند خدای تعالی با ایشان روز قیامت و ثنا نمیکند بر ایشان

ولهم في رواية ولا ينظر اليهم ولهم عذاب اليم شيخ زان

و در روایتے این ہر آمدہ است و نظر نمیکند بسوے ایشان و مر ایشانرا عذاب دردناک شیخ زان

وملك كذاب وعائل مستكبر رواه مسلم وعن

و پادشاہ دروغ گوینده سوم درویش بکر گشنده رواہ مسلم و در روایتے است از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میفرماید

الله تعالى الكبرياء ردائي والعظمة ازاري فمن نازعني

خدا تعالی کبریا چادر من و عظمت ازار من است پس کسیکہ منازعہ کند

واحدا منهما ادخلته النار وفي رواية قذفته في النار

و مشارکت جوید با من در یکے از این ہر دو صفت داخل میکنم او را در آتش و در روایتے بجای او انداختم

رواه مسلم وعن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده

رواہ مسلم و در روایت است از عمرو بن شعیب از پدر خود و او از جد خود

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُوْنَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت می کند کہ فرمود آنحضرت بر انگیخته میشوند

أَمْثَالَ الذَّرِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْ صُوَرِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمُ

مانند مور چہای خرد در روز قیامت در صورت مردان کہ مے پوشد ایشان را

الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ يُسَاقُوْنَ اِلٰى سِجْنٍ فِيْ جَهَنَّمَ يُسَمّٰى

خواری از ہر جا و ہر سو راند مے شوند بسوے زندانی در دوزخ کہ نامیدہ مے شود

بُوْلَسَ تَعْلُوْهُمْ نَارُ الْاَنْيَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ اَهْلِ النَّارِ

آن زندان بولس غلبہ میکند ایشان را آتش دوزخ کہ آتش آتشہاست نوشانیدہ میشوند ایشان را آب

طِيْنَةِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ

از زرد آب دریم دوزخیان رواہ ترمذی و از اسماء بنت عمیس رضی اللہ عنہا مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بِئْسَ

گفت شنیدم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَيَّلَ وَاخْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيْرَ الْمُتَعَالَ بِئْسَ

بندہ ست بندہ کہ بزرگ خود را عمی کبر در وخود را نیک خیال کرد و فراموش کرد خداوند بزرگ بلند را بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَجَبَّرَ وَاعْتَدٰى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْاَعْلٰى بِئْسَ

بندہ ست بندہ کہ جبر نمود و ظلم و فساد از حد در گذشت و فراموش کرد خداوند جبار را کہ بلند ترست بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهٰى وَلَهٰى وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبِلٰى بِئْسَ الْعَبْدُ

بندہ ست بندہ کہ فراموش کرد و مشغول شد بلہو و لعب و فراموش کرد قبرہا را و پوسیدگی بدن را بد بندہ

عَتَا وَطَغٰى وَنَسِيَ الْمُبْتَدَاَ وَالْمُنْتَهٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَتَّلُ الدُّنْيَا بِالدِّيْنِ

کہ از حد در گذشت و سرکشی کرد و فراموشی کرد آغاز حال و انتہای حال خود را بد بندہ ست بندہ کہ فریب میدہد دنیا بدین

بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَتَّلُ الدِّيْنَ بِالشُّبُهَاتِ بِئْسَ الْعَبْدُ

بد بندہ ست بندہ کہ فریب میدہد دین را بشبہات بد بندہ ست

عَبْدُ طَمَعٍ يُقَرِّحُهُ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدُ هَوًى يُضِلُّهُ بِئْسَ الْعَبْدُ

بندہ کہ طمع و حرص می کند او را بر در ارباب دنیا پر بندہ ست بندہ کہ ہوائے نفس گمراہی گرداند او را بد

عَبْدُ رَغَبٍ يُذِلُّهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بندہ ست بندہ کہ رغبت در دنیا خوار میکند او را روایت کرد ترمذی و بیہقی در شعب ایمان گفت ہیچ

قَالَ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

نیست اسناد این حدیث قوی و از امیر المؤمنین عمر رضہ مروی ست گفت و فقیکہ او بر منبر بود

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوَاضَعُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

ای مردمان تواضع کنید زیرا کہ من شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي نَفْسِهِ صَغِيرٌ

وسلم کہ ہمی گفت کسیکہ تواضع کند بامر دم از برای خدا بلند گرداند خدا او را پس او پیش خود

وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ عَظِيمٌ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي أَعْيُنِ

و در چشمان مردم بزرگست و کسیکہ تکبر کند فرو نہد خدا او را پس او در چشم

النَّاسِ صَغِيرٌ وَفِي نَفْسِهِ كَبِيرٌ حَتَّى لَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ

مردم حقیر ست و در نفس خود بزرگست تا آنکہ ہر آئینہ وی سبکتر ست بر مردم از سگ

أَوْ خِنْزِيرٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

یا خوک و از ابی ہریرہ رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ فَأَمَّا

علیہ وسلم فرمود سہ خصلت رستگاری دہندہ ست از عذاب سہ خصلت ہلاک کنندہ و

الْمُنْجِيَاتُ فَتَقْوَى اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَالْقَوْلُ بِالْحَقِّ فِي

اما خصلتہائی کہ نجات دہندہ ست پس پرہیزگاری از خدا ست پنہان و آشکارا دوم گفتن براستی در

الرِّضَا وَالسَّخَطِ وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَا وَالْفَقْرِ وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ

خوشنودی و ناخوشنودی سوم میانہ روی در تونگری و درویشی اما خصلتہائی ہلاک کنندہ

فَهَوًى مُتَّبَعٌ وَشُحٌّ مُطَاعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ وَهِيَ أَشَدُّ

یکی هوای نفس که پیروی کرده شود و دوم بخل و حرص اطاعت کرده شده سوم معجب بودن و پندار

مِنْ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي الْأَحَادِيثِ الْخَمْسَةِ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بدترین خصلت آنست که گوید که امروز چنین شد و فردا چنین شود بیهقی در شعب ایمان

كِتَابُ الْجِهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا

کتاب در جهاد آنانکه ایمان آوردند و هجرت کردند و جهاد نمودند

فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ

در راه خدا باموال خویش و جان خویش بزرگتر اند درجه نزد یک خدا

وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ

و اینجماعت ایشانند مطلب یابان ✣ مژده میدهد ایشانرا پروردگار ایشان بحمت از نزد یک خود

وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ

و بهشتها که ایشانرا در انجا نعمت دایم پود باشند گان انجا همیشه هر آئینه

عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ✣ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا

نزد خدا مزد بزرگست هر آئینه شمار ماهها نزد یک خدا

عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ

دوازده ماه ست در کتاب خدا روزیکه آفرید آسمانها و زمین را

مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا

از انجمله چهار ماه ست حرام امنیت دین درست پس ستم مکنید

فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا

در آن ماه ها بر خویشتن و جنگ کنید با ستمکاران همه ایشان چنانکه ایشان

يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ✣

جنگ می کنند باشما همه شما و بدانید خدا با متقیان یست ✣

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا

اے مسلمانان چیست شما را کہ چون بشما گفتہ شود بیرون آئید

فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ

در راہ خدا گران شدہ میل بے کنید بسوے زمین آیا رضا مند شدید

بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

بزندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا

فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا

در برابر آخرت مگر اندکی اگر بیرون نیائید عذاب کند شما را عذاب

أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ

دردناک و بدل شما گروہے را بجز شما و ہیچ زیان نرسانید خدا را و خدا

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ

بر ہمہ چیز توانا ست اے پیغامبر جہاد کن

الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ

با کافران و با منافقان و درشتی کن بر ایشان و جای ایشان دوزخ ست

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ

و بد جائیست ہر آئینہ خدا دوست میدارد آنہا را کہ جنگ میکنند در راہ خدا

صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ۝ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ

صف زدہ گویا کہ ایشان عمارتے ہستند محکم بایکدیگر چسپیدہ و لازم گردہ شدہ ہر شاخ جنگ

وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ

و آن شوار ست بر شما و شاید کہ شما ناخوش دارید چیزے را حال آنکہ وے بہتر شما

لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

شما را و شاید دوست دارید چیزے را حال آنکہ وے بد شما شما را و خدا میداند و شما نمیدانید

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ

مردمان کارزار میکنند در راه خدا و کافران می جنگند

فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ

در راه معبود باطل پس جنگ کنید با دوستان شیطان هر آئینه حیله

الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝ أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ

شیطان سست است هر جا که باشید دریابد شما را مرگ

وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ ۗ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ

اگرچه باشید در محلهای محکم و افزون داده است خدا مجاهدان را

عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً

نسبت نشینندگان مزد بزرگ درجتها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ

و هست خدا آمرزنده مهربان و هر که ترک وطن بکند در راه خدا بیابد

فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ

در زمین اقامت گاه بسیار و فراخی معیشت و هر که بیرون رود از خانه خود

مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ

هجرت کنان بسوی خدا و پیغامبر او پس دریابد او را موت پس تحقیق ثابت شد

أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ عشره

مزد او بر خدا و هست خدا آمرزنده مهربان روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ

حال جهاد کننده در راه خدا بحو حال روزه دار شب بیدار

الْقَائِمِ بِآيَاتِ اللّٰهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صِيَامٍ وَّلَا صَلٰوةٍ حَتّٰى

طاعت کنندہ و قیام نمایندہ آیات خدا است کہ فتور نمی شود آن صیام از صیام و قیام تا آنکہ

يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

باز گردد مجاہد کنندہ در راہ خدا متفق علیہ و ہم از ابی ہریرہ مروی است گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنْتَدَبَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ضامن شد خدا تعالیٰ مر کسے را کہ بیرون آمد

فِيْ سَبِيْلِهٖ لَا يُخْرِجُهُ اِلَّا اِيْمَانٌ بِيْ وَتَصْدِيْقٌ بِرُسُلِيْ

بجہاد در حالیکہ بیرون نمی آرد او را مگر ایمان بمن و راست گردانستن پیغمبران مرا

اَنْ اَرْجِعَهٗ بِمَا نَالَ مِنْ اَجْرٍ اَوْ غَنِيْمَةٍ اَوْ اُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کہ باز گردانم او را بخانہ اش بچیزے کہ یافتہ است از ثواب آخرت یا غنیمت یا در می آرم او را در بہشت

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ

و ہم از وی مروی است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخدا سوگند

نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْلَا اَنْ رِجَالًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَا تَطِيْبُ اَنْفُسُهُمْ

اگر نمی بود تر حس آنکہ مردانے از مسلمانان خوش نمی شود نفسہای ایشان

اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنِّيْ وَلَا اَجِدُ مَا اَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ مَا تَخَلَّفْتُ

کہ واپس بمانند و جدا شوند از من و نیابد آنچہ می بارانم چیزی کہ سوار کنم ایشان را بر آن از آنچہ

عَنْ سَرِيَّةٍ تَغْزُوْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوَدِدْتُّ

از ہر فرستادہ کہ جہاد میکند در راہ خدا و بخدا سوگند ہر آئینہ دوست میدارم

اَنْ اُقْتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ

کہ کشتہ شوم در راہ خدا پس زندہ گردانیدہ شوم پس کشتہ شوم پس باز زندہ گردانیدہ شوم

اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلٍ

کشتہ شوم باز زندہ گردانیدہ شوم پس کشتہ شوم متفق علیہ و از سہل

بن سعد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط

بن سعد رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نگاہداشتن مرابطان

يوم في سبيل الله خير من الدنيا وما عليها متفق عليه

یک روز سے در راہ خدا بہتر است از دنیا و ہرچہ بر دنیا است متفق علیہ

وعن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لغدوة في سبيل الله او روحة خير من الدنيا وما فيها

ہر آئینہ یک بامداد سیر کردن در راہ خدا یا یک شبانگاہ بہتر است از دنیا و آنچہ در دنیا است

متفق عليه وعن سلمان الفارسي رض قال سمعت

متفق علیہ و روایت است از سلمان فارسی رض گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط يوم وليلة خير من

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کہ رباط یک روز و شب بہتر است از

صيام شهر وقيامه وان مات جرى عمله الذي كان

روزہ یکماہ و شب خیزی آن و اگر بمیرد روان میگردد بر وی ثواب عمل وی کہ بود

يعمله واجرى عليه رزقه وامن الفتان رواه مسلم

عمل میکرد و روان میشود بروی رزق وی و ایمن میگردد از فتنہ اندازندہ گور فرشتہ عذاب گور را

وعن ابي عبس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی عبس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ما اغبرت قدما عبد في سبيل الله فتمسه النار رواه البخاري

گرد آلودہ نگردد دو پای بندہ در راہ خدا پس مماس کند او را آتش دوزخ رواہ بخاری

وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ الْكَافِرُ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ أَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود جمع نمی شوند کافر و کشندهٔ کافر در آتش دوزخ ہمیشہ رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يُكْلَمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكْلَمُ

وسلم مجروح گردانیدہ نمی شود ہیچ کسے در راہ خدا و خدا داناتر است کسے کہ مجروح گردانیدہ می

فِي سَبِيلِهِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجُرْحُهُ يَثْعَبُ دَمًا اللَّوْنُ

در راہ وے مگر آنکہ می آید روز قیامت و حال آنکہ جراحت او میریزد خون رنگ

لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خون و بوے بوے مشک متفق علیہ و در روایت است از

أَبِي مُوسٰى رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رضہ گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ

پس گفت آن مرد مردے قتال میکند برای غنیمت و مردی قتال میکند برای نام و مردے

يُقَاتِلُ لِيُرٰى مَكَانُهُ فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ قَاتَلَ

قتال میکند برای اینکہ دیدہ شود مکان او در شجاعت پس کیست در راہ خدا گفت آنحضرت ہر کہ

لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

برائے آنکہ باشد کلمہ خدا بلند تر پس او ست جہاد کنندہ در راہ خدا متفق علیہ

وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَاهِدُوا

و در روایت است از انس رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود جہاد کنید

الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

مشرکین را بمالہای خود و بدنہای خود و بزبان ہای خود رواہ ابوداود

وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ

ونسائی و دارمی و روایت است از ابی هریره رضه گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم فاش کنید سلام را و بخورانید طعام را

وَاضْرِبُوا الْهَامَ تَوْرَثُوا الْجِنَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و بزنید سر ها را تا وارث گردانیده شوید بهشتها را رواه ترمذی و روایت است از

فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

فضاله بن عبید از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که گفت

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ

هر مرده ختم کرده می شود بر بهان عمل که کرده است مگر آن کسیکه در نگهبانی مرده در راه

اللّٰهِ فَإِنَّهُ يُنَمَّى لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيَأْمَنُ مِنْ فِتْنَةِ

خدا پس بدرستیکه شان افزوده کرده میشود برای او عمل او تا روز قیامت و این میگرداند او را از آزمایش

الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

قبر را رواه ترمذی و ابو داود و روایت کرد این حدیث را دارمی

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضه أَنَّهُ سَمِعَ

از عقبه بن عامر رضه و روایت است از معاذ بن جبل رضه که او شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَاتَلَ فِي

آنحضرت صلے الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه قتال کند در

سَبِيلِ اللّٰهِ فَوَاقَ نَاقَةٍ فَقَدْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِي

راه خدا مقدار میان دو دوشیدن ماده شتر پس بتحقیق واجب میگردد برای او بهشت و کسیکه خسته کرده شود

سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ نُكِبَ نَكْبَةً فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَغْزَرِ مَا كَانَتْ لَوْنُهَا

راه خدا یا خسته رسانیده شود بزخم رسانیدنی پس می آید روز قیامت همچو بسیار تر روان جراحت در رنگ

الزَّعْفَرَانُ وَرِيحُهَا الْمِسْكُ وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِي سَبِيلِ اللهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ

زعفران است و بوی آن مشک است و کسیکه بیرون آید ببدن وی ریش در راه خدا پس بر وی

طَابِعَ الشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

مهر شهیدان است رواه ترمذی و ابوداؤد و نسائی و در روایت است از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ

گفت گفت رسول آنحضرت صلی الله علیه وسلم درنمی آید آتش دوزخ بمرد کسیکه گریه از

خَشْيَةِ اللهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَلَا يَجْتَمِعُ عَلَى عَبْدٍ

ترس خدا تا آنکه باز گردد شیر در پستان و جمع نمی شود بر بنده

غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گرد در راه خدا و دود جهنم یعنی جهاد در دو جمع نمی آید رواه ترمذی

وَزَادَ النَّسَائِيُّ فِي أُخْرَى فِي مَنْخَرَيْ مُسْلِمٍ أَبَدًا وَفِي

و زیاده کرده است نسائی در روایت دیگر یعنی جمع نمیکند دود و دود جهنم یعنی جهاد هرگز

أُخْرَى لَهُ فِي جَوْفِ عَبْدٍ أَبَدًا وَلَا يَجْتَمِعُ الشُّحُّ وَالْإِيمَانُ

و در روایت دیگر هر نسائی را جمع نمیکند دو غبار و دود در اندرون بنده هرگز و جمع نمی شود بخل و ایمان

فِي قَلْبِ عَبْدٍ أَبَدًا وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

در دل بنده هرگز و در روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دو چشمها نند که مماس نمیکند آن دو چشم را آتش دوزخ

عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللهِ

یکی چشمی که گریسته است از ترس خدا و دیگر چشمی که شب کرده که نگاهبانی میکند مجاهدان را در راه

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ مَرَّ رَجُلٌ مِنْ

خدا رواه ترمذی و در روایت است از ابی هریره رض گفت گذشت مردی از

أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ بِشِعْبٍ فِيهِ عُيَيْنَةٌ مِنْ مَاءٍ عَذْبَةٍ

یاران آنحضرت بشعبے کہ در وے چشمۂ بود از آب شیرین

فَأَعْجَبَتْهُ فَقَالَ لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَأَقَمْتُ فِي هٰذَا الشِّعْبِ

پس خوش آمد آن شعبہ آن مرد را پس گفت اگر گوشہ گیرم از مردم پس اقامت نمایم در ین شعب

فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تَفْعَلْ

پس ذکر کرد شان آن نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت مکن ایں را

فَإِنَّ مَقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلٰوتِهِ فِي بَيْتِهِ

زیرا کہ بدرستی ایستادن یکے از شما در راہ خدا فاضلتر است از نماز وے در خانۂ خود

سَبْعِينَ عَامًا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ

ہفتاد سال آیا دوست نمیدارید شما کہ بیامرزد خدا تعالیٰ شما را و در آرد شما را

الْجَنَّةَ اُغْزُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَوَاقَ

در بہشت قتال کنید با کافران در راہ خدا کسیکہ غزا کند در راہ خدا مقدار از زمان دوشیدن

نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ

ناقہ واجب میگردد مر او را بہشت رواہ ترمذی و روایت است از عثمان

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِي

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بودن یکروز در

سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ يَوْمٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ

سرحد کفر و بسر بردن ایشان بہتر است از عبادت ہزار روز در غیر آنجا از منزلہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ أَنَّ النَّبِيَّ

رواہ ترمذی روایت است از عبد اللہ بن حبشی کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم پرسیدہ شد کہ کدام از عملہا است کہ فاضلتر است گفت

طول القيام فقيل فاي الصدقة افضل قال جهد المقل

دراز ایستادن در نماز گفته شد پس کدام صدقه فاضلتر است فرمود طاقت فقیر

قيل فاي الهجرة افضل قال من هجر ما حرم الله عليه

گفته شد پس کدام هجرت فاضلتر است فرمود کسیکه جدائی کرده چیزیرا که حرام کرده است خدا بروی

قيل فاي الجهاد افضل قال من جاهد المشركين بماله

گفته شد پس کدام جهاد فاضلتر است فرمود کسیکه جهاد کرده کافران را بمال خود

ونفسه قيل فاي القتل اشرف قال من اهريق دمه

وجهاد کرده است بنفس خود گفته شد پس کدام کشته شدن در جهاد شریفتر است فرمود کسیکه

وعقر جواده رواه ابو داود وفي رواية النسائي انه

وپی کرده شد اسب او رواه ابو داود ودر روایت نسائی آمده است که

النبي صلى الله عليه وسلم سئل اي الاعمال افضل

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پرسیده شد که کدام یکے از اعمال فاضلتر است

قال ايمان لا شك فيه وجهاد لا غلول فيه

فرمود فاضلترین اعمال ایمان است که نیست شک در آن وجهاد که نیست خیانت در غنیمت در آن

مبرورة قيل فاي الصلوة افضل قال طول القنوت

که مقبول شده است گفته شد پس کدام نماز فاضلتر است فرمود فاضلتر آنکه قیام در آن دراز باشد

ثم اتفقا في الباقي وعن ابي امامة رضي الله عنه

پس اتفاق کردند هر دو در باقی حدیث ودر روایت است از ابی امامه رضی اللہ عنہ از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال ليس شيء احب الى الله من

صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود نیست چیزے دوست داشته شده نزد خدا از

قطرتين واثرين قطرة دموع من خشية الله وقطرة

دو قطره ودو نشان یکے قطره اشکها است از ترس خدا ودیگر

دمِ شهید افضل است فی سبیل اللہ و اما الاثران فاثر فی سبیل

خونے کہ ریختہ می شود در راہ خدا و اما دو اثر پس بکے نشان زخم است در راہ

اللہ و اثر فی فریضۃ من فرائض اللہ تعالیٰ رواہ الترمذی

خدا و دوم اثرے در فریضہ از فرائض خدا تعالیٰ رواہ ترمذی

وعن عبد اللہ بن عمرو رض قال قال رسول اللہ صلی

در روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللہ علیہ وسلم لا تزال یحج البیت الاحاجا او معتمرا او

اللہ علیہ وسلم سوار میشود در یارا گر در حالیکہ حج کنندہ یا عمرہ برآرندہ یا

غازیا فی سبیل اللہ فان تحت البحر نارا او تحت النار

غزا کنندہ در راہ خدا زیرا کہ زیر دریا آتشے است یا زیر آتش

بحرا رواہ ابو داود وعن عبد اللہ بن عمرو رض ان

دریا می است رواہ ابو داود و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض کہ

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال غزوۃ کغزوۃ رواہ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود یک غزا کشتن می ہا از سفر غزا رواہ

ابو داود وعن ابی امامۃ رض قال خرجنا مع رسول اللہ

ابو داود و روایت است از ابی امامہ رض گفت بیرون آمدیم ما ہمراہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم فی سریۃ فمر رجل بغار فیہ شیٔ

صلے اللہ علیہ وسلم در پارہ از لشکر پس گذشت مردے بغارے کہ در وے

من ماء و بقل فحدث نفسہ بان یقیم فیہ و یتخلی

از آب و ترہ و سبزی بود پس حدیث کرد انفس خود کہ اقامت کند در وے و عزلت

من الدنیا فاستاذن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فی ذلک

از دنیا پس طلب اذن کرد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در ان

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إني لم أبعث باليهودية
پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فرستادہ نشدہ ام بملت یہودیت
ولا بالنصرانية ولكني بعثت بالحنيفية السمحة والذي
ونہ بملت نصرانیت ولیکن فرستادہ شدہ ام بدین اسلام کہ ملت نرم و آسان است سوگند بخدائیکہ
نفس محمد بيده لغدوة أو روحة في سبيل الله خير
نفس محمد در دست او ست ہر آئینہ سیر کردن در بامداد یا سیر کردن در شبانگاہ در راہ خدا بہتر
من الدنيا وما فيها ولمقام أحدكم في الصف خير من صلوته
از دنیا و ہر چہ در و ست و ہر آئینہ ایستادن یکی از شما در صف قتال بہتر است از نماز گذاردن
ستين سنة رواه أحمد وعن أبي سعيد
شصت سال رواہ احمد و روایت است از ابی سعید رض
أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من رضي بالله ربا
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیکہ راضی و خشنود گردد بخدا کہ
وبالإسلام دينا وبمحمد رسولا وجبت له الجنة
و راضی گردد باسلام کہ دین و بمحمد کہ رسول است واجب گردد مر او را بہشت
فعجب لها أبو سعيد فقال أعدها علي يا رسول الله
پس خوش کرد مر این کلمات را ابو سعید پس گفت اعادہ کن این کلمات را بر من اے رسول خدا
فأعادها عليه ثم قال وأخرى يرفع الله بها العبد
پس اعادہ کرد آنحضرت آن کلمات را بر و ے پس گفت آنحضرت و خصلت دیگر است کہ بلند میکند
مائة درجة في الجنة ما بين كل درجتين كما بين السماء
صد پایہ در بہشت مسافت میان ہر دو پایہ چنان است کہ میان
والأرض قال وما هي يا رسول الله قال الجهاد في سبيل الله الجهاد في سبيل
و زمین است گفت ابو سعید و چہ چیز است آن خصلت یا رسول اللہ فرمود آنحضرت کہ رشتہ و راہ

اللّٰهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رضہ

جہاد کردن است در راہ خدا رواہ مسلم . وروایت است از ابی موسے رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَبْوَابَ الْجَنَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ درہاے بہشت

تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ يَا اَبَا مُوْسٰى

زیر سایہ شمشیرہا است پس بایستاد مردے کہنہ وسودہ شکل وجامہ پس گفت آنمرد یا ابا موسی

اَنْتَ سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هٰذَا قَالَ

تو شنیدۂ . آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این سخن را گفت آنمرد

نَعَمْ فَرَجَعَ اِلٰى اَصْحَابِهٖ فَقَالَ اَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ ثُمَّ كَسَرَ

آرے شنیدم پس رجوع کرد آنمرد بسوے یاران خود پس گفت آنمرد میخواہم بر شما سلام را پس شکست

جَفْنَ سَيْفِهٖ فَاَلْقَاهُ ثُمَّ مَشٰى بِسَيْفِهٖ اِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهٖ

نیام شمشیر خودرا پس بیفگند نیام را پس رفت با شمشیر خود بسوے دشمنان پس بجود بشمشیر

حَتّٰى قُتِلَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ

تا آنکہ کشتہ شد رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بازداشت اسپے را در راہ خدا

اِيْمَانًا بِاللّٰهِ وَتَصْدِيْقًا بِوَعْدِهٖ فَاِنَّ شِبَعَهٗ وَرِيَّهٗ وَرَوْثَهٗ

از جہت ایمان آوردن بخدا واز جہت راست داشتن وعدہ حق پس بدرستیکہ سیری وسیرابی اورا وسرگین اورا

وَبَوْلَهٗ فِيْ مِيْزَانِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

وبول او در میزان او باشد روز قیامت رواہ بخاری وروایت است از

جَابِرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ

جابر رضہ گفت گفت مردے مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم در روز جنگ احد

ارایت ان قتلت فاین انا قال فی الجنة فالقی تمرات فی
کہ خبر دہید اگر کشتہ شوم پس کجا است جای من فرمود آنحضرت در بہشت است جای تو پس انداخت خرمہا
یدہ ثم قاتل حتی قتل متفق علیہ وعن ابن عباس رض قال
دست خود پس جنگ کرد تا آنکہ کشتہ شد متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض گفت
بعث النبی صلی اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بن رواحة فی سریة
فرستاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بن رواحہ را در فوجے در لشکر
فوافق ذلک یوم الجمعة فغدا اصحابه وقال اتخلف واصلی
پس موافق افتاد آن فرستادن روز جمعہ را پس وقت با مداد رفتند یاران او و گفت عبد اللہ پس میانم
مع رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ثم الحقهم فلما صلی مع
با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس از آں بملحق شوم ایشاں را و دیدم پس چوں نماز گذارد
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم راٰہ فقال ما منعك ان تغدو
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید آنحضرت او را پس فرمود چہ باز داشت ترا از آنکہ بامدادی
مع اصحابك فقال اردت ان اصلی معك ثم الحقهم فقال
با یاران تو پس گفت عبد اللہ خواستم کہ نماز جمعہ بگذارم با تو بعد ازاں بروم با ایشاں پس فرمود
لو انفقت ما فی الارض جمیعا ما ادرکت فضل غدوتهم
اگر خرچ کنی آنچہ در زمین است از اسباب و متاع ہمہ را نمی یابی تو فضل و ثواب بامداد ایشاں را
رواہ الترمذی باب اداب السفر ہمش
روایت کرد ایں حدیث را ترمذی در باب آداب سفر مشکوٰۃ

باب ثواب الاعانة علی الجهاد

باب در بیان ثواب اعانت کردن بر جہاد از مال و اسباب

عن زید بن خالد ان رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم
روایت است از زید بن خالد رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال من جهز غازيا في سبيل الله فقد غزا ومن خلف غازيا

فرمود کسیکه ساخته کند اسباب غازی را در راه خدا پس بتحقیق غزا کرد و کسیکه خلیفه کرد

في اهله فقد غزا متفق عليه وعن زيد بن خالد الجهني رضي الله عنه

در اهل و عیال او پس بتحقیق غزا کرد متفق علیه و از روایت است از زید بن خالد جهنی رضی الله عنه

قال جاء رجل من الانصار الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال له

گفت آورد مردی از انصار را که با ما بود پیش گفت او را مرد این نامی

ان فلانا يقرئك السلام فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم له

که فلان میرساند بتو سلام پس گفت رسول الله صلی الله علیه وسلم مر او را

اما انه قد غزا ولكنه قد مرض فقال اما انك لو اتيته فوجدته قد برئ

آگاه باش که او بتحقیق غزا کرد و لیکن او بتحقیق مریض شد پس گفت آگاه باش که تو اگر بیائی نزد او پس بیابی او را که او بتحقیق

وطابت نفسه وعلفت دابته كان لك عند الله عز وجل حسنات

شفا یافته و خوش شده نفس او و علف داده شده است ستور او هست مر تو را نزد الله عز و جل حسنات

ان لو اتيته فوجدته قد برئ وطابت نفسه وعلفت دابته كان لك عند الله عز وجل حسنات

اگر تو بیائی نزد او پس بیابی او را که او بتحقیق شفا یافته و خوش شده نفس او و علف داده شده است ستور او هست مر تو را نزد الله عز و جل حسنات

وعن ابي امامة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی امامه رضی الله عنه گفت گفت رسول الله صلی الله علیه وسلم

من جهز غازيا في سبيل الله فله مثل اجره رواه احمد وابو داود

کسیکه ساخته کند غازی را در راه خدا پس مر او را مثل اجر اوست رواه احمد و ابو داود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْغَازِي أَجْرُهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرغازی را مژدہ داد است و مرجاعل را بمژدہ

وَأَجْرُ الْغَازِي رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عَلِيٍّ

و مژدہ غازی تعیین دو اجر است رواہ ابوداؤد و روایت است از علی

وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي أُمَامَةَ وَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللّٰهِ

و ابی درداء و ابی ہریرہ و ابی امامہ و عبداللہ بن عمر و عبداللہ بن عمرو

وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمْ

و جابر بن عبداللہ و عمران بن حصین رضی اللہ تعالی عنہم

أَجْمَعِينَ كُلُّهُمْ يَحْدُثُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اجمعین ہمہ ایشان روایت میکنند از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَنَّهُ قَالَ مَنْ أَرْسَلَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَأَقَامَ فِي بَيْتِهِ فَلَهُ

و ہر یک میگوید کہ آنحضرت فرمود ہر کہ بفرستد نفقہ را در راہ خدا و اقامت کند در خانہ خود پس

بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ دِرْهَمٍ وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

مر او را بہر درہم ہفتصد درہم است و کسیکہ غزا کند بذات خود در راہ خدا

وَأَنْفَقَ فِي وَجْهِ ذٰلِكَ فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ

و انفاق کند در وجہ خدا پس مر او راست بہر درم ہفتصد ہزار درہم

ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ رَوَاهُ ابْنُ

پس خواند آنحضرت این آیت را و خدا زیادہ کند ثواب مر کسے را کہ میخواہد رواہ ابن

مَاجَةَ وَعَنْ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ماجہ و روایت است از جابر بن سمرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَبْرَحَ هٰذَا الدِّينُ قَائِمًا يُقَاتِلُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ ہست این دین اسلام بپا کہ زار میکنند مر بر یا دشمن او

عصابة من المسلمين حتى تقوم الساعة رواه مسلم

جماعت از مسلمانان تا آنکه برپا می شود وی آید قیامت رواه مسلم

باب الترغيب في الجهاد

این باب در بیان فضیلت جهاد است

عن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عليه وسلم من مات ولم يغز ولم يحدث به نفسه

علیه وسلم کسیکه مرد و نغزا نکرد و حدیث نکرد بغزا نفس خود را

مات على شعبة من نفاق رواه مسلم وعن ابي امامة

می میرد بر شعبے از نفاق رواه مسلم و روایت است از ابی امامه رض

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لم يغز ولم يجهز

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه غزا نکند و ساختگی نکند بیج غازیرا

غازيا او يخلف غازيا في اهله بخير اصابه الله بقارعة

از مال و اسباب یا خلیفه نشود بیج غازی را در اهل وی بنیکی میرساند او را خدا بیکے از حادثه سخت

قبل يوم القيامة رواه ابو داود وعن ابي هريرة رض قال

پیش از روز قیامت رواه ابو داود و روایت است از ابی هریره رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من لقي الله بغير اثر

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه ملاقات کند خدا را بی نشانی

من جهاد لقي الله وفيه ثلمة رواه الترمذي وابن ماجة

از جهاد ملاقات می کند خدا را و حال آنکه در دین وی رخنه ست رواه ترمذی و ابن ماجه

وعن ابي هريرة رض ان رجلا قال يا رسول الله صلى الله

و روایت ست از ابی هریره رض که مردی گفت یا رسول الله صلے الله علیه وسلم

رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَهُوَ يَبْتَغِي عَرَضًا مِّنْ

مردیست کہ میخواہد جہاد با کافران در راہ خدا و حال آنکہ آنمرد طلب میکند متاعی از

عَرَضِ الدُّنْيَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمَ لَا أَجْرَ لَهُ

متاع دنیا پس فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ثواب آخرت مراورا

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مُعَاذٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

رواہ ابو داؤد و در روایت ہست از معاذ رضہ گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَزْوُ غَزْوَانِ فَأَمَّا مَنِ ابْتَغَى وَجْهَ اللّٰهِ وَأَطَاعَ

علیہ وسلم غزا کردن دو قسم ہست اما کسیکہ طلب کند بغزا کردن ذات خدا و رضای او

الْإِمَامَ وَأَنْفَقَ الْكَرِيمَةَ وَيَاسَرَ الشَّرِيكَ وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ

و فرمان آوازی کند بادشاہ را و خرچ کند در راہ خدا نفیس مالہای برگزیدہ خود را و رفق نماید کسی را کہ با وی شریک

فَإِنَّ نَوْمَهُ وَنُبْهَهُ أَجْرٌ كُلُّهُ وَأَمَّا مَنْ غَزَا فَخْرًا وَرِيَاءً

پس بدرستیکہ خواب او و بیداری او موجب اجر و ثواب ہست اما کسیکہ غزا کند جہت فخر و ریا

وَسُمْعَةً وَعَصَى الْإِمَامَ وَأَفْسَدَ فِي الْأَرْضِ فَإِنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ

و سمعہ و بیفرمانی کند امام را و فساد کند در زمین پس بدرستیکہ نمی بازگردد

بِالْكَفَافِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

انغزا بمساوی ثواب رواہ مالک و ابو داؤد و نسائی و در روایت ہست از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمرو رضہ بدرستیکہ او گفت یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَخْبِرْنِي عَنِ الْجِهَادِ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو إِنْ قَاتَلْتَ

وسلم خبر دہ مرا از جہاد کہ چیز ہست باید کہ پس فرمود آنحضرت ای عبد اللہ بن عمرو اگر قتال کنی تو

صَابِرًا مُحْتَسِبًا بَعَثَكَ اللّٰهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَإِنْ قَاتَلْتَ مُرَائِيًا

در حالیکہ صابر کنندہ و ثواب چشم دارندہ از خدا بر انگیزد ترا خدا در صفت صبر احتساب اگر قتال کنی در حالیکہ ریا کنندہ

وما يبعثك الله يا عبد الله بن عمرو

بمکاثرت برانگیزد ترا خدا اے بیکار و فریب کنندہ اے عبد اللہ بن عمرو

على اي حال قالت او قتلت بعثك الله على تلك الحالة

در ہر حالتی کہ کار زار کنی و کشتہ شوی برانگیزد ترا خدا تعالیٰ بر آن حالت

رواه ابو داؤد وعن عبادة بن الصامت قال قال رسول الله

رواہ ابو داؤد در روایت ست از عبادہ بن صامت گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من غزا في سبيل الله فمرض

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ غزا کند در راہ خدا و بیمار نگردد

الا عقال فله ما نوى رواه النسائي

مگر بقدر عقال پس مر او راست آنچہ نیت کرد رواہ نسائی

باب مناقب الشهادة والشهداء

فضیلت شہادت و شہیدان

ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله اموات بل احياء

و مگویند مر کسی را کہ کشتہ شود در راہ خدا کہ ایشان مردگانند بلکہ ایشان زندہ اند

ولكن لا تشعرون ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا

ولیکن نمی دانید و گمان مکن کسانیکہ کشتہ شدند در راہ خدا مردہ

بل احياء عند ربهم يرزقون فرحين بما اتاهم الله من فضله

بلکہ زندہ اند نزد پروردگار خویش روزی داده می شوند شادمان بآنچہ عطا کرد ایشان را

ويستبشرون بالذين لم يلحقوا بهم من خلفهم

خدا ایشان را از فضل خود و خوشوقت می شوند بسبب آنکہ نرسیدند بایشان نیوستہ اند از پس ایشان

الا خوف عليهم ولا هم يحزنون وعن المقدام

بسبب آنکہ ہیچ ترس نیست بر ایشان نہ ایشان اندوہناک شوند و از مقدام

بن معدیکرب قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

بن معدیکرب مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

للشہید عند اللہ ست خصال یغفر لہ فی اول دفعۃ

مر شہید را نزد خدا شش خصلت ست یکی آنکہ آمرزیدہ شود مر او را در اول دفعہ

ویری مقعدہ من الجنۃ ویجار من عذاب القبر ویامن من

و بنمودہ میشود او را جایگاہ نشست او از بہشت و نگاہداشتہ شود از عذاب قبر و ایمن گردد از

الفزع الاکبر ویوضع علی راسہ تاج الوقار الیاقوتۃ منہا

ترس بزرگتر و نہادہ میشود بر سر او افسر عزت و تعظیم کہ یاقوت جواہر از ان

خیر من الدنیا وما فیہا ویزوج ثنتین وسبعین زوجۃ

بہتر ست از دنیا و ہر چہ در دنیا ست از متاع و تبعیت کردہ میشود او را ہفتاد و دو زن

من الحور العین وتشفع فی سبعین من اقربائہ رواہ الترمذی

از حور عین و شفاعت قبول کردہ میشود در ہفتاد کس از خویشان او روایت کردہ ترمذی

وابن ماجۃ وعن ابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ

و ابن ماجہ و از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم ما یجد الشہید من مس القتل الا کما یجد احدکم

علیہ وسلم شہید نمی یابد در وقت قتل را مگر چنانکہ می یابد یکی از شما

من القرصۃ رواہ الترمذی والنسائی والدارمی

در وقت یدن کیک رواہ ترمذی ونسائی ودارمی

وعن ابن عباس ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

و روایت ست از ابن عباس رضی اللہ عنہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

لاخیکم انہ لما اصیب اخوانکم بأحد جعل اللہ ارواحہم فی

مر برادران شما را چون کشتہ شدند برادران شما در احد گردانید خدا تعالی روحہای ایشان را در

طَيْرٌ خُضْرٌ تَرْدُ أَنْهَارَ الْجَنَّةِ تَأْكُلُ مِنْ ثِمَارِهَا وَتَأْوِي

پرندہ ہا سبز فرود می آیند آن پرندہ ہا جوئہا بہشت را میخورند آن طیور را میوہ ہا بہشت و پناہ می ارند

إِلَى قَنَادِيلَ مِنْ ذَهَبٍ مُعَلَّقَةٍ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ فَلَمَّا وَجَدُوا طِيبَ

بسوئے قندیلہا از طلا کہ آویختہ شدہ اند آن قندیلہا در سایۂ عرش پس نگاہی کہ یافتند آن پرندگان

مَأْكَلِهِمْ وَمَشْرَبِهِمْ وَمَقِيلِهِمْ قَالُوا مَنْ يُبَلِّغُ إِخْوَانَنَا عَنَّا

خوشی طعام و شراب خود و آرامگاہ خود را گفتند کیست کہ برساند و خبر کند برادران ما را از ما

أَنَّا أَحْيَاءٌ فِي الْجَنَّةِ نُرْزَقُ لِئَلَّا يَزْهَدُوا فِي الْجِهَادِ وَلَا يَنْكُلُوا

اینکہ ما زندہ ایم در بہشت روزی دادہ میشویم تا آنکہ ناخواہا نشوند در جہاد و سستی نکنند

عِنْدَ الْحَرْبِ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا أُبَلِّغُهُمْ عَنْكُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى

در جنگ پس گفت خدا تعالی من میرسانم خبر برادران شما را از جانب شما پس فرود آورد خدا تعالی

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ

این آیات را گمان مبر آن کسانی را کہ کشتہ شدہ اند در راہ خدا کہ مردگان اند بلکہ زندگان اند

إِلَى آخِرِ الْآيَةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ

تا آخر آیت رواہ ابو داؤد و از ابن عباس رضی مرویست

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عُرِضَ عَلَيَّ أَوَّلُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود عرض کردہ شد بر من نخستین

ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ شَهِيدٌ وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ وَعَبْدٌ أَحْسَنَ

کسانیکہ در آیند بہشت را یکی شہید دوم پارسا سوم بندہ کہ نیکو کردہ است بندگی خدا را

عِبَادَةَ اللَّهِ وَنَصَحَ لِمَوَالِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و نیکخواہی کردہ مر صاحبان خود را رواہ ترمذی و گفت

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ

انس رضی فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے کہ در آید

الجنة يحب ان يرجع الى الدنيا وله ما في الارض من شيء

بہشت را دوست دارد کہ باز گردد بسوی دنیا و باشد او را آنچہ در زمین است از چیز ہے

الا الشهيد يتمنى ان يرجع الى الدنيا فيقتل عشر مرات لما

مگر شہید آرزو دارد کہ باز گردد بسوی دنیا پس کشتہ شود دہ بار از جہت آنچہ

يرى من الكرامة متفق عليه وعن عبد الله بن

می بیند از بزرگی و ثواب متفق علیہ و از عبد اللہ بن

عمرو بن العاص رض ان النبي صلى الله عليه وسلم قال

عمرو بن عاص رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

القتل في سبيل الله يكفر كل شيء الا الدين

کشتہ شدن در راہ خدا کفایت می کند ہر چیز را یعنی ہر گناہ را مگر وام را

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى

رواہ مسلم و از ابی ہریرہ رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال يضحك الله الى رجلين يقتل احدهما

علیہ وسلم فرمود خندہ می کند خدا را بسوی دو مرد کہ بہ کشد یکی از آن دو مرد دیگر را

الاخر يدخلان الجنة يقاتل هذا في سبيل الله

دیگر ہر دو در آیند ہر دو بہشت را قتال می کند این یکے در راہ خدا

فيقتل ثم يتوب الله على القاتل فيستشهد متفق عليه

پس کشتہ شود پس توبہ می کند خدا بر قاتل پس شہید شود متفق علیہ

وعن مسروق قال سألنا عبد الله بن مسعود عن هذه الآية

و از مسروق گفت پرسیدیم ما عبد اللہ بن مسعود را از تفسیر این آیت

ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون

و گمان مبر آن را کہ کشتہ شدند در راہ خدا مردہ بلکہ زندگانند نزد پروردگار خود و روزی داده شوند

قَالَ اِنَّا قَدْ سَاَلْنَا عَنْ ذٰلِكَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابن مسعود بدرستیکہ ما بتحقیق پرسیدیم از تفسیر این آیت از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ اَرْوَاحُهُمْ فِيْ اَجْوَافِ طَيْرٍ خُضْرٍ لَهَا قَنَادِيْلُ مُعَلَّقَةٌ

پس فرمود آنحضرت ارواح شہیدان در درون پرندگان سبز ہست آن پرندگان را قندیلہا است آویختہ

بِالْعَرْشِ تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ ثُمَّ تَاْوِيْ اِلٰى تِلْكَ الْقَنَادِيْلِ

بعرش کہ حکم آشیانہ دارد وی چرند آن طیور از بہشت ہر جا کہ میخواہند پس پناہ میگیرند بسوے آن قندیل

فَاطَّلَعَ اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ اِطِّلَاعَةً فَقَالَ تَشْتَهُوْنَ شَيْئًا قَالُوْا اَيَّ شَيْءٍ

پس مطلع شد بسوے ایشان پروردگار ایشان مطلع شدنی بعنایت خاص پس فرمود ایا خواہش دارید چیزرا

نَشْتَهِيْ وَنَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا فَفَعَلَ

چیز خواہیم و حال آنکہ ما می چریم از بہشت ہر جا کہ سے خواہیم پس کرد

ذٰلِكَ بِهِمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا رَاَوْا اَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوْا مِنْ اَنْ يُّسْاَلُوْا

پروردگار این سوال را بایشان سہ بار پس چون دیدند ایشان کہ البتہ گذاشتہ نمی شوند از خواستن

قَالُوْا يَا رَبِّ نُرِيْدُ اَنْ تَرُدَّ اَرْوَاحَنَا فِيْ اَجْسَادِنَا حَتّٰى نُقْتَلَ

گفتند ای پروردگار میخواہیم کہ باز گردانی جانہای ما را در تنہای ما تا آنکہ کشتہ شویم

فِيْ سَبِيْلِكَ مَرَّةً اُخْرٰى فَلَمَّا رَاٰى اَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوْا

در راہ تو و شہید شویم بار دیگر پس چون دانست پروردگار تعالی کہ نیست ایشان را احتیاج جائیکہ گذاشتہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر حالت اول رواہ مسلم در روایت ہست از انس رضہ گفت کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطَى الشَّهِيْدُ عِنْدَ اللّٰهِ سِتَّ خِصَالٍ اَوَّلُ خَصْلَةٍ

صلی اللہ علیہ وسلم دادہ میشود شہید نزد خدا شش خصلت اول خصلت

مِنْ دَمِهٖ يُغْفَرُ لَهٗ بِاَوَّلِ دُفْعَةٍ وَاَوَّلُ مَنْ يَمْسَحُ التُّرَابَ

از خون او آمرزیدہ میشود او را بسبب آن گناہان او در اول گسیکہ پاک می کند خاک را

عَنْ وَجْهِهٖ زَوَّجَتْهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَاِذَا وَقَعَ جَنْبُهٗ وَقَعَ

از روے وے زوجۂ او باشد از زنان بہشت و چون واقع می شود پہلوے شہید بر زمین واقع

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ اللَّالَكَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض لَمَّا كَانَ يَوْمُ اُحُدٍ

در بہشت روایت کرد دیلمی این حدیث را و روایت است از انس رض ہرگاہ کہ بود جنگ احد

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَمْزَةَ وَقَدْ جُدِعَ وَمُثِّلَ بِهٖ

گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بحمزہ بن عبد المطلب حالانکہ بریدہ کردہ شدہ بود

فَقَالَ لَوْلَا اَنْ تَجِدَ لِتَرْكَتُهٗ حَتّٰى يَحْشُرَهُ اللّٰهُ مِنْ بُطُوْنِ

پس فرمود اگر نیافتم ہر آئینہ میگذاشتم او را تا آنکہ حشر میکرد او را خدا از شکمہای

السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَلَمْ يُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنَ الشُّهَدَاءِ وَقَالَ

درندہ ہا و پرندہ ہا و نماز نگذارد آنحضرت بر ہیچ یکے از شہیدان و فرمود

اَنَا شَهِيْدٌ عَلَيْكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

کہ من گواہی دہندہ ام بر شما امروز در فردا روز قیامت

بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ

این باب در بیان اقسام شہید است

عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از سہل بن حنیف رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ اللّٰهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ اَللّٰهُ مَنَازِلَ

علیہ وسلم کہ یکہ سوال کند از خدا تعالیٰ شہادت بصدق الدہ او را خدا تعالیٰ منزلہا

الشُّهَدَاءِ وَاِنْ مَاتَ عَلٰى فِرَاشِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

شہید انرا اگرچہ بمیرد در آنرو بر فرش خود رواہ مسلم و رواہ است از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَعُدُّوْنَ الشَّهِيْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چہ میشمارید کہ شہید کیست در میان شما

فَيَكْرُفُوا لَوْلَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

گفتند یا رسول اللہ کسیکہ کشتہ شدہ در راہ خدا پس وے شہید است

قَالَ اِنَّ شُهَدَاءَ اُمَّتِي اِذًا لَقَلِيلٌ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ

گفت آنحضرت بدرستیکہ شہیدان امت من براین تقدیر مرآئنہ کم اند کسیکہ کشتہ شود در راہ خدا

شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ

شہید است وکسیکہ میرد در راہ خدا پس وے شہید است وکسیکہ میرد در علت طاعون

فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس وے شہید است وکسیکہ میرد در علت شکم پس وے شہید است رواہ مسلم وازانس است

اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ

از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ طاعون

شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

سبب شہادت است مر ہر مسلمان است متفق علیہ روایت است از عائشہ رضا گفت

سَاَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُونِ فَاَخْبَرَنِي

کہ پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را از حقیقت طاعون پس خبر داد مرا

اَنَّهُ عَذَابٌ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ عَلٰى مَنْ يَشَاءُ وَاَنَّ اللّٰهَ جَعَلَهُ رَحْمَةً

آنحضرت کہ طاعون عذابیست کہ میفرستد آنرا بر ہر کہ میخواہد خدا و گردانیدہ است طاعون

لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَيْسَ مِنْ اَحَدٍ يَقَعُ الطَّاعُونُ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا

مر مومنان را و نیست ہیچ یکی کہ واقع میشود طاعون پس درنگ کند در شہر خود صبر کنندہ

مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ اَنَّهُ لَا يُصِيبُهُ اِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ اِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ اَجْرِ

جستہ دارندہ مر اجر و ثواب در حالیکہ یقین دارد کہ نمیرسد او را از مصیبت مگر آنچہ نوشتہ است خدا

شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ

شہید رواہ البخاری وروایت است از سلیمان بن صرد رض گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَهُ بَطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ کشت اورا شکم او عذاب کردہ نشود

فِي قَبْرِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

در قبر او رواہ احمد و ترمذی و روایت ست از ابن عباس کہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ رَوَاهُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردن در غربت شہادت ست رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ تُوُفِّيَ رَجُلٌ

ابن ماجہ و روایت ست از عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہ گفت مرد مردے

بِالْمَدِيْنَةِ مِمَّنْ وُلِدَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بمدینہ از آن کسانیکہ زائیدہ شدہ بودند بمدینہ پس نماز گذارد بر او آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ يَا لَيْتَهُ مَاتَ غَيْرَ مَوْلِدِهِ قَالُوْا وَلِمَ ذَاكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

پس فرمود آنحضرت ای کاشکے میرد او نیمرد در غیر جائی کہ زائیدن خود گفتند صحابہ چیست این ای رسول اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهِ قِيْسَ لَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مرد چون میرد در غیر مولد خود اندازہ گرفتہ شود او را

مِنْ مَوْلِدِهِ إِلَى مُنْقَطَعِ أَثَرِهِ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از مولد او تا جائی بریدہ شدن نشان پای او در بہشت رواہ نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَاتَ مَرِيْضًا مَاتَ شَهِيْدًا وَوُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعُذِيَ وَرَاحَ

کسیکہ مرد بیمار مرد شہید و نگاہ داشتہ شود از فتنہ قبر و عذاب آن و میرسد باو از

عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ قَالَ الْبُوْصِيْرِيُّ فِي

بہشت رزق از بہشت رواہ ابن ماجہ و بوصیری در

شعب الایمان وعن جابر ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ

شعب ایمان و روایت ہست از جابر رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم قال الفار من الطاعون کالفار من الزحف والصابر

و سلم فرمود کہ گریزندہ از طاعون ہمچو گریزندہ از جنگ کافران ہست و صبر کنندہ

فیہ لہ اجر شہید رواہ احمد وعن سعید بن زید

در طاعون مر او را اجر شہید ہست رواہ احمد و روایت ہست از سعید بن زید رض

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من قتل دون

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ کشتہ شد نزد

دینہ فھو شہید ومن قتل دون دمہ فھو شہید ومن قتل

دین خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ شد نزد خون خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ

دون مالہ فھو شہید ومن قتل دون اھلہ فھو شہید رواہ

برای حفظ مال خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ شد نزد اہل و عیال خود پس وی شہید ہست

الترمذی وابو داود والنسائی وعن ام حرام رض عن

رواہ ترمذی و ابو داود و نسائی و روایت ہست از ام حرام رض از ان

النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال الماید فی البحر الذی

حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت جنبندہ دریا کہ میگردد

یصیبہ القیء لہ اجر شہید والغریق لہ اجر شہیدین

سر او بجنبیدن کشتی و میرسد او را قی و غثیان مر او را مر شہید ہست و غرق شوندہ در دریا مر او را

رواہ ابو داود وعن ابی مالک الاشعری رض قال

رواہ ابو داود و روایت ہست از ابی مالک اشعری رض گفت

سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول من حضر

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَمَاتَ أَوْ قُتِلَ أَوْ وَقَصَهُ فَرَسُهُ أَوْ بَعِيرُهُ

از وطن در راه خدا پس میرد یا کشته شود یا بیفتد از دواب او را اسپ وی یا شتر وی

أَوْ لَدَغَتْهُ هَامَّةٌ أَوْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ بِأَيِّ حَتْفٍ شَاءَ اللّٰهُ

یا گزد او را گزنده یا مرد بر فرش خود بهر مردنی که خواهد خدا

فَإِنَّهُ شَهِيدٌ وَإِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

پس بدرستیکه وی شهید است و بدرستیکه مر او را بهشت رواه ابو داود و روایت است از

عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عتبه بن عبد سلمی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

الْقَتْلَى ثَلٰثَةٌ مُؤْمِنٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

کشتگان سه قسم اند یکی مسلمانی است که جهاد کرد بنفس خود و مال خود در راه خدا

فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال کرد تا آنکه کشته شد فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ فَذٰلِكَ الشَّهِيدُ الْمُمْتَحَنُ فِي

اللہ علیہ وسلم در شان این مؤمن پس آن شهید است امتحان کرده شده

خَيْمَةِ اللّٰهِ تَحْتَ عَرْشِهِ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّونَ إِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ

در خیمهٔ خدا است زیر عرش وی فاضل و زاید نمی شود آن شهید را پیغمبران مگر بدرجهٔ نبوت

وَمُؤْمِنٌ خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ

و دوم از کشتگان مسلمانیکه آمیخت کردار نیک و کردار بد جهاد کرد بنفس خود و مال خود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ

در راه خدا و چون ملاقات کند دشمن را قتال میکند تا آنکه کشته شود گفته است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ مُمَحِّصَةٌ تَحُتُّ ذُنُوبَهُ وَخَطَايَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم در شان این مجاهد این شهادتی است که محو میکند گناه او را

إِنَّ السَّيْفَ مَحَّاءٌ لِلْخَطَايَا فَادْخُلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ

بدرستیکہ شمشیر کشندہ گناہان بدان خود پاک گرداننده ست مرگن ہان را و در آورده خواہد شد ترا

وَمُنَافِقٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى

وسوم از کشندگان منافقی ست کہ جہاد کرد بنفس و مال خود پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال میکند تا انکہ

يُقْتَلَ فَذَلِكَ فِي النَّارِ إِنَّ السَّيْفَ لَا يَمْحُو النِّفَاقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

کشتہ می شود پس آن منافق در آتش دوزخ ست بدرستی شمشیر محو نمی کند نفاق را روایہ دارمی

وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِ

و روایت ست از فضالہ بن عبید انصاری کہ شنیدم عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ را

يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

کہ میگفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

الشُّهَدَاءُ أَرْبَعَةٌ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

شہیدان چہار کس اند یکے مرد مسلمان نیک و نیکو ایمان کہ ملاقات کرد بہ دشمنان

فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتَّى قُتِلَ فَذَلِكَ الَّذِي يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ أَعْيُنَهُمْ

پس راست گو گردانید خدا را تا انکہ کشتہ شد آن مرد پس آن مردی ست کہ بر میدارند مردم بسوی

يَوْمَ الْقِيَامَةِ هٰكَذَا وَرَفَعَ رَأْسَهُ حَتَّى سَقَطَتْ قَلَنْسُوَتُهُ

روز قیامت خود ہمچنین و برداشت سر خود را برای بیان تا انکہ افتاد کلاہ وی بجہت مبالغہ

فَمَا أَدْرِي أَقَلَنْسُوَةُ عُمَرَ أَرَادَ أَمْ قَلَنْسُوَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

راوی گوید نمیدانم کہ کلاہ عمر رضی اللہ عنہ مراد داشتہ ست یا کلاہ آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

علیہ وسلم گفت آن حضرت و شہید دیگر مردی مؤمن قوی ایمان ست کہ ملاقات کرد

فَكَأَنَّمَا ضُرِبَ جِلْدُهُ بِشَوْكٍ جَائِعٍ مِنَ الْجُبْنِ أَتَاهُ

گویا زدہ شدہ ست پوست او بخارہای سخت تیز خاردار از جہت ترسندگی آمد او را

سَهْمٌ عَرَبٌ فَقَتَلَهُ فَهُوَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ

تیری کہ اندازہ وے معلوم نیست پس کشت او را پس این شہید در پایۂ دوم ست و شہید سوم مرد مومن

خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى

کہ آمیختہ ست کردار نیک را و کردار دیگر را کہ بد ست ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق خدا را تا آنکہ

قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّالِثَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ اَسْرَفَ عَلٰى

کشتہ شد پس آن مرد در درجۂ سوم ست و چہارم مرد مسلمان ست و لیکن اسراف کردہ ست بر

نَفْسِهٖ وَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي

نفس خود و معصیت رسیدہ ست و ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکہ کشتہ شد پس آن مرد در

الدَّرَجَةِ الرَّابِعَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

پایۂ چہارم ست از سہ پایان تر رواہ ترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ شہیدان پنج قسم اند

اَلْمَطْعُوْنُ وَالْمَبْطُوْنُ وَالْغَرِيْقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيْدُ

یکے آنکہ بعلت طاعون مرد دوم آنکہ بعلت اسہال و انتفاخ بطن جان داد سیوم آنکہ در آب غرق شدہ باشد

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيْكٍ رض قَالَ

و آنکہ کشتہ شود در راہ خدا متفق علیہ و روایت ست از جابر رضہ بن عتیک رض کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشَّهَادَةُ سَبْعٌ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ شہادت ہفت نوع ست

سِوَى الْقَتْلِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَلْمَطْعُوْنُ شَهِيْدٌ وَالْغَرِيْقُ شَهِيْدٌ

سوائے کشتہ شدن در راہ خدا طاعون زدہ شہید ست و غرق شدہ شہید ست

وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيْدٌ وَالْمَبْطُوْنُ شَهِيْدٌ وَصَاحِبُ

و صاحب ذات الجنب شہید ست و بوانیر کہ مرد شہید ست و صاحب آتش زدگی

شَهِيدٌ وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ

شہید است و کسیکہ مردہ است زیر ہدم بنا شہید است و زنیکہ بمیرد بسبب زایدن

بِجُمْعٍ شَهِيدٌ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن نیز شہید است رواہ مالک و ابو داؤد و نسائی

كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ

حرام کردہ شد بر شما مردار و خون و گوشت خوک و آنچہ آواز کردہ شود

لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ

بر غیر خدا آن و آنچہ بگلو مردہ شد و آنچہ بزدن سنگ و امثال آن مردہ باشد و آنچہ از بلندی بزیر افتاد و آنچہ شاخ زدہ مردہ باشد

وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

و آنچہ خورد درندہ باشد مگر آنچہ ذبح کنید و حرام کردہ شد آنچہ ذبح شدہ بر بتہا

وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ

و آنچہ قسمت کنید بہ تیرہا این فسق است

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن العاص رضی کہ آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ عُصْفُورًا فَمَا فَوْقَهَا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ کسیکہ کشت گنجشک را پس چیزیرا کہ فوق آن است

بِغَيْرِ حَقِّهَا سَأَلَهُ اللَّهُ عَنْ قَتْلِهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا

در صفر بر بغیر حق آن چیز را سوال خدا از قتل آن گفتہ شد یا رسول اللہ و چیست

حَقُّهَا قَالَ أَنْ يَذْبَحَهَا فَيَأْكُلَهَا وَلَا يَقْطَعَ رَأْسَهَا

حق آن گفت آنست کہ ذبح کند آنرا پس بخورد آنرا و نبرد سر آنرا

فيرمي بها رواه احمد والنسائي والدارمي وعن

پس بیندازد آنرا رواه احمد ونسائی ودارمی وروایت است از

ابن عمر رض قال قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

ابن عمر رضی گفت آنحضرت را شنیدم صلے اللہ علیہ

وسلم ينهى ان تصبر بهيمة او غيرها للقتل متفق عليه

وسلم که نہی میکرد از انکه صبر داده شود یعنے حبس کرده شود چارپا یه وغیر آن از حیوانات

وعنه ان النبي صلى الله عليه وسلم لعن من اتخذ

وهم از وے مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم لعنت کرده است کسیرا که گرفت چیزے

شيئا فيه الروح غرضا متفق عليه وعن جابر رض

چیزیرا که در وے روح است هدف ونشانه متفق علیه وروایت است از جابر رض

قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الضرب في

گفت که نہی کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از زدن در

الوجه وعن الوسم في الوجه رواه مسلم وعنه

روے بطمانچه یا بتازیانه وعزان کردن حیوان در روے رواه مسلم وهم

ان النبي صلى الله عليه وسلم مر عليه حمار وقد وسم

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بروے خرے حال آنکه حقیقتا داغ کرده شده

في وجهه قال لعن الله الذي وسمه رواه مسلم

در روے آن خمار گفت آنحضرت لعنت کناد خدا یتعالی آنکسیرا که داغ کرده است او را رواه مسلم

وعن انس رض قال خدمت النبي صلى الله

وهم از انس رض استاذ انس رضی گفت خدمت کردم پیغمبر آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم بعبد الله بن ابي طلحة ليحنكه فوافيته

علیه وسلم عبد اللہ بن ابی طلحه را تا تحنیک کند آنحضرت او را پس یافتم من آنحضرت را

فِي يَدِهِ الْيُسْرٰى بِسِمَةِ إِبِلِ الصَّدَقَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در حالیکه در دست اوست آہنے داغ میکند شتران زکوٰۃ را تا متمیز شوند از دیگر متفق علیہ

بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ

باب در ذکر کلب یعنے کدام سگ نگاہ داشتن جایز است و کدام جایز نیست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ اقْتَنٰى كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَائِدٍ نُقِصَ مِنْ عَمَلِهِ

کسیکہ کرد آرد یعنے نگاہ دارد سگے را مگر سگے کہ برای نگاہبانی مواشی نگاہ دارد یا سگ شکاری نقصان

كُلَّ يَوْمٍ قِيْرَاطَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ہر روز دو قیراط متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّخَذَ كَلْبًا

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد سگے را

إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَيْدٍ أَوْ زَرْعٍ انْتُقِصَ مِنْ أَجْرِهِ

مگر سگے کہ نگاہبانی مواشی میکند یا شکار میکند یا نگاہبانی زراعت میکند نقصان کردہ شود

كُلَّ يَوْمٍ قِيْرَاطٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ

ہر روز یک قیراط متفق علیہ و روایت است از عبد اللہ بن مغفل رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نمی بود کہ ایں سگان امتی

مِنَ الْأُمَمِ لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا كُلِّهَا فَاقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ

از امتہا اند ہر آئینہ امر میکردم بکشتن آن ہمہ پس بچون سیاہ رنگ بکشتن ہمہ پس بکشید

بَهِيْمٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

کہ زیان کنندہ تر است رواہ ابو داود و دارمی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ نَهَى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّحَّاسِ بَيْنَ

کہ نہی کردہ است آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از برغلایندن وجنگ انداختن میان

الْبَهَائِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْهُ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

چارپایہا رواہ ترمذی وابوداؤد وروایت است از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلٰٓئِكَةُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہمراہ نمی شوند فرشتگان

رُفْقَةً فِيْهَا كَلْبٌ وَّلَا جَرَسٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

گروہے راکہ دران سگ است وزنگ گروہے راکہ جرس است رواہ مسلم وروایت است از ابن عباس

عَنْ مَيْمُوْنَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْبَحَ

از میمونہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صبح کرد

يَوْمًا وَاجِمًا وَقَالَ اِنَّ جِبْرَئِيْلَ كَانَ وَعَدَنِيْ اَنْ يَّلْقَانِيْ

روزے خاموش وراندوہگین وگفت آنحضرت در بیان سبب دیگر کہ جبرئیل وعدہ کردہ بود مرا کہ ملاقات

اللَّيْلَةَ فَلَمْ يَلْقَنِيْ اَمَا وَاللّٰهِ مَا اَخْلَفَنِيْ ثُمَّ وَقَعَ فِيْ نَفْسِهٖ

امشب کہ گذشت پس ملاقات نکرد مرا آگاہ باشید سوگند بخدا خلاف وعدہ نکرد جبرئیل مگر بحمت چیزے

جَرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ فُسْطَاطٍ لَهٗ فَاَمَرَ بِهٖ فَاُخْرِجَ ثُمَّ اَخَذَ

سگ بچہ کہ افتادہ بود زیر خیمہ کہ بود مر آنحضرت را پس امر کرد بہ برآوردن آن پس بیرون آوردہ شد

بِيَدِهٖ مَاءً فَنَضَحَ مَكَانَهٗ فَلَمَّا مَسَّى لَقِيَهٗ جِبْرَئِيْلُ فَقَالَ

بدست شریف آن را پس پاشید آنحضرت در جائیکہ سگ بچہ نشستہ بود پس ہرگاہ شام کرد پیش او آمد جبرئیل

لَقَدْ كُنْتَ وَعَدْتَنِيْ اَنْ تَلْقَانِيْ الْبَارِحَةَ قَالَ اَجَلْ وَلٰكِنَّا

در آئینہ تحقیق وعدہ کردہ بودی تو مرا کہ ملاقات خواہی کرد مرا دوش شب گفت جبرئیل ولیکن ما

لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيْهِ كَلْبٌ وَّلَا صُوْرَةٌ فَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

نمی درآئیم خانہ را کہ در وے سگ است یا صورت پس صبح کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ فَأَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ حَتّٰى أَنَّهُ يَأْمُرُ

صلی اللہ علیہ وسلم آن یوم کہ شنید از جبرئیل این سخن پس امر کرد بکشتن سگان تا آنکہ چنان شد کہ امر

بِقَتْلِ كَلْبِ الْحَائِطِ الصَّغِيرِ وَيَتْرُكُ كَلْبَ الْحَائِطِ الْكَبِيرِ

بکشتن سگ بوستان خورد و میگذاشت سگ بوستان بزرگ کہ در آن زیادت احتیاج است

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و در روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ کہ بود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي دَارَ قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَدَوَابُّهُمْ

صلی اللہ علیہ وسلم مے آمد سرائے قومی را از انصار را و نزد شان

دَارَ فُسْقٍ ذٰلِكَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ نَاتِي دَارَ فُلَانٍ

سرائے دیگر بود پس دشوار آمد ایشان آنحضرت نزد آنقوم پر ایشان پس گفتند یا رسول اللہ می آئی سرائے فلانرا

وَلَا تَأْتِي دَارَنَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي

و نمی آئی سرائے ما را فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ در

دَارِكُمْ كَلْبًا قَالُوا وَإِنَّ فِي دَارِهِمْ سَنَوْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ

سرائے شما سگ ہست گفتند بدرستیکہ در سرائے شان گربہ ہست پس فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّنَوْرُ سَبُعٌ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم گربہ از قسم درندہ ہست مضایقہ ندارد رواہ دارقطنی

بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت ہست از ابن عمر رضہ کہ وے شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ وَاقْتُلُوا ذَا الطُّفْيَتَيْنِ وَالْأَبْتَرَ فَإِنَّهُمَا

کہ میگفت بکشید یاران را بکشید مار خداوند دو طرفہ پشت او و بکشید مار دیرا کہ نام او ابتر ہست پس بدرستیکہ

يَطْلُبَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ فَبَيْنَا

این دو چشم مار را پیدا میکردند و انداختن بنیاد را و طلب میکردند بار شکم را گفت عبد الله

أَنَا أُطَارِدُ حَيَّةً إِذْ تَنَاوَلَهَا نَادَانِي أَبُو لُبَابَةَ لَا تَقْتُلْهَا

آنگه حمله می آوردم مار را که بکشم او را آواز داد مرا ابو لبابه انصاری که مکش این مار را

فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْحَيَّاتِ

پس گفتم که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرده است بکشتن مارانرا چون منع می کنی

فَقَالَ إِنَّهُ نَهَى بَعْدَ ذٰلِكَ عَنْ ذَوَاتِ الْبُيُوتِ وَهُنَّ الْعَوَامِرُ

پس گفت بدرستی آنحضرت نهی کرد بعد از امر کردن از کشتن خانه و این مارانرا که در خانه ها

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رضا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه و روایت است از ام شریک رضا که آن حضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَقَالَ كَانَ يَنْفُخُ عَلَى

علیه وسلم امر کرده است بکشتن سام ابرص فرمود آن حضرت بود وزغ که دم میکرد

إِبْرَاهِيمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّ

بر ابراهیم متفق علیه و روایت است از سعید بن ابی وقاص رضا

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَسَمَّاهُ

که آن حضرت صلی الله علیه وسلم امر کرد بقتل وزغ و نام کرده است او را

فُوَيْسِقًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

فاسق رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رضا که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ وَزَغًا فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بکشد سام ابرص را در اول زدن

كُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذٰلِكَ وَفِي الثَّالِثَةِ

دُونَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

نوشته نمی شود و اکثر زدن دوم رواه مسلم و هم از وی مرویست گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ گزید مورچہ پیغمبری از پیغمبران را پس امر کرد بقریہ

النَّمْلِ فَأُحْرِقَتْ فَأَوْحَى اللّٰهُ تَعَالَى أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَحْرَقْتَ

مورچہ کہ سوختہ شود پس سوختہ شد پیش حق فرستاد و خدای تعالی بسوی آن پیغمبر ایشان گزید ترا

أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ رَجُلٍ مِنْ خَالِدٍ

مورچہ چون امتی از امتہا تسبیح میکنند خدای را متفق علیہ و روایت است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الدِّيكَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دشنام مدہید خروس را

فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلٰوةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

زیرا کہ وی بیدار می گرداند برای نماز رواہ ابو داؤد و در روایت ہست از عبد الرحمن

ابْنِ أَبِي لَيْلٰى قَالَ قَالَ أَبُو لَيْلٰى قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ابی لیلی گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ظَهَرَتِ الْحَيَّةُ فِي الْمَسْكَنِ فَقُولُوا لَهَا أَنَا

علیہ وسلم چون کہ پیدا آید مار در جائے سکونت پس بگوئید مر آن مار را بدرستیکہ ما

نَسْأَلُكِ بِعَهْدِ نُوحٍ وَبِعَهْدِ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ أَلَّا تُؤْذِينَا

سوال میکنیم ترا بعہد نوح و بعہد سلیمان بن داود را ایں کہ نرنجانی ما را

فَإِنْ عَادَتْ فَاقْتُلُوهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي

پس اگر باز گردد و بیاید پس بکشید او را رواہ ترمذی و در روایت ہست از ابی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَا سَالَمْنَاهُمْ مُنْذُ حَارَبْنَاهُمْ وَمَنْ تَرَكَ شَيْئًا مِنْهُمْ خِيفَةً

صلح نکرده ایم ما ایشان را از آن باز که جنگ کرده ایم ما ایشان و آنکه ترک کند و بگذارد چیزی از آن از ایشان

فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ

پس نیست آن کس از ما رواه ابو داؤد و در روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهُنَّ

آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بکشید ماران همه ماران را

فَمَنْ خَافَ ثَأْرَهُنَّ فَلَيْسَ مِنِّي رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کسیکه بترسد کینه کشی آنها را پس نیست آنکس از من رواه ابو داؤد والنسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابن مسعود رض که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهَا الْأَبْيَضَ مِنْهَا وَالَّذِي كَأَنَّهُ

فرمود بکشید ماران را همه ماران را اگر مار خوردسفید را آنکه مانند

قُضَيْبٌ فَضَّةٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

شاخ نقره است رواه ابو داؤد و در روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکه بیفتد مگس در آوند

فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَامْقُلُوهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي

یکی از شما پس غوطه دهید او را در آن ظرف پس بدرستیکه در یکی از دو بازوی او زهر است و در بازوی دیگر

الْآخَرِ شِفَاءً فَإِنَّهُ يَتَّقِي بِجَنَاحِهِ الَّذِي فِيهِ الدَّاءُ فَلْيَغْمِسْهُ رَوَاهُ

تندرستی پس بدرستیکه نگاه میدارد نفس خود را بتقدیم بازوئی خود که در وی زهر است پس باید که غوطه دهد

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض عَنِ النَّبِيِّ

ابو داؤد و در روایت است از ابی سعید خدری رض از آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي الطَّعَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت وقتیکہ بیفتد مگسے در طعام

فَامْقُلُوْهُ فَاِنَّ فِيْ اَحَدِ جَنَاحَيْهِ سُمًّا وَفِي الْاٰخَرِ شِفَاءً وَاِنَّهُ

پس غوطہ زنید او را پس بدرستیکہ در یکی از دو بازوے او زہر ہست و در بازوی دیگر شفا ہست و بدرستی وے

يُقَدِّمُ السُّمَّ وَيُؤَخِّرُ الشِّفَاءَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ

پیشتر می اندازد بازوی زہر را و پس می اندازد بازوی شفا را رواہ در شرح السنۃ و روایت است از

عَبَّاسٍ قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ

ابن عباس رض کہ آنحضرت نہی کردہ ہست صلے اللہ علیہ وسلم از کشتن

اَرْبَعٍ مِّنَ الدَّوَابِّ النَّمْلَةِ وَالنَّحْلَةِ وَالْهُدْهُدِ وَالصُّرَدِ رَوَاهُ

چہار از دواب یکے مورچہ کہ پیش از انکہ بگزد دوم مگس شہد سوم ہدہد چہارم صرد رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ يَرْفَعُهُ الْجِنُّ

ابوداؤد و الدارمی و روایت ہست از ابی ثعلبہ خشنی کہ رفع میکند حدیث را بسوے

ثَلٰثَةُ اَصْنَافٍ صِنْفٌ لَهُمْ اَجْنِحَةٌ يَطِيْرُوْنَ فِي الْهَوَاءِ

سہ گروہ اند و سہ قسم مثلے ہستند کہ مر ایشان را بازوہا ست کہ می پرند در ہوا

وَصِنْفٌ حَيَّاتٌ وَكِلَابٌ وَصِنْفٌ يَحِلُّوْنَ وَيَظْعَنُوْنَ

و مثلے دیگر ماران و سگان اند و صنفے دیگر کہ فرود می آیند در جاہا و بقعہا و اقامت میکنند زمان

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

رواہ در شرح السنۃ

بَابُ الْاَطْعِمَةِ

باب در بیان آداب طعام

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت ہست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ وَلَا يَشْرَبَنَّ بِهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

البتہ باید کہ نخورد یکی از شما بدست چپ البتہ باید کہ نوشد بدست چپ ہم زیرا کہ شیطان میخورد

يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ

بدست چپ و می نوشد بدست چپ رواہ مسلم و روایت ست از جابر رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ

شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ مے گفت بدرستیکہ شیطان حاضر می شود

أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ حَتَّى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ فَإِذَا

یکے از شما نزد ہر چیز از شان آن یکی تا آنکہ حاضر می شود نزد طعام او پس چون

سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللُّقْمَةُ فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى ثُمَّ

بیفتد از دست یکی از شما لقمہ پس باید کہ دور کند از آن بقدر چیزیکہ حاجت باشد بآن از آنچہ گزندہ می باشد

لِيَأْكُلْهَا وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ

پس بخورد آنرا و نگذارد آنرا برای شیطان پس چون فارغ شود از خوردن پس باید کہ بلیسد انگشتان

فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ تَكُونُ الْبَرَكَةُ رَوَاهُ

پس بدرستیکہ وی نمیداند کہ در کدام جزوی از اجزای طعام وے میباشد برکت رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُبَيْشَةَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مسلم و روایت ست از نبیشہ رضہ کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ فِي قَصْعَةٍ فَلَحَسَهَا اسْتَغْفَرَتْ لَهُ

وسلم فرمود کہ یکہ بخورد در کاسہ پس لیسید بعد از خوردن کاسہ را آمرزش میخواہد

الْقَصْعَةُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

برائے وی کاسہ رواہ احمد والترمذی وابن ماجہ والدارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

و روایت ست از ابن عباس رضہ کہ بود دوستترین طعام نزد پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم التزيد من الخبز والتزيد من الحبس

صلے اللہ علیہ وسلم اشکنہ از نان واشکنہ از حبس

رواه ابو داود وعن ام هانی رض قالت دخل علی النبی

رواہ ابو داؤد و در روایت ست از ام ہانی رضہ گفت کہ داخل شد بر من آنحضرت

صلى الله عليه وسلم فقال اعندك شيء قلت لا الا خبز

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آیا ہست نزد تو چیزے گفتم نیست چیزی مگر نان خشک

يابس فقال هاتي ما افقر بيت فيه خل رواه الترمذي

و گفت پس فرمود بیار آنچہ حاضر ست خالی نیست از نان خورش خانہ کہ در وے سرکہ ہست رواہ ترمذی

وعن ابي جحيفة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

و در روایت ست از ابی جحیفہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم لا اكل متكئا رواه البخاري وعن قتادة رض عن

وسلم نمیخورم طعام را تکیہ کردہ رواہ بخاری و در روایت ست از قتادہ رضہ

انس رض قال ما اكل النبي صلى الله عليه وسلم على خوان ولا

گفت انس رضہ نخورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم طعام را نہادہ بر خوان و نخورد

في سكرجة ولا خبز له مرقق قيل لقتادة على ما يأكلون

در سکرجہ یعنی اناء صغیر و پختہ نشد برای آنحضرت نان تنک و پختہ شدہ گفتہ شد مر قتادہ را

قال على السفر رواه البخاري وعن ابي هريرة رض قال ما

گفت بر سفرہا رواہ بخاری و در روایت ست از ابی ہریرہ رضہ کہ گفت

عاب النبي صلى الله عليه وسلم طعاما قط ان اشتهاه اكله

عیب نکرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہیچ طعامی را ہرگز اگر خوش میامد آنطعام را خوردے

وان كرهه تركه متفق عليه وعن عائشة رض قالت

و اگر ناخوش میداشت آنرا نمی خورد متفق علیہ و در روایت ست از عائشہ گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ وَالْعَسَلَ

بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم دوست میداشت حلوا و شہد را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ البخاری و در روایت ست از جابر رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

سَاَلَ اَهْلَهُ الْاُدُمَ فَقَالُوْا مَا عِنْدَنَا اِلَّا الْخَلَّ فَدَعَا بِهٖ فَجَعَلَ

طلبید از خانہ خود نانخورش را پس گفتند نیست نزد ما مگر سرکہ پس طلبید سرکہ را پس شروع کرد

يَاْكُلُ بِهٖ وَيَقُوْلُ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

نان باں سرکہ و میگفت بقصد مدح نیکو نانخورش ست سرکہ نیکو نانخورش ست سرکہ مسلم و از

اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُرِّبَ طَعَامٌ

ابی ایوب رض مرویست گفت بودیم ما نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس نزدیک گردانیدہ شد طعامے

فَلَمْ نَرَ طَعَامًا كَانَ اَعْظَمَ بَرَكَةً مِنْهُ اَوَّلَ مَا اَكَلْنَا وَلَا اَقَلَّ بَرَكَةً

پس ندیدیم طعامے را کہ بود عظیم تر از وی برکت ازاں طعام در ابتدائے وقت خوردن ما و نہ یدیم

فِيْ اٰخِرِهٖ فَقُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ هٰذَا قَالَ اِنَّا ذَكَرْنَا اسْمَ

در وقت آخر آں گفتیم ای رسول خدا چگونہ بود و سبب ایں طعام را کہ در اول ایں طعام را برکت داشت در

اللّٰهِ حِيْنَ اَكَلْنَا ثُمَّ قَعَدَ اَحَدُنَا يَاْكُلُ وَلَمْ يُسَمِّ اللّٰهَ فَاَكَلَ

آخر ہے برکت شد فرمود آنحضرت کہ ما خوردیم در ابتدا بنام خدا پس نشست کسیکہ خورد نام خدا نبرد

مَعَهُ الشَّيْطَانُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَائِشَةَ

با وے شیطان سبب ہلی برکتی ایں بود رواہ النسائی فی شرح السنۃ و در روایت ست از عائشہ رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَكَلَ اَحَدُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخورد یکی از شما

فَنَسِيَ اَنْ يَّذْكُرَ اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى طَعَامِهٖ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلَهٗ وَاٰخِرَهٗ

پس فراموش کند ذکر کردن نام خدا را بر طعام خود در اول پس باید کہ بگوید آخر او آنجا کہ یاد آید بسم اللہ

رواه الترمذي وابو داود وعن اميه بن مخشي رض قال

رواه ترمذی وابو داود و در روایت ست از امیه بن مخشی رض کہ

كان رجل يأكل فلم يسم حتى لم يبق من طعامه الا لقمة

بود مردی کہ طعام میخورد پس تسمیہ نکرد تا آنکہ باقی ماند از طعام او مگر یک لقمہ

فلما رفعها الى فيه قال بسم الله اوله واخره فضحك

پس ہر گاہ کہ برداشت آن لقمہ باقی ماندہ را بسوے دہن خود گفت بسم اللہ اولہ و آخرہ پس

النبي صلى الله عليه وسلم ثم قال ما زال الشيطان يأكل

صلی اللہ علیہ وسلم بسیار فرمود بود شیطان کہ میخورد

معه فلما ذكر اسم الله استقاء ما في بطنه رواه ابو داود

با وی تا این ہنگام پس اکنون بردارید نام خدا را کرد شیطان ہر چہ در شکم وی بود رواہ ابو داود

وعن ابي سعيد الخدري رض قال كان رسول الله

در روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت بود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم اذا فرغ من طعامه قال الحمد لله الذي

صلے اللہ علیہ وسلم چون فارغ می شد از طعام خوردن میگفت شکر خدا را

اطعمنا وسقانا وجعلنا مسلمين رواه الترمذي وابو داود وابن

کہ بخورانید ما را طعام و بنوشانید آب را و گردانید ما را مسلمان رواہ ترمذی و ابو داود و ابن

ماجة وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

ماجہ در روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عليه وسلم الطاعم الشاكر كالصائم الصابر رواه الترمذي

علیہ وسلم آنکہ میخورد و شکر بر نعمت حق میکند مانند کسیکہ روزہ میدارد و صبر میکند رواہ ترمذی

وعن ابن عباس رض عن النبي صلى الله عليه وسلم انه اتي

و در روایت ست از ابن عباس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ آوردہ شد

بِقَصْعَةٍ مِنْ ثَرِيْدٍ فَقَالَ كُلُوْا مِنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوْا مِنْ

نزد آنحضرت کاسه از اشکنه پس فرمود آنحضرت بخورید از جوانب و اطراف کاسه و مخورید از

وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِيْ وَسَطِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میانهٔ آن زیرا که برکت و طعام نازل می شود بطعامیکه در میانهٔ کاسه ست رواه ترمذی

وَعَنْ عِكْرَاشِ بْنِ ذُؤَيْبٍ قَالَ وَتَيْنَا بِجَفْنَةٍ كَثِيْرَةٍ

و روایت ست از عکراش بن ذویب که آورده شد نزد ما کاسه بزرگ را که بسیار بود

الثَّرِيْدِ وَالْوَذْرَةُ فَخَبَطَتْ بِيَدِيْ فِيْ نَوَاحِيْهَا وَآكَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از ثرید اشکنه و گوشت پارهای استخوان پس زدم دست خود را در هر جانب جفنه و خورد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ فَقَبَضَ بِيَدِهِ الْيُسْرٰى عَلَى

صلے اللہ علیہ وسلم از پیش خود پس گرفت آنحضرت بدست چپ دست خود را

يَدَيَّ الْيُمْنٰى ثُمَّ قَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ مَوْضِعٍ وَاحِدٍ فَإِنَّهُ

دست من پس گفت ای عکراش بخور از یکجا زیرا که این یک

طَعَامٌ وَاحِدٌ ثُمَّ أُتِيَ بِطَبَقٍ فِيْهِ أَلْوَانٌ اللَّهُمَّ فَجَعَلَ كُلُّ

طعام ست پس آورده شد نزد ما طبقی که در آن چند رنگ رنگ بود پس خوردن گرفتم آنچه

مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَجَالَتْ يَدُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پیش خود بجهت آنچه شنیدم از آنحضرت و بگردان کرد دست پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فِي الطَّبَقِ فَقَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ فَإِنَّهُ غَيْرُ

در طبق و از هر جانب میخورد پس فرمود آنحضرت یا عکراش بخور از هر جانب که خواهی زیرا که آن یک

وَاحِدٍ ثُمَّ أُتِيْنَا بِمَاءٍ فَغَسَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یکرنگ نیست پس آورده شد نزد ما پس شست پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَدَيْهِ وَمَسَحَ بِبَلَلٍ فِيْ لِحْيَتِهِ وَجَهْمَتِهِ وَذِرَاعَيْهِ وَرَأْسِهِ وَأَخْرَجَ

هر دو دست خود را و مسح کرد بتری آب که در دست بر روی خود و مسح کرد هر دو دست خود را

مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ای مگر آتش این وضوء از طعامی ست که تغیر داده ست آنرا آتش و پخته شده ست رواه ترمذی

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از انس بن مالک رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

علیہ وسلم بہترین نانخورش شما نمک ست رواہ ابن ماجہ در روایت ست

أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا أُتِيَتْ بِالزَّبِيدِ أَمَرَتْ بِهِ

از اسماء بنت ابی بکر کہ بود عادت وی چون آورده میشد اشکنه نرد وی یعنی فرمود پوشیده نگاهدارند

فَغُطِّيَ حَتّٰى تَذْهَبَ فَوْرَتُهُ وَدُخَانُهُ وَتَقُولُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ

پس پوشیده میشد تا آنکه برود جوش و غلبه دود و گرمی آن و میگفت بدرستی شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هُوَ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این نگاہداشتن طعام موجب بسیاری برکت ست رواہ دارمی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و از عائشہ رض مرفوعیت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کسیکہ

أَكَلَ فِي قَصْعَةٍ ثُمَّ لَحِسَهَا تَقُولُ لَهُ الْقَصْعَةُ أَعْتَقَكَ اللّٰهُ

بخورد در کاسه پس بلیسد میگوید مر او را کاسه که آزاد کند ترا خدا

مِنَ النَّارِ كَمَا أَعْتَقْتَنِي مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض

از آتش دوزخ چنانکه آزاد کردی تو مرا از شیطان رواه رزین در روایت ست از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْتَقِطُ الدُّبَّاءَ مِنَ الْقَصْعَةِ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اکثر برداشتی میکرد از دباء پس گفتم

يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ لَتُحِبُّ الدُّبَّاءَ فَقَالَ الدُّبَّاءُ يُحَسِّنُ

اللهم ماع وزيدني في العقل الدين

دماغ را وزیاده میکند عقل را روایت کرده بیهقی

باب آداب الشرب وبيان الأوانى والشرب والنفخ

باب در ذکر انواع شرابها وحکم آن وبیان ظروف زر

عن أنس قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

از انس رض گفت که بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يتنفس في الشراب ثلثا متفق عليه وزاد مسلم في رواية

نفس میزد در آب خوردن سه نفس متفق علیه است وزیادت کرد مسلم در روایتی دیگر این لفظ را

ويقول إنه أروى وأبرأ وأمرأ وعن أم سلمة أن

ومیگفت آنحضرت که آب باین صفت سیر کننده وصحت کننده وگوارنده است وازام سلمه مرویست

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الذي يشرب في إناء

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آن کسیکه می نوشد در آوند

الفضة إنما يجرجر في بطنه نار جهنم متفق عليه وفي

نقره گویا می نوشد آنکس جرعه جرعه باندرون شکم خود آتش دوزخ را متفق علیه ودر

رواية لمسلم إن الذي يأكل ويشرب في آنية الفضة والذهب

روایت دیگر مسلم را این عبارت است هر که می نوشد در آوند نقره وزر

وعن حذيفة رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

در روایت است از حذیفه رض گفت شنیدم از آنحضرت را صلے اللہ علیه

وسلم يقول لا تلبسوا الحرير ولا الديباج ولا تشربوا في آنية

وسلم که میگفت مپوشید جامهای ابریشمی را ونه دیبا ومنوشید در آوندهای

الذهب والفضة ولا تأكلوا في صحافها فإنها لهم في الدنيا

طلا ونقره ومخورید در کاسه های طلا ونقره زیرا که این اشیاء مر کافران را در دنیا

وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

و آن مر شما را است در آخرت متفق علیه و روایت ست از ابی سعید خدری رض

قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ

گفت کہ منع فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از خوردن آب از سوراخ

الْقَدَحِ وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ

قدحہ و کوزہ و مانند آن و منع کرد از دمیدن در آب رواہ ابوداؤد و روایت ست از ابن

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَكَلَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخورد

أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَأَطْعِمْنَا

یکے از شما طعامے را پس باید کہ بگوید خدایا برکت دہ ما را در وے و طعام بخوران ما را

خَيْرًا مِنْهُ وَإِذَا سُقِيَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ

طعامے بہتر ازین طعام کہ خوردیم چون ہنوشد شیر را پس باید کہ بگوید خدایا برکت دہ ما را

وَزِدْنَا مِنْهُ فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزِئُ عَنِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

و زیادہ بر سان ما را ازان پس بدرستیکہ نیست چیزے کہ کفایت کند از طعام و شراب

إِلَّا اللَّبَنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ

مگر شیر رواہ ترمذی و ابوداؤد و از ابن عمر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر کہ بخورد آب در ظرف

ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ أَوْ إِنَاءٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ ذٰلِكَ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ

از طلا یا نقرہ یا بخورد در ظرفے کہ در آن ظرف چیزے از زر یا نقرہ ست پس جز نیست

فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ

در شکم او مگر آتش دوزخ را رواہ دارقطنی و روایت ست از

أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صلى الله

ابی مالک اشعری رض کہ وے شنید آنحضرت صلے اللہ

وسلم يَقُولُ لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا

علیہ وسلم را کہ میگفت ہر آئینہ باشند کہ بخورند بعضے مردمان از امت من خمر را نام می نہند خمر را

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

رواہ ابو داؤد و ابن ماجہ و روایت ست از جابر رض گفت شنیدم

النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلَابِ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت چون بشنوید آواز سگ

وَنَهِيقَ الْحَمِيرِ مِنَ اللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

و آواز خران را در شب پس پناہ جوئید بخدا از شیطان رجیم

فَإِنَّهُنَّ يَرَيْنَ مَا لَا تَرَوْنَ وَأَقِلُّوا الْخُرُوجَ إِذَا هَدَأَتِ الْأَرْجُلُ

زیرا کہ این سگان و خران می بینند چیزے را کہ نمی بینید شما و کمتر کنید بیرون آمدن را از خانہ وقتیکہ ساکن

فَإِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبُثُّ مِنْ خَلْقِهِ فِي لَيْلَتِهِ مَا يَشَاءُ وَأَغْلِقُوا

زیرا کہ خدا عزوجل پراگندہ و بیرون می آرد از خلق خود در شب ہر چیزے را کہ میخواہد و بر ہم زنید و بند کنید

الْأَبْوَابَ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا

درخانہ را و بگیرید نام خدا را بران زیرا کہ شیطان نمی تواند کشود در را

إِذَا جُفِّفَ وَذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَغَطُّوا الْجَرَّةَ كَفَى

چون بستہ شود و برده شود نام خدا و پوشید دہان کوزہ ہا را کہ در وے

الْإِنَاءَ وَأَوْكُوا الْقِرَبَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ

آبست و بگشایند مشکہا را کہ خالی باشد از آنچہ آشامند چیزے در وے و نپوشند دہان بہ بندید مشکہا را رواہ

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَتْ فَأْرَةٌ فَجَرَّتِ الْفَتِيلَةَ فَأَلْقَتْهَا بَيْنَ

ابن عباس رض گفت آمد موشے در حالیکہ میکشید این فارہ فتیلہ را پس انداخت فتیلہ را

يَدَيْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْجَمْرَةِ الَّتِي

پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر سجادہ بحمرہ از حصیر کہ آنحضرت بران نماز

كَانَ قَاعِدًا عَلَيْهَا فَاحْتَرَقَتْ مِنْهَا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّرْهَمِ فَقَالَ

پس میسوخت آن قارہ از ان حمرہ موضع مقدار درہم پس فرمود

إِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوا سُرُجَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدُلُّ مِثْلَ هٰذَا

چون بخوابید بکشید چراغہائے خود را زیرا کہ شیطان راہ می نماید مثل این موضع

عَلَى هٰذَا بَيْتَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

بر این فعل پس میسوزد شیطان و باعث می شود بر سوختن خانہ رواہ ابو داؤد

بَابُ الضِّيَافَةِ

باب بیان فضل ضیافت و آداب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ

کسیکہ ایمان دارد بخدا و روز آخرت پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را و کسیکہ

كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ

ایمان آرد بخدا و روز جزا پس باید کہ ایذا نرساند ہمسایہ را و کسیکہ باشد

يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ مُتَّفَقٌ فِي

ایماں دارندہ بخدا و روز جزا سخن نیک بگوید یا خاموش ماند رواہ

رِوَايَةٍ بَدَلَ الْجَارِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ

در روایتے بدل جار این لفظ آمدہ کسیکہ ایمان آرد بخدا و روز آخرت پس باید کہ

رَحِمَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

رحم کند کہ موجب وصل شود متفق علیہ و روایت ہست از ابی شریح کعبی رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد باخدا و روز آخرت

فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ الضِّيَافَةُ ثَلٰثَةُ

پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را عطیہ و تحفہ وی یکروز و شب است و ضیافت مہمان داری سہ روز است

اَيَّامٍ فَمَا بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَلَا يَحِلُّ لَهُ اَنْ يَثْوِيَ

و بعد ازان ہر چہ دہد خیر زاید است و روا نیست مہمان را کہ اقامت کند نزد میزبان

عِنْدَهُ حَتّٰى يُحْرِجَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ رض

تا آنکہ در حرج و مشقت اندازد او را متفق علیہ و روایت است از ابی سعید رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ وَمَثَلُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود قصہ حال مومن شبہت ایمان مانند قصہ حال

الْاِيْمَانِ كَمَثَلِ الْفَرَسِ فِيْ اٰخِيَّتِهٖ يَجُوْلُ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلٰى اٰخِيَّتِهٖ وَاِنَّ

اسپ است در اخیہ خود کہ جولان میکند پس رجوع میکند و بسوے اخیہ خود و باز میاید

الْمُؤْمِنَ يَسْهُوْ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلَى الْاِيْمَانِ فَاَطْعِمُوْا طَعَامَكُمُ الْاَتْقِيَاءَ

مومن گاہے سہو معصیت میکند پس رجوع میکند بسوے ایمان پس بخورانید طعام خود را پرہیزگاران را

وَاَوْلُوْا مَعْرُوْفَكُمُ الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ

و بدہید عطیہ خود را بہ مومنان را رواہ البیہقی فی شعب

الْاِيْمَانِ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

الایمان و ابو نعیم در حلیہ و در روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَقَدْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نہادہ شود مائدہ پس باید کہ نایستد

يَقُوْمُ رَجُلٌ حَتّٰى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ وَلَا يَرْفَعُ يَدَهُ وَاِنْ شَبِعَ حَتّٰى يَرْفَعَ

و برنخیزد مردے تا آنکہ برداشتہ شود مائدہ و برندارد دست از طعام اگرچہ سیر گردد تا آنکہ فارغ شود

الفقر وليعذر فان ذلك يجلو جليسه فيقبض يده وعسر

مردم از خوردن واگیرد وباید که عذر خود را الا هرگز زیرا که دست بردارد جلیس پیوسته پیش دست گیرد

ان يكون له في الطعام حاجة رواه ابن ماجة والبيهقي في

وشاید که باشد جلیس او را بسوی او حاجت بطعام رواه ابن ماجه وبیهقی

في شعب الايمان وعن عمر بن الخطاب رض قال قال رسول الله

در شعب الایمان در روایت است از عمر بن خطاب رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم كلوا جميعا ولا تفرقوا فان البركة

صلی الله علیه وسلم بخورید باجماعة واجدا واجدا مخورید زیرا که برکت

مع الجماعة رواه ابن ماجة وعن ابي هريرة رض قال

با جماعة است رواه ابن ماجه در روایت است از ابی هریره رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من السنة ان

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم از جمله سنت است که

يخرج الرجل مع ضيفه الى باب الدار رواه ابن ماجة وعن

بیرون آید مرد با مهمان خود جهت تکریم او تا در سرا رواه ابن ماجه در روایت است از

ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الخير

ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم خیر و برکت

اسرع الى البيت الذي يوكل فيه من الشرف الى سنام البعير

زودتر رسنده است بسوی خانه که خورده میشود طعام یعنی بمهمان از رسیدن کاروان بکوهان شتر

رواه ابن ماجة وعن وحشي بن حرب عن ابيه عن جده

رواه ابن ماجه در روایت است از وحشی بن حرب او روایت دارد از پدر خود

ان اصحاب النبي صلى الله عليه وسلم قالوا يا رسول الله

او از جد خود وحشی که پدر پدر است که بعضے یاران آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفتند ای رسول خدا

صلی اللہ علیہ وسلم وانا نأکل ولا نشبع قال فلعلکم تأکلون متفرقین

صلی اللہ علیہ وسلم ما ہر چند میخوریم سیر نمی شویم فرمود شاید جدا جدا میخورید

قالوا نعم قال فاجتمعوا علی طعامکم واذکروا اسم اللہ

گفتند بلی آرے چنین است فرمود آنحضرت پس اجتماع کنید بر طعام خود و ذکر کنید

یبارک لکم فیہ رواہ ابو داود

تا برکت داده شود مر شما را در طعام ۱۲ رواه ابو داؤد

باب ذکر لباس النبی صلی اللہ علیہ وسلم وہیئتہ من الاسبال

باب در بیان لباس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و ہیئت او از جر و اسبال

وقلۃ اختیارہ جمال الثیاب وفوق الشعر

و در رنگ لباس خوب و دیبا و پوست درنده نادر بودن او و موی مشهور او

عن جابر بن سمرۃ قال اخرجت الینا عائشۃ کساء

روایت است از ابی بریده رضی اللہ عنه گفت بیرون آورد بسوی ما عائشه رضی اللہ عنها

وملبدا وازارا غلیظا فقالت قبض روح رسول اللہ صلی اللہ

و جامه پهن دوخته و ازاری ستبر پس گفت قبض کرده شد روح پیغمبر خدا صلی اللہ

علیہ وسلم فی هذین ثوبین متفق علیہ وعن عائشۃ قالت

علیه وسلم درین دو جامه متفق علیه و در روایت است از عائشه رضی اللہ عنها گفت

کان لنا ثوب نصلی فیہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الذی ینام

بود مر ما را جامه که نماز میکرد رسول خدا صلی اللہ علیه وسلم در آن که میخوابید

فیہ ویصلی فیہ یعنی متفق علیہ وعن انس قال

در آن و نماز میکرد در آن یعنی متفق علیه و از انس رضی اللہ عنه گفت

کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الذی یبعث

بود رسول خدا صلی اللہ علیه وسلم که

یاشر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ۱۲ منه

من ادرجته خليفة رواه مسلم وعن ام سلمة قالت

از جرم و باقت کرده شده که از میان دو کس خوابود رواه مسلم و روایت ست از ام سلمه گفت

کان احب الثياب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم القميص

که دوست داشته ترین جامها بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم پیراهن بود

رواه الترمذي وابو داود وعن اسماء بنت يزيد

رواه ترمذی و ابو داود و روایت ست از اسماء بنت یزید

قالت كان كم قميص رسول الله صلى الله عليه وسلم الى

گفت بود آستین پیراهن آنحضرت صلی الله علیه وسلم تا

الرسغ رواه الترمذي وابو داود وعن ابن عمر قال

بند دست رواه ترمذی و ابو داود و روایت ست از ابن عمر گفت

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا اشترى

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون عمامه بست فرو میگذاشت

كتفيه رواه الترمذي وعن ابي بكرة قال كان كمام اصحاب

دو شانه خود رواه ترمذی و روایت ست از بکره گفت بود کلاه یاران

رسول الله صلى الله عليه وسلم بطحا رواه الترمذي وعن

آنحضرت صلی الله علیه وسلم چپیده بر زمین رواه ترمذی و روایت ست

انس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال الجوا الثياب

از انس که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بپوشید جامهای سفید را زیرا که آنها

واطيبوها وكفنوا فيها موتاكم رواه احمد والترمذي والنسائي

پاکیزه تر و شریف تر ست بکنید در آن مرده های خود را رواه احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابن عباس گفت گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

بالعمائم فانها سيماء الملئكة وارخوها خلف ظهوركم

دستار را زیرا که دستار را علامت فرشتگان ہست و بگذارید اطراف عمایم را پس پشت خود را

رواه البيهقي في شعب الايمان وعن عمرو بن شعيب

رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت ہست از عمرو بن شعیب

عن ابيه عن جده قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از پدر خویش از جد عمرو گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ان الله يحب ان يرى اثر نعمته على عبده رواه الترمذي

بدرستیکہ خدا دوست میدارد کہ دیده شود اثر نعمت خود بر بندۂ خود رواہ ترمذی

وعن معاذ بن انس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت ہست از معاذ بن انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال من اكل طعاما ثم قال الحمد لله الذي اطعمني هذا

فرمود کسیکہ بخورد طعامے را پس بگوید شکر مر خدائرا کہ بخورانید مرا این طعام را

الطعام ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة غفر له ما تقدم

این طعام را بی حول و قوتے کہ از جانب من باشد آمرزیده شود ہر چہ گذشته

من ذنبه رواه الترمذي وزاد ابو داود ومن لبس

از گناہان او رواہ ترمذی و زیادہ کرد ابو داؤد و کسیکہ بپوشد

ثوبا فقال الحمد لله الذي كساني هذا ورزقنيه من غير

جامہ را پس بگوید شکر مر خدائرا کہ پوشانید مرا این را و روزی داد مرا این جامہ را بی

حول مني ولا قوة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

حول و قوتے کہ از جانب من باشد آمرزیده شود مر او را ہر چہ گذشته ہست از گناہان او

وعن ابن عمر رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت ہست از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ شَبِعَ وَهُوَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

هر کس که سیر شکم خود باشد پس آنکس از ان قوم نیست رواه احمد و ابو داود و از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُلْ مَا شِئْتَ وَالْبَسْ مَا شِئْتَ مَا أَخْطَأَتْكَ

ابن عباس گفت بخور آنچه میخواهی و بپوش هر چیز را که میخواهی تا وقتیکه نرسد ترا

اثْنَانِ سَرَفٌ وَمَخِيلَةٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي تَرْجَمَةِ بَابٍ

دو خصلت اسراف و تکبر رواه بخاری در ترجمه باب است

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از عمرو بن شعیب از پدرش و او از جدش از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَتَّخِذَ ثِيَابًا لِلْبَسِ الْعِمَامَةِ وَمَنْ جَرَّ مِنْهَا شَيْئًا

کہ نمی شرمد از آنکہ جامہ ہا برای پوشیدن عمامہ تیار کند و ہر کہ از ان عمامہ چیزی دراز کند

خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

بسبب تکبر از جامہا بطریق تکبر نظر خدا تعالیٰ بجانب او در قیامت رواہ ابو داود و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ

و ابن ماجہ و از ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ گفت شنیدم

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى أَنْصَافِ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم میگفت یعنی ازار مؤمن تا نصف

سَاقَيْهِ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ

ساقہای دست نیست بر مؤمن گناہ در آنچہ میان نصف ساق و میان کعبین باشد آنچہ کہ پایین تر از کعبین

فَهُوَ فِي النَّارِ يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَلَا يَنْظُرُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

پس او در آتش است گفت آنرا سہ بار و نظر نمی کند خدا تعالیٰ روز قیامت

إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بسوے کسیکہ دراز میکند ازار خود را بطریق تکبر رواہ ابو داود و ابن ماجہ و از

Scanned with CamScanner

أبي هريرة رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ما أسفل من الكعبين من الإزار في النار رواه البخاري

چیزیکہ باشد پایان تر از شتالنگ از ازار در آتش دوزخ بست رواہ بخاری

وعن ابن عمر رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه

در روایت ست از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم بينما رجل يجر إزاره من الخيلاء خسف به فهو

وسلم در اثنای آنکہ مردی میکشید ازارخود و تکبر طغیان میزنت فرمود فرو برد او را بزمین

يتجلجل فيها إلى يوم القيامة رواه البخاري وعن ابن

میرود در زمین تا روز قیامت رواہ بخاری در روایت ست از ابن

عمر رضه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال من جر ثوبه خيلاء

عمر رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ہر کہ باشد جامہ خود را بطریق تکبر

لم ينظر الله إليه يوم القيامة متفق عليه وعن

نظر عنایت نہ کند خدا تعالی بسوے او روز قیامت متفق علیہ در روایت ست از

أبي هريرة رضه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود خدا

لا ينظر الله يوم القيامة إلى من جر إزاره بطرا متفق عليه

نظر عنایت نہ کند روز قیامت بسوی کسیکہ بکشد ازار خود را بطریق تکبر و اسراف متفق علیہ

وعن عبد الله ابن عمرو بن العاص قال رأى رسول

در روایت ست از عبد اللہ بن عمر بن العاص رضہ کہ دید آنحضرت

الله صلى الله عليه وسلم على رجلين بردين فقال إن هذا

صلی اللہ علیہ وسلم بر مرد دو جامہ رنگین بعد نماز پس فرمود کہ این جامہ

مِنْ مَتَاعِ الدُّنْيَا فَلَا تَلْبَسْهَا وَفِي رِوَايَةٍ قُلْتُ اغْسِلْهُمَا قَالَ بَلْ

از جنس جامهاء ریشمی است در بعضی آنها او در روایتی آمده است که گفت عبدالله بن عمرو

اَحْرِقْهُمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

بعضی آن را بسوزان جامه را روایت مسلم و در روایت است از عبدالله بن عمرو رضی الله عنه که

مَرَّ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ اَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت مردی را دیدم بر جامه سرخ بود پس سلام کرد آنحضرت بر پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ

صلی الله علیه وسلم پس رد نکرد سلام او را رواه ترمذی و ابوداؤد

وَعَنْ عُمَرَ وَاَنَسٍ وَابْنِ الزُّبَيْرِ وَاَبِي اُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

و در روایت است از عمر و انس و ابن زبیر و ابی امامه رضی الله عنهم

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيْرَ فِي

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم از هر جهار که فرمود آنحضرت هر که پوشد ابریشم را در

الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْاٰخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ

دنیا نپوشد آن را در آخرت متفق علیه و در روایت است از ابن عمر رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّمَا

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نمی پوشد

يَلْبَسُ الْحَرِيْرَ فِي الدُّنْيَا مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مُتَّفَقٌ

حریر را در دنیا مگر کسیکه نیست نصیب او را در آخرت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ قَالَ نَهَانَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیه و در روایت است از حذیفه رضی گفت که نهی کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ نَشْرَبَ فِي اٰنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

صلی الله علیه وسلم از نوشیدن در ظرفهای طلا و نقره

وان تاكل فيها وعن لبس الحرير والديباج وان
واز خوردن در ایں ظروف واز پوشیدن جامہ ہا ریشمی و دیبا
عليه متفق عليه وعن عمر عن النبي
بر حریر و دیبا متفق علیہ و در روایت ست از ابن عمر رضہ از نبی صلعم
عليه وسلم نفى ربك الخمر والله هلك او سرقم رسولا
علیہ وسلم نفی کرد از پوشیدن ہا جامہ ہا ابریشمی را بچہار چیز یعنی اینقدا
صلى الله عليه وسلم رأى معه الوسيط فالسبابة وضمه
صلی اللہ علیہ وسلم دید انگشت میانہ را بہ انگشت سبابہ و انگشت
متفق عليه وفي رواية لمسلم انه خطب بالجابية
متفق علیہ و در روایتے مر مسلم را آمدہ کہ عمر رضہ خطبہ خواند بہ جابیہ
فقال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن لبس
پس گفت نہی کرد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم از پوشیدن
الحرير الا موضع اصبعين او ثلثا او اربعا وعن ابي موسى
حریر مگر جای دو انگشت یا سہ یا چہار انگشت و در روایت ست از ابی موسی
الاشعري رضه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال احل
اشعری رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود حلال ساخت
الذهب والحرير لاناث من امتي وحرم على ذكورها
و مباح گردانیدہ شد از استعمال طلا و پوشیدن ابریشم مر زنان از امت من و حرام گردانیدہ استعمال ہر دو
رواه الترمذي والنسائي وعن ابي ريحانة
رواہ ترمذی و نسائی و در روایت ست از ابی ریحانہ
قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن عشر عن الوشم
گفت نہی کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از عشر از نقش کردن در دندان و باریک کردن

وَالْوَشْرِ وَالنَّتْفِ عَنْ مَكَامِعِ الرَّجُلِ الرَّجُلَ بِغَيْرِ شِعَارٍ

اطراف آن و از خلا نیدن سوزن در پوست بمرد یا زن و از کندن مو کے سفید از محاسن و سر و از مقعد

وَمَكَامِعَ الْمَرْءَةِ الْمَرْءَةَ بِغَيْرِ شِعَارٍ وَأَنْ يَجْعَلَ الرَّجُلُ

و ہم خوابی مرد با مرد بجامہ اگر حائل نباشد نہی کرد از ہمخوابی زن با زن بجامہ و نہی کرد از آنکہ گرداند

فِي أَسْفَلِ ثِيَابِهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ أَوْ يَجْعَلَ عَلَى

مرد در زیر جامہا خود جامہ ابریشمی را مانند عجمان و نہی از گردانیدن مرد بر

مَنْكِبَيْهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ وَعَنِ النُّهْبَى وَعَنْ

دوشہای خود حریر عجمان و نہی کرد از

رُكُوبِ النُّمُورِ وَلُبُوسِ الْخَاتَمِ إِلَّا لِذِي سُلْطَانٍ رَوَاهُ

غارت کردن مال مردم را و نہی کرد از سواری بر پوست ببر و از پوشیدن خاتم مگر از

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ابو داؤد و از ابی ہریرہ رضہ مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً

صلے اللہ علیہ وسلم ہمراہ نمی روند فرشتگان گروہی را

فِيهَا جَلَدُ نُمُرٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

کہ در آن گروہ جلد درندہ ہست کہ آنرا پوز گویند رواہ ابو داؤد و از ابن عمر رضہ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَبِسَ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بپوشد

ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا أَلْبَسَهُ اللّٰهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ فِي الْآخِرَةِ

ثوب شہرت را یعنی جامہ یکہ بقصد فخر و تکبر در دنیا پوشد خدا او را در آخرت جامہ خفت

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْخَاتَمِ وَاللِّبَاسِ الْأَحْمَرِ

رواہ احمد و ابو داؤد و ابن ماجہ + باب در بیان خاتم و استعمال آن و از جنس

وعن عبد الله بن عباس رض ان رسول الله صلى الله عليه

گفت عبد الله بن عباس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم رای خاتما من ذهب فی ید رجل فنزعه فطرحه

وسلم دید انگشتری را از طلا در دست مردے پس برکشید انرا پس بیانداخت

فقال یعمد احدکم الی جمرة من نار فیجعلها فی یده فقیل للرجل

پس فرمود قصد میکند یکی از شما بسوے اخگرے از آتش و میریزد پس میگیرد انرا در دست خود پس گفته

بعد ما ذهب رسول الله صلى الله عليه وسلم خذ خاتمك

بعد از رفتن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که بردار انگشتری خود را

انتفع به قال لا والله لا اخذه ابدا وقد طرحه رسول الله

بنفع گیر و حسن آن نفع گفت نه والله سوگند بخدا اینکه هرگز بردارم آنرا بعد از انکه بحقیقت انداخت

صلى الله عليه وسلم رواه مسلم وعن علی رض ان النبی

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ مسلم و از علی رض مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم اخذ حريرا فجعله فی یمینه واخذ ذهبا

صلے اللہ علیہ وسلم گرفت جامه ابریشمی را پس نهاد انرا در دست راست خود و گرفت طلا را

فجعله فی شماله ثم قال ان هذین حرام علی ذکور امتی

در نهاد انرا در دست چپ خود پس فرمود که این دو چیز حرام است بر مردان امت من

رواه احمد وابو داود والنسائی وعن بریدة رض ان النبی

رواہ احمد و ابو داود و النسائی و از بریده رض که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال لرجل علیه خاتم من

صلے اللہ علیہ وسلم گفت مردی را که بود بر دست انگشتری از

شبه مالی اجد منك ریح الاصنام

برنج چیست مرا که می یابم از تو بوے بتان

فطرحه ثم جاء وعليه خاتم من حديد فقال ما لي أرى
پس انداخت آنرا از خود انگشتری را پس آمد آنحضرت و حال آنکه بود بر وے انگشتری از آہن پس گفت چیست
عليك حلية أهل النار فطرحه فقال يا رسول الله من أي
بر تو زیور و پوشش دوزخیان پس انداخت آنرا و آنحضرت پس عرض کرد ای رسول خدا از چه
شيء أتخذه قال من ورق ولا تتمه مثقالا رواه الترمذي
چیز بسازم انگشتری را فرمود بسازاز نقره و تمام کن انگشتری را بمثقال و کمتر از آن کمن روایت کرد ترمذی
وأبو داود والنسائي وعن ابن الزبير رضي أن مولاة لهم ذهبت
و ابو داود و نسائی و روایت است از عبد الله بن الزبیر رضی که مولاة از ایشان برفت
بابنة الزبير إلى عمر بن الخطاب رضي وفي رجلها أجراس فقعص بها
دختر زبیر را بسوے عمر ابن الخطاب رضی و در پای دختر کی جرسها بود پس بزد
عمر رضي وقال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول
بر پشت جرس کہ آواز میکرد مثل جرس پس گفت عمر رضی بگفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم کہ میگفت
مع كل جرس شيطان رواه أبو داود وعن
با هر جرس شیطانی ست روایت کرد ابو داود و در روایت می آید
بنانة مولاة عبد الرحمن بن حبان الأنصاري
بنانه مولاة عبد الرحمن بن حبان انصاری
كانت عند عائشة رضي إذ دخلت عليها جارية
آمد کہ بود نزد عائشه صدیقه رضی ناگاه در آمد و بر عائشه رضی دختر کی کہ بود در آن جاریه
وعليها جلاجل يصوتن فقالت لا تدخلنها علي الآن تقطعن
و بر پای او جلاجل کہ آواز می کردند آن جلاجل پس گفت عائشه باید کہ در نیارند آن دختر را بر من تا وقتیکه
جلاجلها سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا تدخل
جلاجل او را ببرند زیرا کہ من شنیدم از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کہ میگفت در نمی آیند

الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيْهِ جَرَسٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

فرشتگان خانه را که در و جرس است روا لو ابو داؤد و در روایت ست از ابی هریره

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُحَلَّقَ

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه دوست دارد که حلقه بپذیرد

حَبِيْبُهُ حَلْقَةً مِنْ نَارٍ فَلْيُحَلِّقْهُ حَلْقَةً مِنْ ذَهَبٍ فَمَنْ أَحَبَّ

دربینی یا در گوش دوست خود را از آتش دوزخ پس گو که حلقه بپوشاند او را از طلا

يُطَوِّقَ حَبِيْبَهُ طَوْقًا مِنْ نَارٍ فَلْيُطَوِّقْهُ طَوْقًا مِنْ ذَهَبٍ وَمَنْ

که در گردن اندازد دوست خود را طوق از آتش پس گو که طوق سازد گردن او را از طلا و کسیکه

أَحَبَّ أَنْ يُسَوِّرَ حَبِيْبَهُ سِوَارًا مِنْ نَارٍ فَلْيُسَوِّرْهُ سِوَارًا مِنْ ذَهَبٍ

دوست دارد که بپوشاند دوست خود را دست برنجن از آتش پس گو که بپوشاند او را دست دستی از طلا

وَلٰكِنْ عَلَيْكُمْ بِالْفِضَّةِ فَالْعَبُوْا بِهَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

ولیکن بر شما باد که زیور سازید از نقره و سازید پس بدو لعب کنید بفضه و بسازید پوشاند او را رواه ابو داؤد و از

عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمْنَعُ أَهْلَ

عقبه بن عامر رضه که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود که منع میکرد آنها را که

الْحُلِيَّةِ وَالْحَرِيْرِ وَيَقُوْلُ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ حُلِيَّةَ الْجَنَّةِ وَحَرِيْرَهَا

اهل زیور و حریر بود و میگفت اگر میخواهید شما که دوست میدارید زیور بهشت را

فَلَا تَلْبَسُوْهَا فِي الدُّنْيَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ مَالِكٍ

پس نپوشید آنرا در دنیا رواه النسائی و منقول ست از امام مالک رحمه

قَالَ أَنَا أَكْرَهُ أَنْ يَلْبَسَ الْغِلْمَانُ شَيْئًا مِنَ الذَّهَبِ لِأَنَّهُ يَبْقٰى

که میگفت من مکروه میدارم که پوشانیده شود پسران را چیزے از جنس طلا زیرا که بحقیق

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ التَّخَتُّمِ بِالذَّهَبِ فَأَنَا أَكْرَهُ لِلرِّجَالِ

که پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نهی کرده ست از پوشیدن انگشتری طلا پس من مکروه میدارم

الكبير منهم والصغير رواه في الموطا وعن ثوبان رض

کلان را از ایشان و خرد ان را از ایشان روایت کرده در مؤطا و روایت است از ثوبان رض

قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا سافر كان

گفت ثوبان بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون قصد مسافرت میکرد بود

اخر عهده بانسان من اهله فاطمة واول من تدخل

آخر عہد آنحضرت بشخص من اہلہ فاطمہ و اول کسی کہ از اہل خانہ آنحضرت بود خود فاطمہ یعنی بعد از ہمہ

عليها فاطمة فقدم من غزاة فقدمت مسحا او سترا

بروے فاطمہ وقت قدوم از سفر فاطمہ پس قدوم آورد آنحضرت از جنگی و حال آنکہ آویختہ بود فاطمہ پردہ را

على بابها وحلت الحسن والحسين قلبين من فضة فقدم

بر در خانہ خود و پوشانیدہ بود فاطمہ حسن و حسین را دو دستوانہ از نقرہ پس قدوم آورد آنحضرت

فلم يدخل فظننت ان ما منعه ان يدخل ما رأى فهتكت

پس نیامد بر فاطمہ موافق عادت پس گمان برد فاطمہ کہ ایچ باز داشت آنحضرت را از در آمدن بر وے چیزے

الستر وفككت القلبين عن الصبيين وقطعتهما فانطلقا

پردہ پس بدید فاطمہ آنرا جدا کرد ہر دو دستوانہ را از ہر دو کودک و بردہ ہر یکی را دو دستوانہ را پس انبعث ہر دو

الى رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكيان فاخذ منهما فقال يا

بسوے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ میگریستند پس گرفت آنحضرت ستد را از ایشان چیزے را گفت

ثوبان اذهب بهذا الى اهل بيت ان هؤلاء اهلي اكره ان

ثوبان ببر این پرورا بسوے آل فلان بدرستیکہ ایشان اہل من اند دوست نمیدارم کہ

ياكلوا طيباتهم في حيوتهم الدنيا يا ثوبان اشتر لفاطمة

بخورند لذایذ خود را در زندگانی دنیا ثوبان بخر از برای فاطمہ

قلادة من عصب فسوارين من عاج رواه احمد وابو داود

گردن بندی را از عصب و دو دستوانہ از عاج رواہ احمد و ابو داود

بَابُ اللِّحْيَةِ وَالشَّوَارِبِ وَالنَّهْيِ عَنْ نَتْفِ

باب در سائل ریش و شوارب ممنوع بر کندن

الشَّيْبِ وَذِكْرِ الْخِضَابِ وَالْفَرْعِ وَالْعَتِيرَةِ

موی سفید و ذکر خضاب و فرع و عتیرہ

وَالْمُخَنَّثِينَ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ وَالْوَصْلِ وَالْوَشْمِ

و مخنثین و مترجلات و وصل و وشم

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَ

روایت ہست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ أَوْفِرُوا اللِّحَى وَاحْفُوا الشَّوَارِبَ وَفِي رِوَ

مخالفت کنید مشرکان را پس وافر دراز کنید ریشہا را و کوتاہ کنید بروت

أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللِّحَى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آمدہ ہست کہ انہاک یعنی مبالغہ کوتاہ کنید بروتہا را و وفر و گذارید سبال تمام ریشہا را متفق

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفِ

ابی ہریرہ رض روایت ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سنو

خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْخِتَانُ وَالْاِسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ

پنج سنت یکی ختان دوم استعمال حدید سوم حلق عانہ چہارم گرفتن

الْأَظْفَارِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ ر

ناخنہای دست و پای و بر کندن موی بغل متفق علیہ و روایت ہست از انس رض

قَالَ وُقِّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَنَتْفِ الْإِبْ

آنحضرت وقتی معین کردہ ما را در کوتاہ کردن سنت گرفتن ناخنہا و بر کندن

وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و حلق عانہ کہ ترک نکنیم فوق آن بیشتر از چہل روز رواہ مسلم و در روایت ہست از

قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُصُّ وَيَأْخُذُ مِنْ

گفت کہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم می برید یا می گرفت از

شَارِبِهٖ وَكَانَ اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ الرَّحْمٰنِ يَفْعَلُهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروت خود و بود ابراہیم کہ آنرا سے کرد رواہ ترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

و روایت ست از زید بن ارقم کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

سَلَّمَ قَالَ مَنْ لَّمْ يَاْخُذْ شَارِبَهٗ فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

وسلم فرمود کہ نگیرد از بروت خود و پست تر او را پس نیست از ما رواہ احمد و

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

ترمذی و نسائی و روایت ست از عمرو بن شعیب از پدرش از جد عمرو رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَاْخُذُ مِنْ لِحْيَتِهٖ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ میگرفت از ریش مبارک خود را

مِنْ عَرْضِهَا وَطُوْلِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رُوَيْفِعِ

از پہنا و دراز ی آن یعنی از جانب آن رواہ ترمذی و روایت ست از رویفع

بْنِ ثَابِتٍ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ثابت رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيٰوةَ سَتَطُوْلُ بِكَ بَعْدِيْ فَاَخْبِرِ النَّاسَ

ای رویفع شاید کہ زندگانی دراز گردد ترا پس من پس خبر دہ مردم را

اَنَّ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهٗ اَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا اَوِ اسْتَنْجٰى بِرَجِيْعِ

بدرستی کہ ہر کہ گرہ زند ریش خود را یا بگلادہ سازد زہ را یا استنجا کند بہ پس افگندہ

دَابَّةٍ اَوْ عَظْمٍ فَاِنَّ مُحَمَّدًا مِّنْهُ بَرِيْءٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

چارپایہ یا باستخوان بدرستیکہ محمد صلے اللہ علیہ وسلم از ہر کہ این کار کند بیزار ست

بَابُ اٰدَابِ الْخَلَاءِ مِنَ الْمِشْكٰوةِ وَعَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيْدٍ

باب آداب الخلاء از مشکوٰۃ و روایت ست از یحیٰی بن سعید رض

اَنَّهٗ سَمِعَ سَعِيْدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَقُوْلُ كَانَ اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ

کہ وی شنید سعید بن المسیب را کہ میگفت بود ابراہیم خلیل

الرَّحْمٰنِ اَوَّلَ النَّاسِ ضَيَّفَ الضَّيْفَ وَاَوَّلَ النَّاسِ خَتَنَ

الرحمٰن اول کسیکہ ضیافت مہمان کرد و اول کسیکہ کردہ ختنہ

وَاَوَّلَ النَّاسِ قَصَّ شَارِبَهٗ وَاَوَّلَ النَّاسِ رَاٰى الشَّيْبَ

و اول کسیکہ پست کرد بروت خود را و اول کسیکہ دید پیری را و موی سفید را

فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هٰذَا قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى وَقَارٌ

پس گفت ای پروردگار من چیست این گفت پروردگار تبارک و تعالیٰ این وقار است

يَا اِبْرَاهِيْمُ قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِيْ وَقَارًا رَوَاهُ مَالِكٌ

گفت ابراہیم ای پروردگار من زیادت گردان مرا موجب وقار رواہ مالک

وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مُرَّةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از کعب بن مرہ رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْاِسْلَامِ كَانَتْ لَهٗ

علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کسیکہ پیر شد در اسلامی نیاید مر او را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ

روز قیامت رواہ ترمذی و نسائی و روایت ست از عمرو بن

شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

شعیب از پدرش و او از پدر خود کہ جد عمر ست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْتِفُوا الشَّيْبَ فَاِنَّهٗ نُوْرُ الْمُسْلِمِ مَنْ شَابَ شَيْبَةً

علیہ وسلم نہ چینید موہای سفید را از سر کہ پیری نور اینست مسلمان را ست کسیکہ پیر شود در اسلامی

فِي الْاِسْلَامِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِهَا حَسَنَةً وَكَفَّرَ عَنْهُ بِهَا خَطِيْئَةً

در اسلام می نویسد خدا تعالیٰ برای او بسبب آن نیکی را و محو می گرداند از او گناهی را

وَرَفَعَهٗ بِهَا دَرَجَةً رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

و بلند می گرداند او را بجهت آن یک پایه رواه ابو داؤد و از ابی هریره رضی الله عنه مروی است

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْيَهُوْدَ وَالنَّصَارٰى

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه یهود و نصاری

لَا يَصْبُغُوْنَ فَخَالِفُوْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

خضاب نمی کنند پس مخالفت کنید ایشانرا متفق علیه و روایت است از ابن عباس رضی الله عنهما

قَالَ مُرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ قَدْ خَضَبَ

گفت که گذشت بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم مردی که بتحقیق خضاب کرده بود

بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ مَا اَحْسَنَ هٰذَا فَقَالَ اٰخَرُ قَدْ خَضَبَ

بحنا پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چه خوب است این گفت ابن عباس رضی الله عنهما گذشت مردی دیگر که خضاب

بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ فَقَالَ هٰذَا اَحْسَنُ مِنْ هٰذَا وَمُرَّ اٰخَرُ

بحنا و کتم پس فرمود این بهتر است از اول است پس گذشت دیگری

قَدْ خَضَبَ بِالصُّفْرَةِ فَقَالَ هٰذَا اَحْسَنُ مِنْ هٰذَا كُلِّهٖ

که خضاب کرده بود بزردی پس فرمود این بهتر است از همه آنها

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواه ابو داؤد و روایت است از ابن عباس رضی الله عنهما از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَكُوْنَنَّ فِيْ اٰخِرِ الزَّمَانِ شُبَّانٌ يَخْضِبُوْنَ

علیه وسلم فرمود که خواهند بود در آخر زمان که خضاب خواهند

بِهٰذَا السَّوَادِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَامِ لَا يَجِدُوْنَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ ابْنِ عُمَرَ رض

رواہ ابو داؤد ونسائی و روایت ہست از نافع بن عمر رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهٰى عَنِ

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ نہی کردہ از

الْقَزَعِ قِيلَ لِنَافِعٍ مَا الْقَزَعُ قَالَ يُحْلَقُ بَعْضُ رَأْسِ الصَّبِيِّ

قزع گفتہ شد مر نافع را قزع چیست گفت سترہ شود پارۂ از سر کودک

وَيُتْرَكُ الْبَعْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَاللَّفْظُ لِبَعْضِهِمْ وَفَسَّرَ بِالْحَدِيثِ

وگذاشتہ شود پارۂ دیگر متفق علیہ ولفظ کردہ اند بعضے ازاویان ایں تفسیر قزع را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَأَى صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ رَأْسِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ فَنَهَاهُمْ

دید کودکی را کہ بتحقیق حلق کردہ شدہ بعضے از سر وے و ترک کردہ شدہ بعضے دیگر از سر وے

عَنْ ذٰلِكَ وَقَالَ احْلِقُوا كُلَّهُ أَوِ اتْرُكُوا كُلَّهُ رَوَاهُ

اولیای صبی را ازاں و فرمود حلق کنید تمام سر را یا بگذارید تمام آں را رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ حَسَّانَ رض قَالَ دَخَلْنَا عَلٰى

مسلم و روایت ہست از حجاج بن حسان رض گفت در آمدیم ما

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض فَحَدَّثَتْنِي أُخْتِي الْمُغِيرَةُ قَالَتْ

بر انس بن مالک رض پس حدیث کرد مرا خواہر من مغیرہ گفت

[illegible]

[illegible]

فَإِنَّ هٰذَا زِيُّ الْيَهُودِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

پس بدرستیکہ این ہیئت یہود ست ۔ رواہ ابوداؤد و روایت ست از ابن عباس

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اكْتَحِلُوا بِالْإِثْمِدِ

کہ آں حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود سرمہ کنید بہ اثمد

فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ وَزَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ص

زیرا کہ آں سرمہ جلا میدہد بینائی را و میرویاند موی پلک او زعم کرد ابن عباس کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَهُ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ مِنْهَا كُلَّ

صلے اللہ علیہ وسلم بود مراو را سرمہ دان کہ سرمہ میکرد ازو ہر

لَيْلَةٍ ثَلٰثَةً فِي هٰذِهِ وَثَلٰثَةً فِي هٰذِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب سہ بار دریں یعنے چشم راست و سہ بار دریں یعنی چشم چپ رواہ ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَعَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عباس رض گفت لعنت کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَقَالَ

مخنثان را از مردان و زنان را کہ در ہیئت مشابہ مردان کنند و فرمود آنحضرت

أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

بیرون کنید مخنثان را از خانہائے خود رواہ بخاری و ہم از ابن عباس رض ست گفت

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُتَشَبِّهِينَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم لعنت کند خدا تعالیٰ تشبہ کنندگان

مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

از مردان بزنان و مشابہ شوندگان از زنان بمردان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ البخاری و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت کہ لعنت کرد آن حضرت

صلی اللہ علیہ وسلم الرجل یلبس لبسۃ المرأۃ والمرأۃ

صلی اللہ علیہ وسلم مردی را کہ پوشش زن را و زن را

تلبس لبسۃ الرجل رواہ ابو داؤد وعن ابن

کہ می پوشد پوشش مرد را رواہ ابو داؤد و روایت ہست از ابن

ابی ملیکۃ رض قال قیل لعائشۃ رض ان امرأۃ تلبس

ابی ملیکہ رض گفت گفتہ شد عائشہ را کہ زنی ہست کہ می پوشد

النعل قالت لعن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الرجلۃ

نعل را کہ مخصوص بمرد است گفت لعنت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آنزنان را کہ

من النساء رواہ ابو داؤد وعن ابی ہریرۃ رض قال

مشابہت نمایند بمردان رواہ ابو داؤد و از ابی ہریرہ رض گفت

اتی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مخنث قد خضب

آوردہ شد نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم مخنثی کہ بحنا رنگ کردہ بود

یدیہ ورجلیہ فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

دست و پا خود را بحنا رسول خدا صلی اللہ علیہ

وسلم ما بال ہذا قالوا یتشبہ بالنساء فامر بہ فنفی

وسلم کہ چہ حال دارد این شخص گفتند کہ وی مشابہت میسازد خود را بزنان پس امر فرمود آنحضرت بہ ایرانیدن

الی النقیع فقیل یا رسول اللہ الا نقتلہ فقال انی نہیت

پس از مدت شہر بقیع پس گفتہ شد ای رسول خدا آیا نکشیم او را پس گفت آنحضرت بدرستیکہ منع کردہ شدم

عن قتل المصلین رواہ ابو داؤد وعن عائشۃ رض

از کشتن نماز گذاران رواہ ابو داؤد و روایت ہست از عائشہ رض

ان شملۃ ابنت عتبۃ قالت یا نبی اللہ یا بغاز فقال

گفت شملہ دختر عتبہ گفت ای رسول خدا ام بعیت کن مرا پس فرمود آنحضرت

لَا أُبَايِعُكَ حَتّٰى تُغَيِّرَ يَدَكَ فَكَأَنَّهُمَا كَفَّا سَبِعٍ

بیعت نمی کنم ترا تا آنکہ تغییر دہی ہر دو کف دست خود را پس گویا دو کف تو دو کف درندہ است

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض قَالَ قَدِمْتُ

رواہ ابو داؤد و روایت ست از عمار بن یاسر رض گفت آمدم بر اہل و عیال خود

عَلٰى أَهْلِي مِنْ سَفَرٍ وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَّقُونِي بِزَعْفَرَانٍ فَغَدَوْتُ

از سفرے حال آنکہ بتشقق گشیدہ بود ہر دو دست من پس خلوق الیدہ مرا بزعفران پس رفتم بامداد

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ

بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس سلام کردم بر آنحضرت پس

يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ اذْهَبْ فَاغْسِلْ هٰذَا عَنْكَ رَوَاهُ

نداد جواب سلام بر من و گفت برو پس بشو این را از خود رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ابو داؤد و مروی ست از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلٰوةَ رَجُلٍ فِي جَسَدِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم قبول نمی کند خدا تعالیٰ نماز مرد را کہ باشد بر بدن او

شَيْءٌ مِنْ خَلُوقٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

چیزے از خلوق رواہ ابو داؤد و روایت ست از ابن عمر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاصِلَةَ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کند خدا زنی را کہ پیوندد

وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ

موہائے خود یا موہائے دیگر زنی را کہ بگوید دیگری را کہ پیوندد و لعنت کند خدا واشمہ و مستوشر را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

متفق علیہ

بَابُ التَّصَاوِيرِ

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرویست از ابی طلحه گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُ الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَصَاوِيرُ

علیہ وسلم در نمی آیند فرشتگان خانہ را کہ در وے سگ است و در آنخانہ کہ در وے

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ واز عائشہ رضہ مرویست از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

اللہ علیہ وسلم فرمود سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت

الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آن کسان اند کہ مشابہت میکنند بہ پیدایش خدا تعالیٰ متفق علیہ واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت کہ شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ

وسلم کہ میفرمود کہ میفرماید خدا تعالیٰ و کیست ظالمتر از کسیکہ رفت کہ پیدایی کند

كَخَلْقِي فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً أَوْ شَعِيرَةً مُتَّفَقٌ

بمچو پیدا کردن من پس باید کہ پیدا کند ذرہ را یعنے مور خیرا یا پیدا کند دانہ را یا جورا متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

علیہ واز عبد اللہ بن مسعود رضہ روایت ہست کہ گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سخت ترین مردم از روی عذاب

عِنْدَ اللّٰهِ الْمُصَوِّرُوْنَ متفق علیہ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

نزد خدا صورتگر انند متفق علیہ در روایت است از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كُلُّ

گفت کہ شنیدم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود ہر صورتگر

مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يُجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُوْرَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسٌ فَتُعَذِّبُهُ فِيْ

در دوزخ است گردانیدہ میشود مر او را بہر صورتیکہ ساختہ است آزاد آتی دوزخ پس عذاب میکند

جَهَنَّمَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَإِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَاصْنَعِ

در دوزخ گفت ابن عباس رض پس اگر ہستی تو البتہ سازندہ صورت پس بساز صورت

الشَّجَرَ وَمَا لَا رُوْحَ فِيْهِ متفق علیہ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

درخت را و چیزے کہ نیست جان در وے متفق علیہ و از ابی ہریرہ رض مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجِيْءُ صَنَّاعُ كُلِّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میاید گردانندہ از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَتُجْعَلُ لَهُ أَعْيُنٌ تُبْصِرُ بِهَا وَأُذُنٌ تَسْمَعُ بِهَا

آتش روز قیامت کہ باشد مر آن را دو چشم کہ می بیند بدو و دو گوش کہ می شنود

وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُوْلُ إِنِّيْ وُكِّلْتُ بِثَلٰثَةٍ بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ

و زبانیکہ سخن میکند میگوید بدرستیکہ من موکل کردہ شدہ ام بسہ کس کہ ہر یکے از ایشان جبار است و گردنکش

وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا آخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و بکسیکہ بخواند با خدای عزوجل خدای دیگر و بصورتگران رواہ ترمذی

وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و از روایت است از سعید بن ابی الحسن گفت بودم من نزد ابن عباس رض

إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ إِنِّيْ رَجُلٌ إِنَّمَا مَعِيْشَتِيْ

چون ناگہان آمد ابن عباس را مردے پس گفت آن مرد ای ابن عباس رض بدرستیکہ من مردمی ام کہ زندگانی من

مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ وَإِنِّي أَصْنَعُ هٰذِهِ التَّصَاوِيرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ

مگر از پیشهٔ دست من وبتحقیق کہ من پیشہ میکنم این صورتہا را پس گفت ابن عباس رض

لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حدیث نمیکنم ترا مگر انچہ شنیده ام از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللّٰهَ مُعَذِّبُهُ

وسلم شنیدم آنحضرت را کہ میفرمود کسیکہ صورتگری کند صورتے را پس بتحقیق خدا تعالے عذاب

حَتّٰى يَنْفُخَ فِيهِ الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا فَرَبَا الرَّجُلُ

تا آنکہ بدمد در آن جان را حال آنکہ نیست آنکس دمنده در آن جان ابدا پس بلرزید آن مرد

رَبْوَةً شَدِيدَةً وَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنْ أَبَيْتَ إِلَّا

تنگ نفسی سخت وزرد گشت روے آنمرد از شنیدن این سخن پس گفت ابن عباس رض ای تو اگر ابا میکنی تو از

أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهٰذَا الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ

ہمہ پیشہ ہا مگر آنکہ پیشہ کنی صورتگری را پس بر تو باد این شجر کہ صورت درختان است و ہر چیز کہ نیست در وے

رُوحٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا

جان رواہ البخاری واز عائشہ رض مرویست کہ گفت وقتیکہ

اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ بَعْضُ نِسَائِهِ

بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یاد کردند بعضے از زنان آنحضرت ص

كَنِيسَةً يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ

کنیسہ را کہ گفتہ میشد آنرا ماریہ وبودند ام سلمہ وام حبیبہ

أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرَ فِيهَا

کہ رسیده بودند زمین حبشہ را پس یاد کردند از خوبی آن کنشت وصورتہا کہ در آن بود

فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولٰئِكَ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ

بنوا علی قبرہ مسجدا ثم صوروا فیہ تلک الصور اولئک

بنا کنند بر سر گور او مسجدے را پس تصویر کنند در آن مسجد آن صورتہا را آنہا

شرار الخلق عند اللہ متفق علیہ وعن ابن عباس

بدترین خلق خدا اند متفق علیہ و مروی است از ابن عباس رض

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اشد الناس عذابا یوم القیمۃ من قتل نبیا او قتلہ

سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت کسی ست کہ کشت پیغمبر را یا کسیکہ کشت او را

نبی او قتل احدا من ھذہ الامۃ المصورون وعالم لم

پیغمبر یا کسیکہ کشت یکے از پدر و مادر خود را و صورت گران و عالمیکہ

ینتفع بعلمہ رواہ البیہقی فی شعب الایمان

سود مند نشد بعلم خود رواہ البیہقی در شعب الایمان

باب الفال والطیرۃ

عن ابی ھریرۃ رض قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ

روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم یقول لا طیرۃ وخیرھا الفال قالوا وما

علیہ وسلم را کہ میفرمود نشگون بد گرفتن را تاثیری نیست و بہترین اقسام طیر فال نیک گرفتن است

الفال قال الکلمۃ الصالحۃ یسمعھا احدکم متفق علیہ

گفتند چیست فال فرمود سخن نیک کہ بشنود آنرا یکے از شما و فال گیرد ازان متفق علیہ

وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و ہم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا عَدْوٰى وَلَا طِيَرَةَ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ

نیست بتجاوز عدوی از یکی بدیگری و نیست طیره و نه هامه و نه صفر و بگریز از

الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْأَسَدِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مجذوم چنانکه میگریزی از شیر رواه البخاری و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صلى الله عليه

عبد اللہ بن مسعود رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قَالَ الطِّيَرَةُ شِرْكٌ قَالَهُ ثَلٰثًا وَمَا مِنَّا إِلَّا وَلٰكِنَّ

وسلم فرمود فال بد گرفتن از اعمال شرکست این سخن را سه بار فرمود و فرمود نیست هیچ کدام

اللّٰهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

ولیکن خدا تعالی ببرد آنرا بسبب توکل رواه ابوداؤد و ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم

در روایت ست از بریده رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ لَا يَتَطَيَّرُ مِنْ شَيْءٍ فَإِنْ بَعَثَ عَامِلًا سَأَلَ عَنِ اسْمِهِ

بود که فال بد نمیگرفت از هیچ چیز پس چون میفرستاد کسی را بعملی می پرسید از نام او

فَإِذَا كَانَ أَعْجَبَهُ اسْمُهُ فَرِحَ بِهِ وَرُئِيَ بِشْرُ ذٰلِكَ

پس چون خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام او خوشحال میشد بدان و ظاهر میشد اثر خوشحالی آن

فِي وَجْهِهِ وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهُ رُئِيَ كَرَاهَةُ ذٰلِكَ

در روی مبارک وی صلعم و اگر ناخوش میشد بنام او دیده میشد اثر کراهت آن

فِي وَجْهِهِ فَإِذَا دَخَلَ قَرْيَةً سَأَلَ عَنِ اسْمِهَا فَإِنْ

در روی مبارک وی صلعم پس چون در می آمد بدیهی را می پرسید نام آن را پس اگر

أَعْجَبَهُ اسْمُهَا فَرِحَ بِهَا وَرُئِيَ بِشْرُ ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ

خوش می آمد آنحضرت را نام او خوشحال میشد بدان و دیده میشد اثر خوشی آن در روی مبارک وی صلعم

وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهَا رَأَى كَرَاهَتَهُ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

واگر ناخوش میشد نام او را طاہر میشد اثر ناخوشی آن در روے شریف وے صلعم رواہ ابو داؤد

بَابُ الْكِهَانَةِ

عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

از عائشہ رض مرویست کہ گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود بدرستیکہ فرشتگان فرود می آیند در عنان

وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرِقُ

کہ وی سحاب ہست پس ذکر میکنند کار را کہ تقدیر کردہ شدہ ہست در آسمان پس می دزدند

الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ

شیاطین سمع را پس میشنوند پس میرسانند آنرا بسوے کاہنان

فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ

پس دروغ میگویند کاہنان با آن کلمات صد دروغ را از نزد خود رواہ

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بخاری ہ و در روایت ہست از حفصہ رض گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیاید عراف را پس پرسد آنرا از چیزے

لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ

قبول کردہ نشود از وے نماز چہل شب و روز رواہ مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از روایت ہست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم من اقتبس علما من النجوم اقتبس شعبة من
علیہ وسلم کسیکہ حاصل میکند پارہ از علم نجوم حاصل میکند شاخے از
السحر زاد ما زاد رواه احمد وابو داود وابن ماجة
سحر زیادت کرد تا زیادت کرد افزیادت کردن افتباس نجوم را رواہ احمد وابو داود وابن ماجہ
وعن ابی هريرة رض قال قال رسول الله صلى
واز ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عليه وسلم من اتى كاهنا فصدقه بما يقول او اتى
علیہ وسلم ہرکہ بیاید کاہن را پس تصدیق کند در انچہ او گوید یا بیاید
امرأته حائضا او اتى امرأته في دبرها فقد برئ
یعنے وطی کند زن خود را در حالت حیض یا وطی کند زن خود را در دبر او پس تحقیق بیزار شد
مما انزل على محمد صلى الله عليه وسلم رواه
از انچہ فرستادہ شدہ است بر محمد صلے اللہ علیہ وسلم رواہ
احمد وابو داود وعن قتادة رض قال خلق الله
احمد وابو داود واز قتادہ رض مرویست گفت کہ پیدا کرد خدا تعالے
تعالى هذه النجوم لثلث جعلها زينة للسماء ورجوما
این ستارہ ہا را برای سہ فائدہ اول گردانیدہ است اللہ تعالے آنہا را زینت
للشياطين وعلامات يهتدى بها فمن تاول
مر شیاطین را و نشانہای کہ راہ یافتہ شود بدان پس کسیکہ بیان کرد در
فيها غير ذلك اخطأ واضاع نصيبه وتكلف ما
سوای این خطا کرد از منفعت ثواب و ضایع کرد بہرہ خود را و بر خود گرفت کاری را کہ
لا علم له به رواه البخاري تعليقا وسيأتي موصولا
نداند او را بہ رواہ بخاری تعلیقا و خواہد آمد موصولا

وَتَكَلُّفُ مَا لَا يَعْنِيهِ وَمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ وَمَا عَجَزَ عَنْ عِلْمِهِ

و تکلف کردن چیزی که سود مند نیست و چیزی که نیست او را علم بدان و تکلف کردن در دانستن چیزی

الْأَنْبِيَاءُ وَالْمَلَائِكَةُ وَعَنِ الرَّبِيعِ مِثْلُهُ وَزَادَ وَاللَّهِ مَا جَعَلَ

پیغمبران و فرشتگان و از ربیع مروی است مانند آن و زیادة کرد و سوگند بخدا اگر داده

اللَّهُ فِي جَمِيعِ أَحَدٍ وَلَا رِزْقَهُ وَلَا مَوْتَهُ وَإِنَّمَا يَفْتَرُونَ

الله تعالی در هیچ کس که زندگانی کسی و نه رزق کسی و نه موت کسی و جز این نیست که بر می بندند

عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَيَتَعَلَّمُونَ بِالنُّجُومِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

بر خدا تعالی دروغ را و بهانه می جویند بنجوم و روایت است از ابن عباس

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ

گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه تا حاصل کند

بَابًا مِنْ عِلْمِ النُّجُومِ لِغَيْرِ مَا ذَكَرَ اللَّهُ فَقَدِ اقْتَبَسَ

باب از علم نجوم را برای غیر کاری که ذکر کرده است الله تعالی پس تحقیق حاصل کرد

شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ أَنْجَمَ كَاهِنٌ وَالْكَاهِنُ سَاحِرٌ

شعبه از سحر منجم حکم کاهن دارد و کاهن حکم ساحر

وَالسَّاحِرُ كَافِرٌ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

و ساحر کافر است رواه رزین و از ابی سعید رضی الله عنه است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر

أَمْسَكَ اللَّهُ الْقَطْرَ عَنْ عِبَادِهِ خَمْسَ سِنِينَ ثُمَّ أَرْسَلَهُ

بند کند خدا تعالی باران را از بندگان خود پنج سال مثلا پس بفرستد آنرا

لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ كَافِرِينَ يَقُولُونَ سُقِينَا

البته صبح کند طائفه از مردم بحالت کفر میگویند آب داده شدیم ما

بنوء المجروح رواه النسائي

بمنزل ثمر کہ نام وے مجروح ہست رواہ نسائی

باب الرؤيا

عن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال من رآني في المنام فقد رآني فان الشيطان لا يتمثل

فرمود کسیکہ دید مرا در خواب پس بتحقیق دید مرا زیرا کہ شیطان متمثل نمی تواند

في صورتي متفق عليه وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

در صورت من متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من رآني في المنام فسيراني

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دید مرا در خواب پس زود باشد کہ ببیند مرا

في اليقظة ولا يتمثل الشيطان بي متفق عليه وعن

در بیداری ونمی تواند کہ تمثیل کند شیطان بصورت من متفق علیہ واز

ابي قتادة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی قتادہ رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الرؤيا الصالحة من الله والحلم من الشيطان فاذا رأى

خوابہای خوش از جانب خدا ست وعلامت لطف او ست وخوابہای ناخوش از شیطانست پس چون

احدكم ما يحب فلا يحدث به الا من يحب واذا رأى

یکی از شما خوابی کہ خوش دارد آنرا پس باید کہ نگوید مگر کسے را کہ دوست دارد وچون بیند

ما يكره فليتعوذ بالله من شرها ومن شر الشيطان

خوابی را کہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ پناہ جوید بخدا از شر آن واز شر شیطان

وَلْيَتَفُلْ ثَلٰثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ

و باید کہ تف کند سہ بار و نگوید آن خواب را بکسے زیرا کہ نگفتن البتہ ضرر نمی کند او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ و از جابر رضہ مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يُكْرَهُهَا

اللہ علیہ وسلم چون ببیند یکے از شما خوابی را کہ ناخوش دارد آن را

فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهٖ ثَلٰثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلٰثًا

پس باید کہ آب اندازد بجانب دست چپ خود سہ بار و باید کہ پناہ جوید بخدا از شیطان سہ بار

وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و باید کہ بگردد از پہلوی خود کہ بود بر آن پہلو رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ رَزِيْنٍ الْعُقَيْلِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از ابی رزین عقیلی رضہ مرویست گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم خوابہای مومن پارہ ایست از شش

وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَهِيَ عَلٰى رِجْلِ طَائِرٍ

و چہل پارہ ہای از نبوۃ و ایں رؤیا بر پاے طایر ست

مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا فَاِذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَعَتْ وَاَحْسِبُهُ قَالَ

تا آنکہ نگفتہ ست آنرا پس چون گفت خواب را باغیر واقع میگردد و گمان کنم تعبیر کردہ وحی ہندہ را آنحضرت را

لَا يُحَدِّثُ بِهَا اِلَّا حَبِيْبًا اَوْ لَبِيْبًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

کہ فرمود کہ خواب را مگر با دوست یا شخص دانا رواہ ترمذی و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

يقول لن تجمعها آخرة تكليف
کہ میفرمود کہ یکجا در روز قیامت تکلیف نمیشود

ولكن يفعل ومن استمع الى حديث قوم وهم له كارهون
و ہرگز نمی تواند کرد و ملک یکجا گوش بسخن قومی کہ از انشنود ہمان کہ القوم شنیدن او را

او يفرون منه صب في اذنه الانك يوم القيمة من
یا میگریزند از وے ریختہ میشود در ہر دو گوش وے سرب روز قیامت

صورة عذاب وحقيق ان يقع فيها
و کسیکہ نقوش پرستد صورت را عذاب کردہ میشود و تکلیف کردہ میشود باینکہ روح دہد

وليس بنافخ وانا محمد
و نیست در وے دمندہ روح و ما مسلم

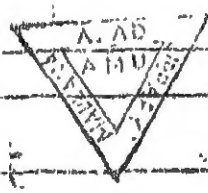

CALL No. { ٢٩٤٥٢ / ع ١٩م ACC. No. ١٤٨٨٢

AUTHOR محمد زبان عالم

TITLE حیرالواعظ

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1·00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.